Digitized by Madhuban Trust, Delhi

काशी हिन्दू विश्वविद्यालय संस्कृत ग्रन्थमाला
Banaras Hindu University Sanskrit Series

अष्टम पुष्प

[Vol. VIII]

मूल-यजुर्वेद-संहिता

संकलयिता
महर्षि देवराज

१९७२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

B.H.U.SS

मूल-यजुर्वेद-संहिता

महर्षि दयानन्द

१६७२

Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CASH MEMO
नकद पत्र

Bought of विक्रेता

PUBLICATION CELL
Banaras Hindu University
Varanasi

Sold to क्रेता ....

No. क्रमांक 110 Date तिथि 17/2/96

QNTY. संख्या	PARTICULARS विवरण	RATE दर	AMOUNT रकम Rs.	P.
1	मूल यजुर्वेद संहिता	55/-	55	00
1	नाट्यशास्त्रम् भा० 2	47/-	47	00
1	नाट्यशास्त्रम् भा० 3	60/-	60	00
			162	00
	Dis 40%		64	80
			97	20
	Thank You! Ninety Seven & Twenty Paise Only	TOTAL जोड़		

NEEL SAGAR • Goods once sold will not be taken back.
E. & O.E. भूल-चूक लेनी देनी

Signature हस्ताक्षर

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

काशी हिन्दू विश्वविद्यालय संस्कृत ग्रन्थमाला

THE BANARAS HINDU UNIVERSITY SANSKRIT SERIES

शोध-प्रकाशन-योजना

RESEARCH PUBLICATION SCHEME

अष्टम पुष्प

Vol. VIII

संपादक

डा० सिद्धेश्वर भट्टाचार्य

एम० ए० (आनर्स), पी-एच० डी० (लन्दन), डी० लिट् (लिल्), बार-एट-ला
(ग्रेज़ इन), काव्यतीर्थ, न्यायवैशेषिकाचार्य (स्वर्णपदकप्राप्त),
निदेशक संस्कृत पठन एवं शोध-प्रकाशन-
योजना, मयूरभञ्ज संस्कृत प्राध्यापक
अध्यक्ष, संस्कृत एवं पालि विभाग
काशी हिन्दू विश्वविद्यालय
वाराणसी—५

जून, १९७३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रकाशक
काशी हिन्दू विश्वविद्यालय
वाराणसी–५

प्रथम संस्करण १९७३

मूल्य ५५)

मुद्रक
रवीन्द्र कुमार बेरी
बनारस हिन्दू यूनिवर्सिटी प्रेस,
वाराणसी–५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मूल-यजुर्वेद-संहिता

संकलयिता

महर्षि दैवरात

।। श्रीदैवरात-ऋषिकुल-योगश्रम, गोकर्ण ।।

काशी हिन्दू विश्वविद्यालय शोध-प्रकाशन, १९७३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

PREFACE

Sātawaḍekara had published an edition of Taittirīya recension of the Kṛṣna-Yajurveda-Saṁhitā. The text is available and is taken a standard one.

In face of such an edition, the justification of another edition by Maharṣi Daivarāta lies in the following :

1. In the Sātawaḍekara's edition, the Sūktas are arranged on the basis of the Śārasvata-pāṭha of the Taittirīya Śākhā. Maharṣi Daivarāta's edition, on the other hand, takes also into account the Sūktas found in the Taittirīya Brāhmaṇa and the Taittirīya Āraṇyaka, both belonging to the same school.
2. These additional Sūktas, found in the said Brāhmaṇa and the said Āraṇyaka, are then arranged at their appropriate places in the body of the Saṁhitā with the clues furnished by Baudhāyaṇa, Āpastamba and Hiraṇyakeśin Gṛhya-Sūtras.
3. In Sātawaḍekara's edition, the Sūktas are arranged in terms of Kāṇḍa, Prapāṭhaka and Anuvāka; but in Maharṣi Daivarāta's edition they are arranged in terms of Kāṇḍas, Praśnas and Anuvākas.

The additional Sūktas, culled by Maharṣi Daivarāta from the said Brāhmaṇa and the said Āraṇyaka, need not be taken as interpolations. In the long tradition of the Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā, these Sūktas might have been separated from the original collection, but retraced in the Brāhmaṇa and the Āraṇyaka. Maharṣi Daivarāta's edition may, therefore, be looked upon as a restoration of the original Kṛṣna-Yajurveda-Saṁhitā.

The restoration of these additional Sūktas in the body of the Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā in the light of the Gṛhya-Sūtras, as stated above, suggests that the origional bulk of the Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā was known to the authors of those Gṛhya-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

Sūtras. Similarly, the arrangement of the Sūktas in terms of Kāṇḍas, Praśnas and Anuvākas has authority behind it.

It may, however, be noted here that in Sātawaḍekara's edition, the appropriate Devatās, Ṛṣis and Chandases have been decidedly mentioned at the top of the Sūktas. While this has been done also in Maharṣi Daivarāta's edition with regard to the Sūktas common to both the editions, they are wanting in those additional Sūktas culled from the said Brahmana and the said Āraṇyaka and incorporated by Maharṣi Daivarāta in his edition of the Mūla-Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā.

Further, just as the Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā is thus being restored to its original form, the Śukla-Yajurveda Saṁhitā demands similar treatment from competent scholars. If and when that is done, then the stream of the Mūla-Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā and the stream of the Mūla-Śukla-Yajurveda-Saṁhitā will coalesce into what may legitimately be called the Mūla-Yajurveda-Saṁhitā.

Pending the realisation of that golden ideal, Maharṣi Daivarāta deserves all praise and congratulations for what he has done towards the restoration of the Mūla-Kṛṣṇa-Yajurveda-Saṁhitā.

Dr Km. Indra, a student of the Department of Sanskrit & Pali with specialisation in Vedic Studies and sometimes a part-time Lecturer at the Women's College, B.H.U., has ungrudingly and with all devotion done every thing that is needed towards seeing the work through the Press. Shri Sudhakar Malaviya, also a student of the Deptt. with specialisation in Vedic Studies and now the Research Assistant under the Scheme, has rendered help in all possible ways. Both of them deserve approbation. The B.H.U. Press must be congratulated for speedy execution of the printing with neatness and extra-ordinary efficiency.

Varanasi,
30. 6. 73.

Dr S. BHATTACHARYA

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

काण्डानुक्रमणिका

प्रथमम्–प्रजापत्यं काण्डम्	**१-४२**
पौरोडाशिक-प्रश्नः	३-९
याजमान-प्रश्नः	१०-१४
होतृ-प्रश्नः	१५-२५
हौत्र-प्रश्नः	२५-३२
पितृमेध-प्रश्नः	३२-४२
द्वितीयम्–सौम्य-काण्डम्	**४३-९६**
आध्वर्यव-प्रश्नः	४५-५८
ग्रह-प्रश्नः	५८-६७
दाक्षिण-प्रश्नः	६७-६९
वाजपेय-प्रश्नः	६९-७३
शुक्रिय-प्रश्नः	७३-८९
सवा-प्रश्नः	९०-९६
तृतीयम्–आग्नेय-काण्डम्	**९७-१९७**
आग्नेय-काण्डम्	९८-१९७
अग्न्याधेय-प्रश्नः	९८-१०२
पुनराधेय-प्रश्नः	१०२-१०३
अग्न्युपस्थान-प्रश्नः	१०३-१०६
अग्निचयन-प्रश्नः	१०७-१६४
सावित्र-प्रश्नः	१६५-१६९
नाचिकेत-प्रश्नः	१६९-१७५
चातुर्होत्रीय-प्रश्नः	१७५-१७६
वैश्वसृज-प्रश्न	१७७-१८१
आरुण-प्रश्नः	१८१-१९७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चतुर्थम्–वैश्वदेव काण्डम्	**१९८-४०४**
राजसूय-प्रश्नः	२००-२०८
काम्येष्टि-प्रश्नः	२०९-२१२
नक्षत्रेष्टि-प्रश्नः	२१२-२२०
दिवश्येनि-प्रश्नः	२२१-२२२
अपाघ-प्रश्नः	२२२-२२४
सात्रायण-प्रश्नः	२२४
उपहोम-प्रश्नः	२२५-२४४
कौकिली-प्रश्नः	२४४-२६०
सूक्त-प्रश्नः	२६१-२७९
औपानुवाक्य-प्रश्नः	२७३-२९८
याज्या-प्रश्नः	२९८-३२६
अश्वमेध-प्रश्नः	३२७-३५६
सौत्रामणी-प्रश्नः	३५६-३५७
अच्छिद्र-प्रश्नः	३५७-३७४
पाशुकहौत्र-प्रश्नः	३७४-३८२
उपनिषत्-प्रश्नः	३८९-४०४
पञ्चमम्–स्वायुम्भुवं काण्डम्	**४०५-४१०**
कूष्माण्ड-प्रश्नः	४०६-४१०
मन्त्राणां वर्णानुक्रमसूची	४११-५३६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दैवरातीया

मूल-यजुर्वेद-संहिता

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

काण्डानुक्रमणिका

प्राजापत्यं, सौम्यं, आग्नेयं, वैश्वदेवं, स्वायम्भुवं चेति पञ्च काण्डानि भवन्ति। काण्डे काण्डे व्रतचर्या।

प्रथमं प्राजापत्यं काण्डम्

"पौरोडाशिकं, याजमानं, होतारः, हौत्रं, पितृमेधः इति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणानि प्राजापत्यानि इति" (बौ० गृ० सू० प्रश्नः ३।३)।

काण्डानुक्रमणिका-कारिका

शाखादिं याजमानं च होतॄन् हौत्रं च दार्शिकम्।
तद्विधीन् पितृमेधं च नवाहुः कस्य तद्विदः॥

तद्विवरणम्

इषे प्रश्नः पुरोडाश्यमनुवाकं विनाऽन्तिमम्।
तृतीयस्यां च प्रत्युष्ट पौरोडाशीयको विधिः॥
विश्वरूपादयः षट् च समिधो यजतौ च षट्।
निवीतशेषो देवा वै सामिधेनीरतः परः॥
इन्द्रो वृत्रं हत्वेत्येतद् दार्शिकं ब्राह्मणं विदुः।
ममेत्यत्र पयस्वतीरादि सन्त्वादयश्च षट्॥
अनुवाकाश्च विख्यातमैष्टिकं याजमानकम्।
यथा वै समृतेत्यादि क्रमात् पञ्चानुवाककाः॥
संश्रवावर्जकं पञ्च पाकयज्ञादि षड् भवेत्।
याजमानस्यैष्टिकस्य विधिरेष उदाहृतः॥
चित्तिः स्रुगादिहोतारस्त्वनुवाकास्त्रयोदश।
प्रश्नौ प्रजापतिर्ब्रह्मवादिनश्चेति तद्विधिः॥
सत्यं प्रश्नो दार्शहौत्रं देवा वै नर्चिनादितः।
चत्वारोऽपि निवीतमित्याद्याभिजयतीति च॥
मनुः पृथिव्याश्चत्वारः सꣳश्रवा ह च तन्मतम्।
पित्र्यः परेयुवाꣳसकम्॥ इति

इति प्राजापत्यकाण्डानुक्रमणिका

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मूल-यजुर्वेद-संहिता

प्रथमं प्राजापत्यं काण्डम्

सं० १-१-१

(वत्सापाकरणम् ॥४ द्विपदा विराड् गायत्री, ५ मध्येज्योतिस्त्रिष्टुप्, ६-७ एकपदा त्रिष्टुप्। प्रजापतिर्ऋषिः)

(ॐ) इषे त्वो[१]——र्जे त्वा[२] वायवः स्थोपायवः स्थ[३] देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण[४] आ प्यायध्वमघ्निया देवभागमूर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावतीरनमीवा अयक्ष्मा मा वः स्तेन ईशत माऽघशꣳसः[५] रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु[६] ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यात बह्वीः[७] यजमानस्य पशून् पाहि[८] ॥

सं० १-१-२

(बर्हिराहरणम् ॥ ३ त्रिष्टुप्, ८ एकपदा त्रिष्टुप्, १८ एकपदा गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

यज्ञस्य घोषदसि[१] प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयः[२] प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छ मनुना कृता स्वधया वितष्टा त आ वहन्ति कवयः पुरस्ताद्देवेभ्यो जुष्टम् इह बर्हिरासदे[३] देवानां परिषूतमसि[४] वर्षवृद्धमसि देवबर्हिर्मा त्वाऽन्वङ् मा तिर्यक्[५] पर्व ते राध्यासम्[६] आच्छेत्ता ते मा रिषम्[७] देवबर्हिः शतवल्शं वि रोह[८] सहस्रवल्शा वि वयꣳ रुहेम[९] पृथिव्याः संपृचः पाहि[१०] सुसंभृता त्वा संभरामि[११] अदित्यै रास्नाऽसि[१२] इन्द्राण्यै संनहनम्[१३] पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नातु[१४] स ते माऽऽस्थात्[१५] इन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छे[१६] बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हरामि[१७] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[१८] देवं गममसि[१९] ॥

सं० १-१-३

(रात्रिदोहः ॥ ८ गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै[१] मातरिश्वनो घर्मोऽसि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

द्यौरसि पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना दृꣳहस्व मा ह्वाः[२] वसूनां पवित्रमसि शतधारं वसूनां पवित्रमसि सहस्रधारम्[३] हुतः स्तोको हुतो द्रप्सोऽग्नये बृहते नाकाय स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याम्[४] सा विश्वायुः[५] सा विश्वव्यचाः[६] सा विश्वकर्मा[७] संपृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये[८] सोमेन त्वाऽऽतनच्मीन्द्राय दधि[९] विष्णो हव्यꣳ रक्षस्व[१०] ॥

सं० १-१-४

(व्रीहिनिर्वापः ॥ प्रजापतिर्ऋषिः)

कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयम्[१] वेषाय त्वा[२] प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयः[३] धूरसि धूर्व धूर्वन्तं धूर्व तं योऽस्मान्धूर्वति तं धूर्व यं वयं धूर्वामः[४] त्वं देवानामसि सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं वह्नितमं देवहूतममह्रुतमसि हविर्धानं दृꣳहस्व मा ह्वाः[५] मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्षे मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा हिꣳसिषम्[६] उरु वाताय[७] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपामि[८] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) अग्नीषोमाभ्यां (जुष्टं निर्वपामि)[९] इदं देवानाम्[१०] इदमु नः सह[११] स्फात्यै त्वा नारात्यै[१२] सुवरभि वि ख्येषं वैश्वानरं ज्योतिः[१३] दृꣳहन्तां दुर्या द्यावापृथिव्योः[१४] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[१५] अदित्यास्त्वोपस्थे सादयामि[१६] अग्ने हव्यꣳ रक्षस्व[१७] ॥

सं० १-१-५

(व्रीह्यवघातः ॥ १ गायत्री; ७, १५ एकपदा गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः[१] आपो देवीरग्रेपुवो अग्रेगुवोऽग्र इमं यज्ञं नयताग्रे यज्ञपतिं धत्त युष्मानिन्द्रोऽवृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्ये[२] प्रोक्षिताः स्थ[३] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) अग्नये वो जुष्टं प्रोक्षामि[४] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हस्ताभ्याम्) अग्नीषोमाभ्यां (जुष्टं निर्वपामि)[५] शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे
देवयज्यायै[६] अवधूतꣳ रक्षोऽवधूता अरातयः[७] अदित्यास्त्वगसि
प्रति त्वा पृथिवी वेत्तु[८] अधिषवणमसि वानस्पत्यं प्रति त्वाऽदित्या-
स्त्वग्वेत्तु[९] अग्नेस्तनूरसि वाचो विसर्जनं देववीतये त्वा गृह्णामि[१०]
अद्रिरसि वानस्पत्यः स इदं देवेभ्यो हव्यꣳ सुशमि शमिष्व[११]
इषमा वदोर्जमा वद द्युमद्वदत वयꣳ संघातं जेष्म[१२] वर्षवृद्धमसि[१३]
प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु[१४] परापूतꣳ रक्षः परापूता अरातयः[१५]
रक्षसां भागोऽसि[१६] वायुर्वो वि विनक्तु[१७] देवो वः सविता
हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु[१८] ॥

सं० १-१-६

(व्रीहिपेषणम् ॥१० एकपदा त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

अवधूतꣳ रक्षोऽवधूता अरातयः[१] अदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा
पृथिवी वेत्तु[२] दिवः स्कम्भनिरसि प्रति त्वाऽदित्यास्त्वग्वेत्तु[३]
धिषणाऽसि पर्वत्या प्रति त्वा दिवः स्कम्भनिर्वेत्तु[४] धिषणाऽसि पार्व-
तेयी प्रति त्वा पर्वतिर्वेत्तु[५] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां
पूष्णो हस्ताभ्यामधिवपामि[६] धान्यमसि धिनुहि देवान्[७] प्राणाय त्वा[८]
अपानाय त्वा[९] व्यानाय त्वा[१०] दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धाम्[११]
देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु[१२] ॥

सं० १-१-७

(कपालोपधानम् ॥१२ अनुष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छ[१] अपाग्नेऽग्निमामादं जहि[२] निष्क्रव्यादꣳ सेध[३]
आ देवयजं वह[४] निर्दग्धꣳ रक्षो निर्दग्धा अरातयः[५] ध्रुवमसि पृथिवीं
दृꣳहाऽऽयुर्दृꣳह प्रजां दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह[६]
धर्त्रमस्यन्तरिक्षं दृꣳह प्राणं दृꣳहापानं दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय
पर्यूह[७] धरुणमसि दिवं दृꣳह चक्षुर्दृꣳह श्रोत्रं दृꣳह सजातानस्मै
यजमानाय पर्यूह[८] धर्मासि दिशो दृꣳह योनिं दृꣳह प्रजां दृꣳह सजा-
तानस्मै यजमानाय पर्यूह[९] चितः स्थ प्रजामस्मै रयिमस्मै सजाता-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नस्मै यजमानाय पर्यूह[10] भृगूणामङ्गिरसां तपसा तप्यध्वम्[11] यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू वि मुञ्चताम्[12] ॥

सं० १-१-८

(पुरोडाशश्रपणम् ॥ २ उपरिष्टाद्बृहती; ३-४,११ एकपदा गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टꣳ) सं वपामि[1] समापो अद्भिरग्मत समोषधयो रसेन सꣳ रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वम्[2] अद्भ्यः परि प्रजाताः स्थः समद्भिः पृच्यध्वम्[3] जनयत्यै त्वा सं यौमि[4] अग्नये त्वा[5] अग्नीषोमाभ्याम्(त्वा)[6] मखस्य शिरोऽसि[7] घर्मोऽसि विश्वायुः[8] उरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथताम्[9] त्वचं गृह्णीष्व[10] अन्तरितꣳ रक्षोऽन्तरिता अरातयः[11] देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाके ऽग्निस्ते तनुवं माऽति धाक्[12] अग्ने हव्यꣳ रक्षस्व[13] सं ब्रह्मणा पृच्यस्व[14] एकताय स्वाहा[15] द्विताय स्वाहा[16] त्रिताय स्वाहा[17] ॥

सं० १-१-९

(वेदिकरणम् ॥ २० द्विपदा गायत्री; २४ एकपदा त्रिष्टुप्; २५ त्रिपदा त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) आ ददे[1] इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजाः[2] वायुरसि तिग्मतेजाः[3] पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा हिꣳसिषम्[4] अपहतोऽररुः पृथिव्यै[5] व्रजं गच्छ गोस्थानम्[6] वर्षतु ते द्यौः[7] बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौक्[8] अपहतोऽररुः पृथिव्यै देवयजन्यै[9] व्रजं गच्छ गोस्थानम्[10] वर्षतु ते द्यौः[11] बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौक्[12] अपहतोऽररुः पृथिव्या अदेवयजनः[13] व्रजं गच्छ गोस्थानम्[14] वर्षतु ते द्यौः[15]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं
द्विष्मस्तमतो मा मौगररुस्ते दिवं मा स्कान्[16] वसवस्त्वा परि गृह्णन्तु
गायत्रेण छन्दसा[17] रुद्रास्त्वा परि गृह्णन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसा[18]
आदित्यास्त्वा परि गृह्णन्तु जागतेन छन्दसा[19] देवस्य सवितुः सवे
कर्म कृण्वन्ति वेधसः[20] ऋतमसि[21] ऋतसदनमसि[22] ऋतश्रीरसि[23]
धा असि स्वधा अस्युर्वी चासि वस्वी चासि पुरा क्रूरस्य विसृपो
विरप्शिन्नुदा[24] दाय पृथिवीं जीरदानुर्यामैरयश्चन्द्रमसि स्वधाभिस्तां
धीरासो अनुदृश्य यजन्ते[25] ॥

सं० १-१-१०

(हविर्ग्रहणम् ॥ ६-७,९ अनुष्टुप्; १९ गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयोऽग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा निष्टपामि[1]
गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं त्वा सपत्नसाहꣳ सं मार्ज्मि[2]
वाचं प्राणं (मा निर्मृक्षं वाजिनीन्त्वा सपत्नसाहीꣳ सं मार्ज्मि)[3]
चक्षुः श्रोत्रं (मा निर्मृक्षं वाजिनीन्त्वा सपत्नसाहꣳ सम्मार्ज्मि)[4]
प्रजां योनिं मा निर्मृक्षं वाजिनीन्त्वा सपत्नसाहीꣳ सं मार्ज्मि[5]
आशासाना सौमनसं प्रजाꣳ सौभाग्यं तनूम् । अग्नेरनुव्रता भूत्वा सं नह्ये
सुकृताय कम्[6] सुप्रजसस्त्वा वयꣳ सुपत्नीरुप सेदिम । अग्ने
सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम् इमं वि ष्यामि वरुणस्य पाशं
यमबध्नीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे
सह पत्या करोमि[8] समायुषा सं प्रजया समग्ने वर्चसा पुनः ।
सं पत्नी पत्याऽहं गच्छे समात्मा तनुवा मम[9] महीनां पयोऽस्योष-
धीनाꣳ रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निर्वपामि[10] महीनां पयोऽस्योषधी-
नाꣳ रसोऽदब्धेन त्वा चक्षुषाऽवेक्षे सुप्रजास्त्वाय[11] तेजोऽसि[12]
तेजोऽनु प्रेहि[3] अग्निस्ते तेजो मा वि नैत्[14] अग्नेर्जिह्वाऽसि
सुभूर्देवानां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे भव[15] शुक्रमसि[16]
ज्योतिरसि[17] तेजोऽसि[18] देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवि-
त्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः[19] शुक्रं त्वा शुक्रायां धाम्ने धाम्ने

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि[२०] ज्योतिस्त्वा ज्योतिषि (धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि)[२१] अर्चिस्त्वाऽर्चिषि धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि[२२] ॥

सं० १-१-११

(इध्माबर्हिः पूर्वकं वेद्यां हविरासादनम् । १४ गायत्री; २० एकपदा त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये त्वा स्वाहा[१] वेदिरसि बर्हिषे त्वा स्वाहा[२] बर्हिरसि स्रुग्भ्यस्त्वा स्वाहा[३] दिवे त्वा[४] अन्तरिक्षाय त्वा[५] पृथिव्यै त्वा[६] स्वधा पितृभ्य ऊर्ग्भव बर्हिषद्भ्य ऊर्जा पृथिवीं गच्छत[७] विष्णोः स्तूपोऽसि[८] ऊर्णाम्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं देवेभ्यः[९] गन्धर्वोऽसि विश्वावसुर्विश्वस्मादीषतो यजमानस्य परिधिरिड ईडितः[१०] इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड ईडितः[११] मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः परि धत्तां ध्रुवेण धर्मणा यजमानस्य परिधिरिड ईडितः[१२] सूर्यस्त्वा पुरस्तात्पातु कस्याश्चिदभिशस्त्याः[१३] वीतिहोत्रं त्वा कवे द्युमन्तꣳ समिधीमह्यग्ने बृहन्तमध्वरे[१४] विशो यन्त्रे स्थः[१५] वसूना-ꣳ रुद्राणामादित्यानाꣳ सदसि सीद[१६] जुहूः (असि घृताची नाम्ना प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि सीद)[१७] उपभृत् (असि घृताची नाम्ना प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि सीद)[१८] ध्रुवाऽसि घृताची नाम्ना प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि सीद[१९] एता असदन्त्सुकृतस्य लोके ता विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञनियम्[२०] ॥

सं० १-१-१२

(आघारः ॥ १ एकपदा गायत्री, ८ द्विपदा गायत्री । प्रजापतिर्ऋषिः)

भुवनमसि वि प्रथस्वाग्ने यष्टरिदं नमः[१] जुह्वेह्यग्निस्त्वा ह्वयति देवयज्यायै[२] उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्वयति देवयज्यायै[३] अग्नाविष्णू मा वामवक्रमिषं वि जिहाथां मा मा सं ताप्तं लोकं मे लोककृतौ कृणुतम्[४] विष्णोः स्थानमसि[५] इत इन्द्रो अकृणोद्वीर्याणि समारभ्योर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृशमह्रुतो यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रावान्त्स्वाहा[६] बृहद्भाः[७] पाहि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

माऽग्ने दुश्चरितादा मा सुचरिते भज[८] मखस्य शिरोऽसि सं ज्योतिषा ज्योतिरङ्क्ताम्[९] ॥

सं० १-१-१३

(स्रुग्व्यूहनाद्युत्तरतन्त्रम् । १-२ अनुष्टुप्, १२ पुरस्ताज्ज्योतिस्त्रिष्टुप्, १४ त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत् । अथा सपत्ना इन्द्रो मे निग्राभेणाधराꣳ अकः[१] उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन् । अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम्[२] वसुभ्यस्त्वा[३] रुद्रेभ्यस्त्वा[४] आदित्येभ्यस्त्वा[५] अक्तꣳ रिहाणा[६] वियन्तु वयः[७] प्रजां योनिं मा निर्मृक्षम्[८] आप्यायन्तामाप ओषधयो मरुतां पृषतयः स्थ दिवं गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय[९] आयुष्पा अग्नेऽस्यायुर्मे पाहि चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि[१०] ध्रुवाऽसि[११] यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमाणः । तं त एतमनु जोषं भरामि नेदेष त्वदपचेतयातै[१२] यज्ञस्य पाथ उप समितम्[१३] सꣳस्रावभागाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा बर्हिषदश्च देवाः । इमां वाचमभि विश्वे गृणन्त आसद्यास्मिन्बर्हिषि सादयध्वम्[१४] अग्नेर्वामपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनी सुम्ने मा धत्तं धुरि धुर्यौ पातम्[१५] अग्नेऽदब्धायोऽशीततनो पाहि माऽद्य दिवः पाहि प्रसित्यै पाहि दुरिष्ट्यै पाहि दुरद्मन्यै पाहि दुश्चरितादविषं नः पितुं कृणु सुषदा योनिꣳ स्वाहा[१६] देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित मनसस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञꣳ स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः[१७क] ॥

(क)

इषे त्वा	४	यज्ञस्य	२०	शुन्धध्वम्	११	कर्मणे	१७
देवो वः	१८	अवधूतम्	१२	धृष्टिरसि	१२	देवस्य	१७
देवस्य त्वा	२५	प्रत्युष्टम्	२२	कृष्णोऽस्य	२०	भुवनम्	९
वाजस्य	१७	अनु० १३. आहत्यमन्त्राः	२०५			अथ ब्राह्मण भागः	

तृतीयस्यामितोऽइत्यादिदशानुवाकात्मकः सम्पूर्णः प्रश्नः ब्रा० ३ २ १-१०
प्रत्युष्टꣳ रक्षः एकादशानुवात्मकः पूर्णः प्रश्नः ब्रा० ३ ३ १-११
विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः आरभ्य षडनुवाकाः सं० २ ५ १- ६ अनुब्राह्मणम्
समिधो यजति आरभ्य षडनुवाकाः सं० २ ६ १ ६ अनुब्राह्मणम्
देवा वै सामिधेनीरनुच्यारभ्यनपरोच्यः इत्यन्तम् सं० २ ५-११ अनुब्राह्मणम्
इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वाऽऽरम्य नाऽऽर्तिमार्च्छति यजमानः ब्रा० १ ३-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १-५-१०

(आचमनम्, कपालानुमन्त्रादि च ।। ३ त्रिष्टुप्; १, ५ अनुष्टुप्; ६ विराट्स्थाना; २ द्विपदा । प्रजापतिर्ऋषिः)

पयस्वतीरोषधयः पयस्वद्वीरुधां पयः। अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र सꣳसृज[१] अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्[२] अग्निꣳ होतारमिह तꣳ हुवे देवान्यज्ञियानिह यान् हवामहे आ यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्याः[३] कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु[४] यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्[५] अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन्पुनः। इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे यज्ञस्याऽऽयुरनु सञ्चरन्ति[६] त्रयस्त्रिꣳशत्तन्तवो ये वितत्निरे य इमं यज्ञꣳ स्वधया ददन्ते तेषां छिन्नं प्रत्येतद्दधामि स्वाहा घर्मो देवाꣳ अप्येतु[७] ॥

सं० १-६-१

(आज्यग्रहणानुमन्त्रणम् ।। अनुष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

सं त्वा सिञ्चामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च बृहस्पतिप्रसूतो यजमान इह मा रिषत्[१] आज्यमसि सत्यमसि सत्यस्याध्यक्षमसि हविरसि वैश्वानरं वैश्वदेवमुत्पूतशुष्मꣳ सत्यौजाः सहोऽसि सहमानमसि सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः। सहस्रवीर्यमसि तन्मा जिन्वाऽऽज्यस्याऽऽज्यमसि सत्यस्य सत्यमसि सत्यायुरसि सत्यशुष्ममसि सत्येन त्वाऽभि घारयामि तस्य ते भक्षीय[२] पञ्चानां त्वा वातानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[३] पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[४] पञ्चानां त्वा दिशां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[५] पञ्चानान्त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[६] चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[७] ब्रह्मणस्त्वा तेजसे यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[८] क्षत्रस्य त्वौजसे यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[९] विशे त्वा यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि[१०] सुवीर्याय त्वा गृह्णामि[११] सुप्रजास्त्वाय त्वा गृह्णामि[१२] रायस्पोषाय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वा गृह्णामि[१३] ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि[१४] भूरस्माकम्[१५] हविर्देवानां[१६] आशिषो यजमानस्य[१७] देवानान्त्वा देवताभ्यो गृह्णामि[१८] कामाय त्वा गृह्णामि[१९] ॥

सं० १-६-२

(हविर्ग्रहणानुमन्त्रणम् ॥ ४-५ द्विपदा त्रिष्टुप्; ६ त्रिष्टुप्; ८ पिपीलिकमध्या । प्रजापतिर्ऋषिः)

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता वसुवित्[१] उग्रोऽस्युग्रोऽहꣳसजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता वसुवित्[२] अभिभूरस्यभिभूरहꣳ सजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता वसुवित्[३] युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढवे जातवेदः[४] इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिहृतो वयन्ते[५] यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्यरिष्याद्यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो तेन हन्मि सपत्नं दुर्मण्युमैनं दधामि निर्ऋत्या उपस्थे[६] भूर्भुवः सुवः[७] उच्छुष्मो अग्ने यजमानायैधि निशुष्मो अभिदासते अग्ने देवेद्धमन्विद्धमन्द्रजिह्व[८] अमर्त्यस्य ते होतर्मूर्धन्ना जिघर्मि रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय[९] मनोऽसि प्राजापत्यं मनसा मा भूतेनाऽऽविश[१०] वागस्यैन्द्री सपत्नक्षयणी वाचा मेन्द्रियेणाऽऽविश[११] वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु[१२] ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु[१३] वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता मा प्रीताः प्रीणन्तु[१४] शरदमृतूनां प्रीणामि सा मा प्रीता प्रीणातु[१५] हेमन्तशिशिरावृतूनां प्रीणामि तौ मा प्रीतौ प्रीणीताम्[१६] अग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान्भूयासम्[१७] अग्नेरहं देवयज्ययाऽन्नादो भूयासम्[१८] दब्धिरस्यदब्धो भूयासममुं दभेयम्[१९] अग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयासम्[२०] इन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नादो भूयासम्[२१] इन्द्रस्याहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासम्[२२] महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयम्[२३] अग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञे न प्रतिष्ठां गमेयम्[२४] ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १-६-३

(इडा भागाद्यनुमन्त्रणम् ।। ५ त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

अग्निर्मा दुरिष्टात्पातु सविताऽघशꣳसात्[१] यो मेऽन्ति दूरेऽरातीयति तमेतेन जेषम्[२] सुरूपवर्षवर्ण एहीमान्भद्रान्दुर्याꣳअभ्येहि मामनुव्रता न्युशीर्षाणि मृड्ढ्वमिड एह्यदित एहि सरस्वत्येहि रन्तिरसि रमतिरसि सूनर्यसि जुष्टे जुष्टिं तेऽशीयोपहूत उपहवं तेऽशीय सा मे सत्याऽऽशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता मनसा तच्छकेयं यज्ञो दिवꣳरोहतु यज्ञो दिवं गच्छतु यो देवयानः पन्थास्तेन यज्ञो देवाꣳअप्येत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्रायं उत यज्ञाः सचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनी[३] जुष्टिरसि जुषस्व नो जुष्टा नोऽसि जुष्टिं ते गमेयम्[४] मनोज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञꣳसमिमं दधातु । बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्[५] ब्रध्नपिन्वस्व ददतो मे मा क्षायि कुर्वतो मे मोप दसत्[६] प्रजापतेर्भागोऽस्यूर्जस्वान्पयस्वान्प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा मा मे क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिँल्लोके[७] ।।

सं० १-६-४

(अनुयाजादीनामनुमन्त्रणम् ।। १२-१३ अनुष्टुप्; १४ पुरउष्णिक्;
१६ त्रिष्टुप् । प्रजापतिर्ऋषिः)

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान्भूयासम्[१] नराशꣳसस्याहं देवयज्यया पशुमान्भूयासम्[२] अग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान्यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम्[३] अग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषम्[४] सोमस्याहमुज्जितिमनूज्जेषम्[५] अग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषम्[६] अग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूज्जेषम्[७] इन्द्राग्नियोरहमुज्जितिमनूज्जेषम्[८] इन्द्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषम्[९] महेन्द्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषम्[१०] अग्नेः स्विष्टकृतोऽहमुज्जितिमनूज्जेषम्[११] वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत् । अथा सपत्नाꣳ इन्द्रो मे नि ग्राभेणाधराꣳअकः[१२] उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन् अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम्[१३]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

एमा अंगमन्नाशिषो दोहकामा इन्द्रवन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषम्[१४] रोहितेन त्वाऽग्निर्देवतां गमयतु हरिभ्यां त्वेन्द्रो देवतां गमयत्वे तशेन त्वा सूर्यो देवतां गमयतु[१५] वि ते मुञ्चामि रशना विरश्मीन्वि योक्त्रा यानि परिचर्तनानि धत्तादस्मासु द्रविणं यच्च भद्रं प्र णो ब्रूताद्भागधान्देवतासु[१६] विष्णोः शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम्[१७] सोमस्याहं देवयज्यया सुरेता रेतो धिषीय[१८] त्वष्टुरहं देवयज्यया पशूनाᳪरूपं पुषेयम्[१९] देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्रभूयासं[२०] वेदोऽसि वित्तिरसि विदेय कर्माऽसि करुणमसि क्रियासᳪ सनिरसि सनिताऽसि सनेयं घृतवन्तं कुलायिनᳪ रायस्पोषᳪ सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनम्[२१] ॥

सं० १–६–५

(ध्रुवाप्यायनादि ॥ १ विराट्स्थाना । प्रजापतिर्ऋषिः)

आ प्यायतां ध्रुवा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति देवयद्भ्यः । सूर्याया ऊधोऽदित्या उपस्थ उरुधारा पृथिवी यज्ञे अस्मिन्[१] प्रजापतेर्विभान्नाम लोकस्तस्मिᳪस्त्वा दधामि सह यजमानेन[२] सदसि सन्मे भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अक्षितमसि मा मे क्षेष्ठाः[३] प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्ताम्[४] दक्षिणायां दिशि मासाः पितरो मार्जयन्ताम्[५] प्रतीच्यां दिशि गृहाः पशवो मार्जयन्ताम्[६] उदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो मार्जयन्ताम्[७] ऊर्ध्वायां दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयन्ताम्[८] विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दसा पृथिवीमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः[९] विष्णोः क्रमोऽस्यभिशस्तिहा त्रैष्टुभेन छन्दसाऽन्तरिक्षमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः[१०] विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः[११] विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्ताऽऽनुष्टुभेन छन्दसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः[१२] ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १-६-६

(सूर्योपस्थानादि ॥ ९-१० गायत्री; १४ अतिजगती; १५ त्रिष्टुप्। प्रजापतिर्ऋषिः)

अगन्म सुवः सुवरगन्म संदृशस्ते मा छित्सि यत्ते तपस्तस्मै ते माऽऽवृक्षि[१] सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहि[२] इदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवोऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः[३] सं ज्योतिषा भूवम्[४] ऐन्द्रीमावृतमन्वावर्ते[५] समहं प्रजया सं मया प्रजा समहꣳ रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः[६] समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासम्[७] वसुमान्यज्ञोवसीयान्भूयासम्[८] अग्न आयूꣳषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्[९] अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषꣳ रयिं मयि[१०] अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासꣳसुगृहपतिर्मयात्वं गृहपतिना भूयाः शतꣳहिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीम्[११] कस्त्वा युनक्ति स त्वा विमुञ्चतु[१२] अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मे राधि[१३] यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे। सदेवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माꣳअधिपतीन्करोतु वयꣳस्याम पतयो रयीणाम्[१४] गोमाꣳअग्नेऽविमाꣳअश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदमिदप्रमृष्यः। इडावाꣳएषो असुर प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्[१५क] ॥

(क) परस्वती ७ सं त्वा १९ ध्रुवोऽसि २४ अग्निर्मा ७
बर्हिषोऽहं २१ आप्यायतां १२ अगन्म १५ (अनु० ७)
अथ याजमान प्रश्ने ब्राह्मण भागाः ॥ आहत्य मन्त्राः १०५
यथा वै समृतसोमा इत्यादि यज्ञे न तिष्ठति इत्यन्तं अनुवाक पञ्चकम् ॥
सं० १-६-७ तः ११ पर्यन्तम्
पाकयज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः सं० १ ७ १
परोक्षं वा अन्ये देवाः सं० १ ७ ३
बर्हिषाऽहं देवयज्यया सं० १ ७ ६ इत्यनुवाक पञ्चकम्।
आहत्य दशानुवाकात्मको ब्राह्मणभागे याजमानः प्रश्नः ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तच्छं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवी स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदे। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

आ० ३।१

चित्तिः स्रुक्[१] चित्तमाज्यम्[२] वाग्वेदिः[३] आधीतं बर्हिः[४] केतो अग्निः[५] विज्ञातमग्निः[६] वाक्पतिर्होता[७] मन उपवक्ता[८] प्राणो हविः[९] सामाध्वर्युः[१०] वाचस्पतेविधे नामन्। विधेम ते नाम। विधेस्त्वमस्माकं नाम। वाचस्पतिः सोमं पिबतु। आऽस्मासु नृम्णं धात्स्वाहा[११]॥

आ० ३।२

पृथिवीहोता[१] द्यौरध्वर्युः[२] रुद्रोऽग्नीत्[३] बृहस्पतिरुपवक्ता[४] वाचस्पते वाचो वीर्येण। संभृततमेनाऽऽयक्ष्यसे। यजमानाय वार्यम्। आ सुवस्करस्मै। वाचस्पतिः सोमं पिबति। जजनदिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहा[५]॥

आ० ३।३

अग्निर्होता[१] अश्विनाऽध्वर्यू[२] त्वष्टाऽग्नीत्[३] मित्र उपवक्ता[४] सोमः सोमस्य पुरोगाः। शुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः। श्रातास्त इन्द्र सोमाः। वातापेर्हवनश्रुतः स्वाहा[५]॥

आ० ३।४

सूर्यन्ते चक्षुः[१] वातं प्राणः[२] द्यां पृष्ठम्[३] अन्तरिक्षमात्मा[४] अङ्गैर्यज्ञम्[५] पृथिवीꣳशरीरैः[६] वाचस्पतेऽच्छिद्रया वाचा। अच्छिद्रया जुह्वा। दिवि देवावृधꣳ होत्रामेरयस्व स्वाहा[७]॥

आ० ३।५

महाहविर्होता[१] सत्यहविरध्वर्युः[२] अच्युतपाजा अग्नीत्[३] अच्युतमना उपवक्ता[४] अनाधृष्यश्चाप्रतिधृष्यश्च यज्ञस्याभिगरौ[५] अयास्य उद्गाता[६] वाचस्पते हृद्विधे नामन्। विधेम ते नाम। विधेस्त्वमस्माकं नाम। वाचस्पतिः सोममपात्। मा दैव्यस्तन्तुश्छेदि मा मनुष्यः। नमो दिवे। नमः पृथिव्यै स्वाहा[७]॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ३।६

वाग्घोता[१] दीक्षापत्नी[२] वातोऽध्वर्युः[३] आपोऽभिगरः[४] मनो हविः[५] तपसि जुहोमि[६] भूर्भुवः सुवः। ब्रह्म स्वयम्भु। ब्रह्मणे स्वयम्भुवे स्वाहा[७] ॥

आ० ३।७

ब्राह्मण एकहोता। स यज्ञः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। यज्ञश्च मे भूयात्[१] अग्निर्द्विहोता। स भर्ता। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। भर्ता च मे भूयात्[२] पृथिवी त्रिहोता। स प्रतिष्ठा। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्रतिष्ठा च मे भूयात्[३] अन्तरिक्षं चतुर्होता। स विष्ठाः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। विष्ठाश्च मे भूयात्[४] वायुः पञ्चहोता। स प्राणः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्राणश्च मे भूयात्[५] चन्द्रमाः षड्ढोता। स ऋतून्कल्पयाति। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। ऋतवश्च मे कल्पन्ताम्[६] अन्नꣳ सप्तहोता। स प्राणस्य प्राणः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्राणस्य च मे प्राणो भूयात्[७] द्यौरष्टहोता। सोऽनाधृष्यः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। अनाधृष्यश्च भूयासम्[८] आदित्यो नवहोता स तेजस्वी। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। तेजस्वी च भूयासम्[९] प्रजापतिर्दशहोता। स इदꣳ सर्वम्। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। सर्वं च मे भूयात्[१०] ॥

आ० ३।८

अग्निर्यजुर्भिः[१] सविता स्तोमैः[२] इन्द्र उक्थामदैः[३] मित्रावरुणावाशिषा[४] अङ्गिरसो धिष्णियैरग्निभिः[५] मरुतः सदोहविर्धानाभ्याम्[६] आपः प्रोक्षणीभिः[७] ओषधयो बर्हिषा[८] अदितिर्वेद्या[९] सोमो दीक्षया[१०] त्वष्टेध्मेन[११] विष्णुर्यज्ञेन[१२] वसव आज्येन[१३] आदित्या दक्षिणाभिः[१४] विश्वे देवा ऊर्जा[१५] पूषा स्वगाकारेण[१६] बृहस्पतिः पुरोधया[१७] प्रजापतिरुद्गीथेन[१८] अन्तरिक्षं पवित्रेण[१९] वायुः पात्रैः[२०] अहꣳ श्रद्धया[२१] ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ३-९

सेनेन्द्रस्य[1] धेना बृहस्पतेः[2] पथ्या पूष्णः[3] वाग्वायोः[4] दीक्षा सोमस्य[5] पृथिव्यग्नेः[6] वसूनां गायत्री[7] रुद्राणां त्रिष्टुक्[8] आदित्यानां जगती[9] विष्णोरनुष्टुक्[10] वरुणस्य विराट्[11] यज्ञस्य पङ्क्तिः[12] प्रजापतेरनुमतिः[13] मित्रस्य श्रद्धा[14] सवितुः प्रसूतिः[15] सूर्यस्य मरीचिः[16] चन्द्रमसो रोहिणी[17] ऋषीणामरुन्धती[18] पर्जन्यस्य विद्युत्[19] चतस्रो दिशः। चतस्रोऽवान्तरदिशाः। अहश्च। रात्रिश्च। कृषिश्च वृष्टिश्च। त्विषिश्चापचितिश्च। आपश्चौषधयश्च। ऊर्क् च सूनृता च देवानां पत्नयः[20] ॥

आ० ३-१०

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु। देवि दक्षिणेऽग्नये हिरण्यम्। तेनामृतत्वमश्याम्। वयो दात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[1] ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) सोमाय वासः। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयो दात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिगृहीता। कामꣳ समुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु)[2] ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) रुद्राय गाम्। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयो दात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु)[३] ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) वरुणायाश्वम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳ समुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[४]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) प्रजापतये पुरुषम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳ समुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[५]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) मनवे तल्पम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳ समुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[६]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) त्वष्ट्रेऽजाम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कामꣳसमुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[७]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) पूष्णेऽविम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳसमुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामै तत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[८]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) निर्ऋत्या अश्वतरगर्दभौ । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयो दात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳसमुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[९]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) हिमवतो हस्तिनम् । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳसमुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते काम दक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[१०]) ॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि । राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) गन्धर्वाप्सराभ्यां स्रगलंकरणे । (तेनामृतत्वमश्याम् । वयोदात्रे । मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे । क इदं कस्मा अदात् । कामः कामाय । कामो दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामꣳसमुद्रमाविश । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि । कामैतत्ते । एषा ते कामदक्षिणा । उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[११]) ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) विश्वेभ्यो देवेभ्यो धान्यम्। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयोदात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[१२])॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) वाचेऽन्नम्। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयोदात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[१३])॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) ब्रह्मण ओदनम्। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयोदात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[१४])॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) समुद्रायाऽपः। (तेनामृतत्वमश्याम्। वयोदात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[१५])॥

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे) उत्तानायाऽऽङ्गीरसायानः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

(तेनामृतत्वमश्याम्। वयोदात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। काम समुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[16]) ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि। राजा त्वा वरुणो नयतु देवि दक्षिणे वैश्वानराय रथम्। वैश्वानरः प्रत्नथा नाकमारुहत्। दिवः पृष्ठं भन्दमानः सुमन्मभिः। स पूर्ववज्जनयञ्जन्तवे धनम्। समानमञ्जमा परियाति जागृविः। राजा त्वा वरुणो नयतु। देवि दक्षिणे वैश्वानराय रथम्। तेनामृत्वमश्याम्। वयो दात्रे। मयो मह्यमस्तु प्रतिग्रहीत्रे। क इदं कस्मा अदात्। कामः कामाय। कामो दाता। कामः प्रतिग्रहीता। कामꣳसमुद्रमाविश। कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि। कामैतत्ते। एषा ते काम दक्षिणा। उत्तानस्त्वाऽऽङ्गीरसः प्रतिगृह्णातु[17] ॥

आ० ३।११

सुवर्णं घर्मं परिवेद वेनम् इन्द्रस्याऽऽत्मानं दशधा चरन्तम्। अन्तः समुद्रे मनसा चरन्तम्। ब्रह्माऽन्वविन्दद्दशहोतारमर्णे। अन्तः प्रविष्टः शास्ता जनानाम्। एकः सन्बहुधा विचारः। शत शुक्राणि यत्रैकं भवन्ति। सर्वे वेदा यत्रैकं भवन्ति। सर्वे होतारो यत्रैकं भवन्ति। स मानसीन आत्मा जनानाम्। अन्तः प्रविष्टः शास्ता जनानाꣳ सर्वात्मा, सर्वाः प्रजा यत्रैकं भवन्ति। चतुर्होतारो यत्र संपदं गच्छन्ति देवैः। स मानसीन आत्मा जनानाम्[1] ब्रह्मेन्द्रमग्निं जगतः प्रतिष्ठाम्। दिव आत्मानꣳ सवितारं बृहस्पतिम्। चतुर्होतारं प्रदिशोऽनुक्लृप्तम् वाचो वीर्यं तपसाऽन्वविन्दत्[2] अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम्। त्वष्टारꣳ रूपाणि विकुर्वन्तं विपश्चिम्। अमृतस्य प्राणं यज्ञमेतम्। चतुर्होतृणामात्मानं कवयो निचिक्युः[3] अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम्। देवानां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बन्धु निहितं गुहासु। अमृतेन क्लृप्तं यज्ञमेतम्। चतुर्होतृणामात्मानं कवयो निचिक्युः[४] शतं नियुतः परिवेद विश्वा। विश्ववारो विश्वमिदं वृणाति। इन्द्रस्याऽऽत्मानिहितः पञ्चहोता। अमृतं देवानामायुः प्रजानाम्[५] इन्द्रꣳ राजानꣳ सवितारमेतम्। वायोरात्मानं कवयो निचिक्युः। रश्मिꣳ रश्मीनां मध्ये तपन्तम्। ऋतस्य पदे कवयो निपान्ति[६] य आण्डकोशे भुवनं बिभर्ति। अनिर्भिण्णः सन्नथ लोकान्विचष्टे। यस्याऽऽण्ड कोशꣳ शुष्ममाहुः प्राणमुल्वम्। तेन-क्लृप्तोऽमृतेनाहमस्मि[७] सुवर्णं कोशꣳ राजसा परीवृतम्। देवानां वसुधानीं विराजम्। अमृतस्य पूर्णां तामु कलां विचक्षते पादꣳ षड्ढो-तुर्न किलाऽऽविवित्से[८] येनर्तवः पञ्चधोत क्लृप्ताः। उत वा षड्धा मनसोत क्लृप्ताः। तꣳ षड्ढोतारमृतुभिः कल्पमानम्। ऋतस्य पदे कवयो निपान्ति[९] अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम्। अन्तश्चन्द्रमसि मनसा चरन्तम्। सहैव सन्तं न विजानन्ति देवाः। इन्द्रस्याऽऽत्मानꣳ शतधा चरन्तम्[१०] इन्द्रो राजा जगतो य ईशे। सप्तहोता सप्तधा विक्लृप्तः[११] परेण तन्तुं परिषिच्यमानम्। अन्तरादित्ये मनसा चरन्तम्। देवानाꣳ हृदयं ब्रह्माऽन्वविन्दत्[१२] ब्रह्मैतद्ब्रह्मण उज्जभार। अर्कꣳ श्चोतन्तꣳ सरिरस्य मध्ये[१३] आ यस्मिन्त्सप्त पेरवः। मेहन्ति बहुलाꣳ श्रियम्। बह्व-श्वामिन्द्र गोमतीम्[१४] अच्युतां बहुलाꣳ श्रियम्। स हरिर्वसु-वित्तमः। पेरुरिन्द्राय पिन्वते[१५] बह्वश्वामिन्द्र गोमतीम्। अच्युतां बहुलाꣳ श्रियम्। मह्यमिन्द्रो नियच्छतु[१६] शतꣳ शता अस्य युक्ता हरीणाम्। अर्वाङ्ङायातु वसुभी रश्मिरिन्द्रः। प्रमꣳहमाणो बहुलाꣳ श्रियम् रश्मिरिन्द्रः सविता मे नियच्छतु[१७] घृतं तेजो मधुमदि-न्द्रियम्। मय्ययमग्निर्दधातु[१८] हरिः पतङ्गः पटरी सुपर्णः। दिविक्षयो नभसा य एति। स न इन्द्रः कामवरं ददातु[१९] पञ्चारं चक्रं परिवर्तते पृथु। हिरण्यज्योतिः सरिरस्य मध्ये अजस्रं ज्योतिर्नभसा सर्पं देति स न इन्द्रः कामवरं ददातु[२०] सप्त युञ्जन्ति रथमेकं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चक्रम् । एको अश्वो वहति सप्तनामा । त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वम् ।
येनेमा विश्वा भुवनानि तस्थुः[२१] भद्रं पश्यन्त उपसेदुरग्रे । तपो
दीक्षामृषयः सुवर्विदः । ततः क्षत्रं बलमोजश्च जातम् । तदस्मै देवा
अभिसंनमन्तु[२२] श्वेतꣳ रश्मिं बोभुज्यमानम् । अपां नेतारं भुवन-
स्य गोपाम् । इन्द्रं निचिक्युः परमे व्योमन्[२३] रोहिणीः पिङ्गला
एकरूपाः । क्षरन्ती पिङ्गला एकरूपाः । शतꣳ सहस्राणि प्रयुतानि
नाव्यानाम्[२४] अयं यः श्वेतो रश्मिः । परि सर्वमिदं जगत् । प्रजां
पशून्धनानि । अस्माकं ददातु[२५] श्वेतो रश्मिः परि सर्वं बभूव ।
सुवन्मह्यं पशून्विश्वरूपान्[२६] पतङ्गमक्तमसुरस्य मायया । हृदा
पश्यन्ति मनसा मनीषिणः । समुद्रे अन्तः कवयो विचक्षते । मरीचीनां
पदमिच्छन्ति वेधसः[२७] पतङ्गो वाचं मनसा बिभर्ति । तां गन्धर्वो
ऽवदद्गर्भे अन्तः । तां द्योतमानाꣳ स्वर्यं मनीषाम् । ऋतस्य पदे कवयो
निपान्ति[२८] ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपाः । विरूपाः सन्तो बहुधै-
करूपाः । अग्निस्ताꣳअग्रे प्रमुमोक्तु देवः । प्रजापतिः प्रजया संविदानः[२९]
वीतꣳ स्तुके स्तुके । युवमस्मासु नियच्छतम् । प्र प्र यज्ञपतिं तिर[३०]
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपाः । विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः । तेषाꣳसप्ता-
नामिह रन्तिरस्तु । रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय[३१] य
आरण्याः पशवो विश्वरूपाः । विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः । वायुस्ताꣳ
अग्रे प्रमुमोक्तु देवः । प्रजापतिः प्रजया संविदानः[३२] इडायै सृप्तं
घृतवच्चराचरम् । देवा अन्वविन्दन्गुहाहितम्[३३] य आरण्याः पशवो
विश्वरूपाः । विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः । तेषाꣳ सप्तानामिह रन्तिरस्तु ।
रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय[३४] ॥११॥

आ० ३।१२

सहस्रशीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो वृत्वा ।
अत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्[१] पुरुष एवेदꣳ सर्वम् । यद्भूतं यच्च भाव्यम् ।
उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति[२] एतावानस्य महिमा । अतो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ज्यायाँश्च पूरुषः । पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि[३] त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः । पादोऽस्येहाऽऽभवत्पुनः । ततो विश्वङ्व्यक्रामत् । साशनानशने अभि[४] तस्माद्विराडजायत । विराजो अधि पूरुषः । स जातो अत्यरिच्यत । पश्चाद्भूमिमथो पुरः[५] यत्पुरुषेण हविषा । देवा यज्ञमतन्वत । वसन्तो अस्याऽऽसीदाज्यम् । ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः[६] सप्तास्याऽऽसन्परिधयः । त्रिसप्त समिधः कृताः । देवा यज्ञं तन्वानाः । अबध्नन्पुरुषं पशुम्[७] तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन् । पुरुषं जातमग्रतः । तेन देवा अयजन्त । साध्या ऋषयश्च ये[८] तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् । पशूँस्ताँश्चक्रे वायव्यान् । आरण्यान्ग्राम्याश्च ये[९] तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः । ऋचः सामानि जज्ञिरे । छन्दाँसि जज्ञिरे तस्मात् यजुस्तस्मादजायत[१०] तस्मादश्वा अजायन्त । ये के चोभयादतः । गावो ह जज्ञिरे तस्मात् । तस्माज्जाता अजावयः[११] यत्पुरुषं व्यदधुः । कतिधा व्यकल्पयन् । मुखं किमस्य कौ बाहू । कावूरू पादावुच्येते[१२] ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत् । बाहू राजन्यः कृतः । ऊरू तदस्य यद्वैश्यः । पद्भ्याँ शूद्रो अजायत[१३] चन्द्रमा मनसो जातः । चक्षोः सूर्यो अजायत । मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च । प्राणाद्वायुरजायत[१४] नाभ्या आसीदन्तरिक्षम् । शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत । पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात् । तथा लोकाँ अकल्पयन्[१५] वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम् । आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे । सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः । नामानि कृत्वाऽभिवदन्यदास्ते[१६] धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार । शक्रः प्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः । तमेवं विद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था अयनाय विद्यते[१७] यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः । तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् । ते ह नाकं महिमानः सचन्ते । यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः[१८] ॥१२॥

आ० ३।१३

अद्भ्यः संभूतः पृथिव्यै रसाच्च । विश्वकर्मणः समवर्तताधि । तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति । तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रे[१] वेदाहमेतं पुरुषं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

महान्तम् । आदित्यवर्णं तमसः परस्तात् । तमेवं विद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय[२] प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः । अजायमानो बहुधा विजायते । तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम् । मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः[३] यो देवेभ्य आतपति । यो देवानां पुरोहितः पूर्वो यो देवेभ्यो जातः । नमो रुचाय ब्राह्मणे[४] रुचं ब्राह्मं जनयन्तः । देवा अग्रे तदब्रुवन् । यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात् । तस्य देवा असन्वशे[५] ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ । अहोरात्रे पार्श्वे । नक्षत्राणि रूपम् । अश्विनौ व्यात्तम् । इष्टं मनिषाण । अमुं मनिषाण सर्वं मनिषाण[६क] ॥१३॥

ब्रा० ३।५।१

सत्यं प्रपद्ये । ऋतं प्रपद्ये । अमृतं प्रपद्ये । प्रजापतेः प्रियां तनुवमनार्तां प्रपद्ये । इदमहं पञ्चदशेन वज्रेण । द्विषन्तं भ्रातृव्यमवक्रामामि । योऽस्मान्द्वेष्टि । यं च वयं द्विष्मः[१] भूर्भुवः सुवः[२] हिम्[३] ॥१॥

ब्रा० ३।५।२

प्र वो वाजा अभिद्यवः । हविष्मन्तो घृताच्या । देवांजिगाति सुम्नयुः[१] अग्न आयाहि वीतये । गृणानो हव्यदातये । निहोता सत्सि बर्हिषि[२] तन्त्वा समिद्भिरङ्गिरः । घृतेन वर्धयामसि । बृहच्छोचा यविष्ठ्य[३] स नः पृथुः श्रवाय्यम् । अच्छा देव विवाससि । बृहदग्ने सुवीर्यम्[४] ईडेऽन्यो नमस्यस्तिरः । तमांऽसि दर्शतः । समग्निरिध्यते वृषा[५] वृषो अग्निः समिध्यते । अश्वो न देववाहनः । तꣳ हविष्मन्त

(क) चित्तिः स्रुक् ११	पृथिवी होता ५	अग्निर्होता ५
सूर्यन्ते चक्षुः ७	महा हविर्होता ७	वाग्घोता ७
ब्राह्मण एक १०	अग्निर्यजुर्भिः २१	सेनेन्द्रस्य २०
देवस्य त्वा १७	सुवर्णं ३४	सहस्रशीर्षा १८
अद्भ्यः ६	अनु० १३ आहत्यमन्त्राः १६८	

अथ होतृ-प्रश्ने ब्राह्मणभागाः ।।

प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति आरभ्य निदानवान्भवत्यन्तं एकादशानुवाकात्मकः सम्पूर्णः प्रश्नः ।। ब्रा० २-२-१-११

ब्रह्मवादिनो वदन्ति आरभ्य एवं वेद इत्यन्तं एकादशानुवाकात्मकःसम्पूर्णः प्रश्नः ।। ब्रा० २-३-१-११

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ईडते[६] वृषणं त्वा वयं वृषन्। वृषाणः समिधीमहि। अग्ने दीद्यतं बृहत्[७] अग्निं दूतं वृणीमहे। होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्[८] समिध्यमानो अध्वरे। अग्निः पावक ईड्यः। शोचिष्केशस्तमीमहे[९] समिद्धो अग्न आहुत। देवान् यक्षि स्वध्वर। त्वँ हि हव्यवाडसि[१०] आजुहोत दुवस्यत। अग्निं प्रयत्यध्वरे। वृणीध्वँ हव्यवाहनम्[११] त्वं वरुण उत मित्रो अग्ने। त्वां वर्धन्ति मतिभिर्वसिष्ठाः। त्वेवसु सुषणनानि सन्तु। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[१२]॥२॥

ब्रा० ३।५।३

अग्ने महाँ असि ब्राह्मणभारत। असावसौ[१] देवेद्धो मन्विद्धः। ऋषिष्टुता विप्रानुमदितः। कविशस्तो ब्रह्म सꣳशितो घृताहवनः। प्रणीर्यज्ञानाम्। रथीरध्वराणाम्। अतूर्तो होता। तूर्णिर्हव्यवाट्[२] आस्यात्रं जुहूर्देवानाम्। चमसो देवपानः। अराꣳ इवाग्ने नेमिर्देवाꣳस्त्वं परिभूरसि। आवह देवान्यजमानाय[३] अग्निमग्न आवह[४] सोममावह[५] अग्निमावह[६] प्रजापतिमावह[७] अग्नीषोमावावह[८] इन्द्राग्नी आवह[९] इन्द्रमावह[१०] महेन्द्रमावह[११] देवाꣳ आज्यपाꣳ आवह[१२] अग्निꣳ होत्रायाऽऽवह। स्वं महिमानमावह[१३] आ चाग्ने देवान्वह। सुयजा च यज जातवेदः[१४] ॥३॥

ब्रा० ३।५।४

अग्निर्होता वेत्वग्निः। होत्रं वेतु प्रावित्रम्। स्मो वयम्। साधु ते यजमान देवता[१] घृतवतीमध्वर्यो स्रुचमास्यस्व देवायुवं विश्ववाराम्। ईडामहै देवाꣳईडेऽन्यान् नमस्यामं नमस्यान्। यजाम यज्ञियान्[२] ॥४॥

ब्रा० ३।५।५

समिधो अग्न आज्यस्य वियन्तु[१] तनूनपादग्न आज्यस्य वेतु[२] इडो अग्न आज्यस्य वियन्तु[३] बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु[४] स्वाहाऽग्निम्। स्वाहा सोमम्। स्वाहाऽग्निम्। स्वाहा प्रजापतिम्। स्वाहाऽग्नीषोमौ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा देवा२ऽआज्यपान् । स्वाहाग्नि२ंहोत्राज्जुषाणाः । अग्न आज्यस्य वियन्तु[५] स्वाहाऽग्निम् । स्वाहा सोमम् । स्वाहाऽग्निम् स्वाहा प्रजापतिम् । स्वाहेन्द्राग्नी । स्वाहादेवा२ंआज्यपान् । स्वाहाऽग्नि२ंहोत्राज्जुषाणाः । अग्न आज्यस्य वियन्तु[६] स्वाहाऽग्निम् । स्वाहा सोमम् । स्वाहाऽग्निम् । स्वाहा प्रजापतिम् । स्वाहेन्द्रम् । स्वाहादेवा२ं आज्यपान् । स्वाहाऽग्नि२ंहोत्राज्जुषाणाः । अग्न आज्यस्य वियन्तु[७] स्वाहाऽग्निम् । स्वाहा सोमम् । स्वाहाऽग्निम् । स्वाहा प्रजापतिम् । स्वाहा महेन्द्रम् । स्वाहा देवा२ंआज्यपान् । स्वाहाऽग्नि२ंहोत्राज्जुषाणाः । अग्न आज्यस्य वियन्तु[८] ॥५॥

ब्रा० ३।५।६

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत् । द्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धः शुक्र आहुतः[१] जुषाणो अग्निराज्यस्य वेतु[२] त्व२ंसोमासि सत्पतिः । त्व२ंराजोत वृत्रहा । त्वं भद्रो असि क्रतुः[३] जुषाणः सोम आज्यस्य हविषो वेतु[४] अग्निः प्रत्नेन जन्मना । शुम्भानस्तनुव२ं स्वाम् । कविर्विप्रेण वावृधे[५] जुषाणो अग्निराज्यस्य वेतु[६] सोमगीर्भिष्ट्वा वयम् । वर्धयामो वचोविदः । सुमृडीको न आविश[७] जुषाणः सोम आज्यस्य हविषो वेतु[८] ॥६॥

ब्रा० ३।५।७

अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् । पतिः पृथिव्या अयम् । अपा२ं रेता२ंसि जिन्वति[१] भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता । यत्रानियुद्भिः सचसे शिवाभिः दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्षाम् । जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्[२] प्रजापते न त्वदेतान्यन्यः । विश्वा जातानि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु । वय२ं स्याम पतये रयीणाम्[३] स वेद पुत्रः पितर२ंस मातरम् । स सूनुर्भुवत्सभुवत्पुनर्मघः । स द्यामौर्णोदन्तरिक्ष२ंस सुवः । स विश्वा भुवो अभवत्स आभवत्[४] अग्नीषोमा सवेदसा । स हूती वनतं गिरः । सं देवत्रा बभूवथुः[५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

युवमेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम्। युवꣳ सिन्धूꣳ रभिशस्तेरवद्यात्। अग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान्[६] इन्द्राग्नी रोचना दिवः। परि वाजेषु भूषथः। तद्वांश्चेति प्र वीर्यम्[७] श्नथद्वृत्रमुत सनोति वाजम्। इन्द्राग्नी अग्नी सहुरी सपर्यात्। इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः। सहस्तमा सहसा वाजयन्ता[८] एन्द्र सानसिꣳ रयिम्। सजित्वानꣳ सदासहम्। वर्षिष्ठमूतये भर[९] प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून्। ज्येष्ठस्ते शुष्म इह रातिरस्तु इन्द्राऽऽभर दक्षिणेना वसूनि। पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्[१०] महाꣳइन्द्रो य ओजसा। पर्जन्यो वृष्टिमाꣳ इव। स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे[११] महाꣳइन्द्रो नृवदा चर्षणिप्राः। उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः अस्मद्र्यग्वावृधे वीर्याय। उरुः पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत्[१२] पिप्राहि देवाꣳ उशतो यविष्ठ। विद्वाꣳ ऋतूꣳ ऋतुपते यजेह। ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने। त्वꣳ होतॄणामस्या यजिष्ठः[१३] अग्निꣳ स्विष्टकृतम्। अयाडग्निरग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् सोमस्य प्रिया धामानि। अयाडग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् प्रजापतेः प्रिया धामानि। "अयाडग्नीषोमयोः प्रिया धामानि।" अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि। यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि। यक्षत्स्वं महिमानम्। आयजतामेज्या इषः। कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः। जुषताꣳ हविः[१४] अग्निꣳस्विष्टकृतम्। अयाडग्निरग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् सोमस्य प्रिया धामानि। अयाडग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् प्रजापतेः प्रिया धामानि। "अयाडिन्द्राग्नियोः प्रिया धामानि"। अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि। यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि। यक्षत्स्वं महिमानम्। आयजतामेज्या इषः। कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः। जुषताꣳ हविः[१५] अग्निꣳ स्विष्टकृतम्। अयाडग्निरग्नेः प्रिया धामानि। अयाट्सोमस्य प्रिया धामानि। अयाडग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् प्रजापतेः प्रिया धामानि। "अयाडिन्द्रस्य प्रिया धामानि"। अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि। यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि। यक्षत्स्वं महिमानम्। आ यजतामेज्या

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इषं: कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः। जुषताꣳ हविः[१६] अग्निꣳ-स्विष्टकृतम्। अयाडग्निरग्नेः प्रिया धामानि। अयाट्सोमस्य प्रिया धामानि अयाडग्नेः प्रिया धामानि। अयाट् प्रजापतेः प्रिया धामानि। "अयाण्महेन्द्रस्य प्रिया धामानि"। अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि। यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि। यक्षत्स्वं महिमानम्। आ यजतामेज्या इषः। कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः। जुषताꣳहविः[१७] अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः। पावक शोचे वेष्ट्वꣳ हि यज्वा। ऋता यजासि महिना वियद्भूः। हव्या वह यविष्ठ्या ते अद्य[१८] ॥७॥

ब्रा० ३।५।८

उपहूतꣳरथंतरꣳसह पृथिव्या। उप मा रथंतरꣳ सह पृथिव्या ह्वयताम्[१] उपहूतं वामदेव्यꣳ सहान्तरिक्षेण। उप मा वामदेव्यꣳ सहान्तरिक्षेण ह्वयताम्[२] उपहूतं बृहत्सह दिवा। उप मा बृहत्सह दिवा ह्वयताम्[३] उपहूताः सप्त होत्राः। उप मा सप्तहोत्रा ह्वयताम्[४] उपहूता धेनुः सहर्षभा। उप मा धेनुः सहर्षभा ह्वयताम्[५] उपहूतो भक्षः सखा। उप मा भक्षः सखा ह्वयताम्[६] उपहूताꣳ३ हो[७] इडोपहूता। उपहूतेडा। उपो अस्माꣳइडा ह्वयताम्, इडोपहूता, उपहूतेडा, मानवी घृतपदीमैत्रावरुणा[८] ब्रह्मदेवकृतमुपहूतम्। दैव्या अध्वर्यव उपहूताः। उपहूता मनुष्याः य इमं यज्ञमवान्। ये यज्ञपतिं वर्धान्[९] उपहूते द्यावापृथिवी। पूर्वजे ऋतावरी। देवी देवपुत्रे[१०] उपहूतोऽयं यजमानः। उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहूतः। भूयसि हविष्करण उपहूतः। दिव्ये धामन्नुपहूतः। इदं मे देवा हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहूतः विश्वमस्य प्रियमुपहूतम्। विश्वस्य प्रियस्योपहूतस्योपहूतः[११] ॥८॥

ब्रा० ३।५।९

देवं बर्हिः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु[१] देवो नराशꣳसः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु[२] देवो अग्निः स्विष्टकृत् सुद्रविणा मन्द्रः कविः। सत्यमन्माऽऽयजी होता होतुर्होतुरायजीयान्। अग्ने यान्देवानयाट्। याꣳ अपिप्रेः। ये ते होत्रे अमत्सत ताꣳ ससनुषीꣳ होत्रां देवंगमाम्। दिवि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवेषु यज्ञमैरयेमम् स्विष्टकृच्चाग्ने होताऽभूः। वसुवने वसुधेयस्य नमोवाके वीहि[३] ॥९॥

ब्रा० ३।५।१०

इदं द्यावापृथिवी भद्रमभूत्। आर्ध्म सूक्तवाकम्। उत नमोवाकम्। ऋध्यास्म सूक्तोच्यमग्ने। त्वꣳ सूक्तवागसि। उपश्रितो दिवः पृथिव्योः। ओमन्वती तेऽस्मिन्यज्ञे यजमान द्यावापृथिवी स्ताम्। शङ्गये जीरदानू। अत्रं स्नू अप्रवेदे। उरुगव्यूती अभयं कृतौ। वृष्टिद्यावारीत्यापा। शम्भुवौ मयोभुवौ। ऊर्जस्वती च पयस्वती च। सूपचरणा च स्वधिचरणा च। तयोराविदि[१] अग्निरिदꣳ हविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[२] सोम इदꣳ हविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[३] अग्निरिदꣳ हविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[४] प्रजापतिरिदꣳ हविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[५] अग्नीषोमाविदꣳ हविरजुषेताम्। अवीवृधेतां महोज्यायोऽक्राताम्[६] इन्द्राग्नी इदꣳहविरजुषेताम्। अवीवृधेतां महोज्यायोऽक्राताम्[७] इन्द्र इदꣳ हविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[८] महेन्द्र इदꣳहविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[९] देवा आज्यपा आज्यमजुषन्त। अवीवृधन्त महोज्यायोऽक्रत[१०] अग्निहोत्रेणेदꣳहविरजुषत। अवीवृधत महोज्यायोऽकृत[११] अस्यामृधद्धोत्रायां देवंगमायाम्। आशास्तेऽयं यजमानोऽसौ। आयुराशास्ते। सुप्रजास्त्वमाशास्ते। सजातवनस्यामाशास्ते। उत्तरां देवयज्यामाशास्ते। भूयो हविष्करणमाशास्ते। दिव्यं धामाऽऽशास्ते। विश्वं प्रियमाशास्ते। यदनेन हविषाऽऽशास्ते। तदश्यात्तदृध्यात्। तदस्मै देवा रासन्ताम्। तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनते। वयमग्नेर्मानुषाः। इष्टं च वीतं च। उभे च नो द्यावापृथिवी अꣳहसः स्पाताम्। इह गतिर्वामस्येदं च। नमो देवेभ्यः[१२] ॥१०॥

ब्रा० ३।५।११

तच्छं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवी स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[१] ॥११॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।५।१२

आप्यायस्व (समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य संगथे[१]) सं ते (पयाꣳसि समुयन्तु वाजाः सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व[२]) इह त्वष्टारमग्रियं (विश्वरूपमुपह्वये। अस्माकमस्तु केवलः[३]) तन्नस्तुरीप (मध-पोषयित्नु देवत्वष्टर्विरराणः स्यस्व। यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः[४]) देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः। प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये। याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते। ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छत[५] उतग्ना वियन्तु देवपत्नीः। इन्द्राण्यग्नाय्यश्विनीराट्। आ रोदसी वरुणानी शृणोतु। वियन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम्[६] अग्निर्होता गृहपतिः स राजा। विश्वा वेद जनिमा जातवेदाः। देवानामुत यो मर्त्यानाम्। यजिष्ठः स प्रयजतामृतावा[७] वयमु त्वा गृहपते जनानाम्। अग्ने अकर्म समिधा बृहन्तम्। अस्थूरिणो गार्हपत्यानि सन्तु। तिग्मेन नस्तेजसा सꣳशिशाधि[८] ॥१२॥

ब्रा० ३।५।१३

उपहूतꣳ रथंतरꣳ सह पृथिव्या। उप मा रथंतरꣳ सह पृथिव्या ह्वयताम्[१] उपहूतं वामदेव्यꣳ सहान्तरिक्षेण। उप मा वामदेव्य, सहान्तरिक्षेण ह्वयताम्[२] उपहूतं बृहत्सह दिवा। उप मा बृहत्सह दिवा ह्वयताम्[३] उपहूताः सप्तहोत्राः। उप मा सप्तहोत्रा ह्वयताम्[४] उपहूता धेनुः सहर्षभा। उप मा धेनुः सहर्षभा ह्वयताम्[५] उपहूतो भक्षः सखा। उप मा भक्षः सखा ह्वयताम्[६] उपहूताꣳहो[७] इडोपहूता। उपहूतेडा। उपो अस्माꣳइडा ह्वयताम्। इडोपहूता। उपहूतेडा। मानवी घृतपदी मैत्रावरुणी[८] ब्रह्मदेवकृतमुपहूतम्। दैव्या अध्वर्यव उपहूताः उपहूता मनुष्याः। य इमं यज्ञमवान्। ये यज्ञपतीं वर्धान्[९] उपहूते द्यावापृथिवी। पूर्वजे ऋतावरी। देवी देवपुत्रे[१०] उपहूते यं यजमाना। इन्द्राणीवाविधवा। अदितिरिव सुपुत्रा। उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहूता। भूयसि हविष्करण उपहूता। दिव्ये धामन्नुपहूता।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इदं मे देवा हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहूता । विश्वमस्याः प्रियमुपहूतम् । विश्वस्य प्रियस्योपहूतस्योपहूता[११ क] ॥१३॥

आ० ६।१

सं त्वा सिञ्चामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च ॥ बृहस्पतिप्रसूतो यजमान इह मा रिषत् ॥ ॐ शांतिः शान्तिः शान्तिः ॐ ॥

परे युवाꣳसं प्रवतो महीरनु बहुभ्यः पन्थामनपस्पशानम् । वैवस्वतꣳ संगमनं जनानां यमꣳ राजानꣳ हविषा दुवस्यत[१] इदं त्वा वस्त्रं प्रथमं न्वागन्[२] अपैतदूह यदिहाबिभः पुरा । इष्टापूर्तमनुसंपश्य दक्षिणां यथा ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु[३] इमौ युनज्मि ते वह्नी असुनीथाय वोढवे । याभ्यां यमस्य सादनꣳ सुकृतां चापि गच्छतात्[४] पूषा त्वेतश्च्यावयतु प्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । स त्वैतेभ्यः परिददात्पितृभ्योऽग्निर्देवेभ्यः सुविदत्रेभ्यः[५] पूषेमा आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्माꣳ अभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदा अघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रविद्वान्[६] आयुर्विश्वायुः परिपासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् । यत्राऽऽसते सुकृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु[७] भुवनस्य पत इदꣳ हविः । अग्नये रयिमते स्वाहा[८] पुरुषस्य सयावर्यपेदघानि मृज्महे । यथा नो अत्र नापरः पुरा जरस आयति[९] पुरुषस्य सयावरि वि ते प्राणमसिस्रसम् । शरीरेण महीमिहि स्वधयेहि पितॄनुप प्रजयाऽस्मानिहाऽऽवह[१०] मैवं माꣳस्ता प्रियेऽहं देवी सती पितृलोकं

(क) सत्यं प्रपद्ये	३	प्र वो वाजा	१२	अग्ने महाꣳ	१४
अग्निर्होता	२	समिधो अग्न	८	अग्निर्वृत्राणि	८
अग्निर्मूर्धा	१८	उपहूतꣳ	११	देवं बर्हिः	३
इदं द्यावापृथिवी	१२	तच्छंयोरा	१	आप्यायस्व	८
उपहूतꣳ	११	अनु० १३		आहत्य मन्त्राः	१११

अथ हौत्रप्रश्ने ब्राह्मणभागाः

देवा वै नर्चिनयजुष्य श्रवन्त इत्यारम्भ देवलोकं चैव मनुष्य लोकं चाभिजयति इत्यन्तं सं० २।५।७ तः ११ पंच अनुवाकाः ।

मनुः पृथिव्या यज्ञियमैच्छत् इत्यारम्य पङ्क्तिमनूद्यन्ति इत्यन्तं सं० २-६।७ तः १० चत्वारो अनुवाकाः सꣳश्रवाहसौवर्चनइत्यारम्य अन्नादोभवतित्यन्तम् सं० १-७-२ ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

यदेपि । विश्ववारा नभसा संव्ययन्त्युभौ नो लोकौ पयसाऽभ्यावृत्स्व[11] इयं नारी पतिलोकं वृणाना निपद्यत उप त्वा मर्त्य प्रेतम् । विश्वं पुराणमनुपालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहि[12] उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकमितासुमेतमुपशेष एहि । हस्तग्राभस्य दिधिषोस्त्वमेतत्पत्युर्जनित्वमभि संबभूव[13] सुवर्णꣳ हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै ब्रह्मणे तेजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयꣳसुशेवा विश्वास्पृधो अभिमातीर्जयेम[14] धनुर्हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै क्षत्रायौजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयꣳ सुशेवा विश्वास्पृधो अभिमातीर्जयेम[15] मणिꣳ हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै विशे पुष्ट्यै बलाय । अत्रैव त्वमिह वयꣳ सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमातीर्जयेम[16] इममग्ने चमसं मा विजीह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् । एष यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम्[17] अग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्व संप्रोर्णुष्व मेदसा पीवसा च । नेत्त्वा धृष्णुर्हरसा जर्हृषाणो दधृग्विधक्ष्यन्पर्यङ्खयाते[18] मैनमग्ने विदहो माऽभिशोचो माऽस्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम् । यदा शृतं करवो जातवेदोऽथेमेनं प्रहिणुतात्पितृभ्यः[19] शृतं यदाऽकरसि जातवेदोऽथेमेनं परिदत्तात्पितृभ्यः । यदागच्छात्यसुनीतिमेतामथा देवानां वशनीर्भवाति[20] सूर्यं ते चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः[21] अजोऽभागस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं ते अर्चिः । यास्ते शिवास्तनुवो जातवेदस्ताभिर्वहेमꣳ सुकृताꣳ यत्र लोकाः[22] अयं वै त्वमस्मादधि त्वमेतदयं वै तदस्य योनिरसि वैश्वानरः पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदो वहेमꣳ सुकृतां यत्र लोकाः[23] ॥१॥

आ० ६।२

य एतस्य पथो गोप्तारस्तेभ्यः स्वाहा[1] य एतस्य पथोरक्षितारस्तेभ्यः स्वाहा[2] य एतस्य पथोऽभिरक्षितारस्तेभ्यः स्वाहा[3] ख्यात्रे स्वाहा[4] अपाख्यात्रे स्वाहा[5] अभिलालपते स्वाहा[6] अपलालपते

Digitized by Madhuban Trust, Delhi
CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

स्वाहा[७] अग्नये कर्मकृते स्वाहा[८] यमत्र नाधीमस्तस्मै स्वाहा[९]
यस्त इध्मं जभरत्सिष्विदानो मूर्धानं वा ततपते त्वाया । दिवो विश्वस्मात्सी-
मघायत उरुष्यः[१०] अस्मात्त्वमधि जातोऽसि त्वदयं जायतां पुनः ।
अग्नये वैश्वानराय सुवर्गाय लोकाय स्वाहा[११] ॥२॥

आ० ६।३

प्र केतुना बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि वृषभो रोरवीति । दिवश्चि-
दन्तादुप मामुदानऽपामपस्थे महिषो ववर्ध[१] इदं त एकं पर ऊं त
एकं तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व । संवेशनस्तनुवै चारुरेधि प्रियो देवानां
परमे सधस्थे[२] नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तꣳ हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत
त्वा । हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम्[३]
अतिद्रव सारमेयौ श्वानौ चतुरक्षौ शबलौ साधुना पथा । अथा पितॄ-
न्त्सुविदत्राꣳ अपीहि यमेन ये सधमादं मदन्ति[४] यौ ते श्वानौ यम
रक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षी नृचक्षसा ताभ्याꣳ राजन्परिदेह्येनꣳ स्वस्ति
चास्मा अनमीवं च धेहि[५] उरुणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूतौ
चरतोऽवशाꣳ अनु । तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दत्तावसुमद्येह
भद्रम्[६] सोम एकेभ्यः पवते घृतमेक उपासते । येभ्यो मधु
प्रधावति ताꣳश्चिदेवापि गच्छतात्[७] ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरासो
ये तनुत्यजः । ये वा सहस्रदक्षिणास्ताꣳश्चिदेवापि गच्छ-
तात्[८] तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा ये सुवर्गताः । तपो ये चक्रिरे
महत्ताꣳश्चिदेवापि गच्छतात्[९] अश्मन्वती रेवतीः सꣳरभध्वमुत्तिष्ठत
प्रतरता सखायः । अत्रा जहाम ये असन्नशेवाः शिवान्वयमभि वाजा-
नुत्तरेम[१०] यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रꣳ सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे ।
येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्यै तेनाहं माꣳ सर्वतनुं पुनामि[११] या राष्ट्रा-
त्पन्नादपयन्ति शाखा अभिमृता नृपतिमिच्छमानाः । धातुस्ताः सर्वाः
पवनेन पूताः प्रजयाऽस्मान्रय्या वर्चसा सꣳसृजाथ ।[१२] उद्वयं
तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्त-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मम्[१३] धाता पुनातु सविता पुनातु । अग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसा[१४] ॥३॥

आ० ६।४

यं ते अग्निममन्थाम वृषभायेव पक्तवे । इमं तꣳ शमयामसि क्षीरेण चोदकेन च[१] यं त्वमग्ने समदहस्त्वमु निर्वापया पुनः । क्याम्बूरत्र जायतां पाकदूर्वाव्यल्कशा[२] शीतिके शीतिकावति ह्लादुके ह्लादुकावति । मण्डूक्यासु संगमयेमꣳ स्वग्निꣳशमय[३] शं ते धन्वन्या आपः शमु ते सन्त्वनूक्याः । शं ते समुद्रिया आपः शमु ते सन्तु वर्ष्याः[४] शं ते स्रवन्तीस्तनुवे शमु ते सन्तु कूप्याः । शं ते नीहारो वर्षतु शमु पृष्वाऽवशीयताम्[५] अवसृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधाभिः आयुर्वशान उपयातु शेषꣳ संगच्छतां तनुवा जातवेदः[६] संगच्छस्व पितृभिः सꣳस्वधाभिः समिष्टा पूर्तेन परमे व्योमन् यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः सविता दधातु[७] यत्ते कृष्णः शकुन आतुतोद पिपीलः सर्प उत वाश्वापदः । अग्निष्टद्विश्वादनृणं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणमाविवेश[८] उत्तिष्ठातस्तनुवꣳ संभरस्व मेह गात्रमवहा मा शरीरम् यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः सविता दधातु[९] इदं त एकं पर ऊत एकं तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व । संवेशनस्तनुवै चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्थे[१०] उत्तिष्ठ प्रेहि प्रद्रवौकः कृणुष्व परमे व्योमन् यमेन त्वं यम्या संविदानोत्तमं नाकमधिरोहेमम् ।[११] अश्मन्वती रेवतीः (सꣳरभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः अत्राजहामये असन्नशेवाः शिवान्वयमभि वा जानुत्तरेम)[१२] यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रꣳ सहस्रं धारं विततमन्तरिक्षे येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्यै तेनाहं माꣳसर्वं तनुं पुनामि)[१३] या राष्ट्रात्पन्नाद् (पर्यन्ति शाखा अभिमृतानृपतिमिच्छमानाः धातुस्ताः सर्वाः पवनेन पूताः प्रजयाऽस्मान्रय्या वर्चसा सꣳसृजाथ)[१४] उद्वयं तमसस्परि (पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्)[१५] धातापुनातु(सविता पुनातु । अग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसा)[१६] अस्मात्त्वमधिजातोऽस्य्‌यं त्वदधिजायताम् । अग्नये वैश्वानराय सुवर्गाय लोकाय स्वाहा[१७] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ६।५

आयातु देवः सुमनाभिरूतिभिर्यमो ह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतां सुप्रयते ह बर्हिष्यूर्जाय जात्यै मम शत्रुहत्यै[१] यमे इव यतमाने यदैतं प्र वां भरन्मानुषा देवयन्तः । आसीदतं स्वमु लोकं विदाने स्वासस्थे भवतमिन्दवे नः[२] यमाय सोमꣳ सुनुत यमाय जुहुता हविः । यमꣳ ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतः[३] यमाय घृतवद्धविर्जुहोत प्र च तिष्ठत । स नो देवेष्वायमद्दीर्घमायुः प्रजीवसे[४] यमाय मधुमत्तमꣳ राज्ञे हव्यं जुहोतना इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः[५] योऽस्य कौष्ठ्य जगतः पार्थिवस्यैक इद्वशी । यमं भङ्ग्यश्रवो गाय यो राजाऽनपरोध्यः[६] यमं गाय भङ्ग्यश्रवो यो राजाऽनपरोध्यः । येनाऽऽपो नद्यो धन्वानि येन द्यौः पृथिवी दृढा[७] हिरण्यकक्ष्यान्त्सुधुरान्हिरण्याक्षानयः शफान् । अश्वाननः शतो दानं यमो राजाऽभितिष्ठति[८] यमो दाधार पृथिवीं यमो विश्वमिदं जगत् । यमाय सर्वमित्तस्थे यत्प्राणद्वायुरक्षितम्[९] यथा पञ्च यथा षड्यथा पञ्चदशर्षयः । यमं यो विद्यात्स ब्रूयाद्यथैक ऋषिर्विजानते[१०] त्रिकद्रुकेभिः पतति षडुर्वीरेकमिद्बृहत् । गायत्री त्रिष्टुप्छन्दाꣳसि सर्वा ता यम आहिता[११] अहरहर्नयमानो गामश्वं पुरुषं जगत् । वैवस्वतो न तृप्यति पञ्चभिर्मानवैर्यमः[१२] वैवस्वते विविच्यन्ते यमे राजनि ते जनाः । ये चेह सत्येनेच्छन्ते य उ चानृतवादिनः[१३] ते राजन्निह विविच्यन्तेऽथा यन्ति त्वामुप । देवाꣳश्च ये नमस्यन्ति ब्राह्मणाꣳश्चापचित्यति[१४] यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे देवैः संपिबते यमः । अत्रा नो विश्पतिः पिता पुराणा अनुवेनति[१५] ॥५॥

आ० ६।६

वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहस्रमुत्सꣳ शतधारमेतम् । तस्मिन्नेष पितरं पितामहं प्रपितामहं बिभरत्पिन्वमाने[१] द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः । तृतीयं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

जुहोम्यनु सप्त होत्राः[२] इमꣳ समुद्रꣳ शतधारमुत्सं व्यचमानं
भुवनस्य मध्ये घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन्[३]
अपेत वीत वि च सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिर-
द्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्ववसानमस्मै[४] सवितैतानि शरीराणि
पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे । तेभिर्युज्यन्तामघ्नियाः[५] शुनं वाहाः
शुनं नाराः शुनं कृषतु लाङ्गलम् । शुनं वरत्रा बध्यन्ताꣳ शुनमष्ट्रामुदि-
ङ्गय शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम्[६] शुनासीराविमां वाचं यद्दिवि
चक्रथुः पयः । तेनेमामुपसिञ्चतम्[७] सीते वन्दामहे त्वाऽर्वाची सुभगे
भव । यथा नः सुभगा ससि यथा नः सुफला ससि[८] सवितैतानि
शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे । तेभिरदिते शं भव[९] विमु-
ञ्चध्वमघ्निया देवयाना अतारिष्म तमसस्पारमस्य । ज्योतिरापाम
सुवरगन्म[१०] प्रवाता वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिहते पिन्वते सुवः ।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीꣳ रेतसाऽवनि[११] यथा
यमाय हार्म्यमवपन्पञ्च मानवाः । एवं वपामि हार्म्यं यथाऽसाम जीव-
लोके भूरयः[१२] चितः स्थ परिचित ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं पितरो देवता ।
प्रजापतिर्वः सादयतु तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवाः सीदत[१३] आप्या-
यस्व (समेतु ते विश्वतः सोमवृष्णियम् । भवा वाजस्य सङ्गथे)[१४]
सन्ते (पयाꣳसि समुयन्तु वाजा संवृष्णियान्यभिमातिषाहः । आप्यायमानो
अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व)[१५] ॥६॥

आ० ६।७

उत्ते तभ्नोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्मो अहꣳरिषम् । एताꣳ
स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः सादनात्ते मिनोतु[१] उपसर्प
मातरं भूमिमेतामुरुव्यचसं पृथिवीꣳ सुशेवाम् । ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणा-
वत्येषा त्वा पातु निर्ऋत्या उपस्थे[२] उच्छ्मञ्चस्व पृथिवि मा विबा-
धिथाः सूपायनाऽस्मै भव सूपवञ्चना । माता पुत्रं यथा सिचाऽभ्येनं
भूमि वृणु[३] उच्छ्मञ्चमाना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मित उप हि
श्रयन्ताम् । ते गृहासो मधुश्चुतो विश्वाहाऽस्मै शरणाः सन्त्वत्र[४]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

एणीर्धाना हरिणीरर्जुनीः सन्तु धेनवः । तिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा सन्त्वनपस्फुरन्तीः[५] एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे । असौ अदितिर्नाम ते असौ[६] इदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिर्देवेभ्यो जीवन्त उत्तरं भरेम । तत्त्वमारोहासो मेध्यो भव यमेन त्वं यम्या संविदानः[७] मा त्वा वृक्षौ संबाधिष्टां मा माता पृथिवि त्वम् । पितृन्ह्यत्र गच्छास्येधासं यमराज्ये[८] मा त्वा वृक्षो संबाधेथां मा माता पृथिवी मही । वैवस्वतꣳ हि गच्छासि यमराज्ये विराजसि[९] नलं प्लवमारोहैतं नलेन पथोऽन्विहि । स त्वं नलप्लवो भूत्वा संतर प्रतरोत्तर[१०] सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे । तेभ्यः पृथिवि शं भव[११] षड्ढोता सूर्यन्ते चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः[१२] परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात् । चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजाꣳ रीरिषो मोत वीरान्[१३] शं वातः शꣳहि ते घृणिः शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां मे दिशः शग्माः[१४] पृथिव्यास्त्वा लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता । प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया (अङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१५] अन्तरिक्षस्य त्वा (लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता । प्रजापतिस्त्वासादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१६] दिशस्त्वा (लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१७] दिशां त्वा (लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता । प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१८] नाकस्य त्वा पृष्ठे (सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता । प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१९] ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया (अङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[२०] ॥७॥

आ० ६।८

अपूपवान्घृतवाꣳश्चरुरेह सीदतूत्तभ्नुवन्पृथिवीं द्यामुतोपरि योनिकृतः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पथिकृतः सपर्यत ये देवानां घृतभागा इह स्थ। एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ। दशाक्षरा ताꣳरक्षस्व तां गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया (अङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद)[१] अपूपवाꣳश्शृतवाꣳ(श्चरुरेह सीदतूत्तभ्नुवन्पृथिवीं द्यामुतोपरि। योनिकृतः पथिकृतः सपर्यत ये देवानाꣳ शृतभागा इह स्थ एषा ते यम सादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ)। शताक्षरा (ताꣳ रक्षस्व तां गोपाय स्व तां ते परि ददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया अङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[२] अपूपवान्क्षीरवाꣳश्चरुरेह सीदतूत्तभ्नुवन्पृथिवीं द्यामुतोपरि। योनिकृतः पथिकृतः सपर्यतये देवानाꣳ क्षीरभागा इह स्थ। एषा ते यम सादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ)। सहस्राक्षरा(ताꣳरक्षस्व तां गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[३] अपूपवान्दधिवाꣳश्चरुरेह सीदतूत्तभ्नुवन्पृथिवींद्यामुतोपरि। योनिकृतः पथिकृतः सपर्यतये देवानाꣳ दधि भागा इह स्थ एषा ते यम सादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ)। अयुताक्षरा (ताꣳरक्षस्व तां गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[४] अपूपवान्) मधुमाꣳश्चरुरेह सीदतूत्तभ्नुवन् पृथिवीन्द्यामुतोपरि। योनिकृतः पथिकृतः सपर्यत ये देवानाꣳ मधुभागा इहस्थ। एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ। अच्युताक्षरा ताꣳ रक्षस्व तां गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[५] ॥८॥

आ० ६।९

एतास्ते स्वधा अमृताः करोमि यास्ते धामाः परिकिराम्यत्र तास्ते यमः पितृभिः संविदानोऽत्र धेनूः कामदुघाः करोतु[१] त्वामर्जुनौषधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः। तासां त्वा मध्या दाददे चरुभ्यो अपिधातवे[२] दूर्वाणाꣳ स्तम्बमाहरैतां प्रियतमां मम इमां दिशं मनुष्याणां भूयिष्ठाऽनु विरोहतु[३] काशानाꣳस्तम्बमाहर रक्षसामपहत्यै। य एतस्यै दिशः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पराभवन्नवायवो यथा ते नाभवान्पुनः[४] दर्भाणाᳪ स्तम्बमाहर
पितणामोषधीं प्रियाम्, अन्वस्यै मूलं जीवादनु काण्डमथो फलम्[५]
लोकं पृण (छिद्रं पृणाथो सीद शिवात्वम्, इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन्यो-
नावसीषदन्[६]) ता अस्य सूददोहसः (सोमᳪ श्रीणन्तिपृश्नयः।
जन्मन्देवानां विशस्त्रिष्वारो चने दिवः)[७] शं वातः शᳪ हिते घृणिः
शमु ते सन्त्वोषधीः। कल्पतान्ते दिशः सर्वाः[८] इदमेव मेतोऽपरामा-
र्तिमाराम कांचन। तथा तदश्विभ्यां कृतं मित्रेणवरुणे न च[९] वरुणो
वारया दिदं देवो वनस्पतिः। आर्त्यै निर्ऋत्यै द्वेषाच्च वनस्पतिः[१०]
विधृतिरसि विधारयास्म दघा द्वेषाᳪसि[११] शमि शमयास्मदघा
द्वेषाᳪ सि[१२] यव यवयास्मदघा द्वेषाᳪसि[१३] पृथिवीं गच्छान्तारिक्षं
गच्छ दिवं गच्छ दिशो गच्छ सुवर्गच्छ सुवर्गच्छ दिशो गच्छ दिवं गच्छान्त-
रिक्षं गच्छ पृथिवीं गच्छापो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरैः[१४] अश्मन्वती रेवतीः सᳪरभध्वमुत्तिष्ठ तप्रतरतासखायः।
अत्राजहामये असन्न शेवाः शिवान्वयमभि वाजानुत्तरेम[१५] यद्वै देवस्य
सवितुः पवित्रᳪ (सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्यै तेनाहं
माᳪसर्वतनुं पुनामि)[१६] या राष्ट्रात्पन्नाद् (अपयन्ति शाखा अभिमृता
नृपतिमिच्छमानाः। धातुस्ताः सर्वाः पवनेनपूताः प्रजयास्मान्रय्या
वर्चसा सᳪसृजाथ)[१७] उद्वयं तमसस्परि (पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्।
देव देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्)[१८] धाता पुनातु (सविता पुनातु।
अग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसा)[१९] ॥९॥

आ० ६।१०

आरोहताऽऽयुर्जरसं गृणाना अनुपूर्वं यतमाना यतिष्ट। इह स्वष्टा
सुजनिमा सुरत्नो दीर्घमायुः करतु जीवसे वः[१] यथाऽहान्यनुपूर्वं भवन्ति
यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति क्लृप्ताः। यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायू-
ᳪषि कल्पयैषाम्[२] न हि ते अग्ने तनुवै क्रूरं चकार मर्त्यः। कपिर्ब-
भस्ति तेजनं पुनर्जरायु गौरिव[३] अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुध्या

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रयिम् । अप नः शोशुचदघं मृत्यवे स्वाहा[४] अनड्वाहमन्वार-
भामहे स्वस्तये । स न इन्द्र इव देवेभ्यो वह्निः संपारणो भव[५] इमे
जीवा विमृतैराववर्तिन्नभूद्भद्रा देवहूतिं नो अद्य । प्राञ्चोऽगामा नृतये हसाय
द्राघीय आयुः प्रतरां दधानाः[६] मृत्योः पदं योपयन्तो यदैम द्राघीय
आयुः प्रतरां दधानाः । आप्यायमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवथ
यज्ञियासः[७] इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मा नोऽनुगाद् परो अर्ध-
मेतम् । शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीस्तिरो मृत्युं दध्महे पर्वतेन[८] इमा
नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा संमृशन्ताम् । अनश्रवो अनमीवाः
सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमग्रे[९] यदाञ्जनं त्रैककुदं जातꣳहिमव-
तस्परि । तेनामृतस्य मूलेनारातीर्जम्भयामसि[१०] यथा त्वमुद्भि-
नत्स्योषधे पृथिव्या अधि । एवमिम उद्भिन्दन्तु कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्च-
सेन[११] अजोऽस्यजास्मदघाद्द्वेषाꣳसि[१२] यवोऽसि यवयास्मदघा-
द्द्वेषाꣳसि[१३] ॥१०॥

आ० ६।११

अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् । अप नः शोशुचदघम्[१]
सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे । अप नः शोशुचदघम्[२] प्र
यद्भन्दिष्ठ एषां प्राऽस्माकासश्च सूरयः । अप नः शोशुचदघम्[३] प्र
यदग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति सूरयः । अप नः शोशुचदघम्[४] प्र
यत्ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अप नः शोशुचदघम्[५]
त्वꣳहि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अप नः शोशुचदघम्[६] द्विषो
नो विश्वतो मुखाऽति नावेव पारय । अप नः शोशुचदघम्[७] स नः
सिन्धुमिव नावयाऽतिपर्षा स्वस्तये । अप नः शोशुचदघम्[८] आपः
प्रवणादिव यतीरपास्मत्स्यन्दतामघम् । अप नः शोशुचदघम्[९] उद्व-
नादुदकानीवापास्मत्स्यन्दतामघम् । अप नः शोशुचदघम्[१०] आनन्दाय
प्रमोदाय पुनरागाꣳस्वान्गृहान् । अप नः शोशुचदघम्[११] न वै
तत्र प्रमीयते गौरश्वः पुरुषः पशुः । यत्रेदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनाय
कमप नः शोशुचदघम्[१२] ॥११॥

CC-0. Shri.Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ६।१२

अपश्याम युवतिमाचरन्तीं मृताय जीवां परिणीयमानाम्। अन्धेन या तमसा प्रावृताऽसि प्राचीमवाचीमवयन्नरिष्ट्यै[१] मयैतां माꣳस्तां भ्रियमाणा देवी सती पितृलोकं यदैषि। विश्ववारा नभसा संव्ययन्त्युभौ नौ लोकौ पयसाऽऽवृणीहि[२] रयिष्ठामग्निं मधुमन्तमूर्मिणमूर्जꣳसन्तं त्वा पयसोपसꣳसदेम। सꣳरय्या समु वर्चसा सचस्वा नः स्वस्तये[३] ये जीवा ये च मृता ये जाता ये च जन्त्याः। तेभ्यो घृतस्य धारयितुं मधुधारा व्युदन्ती[४] माता रुद्राणां दुहिता वसूनाꣳस्वसाऽऽदित्यानाममृतस्य नाभिः। प्र णु वोचं चिकितुषे जनाय मा गामनागामदितिं वधिष्ट[५] पिबतूदकं तृणान्यत्तु। ओमुत्सृजत[६क] ॥१२॥

(क) परे युवाꣳसं	२३	य एतस्य	११	प्र केतुना	१४
यं ते अग्नि	१७	आ यातु देवः	१५	वैश्वानरे	१५
उत्तेतभ्नोति	२०	अपूपवान्	५	एतास्ते	१९
आरोहता	१३	अप नः	१२	अपश्याम्	६

अनु० १३ आहृत्य मन्त्राः १७० इति पितृमेध-प्रश्नः।

प्रथमे प्राजापत्य-काण्डे—

पौरोडाशिक-प्रश्नः	अनु० १३	मं० २०४
याजमान-प्रश्नः	अनु० ७	मं० १०५
होतृ-प्रश्नः	अनु० १३	मं० १६८
हौत्र-प्रश्नः	अनु० १३	मं० १११
पितृमेध-प्रश्नः	अनु० १२	मं० १७०

समाप्तं प्राजापत्यं प्रथमं काण्डम्

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सौम्यकाण्डानुक्रमणिका

आध्वर्यवं ग्रहाः दाक्षिणानि समिष्टयजूंषि अवभृथ यजूंषि वाजपेयः शुक्रियाणि सवाः इति स ब्राह्मणानि सानुब्राह्मणानि सौम्यानि (इतिसूत्रम्) ॥

काण्डानुक्रमणिका च ।

अध्वरप्रभृति त्रीणि तद्विधिर्वाजपेयके । सवाः शुक्रिय काण्डे च । नवेन्दोरितिधारणा इति । अध्वरो ग्रहाः दाक्षिणानीति त्रीणि । तेषां ब्राह्मणान्यपि त्रीणि वाजपेयः तद्ब्राह्मणं सवाः शुक्रियाणि (प्रवर्ग्यः) तद्ब्राह्मणं चेति नवसौम्यानि भवतीत्यर्थः ॥

तद्विवरणम् ।

आप उन्दन्तु देवस्य प्रश्नावन्तिमवर्जितौ ।
पवमानो ब्रह्मसन्धत्तमेतौचाध्वराह्वयाः ।
प्राचीनवशंषट् प्रश्नास्त्रिभिः प्रजननं मुखैः ।
देवासुरा स प्रजापतिश्चत्वार्याध्वरो विधि ।
वर्जयित्वाऽऽददेप्रश्ने चतुरोन्त्यान् ग्रहाह्वयाः ।
उभये वै ब्रह्मवादिन कत्येतौ ग्रहेविधिः ।
उदुत्यमितिचारभ्यत्रयो दाक्षिण नामकाः ।
उक्तेऽध्वरविधावन्तर्गतोऽभूद्दाक्षिणोविधिः ।
देवसवितरारभ्य वाजपेयाह्वयाश्च षट् ।
वाजपेयस्य देवा वै यथाद्यष्टौविधिर्मतः ॥

त्रिवृत्प्रश्नः सवाः प्रोक्तः प्रवर्ग्यस्तु नमो वाचे परः प्रश्नश्चतद्विधिः ॥ इति ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अथ द्वितीयं सौम्यकाण्डम् ॥

सं० १।२।१

(यजमानस्य क्षौरस्नानानुलेपनादिसंस्काराः प्राचीनवंशप्रवेशश्च ॥
१ द्विपदा गायत्री; ६ त्रिपदा विराट्, ७ एकपदा विराट्; १२-१४
गायत्री; १६ अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

आप उन्दन्तु जीवसे दीर्घायुत्वाय वर्चसे[1] ओषधे त्रायस्वैनम्[2]
स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः[3] देवश्रूरेतानि प्र वपे[4] स्वस्त्युत्तराण्यशीय[5]
आपो अस्मान्मातरः शुन्धन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु[6] विश्वमस्मत्प्र
वहन्तु रिप्रम्[7] उदाभ्यः शुचिरा पूत एमि[8] सोमस्य तनूरसि
तनुवं मे पाहि[9] महीनां पयोऽसि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहि[10]
वृत्रस्य कनीनिकाऽसि चक्षुष्पा असि चक्षुर्मे पाहि[11] चित्पतिस्त्वा
पुना (त्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः)[12] वाक्पतिस्त्वा
पुना (त्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः)[13] देवस्त्वा सविता
पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः[14] तस्य ते पवित्रपते
पवित्रेण यस्मै कं पुने तच्छकेयम्[15] आ वो देवास ईमहे सत्यधर्माणो
अध्वरे यद्वो देवास आगुरे यज्ञियासो हवामहे[16] इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी
आप ओषधीः[17] त्वं दीक्षाणामधिपतिरसि[18] इह मा सन्तं
पाहि[19] ॥१॥

सं० १।२।२

(यजमानस्य दीक्षा ॥ ५ त्रिपदा विराट्; ६ अनुष्टुप्; ८ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

आकूत्यै प्रयुजेऽग्नये स्वाहा[1] मेधायै मनसेऽग्नये स्वाहा[2]
दीक्षायै तपसेऽग्नये स्वाहा[3] सरस्वत्यै पूष्णेऽग्नये स्वाहा[4] आपो
देवीर्बृहतीर्विश्वशंभुवो द्यावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु
स्वाहा[5] विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो वृणीत सख्यं विश्वे राय इषुध्यसि
द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा[6] ऋक्सामयोः शिल्पे स्थस्ते वामा रभे
ते मा पातमाऽस्य यज्ञस्योदृचः[7] इमां धियꣳ शिक्षमाणस्य देवक्रतुं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दक्षं वरुण सꣳशिशाधि ययाऽति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि
नावꣳ रुहेम[8] ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ऊर्जं मे यच्छ[9] पाहि मा
मा मा हिꣳसीः[10] विष्णोः शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छ[11]
नक्षत्राणां माऽतीकाशात्पाहि[12] इन्द्रस्य योनिरसि[13] मा मा
हिꣳसीः[14] कृष्यै त्वा सुसस्यायै[15] सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः[16]
सूपस्था देवो वनस्पतिः[17] ऊर्ध्वो मा पाह्योदृचः[18] स्वाहा
यज्ञं मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा यज्ञं
वातादा रभे[19] ॥२॥

सं० १।२।३

(देवयजनस्वीकारः ॥ १-३ अनुष्टुप्, ४ गायत्री, ५ एकपदा त्रिष्टुप्, २१ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

दैवीं धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टये वर्चोधां यज्ञवाहसꣳ सुपारा
नो असद्वशे[1] ये देवा मनोजाता मनोयुजः सुदक्षा दक्षपितारस्ते नः
पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[2] अग्ने त्वꣳ सु जागृहि
वयꣳ सु मन्दिषीमहि गोपाय नः स्वस्तये प्रबुधे नः पुनर्ददः[3] त्वमग्ने
व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा । त्वं यज्ञेष्वीड्यः[4] विश्वे देवा अभि
मा माऽववृत्रन्पूषा सन्या सोमो राधसा देवः सविता वसोर्वसुदावा[5]
रास्वेयत्सोमाऽऽभूयो भर मा पृणन्पूर्त्या वि राधि माऽहमायुषा[6] चन्द्र-
मसि मम भोगाय भव[7] वस्त्रमसि मम भोगाय भव[8] उस्राऽसि
मम भोगाय भव[9] हयोऽसि मम भोगाय भव[10] छागोऽसि मम
भोगाय भव[11] मेषोऽसि मम भोगाय भव[12] वायवे त्वा[13] वरु-
णाय त्वा[14] निर्ऋत्यै त्वा[15] रुद्राय त्वा[16] देवीरापो अपां नपाद्य
ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमस्तं वो माऽव क्रमिषमच्छिन्नं तन्तुं
पृथिव्या अनु गेषम्[17] भद्रादभि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता
ते अस्तु[18] अथेमवस्य वर आ पृथिव्या[19] आरे शत्रुन्कृणुहि
सर्ववीरः[20] एदमगन्म देवयजनं पृथिव्या विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्वे
ऋक्सामाभ्यां यजुषा संतरन्तो रायस्पोषेण समिषा मदेम[21] ॥३॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ११२१४

(सोमक्रयण्यानयनम् ।। ४ अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

इयं त शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया सं भव भ्राजं गच्छ[१] जूरसि धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसवे वाचो यन्त्रमशीय स्वाहा[२] शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवꣳ हविः[३] सूर्यस्य चक्षुराऽरुहमग्नेरक्ष्णः कनीनिका यदेतशेभिरीयसे भ्राजमानो विपश्चिता[४] चिदसि मनाऽसि धीरसि दक्षिणाऽसि यज्ञियाऽसि क्षत्रियाऽस्यदितिरस्युभयतः शीर्ष्णी सा नः सुप्राची सुप्रतीची सं भव मित्रस्त्वा पदि बध्नातु पूषाऽध्वनः पात्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पिताऽनु भ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय सोमꣳ रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्वस्ति सोमसखा पुनरेहि सह रय्या[५] ॥४॥

सं० ११२१५

(सोमक्रयण्याः पदसंग्रहः ।। सोमऋषिः)

वस्व्यसि[१] रुद्राऽसि[२] अदितिरसि[३] आदित्याऽसि[४] शुक्राऽसि[५] चन्द्राऽसि[६] बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वतु रुद्रो वसुभिरा चिकेतु[७] पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि देवयजन इडायाः पदे घृतवति स्वाहा[८] परिलिखितꣳ रक्षः परिलिखिता अरातय इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि कृन्तामि[९] अस्मे रायः[१०] त्वे रायः[११] तोते रायः[१२] सं देवि देव्योर्वश्या पश्यस्व[१३] त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो दधाना वीरं विदेय तव संदृशि[१४] माऽहꣳ रायस्पोषेण वि योषम्[१५] ॥५॥

सं० ११२१६

(सोमोन्मानम् ।। २ अतिच्छन्दः (अष्टिः) । सोमऋषिः)

अꣳशुना ते अꣳशुः पृच्यतां परुषा परुर्गन्धस्ते काममवतु मदाय रसो अच्युतोऽमात्योऽसि शुक्रस्ते ग्रहः[१] अभि त्यं देवꣳ सवितारमण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसवसꣳ रत्नधामभि प्रियं मतिमूर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतत्सवीमनि हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा सुवः[२] प्रजाभ्यस्त्वा[३] प्राणाय त्वा[४] व्यानाय त्वा[५] प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु प्राणन्तु[६] ॥६॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।२।७

(सोमक्रयणम् ।। सोमऋषिः)

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पयस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमातिषाहꣳ शुक्रं ते शुक्रेण क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन सम्यत्ते गोः[1] अस्मे चन्द्राणि[2] तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णस्तस्यास्ते सहस्रपोषं पुष्यन्त्याश्चरमेण पशुना क्रीणामि[3] अस्मे ते बन्धुः[4] मयि ते रायः श्रयन्ताम्[5] अस्मे ज्योतिः[6] सोम विक्रयिणि तमः[7] मित्रो न एहि सुमित्रधाः[8] इन्द्रस्योरु मा विश दक्षिणमुशन्नुशन्तꣳ स्योनः स्योनम्[9] स्वान भ्राजाङ्घारे बम्भारे हस्त सुहस्त कृशानवेते वः सोमक्रयणास्तान्रक्षध्वं मा वो दभन्[10] ।।७।।

सं० १।२।८

(सोमस्य शकटारोपणम् ।। १ अनुष्टुप्, २ एकपदा गायत्री, ५-६ त्रिष्टुप्, ७ गायत्री । सोमऋषिः)

उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाꣳ रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृताꣳ अनु[1] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[2] अदित्याः सदोऽसि[3] अदित्याः सद आसीद[4] अस्तभ्नाद्द्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्याः । आऽसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि[5] वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पयो अघ्नियासु हृत्सु क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रौ[6] उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम्[7] उस्रावेतं धूर्षाहावनश्रू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ[8] वरुणस्य स्कम्भनमसि[9] वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि[10] प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः[11] ।।८।।

सं० १।२।९

(सोमस्य प्राचीनवंशं प्रति गमनम् ।। १ षट्पदाऽतिजगती, २-३ अनुष्टुप्, ४ जगती । सोमऋषिः)

प्र च्यवस्व भुवस्पते विश्वान्यभि धामानि मा त्वा परिपरी विदन्मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वा परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृका अघायवो मा गन्धर्वो विश्वावसुरा दघत्[१] श्येनो भूत्वा परा पत यजमानस्य नो गृहे देवैः सꣳस्कृतम्[२] यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति विन्दते वसु[३] नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतꣳसपर्यत दूरेदृशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शꣳसत[४] वरुणस्य स्कम्भनमसि[५] वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि[६] उन्मुक्तो वरुणस्य पाशः[७] ॥९॥

सं० १।२।१०

(आतिथ्येष्टिः ॥ ६ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा (जुष्टं निर्वपामि)[१] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां) सोमस्याऽऽतिथ्यमसि विष्णवे त्वा (जुष्टं निर्वपामि)[२] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) अतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा (जुष्टं निर्वपामि)[३] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) अग्नये त्वा रायस्पोषदाव्ने विष्णवे त्वा (जुष्टं निर्वपामि)[४] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां) श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वा (जुष्टं निर्वपामि)[५] या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञं गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्र चरा सोम दुर्यान्[६] अदित्याः सदोऽसि[७] अदित्याः सद आ सीद[८] वरुणोऽसि धृतव्रतो वारुणमसि[९] शंयोर्देवानाꣳ सख्यात्[१०] मा देवानामपसश्छित्स्महि[११] आपतये त्वा गृह्णामि[१२] परिपतये त्वा गृह्णामि[१३] तनूनप्त्रे त्वा गृह्णामि[१४] शाक्वराय त्वा गृह्णामि[१५] शक्मन्नोजिष्ठाय त्वा गृह्णामि[१६] अनाधृष्टमस्य नाधृष्यं देवानामोजोऽभिशस्तिपा अनभिशस्तेन्यम्[१७] अनु मे दीक्षां दीक्षापतिर्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिरञ्जसा सत्यमुपगेषꣳसुविते मा धाः[१८] ॥१०॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।२।११
(उपसदः ॥ सोमऋषिः)

अ॒ꣳशुरꣳशुस्ते देव सो॒मा॥ऽऽप्यायता॒मिन्द्रायैकधन॒विद् आ तुभ्य॒मिन्द्रः प्यायता॒मा त्वमिन्द्राय प्यायस्व[1] आप्यायय॒ सखीन्त्स॒न्या मे॒धया स्व॒स्ति ते देव सोम सु॒त्याम॑शीय[2] एष्टा॒ रायः प्रेषे भगायर्त्तमृतवा॒दिभ्यो नमो दि॒वे नमः पृथि॒व्यै[3] अग्ने व्रतप॒ते त्वं व्र॒तानां व्र॒तप॑तिरसि॒ या मम तनू॒रेषा सा त्वयि॒ या तव तनू॒रि॒यꣳसा मयि स॒ह नौ व्रतपते व्र॒तिनोर्व्र॒तानि[4] या ते अग्ने॒ रु॒द्रिया त॒नूस्तया नः पाहि॒ तस्यास्ते॒ स्वाहा[5] या ते अग्नेऽयाश॒या (त॒नूर्वर्षिष्ठा गह्व॒रेष्ठो॒ग्रं व॒चो अपावधीं त्वे॒षं व॒चो अपावधीꣳस्वाहा[6] या ते अग्ने) रंजाश॒या (तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठोग्रं॒ व॒चो अपावधीं त्वे॒षं व॒चो अपावधीꣳस्वाहा[7] या ते अग्ने) हराश॒या त॒नूर्वर्षिष्ठा गह्व॒रेष्ठोग्रं॒ व॒चो अपावधीं त्वे॒षं व॒चो अपावधीꣳ स्वाहा[8] ॥११॥

सं० १।२।१२
(उत्तरवेदिनिर्माणम् ॥ सोमऋषिः)

वि॒त्तायनी मेऽसि[1] ति॒क्तायनी मेऽसि[2] अवतान्मा नाथि॒तम्[3] अवतान्मा व्यथितम्[4] वि॒देर॒ग्निर्न॒भो नामाग्ने अङ्गि॒रो योऽस्यां पृथि॒व्यामसि[5] आयुष॒ा नाम्नेहि[6] यत्तेऽनाधृष्टं नाम य॒ज्ञियं॒ ते॒न त्वाऽऽदधे[7] (वि॒दे॒र॒ग्निर्न॒भो नामाग्ने) अङ्गि॒रो यो द्वि॒तीयस्यां (पृथि॒व्यामसि[8]) (आयुषा नाम्नेहि[9] यत्तेऽनाधृष्टं नाम य॒ज्ञियं॒ ते॒न त्वाऽऽदधे[10] विदे॒र॒ग्निर्न॒भो नामाग्ने अङ्गि॒रो यः) तृ॒तीयस्यां पृथि॒व्या-मसि[11] आयुष॒ा नाम्नेहि[12] यत्तेऽनाधृष्टं नाम यज्ञियं ते॒न त्वाऽऽदधे[13] सिꣳहीरसि महि॒षीरसि[14] उ॒रु प्रथस्वो॒रु ते य॒ज्ञपतिः प्रथताम्[15] ध्रुवाऽसि[16] दे॒वेभ्यः शुन्धस्व[17] दे॒वेभ्यः शुम्भस्व[18] इन्द्रघो॒षस्त्वा॒ वसुभिः पु॒रस्तात्पातु[19] मनोजवास्त्वा पि॒तृभिर्दक्षिणतः पातु[20] प्रचेतास्त्वा रु॒द्रैः प॒श्चात्पातु[21] वि॒श्वकर्मा त्वाऽऽदि॒त्यै-रुत्तर॒तः पातु[22] सिꣳहीरसि सपत्नसा॒ही स्वाहा[23] सिꣳहीरसि सु॒प्रजा॒वनिः स्वाहा[24] सिꣳहीरसि राय॒स्पोष॒वनिः स्वाहा[25]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सिँ॒हीर॑स्यादित्यव॒निः स्वाहा॑[२६] सिँ॒हीर॑स्या व॑ह दे॒वान्दे॑वय॒ते यज॑मानाय॒ स्वाहा॑[२७] भू॒तेभ्य॑स्त्वा[२८] वि॒श्वायु॑रसि पृ॑थि॒वीं दृँ॑ह[२९] ध्रु॒व॒क्षिद॑स्य॒न्तरि॑क्षं दृँ॑ह[३०] अ॒च्युत॒क्षिद॑सि॒ दिवं॑ दृँ॑ह[३१] अ॒ग्नेर्भस्मा॑स्य॒ग्नेः पुरी॑षमसि[३२] ॥१२॥

सं० १।२।१३

(हविर्धानमण्डपनिर्माणम् ॥१ जगती, ३ विराड्गायत्री, ४ गायत्री, ५, ८-९ त्रिष्टुप्, ६ द्विपदा त्रिष्टुप्, एकपदा विराट् ॥ सोमऋषिः)

यु॒ञ्ज॒ते मन॑ उ॒त यु॑ञ्ज॒ते धियो॑ विप्रा॒ विप्र॑स्य बृ॒ह॒तो वि॑प॒श्चितः । वि॒ होत्रा॑ दधे वयुना॒विदेक॒ इन्म॒ही दे॒वस्य॑ सवि॒तुः परि॑ष्टुतिः[१] सुवा॒ग्दे॑व॒ दुर्याँ॒ आ व॑द देव॒श्रुतौ॑ दे॒वेष्वा घो॑षेथाम्[२] आ नो॑ वी॒रो जा॑यतां कर्म॒ण्यो॑ यँ सर्वे॒ऽनु॒ जीवा॑म॒ यो ब॑हू॒नाम॒सद्व॒शी[३] इ॒दं विष्णु॒र्वि च॑क्रमे त्रे॒धा नि द॑धे प॒दम् । समू॑ढमस्य पाँसु॒रे[४] इरा॑वती धे॒नु॒मती॒ हि भू॒तँ सू॑यव॒सिनी॒ मन॑वे यश॒स्ये । व्य॑स्कभ्ना॒द्रोद॑सी॒ विष्णु॑रे॒ते दा॒धार॑ पृ॒थि॒वीम॒भितो॑ म॒यूखैः॑[५] प्राची॒ प्रेत॑मध्व॒रं क॒ल्पय॑न्ती ऊ॒र्ध्वं य॒ज्ञं न॑यतं॒ मा जी॑ह्वरतम्[६] अत्र॑ रमेथां॒ वर्ष्म॑न्पृथि॒व्याः[७] दि॒वो वा॑ विष्णवु॒त वा॑ पृथि॒व्या म॒हो वा॑ विष्णवु॒त वा॒ऽन्तरि॑क्षा॒त् हस्तौ॑ पृणस्व ब॒हुभि॑र्वस॒व्यैरा प्र य॑च्छ॒ दक्षि॑णा॒दोत स॒व्यात्[८] विष्णो॒र्नुकं॑ वी॒र्या॑णि॒ प्र वो॑चं॒ यः पार्थि॑वानि वि॒म॒मे रजाँ॑सि॒ यो अस्क॑भाय॒दुत्त॑रँ स॒धस्थं॑ वि॒च॒क्र॒मा॒णस्त्रे॒धोरु॑गा॒यः[९] विष्णो॑ र॒राट॑मसि[१०] विष्णोः॑ पृ॒ष्ठम॑सि[११] विष्णोः॒ श्नप्त्रे॑ स्थः[१२] विष्णो॒ः स्यूर॑सि[१३] विष्णो॑र्ध्रु॒वम॑सि[१४] वै॒ष्ण॒वम॑सि॒ विष्ण॑वे त्वा[१५] ॥१३॥

सं० १।३।१४

(सदोमण्डपनिर्माणम् ॥ १५ अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्र॑स॒वे॒ऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑ पू॒ष्णो हस्ता॑भ्या॒माद॑दे[१] अभ्रि॑रसि॒ नारि॑रसि[२] परि॑लिखित॒ँ रक्षः॒ परि॑लिखिता॒ अरा॑तय इ॒दम॒हँ रक्ष॑सो ग्रीवा॒ अपि॑ कृन्तामि॒ यो॒ऽस्मान्द्वेष्टि॒ यं च॑ व॒यं द्वि॒ष्म इ॒दम॑स्य ग्रीवा॒ अपि॑ कृन्तामि[३] दि॒वे त्वा॒ऽन्तरि॑क्षाय त्वा पृथि॒व्यै त्वा[४] शुन्ध॑तां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

लोकः पितृषदनः[५] यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषो यवयारातीः[६] पितृणां[७] सदनमसि[८] उद्दिवꣳ स्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीं दृꣳह[९] द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा[९] ब्रह्मवनिन्त्वा क्षत्रवनिꣳ सुप्रजावनिꣳ रायस्पोषवनिं पर्यूहामि[१०] ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳह प्रजां दृꣳह रायस्पोषं दृꣳह[११] घृतेन द्यावापृथिवी आ पृणेथाम्[१२] इन्द्रस्य सदोऽसि[१३] विश्वजनस्य छाया[१४] परि त्वा गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टयः[१५] इन्द्रस्य स्यूरसि[१६] इन्द्रस्य ध्रुवमसि[१७] ऐन्द्रमसीन्द्राय त्वा[१८] ॥१४॥

सं० १।३।१५

(उपरवनिर्माणम् ॥ सोमऋषिः)

रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान्खनामि[१] इदमहन्तं वलगमुद्वपामि यं नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽसमानोऽरातीयति गायत्रेण छन्दसा[२] अवबाढो वलगः[३] किमत्र[४] भद्रम्[५] तन्नौ सह[६] विराडसि सपत्नहा[७] सम्राडसि भ्रातृव्यहा[८] स्वराडस्यभिमातिहा[९] विश्वाराडसि विश्वासां नाष्ट्राणाꣳहन्ता[१०] रक्षोहणो वलगहनः प्रोक्षामि वैष्णवान्[११] रक्षोहणो वलगहनोऽवनयामि वैष्णवान्[१२] यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषो यवयारातीः[१३] रक्षोहणो वलगहनोऽवस्तृणामि वैष्णवान्[१४] रक्षोहणो वलगहनोऽभि जुहोमि वैष्णवान्[१५] रक्षोहणौ वलगहनावुप दधामि वैष्णवी[१६] रक्षोहणौ वलगहनौ पर्यूहामि वैष्णवी[१७] रक्षोहणौ वलगहनौ परिस्तृणामि वैष्णवी[१८] रक्षोहणौ वलगहनौ वैष्णवी[१९] बृहन्नसि बृहद्ग्रावा बृहतीमिन्द्राय वाचं वद[२०] ॥१५॥

सं० १।३।१६

(धिष्णियाः ॥ सोमऋषिः)

विभूरसि प्रवाहणो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिꣳसीः)[१] वह्निरसि हव्यवाहनो (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिꣳसीः)[२] श्वात्रोऽसि प्रचेता (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[३] तुथोऽसि विश्ववेदा (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[४] उशिगसि कवी (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[५] अङ्घारिरसि बम्भारी (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[६] अवस्युरसि दुवस्वान् (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[७] शुन्ध्यूरसि मार्जालीयो (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[८] सम्राडसि कृशानू (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[९] परिषद्योऽसि पवमानो (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[१०] प्रतक्वाऽसि नभस्वान् (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[११] असंमृष्टोऽसि हव्यसूदो (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[१२] ऋतधामाऽसि सुवर्ज्योती (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[१३] ब्रह्म ज्योतिरसि सुवर्धाम (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[१४] अजोऽस्येकपा (रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः)[१५] अहिरसि बुध्नियो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिꣳसीः[१६] ॥१६॥

सं० १।३।१७

(वैसर्जनीयहोमः ॥ १, ५ गायत्री, ३ त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ॥ सोमऋषिः)

त्वꣳ सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्ताऽसि वरूथꣳ स्वाहा[१] जुषाणो अप्तुराज्यस्य वेतु स्वाहा[२] अयं नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन् । अयꣳ शत्रूञ्जयतु जर्हषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ[३] उरु विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नः कृधिः । घृतं घृतयोने पिब प्रप्र यज्ञपतिं तिर[४] सोमो जिगाति गातुविद्देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदम्[५] अदित्याः सदोऽसि[६] अदित्याः सद आसीद[७] एष वो देव सवितः सोमस्तꣳ रक्षध्वं मा वो दभत्[८] एतत्त्वꣳ सोम देवो देवानुपागा इदमहं मनुष्यो मनुष्यान्त्सह प्रजया सह रायस्पोषेण[९] नमो देवेभ्यः[१०] स्वधा पितृभ्यः[११] इदमहं निर्वरुणस्य पाशात्[१२] सुवरभि विख्येषं वैश्वानरं ज्योतिः[१३] अग्ने व्रतपते

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदियꣳ सा मयि या तव तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यथायथं नौ व्रतपते व्रतिनोर्व्रतानि[१४] ॥१७॥

सं० १।३।१८

(यूपच्छेदनम् ॥ सोमऋषिः)

अत्यन्यानगां नान्यानुपागामर्वाक्त्वा परैरविदं परोऽवरैस्तं त्वा जुषे वैष्णवं देवयज्यायै[१] देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु[२] ओषधे त्रायस्वैनम्[३] स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः[४] दिवमग्रेण मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिꣳसीः पृथिव्या सं भव[५] वनस्पते शतवल्शो वि रोह[६] सहस्रवल्शा वि वयꣳ रुहेम[७] यं त्वाऽयꣳ स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनाय महते सौभगाय[८] अच्छिन्नो रायः सुवीरः[९] ॥१८॥

सं० १।३।१९

(यूपस्थानम् ॥ ९ त्रिष्टुप्, १०, ११ गायत्र्यौ ॥ सोमऋषिः)

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा[१] शुन्धतां लोकः पितृषदनः[२] यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषो यवयारातीः[३] पितृणाꣳ सदनमसि[४] स्वावेशोऽस्यग्रेगा नेतृणां वनस्पतिरधि त्वा स्थास्यति तस्य वित्तात्[५] देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु[६] सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः[७] उद्दिवꣳ स्तभानाऽन्तरिक्षं पृण पृथिवीमुपरेण दृꣳह[८] ते ते धामान्युश्मसी गमध्ये गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमव भाति भूरेः[९] विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखा[१०] तद्विष्णोः परमं पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम्[११] ब्रह्मवनिन्त्वा क्षत्रवनिꣳ सुप्रजावनिꣳ रायस्पोषवनिं पर्यूहामि[१२] ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳह प्रजां दृꣳह रायस्पोषं दृꣳह[१३] परिवीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमꣳ रायस्पोषो यजमानं मनुष्याः[१४] अन्तरिक्षस्य त्वा सानाववगूहामि[१५] ॥१९॥

सं० १।३।२०

(पशोरुपाकरणम् ॥ सोमऋषिः)

इषे त्वा[१] उपवीरस्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वह्नीरुशिजो बृहस्पते

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

धारया वसूनि हव्या ते स्वदन्तां देव त्वष्टुर्वसु रण्व रेवती रमध्वम्[2] अग्नेर्जनित्रमसि[3] वृषणौस्थ[4] उर्वश्यस्या युरसि पुरूरवाः[5] घृतेनाक्ते वृषणं दधाथाम्[6] गायत्रं छन्दोऽनु प्र जायस्व[7] त्रैष्टुभं (छन्दोऽनु प्र जायस्व)[8] जागतं छन्दोऽनु प्र जायस्व[9] भवतं नः समनसौ समोकसावरेपसौ मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः[10] अग्नावग्निश्चरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः स्वाहा कृत्य ब्रह्मणा ते जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्भागधेयम्[11] ॥२०॥

सं० १।३।२१

(उपाकृतस्य पशोर्विशसनम् । १२ त्रिष्टुप्, १६ अनुष्टुप् ॥ सोमऋषिः)

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) आ ददे[1] ऋतस्य त्वा देव हविः पाशेनारभे[2] धर्षा मानुषान्[3] अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षामि[4] अपां पेरुरसि[5] स्वात्तं चित्सदेवꣳ हव्यमापो देवीः स्वदतैनम्[6] सं ते प्राणो वायुना गच्छताम्[7] सं यजत्रै रङ्गानि[8] सं यज्ञपतिराशिषा[9] घृतेनाक्तौ पशुं त्रायेथाम्[10] रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाऽऽविशत[11] उरो अन्तरिक्ष सजूर्देवेन वातेनास्य हविषस्त्मना यज समस्य तनुवा भव वर्षीयो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः[12] पृथिव्याः संपृचः पाहि[13] नमस्त आतान[14] अनर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सह प्रजया सह रायस्पोषेण[15] आपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवाꣳ ऊढ्वꣳ शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म[16] ॥२१॥

सं० १।३।२२

(संज्ञपितस्य पशोर्वपोत्खेदनम् ॥ सोमऋषिः)

वाक्त आप्यायताम्[1] प्राणस्त आप्यायताम्[2] चक्षुस्त आप्यायताम्[3] श्रोत्रं त आप्यायताम्[4] या ते प्राणाञ्छुग्जगामया चक्षुर्या श्रोत्रं यत्ते क्रूरं यदास्थितं तत्त आप्यायतां तत्त एतेन शुन्धताम्[5] नाभिस्त आप्यायताम्[6] पायुस्त आप्यायताम्[7] शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै[8] शमहोभ्याम्[9] ओषधे त्रायस्वैनम्[10] स्वधितेमैनꣳ हिꣳसीः[11] रक्षसां भागोऽसीद

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

महꣳरक्षोऽधमं तमो नयामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधमं तमो नयामि[१२] इषे त्वा[१३] घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथाम्[१४] अच्छिन्नो रायः सुवीरः[१५] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[१६] वायो वीहि स्तोकानाम्[१७] स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्[१८] ॥२२॥

सं० १।३।२३

(वसाहोमः ॥ सोमऋषिः)

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं घृतवत्स्वाहा[१] ऐन्द्रः प्राणो अङ्गेअङ्गे नि देध्यदैन्द्रोऽपानो अङ्गेअङ्गे वि बोभुवद्देव त्वष्टर्भूरि ते सꣳसमेतु विषुरूपा यत्सलक्ष्माणो भवथ देवत्रा यन्तमवसे सखायोऽनु त्वा माता पितरो मदन्तु[२] श्रीरस्यग्निस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य त्वा ध्रज्यै पूष्णो रꣳह्या अपामोषधीनाꣳ रोहिष्यै[३] घृतं घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा त्वाऽन्तरिक्षाय[४] दिशः प्रदिश आदिशो विदिश उद्दिशः स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्यः[५] ॥२३॥

सं० १।३।२४

(गुदकाण्डहोमः ॥ सोमऋषिः)

समुद्रं गच्छ स्वाहा[१] अन्तरिक्षं गच्छ स्वाहा[२] देवꣳ सवितारं गच्छ स्वाहा[३] अहोरात्रे गच्छ स्वाहा[४] मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा[५] सोमं गच्छ स्वाहा[६] यज्ञं गच्छ स्वाहा[७] छन्दाꣳसि गच्छ स्वाहा[८] द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा[९] नभो दिव्यं गच्छ स्वाहा[१०] अग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहा[११] अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ[१२] तनूं त्वचं पुत्रं नप्तारमशीय[१३] शुगसि तमभि शोच योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[१४] धाम्नोधाम्नो राजन्नितो वरुण नो मुञ्च यदापो अघ्निया वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्च[१५] ॥२४॥

सं० १।३।२५

(वसतीवरीसंज्ञकानामपामुपादानाम् ॥ अनुष्टुप् ॥ सोमऋषिः)

हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान्देवो अध्वरो हविष्माꣳआ विवासति हविष्माꣳ अस्तु सूर्यः[१] अग्नेर्वोऽपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुम्निनीः सुम्ने मा धत्त[२] इन्द्राग्नियोर्भागधेयीः स्थ[३] मित्रावरुणयोर्भागधेयीः स्थ[४] विश्वेषां देवानां भागधेयीः स्थ[५] यज्ञे जागृत[६] ॥२५॥

सं० १।३।२६

(सोमस्य शकटादुपावरोहः ।। ३ त्रिष्टुप्, ७ गायत्री ।। सोमऋषिः)

हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्वमिममध्वरं कृधि दिवि देवेषु होत्रा यच्छ[१] सोम राजन्नेह्यव रोह मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा हिꣳसिषं प्रजास्त्वमुपावरोह प्रजास्त्वामुपावरोहन्तु[२] शृणोत्वग्निः समिधा हवं मे शृण्वन्त्वापो धिषणाश्च देवीः । शृणोत ग्रावाणो विदुषो नु यज्ञꣳ शृणोतु देवः सविता हवं मे[३] देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमः तं देवेभ्यो देवत्रा धत्त शुक्रꣳशुक्रपेभ्यो येषां भागः स्थ स्वाहा[४] कार्षिरस्यपपापां मृध्रम्[५] समुद्रस्य वोऽक्षित्या उन्नये[६] यमग्ने पृत्सु मर्त्यमावो वाजेषु यं जुनाः । स यन्ता शश्वतीरिषः[७] ॥२६॥

त्रा० १।८

पवमानः सुवर्जनः । पवित्रेण विचर्षणिः । यः पोता स पुनातु मा[१] पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया । पुनन्तु विश्व आयवः[२] जातवेदः पवित्रवत् । पवित्रेण पुनाहि मा । शुक्रेण देव दीद्यत् । अग्ने क्रत्वा क्रतूꣳरनु[३] यत्ते पवित्रमर्चिषि । अग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म तेन पुनीमहे[४] उभाभ्यां देव सवितः । पवित्रेण सवेन च । इदं ब्रह्म पुनीमहे[५] वैश्वदेवी पुनती देव्यागात् । यस्यै बह्वीस्तनुवो वीतपृष्ठाः तया मदन्तः सधमाद्येषु । वयꣳस्याम पतयो रयीणाम्[६] वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु । वातः प्राणेनेषिरो मयोभूः द्यावापृथिवी पयसा पयोभिः । ऋतावरी यज्ञिये मा पुनीताम्[७] बृहद्भिः सवितस्तृभिः । वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः । अग्ने दक्षैः पुनाहि मा[८] येन देवा अपुनत । येनाऽऽपो दिव्यं कशः । तेन दिव्येन ब्रह्मणा । इदं ब्रह्म पुनीमहे[९] यः पावमानीरध्येति । ऋषिभिः संभृतꣳ रसम् । सर्वꣳ स पूतमश्नाति । स्वदितं मातरिश्वना[१०] पावमानीर्यो अध्येति ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऋषिभिः संभृत॒ꣳ रस॑म् । तस्मै सर॑स्वती दुहे । क्षीर॒ꣳ स॒र्पिर्मधू॑द॒कम्[११] पा॒व॒मा॒नीः स्व॒स्त्यय॑नीः सु॒दुघा॒ हि पय॑स्वतीः ऋषिभि॒ः संभृ॑तो॒ रसः । ब्राह्मणेष्व॒मृत॒ꣳ हि॒तम्[१२] पा॒व॒मा॒नीर्दिशन्तु नः । इ॒मं लो॒कमथो॑ अ॒मुम् । कामा॒न्सम॑र्धयन्तु नः । दे॒वीर्दे॒वैः स॒माभृ॑ताः[१३] पा॒व॒मानीः स्व॒स्त्यय॑नीः । सु॒दुघा॒ हि घृ॑त॒श्चुतः ऋषि॑भिः संभृ॑तो॒ रसः । ब्रा॒ह्म॒णे॒ष्व॒मृत॒ꣳ हि॒तम्[१४] येन॑ दे॒वाः प॒वित्रे॑ण । आ॒त्मानं॑ पु॒न॒ते सदा॑ तेन॑ स॒ह॒स्र॑धारेण । पा॒व॒मा॒न्यः पु॑नन्तु मा[१५] प्रा॒जा॒पत्यं॑ प॒वित्र॑म् । श॒तोद्या॑म॒ꣳ हि॒र॒ण्मय॑म् तेन॑ ब्र॒ह्म॒विदो॑ व॒यम् । पू॒तं ब्रह्म॑ पुनीमहे[१६] इन्द्रः॑ सु॒नी॒ती स॒ह मा॑ पुनातु । सोमः॑ स्व॒स्त्या वरु॑णः स॒मीच्या॑ य॒मो राजा॑ प्रमृ॒णाभिः॑ पुनातु मा जा॒तवे॑दा मो॒र्जय॑न्त्या पुनातु[१७] ॥२७॥

ब्रा० १।१।१

ब्रह्म॒ संध॑त्तं तन्म जिन्वतम्[१] क्ष॒त्रꣳ संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[२] इ॒षꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[३] ऊर्जꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[४] र॒यिꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[५] पुष्टिꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[६] प्र॒जाꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[७] प॒शून्संध॑त्तं तान्मे॑ जिन्वतम्[८] स्तु॒तो॑ऽसि॒ जन॑धाः । दे॒वास्त्वा॑ शु॒क्रपाः प्रण॑यन्तु[९] सु॒वीराः प्र॒जाः प्र॑ज॒न॒य॒न्परी॑हि । शु॒क्रः शु॒क्रशो॑चिषा[१०] स्तु॒तो॑ऽसि॒ जन॑धाः । दे॒वास्त्वा॑ म॒न्थि॒पाः प्रण॑यन्तु[११] सु॒प्र॒जाः प्र॒जाः प्र॑ज॒न॒य॒न्परी॑हि । म॒न्थी म॒न्थिशो॑चिषा[१२] सं॒ज॒ग्मा॒नौ दि॒व आ पृ॑थि॒व्याऽऽयुः॑ । संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[१३] प्रा॒णꣳ संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[१४] अ॒पा॒नꣳ संध॑त्तं तं मे॑ जिन्वतम्[१५] व्या॒नꣳ संध॑त्तं तं मे॑ जिन्वतम्[१६] चक्षुः संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[१७] श्रोत्र॒ꣳ संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[१८] म॒नः संध॑त्तं तन्मे॑ जिन्वतम्[१९] वा॒च॒ꣳ संध॑त्तं तां मे॑ जिन्वतम्[२०] आ॒यु॒स्स्थ आयु॑र्मे॑ धत्तम् । आयु॑र्य॒ज्ञाय॑ धत्तम् । आयु॑र्य॒ज्ञप॑तये धत्तम्[२१] प्रा॒णः स्थः प्रा॒णं मे॑ धत्तम् । प्रा॒णं य॒ज्ञाय॑ धत्तम् । प्रा॒णं य॒ज्ञप॑तये धत्तम्[२२] चक्षु॑ः स्थ॒श्चक्षु॑र्मे॑ धत्तम् चक्षु॑र्य॒ज्ञाय॑ धत्तम् । चक्षु॑र्य॒ज्ञप॑तये धत्तम्[२३]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

श्रोत्रꣳ स्थः श्रोत्रं मे धत्तम् । श्रोत्रं यज्ञाय धत्तम् श्रोत्रं यज्ञपतये धत्तम्[२४] तौ देवौ शुक्रामन्थिनौ । कल्पयतं दैवीर्विशः । कल्पयतं मानुषीः । इषमूर्जमस्मासु धत्तम् । प्राणान्पशुषु । प्रजां मयि च यजमाने च[२५] निरस्तः शण्डः[२६] निरस्तो मर्कः[२७] अपनुत्तौ शण्डामर्कौ सहामुना[२८] शुक्रस्य समिदसि[२९] मन्थिनः समिदसि[३०] स प्रथमः संकृतिर्विश्वकर्मा । स प्रथमो मित्रो वरुणो अग्निः स प्रथमो बृहस्पतिश्चिकित्वान् तस्मा इन्द्राय सुतमाजुहोमि[३१क] ॥२८॥

सं० १।४।१

(सोमाभिषवः ॥ सोमऋषिः)

(देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) आ ददे[१] ग्रावाऽस्यध्वरकृद्देवेभ्यो गम्भीरमिममध्वरं कृध्युत्तमेन पविनेन्द्राय सोमꣳ सुषुतं मधुमन्तं पयस्वन्तं वृष्टिवनिम्[२] इन्द्राय त्वा वृत्रघ्ने[३] इन्द्राय त्वा वृत्रतुरे[४] इन्द्राय त्वाऽभिमातिघ्ने[५] इन्द्राय त्वाऽदित्यवते[६]

(क) आप	१९	आकूत्यै	१९	देवी	२१	मियं	५
वस्थस्य	१५	अꣳशुना	६	सोम	१०	मुदायुषा	११
प्रच्यवस्व	७	देवस्या	१८	अꣳशु	८	वित्तायनी	३२
युञ्जते	१५	देवस्य	१८	रक्षोहणो	२०	विभू	१६
स्त्व	१४	मति	९	पृथिव्या	१५	इष	११
देवस्य	१६	वाक्	१८	सꣳ	५	समुद्र	१५
हविष्मति	६	हृदे	७	अनु० २६		आहत्य मन्त्राः ४३३.	

अथ ब्राह्मण भागः ।

प्राचीनवꣳशं करोति.	सं. ६. १. १–११. संपूर्णः प्रश्नः
यदुभौ विमुच्य.	सं. ६. २. १–११. संपूर्णः प्रश्नः
चात्वालाद्धिष्णियान्	सं. ६. ३. १–११. संपूर्ण प्रश्नः
यज्ञेन वै प्रजापतिः	सं. ६. ४. १.
देवा वै यज्ञमाग्नी ध्रे.	सं. ६. ४. २.
ब्रह्मवादिनो वदन्ति.	सं. ६. ४. ३. (स त्वा अध्वर्युः स्यात्)
स्फ्येन वेदितुमुद्धन्ति	सं. ६. ६. ४–११ अनुब्राह्मणम् ॥
प्रजननं ज्योतिः	सं. ७. १. १. अनु प्रश्नीतम् ॥
प्रातः सवने वै,	सं. ७. १. २.
गायत्रेण-अनुब्रह्मवादिनो वदन्ति.	सं. ७. १. ३.
स त्वै यजेत-अनु देवासुराः संयत्ताः	ब्रा. १. ५. ९–१२.

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्राय त्वा विश्वदेव्यावते[७] श्वात्राः स्थ वृत्रतुरो राधोगूर्ता अमृतस्य पत्नीस्ता देवीर्देवत्रेमं यज्ञं धत्तोपहूताः सोमस्य पिबतोपहूतो युष्माकꣳसोमः पिबतु[८] यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरावन्तरिक्षे तेनास्मै यजमानायोरु राया कृध्यधि दात्रे वोचः[९] धिषणे वीड्डू सती वीडयेथामूर्जं दधाथामूर्जं मे धत्तं मा वाꣳ हिꣳसिषं मा मां हिꣳसिष्टम्[१०] प्रागपागुदगधराक्तास्त्वा दिश आ धावन्त्वम्ब निष्वर[११] यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा[१२] ॥१॥

सं० १।४।२

(उपांशुग्रहः ॥ सोमऋषिः)

वाचस्पतये पवस्व वाजिन्[१] वृषा वृष्णो अꣳशुभ्यां गभस्तिपूतः[२] देवो देवानां पवित्रमसि येषां भागोऽसि तेभ्यस्त्वा[३] स्वांकृतोऽसि[४] मधुमतीर्न इषस्कृधि[५] विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यः[६] मनस्त्वाष्टु[७] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[८] स्वाहा त्वा सुभवः सूर्याय[९] देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यः[१०] एष ते योनिः[११] प्राणाय त्वा[१२] ॥२॥

सं० १।४।३

(अन्तर्यामग्रहः ॥ सोमऋषिः)

उपयामगृहीतोऽस्यन्तर्यच्छ मघवन्पाहि सोममुरुष्य रायः समिषो यजस्वान्तस्ते दधामि द्यावापृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षꣳ सजोषा देवैरवरैः परैश्चान्तर्यामे मघवन्मादयस्व[१] स्वां कृतोऽसि[२] मधुमतीर्न इषस्कृधि[३] विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यः[४] मनस्त्वाष्टु[५] उर्वन्तरिक्षमन्विहि[६] स्वाहा त्वा सुभवः सूर्याय[७] देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यः[८] एष ते योनिः[९] अपानाय त्वा[१०] ॥३॥

सं० १।४।४

(ऐन्द्रवायवग्रहः ॥ १, २ त्रिष्टुप्, ३, ४, ५, गायत्री। सोमऋषिः)

आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम्[१] उपयामगृहीतोऽसि वायवे त्वा[२] इन्द्रवायू इमे सुताः। उप प्रयोभिरा गतमिन्दवो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वामुशन्ति हि[३] उपयामगृहीतोऽसीन्द्रवायुभ्यान्त्वा[४] एष ते योनिः सजोषाभ्यां त्वा[५] ॥४॥

सं० १।४।५

(मैत्रावरुणग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

अयं वां मित्रावरुणा सुतः सोम ऋतावृधा । ममेदिह श्रुतꣳ हवम्[१] उपयामगृहीतोऽसि मित्रावरुणाभ्यान्त्वा[२] एष ते योनिर्ऋतायुभ्यान्त्वा[३] ॥५॥

सं० १।४।६-७

(आश्विनग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती । तया यज्ञं मिमिक्षतम्[१] उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वा[२] एष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा[३] ॥६॥

प्रातर्युजौ वि मुच्येथामश्विनावेह गच्छतम् । अस्य सोमस्य पीतये[१] उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वा[२] एष ते योनिरश्विभ्यां त्वा[३] ॥७॥

सं० १।४।८

(शुक्रग्रहः ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने इममपाꣳ सꣳगमे सूर्यस्य शिशुन्नविप्रा मतिभी रिहन्ति[१] उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वा[२] एष ते योनिर्वीरतां पाहि[३] ॥८॥

सं० १।४।९

(मन्थिग्रहः ॥ जगती । सोमऋषिः)

तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदꣳ स्वर्विदं । प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशुं जयन्तमनु यासु वर्धसे[१] उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वा[२] एष ते योनिः प्रजाः पाहि[३] ॥९॥

सं० १।४।१०

(आग्रयणग्रहः ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्था अप्सुषदो महिनैकादश स्थ ते देवा यज्ञमिमं जुषध्वम्[१] उपयामगृहीतोऽस्याग्र-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभि सवना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेण[२] एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा-देवेभ्यः[३] ॥१०॥

सं० १।४।११

(भ्रातृव्यवत आग्रयणग्रहः । त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

त्रिꣳशत्त्रयश्च गणिनो रुजन्तो दिवꣳ रुद्राः पृथिवीं च सचन्ते । एकादशासो अप्सुषदः सुतꣳ सोमं जुषताꣳ सवनाय विश्वे[१] उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभि सवना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेण[२] एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[३] ॥११॥

सं० १।४।१२

(उक्थ्यग्रहः ॥ सोमऋषिः)

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा बृहद्वते वयस्वत उक्थायुवे यत्त इन्द्र बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वा[१] एष ते योनिरिन्द्राय त्वोक्थायुवे[२] ॥१२॥

सं० १।४।१३-१४

(ध्रुवग्रहः । त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम् कविꣳ सम्राजमतिथिं जनानामासन्नापात्रं जनयन्त देवाः[१] उपयामगृहीतो-ऽस्यग्नये त्वा वैश्वानराय[२] ध्रुवोऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोऽच्युतानामच्युतक्षित्तमः[३] एष ते योनिरग्नये त्वा वैश्वानराय[४] ॥१३॥

(उपयामगृहीतोऽसि) मधवे त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[१] (उपयामगृहीतोऽसि) माधवाय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[२] (उपयामगृहीतोऽसि) शुक्राय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[३] (उपयामगृहीतोऽसि) शुचये त्वा (जुष्टं गृह्णामि[४] (उपयामगृहीतोऽसि) नभसे त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[५] (उपयामगृहीतोऽसि) नभस्याय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[६] (उपयामगृहीतोऽसि) इषाय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[७] (उपयामगृहीतोऽसि) ऊर्जाय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[८] (उपयामगृहीतोऽसि) सहसे त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[९] (उपयामगृहीतोऽसि)

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सहस्याय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[१०] (उपयामगृहीतोऽसि) तपसे त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[११] (उपयामगृहीतोऽसि) तपस्याय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[१२] (उपयामगृहीतोऽसि) सꣳसर्पोऽस्यꣳहस्पत्याय त्वा (जुष्टं गृह्णामि)[१३] ॥१४॥

सं० १।४।१५

(ऐन्द्राग्नग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

इन्द्राग्नी आ गतꣳ सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य पातं धियेषिता[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राग्निभ्यान्त्वा[२] एष ते योनिरिन्द्राग्निभ्यान्त्वा[३] ॥१५॥

सं० १।४।१६

(वैश्वदेवग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

ओमासश्चर्षणीधृतो विश्वे देवास आ गत । दाश्वाꣳसो दाशुषः सुतम्[१] उपयामगृहीतोऽसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[२] एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[३] ॥१६॥

सं० १।४।१७

(पूर्वो मरुत्वतीयग्रहः ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यꣳशासमिन्द्रम् विश्वासाहमवसे नूतनायोग्रꣳसहोदामिह तꣳ हुवेम[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वते[२] एष ते योनिरिन्द्राय मरुत्वते[३] ॥१७॥

सं० १।४।१८

(उत्तरमरुत्वतीयग्रहः ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्याते अपिबः सुतस्य तव प्रणीती तव शूर शर्मन्ना विवासन्ति कवयः सुयज्ञाः[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वते[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते[३] ॥१८॥

सं० १।४।१९

(तृतीयमरुत्वतीयग्रहः ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

मरुत्वाँ२ इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाय । आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मिं त्वꣳराजासि प्रदिवः सुतानाम्[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वते[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते[३] ॥१९॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।४।२०

(माहेन्द्रग्रहः ।। गायत्री । सोमऋषिः)

म॒हाँ२ इन्द्रो॒ य ओज॑सा प॒र्जन्यो॑ वृष्टि॒माँ२ऽइ॑व । स्तोमै॑र्व॒त्सस्य॑ वावृधे[१] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि मह॒न्द्राय॑ त्वा[२] ए॒ष ते॒ योनि॑र्मह॒न्द्राय॑ त्वा[३] ।।२०।।

सं० १।४।२१

(माहेन्द्रग्रहः ।। त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

म॒हाँ२ इन्द्रो॑ नृ॒वदा च॑र्षणि॒प्रा उ॒त द्वि॒बर्हा॑ अ॒मिनः॒ सहो॑भिः । अ॒स्म॒द्रि॒य॑ग्वावृधे वी॒र्या॑यो॒रुः पृ॒थुः सुकृ॑तः क॒र्तृभि॑र्भूत्[१] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि मह॒न्द्राय॑ त्वा[२] ए॒ष ते॒ योनि॑र्मह॒न्द्राय॑ त्वा[३] ।।२१।।

सं० १।४।२२

(आदित्यग्रहः ।। १-३ बृहती, ४ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

क॒दा च॒न स्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑ । उ॒पो॒पेन्नु म॑घव॒न्भूय॒ इन्नु ते॒ दान॑ दे॒वस्य॑ पृच्यते[१] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्यादि॒त्येभ्य॑स्त्वा[२] क॒दा च॒न प्र॒युच्छ॑स्यु॒भे नि पा॑सि॒ जन्म॑नी । तु॒रीया॑ऽऽदित्य॒ सव॑नं त इन्द्रि॒यमात॑स्थावमृत॑ दि॒वि[३] य॒ज्ञो दे॒वाना॒ प्रत्ये॑ति सु॒म्नमादि॑त्यासो॒ भव॑तामृड॒यन्तः॑ । आ वो॒ऽर्वाची॑ सु॒म॒तिर्व॑वृत्याद॒२ हो॑श्चि॒द्या वरि॑वो वित्त॒रास॑त्[४] विव॑स्व आदित्यै॒ष ते॑ सोमपी॒थस्तेन॑ मन्दस्व॒ तेन॑ तृप्यास्म॑ ते व॒यं त॑र्पयि॒तारः॑[५] या दि॒व्या वृष्टि॒स्तया॑ त्वा श्रीणामि[६] ।।२२।।

सं० १।४।२३

(सावित्रग्रहः । त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

वा॒मम॒द्य स॑वितर्वा॒मम॒ श्वो दि॒वेदि॑वे वा॒मम॒स्मभ्य॑ँ सावीः वा॒मस्य॒ हि क्षय॑स्य देव॒ भूरे॑र॒या धि॒या वा॑म॒भाज॑ः स्याम[१] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा सवि॒त्रे[२] ।।२३।।

सं० १।४।२४

(सावित्रग्रहः ।। जगती । सोमऋषिः)

अद॑ब्धेभिः सवितः पा॒युभि॒ष्ट्व॒२ शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑ पाहि नो॒ गय॑म् हिर॑ण्यजिह्वः सुवि॒ताय॒ नव्य॑से॒ रक्षा॒ माकि॑र्नो अ॒घश॑ꣳस ईशत[१] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा सवि॒त्रे[२] ।।२४।।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।४।२५

(सावित्रग्रहः । गायत्री । सोमऋषिः)

हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुप ह्वये । स चेत्ता देवता पदम्[१] उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे[२] ॥२५॥

सं० १।४।२६

(वैश्वदेवग्रहः ॥ सोमऋषिः)

(उपयामगृहीतोऽसि) सुशर्मासि सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षे नमः[१] एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[२] ॥२६॥

सं० १।४।२७

(पात्नीवतग्रहः ॥ सोमऋषिः)

(उपयामगृहीतोऽसि) बृहस्पतिं सुतस्य त इन्दो इन्द्रियावतः पत्नीवन्तं ग्रहं गृह्णाम्यग्ना३इपत्नावा३ः[१] सजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमं पिब स्वाहा[२] ॥२७॥

सं० १।४।२८

(हारियोजनग्रहः ॥ सोमऋषिः)

(उपयामगृहीतोऽसि) हरिरसि हारियोजनो हर्योः स्थाता वज्रस्य भर्त्ता पृश्नेः प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयजुषः स्तुत स्तोमस्य शस्तोक्थस्य हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि[१] हरीः स्थ हर्योर्धानाः[२] सह सोमा इन्द्राय स्वाहा[३] ॥२८॥

सं० १।४।२९

(आग्नेयोऽतिग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

अग्न आयूंषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम्[१] उपयामगृहीतोऽस्यग्नये त्वा तेजस्वते[२] एष ते योनिरग्नये त्वा तेजस्वते[३] ॥२९॥

सं० १।४।३०

(ऐन्द्रोऽतिग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम्[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वते[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते[३] ॥३०॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।४।३१

(सौर्योऽतिग्रहः ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचनम्[१] उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वते[२] एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते[३] ॥३१॥

सं० १।४।३२

(संगाहनम् ॥ गायत्री । सोमऋषिः)

आ प्यायस्व मदिन्तम सोम विश्वाभिरूतिभिः । भवा नः सप्रथस्तमः[१] ॥३२॥

सं० १।४।३३

(अवगाहनम् ॥ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन्व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः । अस्माभिरु नु प्रतिचक्ष्याऽभूदो ते यन्ति ये अपरीषु पश्यान्[१] ॥३३॥

सं० १।४।३४

(ओषणम् ॥ सोमऋषिः)

ज्योतिष्मतीन्त्वा सादयामि[१] ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि[२] ज्योतिर्विदन्त्वा सादयामि[३] भास्वतीन्त्वा सादयामि[४] ज्वलन्तीन्त्वा सादयामि[५] मल्मलाभवन्तीन्त्वा सादयामि[६] दीप्यमानान्त्वा सादयामि[७] रोचमानान्त्वा सादयामि[८] अजस्रान्त्वा सादयामि[९] बृहज्ज्योतिषन्त्वा सादयामि[१०] बोधयन्तीन्त्वा सादयामि[११] जाग्रतीन्त्वा सादयामि[१२] ॥३४॥

सं० १।४।३५

(स्रुवाहुतयः । विश्वेदेवा ऋषयः)

प्रयासाय स्वाहा[१] आयासाय स्वाहा[२] वियासाय स्वाहा[३] संयासाय स्वाहा[४] उद्यासाय स्वाहा[५] अवयासाय स्वाहा[६] शुचे स्वाहा[७] शोकाय स्वाहा[८] तप्यत्वै स्वाहा[९] तपते स्वाहा[१०] ब्रह्महत्यायै स्वाहा[११] सर्वस्मै स्वाहा[१२] ॥३५॥

सं० १।४।३६

(राजगवीहोमः । विश्वेदेवा ऋषयः)

चित्तꣳ सन्तानेन[१] भवं यक्ना[२] रुद्रं तनिम्ना[३] पशुपतिꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्थूलहृदयेन[४] अग्निः हृदयेन[५] रुद्रं लोहितेन[६] शर्वं मतस्नाभ्याम्[७] महादेवमन्तः पार्श्वेन[८] ओषिष्ठहनः शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्[९] ॥३६॥

सं० १।४।३७

(षोडशिग्रहः । अनुष्टुहः । सोमऋषिः)

आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी । अर्वाचीनꣳ सु ते मनो ग्रावाकृणोतु वग्नुना[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥३७॥

सं० १।४।३८

(षोडशिग्रहः । अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

इन्द्रमिद्धरी वहतोऽप्रतिधृष्टशवसमृषीणां च स्तुतीरुप यज्ञं च मानुषाणाम्[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥३८॥

सं० १।४।३९

(षोडशिग्रहः । अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

असावि सोम इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवा गहि । आ त्वा पृणक्त्विन्द्रियꣳ रजः सूर्यं न रश्मिभिः[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥३९॥

सं० १।४।४०

(षोडशिग्रहः । अनुष्टुप् । सोमऋषिः)

सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिस्त्वोपस्थ आऽधित । स्योनाऽस्मै सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥४०॥

सं० १।४।४१

(षोडशिग्रहः । स्वराडनुष्टुप् । सोमऋषिः)

महाꣳ इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु । स्वस्ति नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान्द्वेष्टि[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥४१॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।४।४२

(षोडशिग्रहः । त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान् । जहि शत्रूꣳ रप मृधो नुदस्वाथाभयं कृणुहि विश्वतो नः[१] उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिने[२] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने[३] ॥४२॥

आ० ३।१६

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमाभासि रोचनम्[१] उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वते[२] एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते[३क] ॥४३॥

सं० १।४।४३

(दक्षिणा ॥ १ गायत्री, २-३ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम्[१] चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च[२] अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम[३] दिवं गच्छ सुवः पत[४] रूपेण वो रूपमभ्यैमि वयसा वयः[५] तुथो वो विश्ववेदा वि भजतु वर्षिष्ठे अधि

(क) देवस्य त्वा १२ वाचस्पतये १२ उपयामगृहीतो १० आ वायो ५ अयं वां ३ या वां ३ प्रातर्युजौ ३ अयं वे ३ तंप्रत्नथा ३ ये देवा ३ त्रिꣳशत्त्रयश्च ३ उपयामगृहीतो २ मूर्धा नं ४ उपयाम १३ इन्द्राग्नी ३ ओमास ३ मरुत्वन्तं ३ इन्द्रमरुत्व ३ मरुत्वाꣳ ३ महाꣳइन्द्रो ३ कदाचन ६ वाममद्य २ अदब्धेभिः २ हिरण्यपाणि २ उपयामगृहीतो २ उपयामगृहीतो २ उपयामगृहीतो ३ अग्न आयूꣳषि ३ उत्तिष्ठन्नो ३ तरणिर्विश्व ३ आप्यायस्व १ ईयुष्टे १ ज्योतिष्मतीन् १२ प्र या साय १२ चित्तꣳसन्तानेन ९ आतिष्ठ ३ इन्द्रमिद्धरी ३ असा वि सोम ३ सर्वस्य प्रति ३ महाꣳइन्द्रो ३ सजोषा इन्द्र ३ तरणि ३ अनु० ४३ आहत्य मन्त्राः १८४

अथ ग्रह-प्रश्ने ब्राह्मणभागः देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यारभ्य गौरभि निवर्तते इति सं० ६।४।४-११ तः ८ अनुवाकम्

इन्द्रो वृत्राय वज्र सं० ६।५।१-११ सम्पूर्णः प्रश्नः

उभयो वा एते ब्रा० १।४।१ एकोऽनुवाकः

ब्रह्मवादिनो वदन्ति ब्रा० १।५।४ एकोऽनुवाकः ॥ इति अनुब्राह्मणम्

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नाके[६] एतत्ते अग्ने राध ऐति सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नय र्तस्य पथा प्रेत चन्द्रदक्षिणा यज्ञस्य पथा सुविता नयन्तीः[७] ब्राह्मणमद्य राध्यासमृषिमार्षेयं पितृमन्तं पैतृमत्यꣳ सुधातुदक्षिणम्[८] वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षम्[९] यतस्व सदस्यैः[१०] अस्मद्दात्रा देवत्रा गच्छत मधुमतीः प्रदातारमा विशतानवहायास्मान्देवयानेन पथेत सुकृतां लोके सीदत तन्नः सꣳस्कृतम्[११] ॥१॥

सं० १।४।४४

(समिष्टयजुर्होमः ॥१-६ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः । त्वष्टा विष्णुः प्रजया सꣳरराणो यजमानाय द्रविणं दधातु[१] समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सꣳसूरिभिर्मघवन्त्सꣳस्वस्त्या । सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानाꣳ सुमत्या यज्ञियानाम्[२] सं वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सꣳशिवेन । त्वष्टा नो अत्र वरिवः कृणोतु अनुमार्ष्टु तनुवो यद्विलिष्टम् ।[३] यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतारमवृणीमहीह । ऋधगयाडृधगुताशमिष्ठाः प्रजानन्यज्ञमुपयाहि विद्वान्[४] स्वगा वो देवाः सदनमकर्म य आजग्म सवनेदं जुषाणाः । जक्षिवाꣳसः पपिवाꣳसश्च विश्वेऽस्मे धत्त वसवो वसूनि[५] यानावह उशतो देव देवान्तान्प्रेरय स्वे अग्ने सधस्थे । वहमाना भरमाणा हवीꣳषि वसुं घर्मं दिवमा तिष्ठतानु[६] यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहा[७] एष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीरः स्वाहा[८] देवा गातुविदो गातुं वित्वा गातुमित मनसस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञꣳ स्वाहा वाचि स्वाहा वातेधाः[९] ॥२॥

सं० १।४।४५

(अवभृतः ॥१-४ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

उरुꣳ हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ । अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुतापवक्ता हृदयाविधश्चित्[१] शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमुर्वी गम्भीरा सुमतिष्टे अस्तु । बाधस्व द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यस्मत्[२] अभिष्ठितो वरुणस्य पाशः[३] अग्ने-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रनीकमप आ विवेश । अपां नपात्प्रतिरक्षन्नसुर्यं दमेदमे समिधं यक्ष्यग्ने[४] प्रति ते जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्[५] समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तः[६] सन्त्वा विशन्त्वोषधीरुताऽऽपो यज्ञस्य त्वा यज्ञपते हविर्भिः सूक्तवाके नमोवाके विधेम[७] अवभृथ निचङ्कुण निचेरुरसि निचङ्कुणाव देवैर्देवकृतमेनोऽपाऽव मर्त्यैर्मर्त्यकृतमुरोरा नो देव रिषस्पाहि[८] सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु[९] दुर्मित्रास्तस्मै भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[१०] देवीराप एष वो गर्भस्तं वः सुप्रीतꣳ सुभृतमकर्म देवेषु नः सुकृतो ब्रूतात्[११] प्रतियुतो वरुणस्य पाशः प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः[१२] एधोऽस्येधिषीमहि[१३] समिदसि[१४] तेजोऽसि[१५] तेजो मयि धेहि[१६] अपो अन्वचारिषꣳ रसेन समसृक्ष्महि । पयस्वाꣳ अग्न आऽगमं तं मा सꣳसृज वर्चसा[१७क] ॥३॥

सं० १।७।७

(वाजपेयाध्वर्यवे रथसंस्काराः ॥ १ महासतोबृहती, २ द्विपदा गायत्री, ३ अतिजगती, ४ पुरउष्णिक्, ५ अनुष्टुप्, ६ उष्णिक् । सोमऋषिः)

देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय दिव्यो गन्धर्वः । केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः[१] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वध्यात्[२] वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचसा करामहे । यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवेश तस्यान्नो देवः सविता धर्म साविषत्[३] अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत

(क) उदुत्यं ११ धातारातिः ९ उरूꣳहि १७ अनु० ३

आहत्य मन्त्राः ३७ अथ ब्राह्मणभागः

सुवर्गाय वा एतानि तै० सं० ६-६-१

दक्षिणां दित्सु ना होतव्यानि दक्षिणानि ॥

इति ब्राह्मणभागः

समिष्ट यजूꣳषि जुहोति तै० सं० ६-६-२

सम्यक् यजनं समिष्टं युज्यन्ते प्रयुज्यन्ते

इति समिष्ट यजूꣳषि ॥ इति ब्राह्मणभागः

अवभृथ यजूꣳषि जुहोति सं० ६-६-३

अवभृथाख्यं कर्म कर्तुं उदक समीपं...

जुहुयात् इत्यवभृथयजूꣳषि ॥ इति ब्राह्मणभागः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

प्रशस्तिष्वश्वा भवथ वाजिनः[४] वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः सप्तविꣳशतिः । ते अग्रे अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः[५] अपान्नपादाशुहेमन्यꣳऊर्मिः ककुद्मान्प्रतूर्तिर्वाजसातमस्तेनायं वाजꣳसेत्[६] विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि[७] अङ्कौ न्यङ्कावभितो रथं यौध्वान्तं वाताग्रमनु संचरन्तौ दूरेहेतिरिन्द्रियावान्पतत्री ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु[८] ॥१॥

सं० १।७।८

(रथधावनम् ॥ ४ गायत्री, ९ त्रिष्टुप्, १२ आस्तारपङ्क्ति, १३ विराट्, १४-१५ जगती, १६ त्रिष्टुप् ॥ सोमऋषिः)

देवस्याहꣳसवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाजं जेषम्[१] देवस्याहꣳ सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वर्षिष्ठं नाकꣳ रुहेयम्[२] इन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं जापयतेन्द्रो वाजमजयित्[३] अश्वाजनि वाजिनि वाजेषु वाजिनीवत्यश्वान्त्समत्सु वाजय[४] अर्वाऽसि[५] सप्तिरसि[६] वाज्यसि[७] वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे जयत वि योजना मिमीध्वमध्वनः स्कभ्नीत काष्ठां गच्छत[८] वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः[९] ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनो मितद्रवः । सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवो महो ये रत्नꣳसमिथेषु जभ्रिरे[१०] शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तोऽहिं वृकꣳ रक्षाꣳसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः[११] एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि क्रतुं दधिक्रा अनु संतवीत्वत्पथामङ्काꣳस्यन्वापनीफणत्[१२] उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः । श्येनस्येव ध्रजतो अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः[१३] आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशंभूः । आ मा गन्तां पितरा मातरा चाऽऽमा सोमो अमृतत्वाय गम्यात्[१४] वाजिनो वाजजितो वाजꣳसरिष्यन्तो वाजं जेष्यं तो बृहस्पतेर्भागमव जिघ्रत[१५] वाजिनो वाजजितो वाजꣳ ससृवाꣳसो वाजं जिगिवाꣳसो बृहस्पतेर्भागे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नि मृड्ढ्वम्[16] इयं वः सा सत्या संधाऽभूद्यामिन्द्रेण समधद्ध्वम्[17] अजीजिपत वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुच्यध्वम्[18] ॥२॥

सं० १।७।९

(यूपारोहणम् ॥ सोमऋषिः)

क्षत्रस्योल्वमसि[1] क्षत्रस्य योनिरसि[2] जाय एहि सुवो रोहाव[3] रोहाव हि सुवः[4] अहं नावुभयोः सुवो रोक्ष्यामि[5] वाजश्च[6] प्रसवश्च[7] अपिजश्च[8] क्रतुश्च[9] सुवश्च[10] मूर्धा च[11] व्यश्नियश्च[12] आन्त्यायनश्च[13] अन्त्यश्च[14] भौवनश्च[15] भुवनश्च[16] अधिपतिश्च[17] आयुर्यज्ञेन कल्पताम्[18] प्राणो यज्ञेन कल्पताम्[19] अपानो यज्ञेन कल्पताम्[20] व्यानो यज्ञेन कल्पताम्[21] चक्षुर्यज्ञेन कल्पताम्[22] श्रोत्रं यज्ञेन कल्पताम्[23] मनो यज्ञेन कल्पताम्[24] वाग्यज्ञेन कल्पताम्[25] आत्मा यज्ञेन कल्पताम्[26] यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्[27] सुवर्देवाꣳ अगन्मामृता अभूम प्रजापतेः प्रजा अभूम[28] समहं प्रजया सं मया प्रजा समहꣳ रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः[29] अन्नाय त्वा[30] अन्नाद्याय त्वा[31] वाजाय त्वा[32] वाजजित्यायै त्वा[33] अमृतमसि पुष्टिरसि प्रजननमसि[34] ॥३॥

सं० १।७।१०

(अन्नहोमः ॥ १-३ त्रिष्टुब्जगती वा, ४,७ अनुष्टुप्)

वाजस्येमं प्रसवः सुषुवे अग्रे सोमꣳ राजानमोषधीष्वप्सु । ता अस्मभ्यं मधुमतीर्भवन्तु वयꣳ राष्ट्रे जाग्रियाम पुरोहिताः[1] वाजस्येदं प्रसव आ बभूवेमा च विश्वा भुवनानि सर्वतः । स विराजं पर्येति प्रजानन्प्रजां पुष्टिं वर्धयमानो अस्मे[2] वाजस्येमां प्रसवः शिश्रिये दिवमिमा च विश्वा भुवनानि सम्राट् । अदित्सन्तं दापयतु प्रजानन्रयिं च नः सर्ववीरां नियच्छतु[3] अग्ने अच्छा वदेह नः प्रति नः सुमना भव । प्र णो यच्छ भुवस्पते धनदा असि नस्त्वम्[4] प्र णो यच्छत्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः । प्र देवाः प्रोत सूनृता प्र वाग्देवी ददातु नः[5] अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदया वाचं विष्णुꣳ सरस्वतीꣳ सवितारं च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाजिनम्[६] सोमꣳ राजानं वरुणमग्निमन्वारभामहे । आदित्यान् विष्णुꣳ सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम्[७] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याꣳ सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेस्त्वा साम्राज्ये नाभि षिञ्चामि[८] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या-मिन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभि षिञ्चामि)[९] (देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्) बृहस्पतिस्त्वा साम्राज्येनाभि षिञ्चामि[१०] ॥४॥

सं० १।७।११

(उज्जितीः ।। सोमऋषिः)

अग्निरेकाक्षरेण वाचमुदजयत्[१] अश्विनौ द्व्यक्षरेण प्राणापानावुदजयताम्[२] विष्णुस्त्र्यक्षरेण त्रीँल्लोकानुदजयत्[३] सोमश्चतुरक्षरेण चतुष्पदः पशूनुदजयत्[४] पूषा पञ्चाक्षरेण पङ्क्तिमुदजयत्[५] धाता षडक्षरेण षडृतूनुदजयत्[६] मरुतः सप्ताक्षरेण सप्तपदाꣳ शक्वरीमुदजयन्[७] बृहस्पतिरष्टाक्षरेण गायत्रीमुदजयत्[८] मित्रो नवाक्षरेण त्रिवृतꣳ स्तोममुदजयत्[९] वरुणो दशाक्षरेण विराजमुदजयत्[१०] इन्द्र एकादशाक्षरेण त्रिष्टुभमुदजयत्[११] विश्वेदेवा द्वादशाक्षरेण जगतीमुदजयन्[१२] वसवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशꣳ स्तोममुदजयन्[१३] रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण चतुर्दशꣳ स्तोममुदजयन्[१४] आदित्याः पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदशꣳ स्तोममुदजयन्[१५] अदितिः षोडशाक्षरेण षोडशꣳ स्तोममुदजयत्[१६] प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदशꣳ स्तोममुदजयत्[१७] ॥५॥

सं० १।७।१२

(अतिग्राह्याः ।। ७ पङ्क्तिः, ९ अनुष्टुप्, ११,१२ त्रिष्टुप् । सोमऋषिः)

उपयामगृहीतोऽसि नृषदन्त्वा द्रुषदं भुवनसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णामि[१] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा[२] उपयामगृहीतोऽस्यप्सुषदन्त्वा घृतसदं व्योमसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णामि[३] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा[४] उपयामगृहीतोऽसि पृथिविषदन्त्वान्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णामि[५] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा[६] ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः परमजाः दैव्यः कोशः समुब्जितः । तेषां विशिप्रियाणामिषमूर्जꣳ समग्रभीम्[७] एष ते

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

योनिरिन्द्राय त्वा[८] अपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्यरश्मिꣳ समाभृतम् । अपाꣳ रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तमम्[९] एष ते योनिरिन्द्राय त्वा[१०] अया विष्ठा जनयन्कर्वराणि स हि घृणिरुरुर्वराय गातुः स प्रत्युदैद्धरुणो मध्वो अग्रꣳ स्वायां यत्तनुवां तनूमैरयत[११] उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि[१२] एष ते योनिः प्रजापतये त्वा[१३क] ॥६॥

आ० ४।१

नमो वाचे या चोदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो नमो वाचे नमो वाचस्पतये नम ऋषिभ्यो मन्त्रकृद्भ्यो मन्त्रपतिभ्यो मा मामृषयो मन्त्रकृतो मन्त्रपतयः परादुर्माऽहमृषीन्मन्त्रकृतो मन्त्रपतीन्परादाम्[१] वैश्वदेवीं वाचमुद्यासꣳ शिवामदस्तां जुष्टां देवेभ्यः[२] शर्म मे द्यौः शर्म पृथिवी शर्म विश्वमिदं जगत् । शर्म चन्द्रश्च सूर्यश्च शर्म ब्रह्मप्रजापती[३] भूतं वदिष्ये भुवनं वदिष्ये तेजो वदिष्ये यशो वदिष्ये तपो वदिष्ये ब्रह्म वदिष्ये सत्यं वदिष्ये[४] तस्मा अहमिदमुपस्तरणमुपस्तृण उपस्तरणं मे प्रजायै पशूनां भूयादुपस्तरणमहं प्रजायै पशूनां भूयासम्[५] प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टम्[६] मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासꣳ शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु[७] ॥१॥

आ० ४।२

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इत् मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः[१] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे[२] अभ्रिरसि नारिरसि । अध्वरकृद्देवेभ्यः[३] उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे उपप्रयन्तु मरुतः सुदानवः । इन्द्र प्राशूर्भवा सचा[४] प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः प्र देव्येतु सूनृता ।

(क) देव सवितः ८ देवस्याह ९ १८ क्षत्रियोल्बमसि ३४ वाजस्येमं १० अग्निरेकाक्षरेण १७ उपयामगृहीतोऽसि १३ अनु० ६

आहत्य मन्त्राः १०० अथ ब्राह्मणभागः ॥ देवा वै यथा दर्शं इत्यारभ्य सशुक्रत्वाय इत्यन्तम् ब्रा० १।३।२ तः अष्टानुवाकाः ॥ निगदमन्त्रौ ॥ संपृचः स्थ संमा भद्रेण पृङ्क्तः ॥१॥ विपृचः स्थ विमापाप्मना पृङ्क्त ॥२॥

१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अच्छा वीरं नर्यं पङ्क्तिराधसम् देवा यज्ञं नयन्तु नः[५] देवी द्यावा-पृथिवी अनु मेऽमꣳसाथाम्[६] ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः[७] मखाय त्वा[८] मखस्य त्वा शीर्ष्णे[९] इयत्यग्र आसीः[१०] ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः[११] मखाय त्वा[१२] मखस्य त्वा शीर्ष्णे[१३] देवीर्वम्रीरस्य भूतस्य प्रथमजा ऋतावरीः[१४] ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः[१५] मखाय त्वा[१६] मखस्य त्वा शीर्ष्णे[१७] इन्द्रस्यौजोऽसि[१८] ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः[१९] मखाय त्वा[२०] मखस्य त्वा शीर्ष्णे[२१] अग्निजा असि प्रजापते रेतः[२२] ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः[२३] मखाय त्वा[२४] मखस्य त्वा शीर्ष्णे[२५] आयुर्धेहि प्राणं धेहि। अपानं धेहि व्यानं धेहि। चक्षुर्धेहि श्रोत्रं धेहि। मनो धेहि वाचं धेहि। आत्मानं धेहि प्रतिष्ठां धेहि। मां धेहि मयि धेहि[२६] मधु त्वा मधुला करोतु[२७] मखस्य शिरोऽसि[२८] यज्ञस्य पदे स्थः[२९] गायत्रेण त्वा छन्दसा करोमि[३०] त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा करोमि[३१] जागतेन त्वा छन्दसा करोमि[३२] मखस्य रास्नाऽसि[३३] अदितिस्ते बिलं गृह्णातु पाङ्क्तेन छन्दसा[३४] सूर्यस्य हरसाश्राय[३५] मखोऽसि[३६] ॥२॥

आ० ४।३

वृष्णो अश्वस्य निष्पदसि वरुणस्त्वा धृतव्रत आधूपयतु। मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा।[१] अर्चिषे त्वा[२] शोचिषे त्वा[३] ज्योतिषे त्वा[४] तपसे त्वा[५] अभीमं महिना दिवं मित्रो बभूव सप्रथाः। उत श्रवसा पृथिवीम्[६] मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिं। द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम्[७] सिद्ध्यै त्वा[८] देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः। सुबाहुरुत शक्त्या[९] अव्यथमानः पृथिव्याम्। आशा दिश आपृण[१०] उत्तिष्ठ बृहन्भव। ऊर्ध्वस्तिष्ठ ध्रुवस्त्वम्[११] सूर्यस्य त्वा चक्षुषाऽन्वीक्षे। ऋजवे त्वा साधवे त्वा। सुक्षित्यै त्वा भूत्यै त्वा[१२] इदमहममुमामुष्यायणं विशा (पर्यूहामि)[१३] (इदमहममुमामुष्यायणं) पशुभिः (पर्यूहामि)[१४] (इदमहममुमामुष्यायणं) ब्रह्मवर्चसेन पर्यूहामि[१५] गायत्रेण त्वा छन्दसाऽऽच्छृणद्मि। त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽच्छृणद्मि। जागतेन त्वा छन्दसाऽऽच्छृणद्मि। छृणत्तु

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वा। वाक्। छृणत्तु त्वोक्। छृणत्तु त्वा हविः। छृन्धि वाचम्। छृन्ध्यूर्जं। छृन्धि हविः। देवं पुरश्चर सध्यासं त्वा[१६] ॥३॥

आ० ४।४

ब्रह्मन्प्रवर्ग्येण प्रचरिष्यामः[१] होतर्घर्ममभिष्टुहि[२] अग्नीद्रौहिणौ पुरोडाशावधिश्रय[३] प्रतिप्रस्थातर्विहर[४] प्रस्तोतः सामानि गाय[५] यजुर्युक्तᳶ सामभिराक्तखं त्वा। विश्वैर्देवैरनुमतं मरुद्भिः। दक्षिणाभिः प्रततं पारयिष्णुम्। स्तुभो वहन्तु सुमनस्यमानम्। स नो रुचं धेह्यहृणीयमानः[६] भूर्भुवः सुवः[७] ओमिन्द्रवन्तः प्रचरत[८] ॥४॥

आ० ४।५

ब्रह्मन्प्रचरिष्यामः[१] होतर्घर्ममभिष्टुहि[२] यमाय त्वा मखाय त्वा। सूर्यस्य हरसे त्वा[३] प्राणाय स्वाहा[४] व्यानाय स्वाहा[५] अपानाय स्वाहा[६] चक्षुषे स्वाहा[७] श्रोत्राय स्वाहा[८] मनसे स्वाहा[९] वाचे सरस्वत्यै स्वाहा[१०] दक्षाय स्वाहा[११] क्रतवे स्वाहा[१२] ओजसे स्वाहा[१३] बलाय स्वाहा[१४] देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु[१५] पृथिवीं तपसस्त्रायस्व[१६] अर्चिरसि शोचिरसि ज्योतिरसि तपोऽसि[१७] सᳶसीदस्व महाᳶअसि शोचस्व देववीतमः। विधूममग्ने अरुषं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम्[१८] अञ्जन्ति यं प्रथयन्तो न विप्राः। वपावन्तं नाग्निना तपन्तः। पितुर्न पुत्र उपसि प्रेष्ठः आघर्मो अग्निमृतयन्नसादीत्[१९] अनाधृष्या पुरस्तात् अग्नेराधिपत्ये आयुर्मे दाः[२०] पुत्रवती दक्षिणतः इन्द्रस्याऽऽधिपत्ये प्रजां मे दाः[२१] सुषदा पश्चात् देवस्य सवितुराधिपत्ये प्राणं मे दाः[२२] आश्रुतिरुत्तरतः मित्रावरुणयोराधिपत्ये श्रोत्रं मे दाः[२३] विधृतिरुपरिष्टात् बृहस्पतेराधिपत्ये ब्रह्म मे दाः क्षत्रं मे दाः तेजो मे धा वर्चो मे धाः यशो मे धास्तपो मे धाः मनो मे धाः[२४] मनोरश्वाऽसि भूरिपुत्रा विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पाहि सूपसदा मे भूया मा मा हिᳶसीः[२५] तपोष्वग्ने अन्तराᳶअमित्रान् तपा शᳶसमररुषः परस्य तपा वसो चिकितानो अचित्तान् वि ते तिष्ठन्तामजरा अयासः[२६] चितस्थ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

परि चितः स्वाहा मरुद्भिः परिश्रयस्व[27] मा असि[28] प्रमा
असि[29] प्रतिमा असि[30] सं मा असि[31] विमा असि[32]
उन्मा असि[33] अन्तरिक्षस्यान्तर्धिरसि[34] दिवं तपसस्त्रायस्व[35]
आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनमाप्यायय हरिवो वर्धमानः । यदा स्तोतृभ्यो
महि गोत्रा रुजासि भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम[36] शुक्रं ते अन्यद्य-
जतन्ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावो
भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु[37] अर्हन्बिभर्षि सायकानि धन्वाऽर्हन्निष्कं यजतं
विश्वरूपम् । अर्हन्निदं दयसे विश्वमभ्वं न वा ओजीयो रुद्र त्वदस्ति[38]
गायत्रमसि[39] त्रैष्टुभमसि[40] जागतमसि[41] मधु मधु
मधु[42] ॥५॥

आ० ४।६

दश प्राचीर्दश भासि दक्षिणा दश प्रतीचीर्दश भास्युदीचीः । दशोर्ध्वा
भासि सुमनस्यमानः स नो रुचं धेह्यहृणीयमानः[1] अग्निष्ट्वा वसुभिः
पुरस्ताद्रोचयतु गायत्रेण छन्दसा स मा रुचितो रोचय[2] इन्द्रस्त्वा
रुद्रैर्दक्षिणतो रोचयतु त्रैष्टुभेन छन्दसा स मा रुचितो रोचय[3] वरु-
णस्त्वाऽऽदित्यैः पश्चाद्रोचयतु जागतेन छन्दसा स मा रुचितो रोचय[4]
द्युतानस्त्वा मारुतो मरुद्भिरुत्तरतो रोचयत्वानुष्टुभेन छन्दसा स मा रुचितो
रोचय[5] बृहस्पतिस्त्वा विश्वैर्देवैरुपरिष्टाद्रोचयतु पाङ्क्तेन छन्दसा
स मा रुचितो रोचय[6] रोचितस्त्वं देव घर्म देवेष्वसि । रोचिषीयाहं
मनुष्येषु[7] सम्राड् घर्म रुचितस्त्वं देवेष्वायुष्माँस्तेजस्वी ब्रह्मवर्च-
स्यसि । रुचितोऽहं मनुष्येष्वायुष्माँस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भूयासम्[8]
रुगसि रुचं मयि धेहि । मयि रुक्[9] दश पुरस्ताद्रोचसे दश दक्षिणा
दश प्रत्यङ् दशोदङ् दशोर्ध्वो भासि सुमनस्यमानः स नः सम्राडिषमूर्जं
धेहि वाजी वाजिनं पवस्व रुचितो घर्मो रुचीय[10] ॥६॥

आ० ४।७

अपश्यं गोपामनिपद्यमानम् । आ च परा च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसानः । आवरीवर्ति भुवनेष्वन्तः[1] अत्र
प्रावीर्मधुमाध्वीभ्यां मधुमाधूचीभ्यामनु वां देववीतये[2] समग्निरग्निना

Digitized by Madhuban Trust, Delhi
CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

गत सं देवेन सवित्रा। सꣳ सूर्येण रोचते[३] स्वाहा समग्निस्तपसा गत सं देवेन सवित्रा। सꣳ सूर्येणारोचिष्ट[४] धर्ता दिवो विभासि रजसः पृथिव्या धर्ता उरोरन्तरिक्षस्य धर्ता धर्ता देवो देवानाम् अमर्त्यस्तपोजाः[५] हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा। ऊर्ध्वमिममध्वरं कृधि दिवि देवेषु होत्रा यच्छ[६] विश्वासां भुवां पते विश्वस्य भुवनस्पते। विश्वस्य मनसस्पते विश्वस्य वचसस्पते विश्वस्य तपसस्पते विश्वस्य ब्रह्मणस्पते[७] देवश्रूस्त्वं देव घर्म देवान्पाहि[८] तपोजां वाचमस्मे नियच्छ देवायुवम्[९] गर्भो देवानाम्[१०] पिता मतीनाम्[११] पतिः प्रजानाम्[१२] मतिः कवीनाम्[१३] सं देवो देवेन सवित्रायतिष्ट। सꣳ सूर्येणारुक्त[१४] आयुर्दास्त्वमस्मभ्यं घर्म वर्चोदा असि[१५] पिता नोऽसि पिता नो बोध[१६] आयुर्धास्तनूधाः पयोधाः वर्चोदा वरिवोदा द्रविणोदाः। अन्तरिक्ष प्र उरोर्वरीयान्। अशीमहि त्वा मा मा हिꣳसीः[१७] त्वमग्ने गृहपतिर्विशामसि विश्वासां मानुषीणाम् शतं पूर्भिर्यविष्ठ पाह्यꣳहसः। समेद्धारꣳ शतꣳ हिमाः तन्द्राविणꣳ हार्दिवानम् इहैव रातयः सन्तु[१८] त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो दधाना वीरं विदेय तव संदृशि। माऽहꣳ रायस्पोषेण वियोषम्[१९] ॥७॥

आ० ४।८

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे[१] अदित्यै रास्नाऽसि[२] इड एहि अदित एहि सरस्वत्येहि[३] असावेहि असावेहि असावेहि[४] अदित्या उष्णीषमसि[५] वायुरस्यैडः[६] पूषा त्वोपावसृजतु। अश्विभ्यां प्रदापय[७] यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूः। येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि। यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः। सरस्वति तमिह धातवेकः[८] उस्र घर्मꣳ शिꣳष। उस्र घर्मं पाहि घर्माय शिꣳष[९] बृहस्पतिस्त्वोपसीदतु[१०] दानवः स्थ पेरवः विष्वग्वृतो लोहितेन[११] अश्विभ्यां पिन्वस्व। सरस्वत्यै पिन्वस्व। पूष्णे पिन्वस्व। बृहस्पतये पिन्वस्व इन्द्राय पिन्वस्व इन्द्राय पिन्वस्व[१२] गायत्रोऽसि[१३] त्रैष्टुभोऽसि[१४] जागत-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मसि[१५] सहोर्जो भागेनोप मेहि इन्द्राश्विना मधुनः सारघस्य घर्मं
पात वसवो यजता वट्[१६] स्वाहा त्वा सूर्यस्य रश्मये वृष्टिवनये
जुहोमि[१७] मधु हविरसि सूर्यस्य तपस्तप[१८] द्यावापृथिवीभ्यान्त्वा
परिगृह्णामि[१९] अन्तरिक्षेणत्वोपयच्छामि[२०] देवानान्त्वा पितृणाम-
नुमतोभर्तुꣳ शकेयम्[२१] तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेहि। दिविस्पृङ्मा मा
हिꣳसीः। अन्तरिक्षस्पृङ्मा मा हिꣳसीः। पृथिविस्पृङ्मा मा हिꣳसीः।
सुवरसि सुवर्मे यच्छ दिवं यच्छ दिवो मा पाहि[२२] ॥८॥

आ० ४।९

समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा[१] सलिलाय त्वा वाताय स्वाहा[२]
अनाधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा[३] अप्रतिधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा[४]
अवस्यवे त्वा वाताय स्वाहा[५] दुवस्वते त्वा वाताय स्वाहा[६]
शिमिद्वते त्वा वाताय स्वाहा[७] अग्नये त्वा वसुमते स्वाहा[८] सोमाय
त्वा रुद्रवते स्वाहा[९] वरुणाय त्वाऽऽदित्यवते स्वाहा[१०] बृहस्पतये
त्वा विश्वदेव्यावते स्वाहा[११] सवित्रे त्वर्भुमते विभुमते प्रभुमते वाजवते
स्वाहा[१२] यमाय त्वाऽङ्गिरस्वते पितृमते स्वाहा[१३] विश्वा आशा
दक्षिणसत्[१४] विश्वान्देवानयाडिह[१५] स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मधोः
पिबतमश्विना। स्वाहाऽग्नये यज्ञियाय शं यजुर्भिः[१६] अश्विना
घर्मं पातꣳ हार्दिवानम्। अहर्दिवाभिरूतिभिः। अनु वां द्यावापृथि-
वीमꣳसाताम्[१७] स्वाहेन्द्राय[१८] स्वाहेन्द्रा वट्[१९] घर्म-
मपातमश्विना हार्दिवानम्। अहर्दिवाभिरूतिभिः। अनु वां द्यावापृथिवी
अमꣳसाताम्। तं प्राव्यं यथावट्। नमो दिवे। नमः पृथिव्यै।
दिवि धा इमं यज्ञम्। यज्ञमिमं दिवि धाः। दिवं गच्छ। अन्तरिक्षं
गच्छ। पृथिवीं गच्छ। पञ्च प्रदिशो गच्छ। देवान्घर्मपान्गच्छ।
पितॄन्घर्मपान्गच्छ[२०] ॥९॥

आ० ४।१०

इषे पीपिहि[१] ऊर्जे पीपिहि[२] ब्रह्मणे पीपिहि[३] क्षत्राय
पीपिहि[४] अद्भ्यः पीपिहि[५] ओषधीभ्यः पीपिहि[६] वनस्पतिभ्यः
पीपिहि[७] द्यावापृथिवीभ्यां पीपिहि[८] सुभूताय पीपिहि[९] ब्रह्म-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वर्चसायं पीपिहि[१०] यजमानाय पीपिहि[११] मह्यं ज्यैष्ठ्याय पीपिहि[१२] त्विष्यै त्वा[१३] द्युम्नाय त्वा[१४] इन्द्रियाय त्वा[१५] भूत्यै त्वा[१६] घर्मोऽसि सुधर्मा मे न्युस्मे। ब्रह्माणि धारय। क्षत्राणि धारय। विशं धारय। नेत्त्वा वातः स्कन्दयात्[१७] अमुष्य त्वा प्राणे सादयामि। अमुना सह निरर्थं गच्छ। योऽस्मान्द्वेष्टि। यं च वयं द्विष्मः[१८] पूष्णे शरसे स्वाहा[१९] ग्रावभ्यः स्वाहा[२०] प्रतिरेभ्यः स्वाहा[२१] द्यावापृथिवीभ्याँ स्वाहा[२२] पितृभ्यो घर्मपेभ्यः स्वाहा[२३] रुद्राय रुद्रहोत्रे स्वाहा[२४] अहर्ज्योतिः केतुना जुषताम्। सुज्योतिर्ज्योतिषाँ स्वाहा[२५] रात्रिर्ज्योतिः केतुना जुषताम्। सुज्योतिर्ज्योतिषाँ स्वाहा[२६] अपीपरो माऽह्नो रात्रियै मा पाहि। एषा ते अग्ने समित्। तया समिध्यस्व। आयुर्मे दाः। वर्चसा माऽऽञ्जीः[२७] अपीपरो मा रात्रिया अह्नो मा पाहि। एषा ते अग्ने समित्। तया समिध्यस्व। आयुर्मे दाः। वर्चसा माऽऽञ्जीः[२८] अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा[२९] सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा[३०] भूः स्वाहा[३१] हुतँ हविः मधु हविः। इन्द्रतमेऽग्नौ। पिता नोऽसि मा मा हिँसीः। अश्याम ते देव घर्म। मधुमतो वाजवतः पितुमतः। अङ्गिरस्वतः स्वधाविनः। अशीमहि त्वा मा मा हिँसीः[३२] स्वाहा त्वा सूर्यस्य रश्मिभ्यः[३३] स्वाहा त्वा नक्षत्रेभ्यः[३४] ॥१०॥

आ० ४।११

घर्म या ते दिवि शुक्। या गायत्रे छन्दसि। या ब्राह्मणे। या हविर्धाने। तां त एतेनावयजे स्वाहा[१] घर्म या तेऽन्तरिक्षे शुक्। या त्रैष्टुभे छन्दसि। या राजन्ये। याऽऽग्नीध्रे। तां त एतेनावयजे स्वाहा[२] घर्म या ते पृथिव्याँ शुक्। या जागते छन्दसि। या वैश्ये, या सदसि। तां त एतेनावयजे स्वाहा[३] अनु नोऽद्यानुमतिः (यज्ञं देवेषु मयन्ताम्। अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः[४] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं चनः कृधि। क्रत्वेदक्षाय नो हि नु प्रण आयूँषि तारिषः)[५] दिवस्त्वा परस्पायाः। अन्तरिक्षस्य तनुवः पाहि। पृथिव्यास्त्वा धर्मणा। वयमनु-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

क्रामाम सुवितायु नव्यसे[6] ब्रह्मणस्त्वा परस्पाया: । क्षत्रस्य तुनुव:
पाहि । विशस्त्वा धर्मणा । वयमनुक्रामाम सुवितायु नव्यसे[7] प्राणस्य
त्वा परस्पायै । चक्षुषस्तुनुव: पाहि । श्रोत्रस्य त्वा धर्मणा वयमनुक्रामाम
सुवितायु नव्यसे[8] वल्गुरसि शं युर्धाया: । शिशुर्जनधाया: । शं च वक्षि
परि च वक्षि[9] चतु:स्रक्तिर्नाभिर्ऋतस्य सदो विश्वायु: शर्म सुप्रथा: ।
अप द्वेषो अप ह्वर: । अन्यद् व्रतस्य सश्चिम[10] घर्मैतत्तेऽन्नमेतत्पुरी-
षम् । तेन वर्धस्व चाऽऽचं प्यायस्व । वर्धिषीमहि च वयम् । आ च
प्यासिषीमहि[11] रन्तिर्नामासि दिव्यो गन्धर्व: । तस्य ते पद्वद्धवि-
र्धानम् । अग्निरध्यक्षा: । रुद्रोऽधिपति:[12] समहमायुषा सं प्राणेन
सं वर्चसा सं पयसा सं गौपत्येन सꣳरायस्पोषेण[13] व्यसौ योऽस्मा-
न्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म:[14] अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान्मित्रो न दर्शत: ।
सꣳसूर्येण रोचते[15] चिदसि समुद्रयोनि: इन्दुर्दक्ष: श्येन ऋतावा ।
हिरण्यपक्ष: शकुनो भुरण्यु: । महान्त्सधस्थे ध्रुव आनिषत्त: । नमस्ते
अस्तु मा मा हिꣳसी:[16] विश्वावसुꣳ सोमगन्धर्वम् । आपो ददृशुषी-
स्तद्धृतेनाव्यायन् तदन्ववैत् इन्द्रो रारहाण आसां परि सूर्यस्य परिधीꣳ-
रपश्यत्[17] विश्वावसुरभि तन्नो गृणातु दिव्यो गन्धर्वो रजसो विमान: ।
यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्मधियो हिन्वानो धिय इन्नो अव्यात्[18] सस्नि-
मविन्दच्चरणे नदीनाम् । अपावृणोद्दुरो अश्मव्रजानाम् । प्राऽऽसां गन्धर्वो
अमृतानि वोचत् इन्द्रो दक्षं परिजानादहीनम्[19] एतत्त्वं देव घर्म
देवो देवानुपागा: । इदमहं मनुष्यो मनुष्यान् सोमपीथानु मेहि सह
प्रजया सह रायस्पोषेण[20] सुमित्रा न आप ओषधय: सन्तु[21]
दुर्मित्रास्तस्मै भूयासु: । योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म:[22] उद्वयं तमस-
स्परि (पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्)[23]
उदु त्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतव: । दृशे विश्वाय सूर्यम्)[24] चित्रं
(देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्ने: । आ प्रा द्यावापृथिवी अन्त-
रिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च)[25] इमम् षु त्यमस्मभ्यꣳ
सनिम् गायत्रं नवीयाꣳसम् । अग्ने देवेषु प्रवोच:[26] ॥११॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ४।१२

महीनां पयोऽसि विहितं देवत्रा । ज्योतिर्मा असि वनस्पतीनामोषधीनां रसः । वाजिनं त्वा वाजिनोऽवनयामः । ऊर्ध्वं मनः सुवर्गम्[१] ॥१२॥

आ० ४।१३

अस्कान्द्यौः पृथिवीम् । अस्कानृषभो युवा गाः स्कन्नेमा विश्वा भुवना स्कन्नो यज्ञः प्रजनयतु[१] अस्कानजनि प्राजनि आ स्कन्नाजायते वृषा । स्कन्नात्प्रजनिषीमहि[२] ॥१३॥

आ० ४।१४

या पुरस्ताद्विद्युदापतत् । तां त एतेनावयजे स्वाहा[१] या दक्षिणतो (विद्युदापतत्) तां त एतेनावयजे स्वाहा[२] या पश्चात् (विद्युदापतत्) । तां त एतेनावयजे स्वाहा[३] योत्तरतो (विद्युदापतत्) तां त एतेनावयजे स्वाहा[४] योपरिष्टात् (विद्युदापतत्) । तां त एतेनावयजे स्वाहा[५] ॥१४॥

आ० ४।१५

प्राणाय स्वाहा[१] व्यानाय स्वाहा[२] अपानाय स्वाहा[३] चक्षुषे स्वाहा[४] श्रोत्राय स्वाहा[५] मनसे स्वाहा[६] वाचे सरस्वत्यै स्वाहा[७] ॥१५॥

आ० ४।१६

पूष्णे स्वाहा[१] पूष्णे शरसे स्वाहा[२] पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा[३] पूष्णे नरंधिषाय स्वाहा[४] पूष्णेऽङ्घृणये स्वाहा[५] पूष्णे नरुणाय स्वाहा[६] पूष्णे साकेताय स्वाहा[७] ॥१६॥

आ० ४।१७

उदस्य शुष्माद्भानुर्नाऽऽर्त बिभर्ति भारं पृथिवी न भूम । प्र शुक्रैतु देवी मनीषा अस्मत्सुतष्टो रथो न वाजी । अर्चन्त एके महि साम मन्वत तेन सूर्यमधारयन् तेन सूर्यमरोचयन् । घर्मः शिरस्तदयमग्निः पुरीषमसि सं प्रियं प्रजया पशुभिर्भुवत् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१] ॥१७॥

११

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ४।१८

यास्ते अग्न आर्द्रा योनयो याः कुलायिनीः । ये ते अग्न इन्दवो या उ नाभयः यास्ते अग्ने तनुव ऊर्जो नाम । ताभिस्त्वमुभयीभिः संविदानः प्रजाभिरग्ने द्रविणेह सीद । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१] ॥१८॥

आ० ४।१९

अग्निरसि वैश्वानरोऽसि । संवत्सरोऽसि । परिवत्सरोऽसि । इदावत्सरोऽसीदुवत्सरोऽसि । इद्वत्सरोऽसि वत्सरोऽसि । तस्य ते वसन्तः शिरः । ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्षाः पुच्छम् । शरदुत्तरः पक्षः । हेमन्तो मध्यम् । पूर्वपक्षाश्चितयः । अपरपक्षाः पुरीषम् । अहोरात्राणीष्टकाः । तस्य ते मासाश्चार्धमासाश्च कल्पन्ताम् । ऋतवस्ते कल्पन्ताम् । संवत्सरस्ते कल्पताम् । अहोरात्राणि ते कल्पन्ताम् । एति प्रेति वीति समित्युदिति प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१] ॥१९॥

आ० ४।२०

भूः[१] भुवः[२] सुवः[३] ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये (तिष्ठा देवो न सविता । ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे)[४] ऊर्ध्वो नः पाह्यꣳहसो (निकेतुना विश्वꣳसमत्रिणं दह कृधी न ऊर्ध्वान चरथाय जीवसे विदा देवेषु नोदुवः)[५] विधुं दद्राणꣳ समने बहूनां युवानꣳ सन्तं पलितो जगार देवस्य पश्य काव्यं महित्वाऽद्या ममार स ह्यः समान[६] यदते चिदभिश्रिषः । पुरा जर्तृभ्य आतृदः । संधाता संधिं मघवा पुरोवसुः निष्कर्ता विह्रुतं पुनः[७] पुनरूर्जा (निवर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा । पुनर्नः पाहि विश्वतः) सह रय्या (निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्स्निया विश्वतस्परि)[८] मा नो घर्म व्यथितो विव्यथो नः । मा नः परमधरं मा रजोऽनैः मोष्वस्माꣳ स्तमस्यन्तराधाः । मा रुद्रियासो अभिगुर्वृधानः[१०] मा नः क्रतुभिर्हीडितेभिरस्मान् । द्विषा सुनीते मा परादाः मा नो रुद्रो निर्ऋतिर्मा नो अस्ता । मा द्यावापृथिवी हीडिषाताम्[११] उप नो मित्रावरुणाविहावतम् । अन्वा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दीध्याथामिह नः सखाया। आदित्यानां प्रसितिर्हेतिः। उग्रा शतापाष्ठा घ विषा परि णो वृणक्तु[१२] इमं मे वरुण(श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके) तत्त्वायामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः अहेडमानो वरुणेहबोध्युरुशꣳ समान आयुः प्रमोषीः)[१४] त्वन्नो अग्ने (वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडोऽवं यासिसीष्ठाः यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वान्द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[१५] सत्वन्नो अग्ने (वमो भवोतीनेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ अव यक्ष्वनो वरुणꣳ रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि)[१६] त्वमग्ने अयास्य (या सन्मनसाहितः। अयासन्हव्य मूहिषेऽयानो धेहि भेषजम्)[१७] उद्वयं तमसस्परि (पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्)[१८] उदु त्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्)[१९] चित्रं (देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च)[२०] वयः सुपर्णाः (उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः अप ध्वान्तमूर्णुहि पूर्धि चक्षुर्मुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान्)[२१] ॥२०॥

आ० ४।२१

भूर्भुवः सुवः मयि त्यदिन्द्रियं महत्। मयि दक्षो मयि क्रतुः। मयि धायि सुवीर्यम्। त्रिशुग्धर्मो विभातु मे। आकूत्या मनसा सह। विराजा ज्योतिषा सह। यज्ञेन पयसा सह। ब्रह्मणा तेजसा सह। क्षत्रेण यशसा सह। सत्येन तपसा सह। तस्य दोहमशीमहि। तस्य सुम्नमशीमहि। तस्य भक्षमशीमहि। तस्य त इन्द्रेण पीतस्य मधुमतः उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[१] ॥२१॥

आ० ४।२२

यास्ते अग्ने घोरास्तनुवः। क्षुच्च तृष्णा च। अस्नुक्चानाहुतिश्च। अशनया च पिपासा च। सेदिश्चामतिश्च। एतास्ते अग्ने घोरास्तनुवः। ताभिरमुं गच्छ। योऽस्मान्द्वेष्टि। यं च वयं द्विष्मः[१] ॥२२॥

आ० ४।२३

स्निक्च स्नीहितिश्च स्नीहितिश्च। उष्णा च शीता च। उग्रा च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भीमा च । सदाम्नी सेदिर्निरा । एतास्ते अग्ने घोरास्तनुवः । ताभिरमुं गच्छ । योऽस्मान्द्वेष्टि । यं च वयं द्विष्मः[१] ॥२३॥

आ० ४।२४

धुनिश्च ध्वान्तश्च ध्वनश्च ध्वनयँश्च । निलिम्पश्च विलिम्पश्च विक्षिपः[१] ॥२४॥

आ० ४।२५

उग्रश्च धुनिश्च ध्वान्तश्च ध्वनश्च ध्वनयँश्च । सासह्वाँश्च सहमानश्च सहस्वाँश्च सहीयाँश्च । एत्य प्रेत्य विक्षिपः[१] ॥२५॥

आ० ४।२६

अहोरात्रे त्वोदीरयताम् । अर्धमासास्त्वोदीं जयन्तु । मासास्त्वा श्रपयन्तु । ऋतवस्त्वा पचन्तु । संवत्सरस्त्वा हन्त्वसौ[१] ॥२६॥

आ० ४।२७

खट् फट् जहि छिन्धी भिन्धी हुन्धी कट् इति वाचः क्रूराणि[१]॥२७॥

आ० ४।२८

विगा इन्द्र विचरन्त्स्पाशयस्व । स्वपन्तमिन्द्र पशुमन्तमिच्छ । वज्रेणामुं बोधय दुर्विदत्रम् । स्वपतोऽस्य प्रहर भोजनेभ्यः[१] अग्ने अग्निना संवदस्व मृत्यो मृत्युना संवदस्व । नमस्ते अस्तु भगवः[२] सकृत्ते अग्ने नमः । द्विस्ते नमः । त्रिस्ते नमः । चतुस्ते नमः । पञ्चकृत्वस्ते नमः । दशकृत्वस्ते नमः । शतकृत्वस्ते नमः । आसहस्रकृत्वस्ते नमः । अपरिमितकृत्वस्ते नमः । नमस्ते अस्तु मा मा हिँसीः[३] ॥२८॥

आ० ४।२९

असृङ्मुखो रुधिरेणाव्यक्तः । यमस्य दूतः श्वपाद्विधावसि । गृध्रः सुपर्णः कुणपं निषेवसे । यमस्य दूतः प्रहितो भवस्य चोभयोः[१] ॥२९॥

आ० ४।३०

यदेतद्वृकसो भूत्वा वाग्देव्यभिरायसि । द्विषन्तं मेऽभिराय । तं मृत्यो मृत्यवे नय । स आर्त्याऽऽर्तिमार्छतु[१] ॥३०॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ४।३१

यदीषितो यदि वा स्वकामी । भयेडको वदति वाचमेताम् । तामिन्द्राग्नी ब्रह्मणा संविदानौ । शिवामस्मभ्यं कृणुतं गृहेषु[१] ॥३१॥

आ० ४।३२

दीर्घमुखि दुर्हणु । मा स्म दक्षिणतो वदः । यदि दक्षिणतो वदाद् द्विषन्तं मेऽवबाधासै[१] ॥३२॥

आ० ४।३३

इत्थादुलूक आपप्तत् । हिरण्याक्षो अयोमुखः । रक्षसां दूत आगतः । तमितो नाशयाग्ने[१] ॥३३॥

आ० ४।३४

यदेतद्भूतान्यन्वाविश्य । दैवीं वाचं वदसि । द्विषतो नः परावद । तान्मृत्यो मृत्यवे नय । त आर्त्याऽऽर्तिमार्च्छन्तु । अग्निनाऽग्निः संवदताम्[१] ॥३४॥

आ० ४।३५

प्रसार्य सक्थौ पतसि । सव्यमक्षिं निपेपि च । मेह कस्यचनाममत्[१] ॥३५॥

आ० ४।३६

अत्रिणा त्वा क्रिमे हन्मि । कण्वेन जमदग्निना । विश्वावसोर्ब्रह्मणा हतः । क्रिमीणाꣳ राजा । अप्येषाꣳ स्थपतिर्हतः । अथो माताऽथो पिता । अथो स्थूरा अथो क्षुद्राः । अथो कृष्णा अथो श्वेताः । अथो आशातिका हताः । श्वेताभिः सह सर्वे हताः[१] ॥३६॥

आ० ४।३७

आहरावद्य । शृतस्य हविषो यथा । तत्सत्यं यदमुं यमस्य जम्भयोः । आदधामि तथा हि तत् । खण्फण्म्रसि[१] ॥३७॥

आ० ४।३८

ब्रह्मणा त्वा शपामि । ब्रह्मणस्त्वा शपथेन शपामि । घोरेण त्वा भृगूणां चक्षुषा प्रेक्षे । रौद्रेण त्वाऽङ्गिरसां मनसा ध्यायामि । अघस्य त्वा धारया विध्यामि । अधरो मत्पद्यस्वासौ[१] ॥३८॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ४।३९

उत्तुंद शिमिजावरि। तल्पेजे तल्प उत्तुंद। गिरीꣳरन् प्रवेशय। मरीचीरुप सन्नुंद। यावदितः पुरस्तादुदयाति सूर्यः। तावदितोऽमुं नाशय। योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[१] ॥३९॥

आ० ४।४०

भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः। भुवोऽद्धायि भुवोऽद्धायि भुवोऽद्धायि। नृम्णायि नृम्णं नृम्णायि नृम्णं नृम्णम्। निधाय्यो-ऽवायि निधाय्योऽवायि निधाय्योऽवायि। ए अस्मे अस्मे। सुवर्नज्योतीः[१] ॥४०॥

आ० ४।४१

पृथिवी समित्। तामग्निः समिन्धे। साऽग्निः। समिन्धे। तामहꣳ समिन्धे। सा मा समिद्धा। आयुषा तेजसा। वर्चसा श्रिया। यशसा ब्रह्मवर्चसेन। अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[१] अन्तरिक्षꣳ समित्। तां वायुः समिन्धे। सा वायुꣳ समिन्धे। तामहꣳ समिन्धे। सा मा समिद्धा। आयुषा तेजसा। वर्चसा श्रिया। यशसा ब्रह्म-वर्चसेन। अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[२] द्यौः समित्। तामादित्यः समिन्धे। साऽऽदित्यꣳ समिन्धे। तामहꣳ समिन्धे। सा मा समिद्धा। आयुषा तेजसा। वर्चसा श्रिया। यशसा ब्रह्मवर्चसेन। अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[३] प्राजापत्या मे समिदसि सपत्नक्षयणी। भ्रातृ-व्यहा मेऽसि स्वाहा[४] अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि। तच्छ-केयं तन्मे राध्यताम्[५] वायो व्रतपते (व्रतं चरिष्यामि। तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्)[६] आदित्य व्रतपते (व्रतं चरिष्यामि। तच्छ-केयं तन्मे राध्यताम्)[७] व्रतानां व्रतपते व्रतं चरिष्यामि। तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्[८] द्यौः समित्। तामादित्यः समिन्धे। साऽऽदित्यꣳ समिन्धे। तामहꣳ समिन्धे। सा मा समिद्धा। आयुषा तेजसा। वर्चसा श्रिया। यशसा ब्रह्मवर्चसेन। अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[९] अन्तरिक्षꣳ समित्। तां वायुः समिन्धे। सा वायुꣳ समिन्धे।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तामहꣳ समिन्धे । सा मा समिद्धा । आयुषा तेजसा । वर्चसा श्रिया । यशसा ब्रह्मवर्चसेन । अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[10] पृथिवी समित् । तामग्निः समिन्धे । साग्निꣳ समिन्धे । तामहꣳ समिन्धे । सा मा समिद्धा । आयुषा तेजसा । वर्चसा श्रिया । यशसा ब्रह्मवर्चसेन । अन्नाद्येन समिन्ताꣳ स्वाहा[11] प्राजापत्या मे समिदसि सपत्नक्षयणी । भ्रातृव्यहा मेऽसि स्वाहा[12] आदित्य व्रतपते व्रतमचारिषम् । तदशकं तन्मेराधि[13] वायो व्रतपते (व्रतमचारिषम् । तदशकं तन्मे राधि)[14] अग्ने व्रतपते (व्रतमचारिषम् तदशकं तन्मे राधि)[15] व्रतानां व्रतपते व्रतमचारिषम् । तदशकं तन्मे राधि[16] ॥४१॥

आ० ४।४२

शं नो वातः पवतां मातरिश्वा शं नस्तपतु सूर्यः । अहानि शं भवन्तु नः शꣳरात्रिः प्रतिधीयताम्[1] शमुषा नो व्युच्छतु शमादित्य उदेतु नः । शिवा नः शंतमा भव सुमृडीका सरस्वति । मा ते व्योम संदृशि[2] इडायै वास्त्वसि वास्तुमद्वास्तुमन्तो भूयास्म मा वास्तोश्छित्स्मह्यवास्तुः स भूयाद्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[3] प्रतिष्ठाऽसि प्रतिष्ठावन्तो भूयास्म मा प्रतिष्ठायाश्छित्स्मह्यप्रतिष्ठः स भूयाद्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[4] आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः । त्वꣳहि विश्वभेषजो देवानां दूत ईयसे[5] द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः । दक्षं मे अन्य आवातु पराऽन्यो वात यद्रपः[6] यददो वात ते गृहेऽमृतस्य निधिर्हितः । ततो नो देहि जीवसे ततो नो धेहि भेषजम् । ततो नो मह आवह[7] वात आवातु भेषजꣳ शम्भूर्मयोभूर्नो हृदे । प्र ण आयूꣳषि तारिषत्[8] इन्द्रस्य गृहोऽसि तं त्वा प्रपद्ये सगुः साश्वः । सह यन्मे अस्ति तेन[9] भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये सुवः प्रपद्ये भूर्भुवः सुवः प्रपद्ये वायुं प्रपद्येऽनार्तां देवतां प्रपद्येऽश्मानमाखणं प्रपद्ये प्रजापतेर्ब्रह्मकोशं ब्रह्मप्रपद्य ॐ प्रपद्ये[10] अन्तरिक्षं म उर्वन्तरं बृहदग्नयः पर्वताश्च यया वातः स्वस्त्या स्वस्ति मां तया स्वस्त्या स्वस्ति मानसानि[11] प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्राणापानौ मा मा हासिष्टम्[१२] मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु[१३] द्युभिरक्तुभिः परिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः। तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[१४] कया नश्चित्र आ भुवदूती सदा वृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता[१५] कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सदन्धसः। दृढा चिदारुजे वसु[१६] अभी षु णः सखीनामविता जरितॄणाम्। शतं भवास्यूतिभिः[१७] वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः। अप ध्वान्तमूर्णुहि पूर्धि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान्[१८] शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये। शं योरभि स्रवन्तु नः[१९] ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम्। अपो याचामि भेषजम्[२०] सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[२१] आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे[२२] यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः[२३] तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः[२४] पृथिवी शान्ता साऽग्निना शान्ता सा मे शान्ता शुचꣳ शमयतु[२५] अन्तरिक्षꣳ शान्तं तद्वायुना शान्तं तन्मे शान्तꣳ शुचꣳ शमयतु[२६] द्यौः शान्ता साऽऽदित्येन शान्ता सा मे शान्ता शुचꣳ शमयतु[२७] पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षꣳ शान्तिर्द्यौः शान्तिर्दिशः शान्तिरवान्तरदिशाः शान्तिरग्निः शान्तिर्वायुः शान्तिरादित्यः शान्तिश्चन्द्रमाः शान्तिर्नक्षत्राणि शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्गौः शान्तिरजा शान्तिरश्वः शान्तिः पुरुषः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिर्ब्राह्मणः शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः[२८] तयाहꣳ शान्त्या सर्वशान्त्या मह्यं द्विपदे चतुष्पदे च शान्ति करोमि शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः[२९] एह श्रीश्च ह्रीश्च धृतिश्च तपो मेधा प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्चैतानि मोत्तिष्ठन्तमनूत्तिष्ठन्तु मा माꣳ श्रीश्च ह्रीश्च धृतिश्च तपो मेधा प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्चैतानि मा मा हासिषुः[३०] उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाꣳ रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृताꣳ अनु[३१] तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमु-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चरत् । पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतं नन्दाम शरदः शतं मोदाम शरदः शतं भवाम शरदः शतꣳ शृणवाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमजीताः स्याम शरदः शतं ज्योक्च सूर्यं दृशे[३२] य उदगान्महतोऽर्णवाद्विभ्राजमानः सरिरस्य मध्यात्स मा वृषभो लोहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनातु[३३] ब्रह्मणः श्रोतन्यसि ब्रह्मण आणी स्थो ब्रह्मण आवपनमसि धारितेयं पृथिवी ब्रह्मणा मही धारितमेनेन महदन्तरिक्षं दिवं दाधार पृथिवीꣳ सदेवां यदहं वेद तदहं धारयाणि मा मद्वेदोऽधि विस्रसत्[३४] मेधा मनीषे माऽऽविशताꣳ समीचीं भूतस्य भव्यस्यावरुध्यै सर्वमायुरयाणि सर्वमायुरयाणि[३५] आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनमाप्यायय हरिवो वर्धमानः यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम[३६] ब्रह्म प्रावादिष्म तन्नो मा हासीत्[३७] ॥४२॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

नमो वाचे या चोदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमः ऋषिभ्यो मन्त्रकृद्भ्यो मन्त्रपतिभ्यो मा मा मृषयो मन्त्रकृतो मन्त्रपतयः परादुर्माहमृषीन्मन्त्रकृतो मन्त्रपतीन् परादां वैश्वदेवीं वाचमुद्यासꣳ शिवामदस्तां जुष्टां देवेभ्यः शर्म मे द्यौः शर्म पृथिवीशर्मविश्वमिदं जगत् शर्म चन्द्रश्च सूर्यश्च शर्मब्रह्मप्रजापती । भूतं वदिष्ये भुवनं वदिष्ये तेजो वदिष्ये यशो वदिष्ये तपोवदिष्ये ब्रह्म वदिष्ये सत्यं वदिष्ये तस्मा अहमिदमुपस्तरणमुपस्तृण उपस्तरणं मे प्रजायै पशूनां भूयादुपस्तरणमहं प्रजायै पशूनां भूयासं प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधुवक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासꣳ शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोनुमदन्तु[क] ॥

(क)	नमो.	७	युञ्जते.	३६	वृष्णोऽश्वस्य.	१६
	ब्रह्मन्प्रवर्ग्येण.	८	ब्रह्मन्प्रचरिष्यामो	४२	दशप्राची.	१०
	रपश्यंगोपा.	१९	देवस्य.	२२	समुद्राये.	२०
	षपीपिहि.	३४	घर्मयाते.	२६	महीनां.	१
	मस्कान्.	२	यापुरस्तात्	४	प्राणाय.	७
	पूष्णे.	७	उदस्य.	१	यास्ते.	१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः पूर्वं शान्तिरियं ॥

उत्तरशान्तिस्तु शन्नोवातः पवतां इत्यारभ्य माहासीत् इत्येतदन्तम् इत्युत्तरशान्तिः ॥

ब्रा० २।७।४

आषाढं युत्सु पृतनासु पप्रिम्। सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम्। भरेषुजाꣳसुक्षितिꣳ सुश्रवसम्। जयन्तं त्वामनु मदेम सोम[1] ॥

ब्रा० २।७।५

ये मे पञ्चाशतं ददुः। अश्वानाꣳसधस्तुतिः। द्युमदग्ने महि श्रवः। बृहत्कृधि मघोनाम्। नृवदमृत नृणाम्[2] ॥

ब्रा० २।७।६

रेवज्जातः सहसा वृद्धः। क्षत्राणां क्षत्रभृत्तमो वयोधाः। महान्महित्वे तस्तभानः। क्षत्रे राष्ट्रे च जागृहि प्रजापतेस्त्वा परमेष्ठिनः स्वाराज्येनाभिषिञ्चामि[3] ॥

ब्रा० २।७।७

सिꣳहे व्याघ्र उत या पृदाकौ। त्विषिरग्नौ ब्राह्मणे सूर्ये या। इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न आगन्वर्चसा संविदाना[4] या राजन्ये दुन्दुभावायतायाम्। अश्वस्य क्रन्द्ये पुरुषस्य मायौ। इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न आगन्वर्चसा संविदाना[5] या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये। त्विषिरश्वेषु पूरुषेषु गोषु। इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न आगन्वर्चसा संविदाना[6] रथे अक्षेषु वृषभस्य वाजे। वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे। इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न

८९ (क)	अग्नि.	१	भू.	२१	भू.	१
	भुर्भया	१	यास्तेघोरा.	१	स्निक्च.	१
	धुनिश्च-	१	उग्रश्चा.	१	होत्रे.	१
	खट्.	१	विगा.	३	ऽसृङ्मुखश्च.	१
	यदेतद्वृकस.	१	यदीषित.	१	दीर्घमखि.	१
	इत्था.	१	यदेतद्भूतानि.	१	प्रसार्या.	१
	ऽत्रिणा.	१	ऽऽहरावद्य.	१	ब्रह्मणा.	१
	उत्तदा.	१	भूः	१	पृथिवी.	१६
	शन्नः	३७	अनु०	४२	आहत्य मन्त्राः	३६१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आगन्वर्चसा संविदाना[७] राडसि[८] विराडसि[९] सम्राडसि[१०] स्वराडसि[११] इन्द्राय त्वा तेजस्वते तेजस्वन्तं श्रीणामि[१२] इन्द्राय त्वौजस्वत ओजस्वन्तं श्रीणामि[१३] इन्द्राय त्वा पयस्वते पयस्वन्तं श्रीणामि[१४] इन्द्राय त्वाऽऽयुष्मत आयुष्मन्तं श्रीणामि[१५] तेजोऽसि[१६] तत्ते प्रयच्छामि[१७] तेजस्वदस्तु मे मुखम्। तेजस्वच्छिरो अस्तु मे। तेजस्वान्विश्वतः प्रत्यङ् तेजसासंपिपृग्धि मा[१८] ओजोऽसि[१९] तत्ते प्रयच्छामि[२०] ओजस्वदस्तु मे मुखम्। ओजस्वच्छिरो अस्तु मे। ओजस्वान् विश्वतः प्रत्यङ् ओजसा संपिपृग्धि मा[२१] पयोऽसि[२२] तत्ते प्रयच्छामि[२३] पयस्वदस्तु मे मुखम्। पयस्वच्छिरो अस्तु मे। पयस्वान्विश्वतः प्रत्यङ् पयसा संपिपृग्धि मा[२४] आयुरसि[२५] तत्ते प्रयच्छामि[२६] आयुष्मदस्तु मे मुखम्। आयुष्मच्छिरो अस्तु मे। आयुष्मान्विश्वतः प्रत्यङ् आयुषा संपिपृग्धि मा[२७] इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि। प्रियं रेतो वरुण सोम राजन्। मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथा सत्[२८] आयुरसि विश्वायुरसि। सर्वायुरसि। सर्वमायुरसि[२९] यतो वातो मनो जवाः। यतः क्षरन्ति सिन्धवः। तासान्त्वा सर्वासां रुचा। अभिषिञ्चामि वर्चसा[३०] समुद्र इवासि गह्मना सोम इवास्यदाभ्यः। अग्निरिव विश्वतः प्रत्यङ्। सूर्य इव ज्योतिषा विभूः[३१] अपां यो द्रवणे रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। तेजसे ब्रह्मवर्चसाय गृह्णामि[३२] अपां य ऊर्मौ रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। ओजसे वीर्याय गृह्णामि[३३] अपां यो मध्यतो रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। पुष्ट्यै प्रजननाय गृह्णामि[३४] अपां यो यज्ञियो रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। आयुषे दीर्घायुत्वाय गृह्णामि[३५] ॥१॥

ब्रा० २।७।८

अभिप्रेहि वीरयस्व। उग्रश्चेत्ता सपत्नहा[१] आतिष्ठ मित्रवर्धनः। तुभ्यं देवा अधिब्रुवन्[२] ॥

सं० १।७।७

अङ्कौ न्यङ्कावभितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमनु संचरन्तौ दूरेहेतिरिन्द्रियावान्पतत्री ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु[३] ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।४।३७

आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी। अर्वाचीनꣳ सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना[४] आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषन्। श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः। महत्तदस्यासुरस्य नाम। आ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ[५] अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु बृहस्पतिः। अनु सोमो अन्वग्निरावीत्। अनु त्वा विश्वे देवा अवन्तु। अनु सप्त राजानो य उताभिषिक्ताः[६] अनु त्वा मित्रावरुणा विहावतम्। अनु द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। सूर्यो अहोभिरनु त्वाऽवतु। चन्द्रमा नक्षत्रैरनु त्वाऽवतु[७] द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा। शुक्रो बृहद्दक्षिणा त्वा पिपर्तु। अनु स्वधा चिकितांꣳसोमो अग्निः। आऽयं पृणक्तु रजसी उपस्थम्[८] ॥२॥

ब्रा० २।७।१२

अस्याजरासो दमा मरित्राः। अर्चद्धूमासो अग्नयः पावकाः। श्विचीचयः श्वात्रासो भुरण्यवः। वनर्षदो वायवो न सोमाः[१] यजा नो मित्रावरुणा यजा देवाꣳ ऋतं बृहत्। अग्ने यक्षि स्वं दमम्[२] अश्विना पिबतꣳ सुतम्। दीद्यग्नी शुचिव्रता। ऋतुना यज्ञवाहसा[३] द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे। अन्याऽन्या वत्समुपधापयेते। हरिरन्यस्यां भवति स्वधावान् शुक्रो अन्यस्यां ददृशे सुवर्चाः[४] पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम्। विश्वान्यन्यो भुवनाऽभिचष्टे ऋतूनन्यो विदधज्जायते पुनः[५] त्रीणि शता त्रीषहस्राण्यग्निम्। त्रिꣳशच्च देवा नव चासपर्यन्। औक्षन्घृतैरास्तृणन्बर्हिरस्मै। आदिद्धोतारं न्यषादयन्त[६] अग्निनाऽग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा। हव्यवाड्जुह्वास्यः[७] अग्निर्देवानां जठरं पूतदक्षः कविक्रतुः। देवोदेवेभिरागमत्[८] अग्निश्रियो मरुतो विश्वकृष्टयः। आत्वेषमुग्रमव ईमहे वयम्। ते स्वानिनो रुद्रिया वर्षनिर्णिजः। सिꣳहा न हेषक्रतवः सुदानवः[९] यदुत्तमे मरुतो मध्यमे वा। यद्वाऽवमे सुभगासो दिविष्ठ। ततो नो रुद्रा उत वाऽन्वस्य। अग्ने वित्ताद्धविषो यद्यजामः[१०] ईडे अग्निꣳ स्ववसं नमोभिः। इह प्रसत्तो विचयत्कृतं नः। रथैरिव प्रभरे वाजयद्भिः। प्रदक्षिणिन्मरुताꣳ स्तोममृध्याम्[११] श्रुधि श्रुत्कर्ण

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वह्निभिः । देवैरग्ने सयावभिः । आ सीदन्तु बर्हिषि । मित्रो वरुणो अर्यमा । प्रातर्यावाणो अध्वरम्[१२] विश्वेषामदितिर्यज्ञियानाम् । विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम् । अग्निर्देवानामव आवृणा नः । सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः[१३] त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणाः । दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियासः । नक्ता च चक्रुरुषसा विरूपे । कृष्णं च वर्णमरुणं च संधुः[१४] त्वामग्न आदित्यास आस्यम् । त्वां जिह्वाꣳ शुचयश्चक्रिरे कवे । त्वाꣳ रातिषाचो अध्वरेषु सश्चिरे । त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम्[१५] नि त्वा यज्ञस्य साधनम् । अग्ने होतारमृत्विजम् । वनुष्वद्देवधीमहि प्रचेतसम् । जीरं दूतममर्त्यम्[१६] ॥३॥

ऋा० २।७।१३

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छ । पिबास्यन्धो अभिसृष्टो अस्मे । इन्द्र स्वाहा ररिमा ते मदाय[१] कस्य वृषा सुते सचा नियुत्वान्वृषभो रणत् । वृत्रहा सोमपीतये[२] इन्द्रं वयं महाधने इन्द्रमर्भे हवामहे । युजं वृत्रेषु वज्रिणम्[३] द्वितायो वृत्रहन्तमः । विद इन्द्रः शतक्रतुः । उप नो हरिभिः सुतम्[४] स सूर आ जनयञ्ज्योतिरिन्द्रम् । अया धिया तरणिरद्रिबर्हाः । ऋतेन शुष्मीनवमानो अर्कैः । व्युस्रिधो अस्रो अद्रिर्बिभेद[५] उत त्यदाश्वश्वियम् । यदिन्द्र नाहुषीष्वा । अग्ने विक्षु प्रदीदयत्[६] भरेष्विन्द्रꣳ सुहवꣳ हवामहे । अꣳहोमुचꣳ सुकृतं दैव्यं जनम् । अग्निं मित्रं वरुणꣳ सातये भगम् । द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये[७] महि क्षेत्रं पुरुश्चन्द्रं विविद्वान् । आदित्सखिभ्यश्चरथꣳ समैरत् । इन्द्रो नृभिरजनद्दीद्यानः साकम् सूर्यमुषसं गातुमग्निम्[८] उरुं नो लोकम-नुनेषि विद्वान् । सुवर्वज्ज्योतिरभयꣳ स्वस्ति । ऋष्वा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू । उपस्थेयाम शरणा बृहन्ता[९] आ नो विश्वाभिरूतिभिः सजोषाः । ब्रह्म जुषाणो हर्यश्च याहि । वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्र । अस्मे दधद्वृष-णꣳ शुष्ममिन्द्र[१०] इन्द्राय गाव आशिरम् । दुदुह्रे वज्रिणे मधु । यत्सीमुपह्वरेऽविदत्[११] तास्ते वज्रिन्धेनवो जोजयुर्नः । गभस्तयो नियुतो विश्ववाराः । अहरहर्भूय इज्जोगुवानाः । पूर्णा इन्द्र क्षुमता भोजनस्य[१२] इमां ते धियं प्रभरे महो महीम् । अस्य स्तोत्रे धिषणा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यत्त आनजे । तमुत्सवे च प्रसवे च सासहिम् । इन्द्रं देवासः शवसा मदन्ननु[१३] ॥४॥

ब्रा० २।७।१५

व्याघ्रोऽयमग्नौ चरति प्रविष्टः । ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा अयम् । नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि । मा देवानां मिथुया कर्म भागम्[१] सावीर्हि देव प्रसवाय पित्रे । वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै अथास्मभ्यꣳ सवितः सर्वताता । दिवे दिव आसुवा भूरि पश्वः[२] भूतो भूतेषु चरति प्रविष्टः । स भूतानामधिपतिर्बभूव । तस्य मृत्यौ चरति राजसूयम् । स राजा राज्यमनुमन्यतामिदम्[३] येभिः शिल्पैः पप्रथानादृꣳहत् । येभिर्द्यामभ्यपिꣳशत्प्रजापतिः । येभिर्वाचं विश्वरूपाꣳ समव्ययत् । तेनेममग्न इह वर्चसा समङ्ग्धि[४] येभिरादित्यस्तपति प्रकेतुभिः । येभिः सूर्यो ददृशे चित्रभानुः । येभिर्वाचं पुष्कलेभिरव्ययत् । तेनेममग्न इह वर्चसा समङ्ग्धि[५] आऽयं भातु शवसा पञ्चकृष्टीः । इन्द्र इव ज्येष्ठो भवतु प्रजावान् । अस्मा अस्तु पुष्कलं चित्रभानु । आऽयं पृणक्तु रजसी उपस्थम्[६] यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत् । इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु । यस्मिन्त्सूर्या अर्पिताः सप्त साकम् । तस्मिन्राजानमधिविश्रयेमम्[७] द्यौरसि[८] पृथिव्यसि[९] व्याघ्रो वैयाघ्रेऽधि विश्रयस्व दिशो महीः । विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु । मा त्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत्[१०] या दिव्या आपः पयसा संबभूवुः । या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः । तासान्त्वा सर्वासाꣳ रुचा । अभिषिञ्चामि वर्चसा[११] अभि त्वा वर्चसा सिचं दिव्येन पयसा सह । यथाऽसा राष्ट्रवर्धनः । तथा त्वा सविता करत्[१२] इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्समुद्रव्यचसं गिरः । रथीतमꣳ रथीनां वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम्[१३] वसवस्त्वा पुरस्तादभिषिञ्चन्तु गायत्रेण छन्दसा[१४] रुद्रास्त्वा दक्षिणतोऽभिषिञ्चन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसा[१५] आदित्यास्त्वा पश्चादभिषिञ्चन्तु जागतेन छन्दसा[१६] विश्वे त्वा देवा उत्तरतोऽभिषिञ्चन्त्वानुष्टुभेन छन्दसा[१७] बृहस्पतिस्त्वोपरिष्टादभिषिञ्चतु पाङ्क्तेन छन्दसा[१८] अरुणं त्वा वृकमुग्रं खजंकरम् । रोचमानं मरुतामग्रे अर्चिषः । सूर्यवन्तं मघवानं विषासहिम् । इन्द्रमुक्थ्येषु नामहूतमꣳ हुवेम[१९] प्र

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाहवा सिसृतं जीवसे नः । आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन । आ नो जने श्रवयतं युवाना । श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा[२०] इन्द्रस्य ते वीर्यकृतः । बाहू उपावहरामि[२१] ॥५॥

ब्रा० २।७।१६

अभि प्रेहि वीरयस्व । उग्रश्चेत्ता सपत्नहा । आतिष्ठ वृत्रहन्तमः । तुभ्यं देवा अधिब्रुवन्[१] अङ्कौ न्यङ्कावभितो रथं यौ । ध्वान्तं वाताग्रमनुसंचरन्तौ । दूरे हेतिरिन्द्रियावान्पतत्री । ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु[२] नमस्त ऋषे गद अव्यथायै त्वा स्वधायै त्वा मा न इन्द्राभितस्त्वदृष्वारिष्टासः[३] एवा ब्रह्मन्तवेदस्तु तिष्ठा रथे अधि यद्वज्रहस्तः । आ रश्मीन्देव युवसे स्वश्वः[४] आतिष्ठ वृत्रहन् (रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी । अर्वाचीनꣳ सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना)[५] आतिष्ठन्तं परि (विश्वे अभूषन् । श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः । महत्तदस्यासुरस्य नाम । आ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ)[६] अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु बृहस्पतिः । अनु सोमो अन्वग्निरावीत् । अनु त्वा विश्वेदेवा अवन्तु । अनु सप्त राजानो य उताभिषिक्ताः[७] अनु त्वा मित्रावरुणाविहावतम् । अनु द्यावापृथिवी विश्वशंभू । सूर्यो अहोभिरनु त्वावतु । चन्द्रमा नक्षत्रैरनु त्वावतु[८] द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा । शुक्रो बृहद्दक्षिणा त्वा पिपर्तु । अनु स्वधा चिकिताꣳ सोमो अग्निः । अनु त्वाऽवतु सविता सवेन[९] इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्समुद्रव्यचसं गिरः । रथीतमꣳ रथीनां वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम्[१०] परि मा सेन्या घोषाः । ज्यानां वृञ्जन्तु गृध्नवः । मेथिष्ठाः पिन्वमाना इह मां गोपतिमभिसंविशन्तु[११] तन्मेऽनुमतिरनुमन्यताम् । तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः । तद्ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवः । तदश्विना शृणुतꣳ सौभगा युवम्[१२] अव ते हेडो (वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन् एनाꣳसि शिश्रथः कृतानि)[१३] उदुत्तमं (वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमꣳ श्रथाय । अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम)[१४] एना व्याघ्रं परिषस्वजानाः । सिꣳहꣳ हिन्वन्ति महते सौभगाय । समुद्रं न सुहुवं तस्थिवाꣳसम् । मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वन्तः[१५] उदसावेतु सूर्यः । उदिदं मामकं वचः । उदिहि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देव सूर्य । सह वग्नुना मम । अहं वाचो विवाचनम् । मयि वागस्तु धर्णसिः[१६] यन्तु नद्यो वर्षन्तु पर्जन्याः । सुपिप्पला ओषधयो भवन्तु । अन्नवतामोदनवतामामिक्षवतां । एषाᳬ राजा भूयासम्[१७] ॥६॥

ब्रा० २।७।१७

ये केशिनः प्रथमाः सत्रमासत । येभिराभृतं यदिदं विरोचते । तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन । रायस्पोषेणेमं वर्चसा सᳬसृजाथ[१] नर्ते ब्रह्मणस्तपसो विमोकः । दिनाम्नी दीक्षा वशिनी ह्युग्रा प्र केशाः सुवते काण्डिनो भवन्ति । तेषां ब्रह्मेदीशे वपनस्य नान्यः[२] आरोह प्रोष्ठं विषहस्व शत्रून् । अवास्राग्दीक्षावशिनो ह्युग्रा । देहि दक्षिणां प्रतिरस्वाऽऽयुः । अथा मुच्यस्व वरुणस्य पाशात्[३] येनावपत्सविता क्षुरेण । सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् । तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्योर्जेमम् । रय्या वर्चसा सᳬसृजाथ[४] मा ते केशाननु गाद्वर्च एतत् । तथा धाता करोतु ते । तुभ्यमिन्द्रो बृहस्पतिः । सविता वर्च आदधात्[५] तेभ्यो निधानं बहुधा व्यैच्छन् । अन्तरा द्यावापृथिवी अपः सुवः । दर्भस्तम्बे वीर्यकृते निधाय । पौᳬस्येनेमं वर्चसा सᳬसृजाथ[६] बलं ते बाहुवोः सविता दधातु । सोमस्त्वाऽनक्तु पयसा घृतेन । स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निधत्तम् । पौᳬस्येनेमं वर्चसा सᳬसृजाथ[७] यत्सीमन्तं कङ्कतस्ते लिलेख । यद्वा क्षुरः परि ववर्जवपᳬस्ते । स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निधत्तम् । पौᳬस्येनेमᳬ सᳬसृजाथो वीर्येण[८क] ॥७॥

(क) आषाढ ३५ मभिप्रेह्य ८ अस्याजरासो १६ तिष्ठाहरी १३ व्याघ्रोऽयम् २१ अभिप्रेहि १७ ये केशिनः सप्त ८ अनु० ७ आहत्य मन्त्रा ११८

अथ ब्राह्मणभागः त्रिवृत्स्तोमो भवति ब्रा० २. ७. १. प्रथमतः २. ३. ४. ५. ६. ९. १०. ११. १४. १८. अनुवाकाः ॥ इति सवा-प्रश्नः ॥

द्वितीये सौम्य काण्डे—

आध्वर्यव-प्रश्नः	अनु० २८	आहत्य मन्त्राः ४३३
ग्रह-प्रश्नः	अनु० ४३	आहत्य मन्त्राः १८४
दाक्षिण-प्रश्नः	अनु० ३	आहतम मन्त्राः ३७
वाजपेय-प्रश्नः	अनु० ६	आहत्य मन्त्राः १०२
शाक्रिय-प्रश्नः	अनु० ४२	आहत्य मन्त्राः ३६२
सवा-प्रश्नः	अनु० ११,	आहत्य मन्त्राः ११८

इति द्वितीयं सौम्य-काण्डं समाप्तम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्न्याधेयमग्निहोत्रमग्न्युपस्थानमग्निचयनं, सावित्रं, नाचिकेतं, चातुर्होत्रीयं, वैश्वसृजमारुणमिति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणान्याग्नेयानि इतिसूत्रम् ॥

काण्डानुक्रमणिका च

त्रिष्वग्न्याधेयपूर्वेषु ह्यग्नौ च सविधिद्वयोर्विधौ चैवाग्निहोत्रस्य सप्तस्वग्निमृषिं विदुः ॥ इति अग्न्याधेय पुनराधेयाग्न्युपस्थानानीति त्रीणि अग्निः (अग्निचयनं) अग्न्याधेयादि त्रिकस्य ब्राह्मणं अग्निचयनस्य ब्राह्मणमितिद्वयं अग्निहोत्रब्राह्मणं चेत्येवं सप्ताग्नेयानि भवन्तीत्यर्थः ॥ सावित्रादिकाठक चयनान्यप्यत्रैवपरि गणनीयानि काठकाग्निषु हव्यवाट् इति तत्रैव सङ्ग्रहणात्सूत्रोक्तेश्च ॥

अथैषां विवरणम्

उद्धन्यमानं घर्मःशिरोऽग्न्याधेयाविमौ मतौ । कृत्तिकास्वग्निमित्यारभ्य च पञ्चानुवाककाः । इमे वा एत इति च त्रयोऽग्न्याधेयकोविधिः । भूमिर्भूम्नानुवाकोऽयं पुनराधेय नामकः । देवासुराः परा वै च भूमिर्भूम्नेति चोत्तरम् । देवासुराग्नीषोमयोः पुनराधेयकोविधिः । उपप्रयन्तः सम्पश्याम्यनुवाक द्वयं तथा । अग्न्युपस्थानमाख्यातं ममनामेत्यृचश्च षट् । अयज्ञादि त्रिकं पूर्वमग्न्युपस्थानकोविधिः । अन्त्यान्वेनानुवाकान् स्वान् जीमूतस्येति च त्रयम् । तुरीयामग्निकाण्डं स्याद्रुदान्त्यन्तु न वर्जयेत् । मा नो हिंसीदस्मादूर्ध्वमाप्यायस्व सशान्तिकम् । इयमेवानुवाकान्ते ईयुष्टे ये च तादृशम् । प्रजापतिर्मनसोर्ध्वं ज्योतिष्मतीं च योजयेत् । आयुषः प्राणमिन्द्रोदधी च एतेऽग्निकाण्डकाः ॥ सावित्राणीति चत्वारः प्रश्ना अन्तिमवर्जिताः । द्विचत्वारिंशकं ख्यातं गायत्रीति च वर्जितम् । यदेकेनादिकं प्रश्नत्रितयं त्रैंशिकं मतम् । इन्द्राय रोहितस्तेगागानित्यादीर्दशिनीर्विना (सावित्राणीत्यादिकमग्निचयनस्य ब्राह्मणमिति ज्ञेयम्) संज्ञानमिह सावित्रं लोकोऽयं नाचिकेतकः । चातुर्होत्रोब्रह्म वै च परे वैश्वसृजास्ततः । भद्रं प्रश्नस्त्वारुणं स्यात् पञ्चैते चितिनामकाः । योऽयंमङ्गिरसः प्रश्नःसोऽग्निहोत्रविधिस्मृतः । उदस्थान्निवा एतस्येत्येतौ चेह प्रवेशयेत् ॥ इति ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अथ तृतीयमाग्नेय-काण्डम् ॥

ब्रा० १।२।१

उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम् । अप पाप्मानं यजमानस्य हन्तु ।
शिवा नः सन्तु प्रदिशश्चतस्रः । शं नो माता पृथिवी तोकसाता[१]
शं नो देवीरभिष्टये । आपो भवन्तु पीतये । शं योरभिस्रवन्तु नः[२]
वैश्वानरस्य रूपं पृथिव्यां परिस्रसा । स्योनमाविशन्तु नः[३] यदिदं
दिवो यददः पृथिव्याः । संजज्ञाने रोदसी संबभूवतुः । ऊषान्कृष्ण-
मवतु कृष्णमूषाः । इहोभयोर्यज्ञियमागमिष्ठाः[४] ऊतीः कुर्वाणो
यत्पृथिवीमचरः । गुहाकारमाखुरूपं प्रतीत्य । तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः ।
शतं जीवेम शरदः सवीराः[५] ऊर्जं पृथिव्या रसमाभरन्तः । शतं
जीवेम शरदः पुरूचीः । वम्रीभिरनुवित्तं गुहासु । श्रोत्रं त उर्व्यवधिरा
भवामः[६] प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम् । क्षुधोपहत्यै सुवितं नो अस्तु ।
उपप्रभिन्नमिषमूर्जं प्रजाभ्यः । सूदं गृहेभ्यो रसमाभरामि[७] यस्य
रूपं बिभ्रदिमामविन्दत् । गुहा प्रविष्टाꣳ सरिरस्य मध्ये । तस्येदं विहतमा-
भरन्तः । अच्छं बट्कारमस्यां विधेम[८] यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये ।
उर्वीमपश्यज्जगतः प्रतिष्ठाम् । तत्पुष्करस्याऽऽयतनाद्धि जातम् । पर्णं
पृथिव्याः प्रथनꣳ हरामि[९] याभिरदृꣳहज्जगतः प्रतिष्ठाम् । उर्वीमिमां
विश्वजनस्य भर्त्रीम् । ता नः शिवाः शर्कराः सन्तु सर्वाः[१०] अग्नेरेत-
श्चन्द्रꣳ हिरण्यम् । अद्भ्यः सम्भूतममृतं प्रजासु । तत्संभरन्नुत्तरतो
निधाय । अतिप्रयच्छन्दुरितं तरेयम्[११] अश्वो रूपं कृत्वा यदश्वत्थेऽतिष्ठः ।
संवत्सरं देवेभ्यो निलाय । तत्ते न्यक्तमिह संभरन्तः । शतं जीवेम शरदः
सवीराः[१२] ऊर्जः पृथिव्या अध्युत्थितोऽसि । वनस्पते शतवल्शो
विरोह । त्वया वयमिषमूर्जं मदन्तः । रायस्पोषेण समिषा मदेम[१३]
गायत्रिया ह्रियमाणस्य यत्ते । पर्णमपतत्तृतीयस्यै दिवोऽधि । सोऽयं
पर्णः सोमपर्णाद्धि जातः । ततो हरामि सोमपीतस्यावरुद्ध्यै[१४] देवानां
ब्रह्मवादं वदतां यत् । उपाशृणोः सुश्रवा वै श्रुतोऽसि । ततो मा मा विशतु
ब्रह्मवर्चसम् । तत्संभरꣳस्तदवरुन्धीय साक्षात्[१५] यया ते सृष्टस्याग्नेः ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हेतिमशमयत्प्रजापतिः । तामिमामप्रदाहाय । शमीꣳ शान्त्यै हराम्य-
हम्[16] यत्ते सृष्टस्य यतः । विकङ्कतं भा आर्च्छज्जातवेदः ।
तया भासा संमितः । उरुं नो लोकमनुप्रभाहि[17] यत्ते तान्तस्य
हृदयमाच्छिन्दञ्जातवेदः । मरुतोऽद्भिस्तमयित्वा । एतत्ते तदशनेः संभ-
रामि । सात्मा अग्ने सहृदयो भवेह[18] चित्रियादश्वत्थात्संभृता बृहत्यः ।
शरीरमभिसꣳस्कृताः स्थ । प्रजापतिना यज्ञमुखेन संमिताः । तिस्रस्त्रि-
वृद्भिर्मिथुनाः प्रजात्यै[19] अश्वत्थाद्धव्यवाहाद्धि जाताम् । अग्नेस्तनूं
यज्ञियाꣳ संभरामि । शान्तयोनिꣳ शमीगर्भम् । अग्नये प्रजनयितवे[20]
यो अश्वत्थः शमीगर्भः । आरुरोह त्वे सचा । तं ते हरामि ब्रह्मणा ।
यज्ञियैः केतुभिः सह[21] यं त्वा समभरञ्जातवेदः । यथाशरीरं भूतेषु
न्यक्तम् । स संभृतः सीद शिवः प्रजाभ्यः । उरुं नो लोकमनुनेषि विद्वान्[22]
प्र वेधसे कवये मेध्याय । वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे । यतो भयमभयं
तन्नो अस्तु । अव देवान्यजे हेड्यान्[23] समिधाऽग्निं दुवस्यत । घृतै-
र्बोधयतातिथिम् । आऽस्मिन्हव्या जुहोतन[24] उप त्वाऽग्ने हविष्मतीः ।
घृताचीर्यन्तु हर्यत । जुषस्व समिधो मम[25] तन्त्वा समिद्भिरङ्गिरः ।
घृतेन वर्धयामसि । बृहच्छोचा यविष्ठ्य[26] समिध्यमानः प्रथमो नु
धर्मः । समक्तुभिरज्यते विश्ववारः । शोचिष्केशो घृतनिर्णिक्पावकः ।
सुयज्ञो अग्निर्यजथाय देवान्[27] घृतप्रतीको घृतयोनिरग्निः । घृतैः
समिद्धो घृतमस्यान्नम् । घृतप्रुषस्त्वा सरितो वहन्ति । घृतं पिबन्सुयजा
यक्षि देवान्[28] आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणः । घृतप्रतीको घृत-
योनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु चारुगव्यम् । पितेव पुत्रमभिरक्षतादिमम्[29]
त्वामग्ने समिधानं यविष्ठ । देवा दूतं चक्रिरे हव्यवाहम् । उरुज्रयसं घृत-
योनिमाहुतम् । त्वेषं चक्षुर्दधिरे चोदयन्वति[30] त्वामग्ने प्रदिव
आहुतं घृतेन । सुम्नायवः सुषमिधा समीधिरे । स वावृधान ओषधीभि-
रुक्षितः । उरु ज्रयाꣳसि पार्थिवा वितिष्ठसे[31] घृतप्रतीकं च ऋतस्य
धूर्षदम् । अग्निं मित्रं नसमिधान ऋञ्जते । इन्धानो अक्रो विदथेषु दीद्यत् ।
शुक्रवर्णामुदु नो यꣳसते धियम्[32] प्रजा अग्ने संवासय । आशाश्च
पशुभिः सह । राष्ट्राण्यस्मा आधेहि । यान्यासन्सवितुः सवे[33] मही

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्पत्नी सदने ऋतस्य । अर्वाची एतं धरुणे रयीणाम् । अन्तर्वत्नी
जन्यं जातवेदसम् । अध्वराणां जनयथः पुरोगाम्[३४] आरोहतं
दशतꣳ शक्वरीर्मम । ऋतेनाग्न आयुषा वर्चसा सह । ज्योग्जीवन्त
उत्तरामुत्तराꣳ समाम् । दर्शमहं पूर्णमासं यज्ञं यथा यजै[३५]
ऋत्वियवती स्थो अग्निरेतसौ । गर्भं दधाथां ते वामहं ददे । तत्सत्यं
यद्वीरं बिभृथः । वीरं जनयिष्यथः । ते मत्प्रातः प्रजनिष्येथे । ते
मा प्रजाते प्रजनयिष्यथः । प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन सुवर्गे लोके[३६]
अनृतात्सत्यमुपैमि । मानुषाद्दैव्यमुपैमि । दैवीं वाचं यच्छामि[३७]
शल्कैरग्निमिन्ध नः । उभौ लोकौ सनेमहम् । उभयोर्लोकयोर्ऋध्वा ।
अति मृत्युं तराम्यहम्[३८] जातवेदो भुवनस्य रेतः । इह सिञ्च
तपसो यज्जनिष्यते । अग्निमश्वत्थादधि हव्यवाहम् । शमीगर्भाज्जन-
यन्यो मयोभूः[३९] अयं ते योनिर्ऋत्वियः । यतो जातो अरोचथाः । तं
जानन्नग्न आरोह । अथा नो वर्धया रयिम्[४०] अपेत वीत वि च
सर्पतातः । येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः । अदादिदं यमो वसानं
पृथिव्याः । अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै[४१] अग्नेर्भस्मास्यग्नेः
पुरीषमसि[४२] संज्ञानमसि कामधरणम् । मयि ते कामधरणं
भूयात्[४३] सं वः सृजामि हृदयानि । सꣳसृष्टं मनो अस्तु वः ।
सꣳसृष्टः प्राणो अस्तु वः[४४] सं या वः प्रियास्तनुवः । सं प्रिया
हृदयानि वः । आत्मा वो अस्तु सं प्रियः । सं प्रियास्तनुवो मम[४५]
कल्पेतां द्यावापृथिवी । कल्पन्तामाप ओषधीः । कल्पन्तामग्नयः
पृथक् । मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः[४६] येऽग्नयः समनसः । अन्तरा
द्यावापृथिवी । वासन्तिकावृतू अभिकल्पमानाः । इन्द्रमिव देवा
अभिसंविशन्तु[४७] दिवस्त्वा वीर्येण । पृथिव्यै महिम्ना । अन्त-
रिक्षस्य पोषेण । सर्वपशुमादधे[४८] अजीजनन्नमृतं मर्त्यासः । अस्रे-
माणं तरणिं वीडुजम्भम् । दश स्वसारो अग्रुवः समीचीः । पुमाꣳसं
जातमभिसꣳरभन्ताम्[४९] प्रजापतेस्त्वा प्राणेनाभिप्राणिमि । पूष्णः
पोषेण मह्यम् । दीर्घायुत्वाय शतशारदाय । शतꣳ शरद्भ्य आयुषे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वर्चसे । जीवात्वै पुण्याय[५०] अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत् । ममासि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वहं हव्यान्यग्ने । पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः[५१] प्राणे त्वाऽमृतमादधामि । अन्नादमन्नाद्याय । गोप्तारं गुप्त्यै[५२] सुगार्हपत्यो विदहन्नरातीः । उषसः श्रेयसीः श्रेयसीर्दधत् । अग्ने सपत्नाँ अपबाधमानः । रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासु धेहि[५३] इमा उ मामुपतिष्ठन्तु रायः । आभिः प्रजाभिरिह संवसेय । इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी । मध्ये वसोर्दीदिहि जातवेदः[५४] ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे । वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे । सपत्नतूरसि वृत्रतूः[५५] यस्ते देवेषु महिमा सुवर्गः । यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः । पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथे । तया नो अग्ने जुषमाण एहि[५६] दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् । वातात्पशुभ्यो अध्योषधीभ्यः । यत्र यत्र जातवेदः संबभूथ । ततो नो अग्ने जुषमाण एहि[५७] प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वान् । अग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह । विश्वा आशा दीद्यानो विभाहि । ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे[५८] अन्वग्निरुषसामग्रमख्यत् । अन्वहानि प्रथमो जातवेदाः । अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीन् । अनु द्यावापृथिवी आततान[५९] विक्रमस्व महाँ२ असि । वेदिषन्मानुषेभ्यः त्रिषु लोकेषु जागृहि[६०] यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः । संविदाने रोदसी संबभूवतुः । तयोः पृष्ठे सीदतु जातवेदाः शंभूः प्रजाभ्यस्तनुवे स्योनः[६१] प्राणं त्वाऽमृत आदधामि । अन्नादमन्नाद्याय । गोप्तारं गुप्त्यै[६२] यत्ते शुक्र शुक्रं वर्चः शुक्रा तनूः । शुक्रं ज्योतिरजस्रम् । तेन मे दीदिहि तेन त्वाऽऽदधे । अग्निनाऽग्ने ब्रह्मणा[६३] आनशे व्यानशे सर्वमायुर्व्यानशे[६४] नर्य प्रजां मे गोपाय । अमृतत्वाय जीवसे । जातां जनिष्यमाणां च । अमृते सत्ये प्रतिष्ठिताम्[६५] अथर्व पितुं मे गोपाय । रसमन्नमिहाऽऽयुषे । अदब्धायोऽशीततनो । अविषन्नः पितुं कृणु[६६] शꣳस्य पशून्मे गोपाय । द्विपादो ये चतुष्पदः । अष्टाशफाश्च य इहाग्ने । ये चैकशफा आशुगाः[६७] सप्रथ सभां मे गोपाय । ये च सभ्याः सभासदः । तानिन्द्रियावतः कुरु । सर्वमायुरुपासताम्[६८] अहे बुध्निय मन्त्रं मे गोपाय । यमृषयस्त्रैविदा विदुः । ऋचः सामानि यजूꣳषि । सा हि श्रीरमृता सताम्[६९] चतुःशिखण्डा युवतिः सुपेशाः ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये । मर्मृज्यमाना महते सौभगाय । मह्यं धुक्ष्व यजमानाय कामान्[७०] इहैव संतत्र सतो वो अग्नयः । प्राणेन वाचा मनसा बिभर्मि । तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीत् । ज्योतिषा वो वैश्वानरेणोपतिष्ठे[७१] पञ्चधाऽग्नीन्व्यक्रामत् । विराट्सृष्टा प्रजापतेः । ऊर्ध्वाऽऽरोहद्रोहिणी । योनिरग्नेः प्रतिष्ठितः[७२] ॥१॥

ब्रा० १।१।७

घर्मः शिरस्तदयमग्निः संप्रियः पशुभिर्भुवत् । छर्दिस्तोकाय तनयाय यच्छ[१] वातः प्राणस्तदयमग्निः । संप्रियः पशुभिर्भुवत् । स्वदितं तोकाय तनयाय पितुं पच[२] प्राचीमनुप्रदिशं प्रेहि विद्वान् । अग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह । विश्वा आशा दीद्यानो विभाहि । ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे[३] अर्कश्चक्षुस्तदसौ सूर्यस्तदयमग्निः । संप्रियः पशुभिर्भुवत् । यत्ते शुक्र शुक्रं वर्चः शुक्रा तनूः । शुक्रं ज्योतिरजस्रम् । तेन मे दीदिहि तेन त्वाऽऽदधे । अग्निनाऽग्ने ब्रह्मणा[४] आनशे व्यानशे सर्वमायुर्व्यानशे[५] ये ते अग्ने शिवे तनुवौ । विराट् च स्वराट् च । ते मा विशतां ते मा जिन्वताम्[६] ये ते अग्नेशिवे तनुवौ । सम्राट् चाभिभूश्च । ते मा विशतां ते मा जिन्वताम्[७] ये ते अग्ने शिवेतनुवौ । विभूश्चपरिभूश्च । ते मा विशतां ते मा जिन्वताम्[८] ये ते अग्ने शिवेतनुवौ । प्रभ्वी च प्रभूतिश्च । ते मा विशतां ते मा जिन्वताम्[९] यास्ते अग्ने शिवास्तनुवः । ताभिस्त्वाऽऽदधे[१०] यास्ते अग्ने घोरास्तनुवः । ताभिरमुंगच्छ[११क] ॥२॥

भूर्भुवः सुवः[१] भृगूणां त्वाङ्गिरसां व्रतपते व्रतेनादधामि[२] आदित्यानां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामि[३] वरुणाय त्वा राज्ञे व्रतपते व्रतेनादधामि[४] इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण व्रतपते व्रतेनादधामि[५] मनोरुत्वा ग्रामण्यो व्रतपते व्रतेनादधामि[६] ऋभूणां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामि[७] ॥

(क) उद्धन्यमानं ७२ घर्मः शिरस्त ११ अनु० २ आहत्य मन्त्राः ८३

अथाग्न्याधानब्राह्मणम् ।

कृत्तिकास्वग्निमादधीत तै० ब्रा० १ १ २-६ ।

इमे वा एते तै० ब्रा० १ १ ८-१० ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।५।३

(पुनराधानमन्त्राः ॥ १ उपरिष्टाद्बृहती, २-४, ९-१० गायत्री, ५-६ अनुष्टुप् ७-८ त्रिष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा । उपस्थे ते देव्यदितेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायाऽऽदधे[1] आऽयं गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं पुनः । पितरं च प्रयन्त्सुवः[2] त्रिँशद्धाम वि राजति वाक् पतङ्गाय शिश्रिये । प्रत्यस्य वह द्युभिः[3] अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना । व्यख्यन्महिषः सुवः[4] यत्त्वा क्रुद्धः परोवप मन्युना यदवर्त्या । सुकल्पमग्ने तत्तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि[5] यत्ते मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनु दध्वसे । आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्[6] मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञँ समिमं दधातु । बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्[7] सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तऋषयः सप्तधामप्रियाणि । सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन[8] पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा । पुनर्नः पाहि विश्वतः[9] सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्स्निया विश्वतस्परि[10] लेकः सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु[11] केतः सकेतः सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु[12] विवस्वाँ अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु[13क] ॥१॥

सं० १।५।५

(आहवनीयोपस्थानम् ॥ १-३, ७-१२ गायत्री, ४ जगती, ५ त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये । आरे अस्मे च शृण्वते[1] अस्य प्रत्नामनु द्युतँ शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः । पयः सहस्रसामृषिम्[2] अग्नि-

---

(क) भूमिर्भूम्ना १३ अनु० १ आहत्य मन्त्राः १३ ।
अथ पुनराधेय ब्राह्मणम् ॥
देवासुराः संयत्ताः सं० १।५।१ ।
परा वा एष यज्ञं सं० १।५।२ ।
भूमिर्भूम्नाद्यौर्वरिणेत्याह सं० १।५।४ देवा सुराः संयत्ताः ते देवा अग्नीषोमयोः ब्रा० १।३।१ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपाᳬ रेताᳬसि जिन्वति[३]
अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः। यमप्नवानो
भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशेविशे[४] उभा वामिन्द्राग्नी
आहुवध्या उभा राधसः सह मादयध्यै। उभा दातारविषाᳬ रयीणामुभा
वाजस्य सातये हुवे वाम्[५] अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरो-
चथाः। तं जानन्नग्न आ रोहाथा नो वर्धया रयिम्[६] अग्न आयूᳬषि
पवस आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्[७] अग्ने
पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषᳬ रयिं मयि[८] अग्ने
पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया। आ देवान्वक्षि यक्षि च[९] स
नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाᳬ इहाऽऽवह। उप यज्ञᳬ हविश्च नः[१०]
अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः शुची रोचत आहुतः[११]
उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीᳬष्यर्चयः[१२] आयुर्दा
अग्नेऽस्यायुर्मे देहि वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चो मे देहि तनूपा अग्नेऽसि तन्वं
मे पाह्यग्ने यन्मे तन्वा ऊनं तन्म आ पृण[१३] चित्रावसो स्वस्ति ते
पारमशीय[१४] इन्धानास्त्वा शतᳬ हिमा द्युमन्तः समिधीमहि वयस्वन्तो
वयस्कृतं यशस्वन्तो यशस्कृतᳬ सुवीरासो अदाभ्यम्। अग्ने सपत्नदम्भनं
वर्षिष्ठे अधि नाके[१५] सन्त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसाऽगथाः समृषीणाᳬ
स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना त्वमग्ने सूर्यवर्चा असि सं मा मायुषा वर्चसा
प्रजया सृज[१६] ॥१॥

सं० ११५।६

(गार्हपत्यस्य पुनरप्याहवनीयस्य चोपस्थानम् ॥ १, ४-६, ११-१२ गायत्री,
८-९ द्विपदा गायत्री, १३ बृहती १४ अनुष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

सं पश्यामि प्रजा अहमिडप्रजसो मानवीः। सर्वा भवन्तु नो गृहे[१]
अम्भः स्थाम्भो वो भक्षीय महः स्थ महो वो भक्षीय सहः स्थ सहो वो
भक्षीयोर्जः स्थोर्जं वो भक्षीय रेवती रमध्वमस्मिँल्लोकेऽस्मिन्गोष्ठेऽस्मिन्क्षयेऽ-
स्मिन्योनाविहैव स्तोतो माऽप गात बह्वीर्मे भूयास्त[२] सᳬहिताऽसि
विश्वरूपीरा मोर्जा विशाऽऽगौपत्येनाऽऽरायस्पोषेण सहस्रपोषं वः पुष्यासं
मयि वो रायः श्रयन्ताम्[३] उप त्वाऽग्ने दिवेदिवे दोषावस्तर्धिया
वयम्। नमो भरन्त एमसि[४] राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदि-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विम् । वर्धमानᳪं स्वे दमे[५] स नः पितेव सूनवेऽग्ने सूपायनो भव ।
सचस्व नः स्वस्तये[६] अग्ने त्वन्नो अन्तमः । उत त्राता शिवो भव
वरूथ्यः[७] तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः । सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः[८]
वसुरग्निर्वसुश्रवाः । अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः[९] ऊर्जा वः
पश्याम्यूर्जा मा पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यते
डाः स्थ मधुकृतः स्योना माऽऽविशतेरा मदः । सहस्रपोषं वः पुष्यासं
मयि वो रायः श्रयन्ताम्[१०] तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ।
धियो यो नः प्रचोदयात्[११] सोमानᳪं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते ।
कक्षीवन्तं य औशिजम्[१२] कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे ।
उपोपेन्नु मघवन्भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते[१३] परि त्वाऽग्ने पुरं
वयं विप्रᳪं सहस्य धीमहि । धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारं भङ्गुरावतः[१४]
अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासᳪं सुगृहपतिर्मयात्वं
गृहपतिना भूयाः शतᳪं हिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीम्[१५]
(अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासᳪं सुगृहपतिर्मया त्वं
गृहपतिना भूयाः शतᳪं हि माः) तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योति-
ष्मतीम्[१६] ॥२॥

सं० १।५।१०

(प्रवत्स्यतो यजमानस्याग्नेरुपस्थानमन्त्राः ॥ १, २, ६ त्रिष्टुप्, ३ विपरीता बृहती, ४ शङ्कुमत्यनुष्टुप्; ५ अनुष्टुप्)

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्रे । तत्त्वं बिभृहि
पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम बिभराण्यग्ने[१] मम नाम तव च
जातवेदो वाससी इव विवसानौ ये चरावः । आयुषे त्वं जीवसे वयं
यथायथं वि परि दधावहै पुनस्ते[२] नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय नमोऽनाधृष्टाय
नमः सम्राजे । अषाढोऽग्निर्बृहद्वया विश्वजित्सहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः[३] त्वत्पि-
तारो अग्ने देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः । सं मा मा युषा सं गौपत्येन
सुहिते मा धाः[४] अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं भगवत्तमोऽयᳪं सहस्रसातमः ।
अस्मा अस्तु सुवीर्यम्[५] मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञᳪं

१४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समिमं दधातु या इष्टा उषसो निम्रुचश्च ताः सं दधामि हविषा घृतेन[६क] ॥३॥

सं० ४।१।१

(अभ्यादानम् ॥ ३, ९ गायत्री, १-२, १३ अनुष्टुप्, ५ त्रिष्टुप्, ४, ६ जगती)

युञ्जानः प्रथमं मनस्तत्त्वाय सविता धियः। अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याऽभरत्[१] युक्त्वाय मनसा देवान्त्सुवर्यतो धिया दिवम्। बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्र सुवाति तान्[२] युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुः सवे। सुवर्गेयाय शक्त्यै[३] युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः[४] युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिर्विश्लोका यन्ति पथ्येव सूराः। शृण्वन्ति विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः[५] यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमर्चतः। यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजाꣳसि देवः सविता महित्वना[६] देव सवितः प्र सुव यज्ञं प्र सुव यज्ञपतिं भगाय दिव्यो गन्धर्वः। केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः[७] इमं नो देव सवितर्यज्ञं प्र सुव देवायुवꣳ सखिविदꣳ सत्राजितं धनजितꣳ सुवर्जितम्[८] ऋचा स्तोमꣳ समर्धय गायत्रेण रथंतरम्। बृहद्गायत्रवर्तनि[९] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां गायत्रेण छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वत्[१०] अभ्रिरसि नारिरसि पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदा भर त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वत्[११] वभ्रिरसि नारिरसि त्वया वयꣳ सधस्थ आग्निꣳ शकेम खनितुं पुरीष्यं जागतेन त्वा छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वत्[१२] हस्त आ धाय सविता बिभ्रदभ्रिꣳ हिरण्ययीम्। तया ज्योतिरजस्रमिदग्निं खात्वी न आ भराऽऽनुष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वत्[१३] ॥१॥

(क) उप प्रयन्तो १६ सं पश्यामि १६ मम नाम ६ अनु० ३ आहत्य मन्त्राः ३८
अथ ब्राह्मणभागः
सं पश्यामि सं १५८
अयज्ञो वा एषः सं १५७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।१।२

(मृदाक्रमणम् ।। त्रिष्टुप्, ३, ४, १९ गायत्री, ११, १२, २० अनुष्टुप्, २ उपरिष्टाद्बृहती, १३ पुरस्ताद्बृहती ५ प्रस्तारपङ्क्ति, १, १०, १४-१५, १७-१८, २१ मध्येज्योतिः । अग्निर्ऋषिः)

इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य पूर्व आयुषि विदथेषु कव्या । तया देवाः सुतमा बभूवुर्ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्ती[१] प्रतूर्तं वाजिन्ना द्रव वरिष्ठामनु संवतम् । दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे नाभिः[२] पृथिव्यामधि योनिः युञ्जाथाꣳ रासभं युवमस्मिन्यामे वृषण्वसू । अग्निं भरन्तमस्मयुम्[३] योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमूतये[४] प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि । उर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्[५] पूष्णा सयुजा सह । पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेहि[६] अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमः[७] अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामः[८] अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरामः[९] अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः । अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीननु द्यावापृथिवी आ ततान[१०] आगत्य वाज्यध्वनः सर्वा मृधो वि धूनुते । अग्निꣳ सधस्थे महति चक्षुषा नि चिकीषते[११] आक्रम्य वाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्वम् । भूम्या वृत्वाय नो ब्रूहि यतः खनाम तं वयम्[१२] द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षꣳ समुद्रस्ते योनिः । विख्याय चक्षुषा त्वमभि तिष्ठ पृतन्यतः[१३] उत्क्राम महते सौभगायास्मादास्थानाद्द्रविणोदा वाजिन् । वयꣳ स्याम सुमतौ पृथिव्या अग्निं खनिष्यन्त उपस्थे अस्याः[१४] उदक्रमीद्द्रविणोदा वाज्यर्वाऽकः सलोकꣳ सुकृतं पृथिव्याः ततः खनेम सुप्रतीकमग्निꣳ सुवो रुहाणा अधि नाक उत्तमे[१५] अपो देवीरुप सृज मधुमतीरयक्ष्माय प्रजाभ्यः । तासाꣳ स्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः[१६] जिघर्म्यग्निं मनसा घृतेन प्रतिक्ष्यन्तं भुवनानि विश्वा पृथुं तिरश्चा वयसा बृहन्तं व्यचिष्ठमन्नꣳ रभसं विदानम्[१७] आ त्वा जिघर्मि वचसा घृतेनारक्षसा मनसा तज्जुषस्व । मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशे तनुवा जर्हृषाणः[१८] परि वाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानि दाशुषे[१९] परि त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्रꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सहस्य धीमहि । धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारं भङ्गुरावतः[२०] त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः[२१] ॥२॥

सं० १।४।३

(मृत्खननम् ॥ २ स्वराडभिसारिणी, ३, १०-११, १३ त्रिष्टुप्, ४-५ अनुष्टुप् ६ प्रतिष्ठा, ७-९ गायत्री, १२ बृहती । अग्निर्ऋषिः)

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां पृथिव्याः सधस्थेऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि[१] ज्योतिष्मन्तं त्वाऽग्ने सुप्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यानम् । शिवं प्रजाभ्योऽहिंसन्तं पृथिव्याः सधस्थेऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि[२] अपां पृष्ठमसि सप्रथा उर्वग्निं भरिष्यदपरावपिष्ठम् । वर्धमानं मह आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व[३] शर्म च स्थो वर्म च स्थो अच्छिद्रे बहुले उभे । व्यचस्वती सं वसाथां भर्तमग्निं पुरीष्यम्[४] सं वसाथां स्वर्विदा समीची उरसा त्मना । अग्निमन्तर्भरिष्यन्ती ज्योतिष्मन्तमजस्रमित्[५] पुरीष्योऽसि विश्वभराः । अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्ने[६] त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः[७] तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे अथर्वणः । वृत्रहणं पुरंदरम्[८] तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम् धनंजयं रणेरणे[९] सीद होतः स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ । देवावीर्देवान्हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः[१०] नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाँ असदत्सुदक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः[११] सं सीदस्व महाँ असि शोचस्व देववीतमः । वि धूममग्ने अरुषं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम्[१२] जनिष्वा हि जेन्यो अग्ने अह्नां हितो हितेष्वरुषो वनेषु । दमेदमे सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान्[१३] ॥३॥

सं० ४।१।४

(मृदाहरणम् ॥ १,५,१३ त्रिष्टुप्, २,६,८-१०,१४ अनुष्टुप्, ३,७ बृहती, ४ उपरिष्टाद्बृहती, १२ उष्णिक् । अग्निर्ऋषिः)

सं ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानायै हृदयं यद्विलिष्टम् । देवानां यश्चरति प्राणथेन तस्मै च देवि वषडस्तु तुभ्यम्[१] सुजातो ज्योतिषा सह

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शर्म वरुथमाऽसदः सुवः । वासो अग्ने विश्वरूपꣳ सं व्ययस्व विभावसो[२] उदु तिष्ठ स्वध्वरावा नो देव्या कृपा । दृशे च भासा बृहता सुशुक्वनिराऽग्ने याहि सुशस्तिभिः[३] ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये तिष्ठा देवो न सविता । ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे[४] स जातो गर्भो असि रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु । चित्रः शिशुः परि तमाꣳस्यक्तः प्रमातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गाः[५] स्थिरो भव वीड्वङ्ग आशुर्भव वाज्यर्वन् । पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहनः[६] शिवो भव प्रजाभ्यो मानुषीभ्य-स्त्वमङ्गिरः । मा द्यावापृथिवी अभि शूशुचो माऽन्तरिक्षं मा वनस्पतीन्[७] प्रैतु वाजी कनिक्रदत्[८] नानदद्रासभः पत्वा । भरन्नग्निं पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा[९] रासभो वां कनिक्रदत्सुयुक्तो वृषणा रथे । स वामग्निं पुरीष्यमाशुर्दूतो वहादितः[१०] वृषाऽग्निं वृषणं भरन्नपां गर्भꣳ समुद्रियम् । अग्न आयाहि वीतये[११] ऋतꣳ सत्यम्[१२] ओषधयः प्रतिगृह्णी-ताग्निमेतꣳशिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान् । व्यस्यन्विश्वा अमतीररातीर्निषीदन्नो अप दुर्मतिꣳ हनत्[१३] ओषधयः प्रति मोदध्वमेनं पुष्पावतीः सुपिप्पलाः । अयं वो गर्भ ऋत्वियः प्रत्नꣳ सधस्थमाऽसदत्[१४] ॥४॥

सं० ४।१।५

(उखानिर्माणम् ॥ १ त्रिष्टुप्, ५,७-१०, १९ अनुष्टुप्, २-४ गायत्री, ६ महाबृहती । अग्निऋषिः)

वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः । सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहꣳ सुहवस्य प्रणीतौ[१] आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे[२] यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः[३] तस्मा अरङ्गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः[४] मित्रः सꣳसृज्य पृथिवीं भूमिं च ज्योतिषा सह । सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम्[५] अयक्ष्माय त्वा सꣳसृजामि प्रजाभ्यः विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः सꣳसृजन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[६] रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीं बृहज्ज्योतिः समीधिरे । तेषां भानुरजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते[७] सꣳसृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः कर्मण्यां मृदम् । हस्ताभ्यां मृद्वीं कृत्वा सिनी-वाली करोतु ताम्[८] सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा सा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तुभ्यमदिते मह ओखां दधातु हस्तयोः[९] उखां करोतु शक्त्या बाहुभ्या-
मदितिर्धिया। माता पुत्रं यथोपस्थे साऽग्निं बिभर्तु गर्भ आ[१०] मखस्य
शिरोऽसि[११] यज्ञस्य पदे स्थः[१२] वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण
छन्दसाऽङ्गिरस्वत्पृथिव्यसि (ध्रुवाऽसि धारया मयि प्रजाᳪ रायस्पोषं
गौपत्यᳪ सुवीर्यᳪ सजातान्यजमानाय)[१३] रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन
छन्दसाऽङ्गिरस्वदन्तरिक्षमसि (ध्रुवाऽसि धारया मयि प्रजाᳪ रायस्पोषं
गौपत्यᳪ सुवीर्यᳪ सजातान्यजमानाय)[१४] आदित्यास्त्वा कृण्वन्तु
जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद्द्यौरसि (ध्रुवासि धारया मयि प्रजाᳪ रायस्पोषं
गौपत्यᳪ सुवीर्यᳪ सजातान्यजमानाय)[१५] विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः
कृण्वन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद्दिशोऽसि ध्रुवाऽसि धारया मयि प्रजाᳪ
रायस्पोषं गौपत्यᳪ सुवीर्यᳪ सजातान्यजमानाय[१६] अदित्यै
रास्नाऽसि[१७] अदितिस्ते बिलं गृह्णातु पाङ्क्तेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[१८]
कृत्वाय सा महीमुखां मृन्मयीं योनिमग्नये। तां पुत्रेभ्यः सं प्रायच्छ-
ददितिः श्रपयानिति[१९] ॥५॥

सं० ४।१।६

(उखासंस्कारः ॥ १४ शङ्कुमत्युष्णिक्; १८-१९ अनुष्टुप्,
१५-१७ गायत्री। अग्निर्ऋषिः)

वसवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[१] रुद्रास्त्वा
धूपयन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[२] आदित्यास्त्वा धूपयन्तु
जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[३] विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा धूपयन्त्वानुष्टुभेन
छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[४] इन्द्रस्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वत्[५] विष्णुस्त्वा
धूपयन्त्वङ्गिरस्वत्[६] वरुणस्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वत्[७] अदितिस्त्वा
देवी विश्वदेव्यावती पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत्खनत्ववट[८] देवानां-
त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वद्दधतूखे[९] धिषणा-
स्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वदभीन्धतामुखे[१०]
ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखे[११] वरू-
त्रय (स्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत् पचन्तूखे[१२]
जनयस्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत् पचन्तूखे[१३]
मित्रैतामुखां पचैषा मा भेदि। एतां ते परि ददाम्यभित्त्यै[१४] अभीमां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

महिना दिवं मित्रो बभूव सप्रथाः । उत श्रवसा पृथिवीम्[१५] मित्रस्य चर्षणीधृतश्रवो देवस्य सानसिम् । द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम्[१६] देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः । सुबाहुरुत शक्त्या[१७] अपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पृण[१८] उत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ ध्रुवा त्वम्[१९] वसवस्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु गायत्रेण छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[२०] रुद्रास्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[२१] आदित्यास्त्वाऽऽछृन्दन्तु जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत[२२] विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा आच्छृन्दन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्[२३] ॥६॥

सं० ४।१।७

(अग्निचयनाङ्गपशुसामिधेन्यः ॥ १-५, १-९ त्रिष्टुप्, ६ विराड्रूपा, १० अनुष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

समास्त्वाऽग्न ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या । सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्याः[१] सं चेध्यस्वाग्ने प्र च बोधयैनमुच्च तिष्ठ महते सौभगाय । मा च रिषदुपसत्ता ते अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु माऽन्ये[२] त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने सं वरणे भवा नः । सपत्नहा नो अभिमातिजिच्च स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन्[३] इहैवाग्ने अधि धारया रयिं मा त्वा नि क्रन्पूर्वचितो निकारिणः । क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्धतां ते अनिष्टृतः[४] क्षत्रेणाग्ने स्वायुः सꣳरभस्व मित्रेणाग्ने मित्रधेये यतस्व । सजातानां मध्यमस्था एधि राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह[५] अति निहो अति स्रिधोऽत्यचित्तिमत्यरातिमग्ने । विश्वा ह्यग्ने दुरिता सहस्वाथास्मभ्यꣳ सहवीराꣳ रयिं दाः[६] अनाधृष्यो जातवेदा अनिष्टृतो विराडग्ने क्षत्रभृद्दीदिहीह । विश्वा आशाः प्रमुञ्चन्मानुषीर्भियः शिवाभिरद्य परि पाहि नो वृधे[७] बृहस्पते सवितर्बोधयैनꣳ सꣳशितं चित्सन्तराꣳ सꣳशिशाधि । वर्धयैनं महते सौभगाय विश्व एनमनु मदन्तु देवाः[८] अमुत्रभूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः । प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्ने भिषजा शचीभिः[९] उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्[१०] ॥७॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।१।८

(आप्रियो याज्यापुरोऽनुवाक्याः ।। १-६ पिपीलिकमध्यानुष्टुप्, ७, १०-१२ पिपीलिकमध्योष्णिक्, ८ पुरउष्णिक्, ९ शङ्कुमती गायत्री, १३-२० त्रिष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीꣳष्यग्नेः । द्युमत्तमा
सुप्रतीकस्य सूनोः[1] तनूनपादसुरो विश्ववेदा देवो देवेषु देवः । पथ
आऽनक्ति मध्वा घृतेन[2] मध्वा यज्ञं नक्षसे प्रीणानो नराशꣳसो अग्ने ।
सुकृद्देवः सविता विश्ववारः[3] अच्छायमेति शवसा घृतेनेडानो वह्नि-
र्नमसा । अग्निꣳ स्रुचो अध्वरेषु प्रयत्सु[4] स यक्षदस्य महिमानमग्नेः
स ईं मन्द्रासु प्रयसः । वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च[5] द्वारो देवीरन्वस्य
विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः । उरुव्यचसो धाम्ना पत्यमानाः[6] ते
अस्य योषणे दिव्ये न योनावुषासानक्ता । इमं यज्ञमवतामध्वरं नः[7]
दैव्या होतारावूर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वामभि गृणीतम् । कृणुतं नः स्विष्टिम्[8]
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदꣳ सदन्त्विडा सरस्वती भारती । मही गृणाना[9]
तन्नस्तुरीयमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टा सुवीरम् । रायस्पोषं वि ष्यतु नाभि-
मस्मे[10] वनस्पतेऽव सृजा रराणस्त्मना देवेषु । अग्निर्हव्यꣳ शमिता
सूदयाति[11] अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेद इन्द्राय हव्यम् । विश्वे
देवा हविरिदं जुषन्ताम्[12] हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः
पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा
विधेम[13] यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इन्द्राजा जगतो बभूव ।
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम[14] य
आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायाऽ-
मृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम[15] यस्येमे हिमवन्तो
महित्वा यस्य समुद्रꣳ रसया सहाहुः । यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू
कस्मै देवाय हविषा विधेम[16] यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां
मनसा रेजमाने । यत्राधि सूर उदितौ व्येति कस्मै देवाय हविषा विधेम[17]
येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढे येन सुवः स्तभितं येन नाकः । यो अन्त-
रिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम[18] आपो ह यन्म-
हतीर्विश्वमायं दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । ततो देवानां निरवर्तता-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम[१९] यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । यो देवेष्वधि देव एक आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम[२०] ॥८॥

सं० ४।१।९

(अग्न्युत्पादनम् ॥ ७-८, १५-१६ अनुष्टुप्, ११-१३ गायत्री, ९, १४ त्रिष्टुप्, १० पिपीलिकमध्योष्णिक् । अग्निर्ऋषिः)

आकूतिमग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा[१] मनो मेधामग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा[२] चित्तं विज्ञातमग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा[३] वाचो विधृतिमग्निं प्रयुजꣳ स्वाह[४] प्रजापतये मनवे स्वाहा[५] अग्नये वैश्वानराय स्वाहा[६] विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो वृणीत सख्यं विश्वे राय इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा[७] मा सु भित्था मा सु रिषो दृꣳहस्व वीडयस्व सु । अम्ब धृष्णु वीरयस्वाग्निश्चेदं करिष्यथः[८] दृꣳहस्व देवि पृथिवि स्वस्तय आसुरी माया स्वधया कृताऽसि । जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यमरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन्[९] मित्रैतामुखां तपैषा मा भेदि । एतां ते परिददाम्यभित्यै[१०] द्रवन्नः सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः । सहसस्पुत्रो अद्भुतः[११] परस्या अधि संवतोऽवराꣳ अभ्यातर । यत्राहमस्मि ताꣳ अव[१२] परमस्याः परावतो रोहिदश्व इहागहि । पुरीष्यः पुरुप्रियोऽग्ने त्वं तरा मृधः[१३] सीद त्वं मातुरस्या उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान् । मैनामर्चिषा मा तपसाऽभि शूशुचोऽन्तरस्याꣳ शुक्रज्योतिर्वि भाहि[१४] अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै सदने स्वे । तस्यास्त्वꣳ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भव[१५] शिवो भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सीद शिवस्त्वम् । शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहाऽसदः[१६] ॥९॥

सं० ४।१।१०

(अग्निधारणम् ॥ १-३, ५-१० अनुष्टुप्, ३-४ ११, १३ त्रिष्टुप्, १२ जगती । अग्निर्ऋषिः)

यदग्ने यानि कानि चाऽऽ ते दारूणि दध्मसि । तदस्तु तुभ्यमिद्घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ्य[१] यदत्त्युपजिह्विका यद्वम्रो अतिसर्पति । सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ्य[२] रात्रिꣳ रात्रिमप्रयावं भरन्तो-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऽश्वायेव तिष्ठते घासमस्मै। रायस्पोषेण समिषा मदन्तोऽग्ने मा ते प्रतिवेशा रिषाम[३] नाभा पृथिव्याः समिधानमग्निं रायस्पोषाय बृहते हवामहे। इरंमदं बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु सासहिम्[४] याः सेना अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा उत। ये स्तेना ये च तस्कराास्तांस्ते अग्नेऽपि दधाम्यास्ये[५] दंष्ट्राभ्यां मलिम्लूञ्जम्भ्यैस्तस्करां उत। हनूभ्यां स्तेनान्भगवस्तांस्त्वं खाद सुखादितान्[६] ये जनेषु मलिम्लवः स्तेनासस्तस्करा वने। ये कक्षेष्वघायवस्तांस्ते दधामि जम्भयोः[७] यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जनः। निन्दाद्यो अस्मां दिप्साच्च सर्वं तं मस्मसा कुरु[८] संशितं मे ब्रह्म संशितं वीर्यं बलम्। संशितं क्षत्रं जिष्णु यस्याहमस्मि पुरोहितः[९] उदेषां बाहू अतिरमुद्वर्चं उदू बलम्। क्षिणोमि ब्रह्मणाऽमित्रानुन्नयामि स्वांअहम्[१०] दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनत्सुरेताः[११] विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पदे। वि नाकमख्यत्सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो विराजति[१२] नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकं समीची। द्यावा क्षामा रुक्मरन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः[१३] सुपर्णोऽसि गरुत्मांन्त्रिवृत्ते शिरो गायत्रं चक्षुः स्तोम आत्मा साम ते तनूर्वामदेव्यं बृहद्रथंतरे पक्षौ यज्ञाय ज्ञियं पुच्छं छन्दांस्यङ्गानि धिष्णियाः शफा यजूंषि नाम[१४] सुपर्णोऽसि गरुत्मान्दिवं गच्छ सुवः पत[१५क] ॥१०॥

सं० ४।२।१

(आसन्द्यामुखाग्निस्थापनम् ॥ ८-९ गायत्री, ११, १४-१५ अनुष्टुप्, ५, १०, १२-१३ त्रिष्टुप्, ६ तनुशिरा, ७ महाबृहती, १६ जगती, अग्निर्ऋषिः)

विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रं छन्द आ रोह पृथिवीमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः[१] विष्णोः क्रमोऽस्यभिशस्तिहा त्रैष्टुभं

(क) युञ्जानः १३ इमामगृभ्णन् २१ देवस्य त्वा १३ सं ते १४
वि पाजसा १९ वसवस्त्वा २३ समास्त्वा १० ऊर्ध्वा अस्य २०
आकूतिमग्निं १६ यदग्ने १५। अनु० १० आहत्य मन्त्राः १६४
अथ ब्राह्मणभागः सावित्राणि जुहोति तै० सं० ५-१-१-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

छन्द आ रोहान्तरिक्षमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः[२] विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतं छन्द आ रोह दिवमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः[३] विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्ताऽऽनुष्टुभं छन्द आ रोह दिशोऽनु विक्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः[४] अक्रं ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः[५] अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभि न आ वर्तस्वाऽऽयुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन[६] अग्ने अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः। तासां पोषस्य पोषेण पुनर्नो नष्टमा कृधि[७] पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः[८] सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्न्या विश्वतस्परि[९] उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमम्। वि मध्यमꣳ श्रथाय। अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम[१०] आ त्वाऽहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः। विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मिन्राष्ट्रमधि श्रय[११] अग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थान्निर्जगन्वान्तमसो ज्योतिषाऽगात्। अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः[१२] सीद त्वं मातुरस्याः उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाऽभि शूशुचोऽन्तरस्याꣳ शुक्रं ज्योतिर्वि भाहि[१३] अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै सदने स्वे। तस्यास्त्वꣳ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भव[१४] शिवो भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहासदः[१५] हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्[१६] ॥१॥

सं० ४।२।२

(आसन्द्यां स्थापितस्याग्नेरुपस्थानम्॥ त्रिष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः[१] विद्मा ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्मा ते सद्म विभृतं पुरुत्रा। विद्मा ते नाम परमं गुहा यद्विद्मा तमुत्सं यत आजगन्थ[२] समुद्रे त्वा नृमणा अप्स्वन्तर्नृचक्षा ईधे दिवो अग्न ऊधन्। तृतीये त्वा रजसि तस्थिवाꣳसमृतस्य योनौ महिषा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अहिन्वन्[३] अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ।
सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः[४] उशि-
क्पावको अरतिः सुमेधा मर्तेष्वग्निरमृतो नि धायि । इयर्ति धूममरुषं
भरिभ्रदुच्छुक्रेण शोचिषा द्यामिनक्षन्[५] विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आ
रोदसी अपृणाज्जायमानः । वीडुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमय-
जन्त पञ्च[६] श्रीणामुदारो धरुणो रयीणां मनीषाणां प्रार्पणः सोमगोपाः ।
वसोः सूनुः सहसो अप्सु राजा वि भात्यग्र उषसामिधानः[७] यस्ते अद्य
कृणवद्भद्रशोचेऽपूपं देव घृतवन्तमग्ने । प्र तं नय प्रतरं वस्यो अच्छाभि
द्युम्नं देवभक्तं यविष्ठ[८] आ तं भज सौश्रवसेष्वग्न उक्थउक्थ आ भज
शस्यमाने । प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भवात्युज्जातेन भिनददुज्जनित्वैः[९]
त्वामग्ने यजमाना अनु द्यून्विश्वा वसूनि दधिरे वार्याणि । त्वया सह
द्रविणमिच्छमाना व्रजं गोमन्तमुशिजो वि वव्रुः[१०] दृशानो रुक्म
उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः । अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्यदे-
नं द्यौरजनयत्सुरेताः[११] ॥२॥

आ० ४।२।३

(चयनार्थस्य देवयजनस्य परिग्रहः ॥ त्रिष्टुप्, १ उपरिष्टाद्बृहती, २-३, ८-१०
अनुष्टुप्, ४,७,११-१२,१५ गायत्री । अग्निर्ऋषिः)

अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः । प्र प्रदातारं तारिष ऊर्जं
नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे[१] उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने भरन्तु चित्तिभिः ।
स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः[२] प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि
शिवेभिरर्चिभिस्त्वम् । बृहद्भिर्भानुभिर्भासन्मा हिꣳसीस्तनुवा प्रजाः[३]
समिधाऽग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् । आऽस्मिन्हव्या जुहोतन[४]
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः । अभि यः पूरुं
पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः[५] आपो देवीः प्रति
गृह्णीत भस्मैतत्स्योने कृणुध्वꣳ सुरभावु लोके । तस्मै नमन्तां जनयः
सुपत्नीर्मातेव पुत्रं बिभृतास्वेनम्[६] अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधीरनु रुध्यसे ।
गर्भे सञ्जायसे पुनः[७] गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् । गर्भो
विश्वस्य भूतस्याग्ने गर्भो अपामसि[८] प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च
पृथिवीमग्ने । सꣳसृज्य मातृभिस्त्वं ज्योतिष्मान्पुनराऽसदः[९] पुनरासद्य

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सदनमपश्चं पृथिवीमग्ने। शेषे मातुर्यथोपस्थेऽन्तरस्याꣳ शिवतमः[१०] पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः[११] सह रय्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्निया विश्वतस्परि[१२] पुनस्त्वाऽऽदित्या रुद्रा वसवः समिन्धतां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः। घृतेन त्वं तनुवो वर्धयस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः[१३] बोधा नो अस्य वचसो यविष्ठ मꣳहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः। पीयति त्वो अनु त्वो गृणाति वन्दारुस्ते तनुवं वन्दे अग्ने[१४] स बोधि सूरिर्मघवा वसुदावा वसुपतिः। युयोध्यस्मद् द्वेषाꣳसि[१५] ॥३॥

सं० ४।२।४

(गार्हपत्यचयनम् ॥ १, ७-८, ११ त्रिष्टुप्, ६, १०, १२, १५-१६ अनुष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

अपेत वीत वि च सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमोऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै[१] अग्नेर्भस्मासि[२] अग्नेः पुरीषमसि[३] संज्ञानमसि कामधरणम्[४] मयि ते कामधरणं भूयात्[५] सं या वः प्रियास्तनुवः सं प्रिया हृदयानि वः। आत्मा वो अस्तु संप्रियः संप्रियास्तनुवो मम[६] अयꣳ सो अग्निर्यस्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे वावशानः। सहस्रियं वाजमत्यं न सप्तिꣳससवान्त्सन्त्स्तूयसे जातवेदः[७] अग्ने दिवो अर्णमच्छा जिगास्यच्छा देवाꣳ ऊचिषे धिष्णिया ये। याः परस्ताद्रोचने सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः[८] अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोषधीष्वप्सु वा यजत्र। येनान्तरिक्षमुर्वा ततन्थ त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः[९] पुरीष्यासो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषसः। जुषन्ताꣳ हव्यमाहुतमनमीवा इषो महीः[१०] इडामग्ने पुरुदꣳसꣳ सनिं गोः शश्वत्तमꣳ हवमानाय साध। स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाऽग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे[११] अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्न आ रोहाथा नो वर्धया रयिम्[१२] चिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवासीद[१३] परिचिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवासीद[१४] लोकं पृण छिद्रं पृणाथो सीद शिवा त्वम्। इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन्योनावसीषदन्[१५] ता अस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः। जन्मन्देवानां विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः[१६] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।२।५

(आहवनीयचयनार्थं भुवः कर्षणम् ॥ त्रिष्टुप्, १ महाबृहती, २ द्विपदा त्रिष्टुप्, ३, ७, १९ अनुष्टुप्, ४, १८ पङ्क्ति, १० महासतोबृहती, १४ बृहती, १५-१६ गायत्री, अग्निरृषिः)

समितꣳ सं कल्पेथाꣳ संप्रियौ रोचिष्णू सुमनस्यमानौ । इषमूर्जमभि संवसानौ सं वां मनाꣳसि सं व्रता समु चित्तान्याऽकरम्[1] अग्ने पुरीष्याधिपा भवा त्वं नः । इषमूर्जं यजमानाय धेहि[2] पुरीष्यस्त्वमग्ने रयिमान्पुष्टिमाꣳ असि । शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहाऽसदः[3] भवतन्नः समनसौ समोकसा वरेपसौ । मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः[4] मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्निꣳ स्वे योनावभारुखा । तां विश्वैर्देवैरृतुभिः संविदानः प्रजापतिर्विश्वकर्मा वि मुञ्चतु[5] यदस्य पारे रजसः शुक्रं ज्योतिरजायत । तन्नः पर्षदति द्विषः[6] अग्ने वैश्वानर स्वाहा[7] नमः सु ते निरृते विश्वरूपेऽयस्मयं वि चृता बन्धमेतम् । यमेन त्वं यम्या संविदानोत्तमं नाकमधि रोहयेमम्[8] यत्ते देवी निरृतिराबबन्ध दाम ग्रीवास्वविचर्त्यम् । इदं ते तद्विष्याम्यायुषो नमध्यादथा जीवः पितुमद्धि प्रमुक्तः[9] यस्यास्ते अस्याः क्रूर आसञ्जुहोम्येषां बन्धानामवसर्जनाय । भूमिरिति त्वा जना विदुर्निरृतिरिति त्वाऽहं परि वेद विश्वतः[10] असुन्वन्तमयजमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि । अन्यमस्मदिच्छ सा त इत्या नमो देवि निरृते तुभ्यमस्तु[11] देवीमहं निरृतिं वन्दमानः पितेव पुत्रं दसये वचोभिः । विश्वस्य या जायमानस्य वेद शिरः शिरः प्रति सूरी वि चष्टे[12] निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वा रूपाऽभि चष्टे शचीभिः । देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तस्थौ समरे पथीनाम्[13] सं वरत्रा दधातन निराहावान्कृणोतन । सिञ्चामहा अवटमुद्रिणं वय विश्वाऽहाऽदस्तमक्षितम्[14] निष्कृताहावमवटꣳ सुवरत्रꣳ सुषेचनम् । उद्रिणꣳ सिञ्चे अक्षितम्[15] सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुम्नया[16] युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह बीजम् । गिरा च श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्सृण्याः पक्वमाऽयत्[17] लाङ्गलं पवीरवꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुशेवꣳ सुमतित्सरु । उदित्कृषति गामविं प्रफव्यं च पीवरीम् । प्रस्थावद्रथवाहनम्[१८] शुनं नः फाला वि तुदन्तु भूमिꣳ शुनं कीनाशा अभि यन्तु वाहान् । शुनं पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम्[१९] कामं कामदुघे धुक्ष्व मित्राय वरुणाय च । इन्द्रायाग्नये पूष्ण ओषधीभ्यः प्रजाभ्यः[२०] घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्भिः । ऊर्जस्वती पयसा पिन्वमानाऽस्मान्त्सीते पयसाऽभ्याववृत्स्व[२१] ॥५॥

सं० ४।२।६

(कृष्टायां भुवि ओषधिवापः ॥ अनुष्टुप्, ९ बृहती । अग्निर्ऋषिः)

या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा । मन्दामि बभ्रूणामहꣳ शतं धामानि सप्त च[१] शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः । अथा शतक्रत्वो यूयमिमं मे अगदं कृत[२] पुष्पावतीः प्रसूवतीः फलिनीरफला उत । अश्वा इव सजित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः[३] ओषधीरिति मातरस्तद्वो देवीरुप ब्रुवे । रपाꣳसि विघ्नतीरित रपश्चातयमानाः[४] अश्वत्थे वो निषदनं पर्णे वो वसतिः कृता । गोभाज इत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम्[५] यदहं वाजयन्निमा ओषधीर्हस्त आदधे । आत्मा यक्ष्मस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा[६] यदोषधयः संगच्छन्ते राजानः समिताविव । विप्रः स उच्यते भिषग्रक्षोहाऽमीवचातनः[७] निष्कृतिर्नाम वो माताऽथा यूयꣳस्थ संकृतीः । सराः पतत्रिणीः स्थन यदामयति निष्कृत[८] अन्या वो अन्यामवत्वन्याऽन्यस्या उपावत । ताः सर्वा ओषधयः संविदाना इदं मे प्रावता वचः[९] उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते । धनꣳसनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष[१०] अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमक्रमुः । ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत्किंच तनुवाꣳ रपः[११] यास्त आतस्थुरात्मानं या आविविशुः परुः परुः । तास्ते यक्ष्मं वि बाधन्तामुग्रो मध्यमशीरिव[१२] साकं यक्ष्म प्र पत श्येनेन किकिदीविना । साकं वातस्य ध्राज्या साकं नश्य निहाकया[१३] अश्वावतीꣳ सोमवतीमूर्जयन्तीमुदोजसम् । आ वित्सि सर्वा ओषधीरस्मा अरिष्टतातये[१४] याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वꣳ हसः[15] याः ओष-
धयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासां त्वमस्युत्तमा प्र णो
जीवातवे सुव[16] अवपतन्तीरवदन्दिव ओषधयः परि । यं जीव-
मश्नवामहै न स रिष्याति पूरुषः[17] याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्च दूरं
परागताः । इह संगत्य ताः सर्वा अस्मै सं दत्त भेषजम्[18] मा वो
रिषत्खनिता यस्मै चाहं खनामि वः । द्विपच्चतुष्पदस्माकꣳ सर्वमस्त्व-
नातुरम्[19] ओषधयः संवदन्ते सोमेन सह राज्ञा । यस्मै करोति
ब्राह्मणस्तꣳ राजन्पारयामसि[20] ॥६॥

सं० ४।२।७

(लोष्ठक्षेपादिकम् ॥ १, ३-६, १५ त्रिष्टुप्, २ उष्णिक्, ३, १४, गायत्री, ७, १० विष्टारपङ्क्ति, ८-९, १२ सतोबृहती, ११ उपरिष्टाज्ज्योतिः । अग्निर्ऋषिः)

मा नो हिꣳसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवꣳ सत्यधर्मा जजान ।
यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम[1] अभ्यावर्तस्व
पृथिवि यज्ञेन पयसा सह । वपां ते अग्निरिषितोऽव सर्पतु[2] अग्ने
यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं यत्पूतं यद्यज्ञियम् । तद्देवेभ्यो भरामसि[3] इष-
मूर्जमहमित आ दद ऋतस्य धाम्नो अमृतस्य योनेः[4] आ नो गोषु
विशत्वोषधीषु[5] जहामि सेदिमनिराममीवाम्[6] अग्ने तव श्रवो
वयो महि भ्राजन्त्यर्चयो विभावसो । बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्यं
दधासि दाशुषे कवे[7] इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरस्मै रायो अमर्त्य ।
स दर्शतस्य वपुषो वि राजसि पृणक्षि सानसिꣳ रयिम्[8] ऊर्जो
नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व धीतिभिर्हितः । त्वे इषः सं दधुर्भूरिरेत-
सश्चित्रोतयो वामजाताः[9] पावकवर्चाः शुक्रवर्चाः अनूनवर्चाः उदियर्षि
भानुना । पुत्रः पितरा विचरन्नुपावस्युभे पृणक्षि रोदसी[10] ऋता-
वानं महिषं विश्वचर्षणिमग्निꣳ सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः । श्रुत्कर्णꣳ
सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा[11] निष्कर्तारमध्वरस्य
प्रचेतसं क्षयन्तꣳ राधसे महे । रातिं भृगूणामुशिजं कविक्रतुं पृणक्षि
सानसिꣳ रयिम्[12] चितः स्थ परिचित ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं तया
देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवाः सीदत[13] आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे[१४] सं ते पयांꣳसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः । आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व[१५] आप्यायस्व मदिन्तमसोम विश्वाभिरूतिभिः । भवा नः स प्रथस्तमः[१६] ॥७॥

सं० ४।२।८

(अश्वाक्रमणपुष्करपर्णोपधानरुक्मोपधानादि ॥ १-६ त्रिष्टुप्, ७-९ अनुष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

अभ्यस्थाद्विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह तदु सोम आह । बृहस्पतिः सविता तन्म आह पूषा माऽधात्सुकृतस्य लोके[१] यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात् । श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुतं जनिम तत्ते अर्वन्[२] अपां पृष्ठमसि योनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम् । वर्धमानं मह आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व[३] ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः । स बुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः[४] हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम[५] द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः । तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः[६] नमो अस्तु सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु । ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः[७] येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिषु । येषामप्सु सदः कृतं तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः[८] या इषवो यातुधानानां ये वा वनस्पतीꣳरनु । ये वाऽवटेषु शेरते तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः[९] ॥८॥

सं० ४।२।९

(स्वयमातृण्णाद्युपधानम् ॥ १ बृहती, ३-४, १४ अनुष्टुप्, ७-११, १८-१९ गायत्री, १३ नष्टरूपा, २०, २७-२८ त्रिष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता विश्वकर्मणा सुकृता । मा त्वा समुद्र उद्वधीन्मा सुपर्णो व्यथमाना पृथिवीं दृꣳह[१] प्रजापतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं प्रथोऽसि पृथिव्यसि भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं यच्छ पृथिवीं दृꣳह पृथिवीं मा हिꣳसी विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्रायाग्निस्त्वाऽभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाऽ-

१६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[2] काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषः परुषः परि। एवा
नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन च[3] या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण
विरोहसि। तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम्[4] अषाढाऽसि
सहमाना सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः[5] सहस्व पृतनाः सहस्व पृत-
न्यतः। सहस्रवीर्या असि सा मा जिन्व[6] मधु वाता ऋतायते मधु
क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः[7] मधु नक्तमुतोषसि
मधुमत्पार्थिवꣳरजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता[8] मधुमान्नो वनस्पतिर्म-
धुमाꣳ अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः[9] मही द्यौः पृथिवी
च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतां नो भरीमभिः[10] तद्विष्णोः
परमं पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम्[11] ध्रुवाऽसि
पृथिवि सहस्व पृतन्यतः। स्यूता देवेभिरमृतेनाऽगाः[12] यास्ते अग्ने
सूर्ये रुचं उद्यतो दिवमातन्वन्ति रश्मिभिः। ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय
नस्कृधि[13] या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः। इन्द्राग्नी
ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते[14] विराड् ज्योतिरधारयत्[15]
सम्राड् ज्योतिरधारयत्[16] स्वराड् ज्योतिरधारयत्[17] अग्ने युक्ष्वा
हि ये तवाश्वासो देव साधवः। अरं वहन्त्याशवः[18] युक्ष्वा हि देव-
हूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव। नि होता पूर्व्यः सदः[19] द्रप्सश्चस्कन्द
पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनु संचरन्तं
द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः[20] अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनम्[21]
अग्नेर्वैश्वानरस्य च[22] अग्निर्ज्योतिषा ज्योतिष्मान्[23] रुक्मो
वर्चसा वर्चस्वान्[24] ऋचे त्वा[25] रुचे त्वा[26] समित्स्रवन्ति
सरितो न धेनाः। अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारा अभि
चाकशीमि। हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम्[27] तस्मिन्त्सुपर्णो
मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः। तस्याऽऽसते हरयः सप्त तीरे
स्वधां दुहाना अमृतस्य धाराम्[28] ॥९॥

सं० ४।२।१०

(पशुशीर्षोपधानम्॥ त्रिष्टुप्, ७, १०, १३ अष्टि, अग्निर्ऋषिः)

आदित्यं गर्भं पयसा समञ्जन्त्सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूपम्। परि
वृङ्ग्धि हरसा माऽभि मृक्षः शतायुषं कृणुहि चीयमानः। इमं मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हिꣳसीर्द्विपादं पशूनाꣳ सहस्राक्ष मेध आ चीयमानः[१] मयुमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद[२] वातस्य ध्राजिं वरुणस्य नाभिमश्वं जज्ञानꣳ सरिरस्य मध्ये। शिशुं नदीनाꣳ हरिमद्रिबुद्धमग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन्। इमं मा हिꣳसीरेकशफं पशूनां कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेषु[३] गौरमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद[४] अजस्रमिन्दुमरुषं भुरण्युमग्निमीडे पूर्वचित्तौ नमोभिः। स पर्वभिर्ऋतुशः कल्पमानो गां मा हिꣳसीरदितिं विराजम्[५] इमꣳ समुद्रꣳ शतधारमुत्सं व्यच्यमानं भुवनस्य मध्ये। घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन्[६] गवयमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद[७] वरूत्रिं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं जज्ञानाꣳ रजसः परस्मात्। महीꣳ साहस्रीमसुरस्य मायामग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन्[८] इमामूर्णायुं वरुणस्य मायां त्वचं पशूनां द्विपदां चतुष्पदाम्। त्वष्टुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन्[९] उष्ट्रमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद[१०] यो अग्निरग्नेस्तपसोऽधि जातः शोचात्पृथिव्या उत वा दिवस्परि। येन प्रजा विश्वकर्मा व्यानट् तमग्ने हेडः परि ते वृणक्तु[११] अजा ह्यग्नेरजनिष्ट गर्भात्सावा अपश्यज्जनितारमग्रे तया रोहमायन्नुप मेध्यासस्तया देवा देवतामग्र आयन्[१२] शरभमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद[१३क] ॥१०॥

सं० ४।३।१

(प्रथमचितौ अपस्यामिधानेष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

अपां त्वेमन्त्सादयामि[१] अपां त्वोद्मन्त्सादयामि[२] अपां त्वा भस्मन्त्सादयामि[३] अपां त्वा ज्योतिषि सादयामि[४] अपां

(क) विष्णोः क्रमो १६ दिवस्परि ११ अन्नपते १५ अपेत वीत १६
सामतुꣳ २१ या जाता २० मा नो हि १६ अभ्यस्थात् ९
ध्रुवाऽसि २८ आदित्यं गर्भं १३ अनु० १० आहत्य मन्त्राः १६५
अथ ब्राह्मणभागः
विष्णुमुखा वै देवाः तै० सं० ५-२-१-१०
उत्सन्नयज्ञो वा एषा तै० सं० ५-३-१-११

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वाऽयने सादयामि[5] अर्णवे सदने सीद[6] समुद्रे सदने सीद[7] सलिले सदने सीद[8] अपां क्षये सीद[9] अपाꣳ सधिषि सीद[10] अपां त्वा सदने सादयामि[11] अपां त्वा सधस्थे सादयामि[12] अपां त्वा पुरीषे सादयामि[13] अपां त्वायो नौ सादयामि[14] अपां त्वा पाथसि सादयामि[15] गायत्री छन्दः[16] त्रिष्टुप् छन्दः[17] जगती छन्दः[18] अनुष्टुप् छन्दः[19] पङ्क्तिःछन्दः[20] ॥१॥

सं० ४।३।२

(प्रथमचितौ प्राणभृदिष्टकोपधानम् ।। अग्निर्ऋषिः)

अयं पुरो भुवस्तस्य प्राणो भौवायनो वसन्तः प्राणायनो गायत्री वासन्ती गायत्रियै गायत्रं गायत्रादुपाꣳशुरुपाꣳशोस्त्रिवृत्त्रिवृतो रथंतरꣳ रथंतराद्वसिष्ठ ऋषिः प्रजापति गृहीतया त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्यः[1] अयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वकर्मणं ग्रीष्मो मानसस्त्रिष्टुग्ग्रैष्मी त्रिष्टुभ ऐड मैडादन्तर्यामोऽन्तर्यामात्पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्बृहतो भरद्वाज ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनो गृह्णामि प्रजाभ्यः[2] अयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं वर्षाणि चाक्षुषाणि जगती वार्षी जगत्या ऋक्षममृक्षमाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपं वैरूपाद्विश्वामित्र ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्यः[3] इदमुत्तरात्सुवस्तस्य श्रोत्रꣳ सौवꣳ शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्छारद्यनुष्टुभः स्वारꣳ स्वारान्मन्थी मन्थिन एकविꣳश एकविꣳशाद्वैराजं वैराजाज्जमदग्निर्ऋषिः प्रजापति गृहीतया त्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्यः[4] इयमुपरि मतिस्तस्यै वाङ्मातीहेमन्तो वाच्यायनः पङ्क्ति हैमन्ती पङ्क्त्यै निधनं वन्निधनवत आग्रयण आग्रयणात्त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाभ्याꣳ शाक्वररैवते शाक्वररैवताभ्यां विश्वकर्मर्षिः प्रजापति गृहीतया त्वया वाचं गृह्णामि प्रजाभ्यः[5] ॥२॥

सं० ४।३।३

(प्रथमचितौ अपानभृदिष्टकोपधानम् ।। अग्निर्ऋषिः)

प्राची दिशां वसन्त ऋतूनामग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणं त्रिवृत्स्तोमः स उ पञ्चदशवर्तनिस्त्र्यविर्वयः कृतमयानां पुरोवातो वातः सानग ऋषिः । (पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु तेनोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रे-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऽस्यामा शिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१] दक्षिणा दिशां ग्रीष्म ऋतूनामिन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं पञ्चदशस्तोमः स उ सप्तदशवर्तनिर्दित्यवाड्वयस्त्रेताऽयानां दक्षिणाद्वातो वातः सनातन ऋषिः (पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु तेनोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[२] प्रतीची दिशां वर्षा ऋतूनां विश्वे देवा देवता विड् द्रविणꣳ सप्तदशः स्तोमः स उवे कविꣳशवर्तनिस्त्रिवत्सो वयो द्वापरोऽयानां पश्चाद्वातो वातोऽहभून ऋषिः । (पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु ते नोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रे ऽस्यामा शिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[३] उदीची दिशाꣳ शरदृतूनां मित्रावरुणौ देवता पुष्टं द्रविणमेकविꣳशः स्तोमः स उ त्रिणववर्तनिस्तुर्यवाड् वय आस्कन्दोऽयानामुत्तराद्वातो वातः प्रत्नऋषिः । (पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु तेनोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[४] ऊर्ध्वा दिशाꣳ हेमन्तशिशिरावृतूनां बृहस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणं त्रिणवः स्तोमः स उ त्रयस्त्रिꣳशवर्तनिः पष्ठवाद्वयोऽभिभूरयानां विष्वग्वातो वातः सुपर्ण ऋषिः । पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु ते नोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्[५] ॥३॥

सं० ४।३।४

(द्वितीयचितावाश्विन्यादीष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवाऽसि ध्रुवां योनिमा सीद साध्या । उख्यस्य केतुं प्रथमं पुरस्तादश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[१] स्वे दक्षे दक्षपितेह सीद देवत्रा पृथिवी बृहती रराणा । स्वासस्था तनुवा सं विशस्व पितेवैधि सूनव आ सुशेवाऽश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[२] कुलायिनी वसुमती वयोधा रयिं नो वर्ध बहुलꣳ सुवीरम् । अपामतिं दुर्मतिं बाधमाना रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्ती सुवर्धेहि यजमानाय पोषमश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[३] अग्नेः पुरीषमसि देवयानी तां त्वा विश्वे अभि गृणन्तु देवाः । स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणाऽऽयजस्वाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[४] दिवो मूर्धाऽसि पृथिव्या

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नाभिर्विष्टम्भनी दिशामधिपत्नी भुवनानाम्। ऊर्मिर्द्रप्सो अपामसि विश्वकर्मा त ऋषिरश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[४] सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः (सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा)[६] (सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः) सजूरुद्रैः (सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा)[७] (सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः) सजूरादित्यैः (सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा)[८] (सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः) सजूर्विश्वैर्देवैः (सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा)[९] (सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः) सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाऽध्वर्यू सादयतामिह त्वा[१०] प्राणं मे पाहि[११] अपानं मे पाहि[१२] व्यानं मे पाहि[१३] चक्षुर्म उर्व्या वि भाहि[१४] श्रोत्रं मे श्लोकाय[१५] अपस्पिन्व[१६] ओषधीर्जिन्व[१७] द्विपात्पाहि[१८] चतुष्पादव[१९] दिवोवृष्टिमेरय[२०] ।।४।।

सं० ४।३।५

(द्वितीयचितौ वयस्याख्येष्टकोपधानम् ।। अग्निऋर्षिः)

त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दः[१] दित्यवाड् वयो विराट् छन्दः[२] पञ्चाविर्वयो गायत्री छन्दः[३] त्रिवत्सो वय उष्णिहा छन्दः[४] तुर्यवाड् वयोऽनुष्टुप्छन्दः[५] पष्ठ वा द्वयो बृहती छन्दः[६] उक्षावयः सतोबृहती छन्दः[७] ऋषभो वयः ककुच्छन्दः[८] धेनुर्वयो जगती छन्दः[९] अनड्वान् वयः पङ्क्तिश्छन्दः[१०] वस्तो वयो विवलं छन्दः[११] वृष्णिर्वयो विशालं छन्दः[१२] पुरुषो वयस्तन्द्रं छन्दः[१३] व्याघ्रो वयोऽनाधृष्टं छन्दः[१४] सिंहो वयश्छदिश्छन्दः[१५] विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दः[१६] क्षत्रं वयो मयन्दं छन्दः[१७] विश्वकर्मा वयः परमेष्ठी छन्दः[१८] मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः[१९] ।।५।।

सं० ४।३।६

(तृतीयचितौ स्वयमातृण्णाद्युपधानम् ।। अग्निऋर्षिः)

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृंहतं युवम्। पृष्ठेन द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं च वि बाधताम्। विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं भास्वतीꣳ सूरिमतीमा या द्यां भास्या पृथिवीमोर्वन्तरिक्षमन्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं दृꣳहान्तरिक्षं मा हिꣳसी विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय वायुस्त्वाऽभि पातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[1] राज्ञ्यसि प्राची दिक्[2] विराडसि दक्षिणा दिक्[3] सम्राडसि प्रतीची दिक्[4] स्वराडस्युदीची दिक्[5] अधिपत्न्यसि बृहती दिक्[6] आयुर्मे पाहि[7] प्राणं मे पाहि[8] अपानं मे पाहि[9] व्यानं मे पाहि[10] चक्षुर्मे पाहि[11] श्रोत्रं मे पाहि[12] मनो मे जिन्व[13] वाचं मे पिन्व[14] आत्मानं मे पाहि[15] ज्योतिर्मे यच्छ[16] ॥६॥

सं० ४।३।७

(तृतीयचितौ बृहत्याद्युपधानम् ।: अग्निर्ऋषिः)

मा छन्दः[1] प्रमा छन्दः[2] प्रतिमा छन्दः[3] अस्रीविश्छन्दः[4] पङ्क्तिश्छन्दः[5] उष्णिहा छन्दः[6] बृहती छन्दः[7] अनुष्टुप् छन्दः[8] विराट् छन्दः[9] गायत्री छन्दः[10] त्रिष्टुप् छन्दः[11] जगती छन्दः[12] पृथिवी छन्दः[13] अन्तरिक्षं छन्दः[14] द्यौश्छन्दः[15] समाश्छन्दः[16] नक्षत्राणि छन्दः[17] मनश्छन्दः[18] वाक् छन्दः[19] कृषिश्छन्दः[20] हिरण्यं छन्द[21] गौश्छन्दः[22] अजा छन्दः[23] अश्वश्छन्दः[24] अग्निर्देवता[25] वातो देवता[26] सूर्यो देवता[27] चन्द्रमा देवता[28] वसवो देवता[29] रुद्रा देवता[30] आदित्या देवता[31] विश्वे देवा देवता[32] मरुतो देवता[33] बृहस्पतिर्देवता[34] इन्द्रो देवता[35] वरुणो देवता[36] मूर्धाऽसि राट्[37] ध्रुवाऽसि धरुणा[38] यन्त्र्यसि यमित्री[39] इषे त्वा[40] ऊर्जे त्वा[41] कृष्यै त्वा[42] क्षेमाय त्वा[43] यन्त्री राट्[44] ध्रुवाऽसि धरणी[45] धर्त्र्यसि धरित्री[46] आयुषे त्वा[47] वर्चसे त्वा[48] ओजसे त्वा[49] बलाय त्वा[50] ॥७॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।३।८

(चतुर्थचितौ स्तोमीयाख्येष्टकासु कासाञ्चिदुपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

आशुस्त्रिवृत्[१] भान्तः पञ्चदशः[२] व्योम सप्तदशः[३] प्रतूर्तिरष्टादशः[४] तपो नवदशः[५] अभिवर्तः सविंशः[६] धरुणं एकविंशः[७] वर्चो द्वाविंशः[८] संभरणस्त्रयोविंशः[९] योनिश्चतुर्विंशः[१०] गर्भाः पञ्चविंशः[११] ओजस्त्रिणवः[१२] क्रतुरेकत्रिंशः[१३] प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशः[१४] ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंशः[१५] नाकः षट्त्रिंशः[१६] विवर्तोऽष्टाचत्वारिंशः[१७] धर्त्रश्चतुष्टोमः[१८] ॥८॥

सं० ४।३।९

(अवशिष्टस्तोमीयोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

अग्नेर्भागोऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमः[१] इन्द्रस्य भागोऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रं स्पृतं पञ्चदश स्तोमः[२] नृचक्षसां भागोऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रं स्पृतं सप्तदश स्तोमः[३] मित्रस्य भागोऽसि वरुणस्याऽधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वाताः स्पृता एकविंशः स्तोमः[४] अदित्यै भागोऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमः[५] वसूनां भागोऽसि रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पात्स्पृतं चतुर्विंशः स्तोमः[६] आदित्यानां भागोऽसि मरुतामाधिपत्यं गर्भाः स्पृताः पञ्चविंशः स्तोमः[७] देवस्य सवितुर्भागोऽसि बृहस्पतेराधिपत्यं समीचीर्दिशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमः[८] यावानां भागोऽस्ययावानामाधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुश्चत्वारिंशः स्तोमः[९] ऋभूणां भागोऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यं भूतं निशान्तं स्पृतं त्रयस्त्रिंशः स्तोमः[१०] ॥९॥

सं० ४।३।१०

(सृष्टचाभिधेयेष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

एकयाऽस्तुवत प्रजा अधीयन्त प्रजापतिरधिपतिरासीत्[१] तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत्[२] पञ्चभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त भूतानां पतिरधिपतिरासीत्[३] सप्तभिरस्तुवत सप्तर्षयोऽसृज्यन्त धाताऽधिपतिरासीत्[४] नवभिरस्तुवत पितरोऽसृज्यन्तादितिरधिपत्न्यासीत्[५] एकादशभिरस्तुवतर्तवोऽसृज्यन्ताऽर्तवोऽधिपतिरासीत्[६]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्रयोदशभिरस्तुवत मासा असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिरासीत्[७] पञ्चदशभिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत्[८] सप्तदशभिरस्तुवत पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीत्[९] नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्ताम्[१०] एकविंशत्याऽस्तुवतैकशफाः पशवोऽसृज्यन्त वरुणोऽधिपतिरासीत्[११] त्रयोविंशत्याऽस्तुवत क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाऽधिपतिरासीत्[१२] पञ्चविंशत्याऽस्तुवताऽऽरण्याः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्[१३] सप्तविंशत्याऽस्तुवत द्यावापृथिवी व्येतां वसवो रुद्रा आदित्या अनुव्यायन्तेषामाधिपत्यमासीत्[१४] नवविंशत्याऽस्तुवत वनस्पतयोऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीत्[१५] एकत्रिंशताऽस्तुवत प्रजा असृज्यन्त यावानां चायावानां चाऽऽधिपत्यमासीत्[१६] त्रयस्त्रिंशताऽस्तुवत भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्[१७]॥१०॥

सं० ४।३।११

(चतुर्थचितौ व्युष्टिसंज्ञकेष्टकोपधानम् ॥ त्रिष्टुप्, २,४ जगती, १३ अनुष्टुप् ॥ अग्निर्ऋषिः)

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदन्तरस्यां चरति प्रविष्टा। वधूर्जजान नवगज्जनित्री त्रय एनां महिमानः सचन्ते[१] छन्दस्वती उषसा पेपिशाने समानं योनिमनु संचरन्ती। सूर्यपत्नी वि चरतः प्रजानती केतुं कृण्वाने अजरे भूरिरेतसा[२] ऋतस्य पन्थामनु तिस्र आऽगुस्त्रयो घर्मासो अनु ज्योतिषाऽगुः। प्रजामेका रक्षत्यूर्जमेका व्रतमेका रक्षति देवयूनाम्[३] चतुष्टोमो अभवद्या तुरीया यज्ञस्य पक्षावृषयो भवन्ती। गायत्रीं त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदर्कं युञ्जानाः सुवराऽभरन्निदम्[४] पञ्चभिर्धाता वि दधाविदं यत्तासाꣳ स्वसृरजनयत्पञ्चपञ्च। तासामु यन्ति प्रयवेण पञ्च नाना रूपाणि क्रतवो वसानाः[५] त्रिꣳशत्स्वसार उप यन्ति निष्कृतꣳ समानं केतुं प्रतिमुञ्चमानाः। ऋतूꣳस्तन्वते कवयः प्रजानतीर्मध्येछन्दसः परि यन्ति भास्वतीः[६] ज्योतिष्मती प्रति मुञ्चते नभो रात्री देवी सूर्यस्य व्रतानि। वि पश्यन्ति पशवो जायमाना नानारूपा मातुरस्या उपस्थे[७] एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान गर्भं महिमानमिन्द्रम्। तेन दस्यून्व्यसहन्त देवा हन्ताऽसुराणामभवच्छचीभिः[८] अनानुजामनुजां मामकर्त सत्यं वदन्त्यन्विच्छ एतत्।

१७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भूयासमस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा प्र युक्त[9] अभून्मम
सुमतौ विश्ववेदा आष्ट प्रतिष्ठामविदद्धि गाधम् । भूयासमस्य सुमतौ
यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा प्र युक्त[10] पञ्च व्युष्टीरनु पञ्च दोहा
गां पञ्चनाम्नीमृतवोऽनु पञ्च । पञ्च दिशः पञ्चदशेन क्लृप्ताः समानमूर्ध्नीरभि
लोकमेकम्[11] ऋतस्य गर्भः प्रथमा व्यूषुष्यपामेका महिमानं बिभर्ति ।
सूर्यस्यैका चरति निष्कृतेषु घर्मस्यैका सवितैकां नियच्छति[12] या
प्रथमा व्यौच्छत्सा धेनुरभवद्यमे । सा नः पयस्वती धुक्ष्वोत्तरामुत्तराᳬ
समाम्[13] शुक्रर्षभा नभसा ज्योतिषाऽगाद् विश्वरूपा शबलीरग्निकेतुः ।
समानमर्थᳬ स्वपस्यमाना बिभ्रती जरामजर उष आऽगाः[14] ऋतूनां
पत्नी प्रथमेयमाऽगादह्नां नेत्री जनित्री प्रजानाम् । एका सती बहुधोषो
व्युच्छस्यजीर्णा त्वं जरयसि सर्वमन्यत्[15] ॥११॥

आ० ३।१८

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन्व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः अस्माभिरू नु प्रति-
चक्ष्याऽभूदो ते यन्ति ये अपरीषु पश्यान्[1] ॥१२॥

सं० ४।३।१२

(पञ्चमचितावसपत्नाद्येष्टकोपधानम् ॥ १-२ त्रिष्टुप्, अग्निर्ऋषिः)

अग्ने जातान्प्र णुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व । अस्मे
दीदिहि सुमना अहेडन्तव स्यामᳬ शर्मन्त्रिवरूथ उद्भित्[1] सहसा
जातान्प्र णुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व । अधि नो ब्रूहि
सुमनस्यमानो वयᳬ स्याम प्र णुदा नः सपत्नान्[2] चतुश्चत्वारिᳬशः
स्तोमो वर्चो द्रविणम्[3] षोडशः स्तोम ओजो द्रविणम्[4] पृथिव्याः
पुरीषमस्यप्सो नाम[5] एवश्छन्दः[6] वरिवश्छन्दः[7] शम्भूश्छन्दः[8]
परिभूश्छन्दः[9] आच्छच्छन्दः[10] मनश्छन्दः[11] व्यचश्छन्दः[12]
सिन्धुश्छन्दः[13] समुद्रं छन्दः[14] सलिलं छन्दः[15] संयच्छन्दः[16]
वियच्छन्दः[17] बृहच्छन्दः[18] रथंतरं छन्दः[19] निकायश्छन्दः[20]
विवधश्छन्दः[21] गिरश्छन्दः[22] भ्रजश्छन्दः[23] सष्टुप् छन्दः[24]
अनुष्टुप् छन्दः[25] ककुच्छन्दः[26] त्रिककुच्छन्दः[27] काव्यं छन्दः[28]
अङ्कुपं छन्दः[29] पदपङ्क्तिश्छन्दः[30] अक्षरपङ्क्तिश्छन्दः[31]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः[३२] क्षुरो भृज्वान्छन्दः[३३] प्रच्छच्छन्दः[३४] पक्षश्छन्दः[३५] एवश्छन्दः[३६] वरिवश्छन्दः[३७] वयश्छन्दः[३८] वयस्कृच्छन्दः[३९] विशालं छन्दः[४०] विष्पर्धाश्छन्दः[४१] छदिश्छन्दः[४२] दूरोहणं छन्दः[४३] तन्द्रं छन्दः[४४] अङ्काङ्कं छन्दः[४५क] ॥१३॥

सं० ४।४।१

(पञ्चमचितिशेषस्तोमभागाख्येष्टकोपधानम् ॥ अग्निऋषिः)

रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्व[१] प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्व[२] अन्वितिरसि दिवे त्वा दिवं जिन्व[३] संधिरस्यन्तरिक्षाय त्वाऽन्तरिक्षं जिन्व[४] प्रतिधिरसि पृथिव्यै त्वा पृथिवीं जिन्व[५] विष्टम्भोऽसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्व[६] प्रवाऽस्यह्ने त्वाऽहर्जिन्व[७] अनुवाऽसि रात्रियै त्वा रात्रिं जिन्व[८] उशिगसि वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्व[९] प्रकेतोऽसि रुद्रेभ्यस्त्वा रुद्राञ्जिन्व[१०] सुदीतिरस्यादित्येभ्यस्त्वाऽऽदित्याञ्जिन्व[११] ओजोऽसि पितृभ्यस्त्वा पितॄञ्जिन्व[१२] तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजा जिन्व[१३] पृतनाषाडसि पशुभ्यस्त्वा पशूञ्जिन्व[१४] रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्व[१५] अभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्व[१६] अधिपतिरसि प्राणाय त्वा प्राणं जिन्व[१७] यन्ताऽस्यपानाय त्वाऽपानं जिन्व[१८] संसर्पोऽसि चक्षुषे त्वा चक्षुर्जिन्व[१९] वयोधा असि श्रोत्राय त्वा श्रोत्रं जिन्व[२०] त्रिवृदसि[२१] प्रवृदसि[२२] संवृदसि[२३] विवृदसि[२४] संरोहोऽसि[२५] नीरोहोऽसि[२६] प्ररोहोऽसि[२७] अनुरोहोऽसि[२८] वसुकोऽसि[२९] वेषश्रिरसि[३०] वस्यष्टिरसि[३१] ॥१॥

(क) अपां त्वे २० अयं पुरो ५ प्राची दिशां ५ ध्रुवक्षिति २० त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप् १९ इन्द्राग्नी १६ मा छन्दः ५० आशुस्त्रिवृत् १८ अग्नेर्भागो १० एकया १७ इयमेव सा १५ इयुष्टे १ अग्ने जातान् ४५ अनु० १३ आहत्य मन्त्राः २४१

अथ ब्राह्मणभागः देवासुराः तेन तै० सं० ५-४-१-११ यदेकेन संस्थापयति तै० सं० ५-५-१-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।४।२

(नाकसदाख्येष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

राज्ञ्यसि प्राची दिग्वसवस्ते देवा अधिपतयोऽग्निर्हेतीनां प्रतिधर्ता त्रिवृत्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयत्वाज्यमुक्थमव्यथयत्स्तभ्नातु रथंतरꣳ साम प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु[1] विराडसि दक्षिणा दिग्रुद्रास्ते देवा अधिपतय इन्द्रो हेतीनां प्रतिधर्ता पञ्चदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु प्रउगमुक्थमव्यथयत्स्तभ्नातु बृहत्साम प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु)[2] सम्राडसि प्रतीची दिगादित्यास्ते देवा अधिपतयः सोमो हेतीनां प्रतिधर्ता सप्तदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु मरुत्वतीयमुक्थमव्यथयत्स्तभ्नातु वैरूपꣳ साम प्रतिष्ठित्या (अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु)[3] स्वराडस्युदीची दिग्विश्वे ते देवा अधिपतयो वरुणो हेतीनां प्रतिधर्तैकविꣳशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु निष्केवल्यमुक्थमव्यथयत्स्तभ्नातु वैराजꣳ साम प्रतिष्ठित्या (अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु)[4] अधिपत्न्यसि बृहती दिङ्मरुतस्ते देवा अधिपतयो बृहस्पतिर्हेतीनां प्रतिधर्ता त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ त्वा स्तोमौ पृथिव्याꣳ श्रयतां वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यथयन्ती स्तभ्नीताꣳ शाक्वररैवते सामनी प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु[5] ॥२॥

सं० ४।४।१

(चोडाख्येष्टकोपधानम् ॥ ८ त्रिष्टुप् ॥ अग्निर्ऋषिः)

अयं पुरो हरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्य रथगृत्सश्च रथौजाश्च सेनानिग्रामण्यौ पुञ्जिकस्थला च कृतस्थला चाप्सरसौ यातुधाना हेती रक्षाꣳसि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रहेति (स्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[१] अयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानिग्रामण्यौ मेनका च सहजन्या चाप्सरसौ दङ्क्ष्णवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेति (स्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[२] अयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च सेनानिग्रामण्यौ प्रम्लोचन्ती चानुम्लोचन्ती चाप्सरसौ सर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेति (स्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[३] अयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानिग्रामण्यौ विश्वाची च घृताची चाप्सरसावापो हेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[४] अयमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्रामण्यावुर्वशी च पूर्वचित्तिश्चाप्सरसौ विद्युद्धेतिरवस्फूर्जन्प्रहेतिस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[५] आयोस्त्वा सदने सादयाम्यवतश्छायायां नमः समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं विभूमतीं प्रभूमतीं परिभूमतीं दिवं यच्छ दिवं दृꣳह दिवं मा हिꣳसीर्विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय सूर्यस्त्वाभि पातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शंतमेन तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[६] प्रोथदश्वो न यवसे अविष्यन्यदा महः संवरणाद्व्यस्थात्। आदस्य वातो अनु वाति शोचिरध स्म ते व्रजनं कृष्णमस्ति[७] ॥३॥

सं० ४।४।४

(छन्दोमिधेष्टकोपधानम् ॥ १-३ गायत्री, ४-६ त्रिष्टुप् ७-९ जगती, १०-१२ अनुष्टुप्, १३-१५ बृहती, १४ सतोबृहती, १६-१८ उष्णिक्, १९-२१ पङ्क्ति, २२-२५ अक्षरपङ्क्ति, २६ अत्यष्टिः, २७-२९ द्विपदा ॥ अग्निऋषिः)

अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति[१] त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत। मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः[२] अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रयीणाम्[३] भुवो यज्ञस्य रजसश्चनेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः। दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्[४] अबोध्यग्निः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समिधा जनानां प्रति धेनुमिवाऽऽयतीमुषासम् । यह्वा इव प्र वयामुज्जि-
हानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ[४] अवोचाम कवये मेध्याय वचो
वन्दारु वृषभाय वृष्णे । गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुव्यञ्च-
मश्रेत्[६] जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविरग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।
घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद्वि भाति भरतेभ्यः शुचिः[७] त्वामग्ने
अङ्गिरसो गुहा हितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं वनेवने । स जायसे मथ्यमानः
सहो महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः[८] यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निं
नरस्त्रिषधस्थे समिन्धते । इन्द्रेण देवैः सरथꣳ स बर्हिषि सीदन्नि होता
यजथाय सुक्रतुः[९] त्वां चित्रश्रवस्तम हवन्ते विक्षु जन्तवः । शोचिष्केशं
पुरुप्रियाग्ने हव्याय वोढवे[१०] सखायः सं वः सम्यञ्चमिषꣳ स्तोमं
चाग्नये । वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नप्त्रे सहस्वते[११] सꣳसमिद्युवसे
वृषन्नग्ने विश्वान्यर्य आ । इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्या भर[१२]
एना वो अग्निं नमसोर्जो नपातमा हुवे । प्रियं चेतिष्ठमरतिꣳ स्वध्वरं
विश्वस्य दूतममृतम्[१३] स योजते अरुषो विश्वभोजसा स दुद्रवत्स्वाहुतः ।
सुब्रह्मा यज्ञः सुशमी वसूनां देवꣳ राधो जनानाम्[१४] उदस्य शोचि-
रस्थादाजुह्वानस्य मीढुषः । उद्धूमासो अरुषासो दिविस्पृशः समग्निमिन्धते
नरः[१५] अग्ने वाजस्य गोमत ईशानः सहसो यहो । अस्मे धेहि
जातवेदो महि श्रवः[१६] स इधानो वसुष्कविरग्निरीडेन्यो । गिरा ।
रेवदस्मभ्यं पुर्वणीक दीदिहि[१७] क्षपो राजन्नुत त्मनाऽग्ने वस्तोरुतो-
षसः । स तिग्मजम्भ रक्षसो दह प्रति[१८] आ ते अग्न इधीमहि द्युमन्तं
देवाजरम् । यद्ध स्या ते पनीयसी समिद्दीदयति द्यवीषꣳ स्तोतृभ्य
आभर[१९] आ ते अग्न ऋचा हविः शुक्रस्य ज्योतिषस्पते । सुश्चन्द्र
दस्म विश्पते हव्यवाट् तुभ्यꣳ हूयत इषꣳ स्तोतृभ्य आ भर[२०] उभे
सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि । उतो न उत्पुपूर्याः उक्थेषु
शवसस्पत इषꣳ स्तोतृभ्य आ भर[२१] अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः क्रतुं
न भद्रꣳ हृदिस्पृशम् । ऋध्यामा त ओहैः[२२] अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य
दक्षस्य साधोः । रथीर्ऋतस्य बृहतो बभूथ[२३] आभिष्टे अद्य गीर्भि-
र्गृणन्तोऽग्ने दाशेम । प्र ते दिवो न स्तनयन्ति शुष्माः[२४] एभिर्नो
अर्कैर्भवा नो अर्वाङ् सुवर्न ज्योतिः । अग्ने विश्वेभिः सुमना अनीकैः[२५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्निꣳ होतारं मन्ये दास्वन्तं वसोः सूनुꣳ सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम् । य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवाच्या कृपा । घृतस्य विभ्राष्टिमनु शुक्रशोचिय आजुह्वानस्य सर्पिषः[२६] अग्ने त्वं नो अन्तमः । उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः[२७] तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः[२८] वसुरग्निर्वसुश्रवाः । अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः[२९] ॥४॥

सं० ४।४।५

(सयुजादीष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

इन्द्राग्निभ्यान्त्वा सयुजा युजा युनज्मि[१] आघाराभ्यां (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[२] तेजसा (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[३] वर्चसा (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[४] उक्थेभिः (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[५] स्तोमेभिः (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[६] छन्दोभिः (त्वा सयुजा युजा युनज्मि)[७] रय्यै पोषाय सजातानां मध्यमस्थेयाय मया त्वा सयुजा युजा युनज्मि[८] अम्बा (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[९] दला (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[१०] नितत्नि (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[११] अभ्रयन्ती (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[१२] मेघयन्ती (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[१३] वर्षयन्ती (नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि)[१४] चुपुणीका नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि[१५] पृथिव्युदपुरमन्नेन विष्टा मनुष्यास्ते गोप्तारोऽग्निर्वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु[१६] अधि द्यौरन्तरिक्षं ब्रह्मणा विष्टा मरुतस्ते गोप्तारो वायुर्वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु[१७] द्यौरपराजिताऽमृतेन विष्टाऽदित्यास्ते गोप्तारः सूर्यो वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु[१८] ॥५॥

सं० ४।४।६

(विश्वज्योतिरादष्टिकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

बृहस्पतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छाग्निस्तेऽधिपतिः[१] विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वायुस्तेऽधिपतिः[२] प्रजापतिस्त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ परमेष्ठी तेऽधिपतिः[३] पुरोवातसनिरसि[४] अभ्रसनिरसि[५] विद्युत्सनिरसि[६] स्तनयित्नुसनिरसि[७] वृष्टिसनिरसि[८] अग्नेर्यान्यसि[९] देवानामग्नेयान्यसि[१०] वायोर्यान्यसि[११] देवानां वायोयान्यसि[१२] अन्तरिक्षस्य यान्यसि[१३] देवानामन्तरिक्षयान्यसि[१४] अन्तरिक्षमसि[१५] अन्तरिक्षाय त्वा[१६] सलिलाय त्वा[१७] सर्णीकाय त्वा[१८] सतीकाय त्वा[१९] केताय त्वा[२०] प्रचेतसे त्वा[२१] विवस्वते त्वा[२२] दिवस्त्वा ज्योतिषे[२३] आदित्येभ्यस्त्वा[२४] ऋचे त्वा[२५] रुचे त्वा[२६] द्युते त्वा[२७] भासे त्वा[२८] ज्योतिषे त्वा[२९] यशोदां त्वा यशसि (सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद)[३०] तेजोदां त्वा तेजसि (सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवासीद)[३१] पयोदां त्वा पयसि (सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद)[३२] वर्चोदां त्वा वर्चसि(सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद)[३३] द्रविणोदां त्वा द्रविणे सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद[३४] ॥६॥

सं० ४।४।७

(भूयस्कृदादीष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

भूयस्कृदसि[१] वरिवस्कृदसि[२] प्राच्यसि[३] ऊर्ध्वाऽसि[४] अन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीद[५] अप्सुषदसि[६] श्येनसदसि[७] गृध्रसदसि[८] सुपर्णसदसि[९] नाकसदसि[१०] पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयामि[११] अन्तरिक्षस्य त्वा द्रविणे सादयामि[१२] दिवस्त्वा द्रविणे सादयामि[१३] दिशान्त्वा द्रविणे सादयामि[१४] द्रविणोदां त्वा द्रविणे सादयामि[१५] प्राणं मे पाहि[१६] अपानं मे पाहि[१७] व्यानं मे पाहि[१८] आयुर्मे पाहि[१९] विश्वायुर्मे पाहि[२०] सर्वायुर्मे पाहि[२१] अग्ने यत्ते परꣳ हृन्नाम तावेहि सꣳरभावहै पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्ने[२२] यावाः[२३] अयावाः[२४] एवाः[२५] ऊमाः[२६] सब्दः[२७] सगरः[२८] सुमेकः[२९] ॥७॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।४।८

(इन्द्रतन्वाख्येष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

अ॒ग्निना॑ विश्वा॒षाट्[1] सूर्ये॑ण स्व॒राट्[2] क्रत्वा॒ शची॒पति॑ः[3] ऋ॒ष॒भेण॒ त्वष्टा॑[4] य॒ज्ञेन॑ म॒घवा॑न्[5] दक्षि॑णया सुव॒र्गः[6] म॒न्युना॑ वृत्र॒हा[7] सौहा॑र्द्येन तनू॒धाः[8] अन्ने॑न॒ गय॑ः[9] पृ॒थि॒व्याऽस॑नः[10] ह॒ग्भिर॑न्ना॒दः[11] व॒षट्का॒रेण॒र्धः[12] साम्ना॑ तनू॒पाः[13] वि॒राजा॒ ज्योति॑ष्मान्[14] ब्रह्म॑णा सोम॒पाः[15] गोभि॑र्य॒ज्ञं दा॑धार[16] क्ष॒त्रेण॑ मनु॒ष्या॑न्[17] अश्वे॑न च॒ रथे॑न च व॒ज्री[18] ऋ॒तुभि॑ः प्र॒भुः[19] सं॒व॒त्स॒रेण॑ परि॒भूः[20] तप॒साऽना॑धृष्टः[21] सूर्य॑ः सन्त॒नू॒भि॑ः[22] ॥८॥

सं० ४।४।९

(यज्ञतन्वाख्येष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

प्र॒जाप॑ति॒र्मन॑साऽन्धोऽच्छे॑त्तः[1] धा॒ता दी॒क्षाया॑म्[2] स॒वि॒ता भृ॒त्याम्[3] पू॒षा सो॑म॒क्रय॑ण्याम्[4] वरु॑ण॒ उप॑नद्धः[5] असु॑रः क्री॒यमा॑णः[6] मि॒त्रः क्री॒तः[7] शि॒पि॒वि॒ष्ट आसा॑दितः[8] न॒रंधि॑षः प्रो॒ह्यमा॑णः[9] अधि॑पति॒राग॑तः[10] प्र॒जाप॑तिः प्रणी॒यमा॑नः[11] अ॒ग्निराग्नी॑ध्रे[12] बृह॒स्पति॒राग्नी॑ध्रात्प्रणी॒यमा॑नः[13] इन्द्रो॑ हवि॒र्धाने॑[14] अदि॑ति॒रासा॑दितः[15] विष्णु॑रुपावह्रि॒यमा॑णः[16] अ॒थर्वोप॑त्तः[17] य॒मोऽभि॒षु॑तः[18] अ॒पू॒त॒पा आ॑धू॒यमा॑नः[19] वा॒युः पू॒यमा॑नः[20] मि॒त्रः क्षी॑र॒श्रीः[21] म॒न्थी स॑क्तु॒श्रीः[22] वै॒श्व॒दे॒व उन्नी॑तः[23] रु॒द्र आहु॑तः[24] वा॒युराव॑त्तः[25] नृ॒चक्षा॑ः प्रति॑ख्यातः[26] भ॒क्ष आग॑तः[27] पि॒तृ॒णां॑ नारा॒शꣳसः[28] असु॒रात्त॑[29] सिन्धु॑रव॒भृ॒थम्[30] अ॒व॒प्र॒यन्त्स॑मु॒द्रोऽव॑गतः[31] स॒लि॒लः प्रप्लु॑तः[32] सुव॑रु॒दृच॑ँ गतः[33] ॥९॥

आ० ४।३।१९

ज्योति॑ष्मतीं त्वा सादयामि[1] ज्योति॒ष्कृत॑ं त्वा सादयामि[2] ज्योति॒र्विद॑ं त्वा सादयामि[3] भास्व॑तीं त्वा सादयामि[4] ज्वल॑न्तीं त्वा सादयामि[5] मल्मलाभव॑न्तीं त्वा सादयामि[6] दीप्य॑मानां त्वा सादयामि[7] रोच॑मानां त्वा सादयामि[8] अज॑स्रां त्वा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सादयामि[९] बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि[१०] बोधयन्तीं त्वा सादयामि[११] जाग्रतीं त्वा सादयामि[१२] ॥१०॥

सं० ४।४।१०

(नक्षत्रेष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

कृत्तिका नक्षत्रमग्निर्देवताऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा[१] रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिर्देवता (ऽग्नेरुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२] मृगशीर्षं नक्षत्रꣳसोमो देवता (ऽग्नेरुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[३] आर्द्रा नक्षत्रꣳ रुद्रो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[४] पुनर्वसु नक्षत्रमदितिर्देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[५] तिष्यो नक्षत्रं बृहस्पतिर्देवताऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[६] आश्रेषा नक्षत्रꣳ सर्पा देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[७] मघा नक्षत्रं पितरो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[८] फल्गुनी नक्षत्रमर्यमा देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[९] फल्गुनी नक्षत्रं भगो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१०] हस्तो नक्षत्रꣳ सविता देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[११] चित्रा नक्षत्रमिन्द्रो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१२] स्वाती नक्षत्रं वायुर्देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यच त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१३] विशाखे नक्षत्रमिन्द्राग्नी देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१४] अनूराधा नक्षत्रं मित्रो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१५] रोहिणी नक्षत्रमिन्द्रो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१६] विचृतौ नक्षत्रं पितरो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१७] अषाढा नक्षत्रमापो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१८] अषाढा नक्षत्रं विश्वे देवा देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[१९] श्रोणानक्षत्रं विष्णुर्देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२०] श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२१] शतभिषङ्नक्षत्रमिन्द्रो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२२] प्रोष्ठपदा नक्षत्रमज एकपाद्देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः (सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२३] प्रोष्ठपदा नक्षत्रमहिर्बुध्नियो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२४] रेवती नक्षत्रं पूषा देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२५] अश्वयुजौ नक्षत्रमश्विनौ देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२६] अपभरणीर्नक्षत्रं यमो देवता (ऽग्ने रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा)[२७] पूर्णा पश्चात् (उत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय तस्यां देवा अधिसंवसन्त उत्तमे नाक इहमादयन्ताम्)[२८] यत्ते देवा अदधुः (भागधेयममावास्ये संवसन्तो महि त्वा सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिन्नो धेहि सुभगे सुवीरम्)[२९] ॥११॥

सं० ४।४।११

(ऋतव्येष्टकोपधानम् ॥ अग्निर्ऋषिः)

मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू (अग्नेरन्तश्श्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी (शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु)[१] शुक्रश्च शुचिश्चग्रैष्मावृतू (अग्नेरन्तश्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः। येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु[२] नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू (अग्नेरन्तश्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः। येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभि संविशन्तु)[३] इषश्चोर्जश्च शारदावृतू (अग्नेरन्तश्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः। येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभि संविशन्तु)[४] सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिकावृतू (अग्नेरन्तश्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः। येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा संविशन्तु[५] तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू अग्नेरन्त श्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ् मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभि संविशन्तु[६] संयश्च प्रचेताश्चाग्नेः सोमस्य सूर्यस्य (ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[१३] उग्रा च भीमा च पितॄणां यमस्येन्द्रस्य (ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[१४] ध्रुवा च पृथिवी च देवस्य सवितुर्मरुतां वरुणस्य (ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[१५] धर्त्री च धरित्री च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुः (ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[१६] प्राची च प्रतीची च वसूनां रुद्राणामादित्यानां ते

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[१७] सहस्रस्य प्रमा असि[१८] सहस्रस्य प्रतिमा असि[१९] सहस्रस्य विमा असि[२०] सहस्रस्योन्मा असि[२१] साहस्रोऽसि सहस्राय त्वा[२२] इमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्त्वेका च शतं च सहस्रं चायुतं च नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्चेमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्तु षष्टिः सहस्रमयुतमक्षीयमाणा ऋतस्थाः स्थर्तावृधो घृतश्चुतो मधश्चुत ऊर्जस्वतीः स्वधाविनीस्तामे अग्न इष्टका धेनवः सन्तु विराजो नाम कामदुघा अमुत्रामुष्मिँल्लोके[२३क] ॥१२॥

सं० ४।५।१

(चित्यग्नौरुद्रहोममन्त्राः (रुद्राध्यायः) ॥ १-१५ अनुष्टुप्, ३ विषमपदा वृहती, ७ आस्तारपंक्तिः, ८ षट्पदाजगती । अग्निर्ऋषिः)

नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः । नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः[१] या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते धनुः । शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय[२] या ते रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी । तया नस्तनुवा शंतमया गिरिशंताभि चाकशीहि[३] यामिषुं गिरिशंत हस्ते बिभर्ष्यस्तवे । शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्[४] शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा वदामसि । यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मꣳ सुमना असत्[५] अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्अहीꣳश्च सर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः[६] असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः । ये चेमाꣳ रुद्रा अभितो दिक्षुश्रिताः सहस्रशोऽवैषाꣳ हेड ईमहे[७] असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः । उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः । उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो

(क) रश्मिरसि ३१ राज्ञ्यसि ५ अयं पुरो ७ अग्निर्मूर्धा २९
इन्द्राग्नीभ्याम् १८ बृहस्पतिस्त्वा ३४ भूयस्कृदसि २९ अग्निना २२
प्रजापतिर्मनसा ३३ ज्योतिष्मतीं १२ कृत्तिका २९ मधुश्च २३
अनु० १२ आहृत्यमन्त्राः २७२ ।
अथ ब्राह्मणभागः

हिरण्यवर्णाः शुचयः	तै० सं० ५ ६ १-१०
यो वा अयथादेवतम्	तै० सं० ५ ७ १-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मृडयाति नः[८] नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे। अथो ये अस्य सत्वानोऽहंतेभ्योऽकरं नमः[९] प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्नियोर्ज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप[१०] अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे। निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव[११] विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाँ उत। अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गधिः[१२] या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परि भुज[१३] नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवे। उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने[१४] परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवारे अस्मन्निधेहि तम्[१५] ॥१॥

सं० ४।५।२

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः[१] नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमः[२] नमः सस्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनां पतये नमः[३] नमो बभ्लुशाय विव्याधिनेऽन्नानां पतये नमः[४] नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमः[५] नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये नमः[६] नमो रुद्रायाऽऽततायिने क्षेत्राणां पतये नमः[७] नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमः[८] नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमः[९] नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमः[१०] नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमः[११] नम उच्चैर्घोषायाऽऽक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमः[१२] नमः कृत्स्नवीताय धावते सत्वनां पतये नमः[१३] ॥२॥

सं० ४।५।३

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमः[१] नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमः[२] नमो निषङ्गिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमः[३] नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां पतये नमः[४] नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमः[५] नमः सृकाविभ्यो जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमः[६] नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रकृन्तानां पतये नमः[७] नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये
नमः[८] नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमः[९] नम आतन्वानेभ्यः प्रति-
दधानेभ्यश्च वो नमः[१०] नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमः[११]
नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमः[१२] नम आसीनेभ्यः शया-
नेभ्यश्च वो नमः[१३] नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नम[१४] नम-
स्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमः[१५] नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च
वो नमः[१६] नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः[१७] ॥३॥

सं० ४।५।४

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमः[१] नम उगणा-
भ्यस्तृंहतीभ्यश्च वो नमः[२] नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमः[३]
नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमः[४] नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च
वो नमः[५] नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमः[६] नमो
महद्भ्यः क्षुल्लकेभ्यश्च वो नमः[७] नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमः[८]
नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च वो नमः[९] नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो
नमः[१०] नमः क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च वो नमः[११] नमस्तक्षभ्यो
रथकारेभ्यश्च वो नमः[१२] नमः कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यश्च वो नमः[१३]
नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमः[१४] नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्-
भ्यश्च वो नमः[१५] नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमः[१६] नमः
श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः[१७] ॥४॥

सं० ४।५।५

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमो भवाय च रुद्राय च[१] नमः शर्वाय च पशुपतये च[२]
नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च[३] नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च[४]
नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च[५] नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय
च[६] नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च[७] नमो ह्रस्वाय च वामनाय च[८]
नमो बृहते च वर्षीयसे च[९] नमो वृद्धाय च संवृध्वने च[१०] नमो
अग्रियाय च प्रथमाय च[११] नम आशवे चाजिराय च[१२] नमः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शिघ्रियाय च शीभ्याय च[१३] नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च[१४] नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च[१५] ॥५॥

सं० ४।५।६

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च[१] नमः पूर्वजाय चापरजाय च[२] नमो मध्यमाय चापगल्भाय च[३] नमो जघन्याय च बुध्नियाय च[४] नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च[५] नमो याम्याय च क्षेम्याय च[६] नम उर्वर्याय च खल्याय च[७] नमः श्लोक्याय चावसान्याय च[८] नमो वन्याय च कक्ष्याय च[९] नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च[१०] नम आशुषेणाय चाऽऽशुरथाय च[११] नमः शूराय चावभिन्दते च[१२] नमो वर्मिणे च वरूथिने च[१३] नमो बिल्मिने च कवचिने च[१४] नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च[१५] ॥६॥

सं० ४।५।७

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च[१] नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च[२] नमो दूताय च प्रहिताय च[३] नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च[४] नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने च[५] नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च[६] नमः स्रुत्याय च पथ्याय च[७] नमः काट्याय च नीप्याय च[८] नमः सूद्याय च सरस्याय च[९] नमो नाद्याय च वैशन्ताय च[१०] नमः कूप्याय चावट्याय च[११] नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च[१२] नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च[१३] नम ईध्रियाय चाऽऽतप्याय च[१४] नमो वात्याय च रेष्मियाय च[१५] नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च[१६] ॥७॥

सं० ४।५।८

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नमः सोमाय च रुद्राय च[१] नमस्ताम्राय चारुणाय च[२] नमः शङ्गाय च पशुपतये च[३] नम उग्राय च भीमाय च[४] नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च[५] नमो हन्त्रे च हनीयसे च[६] नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः[७] नमस्ताराय[८] नमः शम्भवे च मयोभवे च[९]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नमः शंकराय च मयस्कराय च[१०] नमः शिवाय च शिवतराय च[११] नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च[१२] नमः पार्याय चावार्याय च[१३] नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च[१४] नम आतार्याय चाऽऽलाद्याय च[१५] नमः शष्प्याय च फेन्याय च[१६] नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च[१७] ॥८॥

सं० ४।५।९

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च[१] नमः किꣳशिलाय च क्षयणाय च[२] नमः कपर्दिने च पुलस्तये च[३] नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च[४] नमस्तल्प्याय च गेह्याय च[५] नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च[६] नमो हृदय्याय च निवेष्प्याय च[७] नमः पाꣳसव्याय च रजस्याय च[८] नमः शुष्क्याय च हरित्याय च[९] नमो लोप्याय चोलप्याय च[१०] नम ऊर्व्याय च सूर्म्याय च[११] नमः पर्ण्याय च पर्णशद्याय च[१२] नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च[१३] नम आक्खिदते च प्रक्खिदते च[१४] नमो वः किरिकेभ्यो देवानाꣳ हृदयेभ्यः[१५] नमो विक्षीणकेभ्यो (देवानाꣳ हृदयेभ्यः)[१६] नमो विचिन्वत्केभ्यो (देवानाꣳ हृदयेभ्यः)[१७] नम आनिर्हतेभ्यो (देवानाꣳ हृदयेभ्यः)[१८] नम आमीवत्केभ्यो (देवानाꣳ हृदयेभ्यः)[१९] ॥९॥

सं० ४।५।१०

(चित्यग्नौ होममन्त्रः ॥ १ आस्तारपङ्क्ति, २, ११-१२ अनुष्टुप् ३-६ जगती, ७-९ त्रिष्टुप्, १० यवमध्या महाबृहती । अग्निर्ऋषिः)

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्र नीललोहित । एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽममत्[१] या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी । शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे[२] इमाꣳ रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्र भरामहे मतिम् । यथा नः शमसद्द्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्[३] मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते । यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ[४] मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम् । मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नस्तनुवो रुद्र रीरिषः[५] मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु
मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा
विधेम ते[६] आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे ते अस्तु।
रक्षा च नो अधि च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः[७] स्तुहि
श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
अन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः[८] परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि
त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय
तनयाय मृडय[९] मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव। परमे
वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा गहि[१०]
विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रꣳ हेतयोऽन्यम-
स्मन्नि वपन्तु ताः[११] सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव हेतयः।
तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि[१२] ॥१०॥

सं० ४५।११

(चित्यग्नौ होममन्त्राः ॥ १-१० अनुष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषाꣳ सहस्र योजनेऽव
धन्वानि तन्मसि[१] अस्मिन्महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि। (तेषाꣳ
सहस्र योजनेऽवधन्वानि तन्मसि)[२] नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाः
अधः क्षमा चराः। (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि)[३] नीलग्रीवाः
शितिकण्ठा दिवꣳ रुद्रा उपश्रिताः (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि
तन्मसि)[४] ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः। (तेषाꣳ
सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि)[५] ये भूतानामधिपतयो विशिखासः
कपर्दिनः। (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि)[६] ये अन्नेषु
विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्। (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि
तन्मसि)[७] ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव
धन्वानि तन्मसि)[८] ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः।
(तेषाꣳसहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि)[९] य एतावन्तश्च भूयाꣳसश्च
दिशो रुद्रा वितस्थिरे। (तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि)[१०]
नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां (येषामन्नमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा
दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[११] नमो रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे येषां वात इषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[१२] नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वर्षमिषवस्तेभ्योदश प्राचीर्दशंदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[१३क] ॥११॥

सं० ४।६।१

(अग्निसंस्कारेषु परिषेचनादि ॥ १ अतिजगती, ३-४ उष्णिक् ५, ८-१०, २१ गायत्री, ६ वर्धमाना, शङ्कुमती वा गायत्री, द्विपदा त्रिष्टुप्, ११-१२ आस्तारपंक्ति, १८, २०,२२ त्रिष्टुप्, १९ जगती । अग्निर्ऋषिः)

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणां वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे । अद्भ्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्योऽधि संभृतां तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः सश्रराणाः[१] अश्मश्स्ते क्षुदमुं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मः[२] समुद्रस्य त्वाऽवाकयाऽग्ने परि व्ययामसि । पावको अस्मभ्यश् शिवो भव[३] हिमस्य त्वा जरायुणाऽग्ने परि व्ययामसि । पावको अस्मभ्यश् शिवो भव[४] उपज्मन्नुप वेतसेवत्तरं नदीष्वा । अग्ने पित्तमपामसि[५] मण्डूकि ताभिरा गहि सेमं नो यज्ञम् । पावकवर्णश् शिवं कृधि[६] पावक आ चितयन्त्या कृपा । क्षामन्रुरुच उषसो न भानुना[७] तूर्वन्नयामन्नेतशस्य नू रण आ यो घृणे । न ततृषाणो अजरः[८] अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया । आ देवान्वक्षि यक्षि च[९] स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाश् इहाऽऽवह । उप यज्ञश् हविश्च नः[१०] अपामिदं न्ययनश् समुद्रस्य निवेशनम् । अन्यन्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यश् शिवो भव[११] नमस्ते हरसे शोचिषे नमस्ते अस्त्वर्चिषे ।

(क) नमस्ते १५ नमो हिरण्यबाहवे १३ नमः सहमानाय १७
नम आव्याधिनो १७ नमो भवाय १५ नमो ज्येष्ठाय १५
नमो दुन्दुभ्याय १६ नमः सोमाय १७ नम इरिण्याय १९ द्रापे १२
सहस्राणि १३ अनु० ११ आहत्य मन्त्राः १६९ ।

अथ ब्राह्मण भागः

प्राणमृत उपधाय संयत तै० सं० ५-२-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यꣳ शिवो भव[१२] नृषदे वट्[१३] अप्सुषदे वट्[१४] वनसदे वट्[१५] बर्हिषदे वट्[१६] सुवर्विदे वट्[१७] ये देवा देवानां यज्ञिया यज्ञियानाꣳ संवत्सरीणमुप भागमासते। अहुतादो हविषो यज्ञे अस्मिन्त्स्वयं जुहुध्वं मधुनो घृतस्य[१८] ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन्ये ब्रह्मणः पुरएतारो अस्य। येभ्यो नर्ते पवते धाम किं चन न ते दिवो न पृथिव्या अधि स्नुषु[१९] प्राणदा अपानदा व्यानदावर्चोदा वरिवोदाः। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यꣳ शिवोभव[२०] अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यꣳसद्विश्वं न्यत्रिणम्। अग्निर्नो वꣳसते रयिम्[२१] सैनाऽनीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाꣳ आयजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि[२२] ॥१॥

सं० ४।६।२

(वैश्वकर्मणहोमः ॥ त्रिष्टुप्, १७ पंक्तिः। अग्निर्ऋषिः)

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वदृषिर्होता निषसादा पिता नः। स आशिषा द्रविणमिच्छमानः परमच्छदो वर आ विवेश[१] विश्वकर्मा मनसा यद्विहाया धाता विधाता परमोत संदृक्। तेषामिष्टानि समिषा मदन्ति यत्र सप्तर्षीन्पर एकमाहुः[२] यो नः पिता जनिता यो विधाता यो नः सतो अभ्या सज्जजान। यो देवानां नामधा एक एव तꣳ संप्रश्नं भुवना यन्त्यन्या[३] त आऽयजन्त द्रविणꣳ समस्मा ऋषयः पूर्वे जरितारो न भूना। असूर्ता सूर्ता रजसो विमाने ये भूतानि समकृण्वन्निमानि[४] न तं विदाथ य इदं जजानान्यद्युष्माकमन्तरं भवाति। नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतृप उक्थशासश्चरन्ति[५] परो दिवा पर एना पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्गुहा यत्। कꣳ स्विद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे[६] तमिद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। अजस्य नाभावध्येकमर्पितं यस्मिन्निदं विश्वं भुवनमधिश्रितम्[७] विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदिद्गन्धर्वो अभवद्द्वितीयः। तृतीयः पिता जनितौषधीनामपां गर्भं व्यदधात्पुरुत्रा[८] चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजनन्नम्नमाने। यदेदन्ता अददृꣳहन्त पूर्व

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आदिद् द्यावापृथिवी अप्रथेताम्[९] विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतो-
हस्त उत विश्वतस्पात् । सं बाहुभ्यां नमति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्-
न्देव एकः[१०] किꣳ स्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमत्स्वित्किमासीत् ।
यदी भूमिं जनयन्विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना विश्वचक्षाः[११] किꣳस्वि-
द्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः । मनीषिणो मनसा
पृच्छतेदु तद्यदध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्[१२] या ते धामानि परमाणि
याऽवमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा । शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः
स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः[१३] वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये मनोयुजं
वाजे अद्या हुवेम । स नो नेदिष्ठा हवनानि जोषते विश्वशम्भूरवसे साधु-
कर्मा[१४] विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः ।
मुह्यन्त्वन्ये अभितः सपत्ना इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु[१५] विश्वकर्मन्ह-
विषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम् । तस्मै विशः समनमन्त
पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथाऽसत्[१६] समुद्राय वयुनाय सिन्धूनां पतये
नमः । नदीनाꣳ सर्वासां पित्रे जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाऽहाऽमर्त्यꣳ
हविः[१७] ॥२॥

सं० ४।६।२

(अग्निप्रणयनम् ॥ १-४, १२, १४-१५ अनुष्टुप्, ६, ९-११ त्रिष्टुप्, ५ विराट्, ७ विराड्रूपा, १३ द्विपदा त्रिष्टुप् ॥ अग्निर्ऋषिः)

उदेनमुत्तरां नयाग्ने घृतेनाऽऽहुत । रायस्पोषेण सꣳसृज प्रजया च
धनेन च[१] इन्द्रेमं प्रतरां कृधि सजातानामसद्वशी । समेनं वर्चसा
सृज देवेभ्यो भागधा असत्[२] यस्य कुर्मो हविर्गृहे तमग्ने वर्धया त्वम् ।
तस्मै देवा अधि ब्रवन्नयं च ब्रह्मणस्पतिः[३] उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने
भरन्तु चित्तिभिः । स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः[४] पञ्च
दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु देवीरपामतिं दुर्मतिं बाधमानाः । रायस्पोषे यज्ञ-
पतिमाभजन्तीः[५] रायस्पोषे अधि यज्ञो अस्थात्समिद्धे अग्नावधि
मामहानः । उक्थपत्र ईड्यो गृभीतस्तप्तं घर्मं परिगृह्यायजन्त[६] ऊर्जा
यद्यज्ञमशमन्त देवा दैव्याय धर्त्रे जोष्ट्रे । देवश्रीः श्रीमणाः शतपयाः
परिगृह्य देवा यज्ञमायन्[७] सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योति-
रुदयाꣳ अजस्रम् । तस्य पूषा प्रसवे याति देवः संपश्यन्विश्वा भुवनानि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

गोपाः[८] देवा देवेभ्यो अध्वर्यन्तो अस्थुर्वीतꣳ शमित्रे शमिता यजध्यै।
तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेति ततः पावका आशिषो नो जुषन्ताम्[९] विमान
एष दिवो मध्य आस्त आपप्रिवान्रोदसी अन्तरिक्षम्। स विश्वाचीरभि
चष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्[१०] उक्षा समुद्रो अरुणः सुपर्णः
पूर्वस्य योनिं पितुरा विवेश। मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे
रजसः पात्यन्तौ[११] इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्त्समुद्रव्यचसं गिरः।
रथीतमꣳ रथीनां वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम्[१२] सुम्नहूर्यज्ञो देवाꣳ आ
च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवाꣳ आ च वक्षत्[१३] वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्रा-
भेणोदग्रभीत्। अथा सपत्नाꣳ इन्द्रो मे निग्राभेणाधराꣳ अकः[१४]
उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे
विषूचीनान्व्यस्यताम्[१५] ॥३॥

सं० ४।६।४

(अग्निप्रणयनाङ्गमप्रतिरथसूक्तम् ॥ त्रिष्टुप्, १३, १५ अनुष्टुप्, अग्निर्ऋषिः)

आशुः शिशानो वृषभो न युध्मो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम्।
संक्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतꣳ सेना अजयत्साकमिन्द्रः[१] संक्रन्द-
नेनानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्च्यवनेन धृष्णुना। तदिन्द्रेण जयत
तत्सहध्वं युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा[२] स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी
सꣳस्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सꣳसृष्टजित्सोमपा बाहुशर्ध्यूर्ध्वधन्वा
प्रतिहिताभिरस्ता[३] बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहाऽमित्राꣳ अपबा-
धमानः। प्रभञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्नस्माकमेध्यविता रथानाम्[४]
गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा। इमꣳ सजाता
अनु वीरयध्वमिन्द्रꣳ सखायोऽनु सꣳरभध्वम्[५] बलविज्ञायः स्थविरः
प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः। अभिवीरो अभिसत्वा सहोजा
जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्[६] अभि गोत्राणि सहसा गाहमानोऽदायो
वीरः शतमन्युरिन्द्रः। दुश्च्यवनः पृतनाषाडयुध्योऽस्माकꣳ सेना अवतु
प्र युत्सु[७] इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रम्[८] इन्द्रस्य वृष्णो
वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुताꣳ शर्ध उग्रम्। महामनसां भुवनच्य-
वानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्[९] अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजे-

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु[१०] उद्धर्षय मघवन्नायुधान्युत्सत्वनां मामकानां महाꣳसि। उद्वृत्रहन्वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः[११] उप प्रेत जयता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः। शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथाऽसथ[१२] अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसꣳशिता। गच्छामित्रान्प्र विश मैषां कं चनोच्छिषः[१३] मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः[१४] यत्र बाणाः सम्पतन्ति कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु[१५] ॥४॥

सं० ४।६।५

(चित्यामग्निस्थापनादिमारुतहोमान्तम् ॥ १, ५-७, १०, १२ त्रिष्टुप्, २, ४ अनुष्टुप्, ३ पुरस्ताद्बृहती, ११ विराट् १५-१९ अभिकृतिः। अग्निर्ऋषिः)

प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानग्नेरग्ने पुरोअग्निर्भवेह। विश्वा आशा दीद्यानो वि भाह्यूर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे[१] क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यꣳ हस्तेषु बिभ्रतः। दिवः पृष्ठꣳ सुवर्गत्वा मिश्रा देवेभिराद्ध्वम्[२] पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमाऽरुहमन्तरिक्षाद्दिवमाऽरुहम्। दिवो नाकस्य पृष्ठात्सुवर्ज्योतिरगामहम्[३] सुवर्यन्तो नापेक्षन्त आ द्याꣳ रोहन्ति रोदसी। यज्ञं ये विश्वतोधारꣳ सुविद्वाꣳसो वितेनिरे[४] अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम्। इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः सुवर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति[५] नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकꣳ समीची। द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः[६] अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्धञ्छतं ते प्राणाः सहस्रमपानाः। त्वꣳ साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा[७] सुपर्णोऽसि गरुत्मान्पृथिव्याꣳ सीद पृष्ठे पृथिव्याः सीद[८] भासाऽन्तरिक्षमा पृण ज्योतिषा दिवमुत्तभान तेजसा दिश उद्दृꣳह[९] आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वां योनिमा सीद साध्या। अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत[१०] प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्म्या यविष्ठ। त्वाꣳ शश्वन्त उप यन्ति वाजाः[११] विधेम ते परमे जन्मन्नग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे। यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हवीꣳषि जुहुरे समिद्धे[१२] ताꣳ सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाऽहं वृणे सुमतिं विश्वजन्याम्। यामस्य कण्वो अदुहत्प्रपीनाꣳ सहस्रधारां पयसा महीं गाम्[१३] सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तर्षयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन[१४] ईदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च मितश्च संमितश्च सभराः[१५] शक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माꣳश्च सत्यश्चर्तपाश्चात्यꣳहाः[१६] ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्त्यमित्रश्च दूरेअमित्रश्च गणः[१७] ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः[१८] ईदृक्षास एतादृक्षास ऊ षु णः सदृक्षासः प्रतिसदृक्षास एतन। मितासश्च संमितासश्च न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानो यथेन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मान एवमिमं यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु[१९क] ॥५॥

सं० ४।७।१

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ १ गायत्री। अग्निर्ऋषिः)

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजेभिरा गतम्[१] वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे वाक् च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे ब॑ च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूꣳषि च मे शरीराणि च मे[२] ॥१॥

सं० ४।७।२

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

ज्यैष्ठ्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च मेऽम्भश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च

(क) अश्मन्नूर्जं २२ य इमा १७ उदेनमुत्तरां १५ आशुः शिशानो १५ प्राचीमनु १९ अनु० ५ आहत्यमन्त्राः ८८

अथ ब्राह्मणभागः

अयं पुरो भुवः तै० सं० ४-३-२ इत्यस्य अनन्तरम्।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म ऋद्धं च म ऋद्धिश्च मे क्लृप्तं च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे[३] ॥२॥

सं० ४।७।३

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मे ऽनु कामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मे ऽयक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे ऽनमित्रं च मे ऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे[४] ॥३॥

सं० ४।७।४

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

ऊर्क् च मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधु च मे सग्धिश्च मे सपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्भिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मे ऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च मे ऽक्षुच्च मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियंगवश्च मे ऽणवश्च मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे[५] ॥४॥

सं० ४।७।५

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मे ऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च म आपश्च मे वीरुधश्च म ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं च मे ऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च

२०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मे ऽर्थश्च म एमश्च म इतिश्च मे गतिश्च मे[६] ॥५॥

सं० ४।७।६
(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मे ऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च मे ऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे[७] ॥६॥

सं० ४।७।७
(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

अꣳशुश्च मे रश्मिश्च मे ऽदाभ्यश्च मे ऽधिपतिश्च म उपाꣳशुश्च मे ऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मे ऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्नीवतश्च मे हारियोजनश्च मे[८] ॥७॥

सं० ४।७।८
(वसोर्धारा होममन्त्रा ॥ अग्निर्ऋषिः)

इध्मश्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे स्रुचश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मे ऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतभृच्च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदश्च मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मे ऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे[९] ॥८॥

सं० ४।७।९
(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

अग्निश्च मे घर्मश्च मे ऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मे ऽश्वमेधश्च मे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पृथिवी च मे ऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्करीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्च मे साम च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मे ऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथंतरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्[10] ॥९॥

सं० ४।७।१०

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषि)

गर्भाश्च मे वत्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाट् च मे दित्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवत्सश्च मे त्रिवत्सा च मे तुर्यवाट् च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मे ऽनड्वाञ्च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताꣳ श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्[11] ॥१०॥

सं० ४।७।११

(वसोर्धारा होममन्त्राः ॥ अग्निर्ऋषिः)

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नव च म एकादश च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च म एकविꣳशतिश्च मे त्रयोविꣳशतिश्च मे पञ्चविꣳशतिश्च मे सप्तविꣳशतिश्च मे नव विꣳशतिश्च म एकत्रिꣳशच्च मे त्रयस्त्रिꣳशच्च मे चतस्रश्च मे ऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विꣳशतिश्च मे चतुर्विꣳशतिश्च मे ऽष्टाविꣳशतिश्च मे द्वात्रिꣳशच्च मे षट्त्रिꣳशच्च मे चत्वारिꣳशच्च मे चतुश्चत्वारिꣳशच्च मे ऽष्टाचत्वारिꣳशच्च मे वाजश्च प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्नियश्चान्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च[12] ॥११॥

सं० ४।७।१२

(वाजप्रसवीयहोमः ॥ १, ३ अनुष्टुप्, २, ४-५,८ त्रिष्टुप् ६-७ विराट् । अग्निर्ऋषिः)

वाजो नः सप्त प्रदिशश्चतस्रो वा परावतः । वाजो नो विश्वैर्देवैर्धनसाताविहावतु[1] विश्वे अद्य मरुतो विश्व ऊती विश्वे भवन्त्वग्नयः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समिद्धाः विश्वे नो देवा अवसाऽऽगमन्तु विश्वमस्तु द्रविणं वाजो अस्मे[२]
वाजस्य प्रसवं देवा रथैर्याता हिरण्ययैः । अग्निरिन्द्रो बृहस्पतिर्मरुतः
सोमपीतये[३] वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः
अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः[४] वाजः
पुरस्तादुत मध्यतो नो वाजो देवाꣳ ऋतुभिः कल्पयाति । वाजस्य हि
प्रसवो नन्नमीति विश्वा आशा वाजपतिर्भवेयम्[५] पयः पृथिव्यां पय
ओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे पयो धाः । पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम्
सं मा सृजामि पयसा घृतेन सं मा सृजाम्यप ओषधीभिः । सोऽहं
वाजꣳ सनेयमग्ने[७] नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकꣳ
समीची । द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः[८]
समुद्रोऽसि नभस्वानार्द्रदानुः शंभूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा[९] मारुतो-
ऽसि मरुतां गणः शं भूर्मयोभूरभि मा वाहि स्वाहा[१०] अवस्युरसि
दुवस्वाञ्छंभूर्मयो भूरभि मा वाहि स्वाहा[११] ॥१२॥

सं० ४।७।१३

(अग्नियोगः, पुनश्चितिश्च ॥ त्रिष्टुप्, ३ विराट्स्थाना, ५ शक्वरी, ६ जगती, ११, १३ अनुष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

अग्निं युनज्मि शवसा घृतेन दिव्यꣳ सुपर्णं वयसा बृहन्तम् । तेन
वयं पतेम ब्रध्नस्य विष्टपꣳ सुवो रुहाणा अधि नाक उत्तमे[१] इमौ ते
पक्षावजरौ पतत्रिणो याभ्याꣳ रक्षाꣳस्यपहꣳस्यग्ने । ताभ्यां पतेम सुकृतामु
लोकं यत्रऋषयः प्रथमजा ये पुराणाः[२] चिदसि समुद्रयोनिरिन्दुर्दक्षः
श्येनऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युर्महान्त्सधस्थे ध्रुव आ निषत्तः[३]
नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीर्विश्वस्य मूर्धन्नधि तिष्ठसि श्रितः । समुद्रे ते
हृदयमन्तरायुर्द्यावापृथिवी भुवनेष्वर्पिते[४] उद्रो दत्तोदधिं भिन्त दिवः
पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्याऽवत । दिवो मूर्धाऽसि पृथिव्या
नाभिरूर्गपामोषधीनाम् । विश्वायुः शर्म सप्रथा नमस्पथे[५] येनर्षयस्तपसा
सत्रमासतेन्धाना अग्निꣳ सुवराभरन्तः । तस्मिन्नहं निदधे नाके अग्निमेतं
यमाहुर्मनवः स्तीर्णबर्हिषम्[६] तं पत्नीभिरनु गच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुत
वा हिरण्यैः । नाकं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधिरोचने

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दिवः[७] आ वाचो मध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निः सत्पतिश्चेकितानः। पृष्ठे पृथिव्या निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुते ये पृतन्यवः[८] अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः सहस्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन्। विभ्राजमानः सरिरस्य मध्य उप प्र यात दिव्यानि धाम[९] सं प्र च्यवध्वमनु सं प्र यातान्ने पथो देवयानान्कृणुध्वम्। अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत[१०] येना सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम्। तेनेमं यज्ञं नो वह देवयानो य उत्तमः[११] उद्बुध्यस्वाग्ने प्रति जागृह्येनमिष्टापूर्ते सꣳसृजेथामयं च। पुनः कृण्वꣳस्त्वा पितरं युवानमन्वाताꣳसीत्त्वयि तन्तुमेतम्[१२] अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्न आ रोहाथा नो वर्धया रयिम्[१३] ॥१३॥

सं० ४।७।१४

(विहव्याख्येष्टकोपधानम्॥ त्रिष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तनुवं पुषेम। मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाऽध्यक्षेण पृतना जयेम[१] मम देवा विहवे सन्तु सर्व इन्द्रावन्तो मरुतो विष्णुरग्निः। ममान्तरिक्षमुरु गोपमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन्[२] मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः। दैव्या होतारा वनिषन्त पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः[३] मह्यं यजन्तु मम यानि हव्याऽऽकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु। एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता मे[४] देवीः षडुर्वीरुरु णः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम्। मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन्[५] अग्निर्मन्युं प्रतिनुदन्पुरस्तादद्ब्धो गोपाः परि पाहि नस्त्वम्। प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्तेऽमैषां चित्तं प्रबुधा वि नेशत्[६] धाता धातृणां भुवनस्य यस्पतिर्देवꣳ सवितारमभिमातिषाहम्। इमं यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिर्देवाः पान्तु यजमानन्यर्थात्[७] उरुव्यचा नो महिषः शर्म यꣳसदस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुक्षु। स नः प्रजायै हर्यश्व मृडयेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः[८] ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान्। वसवो रुद्रा आदित्या उपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन्[९] अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद्यः। इमं नो यज्ञं विहवे जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं त्वा[१०] ॥१४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० १।५।७

आयुषः प्राणꣳ संतनु[१] प्राणादपानꣳ संतनु[२] अपानाद् व्यानꣳ संतनु[३] व्यानाच्चक्षुः संतनु[४] चक्षुषः श्रोत्रꣳ संतनु[५] श्रोत्रान्मनः संतनु[६] मनसो वाचꣳ संतनु[७] वाच आत्मानꣳ संतनु[८] आत्मनः पृथिवीꣳ संतनु[९] पृथिव्या अन्तरिक्षꣳ संतनु[१०] अन्तरिक्षाद्दिवꣳ संतनु[११] दिवः सुवः संतनु[१२] ॥१५॥

ब्रा० १।५।८

इन्द्रो दधीचो अस्थभिः। वृत्राण्यप्रतिष्कुतः। जघान नवतीर्नव[१] इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः। पर्वतेष्वपश्रितम्। तद्विदच्छर्यणावति[२] अत्राह गोरमन्वत। नाम त्वष्टुरपीच्यम्। इत्था चन्द्रमसो गृहे[३] इन्द्रमिद्गाथिनो बृहत्। इन्द्रमर्केभिरर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत[४] इन्द्र इद्धर्योः सचा। संमिश्ल आ वचोयुजा। इन्द्रो वज्री हिरण्ययः[५] इन्द्रो दीर्घाय चक्षसे। आ सूर्यꣳ रोहयद्दिवि। वि गोभिरद्रिमैरयत्[६] इन्द्र वाजेषु नो अव। सहस्रप्रधनेषु च। उग्र उग्राभिरूतिभिः[७] तमिन्द्रं वाजयामसि। महे वृत्राय हन्तवे। स वृषा वृषभोऽभुवत्[८] इन्द्रः स दामने कृतः। ओजिष्ठः स बले हितः। द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः[९] गिरा वज्रो न संभृतः। सबलो अनपच्युतः। ववक्षुरुग्रो अस्तृतः[१०क] ॥१६॥

सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७

(२ अतिजगती शक्वरी वा, २१, अनुष्टुप्। अग्निर्ऋषिः)

प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१] चित्तिं जुहोमि मनसा घृतेन यथा देवा इहाऽऽगमन्वीतिहोत्रा ऋतावृधः। समुद्रस्य वयुनस्य पत्मञ्जुहोमि विश्वकर्मणे विश्वाऽहाऽमर्त्यꣳ हविः[२] चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि विद्वान्पृष्ठेव वीता वृजिना च मर्तान् राये च नः स्वपत्याय देव दितिं च रास्वादितिमुरुष्य[३] विश्वकर्मा दिशां पतिः स नः

(क) अग्ना विष्णू २ ज्यैष्ठ्यं ३ शं च मे ४ ऊर्क् च ५ अश्मा च ६ अग्निश्च ७ अꣳशुश्च ८ इध्मश्च मे ९ अग्निश्च मे १० गर्भाश्च मे ११ एका च १२ वाजो नः ११ अग्निं युनज्मि १३ ममाग्ने १० आयुषः १२ इन्द्रोदधीचो १० अनु १६ आहत्यमन्त्राः १३३ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः[४] प्रजापतिर्दिशां पतिः स नः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः)[५] रुद्रो (दिशां पतिः स नः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः)[६] वरुणो (दिशां पतिः स नः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः)[७] अग्निर्दिशां पतिः स नः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः)[८] भूः[९] भुवः[१०] सुवः[११] प्राणाय त्वा चक्षुषे त्वा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१२] व्यानाय त्वा चक्षुषे त्वा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१३] अपानाय त्वा (चक्षुषे त्वा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१४] वाचे त्वा चक्षुषे त्वा तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१५] यत्ते रुद्रः पुरोधनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र संवत्सरेण नमस्करोमि[१६] यत्ते रुद्र दक्षिणा धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्र परिवत्सरेण नमस्करोमि[१७] यत्ते रुद्रपश्चाद्धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदावत्सरेण नमस्करोमि[१८] यत्ते रुद्रोत्तराद्धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रेदुवत्सरेण नमस्करोमि[१९] यत्ते रुद्रोपरि धनुस्तद्वातो अनु वातु ते तस्मै ते रुद्रवत्सरेण नमस्करोमि[२०] येऽग्नयः पुरीष्याः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तेषां त्वमस्युत्तमः प्र णो जीवातवे सुव:[२१] आपं त्वाऽग्ने मनसा[२२] आपं त्वाऽग्ने तपसा[२३] आपं त्वाऽग्ने दीक्षया[२४] आपं त्वा ऽग्न उपसद्भिः[२५] आपं त्वाऽग्ने सत्यया[२६] आपं त्वा ऽग्ने दक्षिणाभिः[२७] आपं त्वा ऽग्ने ऽवभृथेन[२८] आपं त्वा ऽग्ने वशया[२९] आपं त्वा ऽग्ने स्वगाकारेण[३०] ॥१॥

सं० ५।५।८-१०

(उपस्थानम्, आज्याहुतिविधानं प्रोक्षणं च, सर्पाहुतिः ॥ अग्निर्ऋषिः)

प्राच्या त्वा दिशा सादयामि गायत्रेण छन्दसाऽग्निना देवतयाऽग्नेः शीर्ष्णाऽग्नेः शिर उप दधामि[१] दक्षिणया त्वा दिशा सादयामि त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रेण देवतयाऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपदधामि[२] प्रतीच्या त्वा दिशा सादयामि जागतेन छन्दसा सवित्रा देवतयाग्नेः पुच्छेनाऽग्नेः पुच्छमुपदधामि[३] उदीच्या त्वा दिशा सादयाम्यानुष्टुभेन छन्दसा मित्रावरुणाभ्यां देवतयाऽग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुप दधामि[४] ऊर्ध्वया त्वा दिशा सादयामि पाङ्क्तेन छन्दसा बृहस्पतिना देवतयाऽग्नेः पृष्ठेनाग्नेः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पृष्ठमुपदधामि[५] अग्ने उदधे या त इषुर्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते
नमस्तस्यास्त उपजीवन्तो भूयास्म[६] अग्ने दुध्र (या त इषुर्युवानामतया
नो मृडतस्यास्ते नमस्तस्यास्त उपजीवन्तोभूयास्म)[७] (अग्ने) गह्य
(या त इषुर्युवानामतया नोमृडतस्यास्ते नमस्तस्यास्तउपजीवन्तो-
भूयास्म)[८] (अग्ने) किंशिल (या त इषुर्युवानामतया नो मृडतस्यास्ते
नमस्त स्यास्त उपजीवन्तो भूयास्म)[९] (अग्ने) वन्यया त इषुर्युवा-
नामतया नो मृडतस्यास्ते नमस्तस्यास्त उपजीवन्तोभूयास्म[१०]
वाङ्म आसन्नसोः प्राणोऽक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं बाहुवोर्बलमूरुवो-
रोजोऽरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूस्तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः[११]
यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाविवेश तस्मै
रुद्राय नमो अस्तु[१२] वसवस्त्वा रुद्रैः पुरस्तात्पान्तु[१३] पितर-
स्त्वायमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पान्तु[१४] आदित्यास्त्वा विश्वैर्देवैः
पाश्चात्पान्तु[१५] द्युतानस्त्वामारुतो मरुद्भिरुत्तरतः पातु[१६] देवा-
स्त्वेन्द्रज्येष्ठा वरुण राजानोऽधस्ताच्चोपरिष्टाच्च पान्तु[१७] समीची
नामासि प्राची दिक्तस्यास्तेऽग्निरधिपतिरसितो रक्षिता यश्चाधिपतिर्यश्च
गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वां जम्भे
दधामि[१८] ओजस्विनी नामासि दक्षिणा दिक्तस्यास्त इन्द्रोऽधिपतिः
प्रदाकू (रक्षितायश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ताताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं
द्विष्मो यश्चनो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधामि)[१९] प्राची नामासि प्रतीची
दिक्तस्यास्ते सोमो ऽधिपतिः स्वजो (रक्षितायश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ताताभ्यां
नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधामि)[२०]
अवस्थावा नामास्युदीची दिक्तस्यास्ते वरुणोऽधिपतिस्तिरश्चराजी (रक्षिता-
यश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च
नो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधामि)[२१] अधिपत्नी नामासि बृहती दिक्त-
स्यास्ते बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो (रक्षितायश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ता ताभ्यां
नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वां जम्भे दधामि)[२२]
वशिनी नामासीयं दिक्तस्यास्ते यमोऽधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता
यश्चाधिपतिर्यश्च गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्च नो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[२३] हेतयो नाम स्थ तेषां वः पुरो गृहा अग्निर्व इषवः सलिलो (वातनामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[२४] निलिम्पानाम स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहाः पितरो व इषवः सगरो (वातनामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[२५] वज्रिणो नाम स्थ तेषां वः पश्चाद् गृहाः स्वप्नो व इषवो गह्वरो (वात नामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[२६] अवस्थावानो नाम स्थ तेषां व उत्तराद् गृहा आपो व इषवः समुद्रो (वात नामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[२७] अधिपतयो नाम स्थ तेषां व उपरि गृहा वर्षं व इषवोऽवस्वान् (वात नामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि)[२८] क्रव्या नाम स्थ पार्थिवास्तेषां व इह गृहा अन्नं व इषवोऽनिमिषो वातनामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि[२९] इमꣳ स्तनमूर्जस्वन्तं धयापां प्रप्यातमग्ने सरिरस्य मध्ये उत्सं जुषस्व मधुमन्तमूर्वसमुद्रियꣳ सदनमा विशस्व[३०] ॥२॥

सं० ५।७।१

(उपानुवाक्याभिधानम्, कुम्भेष्टकामन्त्रणम् ॥ १-३, ९-१० त्रिष्टुप्, ४ जगती, ५-८ अनुष्टुप् ११-१३ गायत्री। अग्निर्ऋषिः)

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दधिरे विरूपास्ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु[१] यासाꣳ राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यञ्जनानाम् मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु[२] यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु[३] शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः शिवया तनुवोप स्पृशत त्वचं मे सर्वाꣳ अग्नीꣳ रप्सुषदो हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो नि धत्त[४] यददः संप्रयतीरहावनदता हते। तस्मादा नद्यो नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः[५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यत्प्रेषिता वरुणेन ताः शीभꣳ समवल्गत । तदाप्नोदिन्द्रो वो यतीस्त-
स्मादापो अनु स्थन[6] अपकामꣳ स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम् ।
इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्णाम वो हितम्[7] एको देवो अप्यतिष्ठ-
त्स्यन्दमाना यथावशम् । उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते[8] आपो
भद्रा घृतमिदाप आसुरग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम
आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन्[9] आदित्पश्याम्युत वा शृणोम्या मा
घोषो गच्छति वाङ् न आसाम् । मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा
अतृपं यदा वः[10] आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे
रणाय चक्षसे[11] यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः[12] तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः[13] दिवि श्रयस्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्या सम्भव
ब्रह्मवर्चसमसि ब्रह्मवर्चसाय त्वा[14] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनो-
र्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामग्नेस्त्वा साम्राज्ये नाभिषिञ्चामि[15] देवस्य
त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां बृहस्पतेस्त्वा साम्राज्ये-
नाभिषिञ्चामि[16] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्यामिन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामि[17] सजूरब्दोऽयावभिः
(घृतेन स्वाहा)[18] सजूरुषा अरुणीभिः (घृतेन स्वाहा)[19] सजूः
सूर्य एतशेन (घृतेन स्वाहा)[20] सजोषावश्विनादꣳसोभिः (घृतेन स्वाहा)[21]
सजूरग्निर्वैश्वानर इडाभिर्घृतेन स्वाहा[22] पृथिवीमाऽक्रमिषं प्राणो मा
मा हासीत्[23] अन्तरिक्षमाऽक्रमिषं प्रजा मा मा हासीत्[24] दिवमा-
ऽक्रमिषꣳ सुवरगन्म[25] इष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा वसुभिः[26] तस्य त
इष्टस्य वीतस्य द्रविणे ह भक्षीय[27] पिता मातरिश्वाऽच्छिद्रा पदाधा
अच्छिद्रा उशिजः पदाऽनु तक्षुः सोमो विश्वविन्नेतानेषद् बृहस्पतिरुक्था
मदानि शꣳसिषत्[28] ॥३॥

सं० ५।७।२

(ऋषभेष्टकाद्युपधानाम् वज्रिणीष्टकोपधानम् ॥ १, ३, ४-८ त्रिष्टुप्, २ अनुष्टुप् । अग्निर्ऋषिः)

त्वामग्ने वृषभं चेकितानं पुनर्युवानं जनयन्नुपागाम् । अस्थूरिणो
गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नो ब्रह्मणा सꣳ शिशाधि[1] संवत्सरस्य
प्रतिमां यां त्वा रात्र्युपासते । प्रजाꣳ सुवीरां कृत्वा विश्वमायुर्व्यश्नवत्[2]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्येनाऽऽदित्या वसवो येन रुद्राः । येनाऽङ्गिरसो महिमानमानशुस्तेनैतु यजमानः स्वस्ति[३] शतायुधाय शतवीर्याय शतोतयेऽभिमातिषाहे । शतं यो नः शरदो अजीतानिन्द्रो नेषदति दुरितानि विश्वा[४] ये चत्वारः पथयो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति । तेषां यो अज्यानिमजीतिमावहात्तस्मै नो देवाः परि दत्तेह सर्वे[५] ग्रीष्मो हेमन्त उत नो वसन्तः शरद्वर्षाः सुवितन्नो अस्तु । तेषामृतूनाꣳ शतशारदानां निवात एषामभये स्याम[६] इदुवत्सराय परिवत्सराय संवत्सराय कृणुता बृहन्नमः । तेषां वयꣳ सुमतौ यज्ञियानां ज्योगजीता अहताःस्याम[७] भद्रान्नः श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वयाऽवसेन समशीमहि त्वा । स नो मयोभूः पितो आविशस्व शं तोकाय तनुवे स्योनः[८] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपा नः प्रतिस्पशः । यो नः पुरस्ता (दघायुरभिदासत्येतꣳ सोऽश्मानमृच्छतु[९] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपानः प्रतिस्पशः । यो नो) दक्षिणतो (ऽघायुरभि दासत्ये तꣳ सोऽश्मानमृच्छतु[१०] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपानः प्रतिस्पशः । यो नः) पश्चाद (घायुरभिदासत्येतꣳ सोऽश्मानमृच्छतु[११] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपानः प्रतिस्पशः यो नः) उत्तरतोऽघायुरभिदासत्येतꣳ सोऽश्मानमृच्छतु[१२] अग्ना विष्णू सजोषसे मा वर्धन्तु वां गिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्[१३] ॥४॥

सं० ५।७।४-९

(होमविशेषाः । अग्निर्ऋषिः)

अग्ने यशस्विन्यशसेममर्पयेन्द्रावतीमपचितीमिहाऽऽवह । अयं मूर्धा परमेष्ठी सुवर्चाः समानानामुत्तमश्लोको अस्तु[१] भद्रं पश्यन्त उप सेदुरग्रे तपो दीक्षामृषयः सुवर्विदः । ततः क्षत्रं बलमोजश्च जातं तदस्मै देवा अभि सं नमन्तु[२] धाता विधाता परमोत संदृक् प्रजापतिः परमेष्ठी विराजा । स्तोमाश्छन्दाꣳसि निविदो म आहुरेतस्मै राष्ट्रमभि सं नमाम[३] अभ्यावर्तध्वमुप मेत साकमयꣳ शास्ताऽधिपतिर्वो अस्तु । अस्य विज्ञानमनु सꣳ रभध्वमिमं पश्चादनु जीवाथ सर्वे[४] सुवर्न घर्मः स्वाहा[५] सुवर्नार्कः स्वाहा[६] सुवर्न शुक्रः स्वाहा[७] सुवर्न ज्योतिः स्वाहा[८] सुवर्न सूर्यः स्वाहा[९] तेजोऽसि तेजो मे यच्छ पृथिवीं यच्छ पृथिव्यै मा पाहि[१०] ज्योतिरसि ज्योतिर्मे यच्छा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

न्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं मा पाहि[११] सुवरसि सुवर्मे यच्छ दिवं यच्छ दिवो मा पाहि[१२] यास्ते अग्ने सूर्ये रुचं उद्यतो दिवमातन्वन्ति रश्मिभिस्ताभिः सर्वाभीरुचे जनाय नस्कृधि[१३] या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः। इन्द्राग्नीताभिः सर्वाभीरुचं नो धत्त बृहस्पते[१४] रुचं नो धेहि ब्राह्मणेषु रुचꣳ राजसु नस्कृधि। रुचं विश्वेषु शूद्रेषु मयि धेहि रुचा रुचम्[१५] यदाकूतात्समसुस्रोद्धृदा वा मनसो वा संभृतं चक्षुषो वा। तमनु प्रेहि सुकृतस्य लोकं यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः[१६] एतꣳ सधस्थ परि ते ददामि यमावहाच्छेवधिं जातवेदाः। अन्वागन्ता यज्ञपतिर्वो अत्र तꣳस्म जानीत परमे व्योमन्[१७] जानीतादेनं परमे व्योमन्देवाः सधस्था विद रूपमस्य। यदागच्छात्पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्ते कृणुतादाविरस्मै[१८] सं प्र च्यवध्वमनु सं प्र यातान्ने पथो देवयानान्कृणुध्वम्। अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत[१९] प्रस्तरेण परिधिना स्रुचा वेद्या च बर्हिषा। ऋचेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे[२०] यदिष्टं यत्परादानं यद्दत्तं या च दक्षिणा। तदग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत्[२१] येना सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम्। तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे[२२] येनाग्ने दक्षिणा युक्ता यज्ञं वहन्त्यृत्विजः। तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे[२३] येनाग्ने सुकृतः पथा मधोर्धारा व्यानशुः। तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे[२४] यत्र धारा अनपेता मधोर्घृतस्य च याः। तदग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत्[२५] यास्ते अग्ने समिधो यानि धाम या जिह्वा जातवेदो यो अर्चिः। ये ते अग्ने मेडयो य इन्दवस्तेभिरात्मानं चिनुहि प्रजानन्[२६] चतस्र आशाः प्रचरन्त्वग्नय इमन्नो यज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतं पिन्वन्नजरꣳ सुवीरं ब्रह्म समिद्भवत्याहुतीनाम्[२७] मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निꣳ रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय। मयि प्रजां मयि वर्चो दधाम्यरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः[२८] यो नो अग्निः पितरो हृत्स्वन्तरमर्त्यो मर्त्याꣳ आविवेश तमात्मन्परि गृह्णीमहे वयं मा सो अस्माꣳ अवहाय परा गात्[२९क] ॥५॥

(क) प्रजापतिस्त्वा ३० प्राच्या त्वा ३० हिरण्य वर्णाः २८ त्वामग्ने १३
अग्ने यशस्विन् २९ अनु० ५ आहत्य मन्त्राः १३०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।१०।१

संज्ञानं[१] विज्ञानं[२] प्रज्ञानं[३] जानन्[४] अभिजानन्[५]
संकल्पमानं[६] प्रकल्पमानं[७] उपकल्पमानं[८] उपक्लृप्तं[९] क्लृप्तं[१०]
श्रेयं[११] वसीयं[१२] आयन्[१३] संभूतं[१४] भूतं[१५] चित्रं[१६]
केतुं[१७] प्रभान्[१८] आभान्[१९] संभान्[२०] ज्योतिष्मान्[२१]
तेजस्वान्[२२] आतपन्[२३] तपन्[२४] अभितपन्[२५] रोचनं[२६]
रोचमानं[२७] शोभनं[२८] शोभमानं[२९] कल्याणं[३०] दर्शा[३१]
दृष्टा[३२] दर्शता[३३] विश्वरूपा[३४] सुदर्शना[३५] आप्यायमाना[३६]
आप्यायमाना[३७] आप्याया[३८] सूनृता[३९] इरा[४०] आपूर्यमाणा[४१]
पूर्यमाणा[४२] आपूरयन्ती[४३] पूर्णा[४४] पौर्णमासी[४५] दाता[४६]
प्रदाता[४७] आनन्दः[४८] मोदः[४९] प्रमोदः[५०] आवेशयन्[५१]
निवेशयन्[५२] संवेशनः[५३] सꣳशान्तः[५४] शान्तः[५५] आभवन्[५६]
प्रभवन्[५७] संभवन्[५८] संभूतः[५९] भूतः[६०] प्रस्तुतम्[६१]
विष्टुतम्[६२] सꣳस्तुतम्[६३] कल्याणम्[६४] विश्वरूपम्[६५]
शुक्रम्[६६] अमृतम्[६७] तेजस्वि[६८] तेजः[६९] समिद्धम्[७०]
अरुणम्[७१] भानुमत्[७२] मरीचिमत्[७३] अभितपत्[७४] तपस्वत्[७५]
सविता[७६] प्रसविता[७७] दीप्तः[७८] दीपयन्[७९] दीप्यमानः[८०]
ज्वलन्[८१] ज्वलिता[८२] तपन्[८३] वितपन्[८४] संतपन्[८५]
रोचनः[८६] रोचमानः[८७] शुम्भूः[८८] शुम्भमानः[८९] वामः[९०]
सता[९१] सुन्वती[९२] प्रसुता[९३] सूयमाना[९४] अभिषूयमाणा[९५]
पीती[९६] प्रपा[९७] संपा[९८] तृप्तिः[९९] तर्पयन्ती[१००] कान्ता[१०१]
काम्या[१०२] कामजाता[१०३] आयुष्मती[१०४] कामदुघा[१०५]
अभिशास्ता[१०६] अनुमन्ता[१०७] आनन्दः[१०८] मोदः[१०९]
प्रमोदः[११०] आसादयन्[१११] निषादयन्[११२] सꣳसादनः[११३]
सꣳसन्नः[११४] सन्नः[११५] आभूः[११६] विभूः[११७] प्रभूः[११८]
शंभूः[११९] भुवः[१२०] पवित्रम्[१२१] पवयिष्यन्[१२२] पूतः[१२३]
मेध्यः[१२४] यशः[१२५] यशस्वान्[१२६] आयुः[१२७] अमृतः[१२८]
जीवः[१२९] जीविष्यन्[१३०] स्वर्गः[१३१] लोकः[१३२] सहस्वान्[१३३]
सहीयान्[१३४] ओजस्वान्[१३५] सहमानः[१३६] जयन्[१३७]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अभिजयन्[१३८] सद्रविंणः[१३९] द्रविणोदाः[१४०] आर्द्रपंवित्रः[१४१] हरिंकेशः[१४२] मोदः[१४३] प्रमोदः[१४४] अरुणः[१४५] अरुणरंजाः[१४६] पुण्डरींकः[१४७] विश्वजित्[१४८] अभिजित्[१४९] आर्द्रः[१५०] पिन्वमानः[१५१] अन्नवान्[१५२] रसंवान्[१५३] इरांवान्[१५४] सर्वौषधः[१५५] संभरः[१५६] महंस्वान्[१५७] एजत्काः[१५८] जीवत्काः[१५९] क्षुल्लकाः[१६०] शिपिविष्टकाः[१६१] सारस्वराः[१६२] सशेराः[१६३] अजिरासः[१६४] गमिष्णवः[१६५] इदानीम्[१६६] तदानीम्[१६७] एतर्हि[१६८] क्षिप्रम्[१६९] अजिरम्[१७०] आशुः[१७१] निमेषः[१७२] फणः[१७३] द्रवंन्[१७४] अतिद्रवंन्[१७५] त्वरंन्[१७६] त्वरंमाणः[१७७] आशुः[१७८] आशीयान्[१७९] जवः[१८०] अग्निष्टोमः[१८१] उक्थ्यः[१८२] अतिरात्रः[१८३] द्विरात्रः[१८४] त्रिरात्रः[१८५] चतूरात्रः[१८६] अग्निर्ऋतुः[१८७] सूर्यऋतुः[१८८] चन्द्रमा ऋतुः[१८९] प्रजापंतिः[१९०] संवत्सरः[१९१] महान्[१९२] कः[१९३] ॥१॥

ब्रा० ३।१०।२

भूरग्निं चं पृथिवीं च मां चं। त्रींश्चं लोकान्त्संवत्सरं चं प्रजापंतिस्त्वा सादयतु। तया देवतंयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवासींद[१] भुवो वायुं चान्तरिक्षं च मां चं। त्रींश्चं लोकान्त्सरं चं। प्रजापंतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवासींद[२] स्वंरादित्यं च दिवं च मां चं। त्रींश्चं लोकान्त्संवत्सरं चं प्रजापंतिस्त्वा सादयतु। तया देवतंयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सींद[३] भूर्भुवः स्वंश्चन्द्रमंसं च दिशंश्च मां चं। त्रींश्चं लोकान्त्संवत्सरं चं। प्रजापंतिस्त्वा सादयतु। तया देवतंयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सींद[४] ॥२॥

ब्रा० ३।१०।३

त्वमेव त्वां वेंत्थ योऽसि सोऽसिं। त्वमेव त्वामंचैषीः। चितश्चासि संचितश्चास्यग्ने। एतावांश्चासि भूयांश्चास्यग्ने[१] यत्तें अग्ने न्यूनं यदु तेऽतिरिक्तम्। आदित्यास्तदङ्गिरसश्चिन्वन्तु। विश्वें ते देवाश्चितिमापूरयन्तु। चितश्चासि संचितश्चास्यग्ने। एतावांश्चासि भूयांश्चास्यग्ने[२] मा तें अग्ने च येन माऽति च येनाऽऽयुरावृंक्षि।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सर्वेषां ज्योतिषां ज्योतिर्यदुदावुदेति । तपसो जातमनिभृष्टमोजः । तत्ते ज्योतिरिष्टके । तेन मे तप । तेन मे ज्वल । तेन मे दीदिहि । यावद्देवाः । यावदसाति सूर्यः । यावदुतापि ब्रह्म[२] ।।३।।

ब्रा० ३।१०।४

संवत्सरोऽसि परिवत्सरोऽसि । इदावत्सरोऽसीदुवत्सरोऽसि । इद्वत्सरोऽसि वत्सरोऽसि । तस्य ते वसन्तः शिरः । ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्षाः पुच्छम् । शरदुत्तरः पक्षः हेमन्तो मध्यम् । पूर्वपक्षाश्चितयः अपरपक्षाः पुरीषम् । अहोरात्राणीष्टकाः । ऋषिभोऽसि स्वर्गो लोकः । यस्यां दिशि महीयसे । ततो नो मह आवह । वायुर्भूत्वा सर्वा दिश आवाहि । सर्वा दिशोऽनुविवाहि । सर्वा दिशोऽनुसंवाहि । चित्या चितिमापृण । अचित्या चितिमापृण । चिदसि समुद्रयोनिः । इन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा । हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः । महान्त्सधस्थे ध्रुव आनिषत्तः । नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः[१] एति प्रेति वीति समित्युदिति । दिवं मे यच्छ । अन्तरिक्षं मे यच्छ । पृथिवीं मे यच्छ । पृथिवीं मे यच्छ । अन्तरिक्षं मे यच्छ । दिवं मे यच्छ । अह्ना प्रसारय । रात्र्या समंच । रात्र्या प्रसारय । अह्ना समंच । कामं प्रसारय । कामꣳ समंच[२] ।।४।।

ब्रा० ३।१०।५

भूर्भुवः स्वः । ओजो बलम् । ब्रह्म क्षत्रम् । यशो महत् । सत्यं तपो नाम । रूपममृतम् । चक्षुः श्रोत्रम् । मन आयुः । विश्वं यशो महः । समं तपो हरो भाः[१] जातवेदा यदि वा पावकोऽसि । वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि । शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम् । ऊर्जं पुष्टिं ददद्भ्यावभृत्स्व[२] ।।५।।

ब्रा० ३।१०।६

राज्ञी विराज्ञी । सम्राज्ञी स्वराज्ञी । अर्चिः शोचिः । तपो हरो भाः । अग्निरिन्द्रो बृहस्पतिः । विश्वे देवा भुवनस्य गोपाः । ते मा सर्वे यशसा सꣳसृजन्तु[१] ।।६।।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।१०।७

असवे स्वाहा[१] वसवे स्वाहा[२] विभुवे स्वाहा[३] विवस्वते स्वाहा[४] अभिभुवे स्वाहा[५] अधिपतये स्वाहा[६] दिवां पतये स्वाहा[७] अꣳहस्पत्याय स्वाहा[८] चाक्षुष्मत्याय स्वाहा[९] ज्योतिष्मत्याय स्वाहा[१०] राज्ञे स्वाहा[११] विराज्ञे स्वाहा[१२] सम्राज्ञे स्वाहा[१३] स्वराज्ञे स्वाहा[१४] शूषाय स्वाहा[१५] सूर्याय स्वाहा[१६] चन्द्रमसे स्वाहा[१७] ज्योतिषे स्वाहा[१८] सꣳसर्पाय स्वाहा[१९] कल्याणाय स्वाहा[२०] अर्जुनाय स्वाहा[२१] ॥७॥

ब्रा० ३।१०।८

विपश्चिते पवमानाय गायत । मही न धाराऽत्यन्धो अर्षति अहिर्ह जीर्णामतिसर्पति त्वचम् । अत्यो न क्रीडन्नसरद्वृषा हरिः[१] उपयामगृहीतोऽसि मृत्यवे त्वा जुष्टं गृह्णामि[२] एष ते योनिर्मृत्यवे त्वा[३] अपमृत्युमपक्षुधम् । अपेतः शपथं जहि । अधा नो अग्न आवह । रायस्पोषꣳ सहस्रिणम्[४] ये ते सहस्रमयुतं पाशाः । मृत्यो मर्त्याय हन्तवे । तान्यज्ञस्य मायया । सर्वानवयजामहे[५] भक्षोऽस्यमृतभक्षः । तस्य ते मृत्युपीतस्यामृतवतः । स्वगाकृतस्य मधुमतः । उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[६] मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानां वाक् । असावेहि[७] अन्धो जागृविः प्राण । असावेहि[८] बधिर आक्रन्दयितरपान । असावेहि[९] अहस्तोस्त्वा चक्षुः । असावेहि[१०] अपादाशो मनः । असावेहि[११] कवे विप्रचित्ते श्रोत्र । असावेहि[१२] सहस्तः सुवासाः । शूषो नामास्यमृतो मर्त्येषु । तं त्वाहं तथा वेद । असावेहि[१३] अग्निर्मे वाचि श्रितः । वाग्घृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि[१४] वायुर्मे प्राणे श्रितः । प्राणो हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि[१५] सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः । चक्षुर्हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि[१६] चन्द्रमा मे मनसि श्रितः । मनो हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं ब्रह्मणि[१७] दिशो मे श्रोत्रे श्रिताः । श्रोत्रꣳ हृदये । हृदयं मयि । अहममृते । अमृतं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रह्मणि[१८] आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[१९] पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरꣳ हृदये। हृदयं मयि। अहममृते अमृतं ब्रह्मणि[२०] ओषधिवनस्पतयो मे लोमसुश्रिताः लोमानि हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[२१] इन्द्रो मे बले श्रितः। बलꣳ हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[२२] पर्जन्यो मे मूर्ध्नि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[२३] ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युर्हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[२४] आत्मा म आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अहममृते। अमृतं ब्रह्मणि[२५] पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्। वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः[२६] ॥८॥

ब्रा० ३।१०।९

विद्युदसि विद्य मे पाप्मानम्[१] वृष्टिरसि वृश्च मे पाप्मानम्[२] ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्। यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः यस्तं न वेद किमृचा करिष्यति। य इत्तद्विदुस्त इमे समासते[३] संज्ञानं भूस्त्वमेव संवत्सरोऽसि भूराद्यसवे विपश्चिते विद्युदसि नव[४क] ॥९॥

ब्रा० ३।११।१

लोकोऽसि स्वर्गोऽसि। अनन्तोऽस्यपारोऽसि। अक्षितोऽस्यक्षय्योऽसि। तपसः प्रतिष्ठा। त्वयीदमन्तः। विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता। तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१] तपोऽसि लोके श्रितम्। तेजसः प्रतिष्ठा। त्वयीदमन्तः।

(क) संज्ञानं १९३ भूरग्नि ४ त्वमेव त्वां ३ संवत्सरोऽसि २ भूर्भुवः २ राज्ञो १ असवे स्वाहा २१ विपश्चिते २६ विद्युदसि ४ अनु० ९ आहृत्य मन्त्राः २५६।

अथ ब्राह्मण भागः

प्रजापतिर्देवानसृजत तै० ब्रा० ३।१०।९-११

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्तृ विश्वस्य जनयितृ । तत्त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[३] तेजोऽसि तपसि श्रितम् । समुद्रस्य प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्तृ विश्वस्य जनयितृ । तत्त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[३] समुद्रोऽसि तेजसि श्रितः । अपां प्रतिष्ठा । त्वयीदमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता त्वं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[४] आपः स्थ समुद्रे श्रिताः । पृथिव्याः प्रतिष्ठा युष्मासु । इदमन्तः विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्त्र्यो विश्वस्य जनयित्र्यः । ता व उपदधे कामदुघा अक्षिताः । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[५] पृथिव्यस्यप्सु श्रिता । अग्नेः प्रतिष्ठा । त्वयी दमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री । तां त्वोपदधे कामदुघामक्षिताम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[६] अग्निरसि पृथिव्याꣳ श्रितः । अन्तरिक्षस्य प्रतिष्ठा । त्वयी दमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता । तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[७] अन्तरिक्षमस्यग्नौ श्रितम् । वायोः प्रतिष्ठा । त्वयी दमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्तृ विश्वस्य जनयितृ । तत्त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद[८] वायुरस्यन्तरिक्षे श्रितः । दिवः प्रतिष्ठा । त्वयी दमन्तः । विश्वं यक्षं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता । तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[९] द्यौरसि वायौ श्रिता । आदित्यस्य प्रतिष्ठा । त्वयी दमन्तः । विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम् । विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री तां त्वोपदधे कामदुघामक्षिताम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवत-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

याऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१०] आदित्योऽसि दिवि श्रितः। चन्द्रमसः प्रतिष्ठा। त्वयी मन्तः विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[११] चन्द्रमा अस्यादित्ये श्रितः। नक्षत्राणां प्रतिष्ठा। त्वयीदमन्तः विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता। तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१२] नक्षत्राणि स्थ चन्द्रमसि श्रितानि। संवत्सरस्य प्रतिष्ठा युष्मासु। इदमन्तः। विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्तृणि विश्वस्य जनयितॄणि। तानि व उपदधे कामदुघान्यक्षितानि। प्रजापतिस्त्वासादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१३] संवत्सरोऽसि नक्षत्रेषु श्रितः। ऋतूनां प्रतिष्ठा। त्वयीदमन्तः। विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्ता विश्वस्य जनयिता। तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१४] ऋतवः स्थ संवत्सरे श्रिताः। मासानां प्रतिष्ठा युष्मासु इदमन्तः विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः। तान्व उपदधे कामदुघानक्षितान्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१५] मासाः स्थर्तुषु श्रिताः। अर्धमासानां प्रतिष्ठा युष्मासु। इदमन्तः। विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः। तान्व उपदधे कामदुघानक्षितान्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१६] अर्धमासाः स्थ माः सुश्रिताः। अहोरात्रयोः प्रतिष्ठा युष्मासु। इदमन्तः विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्तारो विश्वस्य जनयितारः। तान्व उपदधे कामदुघानक्षितान्। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१७] अहोरात्रे स्थोऽर्धमासेषु श्रिते। भूतस्य प्रतिष्ठे भव्यस्य प्रतिष्ठे। युवयोरिदमन्तः। विश्वं यक्षं विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभूतम्। विश्वस्य भर्त्र्यौ विश्वस्य जनयित्र्यौ। ते वामुपदधे कामदुघे अक्षिते। प्रजापतिस्त्वा सादयतु। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[१८]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पौर्णमास्यष्टकाऽमावास्या । अन्नादाः स्थान्नदुघो युष्मासु । इदमन्त विश्वं यच्च विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभृतम् । विश्वस्य भर्त्र्यो विश्वस्य जनयित्र्यः ता व उपदधे कामदुघा अक्षिताः । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[19] राडसि बृहती श्रीरसीन्द्रपत्नी धर्मपत्नी । विश्वं भूतमनुप्रभूता । त्वयोदमन्तः । विश्वं यच्च विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभृतम् । विश्वस्य भर्त्री विश्वस्य जनयित्री तां त्वोपदधे कामदुघामक्षिताम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[20] ओजोऽसि सहोऽसि । बलमसि भ्राजोऽसि । देवानां धामामृतम् । अमर्त्य-स्तपोजाः । त्वयी दमन्तः । विश्वं यच्च विश्वं भूतं विश्वꣳ सुभृतम् । विश्वस्य जनयिता । तं त्वोपदधे कामदुघमक्षितम् । प्रजापतिस्त्वा सादयतु । तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[21] ॥१॥

ब्रा० ३।११।२

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः त्वꣳ शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे । त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्गयः त्वं पूषा विधतः पासि नु त्मना[1] देवा देवेषु श्रयध्वम् । प्रथमा द्वितीयेषु श्रयध्वम् । द्वितीयास्तृतीयेषु श्रयध्वम् । तृतीयाश्चतुर्थेषु श्रयध्वम् । चतुर्थाः पञ्चमेषु श्रयध्वम् । पञ्चमाः षष्ठेषु श्रयध्वम् । षष्ठाः सप्तमेषु श्रयध्वम् । सप्तमा अष्टमेषु श्रयध्वम् । अष्टमा नवमेषु श्रयध्वम् । नवमा दशमेषु श्रयध्वम् । दशमा एकादशेषु श्रयध्वम् । एकादशा द्वादशेषु श्रयध्वम् । द्वादशास्त्रयोदशेषु श्रयध्वम् । त्रयोदशाश्चतुर्दशेषु श्रयध्वम् । चतुर्दशाः पञ्चदशेषु श्रयध्वम् । पञ्चदशाः षोडशेषु श्रयध्वम् । षोडशाः सप्तदशेषु श्रयध्वम् । सप्तदशाः अष्टादशेषु श्रयध्वम् । अष्टादशा एकान्नविꣳशेषु श्रयध्वम् । एकान्नविꣳशा विꣳशेषु श्रयध्वम् । विꣳशा एकविꣳशेषु श्रयध्वम् । एकविꣳशा द्वाविꣳशेषु श्रयध्वम् । द्वाविꣳशास्त्रयोविꣳशेषु श्रयध्वम् । त्रयोविꣳशाश्चतुर्विꣳशेषु श्रयध्वम् । चतुर्विꣳशाः पञ्चविꣳशेषु श्रयध्वम् । पञ्चविꣳशाः षड्विꣳशेषु श्रयध्वम् । षड्विꣳशा सप्तविꣳशेषु श्रयध्वम् । सप्तविꣳशा अष्टाविꣳशेषु श्रयध्वम् । अष्टाविꣳशा एकान्नत्रिꣳशेषु श्रयध्वम् । एकान्नत्रिꣳशास्त्रिꣳशेषु श्रयध्वम् । त्रिꣳशा एकत्रिꣳशेषु श्रयध्वम् । एक-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्रिꣳशा द्वात्रिꣳशेषु श्रयध्वम् । द्वात्रिꣳशास्त्रयस्त्रिꣳशेषु श्रयध्वम् । देवा स्त्रिरेकादशास्त्रिस्त्रयस्त्रिꣳशाः । उत्तरे भवत । उत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वानः । यत्काम इदं जुहोमि । तन्मे समृध्यताम् । वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[२] भूर्भुवः स्वः स्वाहा[३] ॥२॥

ब्रा० ३।१।१।३

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वाङ्गिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्[१] राज्ञी विराज्ञी । सम्राज्ञी स्वराज्ञी । अर्चिः शोचिः । तपो हरो भाः । अग्निः सोमो बृहस्पतिः । विश्वे देवा भुवनस्य गोपाः । ते सर्वे संगत्य । इदं मे प्रावता वचः । वयꣳस्याम पतयो रयीणाम्[२] भूर्भुवः स्वः स्वाहा[३] ॥३॥

ब्रा० ३।१।१।४

अन्नपतेऽन्नस्य नो देहि । अनमीवस्य शुष्मिणः । प्र प्रदातारं तारिषः । ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे[१] अग्ने पृथिवीपते । सोम वीरुधां पते । त्वष्टः समिधां पते । विष्णवाशानां पते । मित्र सत्यानां पते । वरुण धर्मणां पते मरुतो गणानां पतयः । रुद्र पशूनां पते । इन्द्रौजसां पते । बृहस्पते ब्रह्मणस्पते । आ रुचा रोचेऽहꣳ स्वयम् । रुचा रुरुचे रोचमानः । अतीत्यादः स्वराभरेह । तस्मिन्योनौ प्रजनौ प्रजायेय । वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[२] भूर्भुवः स्वः स्वाहा[३] ॥४॥

ब्रा० ३।१।१।५

सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तर्षयः सप्त धाम प्रियाणि । सप्त होत्रा अनुविद्वान्त्सप्तयोनीरापृणस्वा घृतेन[१] प्राची दिक् । अग्निर्देवता । अग्निꣳ स दिशां देवं देवतानामृच्छतु यो मैतस्यै दिशोऽभिदासति[२] दक्षिणा दिक् । इन्द्रो देवता । इन्द्रꣳ स दिशां देवं देवतानामृच्छतु । यो मैतस्यै दिशोऽभिदासति[३] प्रतीची दिक् । सोमो देवता । सोमꣳ स दिशां देवं देवतानामृच्छतु । यो मैतस्यै दिशोऽभिदासति[४] उदीची दिक् । मित्रावरुणौ देवता । मित्रावरुणौ स दिशां देवौ देवतानामृच्छतु । या मैतस्यै दिशोऽभि-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दासंति[५] ऊर्ध्वा दिक् बृहस्पतिर्देवता। बृहस्पतिः स दिशां देवं देवतानामृच्छतु। यो मैतस्यै दिशोऽभिदासंति[६] इयं दिक्। अदितिर्देवता। अदितिः स दिशां देवीं देवतानामृच्छतु। यो मैतस्यै दिशोऽभिदासंति[७] पुरुषोदिक्। पुरुषो मे कामान्त्समर्धयतु[८] अन्धो जागृविः प्राण। असावेहि[९] बधिर आक्रन्दयितरपान। असावेहि[१०] उषसंमुषसमशीय। अहमसो ज्योतिरशीय। अहमसोऽपोऽशीय। वयंस्याम पतयो रयीणाम्[११] भूर्भुवः स्वः स्वाहा[१२] ॥५॥

ब्रा० ३।११।६

यत्तेऽचितं यदु चितं ते अग्ने। यत्त ऊनं यदु तेऽतिरिक्तम्। आदित्यास्तदङ्गिरसश्चिन्वन्तु। विश्वे ते देवाश्चितिमापूरयन्तु। चितश्चासि सं चितश्चास्यग्ने। एतावांश्चासि भूयांश्चास्यग्ने[१] लोकं पृणछिद्रं पृण। अथो सीद शिवा त्वम्। इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिः। अस्मिन्योनावसीषदन्[२] तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[३] ता अस्य सूददोहसः। सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः। जन्मं देवानां विशः। त्रिष्वारोचने दिवः[४] तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[५] अग्ने देवां इहाऽऽवह। जज्ञानो वृक्तबर्हिषे। असि होता न ईड्यः[६] अगन्म महा मनसा यविष्ठम्। यो दीदाय समिद्ध स्वे दुरोणे। चित्रभानू रोदसी अन्तरुर्वी। स्वाहुतं विश्वतः प्रत्यञ्चम्[७] मेधाकारं विदथस्य प्रसाधनम्। अग्निंहोतारं परिभूतमं मतिम्। त्वामर्भस्य हविषः समानमित्। त्वां महो वृणते नरो नान्यं त्वत्[८] मनुष्वत्त्वा निधीमहि। मनुष्वत्समिधीमहि। अग्ने मनुष्वदङ्गिरोदेवान्देवायते यज[९] अग्निर्हि वाजिनं विशे। ददाति विश्वचर्षणिः। अग्नी राये स्वाभुवम्। स प्रीतो याति वार्यम्। इषं स्तोतृभ्य आभर[१०] पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश। वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्[११] ॥६॥

४९

ब्रा० ३।११।९

ये यं प्रागाद्यशस्वतो। सा मा प्रोर्णोतु। तेजसा यशसा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रह्मवर्चसेन[१] प्राच्येहि प्राच्येहीति प्राचीं जुषाणा वे त्वाज्यस्य स्वाहा[२क] ॥७॥

आ० ३।१

चित्तिः स्रुक्[१] चित्तमाज्यम्[२] वाग्वेदिः[३] आधीतं बर्हिः[४] केतो अग्निः[५] विज्ञातमग्निः[६] वाक्पतिर्होता[७] मन उपवक्ता[८] प्राणो हविः[९] सामाध्वर्युः[१०] वाचस्पते विधे नामन्। विधेम ते नाम। विधेस्त्वमस्माकं नाम। वाचस्पतिः सोमं पिबतु। आऽस्मासु नृम्णं धात्स्वाहा[११] ॥१॥

आ० ३।२

पृथिवी होता[१] द्यौरध्वर्युः[२] रुद्रोऽग्नीत्[३] बृहस्पति-रुपवक्ता[४] वाचस्पते वाचो वीर्येण। संभृततमेनाऽऽयक्ष्यसे। यजमानाय वार्यम्। आ सुवस्करस्मै वाचस्पतिः सोमं पिबति। जजन-दिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहा[५] ॥२॥

आ० ३।३

अग्निर्होता[१] अश्विनाऽध्वर्यू[२] त्वष्टाऽग्नीत्[३] मित्र उपवक्ता[४] सोमः सोमस्य पुरोगाः। शुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः। श्रातास्त इन्द्र सोमाः। वातापेर्हवनःश्रुतः स्वाहा[५] ॥३॥

आ० ३।४

सूर्यं ते चक्षुः[१] वातं प्राणः[२] द्यां पृष्ठम्[३] अन्तरिक्ष-मात्मा[४] अङ्गैर्यज्ञम्[५] पृथिवीꣳशरीरैः[६] वाचस्पतेऽछिद्रया वाचा। अछिद्रया जुह्वा। दिवि देवावृधꣳ होत्रामेरयस्व स्वाहा[७] ॥४॥

आ० ३।५

महाहविर्होता[१] सत्यहविरध्वर्युः[२] अच्युतपाजा अग्नीत्[३] अच्युतमना उपवक्ता[४] अनाधृष्यश्चा प्रतिधृष्यश्च यज्ञस्याभिगरौ[५]

(क) लोकोऽसि २१ त्वमग्ने ३ अग्नाविष्णू ३ अन्नपते ३ सप्त ते १२
यत्तेऽचित्तं ११ ये यं २ अनु० ७ आहत्य मन्त्राः ५५।

अथ ब्राह्मण भागः

अयं वाव यः पवते तै० ब्रा० ३।११-७-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अथास्य उद्गाता[६] वाचस्पते हृद्विधे नामन्। विधेमं ते नाम। विधेस्त्वमस्माकं नाम। वाचस्पतिः सोममपात्। मा दैव्यस्तन्तुश्छेदि मा मनुष्यः। नमो दिवे। नमः पृथिव्यै स्वाहा[७] ॥५॥

आ० ३।६

वाग्घोता[१] दीक्षा पत्नी[२] वातोऽध्वर्युः[३] आपोऽभिगरः[४] मनो हविः[५] तपसि जुहोमि[६] भूर्भुवः सुवः। ब्रह्म स्वयंभु। ब्रह्मणे स्वयंभुवे स्वाहा[७] ॥६॥

आ० ३।७

ब्राह्मण एकहोता। स यज्ञः स मे ददातु प्रजां पशून् पुष्टिं यशः। यज्ञश्च मे भूयात्[१] अग्निर्द्विहोता। स भर्ता। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। भर्ता च मे भूयात्[२] पृथिवी त्रिहोता। स प्रतिष्ठा। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्रतिष्ठा च मे भूयात्[३] अन्तरिक्षं चतुर्होता। स विष्ठाः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। विष्ठाश्च मे भूयात्[४] वायुः पञ्चहोता। स प्राणः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्राणश्च मे भूयात्[५] चन्द्रमाः षड्ढोता। स ऋतून्कल्पयाति। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। ऋतवश्च मे कल्पन्ताम्[६] अन्नꣳ सप्तहोता। स प्राणस्य प्राणः स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। प्राणस्य च मे प्राणो भूयात्[७] द्यौरष्टहोता। सोऽनाधृष्यः। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। अनाधृष्यश्च भूयासम्[८] आदित्यो नवहोता। स तेजस्वी। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। तेजस्वी च भूयासम्[९] प्रजापतिर्दशहोता। स इदꣳ सर्वम्। स मे ददातु प्रजां पशून्पुष्टिं यशः। सर्वं च मे भूयात्[१०क] ॥७॥

(क) चित्तिः स्रुक् ११ पृथिवः ५ अग्निर्होता ५ सूर्य ते ७ महाहविर्होता ७ वाग्घोता ७ ब्राह्मण एकहोता १० अनु० ७ आहत्य मन्त्राः ५२।

अथ ब्राह्मण भागः

ब्रह्म वै चतुर्होतारः तै० ब्रा० ३।१२।५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।१२।६

यश्चामृतं यच्च मर्त्यम्। यच्च प्राणिति यच्च न। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[1] सर्वाः स्त्रियः सर्वान्पुंसः सर्वं नः स्त्रीपुमं च यत्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[2] यावन्तः पांसवो भूमेः संख्याता देवमायया। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[3] यावन्त ऊषाः पशूनां पृथिव्यां पुष्टिहिताः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया-देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[4] यावतीः सिकताः सर्वाः अप्स्वन्तश्च याः श्रिताः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेन-र्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[5] यावतीः शर्करा धृत्यै अस्यां पृथिव्यामधि। (सर्वास्ता इष्टक : कृत्वा उप काम दुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[6] यावन्तोऽश्मानोऽस्यां पृथिव्यां प्रतिष्ठा सुप्रतिष्ठिताः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तयादेवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[7] यावतीर्वीरुधः सर्वाः विष्ठिताः पृथिवीमनु। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप काम दुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[8] यावतीरोषधीः सर्वाः विष्ठिताः पृथिवीमनु। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गि-रस्वद्ध्रुवा सीद)[9] यावन्तो वनस्पतयः अस्यां पृथिव्यामधि। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[10] यावन्तो ग्राम्याः पशवः सर्वे आरण्याश्च ये। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उपकामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[11] ये द्विपाद-श्चतुष्पादः अपादं उदर सर्पिणः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[12]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यावदाञ्जनमुच्यते देवत्रा यच्च मानुषम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१३] यावत्कृष्णायसꣳ सर्वं देवत्रा यच्च मानुषम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतया-ऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१४] यावल्लोहायसꣳ सर्वं देवत्रा यच्च मानुषम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१५] सर्वꣳ सीसꣳ सर्वं त्रपु देवत्रा यच्च मानुषम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१६] सर्वꣳ हिरण्यꣳ रजतम् देवत्रा यच्च मानुषम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[१७] सर्वꣳ सुवर्णꣳ हरितम् देवत्रा यच्च मानुषम्। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गि-रस्वद्ध्रुवा सीद)[१८] ॥१॥

त्रा० ३।१२।७

सर्वा दिशो दिक्षु यच्चान्तर्भूतं प्रतिष्ठितम्। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गि-रस्वद्ध्रुवा सीद[१] अन्तरिक्षं च केवलम्। यच्चास्मिन्नन्तराहितम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[२] आन्तरिक्ष्यश्च याः प्रजाः। गन्धर्वाप्सरसश्च ये। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[३] सर्वानु-दारान्त्सलिलान्। अन्तरिक्षे प्रतिष्ठितान्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[४] सर्वानुदारान्त्सलिलान्। स्थावराः प्रोष्याश्च ये। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[५] सर्वा धुनिꣳ सर्वान्ध्वꣳसान्। हिमोयच्च शीयते। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद)[6] सर्वान्मरीचीवितताम्। नीहारो यच्च शीयते। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[7] सर्वा विद्युतः सर्वान्त्स्तनयित्नून्। ह्रादुनीयच्च शीयते (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[8] सर्वा स्रवन्तीः सरितः सर्वमप्सु चरं च यत्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[9] याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः। याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[10] ये चोत्तिष्ठन्ति जीमूताः याश्च वर्षन्ति वृष्टयः। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[11] तपस्तेज आकाशम्। यच्चाऽऽकाशे प्रतिष्ठितम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[12] वायुं वयाꣳसि सर्वाणि। अन्तरिक्षचरं च यत्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[13] अग्निꣳ सूर्यं चन्द्रं मित्रं वरुणं भगम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[14] सत्यꣳ श्रद्धां तपो दमम्। नाम रूपं च भूतानाम्। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[15] ॥२॥

ब्रा० ३।१२।८

सर्वान्दिवꣳ सर्वान्देवान्दिवि। यच्चान्तर्भूतं प्रतिष्ठितम्। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[1] यावतीस्तारकाः सर्वाः। वितता रोचने दिवि। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[2] ऋचो यजूꣳषि सामानि। अथर्वाङ्गिरसश्च ये। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[३] इतिहासपुराणं च। सर्पदेवजनाश्च ये। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[४] ये च लोका ये चालोकाः। अन्तर्भूतं प्रतिष्ठितम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[५] यश्च ब्रह्म यच्चाब्रह्म। अन्तर्ब्रह्मन्प्रतिष्ठितम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[६] अहोरात्राणि सर्वाणि। अर्धमासाꣳश्च केवलान्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[७] सर्वानृतून्त्सर्वान्मासान्। संवत्सरं च केवलम्। (सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद)[८] सर्वं भूतꣳ सर्वं भव्यम्। यच्चातोऽधिभविष्यति। सर्वास्ता इष्टकाः कृत्वा उप कामदुघा दधे। तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा। तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद[९] ॥३॥

ब्रा० ३।१२।६

ऋचां प्राची महती दिगुच्यते। दक्षिणामाहुर्यजुषामपाराम्। अथर्वणामङ्गिरसां प्रतीची। साम्नामुदीची महती दिगुच्यते[१] ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते। यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अह्नः। सामवेदेनास्तमये महीयते। वेदैरशून्यस्त्रिभिरेति सूर्यः[२] ऋग्भ्यो जाताꣳ सर्वशो मूर्तिमाहुः। सर्वा गतिर्याजुषी हैव शश्वत्। सर्वं तेजः सामरूप्यꣳ ह शश्वत्। सर्वꣳ हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टम्[३] ऋग्भ्यो जातं वैश्यं वर्णमाहुः। यजुर्वेदं क्षत्रियस्याऽऽहुर्योनिम्। सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः। पूर्वे पूर्वेभ्यो वच एतदूचुः[४] आदर्शमग्निं चिन्वानाः। पूर्वे विश्वसृजोऽमृताः। शतं वर्षसहस्राणि। दीक्षिताः सत्रमासत[५] तप आसीद्गृहपतिः। ब्रह्म ब्रह्माऽभवत्स्वयम्। सत्यꣳ ह होतैषामासीत्। यद्विश्वसृज आसत[६] अमृतमेभ्य उदगायत्। सहस्रं परिवत्सरान्। भूतꣳ ह प्रस्तोतैषामासीत् भविष्यत्प्रति चाहरत्[७] प्राणो अध्वर्युरभवत्। इदꣳ सर्वꣳ सिषासताम्। अपानो विद्वानावृतः। प्रतिप्रातिष्ठदध्वरे[८] आर्तवा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उपगातारः। सदस्यां ऋतवोऽभवन्। अर्धमासाश्च मासांश्च। चमसा-ध्वर्यवोऽभवन्[९] अशर्ं सद्ब्रह्मणस्तेजः। अच्छावाकोऽभवद्यशः। ऋतमेषां प्रशास्ताऽऽसीत्। यद्विश्वसृज आसंत[१०] उग्रो जनिमुद्वहत्। ध्रुवगोपः सहोऽभवत्। ओजोऽभ्यष्टौद्ग्रवणः। यद्विश्वसृज आसंत[११] अपचितिः पोत्रीयामयजत्। नेष्ट्रीयमयजत्त्विषिः। आग्नीध्राद्विदुषी सत्यम्। श्रद्धा हैवायजत्स्वयम्[१२] इरा पत्नी विश्वसृजाम्। आकूतिरपिनड्ढविः। इध्मर्ꣳह क्षुच्चैभ्य उग्रे। तृष्णा चाऽऽवहतामुभे[१३] वागेषार्ꣳ सुब्रह्मण्याऽऽसीत्। छन्दोयोगान्विजानती। कल्पतन्त्राणि तन्वानाऽहः। सर्ꣳस्थाश्च सर्वशः[१४] अहोरात्रे पशुपाल्यौ। मुहूर्ताः। प्रेष्या अभवन्। मृत्युस्तदभवद्धाता। शमितोग्रो विशां पतिः[१५] विश्वसृजः प्रथमाः सत्रमासत। सहस्रसमं प्रसुतेन यन्तः। ततो ह जज्ञे भुवनस्य गोपाः। हिरण्मयः शकुनिर्ब्रह्म नाम[१६] येन सूर्यस्तपति तेजसेद्धः। पिता पुत्रेण पितृमान्योनियोनौ। नावेदविन्मनुते तं बृहन्तम्। सर्वानुभूमात्मानर्ꣳ संपराये[१७] एष नित्यो महिमा ब्राह्मणस्य। न कर्मणा वर्धते नो कनीयान्। तस्यैवाऽऽत्मा पदवित्तं विदित्वा। न कर्मणा लिप्यते पापकेन[१८] ओम्[१९क] ॥४॥

आ० १।१

ओं भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवार्ꣳसस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः[१] स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु[२] आपमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह संचस्करर्द्धिया[३] वाय्वश्वा रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्रुहः। देवीर्भुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत[४] महानाम्नीर्महामानाः। महसो महसः स्वः। देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत[५] अपाश्न्युष्णिमपा रक्षः। अपाश्न्युष्णिमपा रघम्। अपाघ्रामप चावर्तिम्। अपदेवीरितो हित[६] वज्रं देवीरजीतार्ꣳश्च भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं देवीम्।

(क) यश्चामृतं १८ सर्वा दिशो १५ सत्रान्दिवम् ९ ऋचां प्राची १९

अनु० ४ आहृत्यमन्त्राः ६१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

योनिर्नोर्ध्वमुदीर्पत[७] शिवा नः शंतमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः[८] सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम संदृशि[९] ॥१॥

आ० १।२

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम्। अनुमानचतुष्टयम्। एतैरादित्यमण्डलम्। सर्वैरेव विधास्यते[१] सूर्यो मरीचिमादत्ते। सर्वस्माद्भुवनादधि। तस्याः पाकविशेषेण। स्मृतं कालविशेषणम्[२] नदीव प्रभवात्काचित्। अक्षय्यात्स्यन्दते यथा। तां नद्योऽभिसमायन्ति। सोरुः सती न निवर्तते[३] एवं नानासमुत्थानाः। कालाः संवत्सरꣳ श्रिताः। अणुशश्च महशश्च। सर्वे समवयन्ति तम्[४] स तैः सर्वैः समाविष्टः। उरुः सन्न निवर्तते। अधिसंवत्सरं विद्यात्। तदेव लक्षणे[५] अणुभिश्च महद्भिश्च। समारूढः प्रदृश्यते। संवत्सरः प्रत्यक्षेण। नाधिसत्त्वः प्रदृश्यते[६] पटरो विक्लिधः पिङ्गः। एतद्वरुणलक्षणम्। यत्रैतदुपदृश्यते। सहस्रं तत्र नीयते[७] एकꣳ हि शिरो नाना मुखे। कृत्स्नं तदृतुलक्षणम्। उभयतः सप्तेन्द्रियाणि। जल्पितं त्वेव दिह्यते[८] शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत्। विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि। विश्वा हि माया अवसि स्वधावः। भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु[९] ॥२॥

आ० १।३

साकंजानाꣳ सप्तमथाहुरेकजम्। षडुद्यमा ऋषयो देवजा इति तेषामिष्टानि विहितानि धामशः। स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः[१] को नु मया अभिमिथितः। सखा सखायमब्रवीत्। जहाको अस्मदीषते[२] यस्तित्याज सखिविदꣳ सखायम्। न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति। यदीꣳ शृणोत्यलकꣳ शृणोति। न हि प्रवेद सुकृतस्य पन्थाम्[३] ऋतुर्ऋतुना नुद्यमानः। विननादाभिधावः। षष्टिश्च त्रिꣳशका वल्गाः। शुक्लकृष्णौ च षाष्टिकौ[४] सारागवस्त्रैर्जरदक्षः। वसन्तो वसुभिः सह। संवत्सरस्य सवितुः। प्रैषकृत्प्रथमः स्मृतः[५] अमूनादयतेत्यन्यान्। अमूꣳश्च परि रक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदृश्यते[६] एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः। ऋतूनां तन्निबोधत[७] शुक्लवासा रुद्रगणः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ग्रीष्मेणाऽऽवर्तते सह । निजहन्पृथिवीꣳ सर्वाम् । ज्योतिषाऽप्रतिख्येनं सः[८] विश्वरूपाणि वासाꣳसि । आदित्यानां निबोधत । संवत्सरीणं कर्मफलम् । वर्षाभिर्ददताꣳ सह[९] अदुःखो दुःखचक्षुरिव । तद्मा पीत इव दृश्यते । शीतेनाव्यथयन्निव । रुरुदक्ष इव दृश्यते[१०] ह्लादयते ज्वलतश्चैव । शाम्यतश्चास्य चक्षुषी । या वै प्रजा भ्रꣳश्यन्ते । संवत्सरात्ता भ्रꣳश्यन्ते[११] ॥३॥

आ० ११४

अक्षिदुःखोत्थितस्यैव । विप्रसन्ने कनीनिके । आङ्क्ते चाद्गणं नास्ति । ऋभूणां तन्निबोधत[१] कनकाभानि वासाꣳसि । अहतानि निबोधत । अन्नमश्नीत मृज्मीत । अहं वो जीवनप्रदः[२] एता वाचः प्रयुज्यन्ते । शरद्यत्रोपदृश्यते । अभिधून्वन्तोऽभिघ्नन्त इव । वातवन्तो मरुद्गणाः[३] अमुतो जेतुमिषुमुखमिव । सन्नद्धाः सह ददृशे ह । अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव । विशिखासः कपर्दिनः[४] अक्रुद्धस्य योत्स्यमानस्य । क्रुद्धस्येव लोहिनी । हेमतश्चक्षुषी विद्यात् । अक्षणयोः क्षिपणोरिव[५] दुर्भिक्षं देवलोकेषु । मनूनामुदकं गृहे । एता वाचः प्रवदन्तीः । वैद्युतो यान्ति शैशिरीः[६] इहेह वः स्वतपसः । मरुतः सूर्यत्वचः । शर्म सप्रथा आवृणे[७] ॥४॥

अ० ११५

अतिताम्राणि वासाꣳसि । अष्टिवज्रिशतघ्नि च । विश्वे देवा विप्रहरन्ति । अग्निजिह्वा असश्चत[१] नैव देवो न मर्त्यः । न राजा वरुणो विभुः । नाग्निर्नेन्द्रो न पवमानः । मातृक्कचन विद्यते[२] दिव्यस्यैका धनुरार्त्निः । पृथिव्यामपरा श्रिता । तस्येन्द्रो वम्रिरूपेण । धनुर्ज्यामच्छिनत्स्वयम्[३] तदिन्द्रधनुरित्यज्यम् । अभ्रवर्णेषु चक्षते । एतदेव शं योर्बार्हस्पत्यस्य । एतद्रुद्रस्य धनुः[४] ॥५॥

आ० ११६

अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्चात् । शिशिरः प्रदृश्यते । नैव रूपं न वासाꣳसि । न चक्षुः प्रतिदृश्यते[१] अन्योन्यन्तु न हिꣳस्रातः । सतस्तद्देवलक्षणम् । लोहितोऽक्ष्णि शारशीर्ष्णिः । सूर्यस्योदयनं प्रति[२] त्वं करोषि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

न्यञ्जलिकाम् । त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम् । नि जानुका मे न्यञ्जलिका-अमी वाचमुपासताम्[३] अव द्रप्सो अंशुमतीमतिष्ठत् । इयानः कृष्णो दशभि सहस्रैः । आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम् । उप स्नुहि तं नृमणा-मथद्राम्[४] ॥६॥

आ० १।७

आरोगो भ्राजः पटरः पतङ्गः । स्वर्णरो ज्योतिषीमान्विभासः । ते अस्मै सर्वे दिवमातपन्ति । उर्जं दुहाना अनपस्फुरन्तः[१] यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत् । इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु । यस्मिन्त्सूर्या अर्पिताः सप्त साकम् । तस्मिन्राजानमधिविश्रयेमम्[२] सप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टाः । तानन्वेति पथिभिर्दक्षिणावान् । ते अस्मै सर्वे घृतमातपन्ति । ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्तः[३] सप्त दिशो नानासूर्याः । सप्त होतार ऋत्विजः । देवा आदित्या ये सप्त । तेभिः सोमाऽभीरक्षण[४] यद्द्याव इन्द्र ते शतꣳ शतं भूमीः । उत स्युः । न त्वा वज्रिन्त्सहस्रꣳ सूर्याः । अनु न जातमष्ट रोदसी[५] चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च[६] ॥७॥

आ० १।८

क्वेदमभ्रं निविशते । क्वायꣳ संवत्सरो मिथः । क्वाहः क्वेयं देव रात्री । क्व मासा ऋतवः श्रिताः[१] अर्धमासा मुहूर्ताः । निमेषास्त्रुटिभिः सह । क्वेमा आपो निविशन्ते । यदीतो यान्ति सम्प्रति[२] काला अप्सु निविशन्ते । आपः सूर्ये समाहिताः । अभ्राण्यपः प्रपद्यन्ते । विद्युत्सूर्ये समाहिता[३] अनवर्णे इमे भूमी । इयं चासौ च रोदसी[४] किꣳ स्विदत्रान्तरा भूतम् । येनेमे विधृते उभे । विष्णुना विधृते भूमी । इति वत्सस्य वेदना[५] इरावती धेनुमती हि भूतम् । सूयवसिनी मनुषे दशस्ये । व्यष्टभ्नाद्रोदसी विष्णवेते । दाधर्थ पृथिवीमभितो मयूखैः[६] किं तद्विष्णोर्बलमाहुः । का दीप्तिः किं परायणम् । एको यद्धारयद्देवः । रेजती रोदसी उभे[७] वाताद्विष्णोर्बलमाहुः । अक्षराद्दीप्तिरुच्यते । त्रिपदाद्धारयद्देवः । यद्विष्णोरेकमुत्तमम्[८] अग्नयो वायवश्चैव । एतदस्य परायणम्[९] पृच्छामि त्वा परं मृत्युम् ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अवमं मध्यमं चतुम् । लोकं च पुण्यं पापानाम् । एतत्पृच्छामि संप्रति[१०] अमुमाहुः परं मृत्युम् । पवमानं तु मध्यमम् । अग्निरेवावमो मृत्युः । चन्द्रमाश्चतुरुच्यते[११] अनाभोगाः परं मृत्युम् । पापाः संयन्ति सर्वदा । आभोगास्त्वेवं संयन्ति । यत्र पुण्यकृतो जनाः[१२] ततो मध्यमं मायन्ति । चतुर्मग्निं च सम्प्रति[१३] पृच्छामि त्वां पापकृतः । यत्र यातयते यमः । त्वं नस्तद्ब्रह्मन्प्रब्रूहि । यदि वेत्थासतो गृहान्[१४] कश्यपादुदिताः सूर्याः । पापान्निर्घ्नन्ति सर्वदा । रोदस्योरन्तर्देशेषु । तत्र न्यस्यन्ते वासवैः[१५] ते शरीराः प्रपद्यन्ते । यथाऽपुण्यस्य कर्मणः । अपाण्यपादकेशासः । तत्र तेऽयोनिजा जनाः[१६] मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते । अद्यमानाः स्वकर्मभिः । आशातिकाः क्रिमय इव । ततः पूयन्ते वासवैः[१७] आ यस्मिन्त्सप्त वासवाः । रोहन्ति पूर्व्या रुहः । ऋषिर्हदीर्घश्रुत्तमः । इन्द्रस्य घर्मो अतिथि[१८] अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् । विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः । भूयिष्ठान्ते नमउक्तिं विधेम[१९] ॥८॥

आ० १।९

अग्निश्च जातवेदाश्च । सहोजा अजिराप्रभुः । वैश्वानरो नर्यापाश्च पङ्क्तिराधाश्च सप्तमः । विसर्पीवाऽष्टमोऽग्नीनाम् । एतेऽष्टौ वसवः क्षिताः[१] प्रभ्राजमाना व्यवदाताः । याश्च वासुकिवैद्युताः । रजताः परुषाः श्यामाः । कपिला अतिलोहिताः[२] ऊर्ध्वा अवपतन्ताश्च वैद्युतः[३] स्वानभ्राट् । अङ्घारिर्बम्भारिः । हस्तः सुहस्तः कृशानुर्विश्वावसुः । मूर्धन्वान्सूर्यवर्चाः । कृतिः[४] गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती । एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी । अष्टापदी नवपदी बभूवुषी । सहस्राक्षरा परमे व्योमन् । वराहवः स्वतपसः । विद्युन्महसो धूपयः । श्वापयो गृहमेधाश्च । ये चे मेऽशिमिविद्विषः[५] समानमेतदुदकम् । उच्चैत्यव चाहभिः । भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति । दिवं जिन्वन्त्यग्नयः[६] यदक्षरं भूतकृतम् । विश्वे देवा उपासते । महर्षिमस्य गोप्तारम् । जमदग्निमकुर्वत[७] जमदग्निराप्यायते । छन्दोभिश्चतुरुत्तरैः । राज्ञः सोमस्य तृप्तासः । ब्रह्मणा वीर्यावता । शिवा नः प्रदिशो दिशः[८] तच्छं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

योराावृणीमहे । गातुं यज्ञाय । गातुं यज्ञपतये । दैवी स्वस्तिरस्तु नः । स्वस्तिर्मानुषेभ्यः । ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम् । शन्नो अस्तु द्विपदे । शं चतुष्पदे[९] ॥९॥

आ० १।१०

सहस्रवृदियं भूमिः । परं व्योम सहस्रवृत् । अश्विना भुज्यू नासत्या । विश्वस्य जगतस्पती[१] जाया भूमिः पतिर्व्योम । मिथुनं ता अतुर्यथुः । पुत्रो बृहस्पती रुद्रः । सरमा इति स्त्रीपुमम्[२] शुक्रं वामन्यद्यजतं वामन्यत् विषुरूपे अहनी द्यौरिव स्थः । विश्वा हि माया अवथः स्वधावन्तौ । भद्रा वां पूषणाविह रातिरस्तु[३] वासात्यौ चित्रौ जगतो निधानौ । द्यावभूमी चरथः सꣳसखायौ । तावश्विना रासभाश्वा हवं मे । शुभस्पती आगतꣳ सूर्यया सह[४] त्युग्रो ह भुज्युमश्विनोदमेघे । रयिं न कश्चिन्ममृवां अवाहाः । तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिः । अन्तरिक्षप्रुड्भिरपोदकाभिः[५] तिस्रः क्षपस्त्रिरहाऽतिव्रजद्भिः । नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गैः । समुद्रस्य धन्वन्नार्द्रस्य पारे । त्रिभी रथैः शतपद्भिः षडश्वैः[६] सवितारं वितन्वन्तम् । अनुबध्नाति शाम्बरः । आपपूरु षम्बरश्चैव । सविताऽरेपसो भवत्[७] त्यꣳ सुतृप्तं विदित्वैव । बहुसोमगिरं वशी । अन्वेति तुग्रो वक्रियान्तम् । आयसूयान्त्सोमतृप्सुषु[८] स संग्रामस्तमोद्योऽत्योतः । वाचो गाः पिपाति तत् । स तद्गोभिः स्तवाऽत्येत्यन्ये रक्षसाऽनन्विताश्च ये[९] अन्वेति परिवृत्यास्तः । एवमेतौस्थो अश्विना । ते एते द्युः पृथिव्योः अहरहर्गर्भं दधाथे[१०] ॥१०॥

आ० १।११

पवित्रवन्तः परि वाजमासतेपितैषां प्रत्नो अभि रक्षति व्रतम् । महः समुद्रं वरुणःस्तिरो दधे धीरा इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम्[१] पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः । अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते शृतास इद्वहन्तस्तत्समाशत[२] ब्रह्मा देवानां (पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषोमृगाणाम् स्येनोगृध्राणाꣳस्वधितिर्वनानाꣳसोमः पवित्रमत्येऽति रेभन्)[३] असतः सद्ये ततक्षुः । ऋषयः सप्तात्रिश्चयत् । सर्वेऽत्रयो अगस्त्यश्चनक्षत्रैः शंकृतोऽवसन्[४] अमी य ऋक्षा निहितास

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उच्चा नक्तं ददृश्रे कुहं चिद्दिवेयुः । अदब्धानि वरुणस्य व्रतानि विचाकशं-चन्द्रमा नक्षत्रमेति[५] तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात्[६] तत्सवितुर्वृणीमहे । वयं देवस्य भोजनम् । श्रेष्ठꣳ सर्वधातमम् । तुरं भगस्य धीमहि[७] अपागूहत सविता तृभीन् सर्वान्दिवो अन्धसः । नक्तं तान्यभवन्दृशे । अस्थ्यस्न्था संभविष्यामः[८] नाम नामैव नाम मे । नपुꣳसकं पुमाꣳस्त्र्यस्मि । स्थावरोऽस्म्यथ जङ्गमः । यजेऽयक्षि यष्टाहे च[९] मया भूतान्ययक्षत । पशवो मम भूतानि । अनूबन्ध्योऽस्म्यहं विभुः[१०] स्त्रियः सतीः ता उ मे पुꣳस आहुः । पश्यदक्षण्वान्न विचेतदन्धः । कविर्यः पुत्रः स इमा चिकेत । यस्ता विजानात्सवितुः पिता सत्[११] अन्धो मणिमविन्दत् । तमनङ्गुलिरावयत् । अग्रीवः प्रत्यमुञ्चत् । तमजिह्वा असश्चत[१२] ऊर्ध्वमूलमवाक्छाखम् । वृक्षं यो वेद सम्प्रति । न स जातु जनः श्रद्दध्यात् । मृत्युर्मा मारयादिति:[१३] हसितꣳ रुदितं गीतम् । वीणा पणव लासितम् । मृतं जीवं च यत्किंचित् । अङ्गानि स्नेव विद्धि तत्[१४] अतृष्यꣳस्तृष्य ध्यायत् । अस्माज्जाता मे मिथू चरन् । पुत्रो निर्ऋत्या वैदेहः । अचेता यश्च चेतनः[१५] स तं मणिमविन्दत् । सोऽनङ्गुलिरावयत् । सोऽग्रीवः प्रत्यमुञ्चत् । सोऽजिह्वो असश्चत[१६] आ तमग्ने रथं तिष्ठ-एकाश्वमेकयोजनम् । एकचक्रमेकधुरम् । वातध्राजिगतिं विभो[१७] न रिष्यति न व्यथते । नास्याक्षो यातु सज्जति । यच्छ्वेतान्रोहितांश्चाग्नेः । रथे युक्त्वाऽधितिष्ठति[१८] एकया च दशभिश्च स्वभूते । द्वाभ्यामिष्टये विꣳशत्या च । तिसृभिश्च वहसे त्रिꣳशता च । नियुद्भिर्वायविह ता विमुञ्च[१९] ॥११॥

आ ११२

आतनुष्व प्रतनुष्व । उद्धमाऽधम संधम । आदित्ये चन्द्रवर्णानां गर्भमाधेहि यः पुमान्[१] इतः सिक्तꣳ सूर्यगतम् । चन्द्रमसे रसं कृधि । वारादं जनयाग्रेऽग्निं य एको रुद्र उच्यते[२] असंख्याताः सहस्राणि । स्मर्यते न च दृश्यते । एवमेतं निबोधत[३] आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः । याहि मयूररोमभिः । मा त्वा केचिन्न्येमुरिन्न पाशिनः । दधन्वेव ता इहि[४] मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः । यामि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मयूररोमभिः। मा मा केचिन्न्येमुरिन्नपाशिनः निधन्वेव ताँ३ इमि[४] अणुभिश्च महद्भिश्च। निघृष्वैरसमायुतैः। कालैर्हरित्वमापन्नैः। इन्द्राऽऽयाहि सहस्रयुक्[६] अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुश्वेतसिकद्रुकः। संवत्सरो विषुवर्णैः। नित्यास्तेऽनुचराास्तव[७] सुब्रह्मण्योꣳ सुब्रह्मण्योम्। सुब्रह्मण्योम्। इन्द्राऽऽगच्छ हरिव आगच्छ मेधातिथेः। मेष वृषणश्वस्य मेने। गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जार। कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण[८] अरुणाश्वा इहाऽऽगताः। वसवः पृथिविक्षितः। अष्टौ दिग्वाससोऽग्नयः। अग्निश्च जातवेदाश्चेत्येते[९] ताम्राश्वास्ताम्ररथाः। ताम्रवर्णास्तथाऽसिताः। दण्डहस्ताः खादग्दतः। इतो रुद्राः परां गताः। उक्तꣳ स्थानं प्रमाणं च पुर इत[१०] बृहस्पतिश्च सविता च। विश्वरूपैरिहाऽऽगताम्। रथेनोदकवर्त्मना। अप्सुषा इति तद्द्वयोः[११] वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न मातासिषक्ति। यदेषां वृष्टिरसर्जि)[१२] ब्रह्मण उदरणमसि[१३] ब्रह्मण उदीरणमसि[१४] ब्रह्मण आस्तरणमसि[१५] ब्रह्मण उपस्तरणमसि[१६] ॥१२॥

आ० १।१३

अष्टयोनीमष्टपुत्रामष्टपत्नीमिमां महीम्। अहं वेद न मे मृत्युः न चामृत्युरघाऽहरत्[१] अष्टयोन्यष्टपुत्रमष्टपदिदमन्तरिक्षम्। अहं वेद न मे मृत्युर्नचामृत्युरघाऽहरत्[२] अष्टयोनीमष्टपुत्रामष्टपत्नीममूं दिवम्। अहं वेद न मे मृत्युर्नचामृत्युरघाऽहरत्[३] (सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्। दैवीनावꣳस्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये[४] महीमू षु मातरꣳ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम। तुविक्षत्राम् जरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्)[५] अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षम्। अदितिर्माता स पिता स पुत्रः। विश्वे देवा अदितिः पञ्चजनाः। अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्[६] अष्टौ पुत्रासो अदितेर्येजातास्तन्वः परि। देवाꣳ उपप्रैत्सप्तभिः परामार्ताण्डमास्यत्[७] सप्तभिः पुत्रैरदितिरुपप्रैत्पूर्व्यं युगम्। प्रजायै मृत्यवे तत्परामार्ताण्डमाभरत्[८] मित्रश्च वरुणश्च धाता चार्यमा च। अꣳशश्च भगश्च इन्द्रश्च विवस्वाꣳश्च[९] हिरण्यगर्भः (समवर्तताग्रेभूतस्य जातः पतिरेक आसीत्।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम)[१०] हꣳस (शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्)[११] ब्रह्म जज्ञानं (प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवह । सबुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः)[१२] तदित्पदं (न विचिकेतविद्वान् । यन्मृतः पुनरप्येति जीवान् । त्रिवृद्यद्भुवनस्य रथवृत् । जीवोगर्भोनमृतः सजीवान्)[१३] ॥१३॥

आ० १।१४

योऽसौ तपन्नुदेति । स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायोदेति । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणानादायोदगाः[१] असौ योऽस्तमेति । सर्वेषां भूतानां प्राणानादायास्तमेति । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणानादायास्तं गाः[२] असौ य आपूर्यति । स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरापूरिष्ठाः[३] असौ योऽपक्षीयति । स सर्वेषां भूतानां प्राणैरपक्षीयति । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरपक्षेष्ठाः[४] अमूनि नक्षत्राणि । सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृपत मोत्सृपत[५] इमे मासाश्चार्धमासाश्च । सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृपत मोत्सृपत[६] इम ऋतवः सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृपत मोत्सृपत[७] अयꣳ संवत्सरः । सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पति चोत्सर्पति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृप मोत्सृप[८] इदमहः । सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पति चोत्सर्पति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृप मोत्सृप[९] इयꣳरात्रिः । सर्वेषां भूतानां प्राणैरप प्रसर्पति चोत्सर्पति च । मा मे प्रजाया मा पशूनाम् । मा मम प्राणैरप प्रसृप मोत्सृप[१०] ओं भूर्भुवः स्वः[११] एतद्वोमिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[१२] ॥१४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १।१५

वसूनामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१] रुद्राणामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२] आदित्यानामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[३] सताꣳ सत्यानां आदित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[४] अभिधून्वतामभिघ्नताम्। वातवतां मरुताम्। आदित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[५] ऋभूणामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[६] विश्वेषां देवानामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[७] संवत्सरस्य सवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ओं भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[८] ॥१५॥

आ० १।१६

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१] भ्राजस्यस्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२] पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[३] पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[४] स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[५] ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[६] विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[७] कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भानि । ओं भूर्भुवः स्वः । आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[८] ॥१६॥

आ० १।१७

प्रभ्राजमानानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१] व्यवदातानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२] वासुकिवैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳरीढ्वम्)[३] रजतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[४] परुषाणाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वं । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[५] श्यामानाꣳ रुद्राणाꣳस्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[६] कपिलानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[७] अतिलोहितानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[८] ऊर्ध्वानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[९] अवपतन्तानां रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१०] वैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[११] प्रभ्राजमानीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१२] व्यवदातीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१३] वासुकिवैद्युतीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वः । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१४] रजतानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि । (ओं भूर्भुवः स्वं । रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१५] परुषाणाꣳ रुद्राणीनाꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१६] श्यामानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१७] कपिलानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१८] अतिलोहितीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[१९] ऊर्ध्वानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२०] अवपतन्तीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२१] वैद्युतीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि। ओं भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[२२] ॥१७॥

आ० १।१८

अग्नेः पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[१] जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[२] सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[३] अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[४] वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[५] नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्)[६] पङ्क्तिराधस उदग्दिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। (ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[७]) विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ओं भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्[८] ॥१८॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १।१९

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः । तस्मान्नः परिपाहि[१] दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः । तस्मान्नः परिपाहि[२] उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः । तस्मान्नः परिपाहि[३] उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः । तस्मान्नः परिपाहि[४] आयस्मिन्सप्त वासवा (तिष्ठन्ति स्वा रुहो यथा । ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः)[५] इन्द्रियाणि शतक्रतो (या ते जनेषु पञ्चसु । इन्द्र तानि त आवृणे)[६] ॥१९॥

आ० १।२०

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपदधताम्[१] मनोजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपदधताम्[२] प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपदधताम्[३] विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपदधताम्[४] त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्टादुपदधताम्[५] संज्ञानं वः पश्चात् (उपदधताम्)[६] आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्याम् (उपदधातु)[७] वायुरन्तरिक्षे (उपदधातु)[८] सूर्यो दिवि (उपदधातु)[९] चन्द्रमा दिक्षु (उपदधातु)[१०] नक्षत्राणि स्वलोक (उपदधातु)[११] एवा ह्येव[१२] एवा ह्यग्ने[१३] एवा हि वायो[१४] एवा हीन्द्र[१५] एवा हि पूषन्[१६] एवा हि देवाः[१७] ॥२०॥

आ० १।२१

आपमापामपः सर्वाः अस्मादस्मादितोऽमुतः अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च । सह संचस्करर्धिया[१] वाय्वश्वा रश्मिपतयः । मरीच्यात्मानो अद्रुहः । देवीर्भुवनसूवरीः । पुत्रवत्वाय मे सुत[२] महानाम्नीर्महामानाः । महसो महस स्वः । देवीः पर्जन्यसूवरीः । पुत्रवत्वाय मे सुत[३] अपाश्नुष्णिमपा रक्षः । अपाश्नुष्णिमपा रघम् । अपाघ्रामप चावर्तिम् । अप देवीरितो हित[४] वज्रं देवीरजीताश्च । भुवनं देवसूवरीः । आदित्यानदितिं देवीम् । योनिनोर्ध्वमुदीषत[५] भद्रं कर्णेभि शृणुयाम देवाः । भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳ सस्तनूभिः । व्यशेम देवहितं यदायु[६] स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः । स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः । स्वस्ति न स्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः । स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु[७] केतवो अरुणासश्च । ऋषयो वातरशनाः । प्रतिष्ठाꣳ शतधा हि । समाहितासो सहस्रधायसम्[८] शिवा नः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शंतमा भवन्तु । दिव्या आप ओषधयः । सुमृडीका सरस्वति । मा ते व्योम संदृशि[१] ॥२१॥

आ० १।२३

कामस्तदग्रेसमवर्तताधि । मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । स तो बन्धुमसति निरविन्दन् । हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा[१] आपो ह यद्बृहतीर्गर्भमायन् । दक्षं दधाना जनयन्तीः स्वयंभुम् । तत इमेऽ ध्यसृज्यन्त सर्गाः[१] विधाय लोकान् विधाय भूतानि । विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशश्च । प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य । आत्मनाऽऽत्मानमभि-संविवेश[२] ॥२२॥

आ० १।२४

केतवो अरुणासश्च । ऋषयो वातरशनाः । प्रतिष्ठाᳪ शतधा हि । समाहितासो सहस्रधायसम्[१] ॥२३॥

आ० १।२५

आपमापामपः सर्वाः । अस्मादस्मादितोऽमुतः । अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च । सह संचस्करर्धिया[१] वाय्वश्वा रश्मिपतयः । मरीच्यात्मानो अद्रुहः । देवीर्भुवनसूवरीः । पुत्रवत्वाय मे सुत[२] लोकंपृणच्छिद्रंपृण । यास्तिस्रः परमजाः[३] इन्द्र घोषावो वसुभि रेवाह्येवः (पुरस्तादुपदधताम्)[४] मनोजवसो वः पितृभि रेवाह्येव (दक्षिणत उपदधताम् ।)[५] (प्रचेता वो रुद्रै रेवाह्येव (पश्च) दुपदधताम्)[६] विश्वकर्माव आदित्यै रेवाह्येवः (उत्तरतउपदधताम्)[७] त्वष्टावोरूपै रेवाह्येवः (उपरिष्टात्दुपदधताम्)[८] संज्ञानं वः (पश्चादुपदधताम्)[९] आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्यामुपदधातु ।[१०] वायुरन्तरिक्षे उपदधातु[११] सूर्योदिव्युपदधातु[१२] चन्द्रमादिक्षूपदधातु[१३] नक्षत्राणि स्व लोक उपदधातु[१४] एवाह्येव[१५] एवाह्यग्ने[१६] एवा हि वायो[१७] एवा हीन्द्र[१८] एवा हि पूषन्[१९] एवा हि देवाः[२०] ॥२४॥

आ० १।२७

इमा नु कं भुवना सीषधेम । इन्द्रश्च विश्वे च देवाः[१] यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च । आदित्यैरिन्द्रः सह सीषधातु[२] आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिः । अस्माकं भूत्वविता तनूनाम्[३] आप्लवस्व प्रप्ल-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वस्व । आण्डी भव ज मा मुहुः । सुखादीं दुःखनिधनाम् । प्रतिमुञ्चस्व स्वां पुरम्[४] मरीचयः स्वायंभुवाः । ये शरीराण्यकल्पयन् । ते ते देहं कल्पयन्तु । मा च ते ख्या स्म तीरिषत्[५] उत्तिष्ठत मा स्वप्त । अग्निमिच्छध्वं भारताः । राज्ञः सोमस्य तृप्तासः । सूर्येण सयुजोषसः[६] युवा सुवासाः (परिवीत आगात् । स उ श्रेयान्भवति जायमानः । तं धीरासः कवय उन्नयन्ति । स्वाधियो मनसा देवयन्तः)[७] अष्टा चक्रा नवद्वारा । देवानां पूरयोध्या । तस्या हिरण्मयः कोशः । स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽऽवृतः[८] यो वै तां ब्रह्मणो वेद । अमृतेनाऽऽवृतां पुरीम् । तस्मै ब्रह्म च ब्रह्मा च । आयुः कीर्तिं प्रजां ददुः[९] विभ्राजमानां हरिणीम् । यशसा संपरीवृताम् । पुरं हिरण्मयीं ब्रह्मा । विवेशाऽपराजिता[१०] पराङेत्यज्यामयी । पराङेत्यनाशकी । इह चामुत्र चान्वेति । विद्वान्देवासुरानुभयान्[११] यत्कुमारी मन्द्रयते । यद्योषिद्यत्पतिव्रता । अरिष्टं यत्किंच क्रियते । अग्निस्तदनुवेधति[१२] अश्रुतासः श्रुतासश्च । यज्वानो येऽप्ययज्वनः स्वर्यन्तो नापेक्षन्ते । इन्द्रमग्निं च ये विदुः[१३] सिकता इव संयन्ति । रश्मिभिः समुदीरिताः । अस्माल्लोकादमुष्माच्च । ऋषिभिरदात्पृश्निभिः[१४] अपेत वीत वि च सर्पतातः । येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तम् । यमो ददात्ववसानमस्मै[१५] नृ मुणन्तु नृ पात्वर्यः । अकृष्टा ये च कृष्टजाः । कुमारीषु कनीनीषु । जारिणीषु च ये हिताः[१६] रेतः पीता आण्डपीताः । अङ्गारेषु च ये हुताः । उभयान्पुत्रपौत्रकान् । युवेऽहं यमराजगान्[१७] शतमिन्नु शरदो (अन्ति देवायत्रानश्चक्रा जरसं तनूनाम् पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्यारीरिषताऽऽयुर्गन्तोः)[१८] अदो यद्ब्रह्म विलवम् । पितृणां च यमस्य च । वरुणस्याश्विनोरग्नेः । मरुतां च विहायसाम्[१९] कामप्रयवणं मे अस्तु । स ह्येवास्मि सनातनः । इति नाको ब्रह्मिश्रवो रायोधनम् । पुत्रानापो देवीरिहाऽऽहिताः[२०] ॥२५॥

आ० १।२८

विशीर्ष्णी गृध्रशीर्ष्णी च । अपेतो निर्ऋतिं हथः । परिबाधं श्वेतकुक्षम् । निजङ्घं शवलोदरम्[१] स तान्वाच्यायया सह । अग्ने

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नाशय संदृशः । ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम् । मन्युं कृत्यां च दीधिरे । रथेन किꣳशुकावता । अग्ने नाशय संदृशः[२] ॥२६॥

आ० १।२९

पर्जन्याय प्रगायत । दिवस्पुत्राय मीढुषे । स नो यवसमिच्छतु[१] इदं वचः पर्जन्याय स्वराजे । हृदो अस्त्वन्तरं तद्युयोत । मयोभूर्वातो विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे । सपिप्पला ओषधीर्देवगोपाः[२] यो गर्भमोषधीनाम् । गवां कृणोत्पर्वताम् । पर्जन्यः पुरुषीणाम्[३] ॥२७॥

आ० १।३०

पुनर्मामैत्विन्द्रियम् । पुनरायुः पुनर्भगः । पुनर्ब्राह्मणमैतु मा । पुनर्द्रविणमैतु मा[१] यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान् । यदोषधीरप्यसरद्यदापः । इदं तत्पुनराददे । दीर्घायुत्वाय वर्चसे[२] यन्मे रेतः प्रसिच्यते । यन्म आजायते पुनः । तेन माममृतं कुरु । तेन सुप्रजसं कुरु[३] ॥२८॥

आ० १।३१

अद्भ्यस्तिरोधाऽजायत । तव वैश्रवणः सदा । तिरोधेहि सपत्नान्नः । ये अपोऽश्नन्ति केचन[१] त्वाष्ट्रीं मायां वैश्रवणः । रथꣳ सहस्रबन्धुरम् । पुरुश्चक्रꣳ सहस्राश्वम् । आस्थायाऽऽयाहि नो बलिम्[२] यस्मै भूतानि बलिमावहन्ति । धनं गावो हस्ति हिरण्यमश्वान् । असाम सुमतौ यज्ञियस्य । श्रियं बिभ्रतोऽन्नमुखीं विराजम्[३] सुदर्शने च क्रौञ्चे च । मैनागे च महागिरौ । सतद्वाट्टारगमन्ता । सꣳहार्यं नगरं तव[४] हिरण्यनाभये वितुदये कौबेरायायं बलिः । सर्वभूताधिपतये नमः[५] क्षत्रं क्षत्रं वैश्रवणः । ब्राह्मणा वयꣳस्मः । नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः । अस्मात्प्रविश्यान्नमद्धि[६] तिरोधा भूः[७] तिरोधा भुवः[८] तिरोधा स्वः[९] तिरोधा भूर्भुवः स्वः[१०] सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीद[११] तिरोधा भूः स्वाहा[१२] तिरोधा भुवः स्वाहा[१३] तिरोधा स्वः स्वाहा[१४] तिरोधा भूर्भुवः स्वः स्वाहा[१५] यस्ते विघातुको भ्राता । ममान्तर्हृदये श्रितः । तस्मा इममग्रपिण्डं जुहोमि । स मेऽर्थान्मा विवधीत् । मयि स्वाहा[१६] राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने । नमो वयं वैश्रवणाय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कुर्महे। स मे कामान्कामकामाय मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः[१७] केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठाꣳ शतधा हि। समाहितासो सहस्रधायसम्[१८] शिवा नः शंतमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम संदृशि[१९क] ॥२९॥

(क) ओं भद्रं ९ स्मृतिः ९ साकं जानाꣳ ११ अक्षिदुःखोत्थित ७ अतिताम्राणि ४ अत्यूर्ध्वाक्षो ४ आरोगो भ्राजः ६ क्वेदमभ्रं १९ अग्निश्च ९ सहस्रवृदियं १० पवित्रवन्तः १९ आतनुष्वः १६ अष्टयोनी १३ योऽसौ १२ वसूनामादित्यानाꣳ ८ आरोगस्य ८ प्रभ्राजमानानाꣳ २२ अग्नेः पूर्वदिश्यस्य ८ दक्षिणपूर्वस्यां ६ इन्द्रघोषा १७ आपमापामपः ९ कामस्तदग्ने ३ केतवो १ आपमापामपः २० इमा नुकं २० विशीर्ष्णी २ पर्जन्याय ३ पुनर्मा ३ अद्भ्यस्तिरोधा १९ अनु० २९ आहत्य मन्त्राः २९६

समाप्तं ततीयमाग्नेयकाण्डम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वैश्वदेवकाण्डानुक्रमणिका

राजसूयः पशुबन्ध इष्टयो नक्षत्रेष्टयो दिवश्येनयोऽपा घास्सा त्रायणमुपहोमाः कौकिली-सूक्तान्यौपानुवाक्यं याज्या अश्वमेधः पुरुषमेधः सौत्रामण्यच्छिद्राणि पशुहौत्रमुपनिषद इति स ब्राह्मणानि सानु ब्रह्मणानि वैश्वदेवानि ॥ इतिसूत्रम् ॥

अवशिष्टानि यानि स्युः काण्डान्यन्यानि षोडश विश्वान्देवानृषींस्तेषु विदुर्वेदविदो जनाः स ब्राह्मणो राजसूयः पशुबन्धः सहेष्टिभिः । उपानुवाक्यं याज्याश्च अश्वमेधः स ब्राह्मणः सात्रायणं चोपहोमाः सूक्तानि च सहेष्टिभिः । सौत्रामणी सहाच्छिद्रैर्हौत्रं मेधश्च षोडश ॥ इति ॥ राजसूयः तद् ब्राह्मणं पशुबन्धः काम्येष्ट यः उपानुवाक्यं याज्याः अश्वमेधः तदब्राह्मणं सात्रायणम् । उपहोमाः सूक्तानि नक्षत्रेष्टयः सौत्रामणी अच्छिद्राणि पशुहौत्रं पुरुषमेधश्चेति षोडश वैश्वदेवानीत्यर्थः ॥ काठकोक्तादिवश्येन्यपाघनामका इष्टय उपनिषदश्चात्रैव परिगणनीयाः । सूत्रे तथैव परिगणनात् ।

अथैषां विवरणम्

अनुमत्या इतिप्रश्नो राजसूयो विनान्तिमम् ।
ऋतमेव परमेष्ठीत्यनुवाकश्च तादृशः ॥

अनुमत्यादयः प्रश्नो राजसूय विधिस्त्रयः । प्रजा वै सत्रमग्निश्च देवा वै तेऽसुरा इति ॥ वायव्यमन्त्यवर्ज्यं तु काम्याः पशव ईरिता ः । प्रजापतिरिति प्रश्न त्रयमन्त्यान्विनेष्टयः ॥ अन्त्यान्विनोपानुवाक्यं तृतीयं काण्डमीरितम् । इषेत्वादिह्यपान्त्वान्तं प्रश्नानामन्तगामि नः ॥ अनुवाकास्तु याज्याख्या युङ्क्ष्वा हीत्वपितादृशः । अथाश्वमेध काण्डस्य क्रमः साम्प्रतमुच्यते ॥ देवस्यादि दशैकस्मै दशार्वाङादितो दश । मेषस्त्वैकादश तथा पृथिव्यै च चतुर्दश ॥ एतादशिन्य आख्याताः पश्चादौसात्रिका इति । महापृष्ठं जीमूतस्य यन्मा येऽग्नेः समिच्च षट् ॥ चतुर्दशेन्द्रायादीनि रोहितानि त्रयोदश । दशिन्यौ त्र्यंशिके एते दहपृष्ठमथोच्यते ॥ समिद्धो गायत्री कस्त्वा द्विचत्वारिंशिकं मतम् । उत्तमा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दशिनीस्रेगानित्यादीनि च षोडश ॥ क्रमैरूर्ध्वं प्रयासाय चित्तमतौ च यो जयेत । प्रजापतेः पवस्वेति द्विचत्वारिंशिकौ मतौ ॥ यो वा अश्वस्य मेध्यस्येत्युत्तमां दशिनीं विदुः । अश्वमेधः साङ्ग्रहण्यादिकं प्रश्नद्वयं विधिः ॥ सात्रायणं चाङ्गिरस आद्याः सप्तानुवाकका: । साध्या वै प्रजवमाद्याः क्रमाद्दशदशेरिताः ॥ बृहस्पतिः श्रदाद्येकादश गावो दशादिताः । नवैतानीत्यादि पञ्च यस्य प्रातरिति त्रयम् ॥ जुष्टः प्राण इति प्रश्नावुपहोमाः प्रकीर्तिताः । पीवः सूक्ताख्य ईरितः ॥ तत्राहमस्म्यनुवाकाद्भर्ता हरिं च योजयेत् । अग्निर्नः पातु नक्षत्रेष्टिरग्नेः कृत्तिका त्रिभिः । युवंसुरामसहितः स्वाद्वीं प्रश्नस्तु कौकिली । अञ्जन्ति पाशुकं हौत्रं सर्वानच्छिद्र काण्डकम् । नृमेधो ब्रह्मणे प्रश्नः ॥

तुभ्यं देवेभ्य इति च दिवश्येनी समाह्वयौ ।
तपसा देवेभ्य इति द्वावपाधौ समीरितौ ॥

शन्नः साहित्युपनिषद्याज्ञिक्यम्भस्य विश्रुता । भृगुर्ब्रह्मेति वारुण्यः प्रोक्ता वेद विदा इमे ॥ इति ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अथ चतुर्थं वैश्वदेवकाण्डम् ॥

सं० १।८।१

(नैर्ऋतमन्त्राश्च ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

वीहि स्वाहाऽऽहुतिं जुषाणः[१] एष ते निर्ऋते भागो भूते हविष्मत्यसि मुञ्चेममꣳहसः[२] स्वाहा नमो य इदं चकार[३] ॥१॥

सं० १।८।३

(द्वितीयं वरुणप्रघासपर्व ॥ १ गायत्री, १ विराट्स्थाना, ३ महापङ्क्तिः, ४ अनुष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

प्रघास्यान्हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः करम्भेण सजोषसः[१] मो षू णं इन्द्र पृत्सु देवास्तु स्म ते शुष्मिन्नवया । मही ह्यस्य मीढुषो यव्या हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः[२] यद्ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये । यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा वयम् । यदे कस्याधि धर्मणि तस्यावयजनमसि स्वाहा[३] अक्रन्कर्म कर्मकृतः सह वाचा मयो भुवा । देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेत सुदानवः[४] ॥२॥

सं० १।८।४

(तृतीयं साकमेधपर्व ॥ १-२ अनुष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

पूर्णा दर्वि परा पत सुपूर्णा पुनरापत । वस्नेव वि क्रीणावहा इषमूर्जꣳ शतक्रतो[१] देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे । निहारमिन्नि मे हरा निहारं नि हरामि ते[२] ॥३॥

सं० १।८।५

(महापितृयज्ञः ॥ ५-६ पङ्क्तिः, ८ आस्तारपङ्क्तिः, ९-११ गायत्री, १२ शक्वरी ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

एतत्ते तत ये च त्वामनु[१] एतत्ते पितामह (ये च त्वामनु[२] एतत्ते) प्रतितामह ये च त्वामनु[३] अत्र पितरो यथाभाग मन्दध्वम्[४] सुसंदृशं त्वा वयं मघवन्मन्दिषीमहि । प्र नूनं पूर्णबन्धुरः स्तुतो यासि वशाꣳ अनु । योजा न्विन्द्र ते हरी[५] अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत । अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती । योजा न्विन्द्र ते हरी[६]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अक्षन्पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त पितरः[७] परेत पितरः सोम्याः गम्भीरैः पथिभिः पूर्व्यैः । अथा पितृन्त्सुविदत्रां२ अपीत यमेन ये सधमादं मदन्ति[८] मनो न्वा हुवामहे नाराशंस्सेन स्तोमेन । पितृणां च मन्मभिः[९] आ न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । जोक्च सूर्यं दृशे[१०] पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं व्रातं२ सचेमहि[११] यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्[१२] ॥४॥

सं० १।८।६

(त्र्यंबक-पुरोडाशः ।। २ महापङ्क्तिः, ३ अनुष्टुप् ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

यावन्तो गृह्याः स्मस्तेभ्यः कर्मकरं पशूनां२ शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छ[१] एक एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थे । आखुस्ते रुद्र पशुस्तं जुषस्व । एष ते रुद्र भागः सह स्वस्राम्बिकया तं जुषस्व । भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजं२ सुभेषजं२ यथाऽसति । सुगं मेषाय मेष्यै । अवाम्ब रुद्रमदिमह्यव देवं त्र्यम्बकम् । यथा नः श्रेयसः करद्यथा नो वस्यसः करद्यथा नः पशुमतः करद्यथा नो व्यवसाययात्[२] त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्[३] एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व तेनावसेन परो मूजवतोऽतीह्यवततधन्वा पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः[४] ॥५॥

सं० १।८।७

(पञ्चेध्मीयमन्त्राः, अपामार्गहोममन्त्राश्च ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

ये देवाः पुरःसदोऽग्निनेत्रा (रक्षोहणस्ते) नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[१] (ये देवा) दक्षिणसदो यमनेत्रा (रक्षोहणस्ते) नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[२] (ये देवाः) पश्चात्सदः सवितृनेत्रा (रक्षोहणस्ते) नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[३] (ये देवा) उत्तरसदो वरुणनेत्रा (रक्षोहणस्ते) नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[४] (ये देवा) उपरिषदो बृहस्पतिनेत्रा (रक्षोहणस्ते) नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा[५] समूढं२ रक्षः संदग्धं२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रक्षः इदमहꣳ रक्षोऽभि सं दहामि[६] अग्नये रक्षोघ्ने स्वाहा[७] यमाय (रक्षोघ्ने स्वाहा)[८] सवित्रे (रक्षोघ्ने) स्वाहा[९] वरुणाय (रक्षोघ्ने) स्वाहा[१०] बृहस्पतये दुवस्वते (रक्षोघ्ने) स्वाहा[११] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याꣳ रक्षसो वधं जुहोमि[१२] हतꣳ रक्षः[१३] अवधिष्म रक्षः[१४] ॥६॥

सं० १।८।९

अयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वध्यात्[१] ॥७॥

सं० १।८।१०

(देवासुवां हवींषि ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

सविता त्वा प्रसवानाꣳ सुवतामग्निर्गृहपतीनाꣳ सोमो वनस्पतीनाꣳ रुद्रः पशूनां बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममामुष्यायणमनमित्राय सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्याय[१] एष वो भरता राजा[२] सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजा[३] प्रति त्यन्नाम राज्यमधायि स्वां तनुवं वरुणो अशिश्रेच्छुचेर्मित्रस्य व्रत्या अभूमामन्महि महत ऋतस्य नाम[४] सर्वे व्राता वरुणस्याभूवन्वि मित्र एवैररातिमतारीत् असूषुदन्त यज्ञिया ऋतेन व्यु त्रितो जरिमाणं न आनट्[५] विष्णोः क्रमोऽसि[६] विष्णोः क्रान्तमसि[७] विष्णोर्विक्रान्तमसि[८] ॥८॥

सं० १।८।११

(अभिषेकजलग्रहणम् । विश्वेदेवा ऋषयः)

अर्थेतः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः) । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[१] (अर्थेतः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वतीराजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः) । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त[२] अपां पतिस्थ (पो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दत्त स्वाहा[३] अपां पतिरस्यपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय
चितानाः याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः
स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त[४] वृषाऽस्यूर्मिः (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती
राजसूयाय चितानाः याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्य-
रातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[५] वृषाऽस्यूर्मिरपो देवीर्मधु-
मतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषि-
ञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[६] वृषसेनो-
ऽस्य (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रा-
वरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त
स्वाहा)[७] (वृषसेनोऽस्यपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः।
याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रम-
मुष्मै दत्त)[८] व्रजक्षितस्थ अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय
चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः
स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[९] व्रजक्षितस्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती
राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्न-
त्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[१०] मरुतामोजः स्थ (अपो
देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणाव-
भ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[११]
मरुतामोजः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः।
याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्र-
ममुष्मै दत्त)[१२] सूर्यवर्चसःस्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राज-
सूयाय चिताना। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः।
राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा)[१३] (सूर्यवर्चसः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्ण-
न्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्र-
मनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[१४] सूर्यत्वचसः स्थ
(अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणा-
वभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः। राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा)[१५]
(सूर्यत्वचसः स्थ अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चिताना।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्र-
ममुष्मै दत्त)[१६] मान्दाः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राज-
सूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्य-
रातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[१७] मान्दाःस्थ (अपो
देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणा-
वभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[१८]
वाशाः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः ।
याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ
राष्ट्रं दत्त स्वाहा[१९] वाशाः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राज-
सूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः ।
राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[२०] शक्वरीः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृ-
ह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभि-
रिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा)[२१] (शक्वरीः
स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रा-
वरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै
दत्त)[२२] विश्वभृतः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय
चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः
स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा)[२३] विश्वभृतः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती
राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नरातीः ।
राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[२४] जनभृतः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्ण-
न्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्र-
मनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा)[२५] (जनभृतः स्थापो
देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणाव-
भ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[२६]
अग्नेस्तेजस्याः स्थ (अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः ।
याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं
दत्त स्वाहा)[२७] (अग्नेस्तेजस्याः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती
राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्य-
रातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त)[२८] अपामोषधीनां रसः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा[२९] (अपामोषधीनाꣳ रसः स्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वती राजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः) । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त[३०] ॥९॥

सं० १।८।१२

(अभिषेकजलसंस्कार, ।। ५, २० त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः क्षत्रियाय वन्वानाः[१] अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीः[२] अनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः[३] सोमस्य दात्रमसि[४] शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतेन स्वाहा राजसूयाय चितानाः[५] सधमादो द्युम्निनीरूर्ज एता अनिभृष्टा अपस्युवो वसानः । पस्त्यासु चक्रे वरुणः सधस्थमपाꣳ शिशुर्मातृतमास्वन्तः[६] क्षत्रस्योल्बमसि[७] क्षत्रस्ययोनिरसि[८] आविन्नो अग्निर्गृहपतिः[९] आविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवाः[१०] आविन्नः पूषा विश्ववेदाः[११] आविन्नौ मित्रावरुणावृतावृधौ[१२] आविन्ने द्यावापृथिवी धृतव्रते[१३] आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूपी[१४] आविन्नोऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां विश्वस्मिन्राष्ट्रे महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्याय[१५] एष वो भरता राजा[१६] सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजा[१७] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं बध्यात् । शत्रुबाधनाः स्थ[१८] पात मा प्रत्यञ्चं पात मा तिर्यञ्चमन्वञ्चं मा पात दिग्भ्यो मा पात विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात[१९] हिरण्यवर्णावुषसां वि रोकेऽयःस्थूणावुदितौ सूर्यस्य आरोहतं वरुण मित्र गर्तं ततश्चक्षाथामदितिं दितिं च[२०] ॥१०॥

सं० १।८।१३

(दिग्व्यास्थापनम् ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

समिधमा तिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृत्स्तोमो रथन्तरꣳ सामाग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणम्[१] उग्रामातिष्ठ त्रिष्टुप्त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशः स्तोमो बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणम्[२] विराजमा तिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशः स्तोमो वैरूपꣳ साम मरुतो देवता

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विड्द्रविणम्[३] उदीची मा तिष्ठानुष्टुप् त्वा छन्दसामवत्वेकविंशः स्तोमो वैराजꣳसाम मित्रावरुणौ देवता बलं द्रविणम्[४] ऊर्ध्वा मा तिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ स्तोमौ शाक्वररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणम्[५] ईदङ् चान्यादङ् चैतादङ् च प्रतिदङ् च मितश्च संमितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माꣳश्च सत्यश्चर्तपाश्चात्यꣳहाः[६] ईदङ् च[७] अन्यादङ् च[८] एतादङ् च[९] प्रतिदङ् च[१०] मितश्च[११] संमितश्च[१२] सभराः[१३] शुक्रज्योतिश्च[१४] चित्रज्योतिश्च[१५] सत्यज्योतिश्च[१६] ज्योतिष्माꣳश्च[१७] सत्यश्च[१८] ऋतपाश्च[१९] अत्यꣳहाः[२०] अग्नये स्वाहा[२१] सोमाय स्वाहा[२२] सवित्रे स्वाहा[२३] सरस्वत्यै स्वाहा[२४] पूष्णे स्वाहा[२५] बृहस्पतये स्वाहा[२६] इन्द्राय स्वाहा[२७] घोषाय स्वाहा[२८] श्लोकाय स्वाहा[२९] अꣳशाय स्वाहा[३०] भगाय स्वाहा[३१] क्षेत्रस्य पतये स्वाहा[३२] पृथिव्यै स्वाहा[३३] अन्तरिक्षाय स्वाहा[३४] दिवे स्वाहा[३५] सूर्याय स्वाहा[३६] चन्द्रमसे स्वाहा[३७] नक्षत्रेभ्यः स्वाहा[३८] अद्भ्यः स्वाहा[३९] ओषधीभ्यः स्वाहा[४०] वनस्पतिभ्यः स्वाहा[४१] चराचरेभ्यः स्वाहा[४२] परिप्लवेभ्यः स्वाहा[४३] सरीसृपेभ्यः स्वाहा[४४] ॥११॥

सं० १।८।१४

(अभिषेकः ॥ ६ महापङ्क्तिः, ८, १० त्रिष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयात्[१] अमृतमसि मर्त्योर्मा पाहि[२] दिद्योन्मा पाहि[३] अवेष्टा दन्दशूकाः[४] निरस्तं नमुचेः शिरः[५] सोमो राजा वरुणो देवा धर्मसुवश्च ये। ते ते वाचꣳ सुवन्ताम् ते ते प्राणꣳ सुवन्तां ते ते चक्षुः सुवन्तां ते ते श्रोत्रꣳ सुवन्ताम्[६] सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभि षिञ्चाम्यग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण मित्रावरुणयोर्वीर्येण मरुतामोजसा क्षत्राणां क्षत्रपतिरस्यति दिवस्पाहि[७] समाववृत्रन्नधरागुदीचीरहिं बुध्नियमनु सञ्चरन्तीः ताः पर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठे नावश्चरन्ति स्वसिच इयानाः[८] रुद्र यत्ते क्रयी परं नाम तस्मै हुतमसि यमेष्टमसि[९] प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्वा जातानि परि ता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[१०] ॥१२॥

सं० १।८।१५

(रथेन दिग्विजयः ॥ १६ जगती। विश्वेदेवा ऋषयः)

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वध्यात्[१] मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मि यज्ञस्य योगेन[२] विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि[३] मरुतां प्रसवे जेषम्[४] आप्तं मनः[५] समहमिन्द्रियेण वीर्येण[६] पशूनां मन्युरसि तवेव मे मन्युर्भूयात्[७] नमो मात्रे पृथिव्यै माऽहं मातरं पृथिवीꣳ हिꣳसिषं मा मां माता पृथिवी हिꣳसीत्[८] इयदस्यायुरस्यायुर्मे धेहि[९] ऊर्गस्यूर्जं मे धेहि[१०] युङ्ङसि वर्चोऽसि वर्चो मयि धेहि[११] अग्नये गृहपतये स्वाहा[१२] सोमाय वनस्पतये स्वाहा[१३] इन्द्रस्य बलाय स्वाहा[१४] मरुतामोजसे स्वाहा[१५] हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथि-र्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्[१६] ॥१३॥

सं० १।८।१६

(जितवतो राज्ञः सेवोपचारः ॥ ७ गायत्री। विश्वेदेवा ऋषयः)

मित्रोऽसि वरुणोऽसि[१] समहं विश्वैर्देवैः[२] क्षत्रस्य नाभिरसि[३] क्षत्रस्य योनिरसि[४] स्योनामासीद सुषदा मा सीद[५] मा त्वा हिꣳसीन्मा मा हिꣳसीत्[६] निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा। साम्राज्याय सुक्रतुः[७] ब्रह्मा३न्[८] त्वꣳ राजन् ब्रह्माऽसि सविताऽसि सत्य संवः[९] ब्रह्मा३न्[१०] त्वꣳराजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सत्यौजाः[११] ब्रह्मा३न्[१२] त्वꣳराजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सुशेवः[१३] ब्रह्मा३न्[१४] त्वꣳराजन् ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि सत्य धर्मा[१५] इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्न स्तेन मेरध्य[१६] दिशोऽभ्ययꣳ राजाऽभूत्[१७] सुश्लोका३न्[१८] सुमङ्गला३न्[१९] सत्यराजा३न्[२०] अपां नप्त्रे स्वाहा[२१] ऊर्जो नप्त्रे स्वाहा[२२] अग्नये गृहपतये स्वाहा[२३] ॥१४॥

ब्रा० १।५।५

ऋतमेव परमेष्ठि ऋतं नात्येति किंचन। ऋते समुद्र आहितः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऋते भूमिरियꣳ श्रिता[१] अग्निस्तिग्मेन शोचिषा। तप आक्रान्तमुष्णिहा। शिरस्तपस्याहितम्। वैश्वानरस्य तेजसा। ऋतेनास्य निवर्तये। सत्येन परिवर्तये तपसाऽस्यानुवर्तये। शिवेनास्योपवर्तये। शग्मेनास्याभिवर्तये[२] तदृतं तत्सत्यम्। तद्व्रतं तच्छकेयम्। तेन शकेयं तेन राध्यासम्[३] यद्घर्मः पर्यवर्तयत्। अन्तान्पृथिव्या दिवः। अग्निरीशान ओजसा वरुणो धीतिभिः सह। इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह[४] अग्निस्तिग्मेन शोचिषा। तप आक्रान्तमुष्णिहा। शिरस्तपस्याहितम् वैश्वानरस्य तेजसा। ऋतेनास्य निवर्तये। सत्येन परिवर्तये तपसाऽस्यानुवर्तये। शिवेनास्योपवर्तये। शग्मेनास्याभिवर्तये[५] तदृतं तत्सत्यम्। तद्व्रतं तच्छकेयम्। तेन शकेयं तेन राध्यासम्[६] यो अस्याः पृथिव्यास्त्वचि। निवर्तयत्योषधीः। अग्निरीशान ओजसा। वरुणो धीतिभिः सह। इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह[७] अग्निस्तिग्मेन शोचिषा। तप आक्रान्तमुष्णिहा। शिरस्तपस्याहितम्। वैश्वानरस्य तेजसा। ऋतेनास्य निवर्तये। सत्येन परिवतये तपसाऽस्यानुवर्तये। शिवेनास्योपवर्तये शग्मेनास्याभिवर्तये[८] तदृतं तत्सत्यम्। तद्व्रतं तच्छकेयम्। तेन शकेयं तेन राध्यासम्[९] एकं मा समुदसृजत्। परमेष्ठी प्रजाभ्यः। तेनाऽऽभ्यो मह आवहत्। अमृतं मर्त्येभ्यः। प्रजामनु प्रजायसे। तदु ते मर्त्यामृतम्। येन मासा अर्धमासाः। ऋतवः परिवत्सराः। येन ते ते प्रजापते। ईजानस्यन्यवर्तयन्। तेनाहमस्य ब्रह्मणा। निवर्तयामि जीवसे[१०] अग्निस्तिग्मेन शोचिषा। तप आक्रान्तमुष्णिहा। शिरस्तपस्याहितम्। वैश्वानरस्य तेजसा। ऋतेनास्य निवर्तये। सत्येन परिवर्तये। तपसाऽस्यानुवर्तये। शिवेनास्योपवतये। शग्मेनास्याभिवर्तये[११] तदृतं तत्सत्यम्। तद्व्रतं तच्छकेयम्। तेन शकेयं तेन राध्यासम्[१२क] ॥१५॥

(क) वीहि ३ प्रघास्यान् ४ पूर्णा २ एनत्ते १२ यावन्तो ४ येदेवा १४ अयन्नो १ सविता ८ अर्थेत ३० देवीराप २० समिधं ४३ सोमस्य १० इन्द्रस्य १६ मित्रोऽसि २३ ऋतमेवं १२ अनु १५ आहृत्य मन्त्राः २०२॥
अथ राजसूय ब्राह्मणं. अनुमत्यैपुरोडाशं. आग्नेयमष्टाकपालं. ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं. धात्रेपुरोडाशं आग्नेयमष्टाकपालं. सद्योदीक्षयन्त. आग्नेयमष्टाकपालं। एवं. सं.

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० २।२।४

इतः प्रथमं जज्ञे अग्निः स्वाद्योनेरधि जातवेदाः। स गायत्रिया त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्[१] इन्द्रायानु ब्रूहि[२] मरुतो यज[३] मरुद्भ्योऽनु ब्रूहि[४] इन्द्रं यज[५] अदितेऽनुं मन्यस्व[६] सत्याऽऽशीः[७] इह मनः[८] उपप्रेत मरुतः सुदानव एना विश्पतिनाऽभ्यमुंराजानम्[९] इममहमादित्येभ्यो भागं निर्वपाम्याऽमुष्मादमुष्यै विशोऽवगन्तोः[१०] इदमहमादित्यान्बध्नाम्याऽमुष्मादमुष्यै विशोऽवगन्तोः[११] ॥१॥

सं० २।३।९

(ग्रामकामस्य सांग्रहणीष्टिः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता वसुवित्[१] ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता वसुवित्[२] ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता वसुवित्[३] आमनमस्यामनस्य देवा ये सजाताः समनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्ताꣳ हृदा तान्म आमनसः कृधि स्वाहा[४] (आमनमस्यामनस्य देवा) ये कुमाराः (समनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्ताꣳ हृदा तान्म आमनसः कृधि स्वाहा)[५] आमनमस्यामनस्य देवा याः स्त्रियः समनसस्ता। अहं कामये हृदा ता मां कामयन्ताꣳ हृदा ताम आमनसः कृधि स्वाहा[६] ॥२॥

सं० २।३।१०

(आयुष्कामेष्टिमन्त्राः ॥ ६ प्रस्तारपङ्क्तिः, १० त्रिष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

यन्नवमैतन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिरभवद्यदध्रियत तद् घृतमभवत्[१] अश्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि स्वाहा[२] इन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि स्वाहा[३] मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि स्वाहा[४] विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि तस्य ते ददतु येषां प्राणोऽसि स्वाहा[५] घृतस्य धारामृतस्य

२०८ (क) १-८-१ अष्टानुवाकाः अनुमत्यै पुरोडाशं. ब्रा. १-६-१-१० कृत्स्नः प्रश्नः एतद्-ब्राह्मणन्येव. ब्रा. १-७-१-१० कृत्स्नः प्रश्नः वरुणस्य सुषुवाणस्य ब्रा. १-८-१-१० (५-६- अनुवाकद्वयवर्ज्यम्)। प्रजा वै सत्रमासत ब्रा. १।४।९ अग्निर्वाति संवत्सरः १।४।१० देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत १।५।६ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पन्थामिन्द्रेण दत्तां प्रयतां मरुद्भिः। तत्वा विष्णुः पर्यपश्यत्तत्वेडा गव्यैरयत्[६] पावमानेन त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्त्तन्योपांशो वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै[७] बृहद्रथंतरयोस्त्वा स्तोमेन त्रिष्टुभो वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै[८] अग्नेस्त्वा मात्रया जगत्यै वर्तन्याऽऽग्रयणस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै[९] इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि प्रियꣳ रेतो वरुण सोम राजन्। मा ते वास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथाऽसत्[१०] अग्निरायुष्मान्त्स वनस्पतिभिरायुष्मान्तेन त्वाऽऽयुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि[११] सोम आयुष्मान्त्स ओषधीभि (रायुष्मान्तेन त्वाऽऽयुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि[१२] यज्ञ आयुष्मान्त्स दक्षिणाभि (रायुष्मान्तेनत्वाऽऽयुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि)[१३] ब्रह्माऽऽयुष्मत्तद्ब्राह्मणैरायुष्म (त्तेन त्वाऽयुषाऽयुष्मन्तं करोमि)[१४] देवा आयुष्मन्तस्तेऽमृतेनाऽऽयुष्मन्तस्तेन त्वाऽऽयुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि)[१५] पितर आयुष्मन्तस्ते स्वधयाऽऽयुष्मन्तस्तेन त्वायुषाऽऽयुष्मन्तं करोमि[१६] ॥३॥

सं० २।३।१३

(पाप्मना गृहीतस्येष्टिः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

या वामिन्द्रावरुणा यतव्या तनूस्तयेममꣳहसो मुञ्चतम्[१] या वामिन्द्रावरुणा सहस्या (तनूस्तये ममꣳहसो मुञ्चतम्[२] या वामिन्द्रावरुणा) रक्षस्या (तनूस्तये ममꣳहसो मुञ्चतम्[३] या वामिन्द्रावरुणा) तेजस्यातनूस्तये ममꣳहसो मुञ्चतम्[४] यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं वामेतेनाव यजे[५] यो वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु पशुषु (स्रामस्तं वामेतेनाव यजे[६] यो वामिन्द्रावरुणा) चतष्पात्सु पशुषु स्रामस्तं वामेतेनाव यजे[७] यो वामिन्द्रावरुणा) गोष्ठे (स्रामस्तं वामेतेनावयजे[८] यो वामिन्द्रावरुणा गृहेषु (स्रामस्तं वामेतेनावयजे[९] यो वामिन्द्रावरुणा) ऽप्सु (स्रामस्तं वामेतेनावयजे[१०] यो वामिन्द्रा वरुणौ) षधीषु (स्रामस्तं वामेतेनाव यजे[११] यो वामिन्द्रावरुणा) वनस्पतिषुस्रामस्तं वामेतेनाव यजे[१२] ओजोऽसि सहोऽसि बलमसि भ्राजोऽसि देवानां धाम नामाऽसि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभि भूः[१३] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० २।४।५

(चित्रायागोपहोममन्त्राः ।। गायत्री, ५ उपरिष्टाद्बृहती । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्ने गोभिर्न आ गहीन्द्रो पुष्ट्या जुषस्व नः । इन्द्रो धर्ता गृहेषु नः[1] सविता यः सहस्त्रियः स नो हेगुषु रारणत् । आ पूषा एत्वा वसु[2] धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावनत्[3] त्वष्टा यो वृषभो वृषा स नो गृहेषु रारणत् । सहस्रेणायुतेन च[4] येन देवा अमृतं दीर्घं श्रवो दिव्यैरयन्त । रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां कुल्मिं जीवस आ युवस्व[5] अग्निर्गृहपतिः सोमो विश्ववनिः सविता सुमेधाः स्वाहा[6] अग्ने गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन सह ओज आक्रममाणाय धेहि । श्रैष्ठ्यात्पथो मा योषं मूर्धा भूयासं स्वाहा[7] ।।५।।

सं२।४।७

(कारीरीष्टिप्राच्याङ्गमन्त्राः ।। त्रिष्टुप्, ११ पङ्क्तिः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्धि[1] रमयत मरुतः श्येनमायिनं मनोजवसं वृषणं सुवृक्तिम् । येन शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परि धत्तं स्वस्ति[2] पुरोवातो वर्षञ्जिन्वरावृत्स्वाहा[3] वातावद्वर्षन्नुग्ररावृत्स्वाहा[4] स्तनयन्वर्षन्भीमरावृत्स्वाहा[5] अनशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरावृत्स्वाहा[6] अतिरात्रं वर्षन्पूर्तिरावृत्स्वाहा[7] बहु हायमवृषादिति श्रुतरावृत्स्वाहा[8] आतपति वर्षन्विराडावृत्स्वाहा[9] अवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्भूतरावृत्स्वाहा[10] मान्दा वाशाः शुन्ध्यूरजिराः । ज्योतिष्मतीस्तमस्वरीरुन्दतीः सुफेनाः । मित्रभृतः क्षत्रभृतः सुराष्ट्रा इह माऽवत[11] वृष्णो अश्वस्य संदानमसि वृष्ट्यै त्वोप नह्यामि[12] ।।६।।

सं० २।४।८

(कारीर्युत्तरभागमन्त्राः ।। १-२ विषमपदाबृहती, ३ विषमपदापङ्क्ति, ४ गायत्री, ५ सतः पङ्क्ति, ६ जगती, ७ द्विपदा विराट् गायत्री, ८ द्विपदा गायत्री, ९ अनुष्टुप् १० विराण्महापङ्क्तिः ।। (विश्वेदेवा ऋषयः)

देवा वसव्या अग्ने सोम सूर्य । (उद्नो दत्तो दधिं भिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्याऽवत)[1] देवाः शर्मण्या मित्रावरुणाऽर्यमन् । (उद्नो दत्तोदधिं भिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्याऽवत)[2] देवाः सपीतयोऽपां नपादाशुहेमन् ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उद्नो दत्तो दुधिं भिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्याऽवत[३] दिवा चित्तमः कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन । पृथिवीं यद् व्युन्दन्ति[४] आ यं नरः सुदानवो ददाशुषे दिवः कोशमचुच्यवुः । वि पर्जन्याः सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति वृष्टयः[५] उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः । न वो दस्रा उपदस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत[६] सृजा वृष्टिं दिव आऽद्भिः समुद्रं पृण[७] अब्जा असि प्रथमजा बलमसि समुद्रियम्[८] उन्नंभय पृथिवीं भिन्धीदं दिव्यं नभः । उद्नो दिव्यस्य नो देहीशानो विसृजा दृतिम्[९] ये देवा दिविभागा येऽन्तरिक्षभागा ये पृथिविभागाः त इमं यज्ञमवन्तु त इदं क्षेत्रमा विशन्तु त इदं क्षेत्रमनु वि विशन्तु[१०] स्वाहेन्द्र शत्रुर्वर्धस्व[११क] ॥७॥

ब्रा० ३।१।१

अग्निर्नः पातु कृत्तिकाः । नक्षत्रं देवमिन्द्रियम् । इदमासां विचक्षणम् । हविरासं जुहोतन[१] यस्य भान्ति रश्मयो यस्य केतवः । यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वा । स कृत्तिकाभिरभिसंवसानः । अग्निर्नो देवः सुविते दधातु[२] प्रजापते रोहिणी वेतु पत्नी । विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः । सा नो यज्ञस्य सुविते दधातु । यथा जीवेम शरदः सवीराः[३] रोहिणी देव्युदगात्पुरस्तात् । विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना । प्रजापतिं हविषा वर्धयन्ती । प्रिया देवानामुपयातु यज्ञम्[४] सोमो राजा मृगशीर्षेण आगन् । शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य धाम । आप्यायमानो बहुधा जनेषु । रेतः प्रजां यजमाने दधातु[५] यत्ते नक्षत्रं मृगशीर्षमस्ति । प्रियं राजन्प्रियतमं प्रियाणाम् । तस्मै ते सोम हविषा विधेम । शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे[६] आर्द्रया रुद्रः

(क) इतः प्रथमं ११ ध्रुवोऽसि ६ यन्नवमैतन्न १६ यावामिन्द्रा १३ अग्नेगोभि ७ मारुतमसि १२ देवा वसव्या ११ अनु० ७ आहुत्यमन्त्राः ७६ अथकाम्येष्टि ब्राह्मणं प्रजापतिः प्रजा असृजत—वसिष्ठःसमानानां भवति । सं २.२. एकादशानुवाकाः ११ आदित्येभ्यो—वरुणपाशान्मुञ्चति सं० २.३ त्रयोदशानुवाकाः १३ देवामनुष्याः पितरः—दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति सं. २.४ त्रयोदशअनुवाकाः १३ इतिकाम्येष्टि ब्राह्मणम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रथमान एति । श्रेष्ठो देवानां पतिरघ्नियानाम् । नक्षत्रमस्य हविषा
विधेम । मा नः प्रजाꣳ रीरिषन्मोत वीरान्[८] हेती रुद्रस्य परि णो
वृणक्तु । आर्द्रा नक्षत्रं जुषताꣳ हविर्नः । प्रमुञ्चमानौ दुरितानि विश्वा ।
अपाघशꣳसं नुदतामरातिम्[८] पुनर्नो देव्यदितिः स्पृणोतु । पुनर्वसू
नः पुनरेतां यज्ञम् । पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वे । पुनः पुनर्वो हविषा
यजामः[९] एवा न देव्यदितिरनर्वा । विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा
पुनर्वसू हविषा वर्धयन्ती । प्रियं देवानामप्येतु पाथः[१०] बृहस्पतिः
प्रथमं जायमानः । तिष्यं नक्षत्रमभि संबभूव । श्रेष्ठो देवानां पृतनासु
जिष्णुः । दिशो नु सर्वा अभयं नो अस्तु[११] तिष्यः पुरस्तादुत
मध्यतो नः । बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चात् । बाधेतां द्वेषो अभयं
कृणुताम् । सुवीर्यस्य पतयः स्याम[१२] इदꣳ सर्पेभ्यो हविरस्तु
जुष्टम् । आश्रेषा येषामनुयन्ति चेतः । ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति ।
ते नः सर्पासो हवमागमिष्ठाः[१३] ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पाः । ये
दिवं देवीमनुसंचरन्ति । येषामश्रेषा अनुयन्ति कामम् । तेभ्यः सर्पेभ्यो
मधुमज्जुहोमि[१४] उपहूताः पितरो ये मघासु । मनोजवसः सुकृतः
सुकृत्याः । ते नो नक्षत्रे हवमागमिष्ठाः । स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं
जुषन्ताम्[१५] ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः । येऽमुं लोकं पितरः
क्षियन्ति । याꣳश्च विद्म याꣳ उ च न प्रविद्म । मघासु यज्ञꣳ सुकृतं
जुषन्ताम्[१६] गवां पतिः फल्गुनी नामसि त्वम् । तदर्यमन्वरुण मित्र
चारु । तं त्वा वयꣳ सनितारꣳ सनीनाम् । जीवा जीवन्त-
मुपसंविशेम[१७] येनेमा विश्वा भुवनानि संजिता । यस्य देवा
अनुसंयन्ति चेतः । अर्यमा राजाऽजरस्तुविष्मान् । फल्गुनीनामृषभो
रोरवीति[१८] श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि । तत्त्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य
वित्तात् । अस्मभ्यं क्षत्रमजरꣳ सुवीर्यम् । गोमदश्ववदुप संनुदेह[१९]
भगो ह दाता भग इत्प्रदाता । भगो देवीः फल्गुनीराविवेश । भगस्येत्तं
प्रसवं गमेम । यत्र देवैः सधमादं मदेम[२०] आयातु देवः सवितो-
पयातु । हिरण्ययेन सुवृता रथेन । वहन्हस्तꣳ सुभगं विद्मनापसम् ।
प्रयच्छन्तं पपुरिं पुण्यमच्छ[२१] हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वसीयः ।
दक्षिणेन प्रतिगृभ्णीम एनत् । दातारमद्य सविता विदेय । यो नो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हस्ताय प्रसवाति यज्ञम्[२२] त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभꣳससं युवतिꣳ रोचमानाम्। निवेशयन्नमृतान्मर्त्याꣳश्च। रूपाणि पिꣳशन्भुवनानि विश्वा[२३] तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः प्रजां वीरवतीꣳ सनोतु। गोभिर्नो अश्वैः समनक्तु यज्ञम्[२४] वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ट्याम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः। समीरयन्भुवना मातरिश्वा। अपद्वेषाꣳसि नुदतामरातीः[२५] तन्नो वायुस्तदु निष्ट्या शृणोतु। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वा[२६] दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशाखे। तन्नो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात्पुरस्तादभयं नो अस्तु[२७] नक्षत्राणामधिपत्नी विशाखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनपबाधमानौ। अप क्षुधं नुदतामरातिम्[२८] पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय। तस्यां देवा अधिसंवसन्तः। उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्[२९] पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा। उरुं दुहां यजमानाय यज्ञम्[३०] ॥१॥

ब्रा० ३।१।२

ऋध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु। अनूराधान्हविषा वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सवीराः[१] चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात्। अनूराधास इति यद्वदन्ति। तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययैर्विततैरन्तरिक्षे[२] इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये ततार। तस्मिन्वयममृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम दुरितिं दुरिष्टिम्[३] पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवे। अषाढाय सहमानाय मीढुषे। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहाना। उरुं कृणोतु यजमानाय लोकम्[४] मूलं प्रजां वीरवतीं विदेय। पराच्येतु निर्ऋतिः पराचा। गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम्[५] अहर्नो अद्य सुविते दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। पराचीं वाचा निर्ऋतिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम्[६] या दिव्या आपः पयसा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

संबभूवुः । या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः । या सामषाढा अनुयन्ति कामम् । ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु[७] याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः । याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः । यासामषाढा मधु भक्षयन्ति । ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु[८] तन्नो विश्वे उपशृण्वन्तु देवाः । तदषाढा अभिसंयन्तु यज्ञम् । तन्नक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः । कृषिर्वृष्टिर्यजमानाय कल्पताम्[९] शुभ्राः कन्याः युवतयः सुपेशसः । कर्मकृतः सुकृतो वीर्यावतीः । विश्वान्देवान्हविषा वर्धयन्तीः अषाढाः काममुपयान्तु यज्ञम्[१०] यस्मिन्ब्रह्माऽभ्यजयत्सर्वमेतत् । अमुं च लोकमिदमू च सर्वम् । तन्नो नक्षत्रमभिजिद्विजित्य । श्रियं दधात्वहृणीयमानम्[११] उभौ लोकौ ब्रह्मणा संजितेमौ । तन्नो नक्षत्रमभिजि द्विचष्टाम् । तस्मिन्वयं पृतनाः संजयेम । तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम्[१२] शृण्वन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम् । पुण्यामस्या उपशृणोमि वाचम् । महीं देवीं विष्णुपत्नीमजूर्याम् । प्रतीचीमेनाꣳ हविषा यजामः[१३] त्रेधा विष्णुरुरुगायो विचक्रमे । महीं दिवं पृथिवीमन्तरिक्षम् । तच्छ्रोणैति श्रव इच्छमाना । पुण्यꣳ श्लोकं यजमानाय कृण्वती[१४] अष्टौ देवा वसवः सोम्यासः । चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः । ते यज्ञं पान्तु रजसः परस्तात् । संवत्सरीणममृतꣳ स्वस्ति[१५] यज्ञं नः पान्तु वसवः पुरस्तात् । दक्षिणतोऽभियन्तु श्रविष्ठाः । पुण्यं नक्षत्रमभिसंविशाम । मा नो अरातिरघशꣳसा गन्[१६] क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः । नक्षत्राणाꣳ शतभिषग्वसिष्ठः । तौ देवेभ्यः कृणोतो दीर्घमायुः । शतꣳ सहस्रा भेषजानि धत्तः[१७] यज्ञं नो राजा वरुण उपयातु । तं नो विश्वे अभिसंयन्तु देवाः । तन्नो नक्षत्रꣳ शतभिषग्जुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि[१८] अज एकपादुदगात्पुरस्तात् । विश्वा भूतानि प्रतिमोदमानः । तस्य देवाः प्रसवं यन्ति सर्वे । प्रोष्ठपदासो अमृतस्य गोपाः[१९] विभ्राजमानः समिधान उग्रः । आन्तरिक्षमरुहदगन्द्याम् । तꣳ सूर्यं देवमजमेकपादम् । प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे[२०] अहिर्बुध्नियः प्रथमा न एति । श्रेष्ठो देवानामुत मानुषाणाम् ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तं ब्राह्मणाः सोमपाः सोम्यासः । प्रोष्ठपदासो अभिरक्षन्ति सर्वे[21]
चत्वार एकमभिकर्म देवाः । प्रोष्ठपदास इति यान्वदन्ति । ते बुध्नियं
परिषद्यꣳ स्तुवन्तः । अहिꣳ रक्षन्ति नमसोपसद्य[22] पूषा रेवत्य-
न्वेति पन्थाम् । पुष्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ । इमानि हव्या प्रयता
जुषाणा । सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्[23] क्षुद्रान्पशून्रक्षतु रेवती
नः । गावो नो अश्वाꣳ अन्वेतु पूषा । अन्नꣳ रक्षन्तौ बहुधा विरूपम् ।
वाजꣳ सनुतां यजमानाय यज्ञम्[24] तदश्विनावश्वयुजोपयाताम् ।
शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः । स्वं नक्षत्रꣳ हविषा यजन्तौ । मध्वा
संपृक्तौ यजुषा समक्तौ[25] यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ । विश्वस्य
दूतावमृतस्य गोपौ । तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम् । नमोऽश्विभ्यां
कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम्[26] अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु । यमो राजा
भगवान्विचष्टाम् । लोकस्य राजा महतो महान्हि । सुगं नः पन्थामभयं
कृणोतु[27] यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा । यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्चन्त
देवाः । तदस्य चित्रꣳ हविषा यजाम । अप पाप्मानं भरणीर्भरन्तु[28]
निवेशनी (संगमनी वसूनाम् । विश्वा रूपाणि वसून्या वेशयन्ती सह-
स्रपोषꣳ सुभगा रराणा । सा न आगन्वर्चसा संविदाना)[29] यत्ते
देवा अदधुः (भागधेय । म मा वास्ये सं वसन्तो महित्वा । सा नो यज्ञं
पिपृहि विश्ववारे । रयिन्नो धेहि सुभगे सुवीरम्)[30] ॥२॥

ब्रा० ३।१।३

नवो नवो भवति जायमानो (ऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रे भागं देवेभ्यो विद-
धात्यायन्प्रचन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः)[1] यमादित्या अꣳशुमाप्याययन्ति ।
(यमक्षितमक्षितयः पिबन्ति । तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु
भुवनस्य गोपाः)[2] ये विरूपे समनसा संव्ययन्ती । समानं तन्तुं
परितातनाते । विभू प्रभू अनुभू विश्वतो हुवे । ते नो नक्षत्रे हवमाग-
मेतम्[3] वयं देवी ब्रह्मणा संविदानाः । सुरत्नासो देववीतिं दधानाः
अहोरात्रे हविषा वर्धयन्तः । अति पाप्मानमतिमुक्त्या गमेम[4] प्रत्यु-
वदृश्यायती । व्युच्छन्ती दुहिता दिवः । अपो मही वृणुते चक्षुषा[5]
तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी । उदुस्रियाः सचते सूर्यः । सचा उद्यन्न-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

क्षत्रमर्चिमत् । तवेदुषो व्युषि सूर्यस्य च[६] सं भक्तेन गमेमहि । तन्नो नक्षत्रमर्चिमत् । भानुमत्तेज उच्चरत् । उप यज्ञमिहाऽऽगमत्[७] प्र नक्षत्राय देवाय । इन्द्रायेन्दुꣳ हवामहे । स नः सविता सुवत्सनिम् । पुष्टिदां वीरवत्तमम्[८] उदु त्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम्)[९] चित्रं (देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च)[१०] अदितिर्न उरु ष्यत्व (दितिः शर्म यच्छतु । अदितिः पात्वꣳहसः)[११] महीमू षु मातरꣳ (सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्)[१२] इदं विष्णुः (विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम् । समूढमस्य पाꣳसुरे)[१३] प्रतद्विष्णुः (स्तवते वीर्याय । मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु । अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा)[१४] अग्निर्मूर्धा (दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति)[१५] भुवो (यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः । दिविमूर्धानं दधिषे सुवर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्)[१६] अनु नोऽद्यानुमतिः (यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः)[१७] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं च नः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हि नु प्र ण आयूꣳषि तारिषः)[१८] हव्यवाहम् (अभिमातिषाहम् । रक्षोहणं पृतनासु जिष्णुम् । ज्योतिष्मन्तं दीद्यतं पुरन्धिमग्निꣳ स्विष्टकृतमाहुवेम)[१९] स्विष्टम् (अग्ने अभितत्पृणाहि विश्वा देवपृतना अभिष्य उरु नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुः)[२०] ॥३॥

ब्रा० ३।१।४

अग्नये स्वाहा[१] कृत्तिकाभ्यः स्वाहा[२] अम्बायै स्वाहा[३] दुलायै स्वाहा[४] नितत्न्यै स्वाहा[५] अभ्रयन्त्यै स्वाहा[६] मेघयन्त्यै स्वाहा[७] वर्षयन्त्यै स्वाहा[८] चुपुणीकायै स्वाहा[९] प्रजापतये स्वाहा[१०] रोहिण्यै स्वाहा[११] रोचमानायै स्वाहा[१२] प्रजाभ्यः स्वाहा[१३] सोमाय स्वाहा[१४] मृगशीर्षाय स्वाहा[१५] इन्वकाभ्यः स्वाहा[१६] ओषधीभ्यः स्वाहा[१७] राज्याय स्वाहा[१८] अभिजित्यै स्वाहा[१९] रुद्राय स्वाहा[२०] आर्द्रायै स्वाहा[२१] पिन्वमानायै

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा[२२] पशुभ्यः स्वाहा[२३] अदित्यै स्वाहा[२४] पुनर्वसुभ्यां स्वाहा[२५] आभूत्यै स्वाहा[२६] प्रजात्यै स्वाहा[२७] बृहस्पतये स्वाहा[२८] तिष्याय स्वाहा[२९] ब्रह्मवर्चसाय स्वाहा[३०] सर्पेभ्यः स्वाहा[३१] आश्रेषाभ्यः स्वाहा[३२] दन्दशूकेभ्यः स्वाहा[३३] पितृभ्यः स्वाहा[३४] मघाभ्यः स्वाहा[३५] अनघाभ्यः स्वाहा[३६] अगदाभ्यः स्वाहा[३७] अरुन्धतीभ्यः स्वाहा[३८] अर्यम्णे स्वाहा[३९] फल्गुनीभ्याꣳ स्वाहा[४०] पशुभ्यः स्वाहा[४१] भगाय स्वाहा[४२] फल्गुनीभ्याꣳ स्वाहा[४३] श्रैष्ठ्याय स्वाहा[४४] सवित्रे स्वाहा[४५] हस्ताय स्वाहा[४६] ददते स्वाहा[४७] पृणते स्वाहा[४८] प्रयच्छते स्वाहा[४९] प्रतिगृभ्णते स्वाहा[५०] त्वष्ट्रे स्वाहा[५१] चित्रायै स्वाहा[५२] चैत्राय स्वाहा[५३] प्रजायै स्वाहा[५४] वायवे स्वाहा[५५] निष्ट्यायै स्वाहा[५६] कामचाराय स्वाहा[५७] अभिजित्यै स्वाहा[५८] इन्द्राग्निभ्याꣳ स्वाहा[५९] विशाखाभ्याꣳ स्वाहा[६०] श्रैष्ठ्याय स्वाहा[६१] अभिजित्यै स्वाहा[६२] पौर्णमास्यै स्वाहा[६३] कामाय स्वाहा[६४] अगत्यै स्वाहा[६५] ॥४॥

ब्रा० ३।१।५

मित्राय स्वाहा[१] अनूराधेभ्यः स्वाहा[२] मित्रधेयाय स्वाहा[३] अभिजित्यै स्वाहा[४] इन्द्राय स्वाहा[५] ज्येष्ठायै स्वाहा[६] ज्यैष्ठ्याय स्वाहा[७] अभिजित्यै स्वाहा[८] प्रजापतये स्वाहा[९] मूलाय स्वाहा[१०] प्रजायै स्वाहा[११] अद्भ्यः स्वाहा[१२] अषाढाभ्यः स्वाहा[१३] समुद्राय स्वाहा[१४] कामाय स्वाहा[१५] अभिजित्यै स्वाहा[१६] विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा[१७] अषाढाभ्यः स्वाहा[१८] अनपजय्याय स्वाहा[१९] जित्यै स्वाहा[२०] ब्रह्मणे स्वाहा[२१] अभिजिते स्वाहा[२२] ब्रह्मलोकाय स्वाहा[२३] अभिजित्यै स्वाहा[२४] विष्णवे स्वाहा[२५] श्रोणायै स्वाहा[२६] श्लोकाय स्वाहा[२७] श्रुताय स्वाहा[२८] वसुभ्यः स्वाहा[२९] श्रविष्ठाभ्यः स्वाहा[३०] अग्राय स्वाहा[३१] परीत्यै स्वाहा[३२] वरुणाय स्वाहा[३३] शतभिषजे स्वाहा[३४] भेषजेभ्यः स्वाहा[३५] अजायैकपदे स्वाहा[३६] प्रोष्ठपदेभ्यः स्वाहा[३७] तेजसे स्वाहा[३८] ब्रह्मवर्चसाय स्वाहा[३९] अहये

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बुध्नियाय स्वाहा[40] प्रोष्ठपदेभ्यः स्वाहा[41] प्रतिष्ठायै स्वाहा[42] पूष्णे स्वाहा[43] रेवत्यै स्वाहा[44] पशुभ्यः स्वाहा[45] अश्विभ्याꣳ स्वाहा[46] अश्वयुग्भ्याꣳ स्वाहा[47] श्रोत्राय स्वाहा[48] श्रुत्यै स्वाहा[49] यमाय स्वाहा[50] अपभरणीभ्यः स्वाहा[51] राज्याय स्वाहा[52] अभिजित्यै स्वाहा[53] अमावास्यायै स्वाहा[54] कामाय स्वाहा[55] अगत्यै स्वाहा[56] ॥५॥

ब्रा० ३।१।६

चन्द्रमसे स्वाहा[1] प्रतीदृश्यायै स्वाहा[2] अहोरात्रेभ्यः स्वाहा[3] अर्धमासेभ्यः स्वाहा[4] मासेभ्यः स्वाहा[5] ऋतुभ्यः स्वाहा[6] संवत्सराय स्वाहा[7] अह्ने स्वाहा[8] रात्रियै स्वाहा[9] अतिमुक्त्यै स्वाहा[10] उषसे स्वाहा[11] व्युष्ट्यै स्वाहा[12] व्यूषुष्यै स्वाहा[13] व्युच्छन्त्यै स्वाहा[14] व्युष्टायै स्वाहा[15] नक्षत्राय स्वाहा[16] उदेष्यते स्वाहा[17] उद्यते स्वाहा[18] उदिताय स्वाहा[19] हरसे स्वाहा[20] भरसे स्वाहा[21] भ्राजसे स्वाहा[22] तेजसे स्वाहा[23] तपसे स्वाहा[24] ब्रह्मवर्चसाय स्वाहा[25] सूर्याय स्वाहा[26] नक्षत्रेभ्यः स्वाहा[27] प्रतिष्ठायै स्वाहा[28] अदित्यै स्वाहा[29] प्रतिष्ठायै स्वाहा[30] विष्णवे स्वाहा[31] यज्ञाय स्वाहा[32] प्रतिष्ठायै स्वाहा[33] ॥६॥

ब्रा० १।५।१

अग्नेः कृत्तिकाः। शुक्रं परस्ताज्ज्योतिरवस्तात्[1] प्रजापते रोहिणी। आपः परस्तादोषधयोऽवस्तात्[2] सोमस्येन्वका। विततानि परस्ताद्वयन्तोऽवस्तात्[3] रुद्रस्य बाहू। मृगयवः परस्ताद्विक्षारोऽवस्तात्[4] आदित्यै पुनर्वसू। वातः परस्तादार्द्रमवस्तात्[5] बृहस्पतेस्तिष्यः। जुह्वतः परस्ताद्यजमाना अवस्तात्[6] सर्पाणामाश्लेषाः। अभ्यागच्छन्तः परस्तादभ्यानृत्यन्तोऽवस्तात्[7] पितॄणां मघाः। रुदन्तः परस्तादपभ्रंशोऽवस्तात्[8] अर्यम्णः पूर्वेफल्गुनी। जाया परस्तादृषभोऽवस्तात्[9] भगस्योत्तरे। वहतवः परस्ताद्वहमाना अवस्तात्[10] देवस्य सवितुर्हस्तः। प्रसवः परस्तात्सनिरवस्तात्[11] इन्द्रस्य चित्रा। ऋतं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुरस्तात्सत्यमवस्तात्[१२] वायोर्निष्ट्या । व्रततिः पुरस्तादसिद्धिरवस्तात्[१३] इन्द्राग्नियोर्विशाखे । युगानि पुरस्तात्कृषमाणा अवस्तात्[१४] मित्रस्यानूराधाः । अभ्यारोहत्पुरस्तादभ्यारुढमवस्तात्[१५] इन्द्रस्य रोहिणी श्रृणत्पुरस्तात्प्रतिश्रृणदवस्तात्[१६] निर्ऋत्यै मूलबर्हणी । प्रतिभञ्जन्तः पुरस्तात्प्रतिश्रृणन्तोऽवस्तात्[१७] अपां पूर्वा अषाढाः । वर्चः पुरस्तात्समितिरवस्तात्[१८] विश्वेषां देवानामुत्तराः । अभिजयत्पुरस्तादभिजितमवस्तात्[१९] विष्णोः श्रोणापृच्छमानाः पुरस्तात्पन्था अवस्तात्[२०] वसूनाः श्रविष्ठाः । भूतं पुरस्ताद्भूतिरवस्तात्[२१] इन्द्रस्य शतभिषक् । विश्वव्यचाः पुरस्ताद्विश्वक्षितिरवस्तात्[२२] अजस्यैकपदः पूर्वे प्रोष्ठपदाः । वैश्वानरं पुरस्ताद्वैश्वावसवमवस्तात्[२३] अहेर्बुध्नियस्योत्तरे । अभिषिञ्चन्तः पुरस्तादभिषुण्वन्तोऽवस्तात्[२४] पूष्णो रेवती । गावः पुरस्ताद्वत्सा अवस्तात्[२५] अश्विनोरश्वयुजौ । ग्रामः पुरस्तात्सेनाऽवस्तात्[२६] यमस्यापभरणीः । अपकर्षन्तः पुरस्तादपवहन्तोऽवस्तात्[२७] पूर्णा पश्चात् (उतपूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय तस्यां देवा अधि संवसन्त उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्)[२८] यत्ते देवा अदधुः (भागधेय ममावास्ये संवसन्तो महि त्वा । सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्)[२९क] ॥७॥

(क) अग्निर्नः पातु ३० ऋध्यास्म हव्यै ३० नवो नवो २० अग्नये स्वाहा ६५ मित्राय स्वाहा ५६ चन्द्रमसे स्वाहा ३३ अग्नेः कृत्तिका २९ अनु० ७ आहत्य मन्त्राः २६३ ॥

एतद्ब्राह्मणम् ॥

अग्निर्वा अकामयत—सोऽत्रजुहोतीत्यन्तम् ॥ प्रजापतिः प्रजा—सोऽत्रजुहोतीत्यन्तम् ॥ सोमो वा- होतीत्यन्तम् । रुद्रो वा—तीत्यन्तम् । ऋक्षाव —तीत्यन्तम् ॥ बृहस्पति—तीत्यन्तम् ॥ देवासुराः—तीत्यन्तम् ॥ पितरो वा—तीत्यन्तम् ॥ अर्यमा वा—तीत्यन्तम् ॥ भगो वा—तीत्यन्तम् ॥ सविता—त्वष्टा—वायुर्वा—इन्द्राग्नीवा—अथैत्पौर्णमास्या—त्यन्तम् ॥ ब्रा. ३.१.४ ॥ मित्रो वा—इन्द्रो वा—प्रजापतिर्वा—आपो वा—विश्वे वै—ब्रह्म वा —विष्णुर्वा—वसवो वा—इन्द्रो वा—अजो वा अहिर्वै—पूषा वा—अश्विनौ वा—यमोवा—अथैतदमा—जुहोतीत्यन्तम् ॥ ब्रा. ३.१.५ ॥ चन्द्रमा वा—अहोरा—उषा वा—अथैतस्यै—सूर्यो वा—अथैतमादित्य—अथैतं विष्णवे—जुहोति ब्रा. ३.१.६. यत्पुण्यं नक्षत्रं—पुण्याह एव कुरुते ॥ ब्रा. १.५.२. देवस्य सवितुः —गुप्तं भवति. ब्राह्मण १.५.३ :इति ब्राह्मणम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।१२।१

तुभ्यन्ताअङ्गिरस्तम (विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । अग्ने कामाय येमिरे)[१] अश्याम तं काममग्ने (तवोत्यश्याम रयिꣳ रयिवः सुवीरम् । अश्याम वाजमभि वाजयन्तोऽश्याम द्युम्नमजराजरं ते)[२] आशानां तु (आशापालेभ्यः । चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः । इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः विधेम हविषा वयम्)[३] विश्वा आशा (मधुना सꣳसृजामि । अनमीवा आप ओषधयो भवन्तु अयं यजमानो मृधो व्यस्यताम् । अगृभीताः पशवः सन्तु सर्वे)[४] अनुनोऽद्यानुमतिः (यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः)[५] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं च नः कृधि क्रत्वे दक्षाय नो हि नु प्र ण आयूꣳषि तारिष)[६] कामो भूतस्य (भव्यस्य । सम्राडेको विराजति । स इदं प्रतिपप्रथे । ऋतूनुत्सृजते वशी)[७] कामस्तदग्ने (समवर्तताधि । मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् सतो बन्धुमसति निरविन्दन् । हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा)[८] ब्रह्म जज्ञानं (प्रथमं पुरस्तात् । विसीमतः सुरुचो वेन आवः सबुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः । सतश्चयो निमसतश्चविवः)[९] पिताविराजाम् (ऋषभो रयीणाम् । अन्तरिक्षं विश्वरूप आविवेश तमर्कैरभ्यर्चन्तिवत्सम् । ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्तः)[१०] यज्ञो रायो (यज्ञ ईशे वसूनां यज्ञः सस्यानामुत सुक्षितीनाम् । यज्ञः इष्टः पूर्वचित्तिं दधातु यज्ञो ब्रह्मण्वाꣳ अप्येतु देवान्)[११] अयं यज्ञो (वर्धतां गोभिरश्वैः इयं वेदिः स्वपत्या सुवीरा इदं बर्हिरतिबर्हीꣳष्यन्या । इमं यज्ञं विश्वे अवन्तु देवाः)[१२] आपो भद्रा (घृतमिदाप आसुरग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः । तीव्रो रसो मधुपृचामरं गम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन्)[१३] आदित्पश्यामि (उत वा शृणोम्यामाघोषो गच्छति वाङ् न आसाम् । मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अतृपं यदावः)[१४] तुभ्यं भरन्ति (क्षितयो यविष्ठ । बलिमग्ने अन्तित ओत दूरात् आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि । बृहत्ते अग्ने महिशर्म भद्रम्)[१५] यो देह्यो (अनमयद्वधस्नैः । यो अर्यपत्नीरुषसश्चकार सनिरुध्यानहुषो (यह्वो अग्निः विशश्चक्रे बलि हृतः सहोभिः)[१६] पूर्वं देवा अपरेणान् (उपश्यञ्जन्मभिः । जन्मान्यवरैः पराणि वेदानि देवा अयमस्मीतिमाम् अहꣳ हित्वाशरीरं जरसः परस्तात्)[१७]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्राणापानौ (चक्षुः श्रोत्रम्। वाचं मनसि संभृताम्। हित्वा शरीरं जरसः परस्तात्। आ भूतिं भूतिं वयमश्नवामहै)[१८] हव्यवाहम् (अभिमातिषाहं रक्षोहणं पृतनासु जिष्णुम्। ज्योतिष्मन्तं दीद्यतं पुरन्धिमग्निं स्विष्टकृतमाहुवेम)[१९] स्विष्टम् (अग्ने अभितः पृणाहि विश्वा देव पृतना अभिष्य। उरुं नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुः)[२०] ॥१॥

ब्रा० ३।१२।२

अग्नये कामाय स्वाहा[१] आशायै स्वाहा[२] अनुमत्यै स्वाहा[३] प्रजापतये स्वाहा[४] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[५] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[६] अग्नये कामाय स्वाहा[७] कामाय स्वाहा[८] अनुमत्यै स्वाहा[९] प्रजापतये स्वाहा[१०] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[११] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[१२] अग्नये कामाय स्वाहा[१३] ब्रह्मणे स्वाहा[१४] अनुमत्यै स्वाहा[१५] प्रजापतये स्वाहा[१६] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[१७] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[१८] अग्नये कामाय स्वाहा[१९] यज्ञाय स्वाहा[२०] अनुमत्यै स्वाहा[२१] प्रजापतये स्वाहा[२२] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[२३] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[२४] अग्नये कामाय स्वाहा[२५] अद्भ्यः स्वाहा[२६] अनुमत्यै स्वाहा[२७] प्रजापतये स्वाहा[२८] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[२९] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[३०] अग्नये कामाय स्वाहा[३१] अग्नये बलिमते स्वाहा[३२] अनुमत्यै स्वाहा[३३] प्रजापतये स्वाहा[३४] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[३५] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[३६] अग्नये कामाय स्वाहा[३७] अनुवित्यै स्वाहा[३८] अनुमत्यै स्वाहा[३९] प्रजापतये स्वाहा[४०] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[४१] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[४२क] ॥२॥

ब्रा० ३।१२।३

तपसा देवा देवतामग्र आयन्। तपसर्षयः स्वरन्वविन्दन्। तपसा सपत्नान्प्रणुदामारातीः। येनेदं विश्वं परिभूतं यदस्ति[१] प्रथमजं

(क) तुभ्यन्ता २० अग्नये ४२ अनु० २ आहृत्यमन्त्राः ६२ एतद्ब्राह्मणम् ॥ देवेभ्यो वै स्वर्गो—सोऽत्र जुहोति ॥ तं कामोऽब्रवीत्—ऽत्रजुहोति। तं ब्रह्माब्रवीत्—तितयज्ञोऽब्रवीत्—ति ॥ तमापो—ति ॥ तमग्नि—ति ॥ तमनु—ति ॥ तावा—समृध्यै ॥ ब्रा० ३-१२-३ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवꣳ हविषा विधेम । स्वयंभु ब्रह्म परमं तपो यत् । स एव पुत्रः स पिता स माता । तपो ह यक्षं प्रथमꣳ संबभूव[२] श्रद्धया देवो देवत्वमश्नुते । श्रद्धा प्रतिष्ठा लोकस्य देवी सा नो जुषाणोप यज्ञमागात् । कामवत्साऽमृतं दुहाना[३] श्रद्धा देवी प्रथमजा ऋतस्य विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा । ताꣳ श्रद्धाꣳ हविषा यजामहे । सा नो लोकममृतं दधातु । ईशाना देवी भुवनस्याधिपत्नी[४] आगात्सत्यꣳ हविरिदं जुषाणम् । यस्माद्देवा जज्ञिरे भुवनं च विश्वे । तस्मै विधेम हविषा घृतेन । यथा देवैः संधमादं मदेम[५] यस्य प्रतिष्ठोर्वन्तरिक्षम् । यस्माद्देवा जज्ञिरे भुवनं च सर्वे । तत्सत्यमर्चदुपयज्ञं न आगात् । ब्रह्माऽऽहुतीरुपमोदमानम्[६] मनसो वशे सर्वमिदं बभूव । नायस्य मनो वशमन्वियाय । भीष्मो हि देवः सहसः महीयान् । स नो जुषाण उप यज्ञमागत्[७] आकूतीनामधिपतिं चेतसां च । संकल्पजूतिं देवं विपश्चिम् । मनो राजानमिह वर्धयन्तः उपहवेऽस्य सुमतौ स्याम[८] चरणं पवित्रं विततं पुराणम् । येन पूतस्तरति दुष्कृतानि तेन पवित्रेण शुद्धेन पूताः । अतिपाप्मानमरातिं तरेम[९] लोकस्य द्वारमर्चिमत्पवित्रम् । ज्योतिष्मद्भ्राजमानं महस्वत् । अमृतस्य धारा बहुधा दोहमानम् । चरणं नो लोके सुधितां दधातु[१०] अग्निर्मूर्धा (दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति)[११] भुवो (यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्षा जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्)[१२] अनु नोद्यानुमतिः (यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भव तां दाशुषे मयः)[१३] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं चनः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हि नु प्र ण आयूꣳषि तारिषः)[१४] हव्यवाहम् (अभिमातिषाहꣳ रक्षोहणं पृतनासु जिष्णुम् । ज्योतिष्मन्तं दीद्यतं पुरन्धिमग्निꣳ स्विष्टकृतमाहुवेम[१५] स्विष्टम् (अग्ने अभितत्पृणाहि विश्वा देवपृतना अभिष्य । उरुं नः पन्थां प्रदिशं न्विभाहि । ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुः)[१६] ॥१॥

ब्रा० ३।१२।४

अग्नये स्वाहा[१] तपसे स्वाहा[२] अनुमत्यै स्वाहा[३] प्रजापतये स्वाहा[४] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[५] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[६]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्नये स्वाहा[७] श्रद्धायै स्वाहा[८] अनुमत्यै स्वाहा[९] प्रजापतये स्वाहा[१०] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[११] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[१२] अग्नये स्वाहा[१३] सत्याय स्वाहा[१४] अनुमत्यै स्वाहा[१५] प्रजापतये स्वाहा[१६] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[१७] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[१८] अग्नये स्वाहा[१९] मनसे स्वाहा[२०] अनुमत्यै स्वाहा[२१] प्रजापतये स्वाहा[२२] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[२३] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[२४] अग्नये स्वाहा[२५] चरणाय स्वाहा[२६] अनुमत्यै स्वाहा[२७] प्रजापतये स्वाहा[२८] स्वर्गाय लोकाय स्वाहा[२९] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[३०क] ॥२॥

सं० ७ ६, ७, ७।५।५-७, ब्रा० १।२।६

(अथसात्रायणब्राह्मणान्तर्गतमन्त्राः)

आजिघ्र कलशं मह्युरुधारा पयस्वत्या त्वाविशन्त्विन्दवः समुद्रमिव सिन्धवः साम सहस्र आ भज प्रजया पशुभिः सह पुनर्माऽऽविशताद्रयिः[१] उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न पराजिग्ये कतरश्चनैनोः । इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम्[२] इडे रन्तेऽदिते सरस्वति प्रिये प्रेयसि महि विश्रुति एतानि ते अघ्निये नामानि सुकृतं मा देवेषु ब्रूतात्[३] सा मा सुवर्गं लोकं गमय[४] सा मा ज्योतिष्मन्तं लोकं गमय[५] सा मा सर्वान्पुण्याँ लोकान्गमय[६] सा मा प्रतिष्ठां गमय प्रजया पशुभिः सह पुनर्माऽऽविशताद्रयिः[७] एकाऽसि न सहस्रमेकां त्वा भूतां प्रति गृह्णामि न सहस्रमेकामाभूताऽऽविश मा सहस्रम्[८] स्योनाऽसि सुषदा सुशेवास्योनामाऽऽविश सुषदामाऽऽविश सुशेवामाऽऽविश[९] संवेशायोपवेशाय गायत्रिया (अभिभूत्यै स्वाहा)[१०] संवेशायोपवेशाय त्रिष्टुभोऽभिभूत्यै स्वाहा[११] (संवेशायोपवेशाय) जगत्या (अभिभूत्यै स्वाहा)[१२] संवेशायोपवेशाय अनुष्टुभो (ऽभिभूत्यै स्वाहा)[१३] (संवेशायोपवेशाय पङ्क्तया अभिभूत्यै स्वाहा)[१४] इन्द्र क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा शिक्षा णो अस्मिन् पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि[१५] तल्पसद्यमभिजयानि[१६] तल्पसद्यं मा पराजैषि[१७] ॥ इति सात्रायण प्रश्नः समाप्तः ॥

(क) तपसा १६ अग्नये ३० अनु० २ आहत्यमन्त्राः ४६ एतद्ब्राह्मणम् ॥ देवेभ्यो वै स्वर्गो—सोऽत्र जुहोति ॥ तँ श्रद्धा ब्र होति ॥ तँ सत्यम—होति ॥ तं मनो ब्र—होति ॥ तं चरण—होति ॥ ता वा एताः—समृध्यै ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० २।४।१

जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमन्नो यज्ञमुपयाहि विद्वान्। विश्वा अग्नेऽभियुजो विहत्य शत्रूयतामाभरा भोजनानि[1] अग्ने शर्ध महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु। सं जास्पत्यꣳ सुयममाकृणुष्व। शत्रूयतामभितिष्ठा महाꣳसि[2] अग्ने यो नोऽभितो जनः। वृको वारो जिघाꣳसि। ताꣳस्त्वं वृत्रहञ्जहि वस्वस्मभ्यमाभर जहि[3] अग्ने यो नोऽभिदासति: समानो यश्च निष्टयः। इध्मस्यैव प्रक्षायत मा तस्योच्छेषि किंचन[4] त्वमिन्द्राभिभूरसि देवो विज्ञातवीर्यः। वृत्रहा पुरुचेतनः[5] अप प्राचं इन्द्र विश्वाꣳ अमित्रानपापाचो अभिभूते नुदस्व। अपोदीचो अपशूराधराचं उरौ यथा तव शर्मन्मदेम[6] तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे। स वृषा वृषभोऽभुवत्[7] युजे रथं गवेषणꣳ हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः। विबाधिष्टास्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान्[8] हव्यवाहमभिमातिषाहꣳ रक्षोहणं पृतनासु जिष्णुम्। ज्योतिष्मन्तं दीद्यतं पुरंन्धिमग्निꣳ स्विष्टकृतमाहुवेम[9] स्विष्टमग्ने अभितत्पृणाहि विश्वा देव पृतना अभिष्य। उरुं नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुः[10] त्वामग्ने हविष्मन्तो देवं मर्ता स ईडते। मन्ये त्वा जातवेदसं स हव्या वक्ष्यानुषक्[11] विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरिताऽतिपर्षि। अग्ने अत्रिवन्मनसा गृणानोऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम्[12] पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः। पूषा वाजꣳ सनोतु नः[13] पूषेमा आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्माꣳ अभयतमेन नेषत्। स्वस्तिदा अघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रजानन्[14] त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः। त्वया यज्ञं वितन्वते[15] अग्नी रक्षाꣳसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः। शुचि पावक ईड्यः[16] अग्ने रक्षाणो अꣳहसः प्रतिष्म देव रीषतः। तपिष्ठैरजरो दह[17] अग्ने हꣳसिन्यत्रिणं दीद्यन्मर्त्येष्वा। स्वे क्षये शुचिव्रत[18] आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः। त्वꣳहि विश्वभेषजो देवानां दूत ईयसे[19] द्वाविमौ वातौ वात आ

२९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सिन्धोरा परावतः। दक्षं मे अन्य आवातु पराऽन्यो वातु यद्रपः[२०] यददो वात ते गृहेऽमृतस्य निधिर्हितः। ततो नो देहि जीवसे। ततो नो धेहि भेषजम्। ततो नो मह आवह[२१] वात आवातु भेषजम्। शंभूर्मयोभूर्नो हृदे। प्र ण आयूंषि तारिषत्[२२] त्वमग्ने अयास्ययासन्मनसा हितः। अयासन्हव्यमूहिषेऽया नो धेहि भेषजम्[२३] इष्टो अग्निराहुतः स्वाहाकृतः पिपर्तु नः। स्वगा देवेभ्य इदं नमः[२४] कामो भूतस्य भव्यस्य सम्राडेको विराजति। स इदं प्रतिपप्रथ ऋतूनुत्सृजते वशी[२५] कामस्तदग्रे समवर्तताधि। मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्। सतो बन्धुमसति निरविन्दन् हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा[२६] त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणासो धृषता मरुत्वः। तिग्मेषव आयुधा सꣳशिशानाः। उपप्रयन्ति नरो अग्निरूपाः[२७] मन्युर्भगो मन्युरेवाऽऽस देवो मन्युर्होता वरुणो विश्ववेदाः। मन्युं विश ईडते देवयन्तीः पाहि नो मन्यो तपसा श्रमेण[२८] त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिर्देवाꣳ आसादया इह। अग्ने हव्याय वोढवे[२९] व्रता नु बिभ्रद्व्रतपा अदाभ्यो यजानो देवाꣳ अजरः सुवीरः। दधद्रत्नानि सुविदानो अग्ने गोपाय नो जीवसे जातवेदः[३०] ॥१॥

ब्रा० २।४।२

चक्षुषो हेते मनसो हेते वाचो हेते ब्रह्मणो हेते। यो माऽघायुरभिदासति तमग्ने मेन्याऽमेनिं कृणु[१] यो मा चक्षुषा यो मनसा यो वाचा ब्रह्मणाऽघायुरभिदासति। तयाग्ने त्वं मेन्या अमुममेनिं कृणु[२] यत्किंचासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति यजुषा हविर्भिः। तन्मृत्युर्निर्ऋत्या संविदानः पुरा दिष्टादाहुतीरस्य हन्तु[३] यातुधाना निर्ऋतिरादु रक्षस्ते अस्य घ्नन्त्वनृतेन सत्यम्। इन्द्रेषिता आज्यमस्य मथ्नन्तु मा तत्समृद्धि यदसौ करोति[४] हन्मि तेऽहं कृतꣳ हविर्यो मे घोरमचीकृतः। अपाञ्चौ त उभौ बाहू अपनह्याम्यास्यम्[५] अपनह्यामि ते बाहू अपनह्याम्यास्यम्। अग्नेर्देवस्य ब्रह्मणा सर्वं तेऽवधिषं कृतम्[६] पुराऽमुष्य वषट्काराद्यज्ञं देवेषु नस्कृधि। स्विष्टमस्माकं भूयान्माऽस्मान्प्रापन्नरातयः[७] अन्ति दूरे सतो अग्ने भ्रातृव्यस्याभिदासतः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वषट्कारेण वज्रेण कृत्याꣳहन्मि कृतामहम्[8] यो मा नक्तं दिवा सायं
प्रातश्चाह्नो निपीयति । अद्या तमिन्द्र वज्रेण भ्रातृव्यं पादयामसि[9]
इन्द्रस्य गृहोऽसि तं त्वा प्रपद्ये सगुः साश्वः । सह यन्मे अस्ति तेन[10]
ईडे अग्निं विपश्चितं गिरा यज्ञस्य साधनम् । श्रुष्टीवानं धितावानम्[11]
अग्ने शकेम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः । अतिद्वेषाꣳसि तरेम[12]
अवतं मा समनसौ समोकसौ सचेतसौ सरेतसौ । उभौ मामवतं
जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः[13] स्वयं कृण्वानः सुगमप्रयावं
तिग्मशृङ्गो वृषभः शोशुचानः । प्रत्नꣳ सधस्थमनुपश्यमानः आ तन्तु-
मग्निर्दिव्यं ततान[14] त्वं नस्तन्तुरुत सेतुरग्ने त्वं पन्था भवसि
देवयानः । त्वयाऽग्ने पृष्ठं वयमारुहेम अथा देवैः सधमादं मदेम[15]
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत । अवाधमानि जीवसे[16]
वयꣳ सोमव्रते तव मनस्तनूषु बिभ्रतः । प्रजावन्तो अशीमहि[17]
इन्द्राणी देवी सुभगा सुपत्नी उदꣳशेन पतिविद्ये जिगाय । त्रिꣳशदस्या
जघनं योजनानि उपस्थ इन्द्रꣳ स्थविरं बिभर्ति[18] सेना ह नाम पृथिवी
धनंजया विश्वव्यचा अदितिः सूर्यत्वक् । इन्द्राणी देवी प्रासहा ददाना
सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु[19] आ त्वाऽहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठा-
विचाचलिः । विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत्[20] ध्रुवा
द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् । ध्रुवा ह पर्वता इमे ध्रुवो राजा
विशामयम्[21] इहैवैधि मा व्यथिष्ठाः पर्वत इवाविचाचलिः । इन्द्र
इवेह ध्रुवस्तिष्ठ इह राष्ट्रमुधारय[22] अभितिष्ठ पृतन्यतः अधरे सन्तु
शत्रवः । इन्द्र इव वृत्रहा तिष्ठ अपः क्षेत्राणि संजयन्[23] इन्द्र
एणमदीधरद् ध्रुवं ध्रुवेण हविषा । तस्मै देवा अधिब्रुवन्नयं च ब्रह्म-
णस्पतिः[24] ॥२॥

ब्रा० २।४।२

जुष्टो नरो ब्रह्मणा वः पितृणामक्षमव्ययं न किला रिषाथ । यच्छक्करीषु
बृहता रवेण इन्द्रे शुष्ममदधाथा वसिष्ठाः[1] पावका नः सरस्वती
वाजेभिर्वाजिनीवती । यज्ञं वष्टु धिया वसुः[2] सरस्वत्यभि नो नेषि
वस्यो मा पस्फरीः पयसा मा न आधक् । जुषस्व नः सख्या वेश्या च मा
त्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्म[3] वृञ्जे हविर्नमसा बर्हिरग्नौ अयामि स्रुग्घृतवती

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुवृक्तिः। अभ्यंक्षि सद्म सदने पृथिव्या अश्रायि यज्ञः सूर्ये न चक्षुः[४]
इहार्वाञ्चमतिह्वये इन्द्रं जैत्राय जेतवे। अस्माकमस्तु केवलः[५] अर्वाञ्च-
मिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद्यः। इमं नो यज्ञं विहवे
जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं त्वा[६] असंमृष्टो जायसे मातृवोः
शुचिर्मन्द्रः कविरुदतिष्ठो विवस्वतः। घृतेन त्वा वर्धयन्नग्न आहुत
धूमस्ते केतुरभवद्दिवि श्रितः[७] अग्निरग्रे प्रथमो देवतानां संयातानां-
मुत्तमो विष्णुरासीत्। यजमानाय परिगृह्य देवान्दीक्षयेदꣳहविरागच्छतं नः[८]
अग्निश्च विष्णो तप उत्तमं महो दीक्षापालेभ्यो वनतꣳहि शक्रा। विश्वै-
र्देवैर्यज्ञियैः संविदानौ दीक्षामस्मै यजमानाय धत्तम्[९] प्र तद्विष्णुः
स्तवते वीर्याय मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः। यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु
अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा[१०] नू मर्तो दयते सनिष्यन्यो विष्णव
उरुगायाय दाशत्। प्र यः सत्राचा मनसा यजात एतावन्तं नर्यमा-
विवासात्[११] विचक्रमे पृथिवीमेष एताम् क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन्।
ध्रुवासो अस्य कीरयो जनास उरुक्षितिꣳ सुजनिमा चकार[१२] त्रिर्देवः
पृथिवीमेष एताम् विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्र विष्णुरस्तु तवसस्त-
वीयान्त्वेषꣳ ह्यस्य स्थविरस्य नाम[१३] होतारं चित्ररथमध्वरस्य यज्ञस्य
यज्ञस्य केतुꣳ रुशन्तम्। प्रत्यर्धिं देवस्य देवस्य मह्ना श्रिया त्वग्निमतिथिं
जनानाम्[१४] आ नो विश्वाभिरूतिभिः सजोषा ब्रह्म जुषाणो हर्यश्व
याहि। वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्र अस्मे दधद्वृषणꣳ शुष्ममिन्द्र[१५]
इन्द्रः सुवर्षा जनयन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिश्रीः। प्रारोचय-
न्मनवे केतु मह्नामविन्दज्ज्योतिर्बृहते रणाय[१६] अश्विनावर्वसे निह्वये
वामानूनं यातꣳ सुकृताय विप्रा। प्रातयुक्तेन सुवृता रथेन उपागच्छतम-
वसाऽऽगतं नः[१७] अविष्टं धीष्वश्विना न आसु प्रजावद्रेतो अह्वयं नो
अस्तु। आ वां तोके तनये तूतुजानाः सुरत्नासो देववीतिंगमेम[१८] त्वꣳ
सोम क्रतुभिः सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः। त्वं वृषा वृषत्वेभिर्म-
हित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवो नृचक्षाः[१९] अषाढं युत्सु पृतनासु पप्रिं
सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम्। भरेषुजाꣳ सुक्षितिꣳ सुश्रवसं जयन्तं
त्वामनु मदेम सोम[२०] भवा मित्रो न शेव्यो घृतासुतिर्विभूतद्युम्न एव

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

या उ सप्रथाः। अधा ते विष्णो विदुषाचिदध्यः स्तोमो यज्ञस्य राध्यो हविष्मतः[२१] यः पूर्व्याय वेधसे न वीयसे सुमज्जानये विष्णवे ददाशति। यो जातमस्य महतो महि ब्रवात्सेदः श्रवोभिर्युज्यं चिदभ्यसत्[२२] तमु स्तोतारः पूर्व्यं यथा विद ऋतस्य गर्भꣳ हविषा पिपर्तन। आऽस्य जानन्तो नामचिद्विवक्तन बृहत्ते विष्णो सुमतिं भजामहे[२३] इमा धाना घृतस्नुवो हरी इहोपवक्षतः। इन्द्रꣳ सुखतमे रथे[२४] एष ब्रह्मा प्र ते महे विदथे शꣳसिषꣳ हरी य ऋत्वियः प्र ते वन्वे वनुषो हर्यतं मदम्। इन्द्रो नाम घृतं न यो हरिभिश्चारु सेचते श्रुतो गण आ त्वा विशन्तु हरिवर्पसं गिरः[२५] एष ब्रह्मा य ऋत्वियः। इन्द्रो नाम श्रुतो गणे। प्र ते महे विदथे शꣳसिषꣳ हरी प्रतेवन्वेवनुषो हर्यतं मदम्। घृतं न यो हरिभिश्चारु सेचते आ त्वा विशन्तु हरिवर्पसंगिरः। आ चर्षणिप्रा वृषभो जनानाꣳ राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः। स्तुतः श्रवस्यन्नवसोपमद्रियुक्त्वा हरी वृषणाऽऽयाह्यर्वाङ्[२६] प्र यत्सिन्धवः प्रसवं यदायन्नापः समद्रꣳ रथ्येव जग्मुः। अतश्चिदिन्द्रः सदसो वरीयान्यदीꣳ सोमः पृणति दुग्धो अꣳशुः[२७] ह्वयामसि त्वेन्द्र याह्यर्वाङ् अरं ते सोमस्तनुवे भवाति। शतक्रतो मादयस्वा सुतेषु प्रास्माꣳ अव पृतनासु प्र युत्सु[२८] इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदाना ऋभुर्येभिर्वृषपर्वा विहायाः। प्रयम्यमाणान्प्रति षू गृभाय इन्द्र पिब वृषधूतस्य वृष्णः[२९] अहेडमान उपयाहि यज्ञं तुभ्यं पवन्त इन्द्र वः सुतासः। गावो न वज्रिन्त्स्वमोको अच्छ इन्द्राऽऽगहि प्रथमो यज्ञियानाम्[३०] या ते काकुत्सुकृता या वरिष्ठा यया शश्वत्पिबसि मध्व ऊर्मिम्। तया पाहि प्र ते अध्वर्युरस्थात् सं ते वज्रो वर्ततामिन्द्र गव्युः[३१] प्रातर्युजा विबोधय अश्विना वेह गच्छतम्। अस्य सोमस्य पीतये[३२] प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररुषः पिबाथः। प्रातर्हि यज्ञमश्विना दधाते प्रशꣳसन्ति कवयः पूर्वभाजः[३३] प्रातर्यजध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देवया अजुष्टम्। उतान्यो अस्मद्यजते विचायः पूर्वः पूर्वो यजमानो वनीयान्[३४] ॥३॥

ब्रा० २।४।४

नक्तं जाताऽस्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च। इदꣳ रजनि रजय किलासं पलितं चयत्[१] किलासं च पलितं च निरितो नाशया

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पृषत् । आ नः स्वो अश्नुतां वर्णः परां श्वेतानि पातय[२] असितं ते
निलयनमास्थानमसितं तव । असिक्नियस्योषधे निरितो नाशया पृषत्[३]
अस्थिजस्य किलासस्य तनूजस्य च यत्त्वचि । कृत्यया कृतस्य ब्रह्मणा
लक्ष्म श्वेतमनीनशम्[४] सरूपा नाम ते माता सरूपो नाम ते पिता ।
सरूपाऽस्योषधे सा सरूपमिदं कृधि[५] शुनꣳ हुवेम मघवानमिन्द्र-
मस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ । शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि
संजितं धनानाम्[६] धूनुथ द्यां पर्वतान्दाशुषे वसु नि वो वना
जिहते यामनो भिया । कोपयथ पृथिवीं पृश्निमातरो युधे यदुग्राः पृषती-
रयुग्ध्वम्[७] प्रवेपयन्ति पर्वतान्विविञ्चन्ति वनस्पतीन् । प्रोऽवारत
मरुतो दुर्मदा इव देवासः सर्वया विशा[८] पुरुत्रा हि सदृङ्ङसि विशो
विश्वा अनु प्रभु । समत्सु त्वा हवामहे[९] समत्स्वग्निमवसे वाजयन्तो
हवामहे । वाजेषु चित्रराधसम्[१०] संगच्छध्वꣳ संवदध्वꣳ सं वो मनाꣳसि
जानताम् । देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते[११] समानो मन्त्रः
समितिः समानी समानं मनः सह चित्तमेषाम् । समानं केतो अभि
सꣳरभध्वꣳ संज्ञानेन वो हविषा यजामः[१२] समानी व आकूतिः
समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति[१३] संज्ञानं
नः स्वैः संज्ञानमरणैः संज्ञानमश्विना युवम् । इहास्मासु नियच्छ-
तम्[१४] संज्ञानं मे बृहस्पतिः संज्ञानꣳ सविताकरत् । संज्ञानम-
श्विना युवमिह मह्यं नियच्छतम्[१५] उप च्छायामिव घृणेरगन्म
शर्म ते वयम् । अग्ने हिरण्यसंदृशः[१६] अदब्धेभिः सवितः पायु-
भिष्ट्वꣳ शिवेभिरद्य परिपाहि नो गयम् । हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे
रक्षा माकिर्नो अघशꣳस ईशत[१७] मदेमदे हि नो ददुर्यूथा गवा-
मृजुक्रतुः । संगृभाय पुरू शता । उभया हस्त्या वसु शिशीहि राय
आभर[१८] शिप्रिन्वाजानां पते शचीवस्तव दꣳसना । आ तू न इन्द्र
भाजय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ[१९] यद्देवा देव हेडनं
देवासश्चकृमा वयम् । आदित्यास्तस्मान्मा यूयं ऋतस्यर्तेन मुञ्चत[२०]
ऋतस्यर्तेनाऽऽदित्याः यजत्रा मुञ्चतेह मा यज्ञैर्वो यज्ञवाहसः । आशिक्षन्तो
न शेकिम[२१] मेदस्वता यजमानाः स्रुचाऽऽज्येन जुह्वतः । अकामा
वो विश्वे देवाः शिक्षन्तो नोपशेकिम[२२] यदि दिवा यदि नक्तमेनं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

एनस्योऽकरत् । भूतं मा तस्माद्भव्यं च द्रुपदादिव मुञ्चतु[२३] द्रुपदा-
दिवेन्मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वी मलादिव । पूतं पवित्रेणेवाऽऽज्यं विश्वे
मुञ्चन्तु मैनसः[२४] उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं
देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्[२५] ॥४॥

ब्रा० २।४।५

वृषा सो अꣳशुः पवते हविष्मान्त्सोम इन्द्रस्य भाग ऋतयुः शतायुः ।
समा वृषाणं वृषभं कृणोतु प्रियं विशाꣳ सर्ववीरꣳ सुवीरम्[१] कस्य
वृषा सुते सचा नियुत्वान्वृषभो रणत् । वृत्रहा सोमपीतये[२] यस्ते
शृङ्गवृषो नपात्प्रणपात्कुण्डपाय्यः । न्यस्मिन्दध्र आ मनः[३] तꣳ
सध्रीचीरूतयो वृष्णियानि पौꣳस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् । समुद्रं न
सिन्धव उक्थशुष्मा उरुव्यचसं गिर आविशन्ति[४] इन्द्राय गिरो अनि-
शितसर्गा अपः प्रैरयन्त्सगरस्य बुध्नात् । यो अक्षेणेव चक्रिया शचीभि-
र्विष्वक्तस्तम्भ पृथिवीमुत द्याम्[५] अक्षोदयच्छवसा क्षाम बुध्नं
वार्णवातस्तविषीभिरिन्द्रः । दृढान्यौभ्नादुशमान ओजोऽवाभिनत्ककुभः
पर्वतानाम्[६] आ नो अग्ने सुकेतुना रयिं विश्वायुपोषसम् । मार्डीकं
धेहि जीवसे[७] त्वꣳ सोम महे भगं त्वं यून ऋतायते । दक्षं दधासि
जीवसे[८] रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुगꣳ सूरो न मित्रावरुणा गविष्टिषु ।
रजाꣳसि चित्रा विचरन्ति तन्यवो दिवः सम्राजा पयसा न उक्षतम्[९]
वाचꣳ सुमित्रावरुणाविरावतीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् । अभ्रा
वसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम्[१०] अयुक्त सप्त
शुन्ध्युवः सूरो रथस्य नप्त्रियः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः[११] वर्हि-
ष्ठेभिर्विहरन्यासि तन्तुमवव्ययन्नसितं देव वस्वः । दविध्वतो रश्मयः
सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अप्स्वन्तः[१२] पर्जन्याय प्रगायत दिवस्पुत्राय
मीढुषे । स नो यवसमिच्छतु[१३] अच्छा वद तवसं गीर्भिराभिः
स्तुहि पर्जन्यं नमसा विवास । कनिक्रदद्वृषभो जीरदानु रेतो दधात्वो-
षधीषु गर्भम्[१४] यो गर्भमोषधीनां गवां कृणोत्यर्वताम् । पर्जन्यः
पुरुषीणाम्[१५] तस्मा इदास्ये हविर्जुहोता मधुमत्तमम् । इडा नः
संयतं करत्[१६] तिस्रो यदग्ने शरदस्त्वामिच्छुचिं घृतेन शुचयः सपर्यन् ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नामानि चिद्दधिरे यज्ञियान्यसूदयन्त तनुवः सुजाताः[१७] इन्द्रश्च नः शुनासीराविमं यज्ञं मिमिक्षतम्। गर्भं धत्तश्स्वस्तये[१८] ययोरिदं विश्वं भुवनमाविवेश ययोरानन्दोनिहितो महश्च। शुनासीरावृतुभिः संविदानाविन्द्रवन्तौ हविरिदं जुषेथाम्[१९] आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिरानुषक्। येषामिन्द्रो युवा सखा[२०] अग्न इन्द्रश्च मेदिना हथो वृत्राण्यप्रति। युवश्हि वृत्रहन्तमा[२१] याभ्याश्स्वरजयन्नग्र एव यावातस्थतुर्भुवनस्य मध्ये। प्रचर्षणी वृषणा वज्रबाहू अग्नी इन्द्रा वृत्रहणा हुवे वाम्[२२] ॥५॥

ऋ० २।४।६

उत नः प्रिया प्रियासु सप्तस्वसा सुजुष्टा। सरस्वतीस्तोम्याऽऽभूत्[१] इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः प्रति स्तोमश् सरस्वति जुषस्व। तव शर्मन्प्रियतमे दधाना उपस्थेयाम शरणं न वृक्षम्[२] त्रीणि पदा विचक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः। ततो धर्माणि धारयन्[३] तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यान्नरो यत्र देवयवो मदन्ति। उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः[४] क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठोऽद्य त्वा वन्वन्त्सु रेक्णाः। मर्त आनाश सुवृक्तिम्[५] इमा ब्रह्म ब्रह्मवाह प्रिया त आ बर्हिः सीद। वीहि शूर पुरोडाशम्[६] उप नः सूनवो गिरः शृण्वन्त्वमृतस्य ये। सुमृडीका भवन्तु नः[७] अद्या नो देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम्। परा दुष्वप्न्यश् सुव[८] विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परासुव। यद् भद्रं तन्न आ सुव[९] शुचिमर्कैर्बृहस्पतिमध्वरेषु नमस्यत। अनाम्योज आचके[१०] याऽधारयन्त देवा सुदक्षा दक्षपितारा। असुर्याय प्रमहसा[११] स इत्क्षेति सुधित ओकसि स्वे तस्मा इडा पिन्वते विश्वदानीं। तस्मै विशः स्वयमेवाऽऽनमन्ति यस्मिन्ब्रह्मा राजनि पूर्व एति[१२] सकूतिमिन्द्र सच्युतिश् सच्युतिं जघनच्युतिम्। कनात्काभां न आभर प्रयप्स्यन्निव सक्थ्यौ[१३] वि न इन्द्र मृधो जहि कनीखुनदिव सापयन्। अभि नः सुष्टुतिं नय[१४] प्रजापतिः स्त्रियां यशो मुष्कयोरदधात्सपम्। कामस्य तृप्तिमानन्दश् तस्याग्ने भाजयेह मा[१५] मोदः प्रमोद आनन्दोमुष्कयोर्निहितः सपः। सृत्वेव कामस्य तृप्याणि दक्षिणानां प्रतिग्रहे[१६] मनसश्चित्तमाकूतिं वाचः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सत्यमशीमहि। पशूनां रूपमन्नस्य यशश्रीः श्रयतां मयि[१७] यथा-ऽहमस्या अतृपं स्त्रियै पुमान्यथा स्त्री तृप्यति पुंसि प्रिये प्रिया। एवं भगस्य तृप्याणि यज्ञस्य काम्यः प्रियः[१८] ददामीत्यग्निर्वदति तथेति वायुराहतत्। हन्तेति सत्यं चन्द्रमा आदित्यः सत्यमोमिति[१९] आपस्तत्सत्यमाभरन्यशो यज्ञस्य दक्षिणाम्। असौ मे कामः समृध्यताम्[२०] न हि स्पशमविदन्नन्यमस्माद्वैश्वानरात्पुरएतारमग्नेः। अथैममन्थन्नमृत-ममूरा वैश्वानरं क्षेत्रजित्याय देवाः[२१] येषामिमे पूर्वे अर्मास आसन्नयूपाः सद्म विभृता पुरूणि। वैश्वानर त्वया ते नुत्ताः पृथिवीमन्यामभितस्थु-र्जनासः[२२] पृथिवीं मातरं महीमन्तरिक्षमुपब्रुवे। बृहतीमूतये दिवम्[२३] विश्वं बिभर्ति पृथिवीमन्तरिक्षं विपप्रथे। दुहे द्यौर्बृहती पयः[२४] न ता नशन्ति न दभाति तस्करो नैना अमित्रो व्यथिरा-दधर्षति। देवांश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह[२५] न ता अर्वा रेणुककाटो अश्नुते न संस्कृतत्रमुपयन्ति ता अभि। उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्त्यस्य विचरन्ति यज्वनः[२६] रात्री व्यख्यदायती पुरुत्रा देव्यक्षभिः। विश्वा अधिश्रियोऽधित[२७] उप ते गा इवाकरं वृणीष्व दुहितर्दिवः। रात्री स्तोमं न जिग्युषी[२८] देवीं वाचमजनयन्त देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वदन्ति। सा नो मन्द्रेष-मूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुप सुष्टुतैतु[२९] यद्वाग्वदन्त्यविचेतनानि राष्ट्री देवानां निषसाद मन्द्रा। चतस्र ऊर्जं दुदुहे पयांसि क्व स्विदस्याः परमं जगाम[३०] गौरी मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा परमे व्योमन्[३१] तस्यां समुद्रा अधि विक्षरन्ति तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः। ततः क्षरत्य-क्षरं तद्विश्वमुपजीवति[३२] इन्द्रा सूरा जनयन्विश्वकर्मा मरुत्वां अस्तु गणवान्त्सजातवान्। अस्य स्नुषा श्वशुरस्य प्रशिष्टिं सपत्ना वाचं मनसा उपासताम्[३३] इन्द्रः सूरो अतरद्रजांसि स्नुषा सपत्नाः श्वशुरोऽयमस्तु। अयं शत्रूञ्जयतु जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ[३४] अग्निः क्षत्रभृदनिभृष्टमोजो सहस्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन्। विभ्राजमानः समिधान उग्र आऽन्तरिक्षमरुहदगन्धाम्[३५] ॥६॥

३०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० २।४।७

वृषाऽस्यꣳशुर्वृषभाय गृह्यसे वृषाऽयमुग्रो नृचक्षसे । दिव्यः कर्मण्यो हितो बृहन्नाम वृषभस्य या ककुत्[१] विषूवान्विष्णो भवत्वयं यो मामको वृषा । अथो इन्द्र इव देवेभ्यो वि ब्रवीतु जनेभ्यः[२] आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तꣳ अथो अधिपतिं विशाम् । अस्याः पृथिव्याऽध्यक्षमिममिन्द्र वृषभं कृणु[३] यः सुशृङ्गः सुवृषभः कल्याणो द्रोण आहितः । कार्षीवलप्रगाणेन वृषभेण यजामहे[४] वृषभेण यजमाना अक्रूरेणेव सर्पिषा । मृधश्च सर्वा इन्द्रेण पृतनाश्च जयामसि[५] अस्यायमृषभो हविरिन्द्राय परिणीयते । जयाति शत्रुमायन्तꣳ अथो हन्ति पृतन्यतः[६] नृणामहं प्रणीरसत् । अग्र उद्भिन्दतामसत्[७] इन्द्र शुष्मं तनुवा मेरयस्व नीचा विश्वा अभितिष्ठाभिमातीः । निशृणीह्याबाधं यो नो अस्ति उरुन्नो लोकं कृणुहि जीरदानो[८] प्रेह्यभिप्रेहि प्रभरा सहस्व मा विवेनो विशृणुष्वा जनेषु । उदीडितो वृषभ तिष्ठ शुष्मैरिन्द्रशत्रून्पुरो अस्माकंयुध्य[९] अग्ने जेता त्वं जय शत्रून्त्सहस ओजसा । वि शत्रून्विमृधो नुद[१०] एतं ते स्तोमं तुविजात विप्रो रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् । यदीदग्ने प्रति त्वं देव हर्याः सुवर्वतीरप एना जयेम[११] यो घृतेनाभिमानित इन्द्र जैत्राय जज्ञिषे । स नः संकासु पारय पृतनासाह्येषु च[१२] इन्द्रो जिगाय पृथिवीमन्तरिक्षꣳ सुवर्महत् । वृत्रहा पुरुचेतनः[१३] इन्द्रो जिगाय सहसा सहाꣳसीन्द्रो जिगाय पृतनानि विश्वा इन्द्रो जातो वि पुरो रुरोज स नः परस्पा वरिवः कृणोतु[१४] अयं कृत्नुरगृभीतो विश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रः काव्येन[१५] वायुरग्रेगा यज्ञप्रीः साकं गन्मनसा यज्ञम् । शिवो नियुद्भिः शिवाभिः[१६] वायो शक्रो अयामि ते मध्वो अग्रं दिविष्टिषु । आयाहि सोमपीतये स्वारुहो देव नियुत्वता[१७] इयमिन्द्र वर्धय क्षत्रियाणामयं विशां विश्पतिरस्तु राजा । अस्मा इन्द्र महि वर्चाꣳसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य[१८] इममाभज ग्रामे अश्वेषु गोषु निरमुं भजयो मित्रो अस्य । वर्ष्मन्क्षत्रस्य ककुभिश्रयस्व ततो न उग्रो विभजा वसूनि[१९] अस्मे द्यावापृथिवी भूरि वामꣳ संदुहाथां घर्मदुघेव धेनुः । अयꣳ राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात्प्रियो गवामोषधीना-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

भुतापाम्[20] युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रं येन जयासि न पराजयासै ।
स त्वाऽकरेकवृषभं स्वानामथो राजन्नुत्तमं मानवानाम्[21] उत्तरस्त्व-
मधरे ते सपत्ना एकवृष इन्द्रसखा जिगीवान् । विश्वा आशाः पृतनाः
संजयं जयन्नभितिष्ठ शत्रूयतः सहस्व[22] तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ
बलिमग्ने अन्तित ओत दूरात् । आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि बृहत्ते
अग्ने महि शर्म भद्रम्[23] यो देह्यो अनमयद्वधस्नैर्यो अर्यपत्नीरुषसश्चकार ।
स निरुध्या नहुषो यह्वो अग्निर्विशश्चक्रे बलिहृतः सहोभिः[24] प्र सद्यो
अग्ने अत्येष्यन्यानाविर्यस्मै चारुतरो बभूथ । ईडेऽन्यो वपुष्यो विभावा
प्रियो विशामतिथिर्मानुषीणाम्[25] ब्रह्म ज्येष्ठा वीर्या संभृतानि ब्रह्माग्रे
ज्येष्ठं दिवमाततान । ऋतस्य ब्रह्म प्रथमोत जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं
कः[26] ब्रह्म स्रुचो घृतवतीर्ब्रह्मणा स्वरवोमिताः । ब्रह्म यज्ञस्य
तन्तव ऋत्विजो ये हविष्कृतः[27] शृङ्गाणीवेच्छृङ्गिणां संददृश्रिरे
चषालवन्तः स्वरवः पृथिव्याम् । ते देवासः स्वरवस्तस्थिवांसो नमः
सखिभ्यः सन्नान्माऽवगात[28] अभिभूरग्निरतरद्रजांसि स्पृधो विहत्य
पृतना अभिश्रीः । जुषाणो म आहुतिं मा महिष्ट हुत्वा सपत्नान्वरिवस्करं
नः[29] ईशानं त्वा भुवनानामभिश्रियं स्तौम्यग्न उरुकृतं सुवीरम् ।
हविर्जुषाणः सपत्नाँ अभिभूरसि जहि शत्रूँरप मृधो नुदस्व[30] ॥७॥

ब्रा० २।४।८

स प्रत्नवन्नवीयसाऽग्ने द्युम्नेन संयता बृहत्ततन्थ भानुना[1] नवं
नु स्तोममग्नये दिवः श्येनाय जीजनम् । वसोः कुविद्वनाति नः[2] स्वारुहा
यस्य श्रियो दृशे रयिर्वीरवतो यथा । अग्ने यज्ञस्य चेततः[3] अदाभ्यः
पुर एताऽग्निर्विशां मानुषीणाम् । तूर्णी रथः सदानवः[4] नवं सोमाय
वाजिने आज्यं पयसोऽजनि । जुष्टं शुचितमं वसु[5] नवं सोमं
जुषस्व नः पीयूषस्येह तृप्णुहि । यस्ते भाग ऋता वयम्[6] नवस्य
सोम ते वयं आ सुमतिं वृणीमहे । स नो रास्व सहस्रिणः[7] नवं
हविर्जुषस्व न ऋतुभिः सोम भूतमम् । तदङ्ग प्रतिहर्य नो राजन्त्सोम
स्वस्तये[8] नवं स्तोमं नवं हविरिन्द्राग्निभ्यां निवेदय । तज्जुषेतां
सचेतसा[9] शुचिं नु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् ।

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उभा हि वां सुहवा जोहवीमि ता वाजं सद्य उशते धेष्ठा[१०] अग्निरिन्द्रो नवस्य नोऽस्य हव्यस्य तृप्यताम् । इह देवौ सहस्रिणौ[११] यज्ञं न आहि गच्छतां वसुमन्तं सुवर्विदम् । अस्य हव्यस्य तृप्यतामग्निरिन्द्रो नवस्य नः[१२] विश्वान्देवां स्तर्पयत हविषोऽस्य नवस्य नः । सुवर्विदो हि जज्ञिरे[१३] एदं बर्हिः सुष्टरीमा नवेनाऽयं यज्ञो यजमानस्य भागः । अयं बभूव भुवनस्य गर्भो विश्वे देवा इदमद्याऽऽगमिष्ठाः[१४] इमे नु द्यावापृथिवी समीची तन्वाने यज्ञं पुरुपेशसं धिया । आऽस्मै पृणीतां भुवनानि विश्वा प्रजां पुष्टिममृतं नवेन[१५] इमे धेनू अमृतं ये दुहाते पयस्वत्युत्तरामेतु पुष्टिः । इमं यज्ञं जुषमाणे नवेन समीची द्यावापृथिवी घृताची[१६] यविष्ठो हव्यवाहनश्चित्रभानुर्घृतासुतिः । नवं जातो विरोचसेऽग्ने तत्ते महित्वनम्[१७] त्वमग्ने देवताभ्यो भागे देव नमीयसे । स एना विद्वान्यक्षयसि नवं स्तोमं जुषस्व नः[१८] अग्निः प्रथमः प्राश्नातु स हि वेद यथा हविः । शिवा अस्मभ्यमोषधीः कृणोतु विश्वचर्षणिः[१९] भद्रान्नः श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वया वसेन समशीमहि त्वा । स नो मयोभूः पितो आविशस्व शं तोकाय तनुवे स्योनः[२०] एतमु त्यं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्या अधिमनावचर्कृषुः । इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्मरुतः सुदानवः[२१] ॥८॥

ब्रा० २।५।१

प्राणो रक्षति विश्वमेजदियो भूत्वा बहुधा बहूनि । स इत्सर्वं व्यानशे[१] यो देवो देवेषु विभूरन्त आवृद्दूदात्क्षेत्रियध्वगद्वृषा । तमित्प्राणं मनसोपशिक्षताऽग्रं देवानामिदमस्तु नो हविः[२] मनसश्चित्तेदं भूतं भव्यं च गुप्यते । तद्धि देवेष्वग्रियम्[३] आ न एतु पुरश्चरं सह देवैरिमं हवम् । मनः श्रेयसि श्रेयसि कर्मन्यज्ञपतिं दधत्[४] जुषतां मे वागिदं हविर्विराड्देवी पुरोहिता । हव्यवाडनपायिनी[५] यया रूपाणि बहुधा वदन्ति पेशांसि देवाः परमे जनित्रे । सा नो विराडनपस्फुरन्ती वाग्देवी जुषतामिदं हविः[६] चक्षुर्देवानां ज्योतिरमृते न्यक्तमस्य विज्ञानाय बहुधा निधीयते । तस्य सुम्नमशीमहि मा नो हासीद्विचक्षणम्[७] आयुरिन्नः प्रतीर्यतामनन्धाश्चक्षुषा वयम् । जीवाज्योतिरशीमहि सुवर्ज्योतिरुतामृतम्[८]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

श्रोत्रेण भद्रमुत शृण्वन्ति सत्यꣳ श्रोत्रेण वाचं बहुधोद्यमानाम् । श्रोत्रेण मोदश्च महश्च श्रूयते श्रोत्रेण सर्वा दिश आशृणोमि[९] येन प्राच्या उत दक्षिणा प्रतीच्यै दिशः शृण्वन्त्युत्तरात् । तदिच्छ्रोत्रं बहुधोद्यमानं अरान्नेमिः परि सर्वं बभूव[१०] ॥९॥

ब्रा० २।५।२

उदेहि वाजिन्यो अस्यप्स्वन्तरिदꣳ राष्ट्रमाविश सूनृतावत् । यो रोहितो विश्वमिदं जजान स नो राष्ट्रेषु सुधितां दधातु[१] रोहꣳ रोहꣳ रोहित आरुरोह प्रजाभिर्वृद्धिं जनुषामुपस्थम् । ताभिः सꣳरब्धो अविदत्षडुर्वीर्गातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः[२] आहार्षीद्राष्ट्रमिह रोहितो मृधो व्यास्थदभयन्नो अस्तु । अस्मभ्यं द्यावापृथिवी शक्वरीभीराष्ट्रं दुहाथामिह रेवतीभिः[३] विमिमर्श रोहितो विश्वरूपः समाचक्राणः प्ररुहो रुहश्च । दिवं गत्वाय महता महिम्ना वि नो राष्ट्रमुनक्तु पयसा स्वेन[४] यास्ते विशस्तपसा संबभूवुर्गायत्रं वत्समनु तास्त आगुः । तास्त्वा विशन्तु महसा स्वेन सं माता पुत्रो अभ्येतु रोहितः[५] यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण सयुजा प्रमृणीथ शत्रून् । आ वो रोहितो अशृणोदभिद्यवस्त्रिसप्तासो मरुतः स्वादुसंमुदः[६] रोहितो द्यावापृथिवी जजान तस्मिꣳस्तन्तुं परमेष्ठी ततान । तस्मिञ्छिश्रिये अज एकः पादहꣳहद्द्यावापृथिवी बलेन[७] रोहितो द्यावापृथिवी अदृꣳहत्तेन सुवः स्तभितं तेन नाकः । सो अन्तरिक्षे रजसो विमानस्तेन देवाः सुवरन्वविन्दन्[८] सुशेवन्त्वाभानवो दीदिवाꣳसꣳ समग्रासो जुह्वो जातवेदः । उक्षन्ति त्वा वाजिनमाघृतेन सꣳसमग्ने युवसे भोजनानि[९] अग्ने शर्ध महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु । सं जास्पत्यꣳ सुयममाकृणुष्व शत्रूयतामभितिष्ठा महाꣳसि[१०] ॥१०॥

ब्रा० २।५।३

पुनर्न इन्द्रो मघवा ददातु धनानि शक्रो धन्यः सुराधाः । अर्वाचीनं कृणुतां याचितो मनः श्रुष्टी नो अस्य हविषो जुषाणः[१] यानि नो जिनन्धनानि जहर्थ शूर मन्युना । इन्द्रानुविन्द नस्तानि अनेन हविषा पुनः[२] इन्द्र आशाभ्यः परि सर्वाभ्योऽभयं करत् । जेता शत्रून्वि-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चर्षणिः[३] आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा। पुरोदधे अमृतत्वाय जीवसे[४] आकूतिमस्यावसे काममस्य समृध्यै। इन्द्रस्य युञ्जते धियः[५] आकूतिं देवीं मनसः पुरोदधे यज्ञस्य माता सुहवा मे अस्तु। यदिच्छामि मनसा स कामो विदेयमेनद्हृदये निविष्टम्[६] सेदग्निरग्नीँरत्येत्यन्यान्यत्र वाजी तनयो वीडुपाणिः। सहस्रपाथा अक्षरा समेति[७] आशानान्त्वाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः। इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम्[८] विश्वा आशा मधुना सꣳसृजाम्यनमीवा आप ओषधयो भवन्तु। अयं यजमानो मृधो व्यस्यतामगृभीताः पशवः सन्तु सर्वे[९] अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो बृहस्पतिः सविता यः सहस्री। पूषा नो गोभिरवसा सरस्वती त्वष्टा रूपाणि समनक्तु यज्ञैः[१०] त्वष्टा रूपाणि दधती सरस्वती पूषा भगꣳ सविता नो ददातु। बृहस्पतिर्ददिन्द्रः सहस्रं मित्रो दाता वरुणः सोमो अग्निः[११] ॥११॥

ब्रा० २।५।४

आ नो भर भगमिन्द्र द्युमन्तꣳ नि ते देष्णस्य धीमहि प्ररेके उर्व इव पप्रथे कामो अस्मे तमापृणा वसुपते वसूनाम्[१] इमं कामं मन्दया गोभिरश्वैश्चन्द्रवता राधसा पप्रथश्च। सुवर्यवो मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्राय वाहः कुशिकासो अक्रन्[२] इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री। अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा अभिनत्पर्वतानाम्[३] अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणꣳ त्वष्टाऽस्मै वज्रꣳ स्वर्यं ततक्ष। वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः[४] वृषायमाणो वृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य। आसायकं मघवाऽऽदत्त वज्रमहन्नेनं प्रथमजामहीनाम्[५] यदिन्द्राहन्प्रथमजामहीनामान्मायिनाममिनाः प्रोत मायाः। आत्सूर्यं जनयन्द्यामुषासं तादीक्ना शत्रून्न किलाऽऽविवित्से[६] अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यꣳसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन। स्कन्धाꣳसीव कुलिशेना विवृक्णाऽहिः शयत उपपृक्पृथिव्याम्[७] अयोध्येवदुर्मद आहि जुह्वे महावीरं तुविबाधमृजीषम्। नातारीरस्य समृतिं वधानाꣳ सꣳरुजानाः पिपिष इन्द्रशत्रुः[८] विश्वो विहाया अरतिः। वसुर्दधे हस्ते दक्षिणे। तरणिर्न शिश्रथत्। श्रवस्यया न शिश्रथत्। विश्वस्मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इदिंधुध्यसे। देवत्रा हव्यमूहिषे। विश्वस्मा इत्सुकृते वारमृण्वति। अग्निर्द्वारा व्यृण्वति[९] उदुज्जिहानो अभिकाममीरयन्प्रपृञ्चन्विश्वा भुवनानि पूर्वथा। आ केतुना सुषमिद्धो यजिष्ठः कामं नो अग्ने अभिहर्य दिग्भ्यः[१०] जुषाणो हव्यममृतेषु दूळ्हं आ नो रयिं बहुलं गोमतीमिषम्। निधेहि यक्षदमृतेषु भूषन्[११] अश्विना यज्ञमागतं। दाशुषः पुरुदꣳससा। पूषा रक्षतु नो रयिम्[१२] इमं यज्ञमश्विना वर्धयन्ता इमौ रयिं यजमानाय धत्तम्। इमौ पशून्रक्षतां विश्वतो नः पूषा नः पातु सदमप्रयुच्छन्[१३] प्र ते महे सरस्वति सुभगे वाजिनीवति। सत्यवाचे भरे मतिम्[१४] इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वति सत्यवाचे प्रभरेमा हवीꣳषि। इमानि ते दुरिता सौभगानि तेभिर्वयꣳ सुभगासः स्याम[१५] ॥१२॥

ब्रा० २।५।५

यज्ञो रायो यज्ञ ईशे वसूनां यज्ञः सस्यानामुत सुक्षितीनाम्। यज्ञ इष्टः पूर्वचित्तिं दधातु यज्ञो ब्रह्मण्वाꣳ अप्येतु देवान्[१] अयं यज्ञो वर्धतां गोभिरश्वैरियं वेदिः स्वपत्या सुवीरा। इदं बर्हिरति बर्हीꣳष्यन्या इमं यज्ञं विश्वे अवन्तु देवाः[२] भग एव भगवाꣳ अस्तु देवास्तेन वयं भगवन्त स्याम। तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि स नो भग पुर एता भवेह[३] भग प्रणेतर्भग सत्यराधो भगेमां धियमुदव ददन्नः। भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग प्रनृभिर्नृवन्तः स्याम[४] शश्वतीः समा उपयन्ति लोकाः शश्वतीः समा उपयन्त्यापः। इष्टं पूर्तꣳ शश्वतीनाꣳ समानाꣳ शाश्वतेन हविषेष्ट्वाऽनन्तं लोकं परमारुरोह[५] इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छन्। सा रूपाणि कुरुते पञ्च देवी[६] द्वे स्वसारौ वयतस्तन्त्रमेतत्सनातनं विततꣳ षण्मयूखम् अवान्याꣳस्तन्तून्किरतो धत्तो अन्यान्नावपृज्याते न गमाते अन्तम्[७] आ वो यं तूदवाहासो अद्यवृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति। अयं यो अग्निर्मरुतः समिद्ध एतं जुषध्वं कवयो युवानः[८] धारावरा मरुतो धृष्णुवोजसो मृगा न भीमास्तविषेभिरूर्मिभिः। अग्नयो न शुशुचाना ऋजीषिणो भृमिं धमन्त उप गा अवृण्वत[९] विचक्रमे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

(पृथिवी मेष एतां क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् ध्रुवासो अस्य कीरयोजना
स उरुक्षितिꣳ सुजनिमा चकार)[10] त्रिर्देवः (पृथिवी मेष एतां विचक्रमे
शतर्चसं महि त्वा प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषꣳ ह्यस्य स्थविरस्य
नाम)[11] आवेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं बृहस्पतिꣳ सदने सादयध्वम् । सादयोनिं
दम आदीदिवाꣳ सꣳहिरण्यवर्णमरुषꣳ सपेम[12] स हि शुचिः शतपत्रः
सशुन्ध्यूर्हिरण्यवाशीरिषिरः सुवर्षाः । बृहस्पतिः स स्वावेश ऋष्वाः
पुरूसखिभ्य आ सुतिं करिष्ठः[13] पूषꣳ स्तव व्रते वयं न रिष्येम
कदाचन । स्तोतारस्त इह स्मसि[14] यास्ते पूषन्नावो अन्तः समुद्रे
हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्तिः । याभिर्यासि दूत्याꣳ सूर्यस्य कामेन कृतः
श्रव इच्छमानः[15] अरण्यान्यरण्यान्यसौ या प्रेव नश्यसि कथा
ग्रामं न पृच्छसि न त्वा भीरिव विन्दती३[16] वृषारवाय वदते
यदुपावति चिच्चिकः आघाटीभिरिवधारयन्नरण्यानिर्महीयते[17] उत गाव
इवाऽऽदन्नुतो वेश्मेव दृश्यते । उतो अरण्यानिः सायꣳ शकटीरिव
सर्जति[18] गामङ्गैष आह्वयति दार्वङ्गैष उपावधीत् । वसन्नरण्यान्या-
ꣳसायमक्रुक्षदितिमन्यते[19] न वा अरण्यानिर्हन्त्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति ।
स्वादोः फलस्य जग्ध्वा यत्र कामं निपद्यते[20] आञ्जनगन्धीꣳसुरभीं बहु-
न्नामकृषीवलाम् । प्राहं मृगाणां मातरमरण्यानीमशꣳ सिषम्[21] ॥१३॥

ऋा० २।५।६

वार्त्रहत्याय शवसे पृतनासाह्याय च । इन्द्र त्वा वर्तयामसि[1]
सुब्रह्माणं वीरवन्तं बृहन्तमुरुं गभीरं पृथुबुध्नमिन्द्र । श्रुतर्षिमुग्रमभि-
मातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणꣳ रयिन्दाः[2] क्षेत्रियै त्वा निर्ऋत्यै
त्वा द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् । अनागसं ब्रह्मणे त्वा करोमि शिवे
ते द्यावापृथिवी उभे इमे[3] शं ते अग्निः सहाद्भिरस्तु शं द्यावापृथिवी
सहौषधीभिः । शमन्तरिक्षꣳ सह वातेन ते शं ते चतस्रः प्रदिशो भवन्तु[4]
या दैवीश्चतस्रः प्रदिशो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे । तासां त्वा जरस
आदधामि प्र यक्ष्म एतु निर्ऋतिं पराचैः[5] अमोचि यक्ष्माद्दुरिता-
दवर्त्यै द्रुहः पाशां निर्ऋत्यै चोदमोचि । अहा अवर्तिमविदत्स्योनम-
प्यभूद्भद्रे सुकृतस्य लोके[6] सूर्यमृतं तमसो ग्राह्या यद्देवा अमुञ्चन्न-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सृजन्त्र्येनसः । एवमहमिमं क्षेत्रियाज्जामिशꣳसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्[७] बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य । धत्तꣳ रयिꣳ स्तुवते कीरयेचिद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[८] देवायुध-मिन्द्रमाजोहुवाना विश्वावृधमभि ये रक्षमाणाः । येन हता दीर्घमध्वान-मायन्ननन्तमर्थमनिवत्स्यमानाः[९] यत्ते सुजाते हिमवत्सु भेषजं मयोभूः शंतमा यद्‌धृदोऽसि । ततो नो देहि सीबले[१०] अदो गिरिभ्यो अधि यत्प्रधावसि सुꣳ शोभमाना कन्येव शुभ्रे । तां त्वा मुद्गला हविषा वर्धयंति सा नः सीबले रयिमाभाजयेह[११] पूर्वं देवा अपरेणानु-पश्यञ्जन्मभिर्जन्मान्यवरैः पराणि । वेदानि देवा अयमस्मीति मामहꣳ हित्वा शरीरं जरसः परस्तात्[१२] प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रꣳ वाचं मनसि संभृताम् । हित्वा शरीरं जरसः परस्तादाभूतिं भूतिं वयमश्नवामहै[१३] इमा एव ता उषसो याः प्रथमा व्यौच्छन्ता देव्यः कुर्वते पञ्च रूपा । शश्वतीर्नावपृज्यन्ति न गमन्त्यन्तम्[१४] ॥१४॥

ब्रा० २।५।७

वसूनां त्वाऽधीतेन रुद्राणामूर्म्याऽऽदित्यानां तेजसा । विश्वेषां देवानां क्रतुना मरुतामेम्ना जुहोमि स्वाहा[१] अभिभूतिरहमागमन्मिन्द्रसखा स्वायुधः । आस्वाश्वासु दुःषहः[२] इदं वर्चो अग्निना दत्तमागाद्यशोभर्गः सह ओजो बलं च । दीर्घायुत्वाय शतशारदाय प्रतिगृभ्णामि महते वीर्याय[३] आयुरसि विश्वायुरसि सर्वायुरसि सर्वमायुरसि सर्वमत्रायु-र्भूयात्सर्वमायुर्गेषम्[४] भूर्भुवः सुवः[५] अग्निर्धर्मेणान्नादः । मृत्युधर्मे-णान्नपतिः । ब्रह्म क्षत्रꣳ स्वाहा[६] प्रजापतिः प्रणेता बृहस्पतिः पुर एता यमः पन्थाः चन्द्रमाः पुनरसुः स्वाहा[७] अग्निरन्नादोऽन्नपतिः अन्नाद्यमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[८] सोमो राजा राजपतिः राज्यमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[९] वरुणः सम्राट्सम्राट्पतिः साम्राज्यमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१०] मित्रः क्षत्रं क्षत्रपतिः क्षत्रमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[११] इन्द्रो बलं बलपतिः बलमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१२] बृहस्पतिर्ब्रह्म ब्रह्मपतिः ब्रह्मास्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१३] सविता राष्ट्रꣳ राष्ट्रपतिः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

राष्ट्रमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१४] एषा त्रिशां विट्पतिः
विशमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१५] सरस्वती पुष्टिः पुष्टिपत्नी
पुष्टिमस्मिन्यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा[१६] त्वष्टा पशूनां मिथुनानाꣳ
रूपकृद्रूपपतिः। रूपेणास्मिन्यज्ञे यजमानाय पशून्ददातु स्वाहा[१७] ॥१५॥

ब्रा० २।५।८

स ईं पाहि य ऋजीषी तरुत्रो यः शिप्रवान्वृषभो यो मतीनाम्। यो गोत्रभिद्वज्रभृद्यो हरिष्ठाः स इन्द्र चित्राꣳ अभितृन्धि वाजान्[१] आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा पुरस्तात्। आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङिन्द्र द्युम्नꣳ सुवर्वद्धेह्यस्मे[२] प्रोष्वस्मै पुरो रथमिन्द्राय शूषमर्चत अभीके चिदु लोककृत्। सङ्गे समत्सु वृत्रहाऽस्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु[३] इन्द्रं वयꣳ शुनासीर-मस्मिन्यज्ञे हवामहे। आ वाजैरुप नो गमत्[४] इन्द्राय शुनासीराय स्रुचा जुहुत नो हविः। जुषतां प्रति मेधिरः[५] प्र हव्यानि घृतव-न्त्यस्मै हर्यश्वाय भरता सजोषाः। इन्द्रर्तुभिर्ब्रह्मणा वावृधानः शुनासीरी हविरिदं जुषस्व[६] वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाध-मानाः। अप ध्वान्तमूर्णुहि पूर्धि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान्[७] बृहदिन्द्राय गायत मरुतो वृत्रहन्तमम्। येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवं देवाय जागृवि[८] का मिहैकाः क इमे पतङ्गा मान्थालाः कुलि परि मा पतन्ति। अनावृतैनान्प्रधमन्तु देवाः सौपर्णं चक्षुस्तनुवा विदेय[९] एवाऽवन्दस्व वरुणं बृहन्तं नमस्या धीरममृतस्य गोपाम्। स नः शर्म त्रिवरूथं वियꣳसद्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[१०] नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तꣳ हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा। हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम्[११] शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये। शं योरभि स्रवन्तु नः[१२] ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम्। अपो याचामि भेषजम्[१३] अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः[१४] यदप्सु ते सरस्वति गोष्वश्वेषु यन्मधु। तेन मे वाजिनीवति मुखमङ्धि सरस्वति[१५] या सरस्वती वैशम्भल्या तस्यां मे रास्व। तस्यास्ते

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भक्षीय तस्यास्ते भूयिष्ठभाजो भूयास्म[16] अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतन्ममासि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वहं हव्यान्यग्ने पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः[17] इहैव संस्तत्र सन्तं त्वाऽग्ने प्राणेन वाचा मनसा बिभर्मि । तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीज्ज्योतिषा त्वा वैश्वानरेणोपतिष्ठे[18] अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः । तं जानन्नग्न आरोहाऽथा नो वर्धया रयिम्[19] या ते अग्ने यज्ञिया तनूस्तयेह्यारोहाऽऽत्मानमच्छा वसूनि कृण्वन्नस्मे नर्या पुरूणि । यज्ञो भूत्वा यज्ञमासीद स्वां योनिं जातवेदो भुव आजायमानः सक्षय एहि[20] उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानन् । आयुः प्रजाꣳरयिमस्मासु धेह्यजस्रो दीदिहि नो दुरोणे[21] तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानमुग्रꣳ सत्रादधानमप्रतिष्कुतꣳ शवाꣳसि । मꣳहिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियोऽववर्तद्राये नो विश्वा सुपथा कृणोतु वज्री[22] त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मस्तृपत्सोममपिबद्विष्णुना सुतं यथावशत् । स ईं ममाद महि कर्म कर्तवे महामुरुꣳ सैनꣳ सश्चद्देवं देवः सत्यमिन्दुꣳ सत्य इन्द्रः[23] विदद्यती सरमा रुग्णमद्रेर्महि पाथः पूर्व्यꣳ सध्रियक्कः । अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानतीगात्[24] विदद्गव्यꣳ सरमा दृढपूर्वं येना नुकं मानुषी भोजते विट् । आ ये विश्वा स्वपत्यानि चक्रुः कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम्[25] त्वं नृभिर्नृपते देवहूतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्व हꣳसि । त्वं निदस्युं चुमुरिं धुनिं चास्वापयो दभीतये सुहन्तु[26] एवा पाहि प्रत्नथा मन्दतु त्वा श्रुधि ब्रह्म वावृधस्वोत गीर्भिः । आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीषो जहि शत्रूꣳ रभि गा इन्द्र तृन्धि[27] अग्ने बाधस्व वि मृधो नुदस्वाऽपामीवा अप रक्षाꣳसि सेध । अस्मात्समुद्राद्बृहतो दिवो नोऽपां भूमानमुप नः सृजेह[28] यज्ञ प्रतितिष्ठ सुमतौ सुशेवा आ त्वा वसूनि पुरुधा विशन्तु । दीर्घमायुर्यजमानाय कृण्वन्नधामृतेन जरितारमङ्धि[29] इन्द्रः शुनावद्वितनोति सीरꣳ संवत्सरस्य प्रतिमाणमेतत् । अर्कस्य ज्योतिस्तदिदास ज्येष्ठꣳ संवत्सरꣳ शुनवत्सीरमेतत्[30] इन्द्रस्य राधः प्रयतं पुरुत्मना । तदर्करूपं विमिमानमेति द्वादशारे प्रतितिष्ठतीद्वृषा[31] अश्वायन्तो गव्यन्तो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्त वा उ । आभूषन्तस्त्वा सुमतौ नवायाᳪं वयमिन्द्र त्वा शुनᳪं हुवेम[३२क] ॥१६॥

ब्रा० २।६।१

स्वाद्वीं त्वा स्वादुना तीव्रां तीव्रेणाऽमृतामृतेन मधुमतीं मधुमता सृजामि सᳪंसोमेन सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्व इन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व[१] परीतो षिञ्चता सुतᳪं सोमो य उत्तमᳪं हविः दधन्वा यो नर्यो अप्स्वन्तरा सुषाव सोममद्रिभिः[२] पुनातु ते परिस्रुतᳪं सोमᳪं सूर्यस्य दुहिता वारेण शश्वता तना । वायुः पूतः पवित्रेण प्राङ्सोमो अतिद्रुतः इन्द्रस्य युज्यः सखा[३] (पुनातु ते परिस्रुतᳪं सोमᳪं सूर्यस्य दुहिता वारेण शश्वता तना) । वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्सोमो अतिद्रुतः इन्द्रस्य युज्यः सखा[४] ब्रह्म क्षत्रं पवते तेज इन्द्रियᳪं सुरया सोमः सुत आसुतो मदाय । शुक्रेण देव देवताः पिपृग्धि रसेनान्नं यजमानाय धेहि[५] कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय । इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः[६] उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वा जुष्टं गृह्णामि[७] (उपयामगृहीतोऽसि) सरस्वत्यै (त्वा जुष्टं गृह्णामि)[८] (उपयामगृहतोऽसि) इन्द्राय त्वा सुत्राम्णे (जुष्टं गृह्णामि)[९] एष ते योनिस्तेजसे त्वा[१०] (एष ते योनिः) वीर्याय त्वा[११] (एष ते योनिः) बलाय त्वा[१२] तेजोऽसि तेजो मयि धेहि[१३] वीर्यमसि वीर्यं मयि धेहि[१४] बलमसि बलं मयि धेहि[१५] नाना हि वां देवहितᳪं सदः कृतं मा सᳪंसृक्षाथां परमे व्योमन् । सुरा त्वमसि शुष्मिणी सोम एषो मा मा हिᳪंसीः स्वां योनिमाविशन्[१६] उपयामगृहीतोऽस्याश्विनं तेजः । (अश्विभ्यान्त्वा जुष्टं गृह्णामि)[१७] (उपयामगृहीतोऽसि) सारस्वतं वीर्यम् । (सरस्वत्यै त्वा जुष्टं गृह्णामि)[१८] (उपयामगृहीतोऽस्यै)न्द्रं बलम् । (इन्द्राय त्वा सुत्राम्णे

(क) जुष्टो दमूना ३० चक्षुषो हेते २४ जुष्टी नरो ३४ नक्तं जाता २५
वृषासो अᳪंशुः २२ उत नः प्रिया ३५ वृषास्यᳪं ३० सप्रत्नव २१
प्राणो रक्षति १० उदेहि १० पुनर्नइन्द्रो ११ आ नो भर १५
यज्ञोरायो २१ वार्त्रहत्याय १४ वसूनां १७ स ईं पाहि ३२
अनु० १६ आहत्यमन्त्राः ३५१ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

जुष्टं गृह्णामि)[१९] एष ते योनिर्मोदाय त्वा[२०] (एष ते योनिः) आनन्दाय त्वा[२१] (एष ते योनिर्महसे त्वा)[२२] ओजोऽस्योजो मयि धेहि[२३] मन्युरसि मन्युं मयि धेहि[२४] महोऽसि महो मयि धेहि[२५] सहोऽसि सहो मयि धेहि[२६] या व्याघ्रं विषूचिका उभौ वृकं च रक्षति । श्येनं पतत्रिणꣳ सिꣳहꣳ सेमं पात्वꣳहसः[२७] संपृचस्थ सं मा भद्रेण पृङ्क्त[२८] विपृचस्थ वि मा पाप्मना पृङ्क्त[२९] ॥१॥

ब्रा० २।६।२

सोमो राजाऽमृतꣳ सुतः ऋजीषेणाजहान्मृत्युं ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु[१] सोममद्भ्यो व्यपिबत् छन्दसा हꣳसः शुचिषद्दृतेन सत्यमिन्द्रियम् (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[२] अद्भ्यः क्षीरं व्यपिबत् कुङ्ङाङ्गिरसो धिया ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[३] अन्नात्परिस्रुतो रसं ब्रह्मणा व्यपिबत्क्षत्रं ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[४] रेतो मूत्रं विजहाति योनिं प्रविशदिन्द्रियं गर्भो जरायुणाऽऽवृतः उल्वं जहाति जन्मना ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[५] वेदेन रूपे व्यकरोत्सतासती प्रजापतिः ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[६] सोमेन सोमौ व्यपिबत्सुतासुतौ प्रजापतिः ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु)[७] दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत्सत्यानृते प्रजापतिः अश्रद्धामनृतेऽदधात् श्रद्धाꣳ सत्ये प्रजापतिः ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । (विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियामिदं पयोऽमृतं मधु)[८] दृष्ट्वा परिस्रुतो रसꣳ शुक्रेण शुक्रं व्यपिबत्पयः सोमं प्रजापतिः ऋतेन सत्यमिन्द्रियम् । विपानꣳ शुक्रमन्धस इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु[९] ॥२॥

ब्रा० २।६।३

सुरावन्तं बर्हिषदꣳ सुवीरं यज्ञꣳ हिन्वन्ति महिषा नमोभिः । दधानाः सोमं दिवि देवतासु मदेमेन्द्रं यजमाना स्वर्काः[१] यस्ते रसः संभृत ओषधीषु सोमस्य शुष्मः सुरया सुतस्य । तेन जिन्व यजमानं मदेन

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सरस्वतीमश्विनाविन्द्रमग्निम्[२] यमश्विना नमुचेरासुरादधि सरस्वत्य-संनोदिन्द्रियाय। इमं तꣳ शुक्रं मधुमन्तमिन्दुꣳ सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि[३] यदत्र रिप्तꣳ रसिनः सुतस्य यदिन्द्रो अपिबच्छचीभिः। अहं तदस्य मनसा शिवेन सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि[४] पितृभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः[५] पितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः[६] प्रपितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः[७] अक्षन्पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त। पितरोऽमीमृजन्त पितरः पितरः शुन्धध्वम्[८] पुनन्तु मा पितरः सोम्यासः पुनन्तु मा पितामहाः। पुनन्तु प्रपितामहाः पवित्रेण शतायुषा[९] पुनन्तु मा पितामहाः पुनन्तु प्रपितामहाः। पवित्रेण शतायुषा विश्वमायुर्व्यश्नवै[१०] अग्न आयूꣳषि पवस (आसुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्)[११] (अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषꣳ रयिं मयि)[१२] पवमानः सुवर्जनः (पवित्रेण विचर्षणिः। यः पोता स पुनातु मा)[१३] पुनन्तु मा देवजनाः (पुनन्तु मनं बोधिया। पुनन्तु विश्व आयवः)[१४] जातवेदः पवित्रवत् (पवित्रेण पुनाहि मा। शुक्रेण देव दीद्यदग्ने क्रत्वा क्रतूꣳरनु)[१५] यत्ते पवित्रमर्चिषि (अग्ने विततमन्तरा। ब्रह्म तेन पुनीमहे)[१६] उभाभ्यां देव सवितः (पवित्रेण सवेन च। इदं ब्रह्म पुनीमहे)[१७] वैश्वदेवी पुनती (देव्यागाद्यस्यै बह्वीस्तनुवो वीतपृष्ठाः। तया मदन्तः सधमाद्येषु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्)[१८] ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये। तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पताम्[१९] ये सजाताः समनसो जीवा जीवेषु मामकाः। तेषꣳ श्रीर्मयि कल्पतामस्मिल्लोके शतꣳ समाः[२०] द्वे स्रुती अशृणवं पितृणामहं देवानामुत मर्त्यानाम्। याभ्यामिदं विश्वमेजत्समेति यदन्तरा पितरं मातरं च[२१] इदꣳ हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरꣳ सर्वगणꣳ स्वस्तये। आत्मसनि प्रजासनि पशुसन्यभयसनि लोकसनि[२२] अग्निः प्रजां बहुलां मे करोत्वन्नं पयो रेतो अस्मासु धत्त। रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासु दीधरत्स्वाहा[२३] ॥३॥

ब्रा० २।६।४

सीसेन तन्त्रं मनसा मनीषिण ऊर्णासूत्रेण कवयो वयन्ति। अश्विना यज्ञꣳ सविता सरस्वतीन्द्रस्य रूपं वरुणो भिषज्यन्[१] तदस्य रूपम-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मृत्ꣳ शचीभिस्तिस्रो दधुर्देवताः सꣳरराणाः। लोमानि शष्पैर्बहुधा न तोक्मभिस्त्वगस्य माꣳसमभवन्न लाजाः[२] तदश्विना भिषजा रुद्रवर्तनी सरस्वती वयति पेशो अन्तरः। अस्थि मज्जानं मासरैः कारोतरेण दधतो गवां त्वचि[३] सरस्वती मनसा पेशलं वसु नासत्याभ्यां वयति दर्शतं वपुः। रसं परिस्रुता न रोहितन्नग्नहुर्धीरस्तसरं न वेम[४] पयसा शुक्रममृतं जनित्रꣳ सुरया मूत्राज्जनयन्ति रेतः। अपामतिं दुर्मतिं बाधमाना ऊवध्यं वातꣳ सब्वं तदारात्[५] इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन सत्यं पुरोडाशेन सविता जजान। यकृत्क्लोमानं वरुणो भिषज्यन्मतस्नेवायव्यैर्न मिनाति पित्तम्[६] आन्त्राणि स्थाली मधु पिन्वमाना गुदा पात्राणि सुदुघा न धेनुः। श्येनस्य पत्रं न प्लीहा शचीभिरासन्दी नाभिरुदरं न माता[७] कुम्भो वनिष्ठुर्जनिता शचीभिर्यस्मिन्नग्रे योन्यां गर्भो अन्तः। प्लाशीर्व्यक्तः शतधार उत्सो दुहे न कुम्भीꣳ स्वधां पितृभ्यः[८] मुखꣳ सदस्य शिर इत्सदेन जिह्वा पवित्रमश्विना सꣳसरस्वती। चप्यं न पायुर्भिषगस्य वालो वस्तिर्न शेपो हरसा तरस्वी[९] अश्विभ्यां चक्षुरमृतं ग्रहाभ्याम् छागेन तेजो हविषा शृतेन। पक्ष्माणि गोधूमैः कुवलैरुतानि पेशो न शुक्रमसितं वसाते[१०] अविर्न मेषो नसि वीर्याय प्राणस्य पन्था अमृतो ग्रहाभ्याम्। सरस्वत्युपवाकैर्व्यानम् नस्यानि बर्हिर्बदरैर्जजान[११] इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय कर्णाभ्याꣳ श्रोत्रममृतं ग्रहाभ्याम्। यवा न बर्हिर्भ्रुवि केसराणि कर्कन्धु जज्ञे मधु सारघं मुखात्[१२] आत्मन्नुपस्थे न वृकस्य लोम मुखे श्मश्रूणि न व्याघ्रलोमम्। केशा न शीर्षन्यशसे श्रियै शिखा सिꣳहस्य लोम त्विषिरिन्द्रियाणि[१३] अङ्गान्यात्मन्भिषजा तदश्विनाऽऽत्मानमङ्गैः समधात्सरस्वती। इन्द्रस्य रूपꣳ शतमानमायुश्चन्द्रेण ज्योतिरमृतं दधाना[१४] सरस्वती योन्यां गर्भमन्तरश्विभ्यां पत्नी सुकृतं बिभर्ति। अपाꣳ रसेन वरुणो न साम्नेन्द्रꣳ श्रियै जनयन्नप्सु राजा[१५] तेजः पशूनाꣳ हविरिन्द्रियावत्परिस्रुता पयसा सारघं मधु। अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वत्या सुतासुताभ्याममृतः सोम इन्दुः[१६] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्रा० २।६।५

मित्रोऽसि वरुणोऽसि। समहं विश्वैर्देवैः[१] क्षत्रस्य नाभिरसि क्षत्रस्य योनिरसि[२] स्योना मा सीद सुषदा मा सीद। मा त्वा हिꣳसीन्मा मा हिꣳसीत्[३] निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा। साम्राज्याय सुक्रतुः[४] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्। अश्विनोर्भैषज्येन तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि[५] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्। सरस्वत्यै भैषज्येन वीर्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामि[६] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्। इन्द्रस्येन्द्रियेण श्रियै यशसे बलायाभिषिञ्चामि[७] कोऽसि कतमोऽसि। कस्मै त्वा काय त्वा[८] सुश्लोकाँ[९] सुमङ्गलाँ[१०] सत्यराजा३न्[११] शिरो मे श्रीः यशो मुखम् त्विषिः केशाश्च श्मश्रूणि राजा मे प्राणोऽमृतम्। सम्राट् चक्षुः विराट्छ्रोत्रम् जिह्वा मे भद्रम् वाङ्महः मनो मन्युः स्वराड्भामः। मोदाः प्रमोदा अङ्गुलीरङ्गानि चित्तं मे सहः बाहू मे बलमिन्द्रियम् हस्तौ मे कर्म वीर्यम्। आत्मा क्षत्रमुरो मम पृष्टीर्मे राष्ट्रमुदरमꣳसौ ग्रीवाश्च श्रोण्यौ। ऊरू अरत्नी जानुनी विशो मेऽङ्गानि सर्वतः नाभिर्मे चित्तं विज्ञानम्। पायुर्मेऽपचितिर्भसत् आनन्द-नन्दावाण्डौ मे भगः सौभाग्यं पसः[१२] जङ्घाभ्यां पद्भ्यां धर्मोऽस्मि। विशि राजा प्रतिष्ठितः[१३] प्रतिक्षत्रे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे प्रत्यश्वेषु प्रति-तिष्ठामि गोषु प्रत्यङ्गेषु प्रतितिष्ठाम्यात्मन्। प्रति प्राणेषु प्रतितिष्ठामि पुष्टे प्रतिद्यावापृथिव्योः प्रतितिष्ठामि यज्ञे[१४] त्रया देवा एकादश त्रयस्त्रिꣳशाः सुराधसो बृहस्पतिपुरोहिताः देवस्य सवितुः सवे। देवा-देवैरवन्तु मा प्रथमा द्वितीयैः द्वितीयास्तृतीयैः तृतीयाः सत्येन सत्यं यज्ञेन। यज्ञो यजुर्भिः यजूꣳषि सामभिः सामान्यृग्भिः ऋचो याज्याभिः याज्या वषट्कारैः। वषट्कारा आहुतिभिः आहुतयो मे कामान्त्समर्धयन्तु[१५] भूः स्वाहा[१६] लोमानि प्रयतिर्मम त्वमङ् आनतिरागतिः। माꣳसं म उपनतिः वस्वस्थि मज्जा म आनतिः[१७] ॥५॥

त्रा० २।६।६

यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम्। अग्निर्मातस्मादेनसो विश्वान्मु-ञ्चत्वꣳहसः[१] यदि दिवा यदि नक्तमेनाꣳसि चकृमा वयम्। वायुर्मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः[2] यदि जाग्रद्यदि स्वप्ने एनाꣳसि चकृमा वयम्। सूर्यो मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः[3] यद्ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये। यच्छूद्रे यदर्ये एनश्चकृमा वयम्। यदेकस्याधि धर्मणि तस्यावयजनमसि[4] यदापो अघ्निया वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्च[5]। अवभृथ निचङ्कुण निचेरुरसि निचङ्कुण अवदेवैर्देवकृतमेनोऽयाट्। अवमर्त्यैर्मर्त्यकृतमुरुरा नो देव रिषस्पाहि[6] सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्राः। तस्मै भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः[7] द्रुपदादिवेन्मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वी मलादिव। पूतं पवित्रेणेवाऽऽज्यं आपः शुन्धन्तु मैनसः[8] उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्[9] प्रतियुतो वरुणस्य पाशः। प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः[10] एधोऽस्येधिषीमहि[11] समिदसि[12] तेजोऽसि तेजो मयि धेहि[13] अपो अन्वचारिषꣳ रसेन समसृक्ष्महि। पयस्वाँ अग्न आगमं तं मा सꣳसृज वर्चसा प्रजया च धनेन च[14] समाववर्ति पृथिवी समुषाः समु सूर्यः समु विश्वमिदं जगत्। वैश्वानर ज्योतिर्भूयासं विभुं कामं व्यश्नवै[15] भूः स्वाहा[16] ॥६॥

ब्रा० २।६।७

होता यक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदे नाभा पृथिव्या अधि दिवो वर्ष्मन्त्समिध्यते। ओजिष्ठश्चर्षणीसहान्वेत्वाज्यस्य होतर्यज[1] होता यक्षत्तनूनपातमूतिभिर्जेतारमपराजितमिन्द्रं देवꣳ सुवर्विदम्। पथिभिर्मधुमत्तमैर्नराशꣳसेन तेजसा वेत्वाज्यस्य होतर्यज[2] होता यक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितमाजुह्वानममर्त्यं देवो देवैः सवीर्यः। वज्रहस्तः पुरंदरो वेत्वाज्यस्य होतर्यज[3] होता यक्षद्बर्हिषीन्द्रं निषद्वरं वृषभं नर्यापसं वसुभी रुद्रैरादित्यैः। सयुग्भिर्बर्हिरासदद्वेत्वाज्यस्य होतर्यज[4] होता यक्षदोजो न वीर्यꣳ सहो द्वार इन्द्रमवर्धयन्त्सुप्रायणा विश्रयन्तामृतावृधः। द्वार इन्द्राय मीढुषे वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[5] होता यक्षदुषे इन्द्रस्य धेनू सुदुघे मातरौ मही सवातरौ न तेजसी। वत्समिन्द्रमवर्धतां वीतामाज्यस्य होतर्यज[6] होता यक्षद्दैव्या होतारा भिषजा सखाया हविषेन्द्रं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भिषज्यतः कवी देवौ प्रचेतसौ । इन्द्राय धत्त इन्द्रियं वीतामाज्यस्य होतर्यज[७] होता यक्षत्तिस्रो देवीस्त्रयस्त्रिधातवोऽपसं इडा सरस्वती भारती । महीन्द्रपत्नीर्हविष्मतीर्व्यियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[८] होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्रं देवं भिषजꣳ सुयजं घृतश्रियं पुरुरूपꣳ सुरेतसं मघोनिम् । इन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि वेत्वाज्यस्य होतर्यज[९] होतायक्षद्वनस्पतिꣳ शमितारꣳ शतक्रतुं धियो जोष्टारमिन्द्रियम् । मध्वा समञ्जन्पथिभिः सुगेभिः स्वदाति हव्यं मधुना घृतेन वेत्वाज्यस्य होतर्यज[१०] होता यक्षदिन्द्रꣳ स्वाहाऽऽज्यस्य स्वाहा मेदसः स्वाहा स्तोकानाꣳ स्वाहा कृतीनाम् स्वाहा हव्यसूक्तीनाꣳ स्वाहा देवाꣳ आज्यपास्स्वाहेन्द्रꣳ होत्राज्जुषाणाः इन्द्र आज्यस्य वियन्तु होतर्यज[११] ॥७॥

ब्रा० २।६।८

समिद्ध इन्द्रं उषसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः त्रिभिर्देवैस्त्रिꣳशता वज्रबाहुर्जघान वृत्रं वि दुरो ववार[१] नराशꣳसः प्रति शूरो मिमानस्तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन्हिरण्यैश्चन्द्री यजति प्रचेताः[२] ईडितो देवैर्हरिवाꣳ अभिष्टिराजुह्वानो हविषा शर्धमानः पुरंदरो मघवान्वज्रबाहुरायातु यज्ञमुप नो जुषाणः[३] जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न इन्द्रः प्राचीनꣳ सीदत्प्रदिशा पृथिव्याः उरुव्यचाः प्रथमानꣳ स्योनमादित्यैरक्तं वसुभिः सजोषाः[४] इन्द्रं दुरः कवष्यो धावमाना वृषाणं यन्तु जनयः सुपत्नीः द्वारो देवीरभितो विश्रयन्ताꣳ सुवीरा वीरं प्रथमाना महोभिः[५] उषासा नक्ता बृहती बृहन्तं पयस्वती सुदुघे शूरमिन्द्रम् पेशस्वती तन्तुना संव्ययन्ती देवानां देवं यजतः सुरुक्मे[६] दैव्या मिमाना मनसा पुरुत्रा होताराविन्द्रं प्रथमा सुवाचा मूर्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः[७] तिस्रो देवीर्हविषा वर्धमाना इन्द्रं जुषाणा वृषणं न पत्नीः अच्छिन्नं तन्तुं पयसा सरस्वती इडा देवी भारती विश्वतूर्तिः[८] त्वष्टा दधदिन्द्राय शुष्ममपाकोऽचिष्टुर्यशसे पुरूणि वृषा यजन्वृषणं भूरिरेता मूर्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान्[९] वनस्पतिरवसृष्टो न पाशैर्त्मन्या समञ्जञ्छमिता न देवः इन्द्रस्य हव्यैर्जठरं पृणानः स्वदाति हव्यं मधुना घृतेन[१०] स्तोकानामिन्दुं प्रति शूर

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्रो वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट् घृतप्रुषा मधुना हव्यमुन्दन्मूर्धन्यज्ञस्य जुषताꣳ स्वाहा[११] ॥८॥

ब्रा० २।६।९

आचर्षणि प्रा (वृषभोजनानाꣳ राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः स्तुतः श्रवस्यन्नवसोपमद्रिꣳ युक्त त्वा हरी वृषणाऽऽया ह्यर्वाङ्)[१] विवेष यन्मा (धिषणा जजानस्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमह्नः अꣳहसो यत्र पीपरद्यथानो नावेव यान्तमुभये हवन्ते)[२] तꣳ सध्रीचीः (ऊतयो वृष्णियानि पौꣳस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् समुद्रं न सिन्धव उक्थ शुष्मा उरु व्यचसं गिर आविशन्ति)[३] सत्यमित्तन्न त्वावाꣳ अन्यो अस्तीन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् अहन्नहिं परिशयानमर्णो अवासृजोऽपो अच्छा समुद्रम्[४] प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रूञ्ज्येष्ठस्ते शुष्म इह रातिरस्तु इन्द्राऽऽभर दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्[५] स शेवृधमधिधा द्युम्नमस्मे महिक्षत्रं जनाषाडिन्द्र तव्यम् रक्षा च नो मघो नः पाहि सूरीन्राये च नः स्वपत्या इषे धाः[६] ॥९॥

ब्रा० २।६।१०

देवं बर्हिरिन्द्रꣳसुदेवं देवैर्वीरवत्स्तीर्णं वेद्यामवर्धयत् वस्तोर्वृतं प्राक्तोर्भृतꣳ राया बर्हिष्मतोऽत्यगाद् वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[१] देवीर्द्वार इन्द्रꣳ संघाते विड्वीर्यामन्नवर्धयन्ना वत्सेन वरुणेन कुमारेण च मीवितो अपार्वाणम्। रेणुकक्काटं नुदन्तां वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[२] देवी उषासा नक्ता इन्द्रं यज्ञे प्रयत्यं ह्वेतां देवीविंशः प्रायासिष्टाम्। सुप्रीते सुधिते अभूतां वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[३] देवी जोष्ट्री वसुधिती देवमिन्द्रमवर्धतामयाव्यन्याऽघा द्वेषाꣳसि आऽन्याऽवाक्षीद्वसु वार्याणि यजमानाय शिक्षिते वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[४] देवा ऊर्जाहुती दुघे सुदुघे पयसेन्द्रमवर्धतामिषमूर्जमन्याऽवाक्षीत्। साग्धिꣳ सपीतिमन्या नवेन पूर्वं दयमाने पुराणेन नवमधातामूर्जमूर्जाहुती। वसु वार्याणि यजमानाय शिक्षिते वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[५] देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रमवर्धताꣳ हताघशꣳसावाभाष्टों वसु वार्याणि यजमानाय शिक्षितौ वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[६] देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः पतिमिन्द्रमवर्धयन्नस्पृक्षद्भारतो दिवम्। रुद्रैर्यज्ञꣳ सरस्वतीडा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वसुमती गृहान्वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[७] देव इन्द्रो नराशꣳसस्त्रिवरूथस्त्रिबन्धुरो देवमिन्द्रमवर्धयत् शतेन शितिपृष्ठानामाहितः सहस्रेण प्रवर्तते मित्रावरुणेदस्य होत्रमर्हतः बृहस्पतिः स्तोत्रमश्विनाऽऽध्वर्यवं वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[८] देव इन्द्रो वनस्पतिर्हिरण्यपर्णो मधुशाखः सुपिप्पलो देवमिन्द्रमवर्धयत् दिवमग्रेणाऽऽप्रादाऽन्तरिक्षं पृथिवीमदृꣳहीद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[९] देवं बर्हिवारितीनां देवमिन्द्रमवर्धयत्स्वासस्थमिन्द्रेणाऽऽसन्नम् अन्या बर्हीꣳष्यभ्यभूद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[१०] देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवमिन्द्रमवर्धयत्स्विष्टं कुर्वन्त्स्विष्टकृत् स्विष्टमद्य करोतु नो वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[११] ॥१०॥

ब्रा० २।६।११

होता यक्षत्समिधाऽग्निमिडस्पदेऽश्विनेन्द्रꣳ सरस्वतीमजोधूम्रो न गोधूमैः कुवलैर्भेषजम् मधुशष्पैर्न तेज इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[१] होता यक्षत्तनूनपात्सरस्वता अविर्मेषो न भेषजं पथा मधुमताऽऽभरन्नश्विनेन्द्राय वीर्यम् बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[२] होता यक्षन्नराशꣳसं न नग्नहुं पतिꣳसुरायै भेषजं मेषः सरस्वतीभिषग्रथो न चन्द्रयश्विनोर्वपा इन्द्रस्य वीर्यम्। बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधुर्वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[३] होता यक्षदिडेडित आजुह्वानः सरस्वतीम्। इन्द्रं बलेन वर्धयन्। ऋषभेण गवेन्द्रियम्। अश्विनेन्द्राय वीर्यम्। यवैः कर्कन्धुभिः। मधुलाजैर्न मासरम्। पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[४] होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदाः। भिषङ्नासत्या भिषजाऽश्विनाऽश्वा शिशुमती। भिषग्धेनुः सरस्वती भिषग्दुह इन्द्राय भेषजम्। पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[५] होता यक्षद्दुरो दिशः। कवष्यो न व्यचस्वतीः। अश्विभ्यान्न दुरो दिशः। इन्द्रो न रोदसी दुघे। दुहे कामान्त्सरस्वती। अश्विनेन्द्राय भेषजम्। शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियम्। पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[६] होता यक्षत्सुपेशसोषे नक्तं दिवा। अश्विना संजानाने।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समंज्ञाते सरस्वत्या । त्विषिमिन्द्रे न भेषजम् । श्येनो न रजसा हृदा । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[9] होता यक्षद्दैव्या होताराभिषजाऽश्विना । इन्द्रं न जागृवी दिवा नक्तं न भेषजैः । शूषꣳसरस्वती भिषक् । सीसेन दुह इन्द्रियम् । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[8] होता यक्षत्तिस्रो देवीर्नभेषजं । त्रयस्त्रिधातवोपसः । रूपमिन्द्रे हिरण्ययम् । अश्विनेडा न भारती । वाचा सरस्वती । मह इन्द्राय दधुरिन्द्रियम् । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[9] होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्रमश्विना । भिषजन्न सरस्वतीम् । ओजो न जूतिरिन्द्रियम् । वृको न रभसो भिषक् । यशः सुरया भेषजम् । श्रिया न मासरम् । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[10] होता यक्षद्वनस्पतिम् । शमितारꣳ शतक्रतुम् । भीमं न मन्युꣳ राजानं व्याघ्रं नमसाऽश्विना भामम् । सरस्वती भिषक् । इन्द्राय दुह इन्द्रियम् । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[11] होता यक्षदग्निꣳ स्वाहाऽऽज्यस्य स्तोकानाम् । स्वाहा मेदसां पृथक् । स्वाहा छागमश्विभ्याम् । स्वाहा मेषꣳ सरस्वत्यै । स्वाहाऽऋषभमिन्द्राय सिꣳहाय सहसेन्द्रियम् । स्वाहाग्निं न भेषजम् । स्वाहा सोममिन्द्रियम् । स्वाहेन्द्रꣳ सुत्रामाणꣳ सवितारं वरुणं भिषजां पतिम् । स्वाहा वनस्पतिं प्रियं पाथो न भेषजम् । स्वाहा देवाꣳ आज्यपान् । स्वाहाग्निꣳ होत्राज्जुषाणो अग्निर्भेषजम् । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[12] होतायक्षदश्विना सरस्वतामिन्द्रꣳ सुत्रामाणम् । इम सोमाः सुरामाणः । छागैर्नमेषैर्ऋषभैः सुताः । शष्पैर्नतोक्मभिः । लाजैर्महस्वन्तः । मदा मासरेण परिष्कृताः । शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः । प्रस्थिता वो मधुश्चुतः । तानश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा । जुषन्तां सौम्यं मधु । पिबन्तु मदन्तु वियन्तु सोमम् । होतर्यज[13] ॥११॥

ब्रा० २।६।१२

समिद्धो अग्निरश्विना तप्तो घर्मो विराट्सुतः । दुहे धेनुः सरस्वती सोमꣳ शुक्रमिहेन्द्रियम्[1] तनूपा भिषजा सुते अश्विनोभा सरस्वती ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मध्वारजा॑ꣳसीन्द्रियमिन्द्राय पथिभिर्वहान्[२] इन्द्रायेन्दुꣳ सरस्वती नराशꣳसेन नग्नहुः । अधातामश्विना मधु भेषजं भिषजा सुते[३] आजुह्वाना सरस्वती इन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम् । इडाभिरश्विनाविषꣳ समूर्जꣳ सꣳरयिं दधुः[४] अश्विना नमुचेः सुतꣳ सोमꣳ शुक्रं परिस्रुता । सरस्वती तमाभरद्बर्हिषेन्द्राय पातवे[५] कवष्यो न व्यचस्वतीरश्विभ्यां न दुरो दिशः । इन्द्रो न रोदसी दुघे दुहे कामान्त्सरस्वती[६] उषासा नक्तमश्विना दिवेन्द्रꣳ सायमिन्द्रियैः संजानाने सुपेशसा समञ्जाते सरस्वत्या[७] पातं नो अश्विना दिवा पाहि नक्तꣳ सरस्वति । दैव्या होतारा भिषजा पातमिन्द्रꣳ सचा सुते[८] तिस्रस्त्रेधा सरस्वती अश्विना भारतीडा । तीव्रं परिस्रुता सोममिन्द्राय सुषवुर्मदम्[९] अश्विना भेषजं मधु भेषजं नः सरस्वती । इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रियꣳ रूपꣳ रूपमधुः सुते[१०] ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः शशमानः परिस्रुता । कीलालमश्विभ्यां मधु दुहे धेनुः सरस्वती[११] गोभिर्न सोममश्विना मासरेण परिष्कृता । समधाताꣳ सरस्वत्या स्वाहेन्द्रे सुतं मधु[१२] ॥१२॥

ऋ० २।६।१३

अश्विना हविरिन्द्रियं नमुचेर्धिया सरस्वती । आ शुक्रमासुराद्वसु मघमिन्द्राय जभ्रिरे[१] यमश्विना सरस्वती हविषेन्द्रमवर्धयन् । स बिभेद वलं मघं नमुचावासुरे सचा[२] तमिन्द्रं पशवः सचा अश्विनोभा सरस्वती । दधाना अभ्यनूषत हविषा यज्ञमिन्द्रियम्[३] य इन्द्र इन्द्रियं दधुः सविता वरुणो भगः । स सुत्रामा हविष्पतिर्यजमानाय सश्चत[४] सविता वरुणो दधद्यजमानाय दाशुषे । आदत्त नमुचेर्वसु सुत्रामा बलमिन्द्रियम्[५] वरुणः क्षत्रमिन्द्रियं भगेन सविता श्रियम् । सुत्रामा यशसा बलं दधाना यज्ञमाशत[६] अश्विना गोभिरिन्द्रियमश्वेभिर्वीर्यं बलम् । हविषेन्द्रꣳ सरस्वती यजमानमवर्धयन्[७] ता नासत्या सुपेशसा हिरण्यवर्तनी नरा । सरस्वती हविष्मती इन्द्र कर्मसु नोऽवत[८] ता भिषजा सुकर्मणा सा सुदुघा सरस्वती । स वृत्रहा शतक्रतुरिन्द्राय दधुरिन्द्रियम्[९] ॥१३॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्रा० २।६।१४

देवं बर्हिः सरस्वती । सुदेवमिन्द्रे अश्विना । तेजो न चक्षुरक्ष्योः । बर्हिषा दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[1] देवीर्द्वारो अश्विना । भिषजेन्द्रे सरस्वती । प्राणं न वीर्यं नसि । द्वारो दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[2] देवी उषासावश्विना । भिषजेन्द्रे सरस्वती । बलं न वाचमास्ये उषाभ्यां दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[3] देवी जोष्ट्री अश्विना । सुत्रामेन्द्रे सरस्वती । श्रोत्रं न कर्णयोर्यशः । जोष्ट्रीभ्यां दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[4] देवी ऊर्जाहुती दुघे सुदुघे । पयसेन्द्रꣳ सरस्वत्यश्विना भिषजाऽवत । शुक्रं न ज्योतिः स्तनयोराहुती धत्त इन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[5] देवा देवानां भिषजा । होताराविन्द्रमश्विना । वषट्कारैः सरस्वती । त्विषिं न हृदये मतिम् । होतृभ्यां दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[6] देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः । सरस्वत्यश्विना भारतीडा । शूषं न मध्ये नाभ्याम् । इन्द्राय दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[7] देव इन्द्रो नराशꣳसः । त्रिवरूथः सरस्वत्याऽश्विभ्यामीयते रथः । रेतो न रूपममृतं जनित्रम् । इन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[8] देव इन्द्रो वनस्पतिः । हिरण्यपर्णो अश्विभ्याम् । सरस्वत्याः सुपिप्पलः । इन्द्राय पच्यते मधु । ओजो न जूतिमृषभो न भामम् । वनस्पतिर्नो दधदिन्द्रियाणि । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[9] देवं बर्हिर्वारितिनाम् । अध्वरे स्तीर्णमश्विभ्याम् । ऊर्णम्रदाः सरस्वत्याः । स्योनमिन्द्र ते सदः । ईशायै मन्युꣳराजानं बर्हिषा दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[10] देवो अग्निः स्विष्टकृत् । देवान्यक्षद्यथायथम् । होताराविन्द्रमश्विना । वाचा वाचꣳ सरस्वतीम् । अग्निꣳ सोमꣳ स्विष्टकृत् । स्विष्ट इन्द्रः सुत्रामा सविता वरुणो भिषक् । इष्टो देवो वनस्पतिः । स्विष्टा देवा आज्यपाः । इष्टो अग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृत् । यशो न दधदिन्द्रियम् । ऊर्जमपचितिꣳ स्वधाम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[11] ॥१४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० २।६।१५

अग्निमद्य होतारमवृणीत। अयꣳ सुतासुती यजमानः। पचन्पक्तीः। पचन्पुरोडाशान्। गृह्णन्ग्रहान्। बध्नन्नश्विभ्यां छागꣳ सरस्वत्या इन्द्राय। बध्नन्त्सरस्वत्यै मेषमिन्द्रायाश्विभ्याम्। बध्नन्निन्द्रायर्षभमश्विभ्याꣳ सरस्वत्यै। सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिरभवत्। अश्विभ्यां छागेन सरस्वत्या इन्द्राय। सरस्वत्यै मेषेणेन्द्रायाश्विभ्याम्। इन्द्रायर्षभेणाश्विभ्याꣳ सरस्वत्यै अक्षꣳस्तान्मेदस्तः प्रतिपचताऽग्रभीषुः। अवीवृधन्त ग्रहैः। अपातामश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा। सोमान्त्सुराम्णः। उपो उक्थामदाः श्रौद्भिमदा अदन्। अवीवृधन्ताऽऽङ्गूषैः। त्वामद्यर्ष आर्षेयर्षीणां नपादवृणीत। अयꣳ सुतासुती यजमानः। बहुभ्य आसंगतेभ्यः। एष मे देवेषु वसुवार्या यक्ष्यत इति। ता या देवा देवदानान्यदुः। तान्यस्मा आ च शास्वा आ च गुरस्व। इषितश्च होतरसि भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः। सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहि[१] ॥१५॥

ब्रा० २।६।१६

उशन्तस्त्वा हवामह (उशन्तः समिधीमहि। उशन्नुशत आवह पितॄन् हविषे अत्तवे)[१] आ नो अग्ने सुकेतुना (रयिं विश्वायुपोषसम्। मार्डीकं धेहि जीवसे)[२] त्वꣳ सोम महे भगं (त्वं यून ऋतायते। दक्षं दधासि जीवसे)[३] त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा (त्वꣳ रजिष्ठ मनुनेषि पन्थाम्। तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः)[४] त्वया हि नः पितरः सोमपूर्वे (कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः। वन्वन्नवातः परिधीꣳरपोर्णुवीरभिरश्वैर्मघवाभवा नः)[५] त्वꣳ सोम पितृभिः संविदानो (ऽनुद्यावापृथिवी आततन्थ। तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्)[६] बर्हिषदः पितरः (ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम्। त आ गता वसा शं तमे नाथास्मभ्यꣳ शंयोररपोदधात)[७] उपहूताः पितरः (सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु। त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान्)[८] अग्निष्वात्ताः पितरः (एह गच्छत सदः सदः सदत सुप्रणीतयः अत्ता हवीꣳषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिꣳ सर्ववीरं दधात न)[९] आऽहं पितॄन् (त्सुविदत्राꣳ अवित्सिनपातं च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विक्रमणं च विष्णोः। बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहाऽऽगमिष्ठाः)[१०] अग्निष्वात्तानृतुमतो हवामहे नराशꣳसे सोमपीथं य आशुः। ते नो अर्वन्तः सुहवा भवन्तु शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[११] ये अग्निष्वात्ता येऽनग्निष्वात्ताः अꣳहो मुचः पितरः सोम्यासः। परेऽवरेऽमृतासो भवन्त अधिब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान्[१२] वान्यायै दुग्धे जुषमाणाः करम्भम् उदीराणा अवरे परे च। अग्निष्वात्ता ऋतुभिः संविदानाः इन्द्रवन्तो हविरिदं जुषन्ताम्[१३] यदग्ने कव्यवाहन (पितॄन्यक्षदृतावृधः। प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ)[१४] त्वमग्न इडितो जातवेदो (ऽवाड् ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा प्रा दाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि)[१५] मातलीकव्यैः (यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्कभिर्वावृधानः। याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च देवान्त्स्वाहाऽन्ये मदन्तिऽन्ये मदन्ति)[१६] ये तातृपुर्देवत्रा जेहमाना होत्रावृधः स्तोमतष्टासो अर्कैः। आऽग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् सत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसद्भिः[१७] हव्यवाहमजरं पुरुप्रियमग्निं घृतेन हविषा सपर्यन्। उपासदं कव्यवाहं पितृणाꣳ स नः प्रजां वीरवतीꣳ समृण्वतु[१८] ॥१६॥

ब्रा० २।६।१७

होता यक्षदिडस्पदे। समिधानं महद्यशः। सुषमिद्धं वरेण्यम्। अग्निमिन्द्रं वयोधसम्। गायत्रीं छन्द इन्द्रियम्। त्र्यविं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज[१] होता यक्षच्छुचिव्रतम्। तनूनपातमुद्भिदम् यं गर्भमदितिर्दधे। शुचिमिन्द्रं वयोधसम्। उष्णिहं छन्द इन्द्रियम्। दित्यवाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज[२] होता यक्षदीडेन्यम्। ईडितं वृत्रहन्तमम्। इडाभिरीड्यꣳ सहः। सोममिन्द्रं वयोधसम्। अनुष्टुभं छन्द इन्द्रियम्। त्रिवत्सं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज[३] होता यक्षत्सुबर्हिषदम्। पूषण्वन्तममर्त्यम्। सीदन्तं बर्हिषि प्रिये। अमृतेन्द्रं वयोधसम्। बृहतीं छन्द इन्द्रियम्। पञ्चाविं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज[४] होता यक्षद्व्यचस्वतीः। सुप्रायणा ऋतावृधः। द्वारो देवीर्हिरण्ययीः। ब्रह्माण इन्द्रं वयोधसम्। पङ्क्तिं छन्द इहेन्द्रियम्। तुर्यवाहं गां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥५ होता यक्षत्सुपेशसे। सुशिल्पे बृहती उभे। नक्तोषासा न दर्शते। विश्वमिन्द्रं वयोधसम्। त्रिष्टुभं छन्द इन्द्रियम्। पष्ठ वाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥६ होता यक्षत्प्रचेतसा। देवानामुत्तमं यशः। होतारा दैव्या कवी। सयुजेन्द्रं वयोधसम्। जगतीं छन्द इहेन्द्रियम्। अनड्वाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥७ होता यक्षत्पेशस्वतीः। तिस्रो देवीर्हिरण्ययीः। भारतीर्बृहतीर्महीः। पतिमिन्द्रं वयोधसम्। विराजं छन्द इहेन्द्रियम् धेनुं गां न वयोदधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥८ होता यक्षत्सुरेतसम्। त्वष्टारं पुष्टिवर्धनम्। रूपाणि बिभ्रतं पृथक्। पुष्टिमिन्द्रं वयोधसम्। द्विपदं छन्द इहेन्द्रियम्। उक्षाणं गां न वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥९ होता यक्षच्छतक्रतुम्। हिरण्यपर्णमुक्थिनम्। रशनां बिभ्रतं वशिम्। भगमिन्द्रं वयोधसम्। ककुभं छन्द इहेन्द्रियम्। वशां वेहतं गां न वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥१० होतायक्षत्स्वाहाकृतीः। अग्निं गृहपतिं पृथक्। वरुणं भेषजं कविम्। क्षत्रमिन्द्रं वयोधसम्। अतिछन्दसं छन्द इन्द्रियम्। बृहदृषभं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज॥११ ॥१७॥

ऋ० २।६।१८

समिद्धो अग्निः समिधा सुषमिद्धो वरेण्यः। गायत्री छन्द इन्द्रियं त्र्यविर्गौर्वयो दधुः॥१ तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूनपाच्च सरस्वती। उष्णिक्छन्द इन्द्रियं दित्यवाड्गौर्वयो दधुः॥२ इडाभिरग्निरीड्यः सोमो देवो अमर्त्यः। अनुष्टुप्छन्द इन्द्रियं त्रिवत्सो गौर्वयो दधुः॥३ सबर्हिरग्निः पूषण्वान् स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः। बृहतीछन्द इन्द्रियं पञ्चाविर्गौर्वयोदधुः॥४ दुरो देवीर्दिशो महीर्ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः। पङ्क्तिश्छन्द इहेन्द्रियं तुर्यवाड्गोर्वयो दधुः॥५ उषे यह्वी सुपेशसा विश्वे देवा अमर्त्यः। त्रिष्टुप्छन्द इन्द्रियं पष्ठवाड्गोर्वयो दधुः॥६ दैव्या होताराभिषजा इन्द्रेण सयुजा युजा। जगती छन्द इहेन्द्रियमनड्वान्गौर्वयो दधुः॥७ तिस्र इडा सरस्वती भारती मरुतो विशः। विराट् छन्द इहेन्द्रियं धेनुर्गौर्न वयो दधुः॥८ त्वष्टा तुरीयो अद्भुत इन्द्राग्नी

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुष्टिवर्धना। द्विपाच्छन्द इहेन्द्रियमुक्षा गौर्न वयो दधुः[९] शमिता नो वनस्पतिः सविता प्रसुवन्भगम्। ककुच्छन्द इहेन्द्रियं वशा वेहद्गौर्न वयो दधुः[१०] स्वाहा यज्ञं वरुणः सुक्षत्रो भेषजं करत्। अतिच्छन्दाश्छन्द इन्द्रियं बृहदृषभो गौर्वयो दधुः[११] ॥१८॥

ब्रा० २।६।१९

वसन्तेनर्तुना देवा वसवस्त्रिवृता स्तुतम्। रथंतरेण तेजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः[१] ग्रीष्मेण देवा ऋतुना रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम्। बृहता यशसा बलम्। हविरिन्द्रे वयो दधुः[२] वर्षाभिर्ऋतुनाऽऽदित्याः स्तोमे सप्तदशे स्तुतम्। वैरूपेण विशौजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः[३] शारदेनर्तुना देवा एकविꣳश ऋभवस्तुतम्। वैराजेन श्रिया श्रियं हविरिन्द्रे वयो दधुः[४] हेमन्तेनर्तुना देवा मरुतस्त्रिणवे स्तुतम्। बलेन शक्करी सहो हविरिन्द्रे वयो दधुः[५] शैशिरेणर्तुना देवास्त्रयस्त्रिꣳशेऽमृतꣳ स्तुतम्। सत्येन रेवतीः क्षत्रं हविरिन्द्रे वयो दधुः[६] ॥१९॥

ब्रा० २।६।२०

देवं बर्हिरिन्द्रं वयोधसम्। देवं देवमवर्धयत्। गायत्रिया छन्दसेन्द्रियम्। तेज इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[१] देवीर्द्वारो देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवीर्देवमवर्धयन्। उष्णिहा छन्दसेन्द्रियम् प्राणमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[२] देवी देवं वयोधसम्। उषे इन्द्रमवर्धताम्। अनुष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। वाचमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[३] देवी जोष्ट्री देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। बृहत्या छन्दसेन्द्रियम्। श्रोत्रमिन्द्रे वयोदधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[४] देवी ऊर्जाहुती देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। पङ्क्त्या छन्दसेन्द्रियम्। शुक्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[५] देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवा देवमवर्धताम्। त्रिष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। त्विषिमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[६] देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वयोधसम्। पतिमिन्द्रमवर्धयन्। जगत्या छन्दसेन्द्रियम्। बलमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[७] देवो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नराशꣳसो देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। विराजा छन्दसेन्द्रियम् रेत इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[8] देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। द्विपदा छन्दसेन्द्रियम् भगमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[9] देवं बर्हिर्वारितीनां देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। ककुभा छन्दसेन्द्रियम्। यश इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[10] देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। अतिच्छन्दसा छन्दसेन्द्रियम्। क्षत्रमिन्द्रे वयोदधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[11] ॥२०॥

ऋ० १।४।२

युवꣳ सुराममश्विना नमुचावासुरे सचा। विपिपाना शुभस्पती इन्द्रं कर्मस्वावतम्[1] पुत्रमिव पितरावश्विनोभा इन्द्रावतं कर्मणा दꣳसनाभिः। यत्सुरामं व्यपिबः शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभीष्णात्[2] अहाव्यग्ने हविरास्ये ते स्रुचीव घृतं चम्‍वीव सोमः। वाजसनिꣳ रयिमस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहन्तम्[3] यस्मिन्नश्वास ऋषभास उक्षणो वशामेषा अवसृष्टास आहुताः कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे हृदा मतिं जनय चारुमग्नये[4] नाना हि वां देवहितꣳ सदो मितं मा सꣳ सृक्षाथां परमे व्योमन्। सुरा त्वमसि शुष्मिणी सोम एषो मा मा हिꣳसीः स्वां योनिमाविशन्[5] यदत्र शिष्टꣳ रसिनः सुतस्य यदिन्द्रो अपिबच्छचीभिः। अहं तदस्य मनसा शिवेन सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि[6] द्वे सृती अशृणवं पितॄणामहं देवानामुत मर्त्यानाम्। ताभ्यामिदं विश्वं भुवनꣳ समेति अन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्[7] यस्ते देव वरुण गायत्रच्छन्दाः पाशः। तं त एतेनावयजे[8] यस्ते देव वरुण त्रिष्टुप्छन्दाः पाशः। तं त एतेनावयजे[9] यस्ते देव वरुण जगती छन्दाः पाशः। तं त एतेनावयजे[10क] ॥२१॥

(क) स्वाद्वीं २९ सोमो ९ सुरावन्तं २३ सीसेन १६ मित्रोऽसि १७ यद्देवा १६ होतायक्ष ११ समिद्ध ११ आचर्षणिप्रा ६ देवं बर्हि ११ होतायक्ष १३ समिद्धो १२ अश्विनाहवि ९ देवं बर्हि ११ अग्निमद्यहोता १ उशन्तस्त्वा १८ होतायक्ष ११ समिद्धो ११ वसन्तेनर्तुना ६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऋ० २।८।१

पीवोऽन्नाँ रयिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिषक्ति नियुतामभिश्रीः। ते वायवे समनसो वितस्थुर्विश्वेन्नरः स्वपत्यानि चक्रुः[१] रायेऽनु यं जज्ञतु रोदसी उभे राये देवी धिषणा धाति देवम्। अधा वायुं नियुतः सश्चत स्वाः उत श्वेतं वसुधितिं निरेके[२] आ वायो (भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार। उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देवदधिषे पूर्वपेयम्[३] प्रयाभिः (यासि दाश्वांसमच्छा नियुद्भिर्वायविष्टये दुरोणे। नि नो रयिं सु भोजसं युवेहनिवीरवद्गव्यमश्वियं चराधः[४] प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयिं विश्ववारं रथप्राम्। द्युतद्यामा नियुतः पत्यमानः कविः कविमियक्षसि प्रयज्यो[५] आ नो नियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुप याहि यज्ञम्। वायो अस्मिन्हविषि मादयस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[६] प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्[७] रयीणां पतिं यजतं बृहन्तमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ। प्रजापतिं प्रथमजामृतस्य यजाम देवमधि नो ब्रवीतु[८] प्रजापते त्वं निधिपाः पुराणो देवानां पिता जनिता प्रजानाम्। पतिर्विश्वस्य जगतः परस्पा हविर्नो देव विहवे जुषस्व[९] तवेमे लोकाः प्रदिशो दिशश्च परावतो निवत उद्वतश्च। प्रजापते विश्वसृज्जीवधन्य इदं नो देव प्रतिहर्य हव्यम्[१०] प्रजापतिं प्रथमं यज्ञियानां देवानामग्ने यजतं यजध्वम्। स नो ददातु द्रविणं सुवीर्यं रायस्पोषं विष्यतु नाभिमस्मे[११] यो राय ईशे शतदाय उक्थ्यो यः पशूनां रक्षिता विष्ठितानाम्। प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य सहस्रधामा जुषतां हविर्नः[१२] सोमापूषणा (जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा

---

२६० (क) देवं बर्हि ११ युवसुरा १० अनु० २१ आहत्यमन्त्राः २६३

अथ अनुवाकशेष ब्राह्मणम्॥

सोमो वा एतस्य राज्यमादत्ते। यो राजासन्राज्यो वा सोमेन यजते। देवसुरामेतानि हवींषि भवन्ति। एतावन्तो वै देवानांसवाः। त एवास्मै सवान्प्रयच्छन्ति। त एतं पुनः सुवन्ते राज्याय। देवसूराजाभवन्ति॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्)[१३] इमौ देवौ (जायमानौ जुषन्तेमौत
मांसि गूहतामजुष्टा । आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमपूषाभ्यां
जनदुस्रियासु)[१४] सोमापूषणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथमविश्व-
मिन्वम् । विषूवृतं मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम्[१५]
दिव्यन्यः सदनं चक्र उच्चा पृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे । तावस्मभ्यं
पुरुवारं पुरुक्षुं रायस्पोषं विष्यतां नाभिमस्मे[१६] धियं पूषा जिन्वतु
विश्वमिन्वो रयिं सोमो रयिपतिर्दधातु । अवतु देव्यदितिरनर्वा बृहद्व-
देम विदथे सुवीराः[१७] विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो
अभिचक्षाण एति । सोमापूषणाववतं धियं मे युवभ्यां विश्वाः पृतना
जयेम[१८] उदुत्तमं वरुण (पाशमस्मदवाधमं विमध्यमं श्रथाय
अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम)[१९] अस्तभ्नाद्-
द्याम् (ऋषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्याः । आसीद्-
द्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि)[२०] यत्किञ्चेदं
(वरुण दैव्ये जनेऽभि द्रोहं मनुष्याश्चरामसि । अचित्तीयत्तव धर्मायुयोपि
ममा नस्तस्मादेनसो देवरीरिषः)[२१] कितवासो (यद्रिरिपुर्न दीवि यद्वा
घा सत्यमुत यन्नविद्म । सर्वा ता विष्य शिथिरेव देवाथा ते स्याम वरुण
प्रियासः)[२२] अव ते हेडो (वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेतो राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि)[२३] तत्त्वा यामि
(ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणेह
बोध्युरुशंस मा न आयुः प्रमोषीः)[२४] आदित्यानामवसा (नूतनेन
सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन । अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञं
दधतु श्रोषमाणाः)[२५] न दक्षिणा (वि चिकिते न सव्या न प्राची नं
मादित्या नोत पश्चा । पाक्या चिद्वसवो धीर्या चिद्युष्मानीतो अभयं
ज्योतिरश्याम्)[२६] धारयन्त आदित्यासो (जगत्स्था देवा विश्वस्य
भुवनस्य गोपाः । दीर्घाधियो रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्चयमाना
ऋणानि)[२७] तिस्रो भूमीर्धारय (न्त्रीँरुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे
अन्तरेषाम् ऋतेनाऽऽदित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु)[२८]
यज्ञो देवानां (प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः । आ वोऽर्वाची
सुमतिर्ववृत्या दंहोश्चिद्या वरिवो वित्तराऽसत्)[२९] शुचिरपः (सूयवसा

Digitized by Madhuban Trust, Delhi
CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अदब्ध उपक्षेति वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य
आदित्यानां भवति प्रणीतौ)[30] ॥१॥

ऋ० २।८।२

ते शुक्रासः शुचयो रश्मिवन्तः सीदन्नादित्या अधि बर्हिषि प्रिये।
कामेन देवाः सरथं दिवो न आयान्तु यज्ञमुप नो जुषाणाः[1] ते
सूनवो अदितेः पीवसामिषं घृतं पिन्वत्प्रतिहर्यन्नृतेजाः। प्र यज्ञिया
यजमानाय येमुरे आदित्याः कामं पितुमन्तमस्मे[2] आ नः
पुत्रा अदितेर्यान्तु यज्ञमादित्यासः पथिभिर्देवयानैः। अस्मे कामं
दाशुषे सन्नमन्तः पुरोडाशं घृतवन्तं जुषन्ताम्[3] स्कभायत
निर्ऋतिꣳ सेधतामतिं प्र रश्मिभिर्यतमाना अमृध्राः। आदित्याः
काम प्रयतां वषट् कृतिं जुषध्वं नो हव्यदातिं यजत्राः[4]
आदित्यान्काममवसे हुवेम ये भूतानि जनयन्तो विचिरव्युः। सीदन्तु
पुत्रा अदितेरुपस्थꣳ स्तीर्णं बर्हिर्हविरद्याय देवाः[5] स्तीर्णं बर्हिः
सीदता यज्ञे अस्मिन् ध्राजाः सेधन्तो अमतिं दुरेवाम्। अस्मभ्यं पुत्रा
अदितेः प्रयꣳसत आदित्याः कामं हविषो जुषाणाः[6] अग्ने नय सुपथा
राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो
भूयिष्ठान्ते नमउक्तिं विधेम[7] प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वꣳ हव्यं
मतिं चाग्नये सुपूतम्। यो दैव्यानि मानुषा जनूꣳष्यन्तर्विश्वानि विद्मना
जिगाति[8] अच्छा गिरो मतयो देवयन्तीरग्निं यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः।
सुसंदृशꣳ सुप्रतीकꣳ स्वं चꣳ हव्यवाहमरतिं मानुषाणाम्[9] अग्ने
त्वमस्मद्युयोध्यमीवा अनग्नित्रा अभ्यमन्त कृष्टीः। पुनरस्मभ्यꣳ सुवितायं
देव क्षां विश्वेभिरजरेभिर्यजत्र[10] अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्ति-
भिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय
शं योः[11] प्र कारवो मनना वच्यमाना देवद्रीचीं नयथ देवयन्तः।
दक्षिणा वाड्वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्नये घृताची[12] इन्द्रं नरो
(ने मधिता हवन्ते यत्पार्या युनजतेधि यस्ताः। शूरो नृषाता शवसश्च
का न आ गोमति व्रजे भजात्वन्नः)[13] युजे रथं (गवेषणꣳ हरिभ्यामुप
ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः। विबाधिष्टास्य रोदसी महित्वा इन्द्रो वृत्राण्य

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रतीजंघन्वान्)[१४] जगृभ्ण ते दक्षिणमिन्द्र हस्तꣳ वसूयवो वसुपते वसूनाम्। विद्मा हि त्वा गोपतिꣳ शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिन्दाः[१५] तवेदं विश्वमभितः पशव्य यत्पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य। गवामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः[१६] समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सꣳसूरिभिर्मघवन्त्सꣳ स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानाꣳ सुमत्या यज्ञियानाम्[१७] आराच्छत्रुमपबाधस्व दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन। अस्मे धेहि यवमद्गोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम्[१८] आवेधसं (नीलं पृष्ठं बृहन्तं बृहस्पतिꣳ सदने सादयध्वम्। सादद्योनिं दम आदीदिवाꣳसꣳ हिरण्यवर्णमरुषꣳ सपेम)[१९] स हि शुचिः (शतपत्रः शुन्ध्यूर्हिरण्यवाशी रिषिरः सुवर्षाः। बृहस्पतिः सस्वा वेश ऋष्वाः पुरु सखिभ्य आ सुतिं करिष्ठः[२०] बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन्। सप्तास्य स्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत्तमाꣳसि[२१] बृहस्पतिः समजयद्व-सूनि महो व्रजान्गोमतो देव एषः। अपः सिषासन्त्स्वरप्रतीतबृहस्पति-र्हन्त्यमित्रमर्कैः[२२] बृहस्पते परि (दीया रथेन रक्षोहाऽमित्राꣳ अप बाधमानः। प्रभञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्नास्माकमेध्यविता रथानाम्)[२३] एवा पित्रे (विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः। बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्)[२४] आ नो दिवो (बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम्। हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु[२५] पावीरवी (कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात। ग्नाभिरच्छिद्रꣳ शरणꣳ सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यꣳसत्)[२६] इमा जुह्वाना (युष्मदा नमोभिः प्रतिस्तोमꣳ सरस्वति जुषस्व। तव शर्मन्प्रियतमे दधाना उपस्थेयाम शरणं न वृक्षम्)[२७] यस्ते स्तनः (शशयो यो मयोभूर्येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवेऽकः)[२८] सरस्वत्यभि नो नेषि (वस्यो मा पस्फरीः पयसा मा न आधक्। जुषस्व नः सख्या वेश्या च मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्म)[२९] इयꣳ शुष्मेभिर्बिसखा इवारुजत्सानु गिरीणां तविषेभिरूर्मिभिः। पारावतघ्नीमवसे सुवृक्तिभिः सरस्वतीमाविवासेम धीतिभिः[३०] ॥२॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऋ० २।८।३

सोमो धेनुꣳ सोमो अर्वन्तमाशुꣳ सोमो वीरं कर्मण्यं ददातु । सादन्यं विदथ्यꣳ सभेयं पितृश्रवणं यो ददाशदस्मै[१] अषाढं युत्सु (पृतना सु पप्रिꣳ सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम् । भरेषुजाꣳ सुक्षितिꣳ सुश्रवसं जयन्तं त्वामनु मदेम सोम)[२] त्वꣳ सोम क्रतुभिः (सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः । त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्न्यं भवो नृचक्षाः[३] या ते धामानि हविषा यजन्ति (ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञम् । गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्रचरा सोम दुर्यान्)[४] त्वमिमा ओषधीः सोम विश्वास्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः । त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वितमो ववर्थ[५] या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेडन्राजन्त्सोम प्रति हव्या गृभाय[६] विष्णोर्नुकं (वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विममे रजाꣳसि । यो अस्कभायदुत्तरꣳ सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः)[७] तदस्य प्रियम् (अभिपाथो अश्यान्नरो यत्र देवयवो मदन्ति । उरु क्रमस्य सहि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः)[८] प्र तद्विष्णुः (स्तवते वीर्याय मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधि क्षियन्ति भुवनानि विश्वा)[९] परो मात्रया तनुवा वृधान न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति । उभे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्व परमस्य वित्से[१०] विचक्रमे (पृथिवी मेष एतां क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् । ध्रुवासो अस्य कीर यो जनास उरुक्षितिꣳ सुजनिमा चकार)[११] त्रिर्देवः (पृथिवी मेष एतां विचक्रमे शतर्चसं महित्वा । प्रविष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषꣳ ह्यस्य स्थविरस्य नाम)[१२] आ ते मह (इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यत्समरन्त सेनाः । पताति दिद्युन्नर्यस्य बाहुवोर्मा ते मनो विष्वद्रियग्विचारीत्)[१३] यो जात एव (प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् । यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः)[१४] अभि गोत्राणि (सहसा गाहमानोऽदायो वीरः शतमन्युरिन्द्रः । दुश्च्यवनः पृतना षाडयुध्योऽस्माकꣳ सेना अवतु प्रयुत्सु)[१५] आभिस्पृधो मिथतीररिषण्यन्नमित्रस्य व्यथया मन्युमिन्द्र । आभिर्विश्वा अभियुजो विषूचीरार्याय विशोऽवतारीर्दासीः[१६] अयꣳ शृण्वे अध

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

जयन्नुतघ्नन्नयमत्त प्रकृणुते युधा गाः। यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं दृढं भयत एजदस्मात्[१७] अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्यावर्धत मध्य आ नाव्यानाम्। सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्र ओजिष्ठेन हन्मना॑ऽहन्नभिद्यून्[१८] मरुत्वं तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यꣳ शासमिन्द्रम्। विश्वासाहमवसे नूतनाय उग्रꣳ सहोदामिह तꣳ हुवेम[१९] जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय मन्द्र ओजिष्ठो बहुलाभिमानः। अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरं दधनद्धनिष्ठा[२०] क्व स्या वो मरुतः स्वधाऽऽसीद्यन्मामेकꣳ समधत्ताहिहत्ये। अहꣳ ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्य शत्रोरनमं वधस्नैः[२१] वृत्रस्य त्वा श्वसथादीषमाणा विश्वे देवा अजहुर्ये सखायः। मरुद्भिरिन्द्र सख्यं ते अस्त्वथेमा विश्वाः पृतना जयासि[२२] वधीं वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भामेन तविषो बभूवान्। अहमेता मनवे विश्वश्चन्द्राः सुगा अपश्चकर वज्रबाहुः[२३] स यो वृषा वृष्ण्येभिः समोका महो दिवः पृथिव्याश्च सम्राट्। सतीनसत्वा हव्यो भरेषु मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती[२४] इन्द्रो वृत्रमतरद्वृत्रतूर्येऽनाधृष्यो मघवा शूर इन्द्रः। अन्वेनं विशो अमदन्त पूर्वीरयꣳ राजा जगतश्चर्षणीनाम्[२५] स एव वीरः स उ वीर्यावान्त्स एकराजो जगतः परस्पाः। यदा वृत्रमतरच्छूर इन्द्रोऽथा-भवद्दमिताऽभिक्रतूनाम्[२६] इन्द्रो यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशस्य जुषताꣳ हविर्नः। वृत्रं तीर्त्वा दानवं वज्रबाहुर्दिशोऽदृꣳहद्दृꣳहिता दृꣳहणेन[२७] इमं यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशं प्रतिगृभ्णात्विन्द्रः। यदा वृत्रमतरच्छूर इन्द्रोऽथैकराजो अभवज्जनानाम्[२८] इन्द्रो देवा-ञ्छम्बरहत्य आवदिन्द्रो देवानामभवत्पुरोगाः। इन्द्रोयज्ञे हविषा वावृधानो वृत्रतूर्णो अभयꣳ शर्म यꣳसत्[२९] यः सप्त सिन्धूꣳरदधात्पृथिव्याꣳ यः सप्त लोकानकृणोद्दिशश्च। इन्द्रो हविष्मान्त्सगणो मरुद्भिर्वृत्रतूर्णो यज्ञमिहोपयासत्[३०] ॥३॥

न्रा० २।८।४

इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोग्रो हिरण्यवाशीरिषिरः सुवर्षाः। तस्य वयꣳ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम[१] हिरण्यवर्णो अभयं कृणोत्वभिमातिहेन्द्रः पृतनासु जिष्णुः। स नः शर्म त्रिवरूथं वियꣳसद्यूयं पातः स्वस्तिभिः सदा नः[२] इन्द्रꣳ स्तुहि वज्रिणꣳ स्तोमपृष्ठं पुरोडा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शंस्य जुषताꣳ हविर्नः । हत्वाऽभिमातीः पृतनाः सहस्वानथाभयं कृणुहि विश्वतो नः[३] स्तुहि शूरं वज्रिणमप्रतीतमभिमातिहनं पुरुहूतमिन्द्रम् । य एक इच्छतपतिर्जनेषु तस्मा इन्द्राय हविराजुहोत[४] इन्द्रो देवानामधिपाः पुरोहितो दिशां पतिरभवद्वाजिनीवान् । अभिमातिहा तविषस्तुविष्मान्स्मभ्यं चित्रं वृषणꣳ रयिं दात्[५] य इमे द्यावापृथिवी महित्वा बलेनादꣳहदभिमातिहेन्द्रः । स नो हविः प्रतिगृभ्णातु रातये देवानां देवो निधिपा नो अव्यात्[६] अनवस्ते रथम् (अश्वाय तक्षन्त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् । ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्तवा उ)[७] वृष्णे यत्ते (वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः । अनश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्)[८] इन्द्रस्य नु वीर्याणि (प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री । अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्रवक्षणा अभिनत्पर्वतानाम्)[९] अहन्नहिं (पर्वते शिश्रियाणन्त्वष्टाऽस्मै वज्रꣳस्वर्यं ततक्ष । वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः)[१०] इन्द्रो यातोऽवसितस्य राजा शमस्य च शृङ्गिणो वज्रबाहुः । सेदु राजा क्षेति चर्षणीनामरान्न नेमिः परिता बभूव[११] अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून्वि तिग्मेन वृषभेणा पुरोऽभेत् । सं वज्रेणा सृजद्वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः[१२] विष्णुं देवं वरुणमूतये भगं मेदसा देवा वपया यजध्वम् । ता नो यज्ञमागतं विश्वधेना प्रजावदस्मे द्रविणेह धत्तम्[१३] मेदसा देवा वपया यजध्वं विष्णुं च देवं वरुणं च रातिम् । ता नो अमीवा अपबाधमानाविमं यज्ञं जुषमाणावुपेतम्[१४] विष्णूवरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् । दीर्घप्रयज्यू हविषा वृधाना ज्योतिषाऽरातीर्दहतं तमाꣳसि[१५] ययो रोजसा स्कभिता रजाꣳसि वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा । या पत्येते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अगन्वरुण पूर्वहूतौ[१६] विष्णूवरुणावभिशस्तिपा वां देवा यजन्त हविषा घृतेन । अपामीवाꣳ सेधतꣳ रक्षसश्चाथा धत्तं यजमानाय शं योः[१७] अꣳहोमुचा वृषभा सुप्रतूर्ती देवानां देवतमा शविष्ठा । विष्णूवरुणा प्रतिहर्यतं नः इदं नरा प्रयतमूतये हविः[१८] मही नु द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवताꣳ शुचयद्भिरर्कैः । यत्सीं वरिष्ठे बृहती विमिन्वन्नृवद्भ्योऽक्षा पप्रथानेभिरेवैः[१९] प्र पूर्वजे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वꣳ सदने ऋतस्य। आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वां वरूथम्[२०] स इत्स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान। उर्वी गभीरे रजसी सुमेके ऽवꣳशे धीरः शच्या समैरत्[२१] भूरिं द्वे अचरन्ती चरन्तं पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते। नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे तं पिपृतꣳ रोदसी सत्यवाचाम् इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु पितर्मातर्यदिहोपब्रुवेवाम्। भूतं देवानामवमे अवोभिर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्[२२] उर्वी पृथ्वी बहुले दूरे अन्ते उपब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन्। दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्ती द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात्[२४] या जाता ओषधयो (देवेभ्यः त्रियुगं पुरा। मन्दामि बभ्रूणामहꣳ शतं धामानि सप्त च)[२५] अतिविश्वाः परिष्ठाः (स्तेन इव व्रजमक्रमुः। ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत्किंच तनुवाꣳ रपः)[२६] या ओषधयः सोमराज्ञीः (प्रविष्टाः पृथिवीमनु। तासां त्वमस्युत्तमा प्र णो जीव तवे सुव)[२७] अश्वावतीꣳ सोमवतीम् (ऊर्जयन्तीमुदोजसम्। आवित्सिसर्वा ओषधीरस्मा अरिष्ट तातये)[२८] ओषधीरिति मातरः (तद्वो देवीरुपब्रुवे। रपाꣳसि विघ्नतीरितरपश्चातयमानाः)[२९] अन्या वो अन्यामवतु (अन्याऽन्यस्या उपावत। ताः सर्वा ओषधयः संविदाना इदं मे प्रावता वचः)[३०] ॥४॥

ब्रा० २।८।५

शुचिन्नु स्तोमं (नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम्। उभा हि वाꣳ सु हवा जोहवीमि ता वाजꣳ सद्य उशते धेष्ठा।)[१] श्नथद्वृत्रमु (तसनोति वाजमिन्द्रायो अग्नी सहुरी सपर्यात्। इरज्यन्तावसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता[२]) उभा वामिन्द्राग्नी (आहुवध्या उभा राधसः सहमादयध्यै। उभा दातारा विषाꣳ रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवेवाम्)[३] प्रचर्षणिभ्यः (पृतना हवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च। प्रसिन्धुभ्यः प्रगिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनाऽत्यन्या)[४] आवृत्रहणा (वृत्रहाभिः शुष्मैरिन्द्रयातं नमोभिरग्ने अर्वाक्। युवꣳ राधोभिरकवेभि-रिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः)[५] गीर्भिर्विप्रः (प्रमतिमिच्छमान ईडे रयिं यशसं पूर्व भाजम्। इन्द्राग्नी वृत्रहणा सु वज्रा प्र णो नव्येभिस्तिरतं देष्णैः)[६] ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[७]   स ईं सत्येभिः
सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं वि धनसैरदर्दः । ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्म-
स्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट्[८]   ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशं सत्यो मन्युर्महि-
कर्मा करिष्यतः । यो गा उदाजत्स दिवे वि चाभजन्महीव रीतिः शवसा
सरत्पृथक्[९]   इन्धानो अग्निं वनवद्वनुष्यतः कृतब्रह्मा शूशुवद्रातहव्य
इत् । जातेन जातमति स प्र सर्सृते यंयं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः[१०]
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा रायः स्याम रथ्यो विवस्वतः । वीरेषु वीराँ
उप पृङ्ग्धि नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम्[११]   स इज्जनेन स
विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः । देवानां यः पितरमा-
विवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्[१२]   यास्ते पूषन्नावो अन्तः
(समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति । याभिर्यासि दूत्यां सूर्यस्य कामेन
कृत श्रव इच्छमानः)[१३]   शुक्रं ते अन्यत (यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी
द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु)[१४]
पूषेमा आशा (अनुवेद सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदा
आघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रजानन्[१५]   प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा
प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः । उभे अभि प्रियतमे सधस्थे आ च परा च चरति
प्रजानन्[१६]   पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्या इळस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः ।
तं देवासो अददुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वञ्चम्[१७]   अजाश्वः
पशुपा वाजवस्त्यधियंजिन्वो विश्वे भुवने अर्पितः । अष्ट्रां पूषा शिथिरामु-
द्वरीवृजत्संचक्षाणो भुवना देव ईयते[१८]   शुची वो हव्या मरुतः शुचीनां
शुचिं हिनोम्यध्वरं शुचिभ्यः । ऋतेन सत्यमृतसाप आयन् शुचिजन्मानः
शुचयः पावकाः[१९]   प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे
भरध्वम् । ये सहांसि सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः[२०]   अंसेष्वा
मरुतः खादयो वो वक्षःसु रुक्मा उपशिश्रियाणाः । वि विद्युतो न
वृष्टिभी रुचाना अनु स्वधामायुधैर्यच्छमानाः[२१]   या वः शर्म शशमानाय
सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं
नो धत्त वृषणः सुवीरम्[२२]   इमे तुरं मरुतो रामयन्ति इमे सहः सहस
आ नमन्ति । इमे शंसं वनुष्यतो नि पान्ति गुरु द्वेषो अररुषे दधन्ति[२३]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अरा इवेदचरमा अहेव प्र प्रजायन्ते अकवा महोभिः। पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः संमिमिक्षुः[२४] अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये। अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये[२५] य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः। त्व१ हि दृढा मघवन्विचेता अपावृधि परि वृतिं न राधः[२६] इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधिक्षमि विषुरूपं यदस्ति। ततो ददातु दाशुषे वसूनि चोदद्राध उपस्तुतश्चिदर्वाक्[२७] तमु ष्टुहि यो अभिभूत्योजा वन्वन्नवातः पुरुहूत इन्द्रः। अषाढमुग्र१ सहमानमाभिर्गीर्भिर्वर्धवृषभं चर्षणीनाम्[२८] स्थूरस्य रायो बृहतो य ईशे तमु ष्टवाम विदथेष्विन्द्रम्। यो वायुना जयति गोमतीषु प्र धृष्णुया नयति वस्यो अच्छ[२९] आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरागा पुरस्तात्। आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङिन्द्र द्युम्न१ स्वर्वद्धेह्यस्मे[३०] ॥८॥

ऋ० २।८।६

आ देवो यातु सविता सुरत्नोऽन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः। हस्ते दधानो नर्या पुरूणि निवेशयञ्च प्रसुवन्च भूम[१] अभीवृतं कृशनै-विश्वरूप१ हिरण्यशम्यं यजतो बृहन्तम्। आस्थाद्रथ१ सविता चित्रभानुः कृष्णा रजा१सि तविषीं दधानः[२] सधा नो देवः सविता सवाय आसा-विषद्वसुपतिर्वसूनि। विश्रयमाणो अमतिमुरूचीं मर्तभोजनमध रासते न[३] वि जनाच्छ्यावाः शितिपादो अख्यन् रथ१ हिरण्यप्रउगं वहन्तः। शश्वद्विशः सवितुर्दैव्यस्योपस्थे विश्वा भुवनानि तस्थुः[४] वि सुपर्णो अन्तरिक्षाण्यख्यद्गभीरवेपा असुरः सुनीथः। क्वेदानी१ सूर्यः कश्चिकेत कतमां द्या१ रश्मिरस्याऽऽततान[५] भगं धियं वाजयन्तः पुरंधिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो अव्यात्। आऽये वामस्य संगथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितुः स्याम[६] आ नो विश्वे अस्क्रा गमन्तु देवा मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः। भुवन्यथा नो विश्वे वृधासः करन्त्सुषाहा विथुरं न शवः[७] शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु श१ सरस्वती सह धीभिरस्तु। शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवा शं नो अप्याः[८] ये सवितुः सत्यसवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नो दधातन द्रविणं चित्रमस्मे[९] अग्ने याहि
दूत्यं वारिषेण्यो देवाꣳ अच्छा ब्रह्मकृता गणेन । सरस्वतीं मरुतो
अश्विनाऽपो यक्षि देवान् रत्नधेयाय विश्वान्[१०] द्यौः पितः
पृथिवि मातरध्रुगग्ने भ्रातर्वसवो मृडता नः । विश्व आदित्या
अदिते सजोषा अस्मभ्यꣳ शर्म बहुलं वियन्त[११] विश्वे देवाः
शृणुतेमꣳ हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ । ये अग्निजिह्वा
उत वा यजत्रा आ सद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्[१२] आ वां मित्रावरुणा
हव्यजुष्टिं नमसा देवाववसाऽऽववृत्याम् । अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सह्या
अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा[१३] युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोरच्छिद्रा
मन्तवो ह सर्गाः । अवातिरतमनृतानि विश्वा ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे[१४]
तत्सु वां मित्रावरुणा महित्वमीर्मा तस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे । विश्वाः पिन्वथ
स्वसरस्य धेना अनु वामेकः पविरावर्वर्ति[१५] यद्बꣳहिष्ठं नातिविधे
सुदानू अच्छिद्रꣳ शर्म भुवनस्य गोपा । तेन नो मित्रावरुणावविष्टꣳ
सिषासन्तो जीगिवाꣳसः स्याम[१६] आ नो मित्रावरुणा हव्यदातिं
घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिडाभिः । प्रति वामत्र वरमा जनाय पृणीतमुद्नो दिव्यस्य
चारोः[१७] प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा[१८] इमा रुद्राय
स्थिरधन्वने गिरः क्षिप्रेषवे देवाय स्वधाम्ने । अषाढाय सहमानाय
मीढुषे तिग्मायुधाय भरता शृणोतन[१९] त्वादत्तेभी रुद्र शंतमेभिः
शतꣳ हिमा अशीय भेषजेभिः । व्यस्मद्द्वेषो वितरं व्यꣳहो व्यमीवाꣳ
श्चातयस्वा विषूचीः[२०] अर्हन्बिभर्षि (सायकानि धन्वार्हन्निष्कं यजतं
विश्वरूपम् । अर्हन्निदं दयसे विश्वमब्भुवं न वा ओजीयो रुद्र त्वदस्ति[२१]
मा नस्तोके (तनये मा न आयुषि, मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते)[२२] आ ते
पितर्मरुताꣳ सुम्नमेतु मा नः सूर्यस्य संदृशो युयोथाः । अभि नो वीरो
अर्वति क्षमेत प्र जायेमहि रुद्र प्रजाभिः[२३] एवा बभ्रो वृषभ चेकितान
यथा देव न हृणीषे न हꣳसि । हावनश्रूर्नो रुद्रेह बोधि बृहद्वदेम विदथे
सुवीराः[२४] परि णो रुद्रस्य हेतिः (वृणक्तु परित्वेषस्य दुर्मति रघायोः ।
अवस्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृडय)[२५] स्तुहि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

श्रुतं (गर्तं सदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम् । मृडा जरित्रे रुद्रस्तवानो अन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः)[२६] मीढुष्टम (शिवतम शिवो नः सुमना भव । परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आचर पिनाकं बिभ्रदा गहि)[२७] अर्हन्बिभर्षि (सायकानि धन्वार्हन्निष्कं यजतं विश्वरूपम् । अर्हन्निदं दयसे विश्वमभ्भुवं न वा ओजीयो रुद्रत्वदस्ति)[२८] त्वमग्ने रुद्रो (असुरो महो दिवस्त्वꣳ शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे । त्वं वातैररुणैर्यासि शं गयस्त्वं पूषा विधतः पासि नुत्मना)[२९] आ वो राजानम (ध्वरस्य रुद्रꣳ होतारꣳ सत्य यजꣳ रोदस्योः । अग्निं पुरा तनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्)[३०] ॥६॥

ऋ० २।८।७

सूर्यो देवीमुषसं रोचमाना । मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् । यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम्[१] भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य चित्रा एतग्वा अनुमाद्यासः । नमस्यन्तो दिव आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः[२] तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततꣳ संजभार । यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै[३] तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे । अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरन्ति[४] अद्या देवा उदिता सूर्यस्य निरꣳहसः पिपृतान्निरवद्यात् । तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[५] दिवो रुक्म उरुचक्षा उदेति दूरे अर्थस्तरणिर्भ्राजमानः । नूनं जनाः सूर्येण प्रसूता आयन्नर्थानि कृणवन्नपाꣳसि[६] शं नो भव चक्षसा शं नो अह्ना शं भानुना शꣳहिमा शं घृणेन । यथा शमस्मै शमसद्दुरोणे तत्सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम्[७] चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च[८] त्वष्टा दधत् (इन्द्राय शुष्ममपाकोऽचिष्टुर्यशसे पुरूणि । वृषा यजन्वृषणं भूरि रेता मूर्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान्)[९] तं नः स्तुरीप (मध पोषयित्नु देवत्वष्टर्विरराणः स्यस्व । यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः)[१०] त्वष्टा वीरं (देवकामं जजान त्वष्टरर्वा जायत आशुरश्वः । त्वष्टेदं विश्वं भुवनं जजान बहोः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कर्तारमिह यक्षिहोतः)[११] पिशंगरूपः (सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः। प्रजां त्वष्टा विष्यतु नाभिमस्मे अथा देवानामप्येतु पाथः)[१२] दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भमतन्द्रासो युवतयो विभृत्रम्। तिग्मानीकꣳ स्वयशसं जनेषु विरोचमानं परिषीं नयन्ति[१३] आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु जिह्मानामूर्ध्वः स्वयशा उपस्थे। उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमाना-त्प्रतीची सिꣳहं प्रतिजोषयेते[१४] मित्रो जना (न्यातयति प्रजानन्मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम्। मित्रः कृष्टीरनिमिषाभिचष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्विधेम)[१५] प्रसमित्र (मर्तो अस्तु प्रयस्वान्यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन। न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमꣳहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात्)[१६] अयं मित्रो नमस्यः सुशेवो राजा सुक्षत्रो अजनिष्ट वेधाः। तस्य वयꣳ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम[१७] अनमीवास इडया मदन्तो मितज्ञवो वरिमन्ना पृथिव्याः। आदित्यस्य व्रतमुपक्षियन्तो वयं मित्रस्य सुमतौ स्याम[१८] मित्रं न ईꣳ शिम्या गोषु गव्यवस्स्वाधियो विदथे अप्स्वजीजनन्। अरेजयताꣳ रोदसी पाजसा गिरा प्रति प्रियं यजतं जनुषामवः[१९] महाꣳ आदित्यो नमसो पसद्यो यातयज्जनो गृणते सुशेवः। तस्मा एतत्पन्यतमाय जुष्टमग्नौ मित्राय हविराजुहोत[२०] आ वाꣳ रथो रोदसी वद्बधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः। घृतवर्तनिः पविभीरुचान इषां वोढा नृपतिर्वाजिनीवान्[२१] स पप्रथानो अभि पञ्चभूमा त्रिवन्धुरो मनसाऽऽयातु युक्तः। विशो येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्राचिदाममश्विना दधाना[२२] स्वश्वा यशसाऽऽयातमर्वाग्दस्रानिधिं मधुमन्तं पिबाथः। वि वाꣳ रथो बध्वा यादमानोऽन्तान्दिवो बाधते वर्तनिभ्याम्[२३] युवोः श्रियं परि योषा वृणीत सूरो दुहिता परित-क्मियायाम्। यद्देवयन्तमवथः शचीभिः परिघ्रꣳसवां मना वां वयो गाम्[२४] यो ह स्य वाꣳ रथिरा वस्त उस्राः रथो युजानः परियाति वर्तिः। तेन नः शं योरुषसो व्युष्टौ न्यश्विना वहतं यज्ञे अस्मिन्[२५] युवं भुज्युमवविद्धꣳ समुद्रे उदूहथुरर्णसो अस्रिधानैः। पतत्रिभिरश्रमैरव्य-थिभिर्दꣳसनाभिरश्विना पारयन्ताम्[२६] अग्नीषोमा यो अद्य वामिदं वचः सपर्यति। तस्मै धत्तꣳ सुवीर्यं गवां पोषꣳ स्वश्वियम्[२७] यो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अ॒ग्नीषो॑मा ह॒विषा॒ सप॒र्याद्दे॑व॒द्री॑चा॒ मन॑सा॒ यो घृ॒तेन॑। तस्य॑ व्र॒तꣳ रक्षतं पा॒तमꣳह॑सो वि॒शे जना॑य॒ महि॒ शर्म॑ यच्छतम्[२८] अग्नीषोमा॒य आहु॑तिं यो वां॒ दाशा॑द्धविष्कृ॑तिम्। स प्र॒जया॑ सु॒वीर्यं॒ विश्व॒मायु॒र्व्य॑श्नवत्[२९] अग्नीषो॒मा चेति॒ तद्वी॒र्यं॒ वां॒ यदमु॑ष्णीतमव॒सं प॒णिं गोः। अवा॑तिरतं॒ प्रथ॑यस्य॒ शेषो॑ऽविन्दतं॒ ज्योति॒रेकं॑ ब॒हुभ्यः॑[३०] अग्नीषोमाविमꣳ सुमे (शृणुतं वृषणा हवम्। प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे मयः)[३१] अग्नीषोमा ह॒विषः॒ प्रस्थितस्य (वी॒तꣳ हर्य॑तं वृषणा जु॒षेथा॑म्। सु॒शर्मा॑णा॒ स्व व॑सा॒हि भू॒तमथा॑ धत्त॒ यज॑माना॒य॒ शं योः॑[३२] ॥७॥

ऋ० २।८।८

अ॒हम॑स्मि प्रथ॒म॒जा ऋ॒तस्य॒ पूर्वं॑ दे॒वेभ्यो॑ अ॒मृत॑स्य॒ नाभिः॑। यो मा॒ ददा॑ति॒ स इदे॒व मा॒ऽऽवाः अ॒हमन्न॒मन्न॑म॒दन्त॑मद्मि[१] पूर्व॑म॒ग्नेरपि॑ दह॒न्त्यन्न॒म् यत्तौ हा॒ऽऽसाते अ॒हमु॑त्त॒रेषु॑। व्यात्त॑मस्य प॒शवः॑ सु॒जम्भ॑म् पश्य॑न्ति॒ धीरा॒ः प्रच॑रन्ति॒ पाकाः॑[२] जहा॑म्य॒न्यं न ज॑हाम्य॒न्यम॒हमन्नं॒ वश॒मिच्च॑रामि। स॒मा॒नमर्थं॒ पर्ये॑मि भु॒ञ्जत्को मामन्नं॒ मनु॒ष्यो॑ दयेत[३] परा॑के॒ अन्नं॒ निहि॑तं लो॒क ए॒तद्विश्वै॑र्दे॒वैः पि॒तृभि॒र्गु॒प्तमन्न॑म्। यद्द्य॒ते॑ लु॒प्यते॒ यत्प॑रो॒प्यते॑ शत॒तमी सा त॒नूर्मे॑ बभूव[४] म॒हान्तौ॑ च॒रू स॑कृद्दु॒ग्धेन॑ प॒प्रौ दिवं॑ च॒ पृश्नि॑ पृथि॒वीं च॑ सा॒कम्। तत्सं॒ पिब॑न्तो॒ नमि॑नन्ति वे॒धसो॒ नैतद्भूयो॒ भव॑ति॒ नोक॒नीयः॑[५] अन्नं॒ प्रा॒णमन्न॑म॒पान॒मा॑हु॒रन्नं॑ मृ॒त्युं तमु॒ जी॒वातु॒माहुः॑। अन्नं॒ ब्र॒ह्माणो॑ ज॒रसं॑ वदन्ति॒ अन्न॒माहुः॑ प्र॒जन॑नं प्र॒जाना॑म्[६] मोघ॒मन्नं॒ विन्द॒ते अप्र॑चेताः स॒त्यं ब्र॑वीमि व॒ध इत्स तस्य॑। नार्य॒मणं॒ पुष्य॑ति॒ नो सखा॑यं॒ केव॑लाघो भवति॒ केव॒लादी॑[७] अ॒हं मे॒घः स्त॒नय॒न्वर्ष॑न्नस्मि॒ माम॑दन्त्य॒हम॑द्म्य॒न्यान्। अ॒हꣳ सद॒मृतो॑ भवामि॒ मदा॑दि॒त्या अधि॒ सर्वे॑ तपन्ति[८] देवीं॑ वाच॑मजनयन्त (दे॒वास्तां वि॒श्वरू॑पाः प॒शवो॑ वदन्ति। सा नो॑ म॒न्द्रेष॒मूर्जं॒ दुहा॑ना धे॒नुर्वाग॒स्मानुप॒ सुष्टु॒तैतु॒)[९] यद्वाग्वद॑न्त्य (विचे॒तना॑नि॒ राष्ट्री॑ दे॒वानां॑ नि॒षसा॑द म॒न्द्रा। चत॑स्र॒ ऊर्जं॑ दु॒दुहे॒ पया॑ꣳसि॒ क्व॑ स्विदस्याः प॒र॒मं ज॑गाम)[१०] अ॒न॒न्ताम॒न्ता॒दधि॒निर्मि॑तां म॒हीं यस्यां॑ दे॒वा अ॑दधु॒र्भोज॑नानि। एका॑क्षरां द्वि॒पदा॒ꣳ षट्प॑दा॒ च॒ वाचं॑ दे॒वा उप॑जीवन्ति॒ विश्वे॑[११] वाचं॑ दे॒वा उप॑जीवन्ति॒ विश्वे॒ वाचं॑

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

गन्धर्वाः पशवो मनुष्याः । वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पिता सा नो हवं जुषतामिन्द्रपत्नी[१२] वागक्षरं प्रथमजा ऋतस्य वेदानां माताऽमृतस्य नाभिः । सा नो जुषाणोपयज्ञमागादवन्ती देवी सुहवा मे अस्तु[१३] यामृषयो मन्त्रकृतो मनीषिण अन्वैच्छन्देवास्तपसा श्रमेण । तां देवीं वाचꣳ हविषा यजामहे सा नो दधातु सुकृतस्य लोके[१४] चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः । गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति[१५] श्रद्धयाऽग्निः समिध्यते श्रद्धया विन्दते हविः । श्रद्धां भगस्य मूर्धनि वचसा वेदयामसि[१६] प्रियꣳ श्रद्धे ददतः प्रियꣳ श्रद्धे दिदासतः । प्रियं भोजेषु यज्वसु इदं म उदितं कृधि[१७] यथा देवा असुरेषु श्रद्धामुग्रेषु चक्रिरे । एवं भोजेषु यज्वस्वस्माकमुदितं कृधि[१८] श्रद्धां देवा यजमाना वायुगोपा उपासते । श्रद्धाꣳ हृदय्ययाऽऽकूत्या श्रद्धया हूयते हविः[१९] श्रद्धां प्रातर्हवामहे श्रद्धां मध्यंदिनं परि । श्रद्धाꣳ सूर्यस्य निम्रुचि श्रद्धे श्रद्धापयेह मा[२०] श्रद्धा देवानधिवस्ते श्रद्धा विश्वमिदं जगत् । श्रद्धां कामस्य मातरꣳ हविषा वर्धयामसि[२१] ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः । स बुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः[२२] पिता विराजामृषभो रयीणामन्तरिक्षं विश्वरूप आविवेश । तमर्कैरभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्तः[२३] ब्रह्म देवानजनयद्ब्रह्म विश्वमिदं जगत् । ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितं ब्रह्म ब्राह्मण आत्मना[२४] अन्तरस्मिन्निमे लोका अन्तर्विश्वमिदं जगत् । ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठं तेन कोऽर्हति स्पर्धितुम्[२५] ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिꣳशद् ब्रह्मन्निन्द्रप्रजापती । ब्रह्मन्ह विश्वा भूतानि नावीवान्तः समाहिता[२६] चतस्र आशाः प्रचरन्त्वग्नय इमं नो यज्ञं नयतु प्रजानन् । घृतं पिन्वन्नजरꣳ सुवीरं ब्रह्म समिद्भवत्याहुतीनाम्[२७] आ गावो अग्मन्नुत भद्रमक्रन्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे । प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः[२८] इन्द्रो यज्वने पृणते च शिक्षत्युपेद्ददाति न स्वं मुषायति । भूयो भूयो रयिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ले निदधाति देवयुम्[२९] न ता नशन्ति (न दभाति तस्करो नैना अमित्रो व्यथिरा दधर्षति । देवाꣳश्च या-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भिर्यजंते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह)[३०] न ता अर्वा (रेणु कंकाटो अश्नुते नसंस्कृतत्रमुपयन्ति ता अभि। उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्त्यस्य विचरन्ति यज्वनः)[३१] गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छान्गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः। इमा या गावः स जनास इन्द्रं इच्छामीद्धृदा मनसा चिदिन्द्रम्[३२] यूयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीलं चित्कृणुथा सुप्रतीकम्। भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद्वो वयं उच्यते सभासु[३३] प्रजावतीः सूयवसं रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः। मा वः स्तेन ईशत माऽघशंसः परि वो हेती रुद्रस्य वृज्यात्[३४] उपेदमुपपर्चनमासु गोषूपपृच्यताम्। उपर्षभस्य रेतस्युपेन्द्र तव वीर्ये[३५] ॥८॥

आ० ३।१४

भर्ता सन् भ्रियमाणो बिभर्ति एको देवो बहुधा निविष्टः। यदा भारं तन्द्रयते स भर्तुं निधाय भारं पुनरस्तमेति[१] तमेव मृत्युममृतं तमाहुस्तं भर्तारं तमुगोप्तारमाहुः। स भृतो भ्रियमाणो बिभर्ति य एनं वेद सत्येन भर्तुम्[२] सद्योजातमुत जहात्येष उतो जरन्तं न जहात्येकम्। उतो बहूनेकमहर्जहार अतन्द्रो देवः सदमेव प्रार्थः[३] यस्तद्वेद यत अवभूव संधां च यां सदधे ब्रह्मणैषः। रमते तस्मिन्नुत जीर्णे शयाने नैनं जहात्यहःसु पूर्व्येषु[४] त्वामापो अनु सर्वाश्चरन्ति जानतीर्वत्सं पयसा पुनानाः। त्वमग्निं हव्यवाहं समिन्त्से त्वं भर्ता मातरिश्वा प्रजानाम्[५] त्वं यज्ञस्त्वमु वेवासि सोमस्तव देवा हवमायन्ति सर्वे। त्वमेकोऽसि बहूननुप्रविष्टो नमस्ते अस्तु सहवो म एधि[६] नमो वामस्तु शृणुतं हवं मे प्राणापानावजिरं संचरन्तौ। ह्वयामि वां ब्रह्मणा तूर्तमेतं यो मां द्वेष्टि तं जहितं युवाना[७] प्राणापानौ संविदानौ जहितममुष्यासुना मा संगसाथाम्। तं मे देवा ब्रह्मणा संविदानौ वधाय दत्तं तमहं हनामि[८] असज्जजान सत आबभूव यं यं जजान स उ गोपो अस्य। यदा भारं तन्द्रयते स भर्तुं परास्य भारं पुनरस्तमेति[९] तद्वै त्वं प्राणो अभवो महान्भोगः प्रजापतेः। भुजः करिष्यमाणो यद्देवान्प्राणयो नव[१०] ॥९॥

आ० ३।१५

हरिं हरन्तमनुयन्ति देवाविश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्। ब्रह्म सरूपमनु मेदमागादयनं मा विवधीविक्रमस्व[१] मच्छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बलं विवृंहो मा प्रमोषीः । प्रजां मा मे रीरिषआयुरुग्र नृचक्षसं त्वा हविषा विधेम[२] सद्यश्चकमानाय प्रवेपानाय मृत्यवे प्रास्मा आशा अशृण्वन्कामेनाजनयन्पुनः[३] कामेन मे काम आगाद्धृदयाद्धृदयं मृत्योः । यदमीषामदः प्रियं तदैतूपमामभि[४] परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात् । चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजाꣳ रीरिषो मोत वीरान्[५] प्र पूर्व्यं मनसा वन्दमानो नाधमानो वृषभं चर्षणीनाम् । यः प्रजानामेकराण्मानुषीणां मृत्युं यजे प्रथमजामृतस्य[६] ॥१०॥

ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१

(कुम्भष्टकामन्त्रणम् ॥ ७-९, ११-१२ त्रिष्टुप्; १० जगती ॥)

ता सूर्या चन्द्रमसा विश्वभृत्तमा महत्तेजो वसुमद्राजतो दिवि सामात्माना चरतः साम चारिणायययोर्व्रतं नममे जातु देवयोः[१] उभावन्तौ परियात अर्म्या दिवो न रश्मीꣳस्तनुतो व्यर्णवे उभा भुवन्ती भुवना कविक्रतू सूर्या न चन्द्रा चरतो हता मती[२] पती द्युमद्विश्वविदा उभा दिवः सूर्या उभा चन्द्रमसा विचक्षणा विश्ववारा वरिवो भा वरेण्या ता नोऽवतं मतिमन्ता महिव्रता[३] विश्ववपरी प्रतरणा तरन्ता सुवर्विदा दृशये भूरिरश्मी सूर्या हि चन्द्रा वसुत्वेष दर्शता मनस्विनोभाऽनुचरतो नु संदिवम्[४] अस्य श्रवो नद्यः सप्त बिभ्रति द्यावा क्षामा पृथिवी दर्शतं वपुः । अस्मे सूर्या चन्द्रमसाऽभिचक्षे श्रद्धे कमिन्द्र चरतो विचर्तुरम्[५] पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम् । विश्वान्यन्यो भुवनाऽभिचष्टे ऋतूनन्यो विदधज्जायते पुनः[६] हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका (यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः । अग्निं या गर्भं दधिरे विरूपास्तान आपः शꣳस्योना भवन्तु)[७] यासाꣳ राजा (वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम् । मधुश्चुतः शुचयो याः पावकास्तान आपः शꣳस्योना भवन्तु)[८] यासां देवा (दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति । याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शꣳस्योना भवन्तु)[९] शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः (शिवया तनुवोपस्पृशत त्वचं मे । सर्वाꣳ अग्नीꣳरप्सु षदो हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो निधत्त)[१०] आपो भद्रा (घृतमिदाप आसुरग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः । तीव्रो रसो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मधुपृचामरं गम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन्)[११] आदित्पश्याम्युत
(वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाङ् न आसाम्। मन्ये भेजा नो
अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अतृपं यदा वः)[१२] नासदासीन्नो सदा-
सीत्तदानीं नासीद्रजो नो व्योमापरोयत्। किमावरीवः कुह कस्य शर्म
नम्भः किमासीद्गहनं गभीरम्[१३] नमृत्युरमृतं तर्हि नरात्रिया
अह्न आसीत्प्रकेतः। आनीद वातꣳ स्वधया तदेकं तस्माद्धान्यं
नपरः किंच नाऽऽस[१४] तम आसीत्तमसा गूढमग्रे प्रकेतꣳ सलिलꣳ
सर्वमा इदम्। तुच्छेनाभ्वपिहितं यदासीत्तमसस्तन्महिना जायतैकम्[१५]
कामस्तदग्रे समवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्। सतो बन्धु-
मसति निरविन्दन् हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा[१६] तिरश्चीनो विततो
रश्मिरेषामधस्विदासी३दुपरिस्विदासी३त्। रेतोधा आसन्महिमान
आसन्त्स्वधा अवस्तात्प्रयतिः परस्तात्[१७] को अद्धा वेद क इह
प्रवोचत्कुत आ जाता कुत इयं विसृष्टिः। अर्वाग्देवा अस्य विसर्जना-
याऽथाको वेदयत आ बभूव[१८] इयं विसृष्टिर्यत आ बभूव यदि वा
दधे यदि वा न। यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्त्सो अङ्ग वेद यदि वा
न वेद[१९] किंस्विद्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्ट
तक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदुतद्यदध्यतिष्ठद् भुवनानि धारयन्[२०]
ब्रह्मवनं ब्रह्म सवृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो
मनसा विब्रवीमि वो ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्[२१] प्रातरग्निं
प्रातरिन्द्रꣳ हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना। प्रातर्भगं पूषणं
ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रꣳ हुवेम[२२] प्रातर्जितं भगमुग्रꣳ हुवेम
वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता। आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं
भक्षीत्याह[२३] भग प्रणेतर्भगसत्यराधो भगे मां धियमुद वददन्नः।
भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम[२४] उतेदानीं
भगवन्तः स्याम उत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम्। उतोदिता मघवन्त्सूर्यस्य
वयं देवानाꣳ सुमतौ स्याम[२५] भग एव भगवाँ अस्तु देवास्तेन वयं
भगवन्तः स्याम। तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि स नो भग पुर एता
भवेह[२६] समध्वरायोषसो नमन्त दधिक्रावेव शुचये पदाय अर्वाचीनं
वसुविदं भगं नो रथमिवाश्वा वाजिन आवहन्तु[२७] अश्वावतीर्गोमती-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नेउषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः । घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीना यूयं पातस्वस्तिभिः सदा नः[२८क] ॥११॥

सं० ३।१।१-२

(सोमोपस्थानमन्त्राः, विश्वेदेवा ऋषयः)

अबंद्धं मनो दरिद्रं चक्षुः सूर्यो ज्योतिषा श्रेष्ठो दीक्षे मा मा हासीः[१] उन्दतीर्बलं धत्तौ जो धत्त बलं धत्त मा मे दीक्षां मा तपो निर्वधिष्ट[२]

एष ते गायत्रो भाग इति मे सोमाय ब्रूतात्[१] एष ते त्रैष्टुभो (भाग इति मे सोमाय ब्रूतात्[२] एष ते) जागतो भाग इति मे सोमाय ब्रूताच्छन्दोमाना साम्राज्यं गच्छेति मे सोमाय ब्रूतात्[३] प्रजापतौ त्वा मनसि जुहोमि[४] ॥१॥

सं० ३।१।४

(पशूपाकरणमन्त्राः ॥ त्रिष्टुप्, १,९-१० अनुष्टुप्, ११-१२ द्विपदा । विश्वेदेवा ऋषयः)

प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा जाताश्च या इमाः । तस्मै प्रति प्र वेदय चिकित्वा अनु मन्यताम्[१] इमं पशुं पशुपते ते अद्य बध्नाम्यग्ने सुकृतस्य मध्ये । अनु मन्यस्व सुयजा यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यम्[२] प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्ति पूर्वे प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् । सुवर्गं याहि पथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः[३] येषामीशे पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम् । निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु[४] ये बध्यमानमनु बध्यमाना अभ्यैक्षन्त मनसा चक्षुषा च । अग्निस्ता अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संविदानः[५] य आरण्याः पशवो विश्वरूपाः विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः । वायुस्ता अग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संविदानः[६] प्रमुञ्चमाना भुवनस्य रेतो गातुं धत्त यजमानाय देवाः । उपाकृत शशमानं यदस्थाज्जीवं देवानामप्येतु पाथः[७] नाना प्राणो यजमानस्य पशुना यज्ञो देवेभिः सह देवयानः । जीवं देवानामप्येतु पाथः सत्याः सन्तु

(क) पीवोन्नां ३० ते शुक्रासः ३० सोमो धेनुं ३० इन्द्रस्तरस्वान् ३० शुचिन्नु स्तोमं ३० आ देवो यातु ३० सूर्यो देवीं ३२ अहमस्मि ३५ भर्तासिन् १० हरिं हरन्तं ६ ता सूर्या चन्द्रमसा २८ अनु० ११ आहत्यमन्त्राः २९१ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यज॑मानस्य॒ कामा॑ः[८] यत्प॒शुर्मा॒युमकृ॒तोरो॑ वा प॒द्भिरा॑ह॒तेऽग्निर्मा॑ तस्मा-देन॑सो॒ विश्वा॑न्मुञ्च॒त्वꣳह॑सः[९] शमि॑तार उपे॒तन॑ य॒ज्ञं दे॒वेभि॑रिन्वि॒तम् । पाशा॑त्प॒शुं प्र मु॑ञ्चत ब॒न्धाद्य॒ज्ञप॑तिं॒ परि॑[१०] अदि॑ति॒ः पाशं॒ प्र मु॑मोक्त्वे॒तं नम॑ः प॒शुभ्य॑ः पशु॒पत॑ये करोमि[११] अ॒रा॒ती॒यन्त॒मध॑रं कृणोमि॒ यं द्वि॒ष्मस्तस्मि॒न्प्रति॑ मुञ्चामि॒ पाश॑म्[१२] त्वामु॑ ते द॑धिरे ह॒व्य॒वाहꣳ॑ शृ॒तं क॒र्तार॑मु॒त य॒ज्ञियं॑ च । अग्ने॒ सद॑क्षः॒ सत॑नु॒र्हि भू॒त्वाऽथ॑ ह॒व्या जा॑तवेदो जुषस्व[१३] जात॑वेदो व॒पया॑ गच्छ दे॒वान्त्वꣳ हि होता॑ प्र॒थमो॑ ब॒भूथ॑ । घृ॒तेन॒ त्वं त॒नुवो॑ वर्धयस्व॒ स्वाहा॑कृतꣳ ह॒विर॑दन्तु दे॒वाः[१४] स्वाहा॑ दे॒वेभ्य॑ः[१५] दे॒वेभ्य॒ः स्वाहा॑[१६] ॥२॥

सं० ३।१।६

(आग्नीध्रामिमर्शनादिविधयः, द्रोणकलशाद्यासादनमन्त्रविशेषाश्च ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

यु॒नज्मि॑ ते पृथि॒वीं ज्योति॑षा स॒ह । यु॒नज्मि॑ वा॒युम॒न्तरि॑क्षेण॒ ते स॒ह[१] यु॒नज्मि॒ वाचꣳ॑ स॒ह सूर्ये॑ण ते । यु॒नज्मि॑ ति॒स्रो वि॒पृच॒ः सूर्य॑स्य ते[२] अ॒ग्निर्दे॒वता॑ गाय॒त्री छन्द॑ उपा॒ꣳशोः पात्र॑मसि । सोमो॑ दे॒वता॑ त्रि॒ष्टुप्छन्दो॑-ऽन्तर्या॒मस्य॒ पात्र॑मसि[३] इन्द्रो॑ दे॒वता॒ जग॑ती॒ छन्द॑ इन्द्रवा॒यवो॑ः पात्र॑मसि । बृह॒स्पति॑र्दे॒वता॑ऽनु॒ष्टुप्छन्दो॑ मि॒त्रावरु॑णयो॒ः पात्र॑मसि[४] अ॒श्विनौ॑ दे॒वता॑ प॒ङ्क्तिश्छन्दो॒ऽश्विनो॒ः पात्र॑मसि । सूर्यो॑ दे॒वता॑ बृह॒ती छन्द॑ः शु॒क्रस्य॒ पात्र॑मसि[५] च॒न्द्रमा॑ दे॒वता॑ स॒तो बृह॑ती छन्दो॑ म॒न्थिन॒ः पात्र॑मसि । विश्वे॑ दे॒वा दे॒वतो॒ष्णिहा॒ छन्द॑ आग्रय॒णस्य॒ पात्र॑मसि[६] इन्द्रो॑ दे॒वता॑ क॒कुच्छन्द॑ उ॒क्थाना॑ं पात्र॑मसि । पृथि॒वी दे॒वता॑ वि॒राट् छन्दो॑ ध्रु॒वस्य॒ पात्र॑मसि[७] ॥३॥

सं० ३।१।७

(स्पर्धावतोर्यजमानयोः प्रयोगाः केचिन्मन्त्राश्च । विश्वेदेवा ऋषयः)

आसन्या॑न्मा॒ मन्त्रा॑त्पाहि॒ कस्या॑श्चिद॒भिश॑स्त्याः[१] सं॒वे॒शाय॑ त्वोप-वे॒शाय॑ त्वा गाय॑त्र्या॒ (ऽभिभू॑त्यै॒ स्वाहा॑[२] सं॒वे॒शाय॑ त्वोपवे॒शाय॑ त्वा) त्रि॒ष्टुभो॒ (ऽभिभू॑त्यै॒ स्वाहा॑[३] सं॒वे॒शाय॑ त्वोपवे॒शाय॑ त्वा॒) जग॑त्या अ॒भिभू॑त्यै॒ स्वाहा॑[४] प्रा॒णा॒पा॒नौ मृ॒त्योर्मा॑ पातम्[५] प्रा॒णा॒पा॒नौ मा॒ मा॑ हासिष्टम्[६] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ३।१।८

(उपांशुग्रहाभिषवः विधिः, मन्त्राश्च ।। २, ४ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

निग्राभ्याः स्थ देवश्रुत आयुर्मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयतापानं मे तर्पयत व्यानं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पयत श्रोत्रं मे तर्पयत मनो मे तर्पयत वाचं मे तर्पयताऽऽत्मानं मे तर्पयताङ्गानि मे तर्पयत प्रजां मे तर्पयत पशून्मे तर्पयत गृहान्मे तर्पयत गणान्मे तर्पयत सर्वगणं मा तर्पयत तर्पयत मा गणा मे मा वितृषन्[१] अवीवृधं वो मनसा सुजाता ऋतंप्रजाता भग इद्वः स्याम इन्द्रेण देवीर्वीरुधः संविदाना अनु मन्यन्ताꣳ सवनाय सोमम्[२] आमाऽस्कान्त्सह प्रजया सह रायस्पोषेणेन्द्रियं मे वीर्यं मा निर्वधीः[३] द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः तृतीयं योनिमनु-संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्तहोत्राः[४] ।।५।।

सं० ३।१।९

आघारसंस्रावमन्त्राश्च ।। १-३ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निः प्रातः सवने पात्वस्मान्वैश्वानरो महिना विश्वशंभूः । स नः पावको द्रविणं दधात्वायुष्मन्तः सह भक्षा स्याम[१] विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन्द्वितीये सवने न जह्युः । आयुष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानाꣳ सुमतौ स्याम[२] इदं तृतीयꣳ सवनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त । ते सौधन्वनाः सुवरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वसीयो नयन्तु[३] अध्वरो यज्ञोऽयमस्तु देवा ओषधीभ्यः पशवे नो जनाय । विश्वस्मै भूतायाध्वरोऽसि स पिन्वस्व घृतवद्देव सोम[४] एष ते रुद्र भागो यं निरयाचथास्तं जुषस्व विदेर्गौपत्यꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्स-रीणाꣳ स्वस्तिम्[५] ।।६।।

सं० ३।१।१०

(प्रवृतहोमादिमन्त्राभिधानम् ।। २ गायत्री, ३-५ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्पतये देवि वाक् । यद्वाचो मधुमत्त-स्मिन्मा धाः स्वाहा सरस्वत्यै[१] ऋचा स्तोमꣳ समर्धय गायत्रेण रथंतरम् । बृहद्गायत्रवर्तनि[२] यस्ते द्रप्सः स्कन्दति यस्ते अꣳशुर्वा-हुच्युतो धिषणयोरुपस्थात् । अध्वर्योर्वा परि यस्ते पवित्रात्स्वाहाकृत-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मिन्द्राय तं जुहोमि[३] यो द्रप्सो अꣳशुः पतितः पृथिव्यां परिवापात्पुरोडाशात्करम्भात्। धानासोमान्मन्थिन इन्द्र शुक्रात्स्वाहा कृतमिन्द्राय तं जुहोमि[४] यस्ते द्रप्सो मधुमाꣳ इन्द्रियावान्त्स्वाहाकृतः पुनरप्येति देवान्। दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि[५] वागग्रेगा अग्र एत्वृजुगा देवेभ्यो यशो मयि दधती प्राणान्पशुषु प्रजां मयि च यजमाने च[६] विष्णो त्वन्नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्य। प्र ते धारामधुश्चुत उत्सं दुहुते अक्षितम्[७] ॥७॥

सं० ३।२।१

(पवमानग्रहत्रयम् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

श्येनोऽसि गायत्रछन्दा अनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सम्पारय[१] सुपर्णोऽसि त्रिष्टुप्छन्दा अनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सम्पारय[२] सधाऽसि जगतीछन्दा अनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सम्पारय[३] उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा[४] (उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा)[५] (उपयामगृहीतोऽसि) विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[६] ॥८॥

सं० ३।२।२

(सवननिरूपणम् ॥ १-३ त्रिष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यौ पर्यावर्तेते जठरेव पादाः तयोः पश्यन्तो अतियन्त्यन्यमपश्यन्तः सेतुनाऽति यन्त्यन्यम्[१] द्वे द्रधसी सतती वस्त एकः केशी विश्वा भुवनानि विद्वान्। तिरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमादत्ते अनुहाय जार्यै[२] ॥९॥

सं० ३।२।३

(सोमावेक्षणम् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

परिभूरग्निं परिभूरिन्द्रं परिभूर्विश्वान्देवान्परिभूर्माꣳ सह ब्रह्मवर्चसेन स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते शꣳराजन्नोषधीभ्योऽच्छिन्नस्य ते रयिपते सुवीर्यस्य रायस्पोषस्य ददितारः स्याम तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त इदन्मुमृजे[१] प्राणाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व[२] अपानाय (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[३] व्यानाय (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[४] वाचे (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[५] दक्षक्रतुभ्यां (मे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वर्चोदौ वर्चसे पवेथाम्)[६] चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदौ वर्चसे पवेथाम्[७] श्रोत्राय मे (वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[८] आत्मने (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[९] अङ्गेभ्यो (मे वर्चोदा वर्चसे पवध्वम्)[१०] आयुषे (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[११] वीर्याय (मे वर्चोदा वर्चसे पवस्व)[१२] विष्णोः (जठरमसि वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व)[१३] इन्द्रस्य (जठरमसि वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व)[१४] विश्वेषां देवानां जठरमसि वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व[१५] कोऽसि को नाम कस्मै त्वा काय त्वा यं त्वा सोमेनातीतृपं यं त्वा सोमेनामीमदꣳ सुप्रजाः प्रजया भूयासꣳ सुवीरो वीरैः सुवर्चा वर्चसा सुपोषः पोषैः विश्वेभ्यो मे रूपेभ्यो वर्चोदा वर्चसे पवस्व तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त इदमुन्मृजे[१६] ॥१०॥

सं० ३।२।४

(स्फ्याद्युपस्थानमन्त्राः विधिश्च ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

स्फ्यः स्वस्तिर्विघनः स्वस्तिः पर्शुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्तिः यज्ञिया यज्ञकृतः स्थ ते माऽस्मिन्यज्ञ उप ह्वयध्वमुप मा द्यावापृथिवी ह्वयेतामुपाऽऽस्तावः कलशः सोमो अग्निरुपदेवा उप यज्ञ उप मा होत्रा उपहवे ह्वयन्ताम्[१] नमोऽग्नये मखघ्ने मखस्य मा यशोऽर्यात[२] नमो रुद्राय मखघ्ने नमस्कृत्या मा पाहि[३] नम इन्द्राय मखघ्न इन्द्रियं मे वीर्यं मा निर्वधीः[४] दृढेस्थः शिथिरे समीची माऽꣳहसस्पातꣳ सूर्यो मा देवो दिव्यादꣳहसस्पातु। वायुरन्तरिक्षादग्निः पृथिव्या यमः पितृभ्यः सरस्वती मनुष्येभ्यः[५] देवी द्वारौ मा मा संतापम्[६] नमः सदसे नमः सदसस्पतये नमः सखीनाम्। पुरोगाणां चक्षुषे नमो दिवे नमः पृथिव्यै[७] अहे दैधिषव्योदतस्तिष्ठान्यस्य सदने सीद योऽस्मत्पाकतरः[८] उन्निवत उदुद्वतश्च गेषम्[९] पातं मा द्यावापृथिवी अद्याह्नः[१०] आगन्त पितरः पितृमानहं युष्माभिर्भूयासꣳ सुप्रजसो मया यूयं भूयास्त[११] ॥११॥

सं० ३।२।५

(भक्षमन्त्राः ॥ ७ गायत्री, ८ बृहती, ९, २४ त्रिष्टुप्, ११ अनुष्टुप्,
१३ द्विपदा गायत्री। विश्वेदेवा ऋषयः)।

भक्षेहि माऽऽविश दीर्घायुत्वाय शंतनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे सुप्रजास्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदोऽस्यश्विनोस्त्वा बाहुभ्याꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सध्यासम् । नृचक्षसं त्वा देव सोम सुचक्षा अव रुयेषं मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानाम् । वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहत-शीर्ष्णी वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे शंभूर्मयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्र चर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मा राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वधीः वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे वसुमद्गणस्य सोम देव ते मतिविदः प्रातःसवनस्य गायत्रछन्दस इन्द्रपीतस्य (मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि)[१] नराशंसपीतस्य (प्रातःसवनस्य गायत्र-छन्दसः) पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[२] (भक्षेहि मा ऽऽविश दीर्घायुत्वाय शं तनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे सुप्रजास्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदोऽसि अश्विनोस्त्वा बाहुभ्यां सध्यासं नृचक्षसं त्वा देव सोम सुचक्षा अव रुयेषं मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानां वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहतशीर्ष्णी वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे शंभूर्मयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्र चर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मा राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वधीः वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे) रुद्रवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदो माध्यं-दिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[३] (नराशंसपीतस्य माध्यंदिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्छन्दसः पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि)[४] (भक्षेहि माऽऽविश दीर्घायुत्वाय शंतनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे सुप्रजास्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदोऽसि अश्विनोस्त्वा बाहुभ्यां सध्यासं नृचक्षसन्त्वा देव सोम सुचक्षा अवरुयेषं मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानां वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहतशीर्ष्णी वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे शंभूर्मयो भूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्र चर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मा राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वधीः वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे आदित्यवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[५] नराशंसपीतस्य तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दसः पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि)[६] आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वृष्णियम् । भवा वाजस्य संगथे[७] हिन्वं मे गात्रा हरिवो गणान्मे मा वि तीतृषः । शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व मा मेऽवाङ्नाभिमति गाः[८] अपाम सोममृता अभूमादर्श्म ज्योतिरविदाम देवान् । किमस्मान्कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य[९] यन्म आत्मनो मिन्दाऽभूदग्निस्तत्पुनराऽहार्जातवेदा विचर्षणिः[१०] पुनरग्निश्चक्षुरदात्पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः । पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुरा धत्तमक्ष्योः[११] इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य हरिवत इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[१२] आपूर्याः स्थाऽऽ मा पूरयत प्रजया च धनेन च[१३] एतत्ते तत ये च त्वामनु[१४] एतत्ते पितामह (ये च त्वा मनु)[१५] (एतत्ते) प्रपितामह ये च त्वा मनु[१६] अत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वम्[१७] नमो वः पितरो रसाय (पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्त येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्)[१८] नमो वः पितरः शुष्माय (पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्तयेऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्)[१९] नमो वः पितरो जीवाय (पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्त येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्)[२०] नमो वः पितरः स्वधायै (पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्तयेऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्)[२१] नमो वः पितरो मन्यवे (पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्तयेऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्)[२२] नमो वः पितरो घोराय पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्तयेऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासम्[२३] प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयँ स्याम पतयो रयीणाम्[२४] देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि[२५] मनुष्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि[२६] पितृकृतस्यैन-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सौऽव्रयजनमसि[२७] अप्सु धौतस्य सोम देव ते नृभिः स्तुतस्येष्टयजुषः स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य यो भक्षो अश्वसनिर्यो गोसनिस्तस्य ते पितृभिर्भक्षकृतस्योपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[२८] ॥१२॥

सं० ३।२।६

(पृषदाज्यम्, दधिघर्ममन्त्रश्च, २ बृहती, विश्वेदेवा ऋषयः)

महीनां पयोऽसि[१] विश्वेषां देवानां तनूः[२] ऋध्यासमद्य पृषतीनां ग्रहं पृषतीनां ग्रहोऽसि[३] विष्णोर्हृदयमसि[४] एकमिष विष्णुस्त्वाऽनु विचक्रमे[५] भूतिर्दध्ना घृतेन वर्धतां तस्य मेष्टस्य वीतस्य द्रविणमा गम्यात्[६] ज्योतिरसि वैश्वानरं पृश्नियै दुग्धम्[७] यावती द्यावापृथिवी महित्वा यावच्च सप्त सिन्धवो वितस्थुः । तावन्तमिन्द्र ते ग्रहꣳ सहोर्जा गृह्णाम्यस्तृतम्[८] ॥१३॥

सं० ३।२।७

(स्तुतशस्त्रयोरभिधानम् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

देव सवितरेतत्ते प्राऽऽह तत्प्र च सुव प्र च यज बृहस्पतिर्ब्रह्माऽऽयुष्मत्या ऋचो मा गात तनूपात्साम्नः सत्या व आशिषः सन्तु सत्या आकूतय ऋतं च सत्यं च वदत स्तुत देवस्य सवितुः प्रसवे[१] स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जं मह्यꣳ स्तुतं दुहामा मां स्तुतस्य स्तुतं गम्या (दिन्द्रियावन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषं सा मे सत्याऽऽशीर्देवेषु भूयाद्ब्रह्मवर्चसं माऽऽगम्यात् । यज्ञो बभूव स आबभूव स प्र जज्ञे स वावृधे स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माꣳ अधिपतीन्करोतु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्)[२] शस्त्रस्य शस्त्रमस्यूर्जं मह्यꣳ शस्त्रं दुहामा मां शस्त्रस्य शस्त्रं गम्यादिन्द्रियावन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषम् । सा मे सत्याऽऽशीर्देवेषु भूयाद्ब्रह्मवर्चसं माऽऽगम्यात् । यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माꣳ अधिपतीन्करोतु वयꣳ स्याम पतयोरयीणाम्[३] ॥१४॥

सं० ३।२।८

(प्रस्थितयाज्याख्यहोमादिमन्त्राः ॥ ९-१३, १६-१७ त्रिष्टुप्, १४-१५ जगती, २२ अनुष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

श्येनाय पत्वने स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[१] विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[२] परिधये जनप्रथनाय स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[३] ऊर्जे होत्राणाꣳ स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नमः[४] पर्यसे होत्राणा२ँ स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[५] प्रजा-
पतये मनवे स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[६] ऋतमृतपाः
सुवर्वाट्स्वाहा वट्स्वयमभिगूर्ताय नमः[७] तृम्पन्ता२ँ होत्रा मधोर्घृतस्य[८]
यज्ञपतिमृषय एनसाऽऽहुः । प्रजा निर्भक्ता अनुतप्यमाना । मघव्यौ
स्तोकावप तौ रराध । सं नस्ताभ्या२ँ सृजतु विश्वकर्मा[९] घोरा
ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः । चक्षुष एषां मनसश्च सन्धौ । बृहस्पतये महि
षद्द्युमन्नमः । नमो विश्वकर्मणे स उ पात्वस्मान्[१०] अनन्यान्त्सोम-
पान्मन्यमानः । प्राणस्य विद्वान्त्समरे न धीरः । एनश्चकृवान्महि
बद्ध एषाम् । तं विश्वकर्मन्प्रमुञ्चा स्वस्तये[११] ये भक्षयन्तो न वसू-
न्यानृहुः । यानग्नयोऽन्वतप्यन्त धिष्णियाः । इयं तेषामवया दुरिष्ट्यै ।
स्विष्टिं नस्तां कृणोतु विश्वकर्मा[१२] नमः पितृभ्यो अभि ये नो अख्य-
न्यज्ञकृतो यज्ञकामाः सुदेवाः । अकामा वो दक्षिणां न नीनिम मा
नस्तस्मादेनसः पापयिष्ट[१३] अस्मे देवासो वपुषे चिकित्सत यमाशिरा
दम्पती वाममश्नुतः । पुमान्पुत्रो जायते विन्दते वस्वथ विश्वे अरपा
एधते गृहः[१४] आशीर्दाया दम्पती वाममश्नुतामरिष्टो रायः सचता२ँ
समोकसा । य आऽसिचत्संदुग्धं कुम्भ्या सहेष्टेन यामन्नमतिं जहातु सः[१५]
सर्पिर्ग्रीवी पीवर्यस्य जाया पीवानः पुत्रा अकृशासो अस्य । सहजानिर्यः
सुमखस्यमान इन्द्रायाऽऽशिर२ँ सहकुम्भ्याऽदात्[१६] आशीर्म ऊर्जमुत
सुप्रजास्त्वमिषं दधातु द्रविण२ँ सवर्चसम् । संजयन् क्षेत्राणि सहसाऽह-
मिन्द्र कृण्वानो अन्या२ँ अधरान्त्सपत्नान्[१७] भूतमसि भूते मा धा
मुखमसि मुखं भूयासम्[१८] द्यावापृथिवीभ्यान्त्वा परिगृह्णामि[१९] विश्वे
त्वा देवा वैश्वानराः प्र च्यावयन्तु[२०] दिवि देवान्दृ२ँहान्तरिक्षे वया२ँसि
पृथिव्यां पार्थिवान्[२१] ध्रुवं ध्रुवेण हविषाऽव सोमं नयामसि यथा नः
सर्वमिज्जगदयक्ष्म२ँ सुमना असत् यथा न इन्द्र इद्विशः केवलीः सर्वाः
समनसः करत् यथा नः सर्वा इद्दिशोऽस्माकं केवलीरसन्[२२] ॥१५॥

सं० ३।२।९

(प्रतिगरः, तन्मन्त्राश्च ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

उक्थशाः[१] उक्थं वाचि[२] उक्थं वाचीन्द्राय[३] शो२ँसा-
मोद इव[४] ॥१६॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ३।३।१०

(प्रतिनिर्ग्राह्यमन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

उपयामगृहीतोऽसि वाक्षसदसि त्वा वाक्याभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां गृह्णामि[१] उपयामगृहीतोऽस्यृतसदसि चक्षुष्पाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां गृह्णामि[२] उपयामगृहीतोऽसि श्रुतसदसि श्रोत्रपाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां गृह्णामि[३] देवेभ्यस्त्वा[४] विश्वदेवेभ्यस्त्वा[५] विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः[६] विष्णवुरुक्रमैष ते सोमस्तꣳ रक्षस्व तं ते दुश्चक्षा माऽवख्यत्[७] मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्पा वाचं मे पाहि[८] मयि वसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मे पाहि[९] मयि वसुः संयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रं मे पाहि[१०] भूरसि श्रेष्ठो रश्मीनां प्राणपाः प्राणं मे पाहि[११] धूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामपानपा अपानं मे पाहि[१२] यो न इन्द्रवायू (अभिदासति भ्रातृव्य उत्पिपीते शुभस्पती इदमहं तमधरं पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि)[१३] यो नो मित्रावरुणा (वभिदासति भ्रातृव्य उत्पिपीते शुभस्पती इदमहं तमधरं पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि)[१४] योनोऽश्विनावभिदासति भ्रातृव्य उत्पिपीते शुभस्पती इदमहं तमधरं पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि[१५] ।।१७।।

सं० ३।३।११

(अतिग्राह्यगतमन्त्राः ।। १०-१२ द्विपदा गायत्री । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्ने तेजस्विन्तेजस्वी त्वं देवेषु भूयास्तेजस्वन्तं मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु[१] दीक्षायै च त्वा तपसश्च तेजसे जुहोमि[२] तेजोविदसि तेजो मा मा हासीन्माऽहं तेजो हासिषं मा मां तेजो हासीत्[३] इन्द्रौजस्विन्नोजस्वी त्वं देवेषु भूया ओजस्वन्तं मा मा युष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु[४] ब्रह्मणश्च त्वा क्षत्रस्य चौजसे जुहोमि[५] ओजोविदस्योजो मा मा हासीन्माऽहमोजो हासिषं मा मा ओजो हासीत्[६] सूर्य भ्राजस्विन्भ्राजस्वी त्वं देवेषु भूया भ्राजस्वन्तं मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु[७] वायोश्च त्वाऽपां च भ्राजसे जुहोमि[८] सुवर्विदसि सुवर्मा मा हासीन्माऽहꣳ सुवर्हासिषं मा माꣳसुवर्हासीत्[९] मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु[१०] मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्रियं दधातु[११] मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु[१२] ॥१८॥

सं० ३।३।२

(स्तोत्रोपाकरणं, प्रतिगराङ्गमन्त्रश्च ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

वायुर्हिङ्कर्ताऽग्निः प्रस्तोता प्रजापतिः साम बृहस्पतिरुद्गाता विश्वे देवा उपगातारो मरुतः प्रतिहर्तार इन्द्रो निधनं ते देवाः प्राणभृतः प्राणं मयि दधतु[१] इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शꣳसिषद्विश्वे देवाः सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हिꣳसीर्मधु मनुष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधुवदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासꣳशुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनु मदन्तु[२] ॥२०॥

सं० ३।३।३

(अदाभ्यांशुग्रहमन्त्राः ॥ २३-२५ अनुष्टुप्, आद्या स्वराट् । विश्वेदेवा ऋषयः)

वसवस्त्वा प्र वृहन्तु गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः प्रियं पाथ उपेहि[१] रुद्रास्त्वा प्र वृहन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथ उपेहि[२] आदित्यास्त्वा द्र वृहन्तु जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथ उपेहि[३] मान्दासु ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि[४] भन्दनासु (ते शुक्र शुक्र मा धूनोमि)[५] कोतनासु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[६] नूतनासु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[७] रेशीषु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि[८]) मेषीषु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[९] वाशीषु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[१०] विश्वभृत्सु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[११] माध्वीषु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[१२] ककुहासु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[१३] शक्वरीषु (ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि)[१४] शुक्रासु ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि[१५] शुक्रं ते शुक्रेण गृह्णाम्यह्नो रूपेण सूर्यस्य रश्मिभिः । आस्मिन्नुग्रा अचुच्यवुर्दिवो धारा असश्चत[१६] ककुहꣳरूपं वृषभस्य रोचते बृहत्[१७] सोमः सोमस्य पुरोगाः शुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः[१८] यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा[१९] उशिक् त्वं देव सोम गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः प्रियं पाथो अपीहि[२०] वशी त्वं देव

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सोम त्रैष्टुंभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथो अपीहि[२१] अस्मत्सखा त्वं देव सोम जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथो अपीहि[२२] आ नः प्राण एतु परावत आऽन्तरिक्षाद्दिवस्परि। आयुः पृथिव्या अध्यमृतमसि प्राणाय त्वा[२३] इन्द्राग्नी मे वर्चः कृणुतां वर्चः सोमो बृहस्पतिः। वर्चो मे विश्वेदेवा वर्चो मे धत्तमश्विना[२४] दधन्वे वा यदीमनु वोचद्ब्रह्माणि वेरु तत्। परि विश्वानि काव्या नेमिश्चक्रमिवाभवत्[२५] ॥२१॥

सं० ३।३।५

(द्वादशाहशेषाः पृश्निग्रहाख्या उन्मानविशेषाः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

वायुरसि प्राणो नाम सवितुराधिपत्येऽपानं मे दाः[१] चक्षुरसि श्रोत्रं नाम धातुराधिपत्य आयुर्मे दाः[२] रूपमसि वर्णो नाम बृहस्पतेराधिपत्ये प्रजां मे दाः[३] ऋतमसि सत्यं नामेन्द्रस्याऽऽधिपत्ये क्षत्रं मे दाः[४] भूतमसि भव्यं नाम पितृणामाधिपत्येऽपामोषधीनां गर्भं धाः[५] ऋतस्य त्वा व्योमने[६] ऋतस्य त्वा विभूमने[७] ऋतस्य त्वा विधर्मणे[८] ऋतस्य त्वा सत्याय[९] ऋतस्य त्वा ज्योतिषे[१०] ॥२२॥

सं० ३।३।६

(गवामयनिका परः संज्ञका अतिग्राह्या ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो गृह्णामि[१] ओषधीभ्यस्त्वा प्रजाभ्यो गृह्णामि[२] प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतये गृह्णामि[३] ॥२३॥

सं० ३।३।६

(सोमाङ्गाश्रावणादिमन्त्रविधानम् ॥ विश्वदेवा ऋषयः)

आश्रावय[१] अस्तु श्रौषट[२] यज[३] ये यजामहे[४] वषट्[५] ॥२४॥

सं० ३।३।८

(अवभृथाङ्गवेदिदाहादिमन्त्राः ॥ १, २ त्रिष्टुप्, ५-६ अनुष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि रक्षतादिमम्[१] यत्कुसीदमप्रतीत्तं मयि येन यमस्य बलिना चरामि। इहैव सन्निरवदये तदेतत्तदग्ने अनृणो भवामि[२] विश्वलोप विश्वदावस्य त्वाऽऽसञ्जुहोमि[३] अग्धादेको-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऽहुतादेकः समसनादेकः। ते नः कृण्वन्तु भेषजꣳ सदः सहो वरेण्यम्[४]
अयं नो नभसा पुरः सꣳस्फानो अभि रक्षतु। गृहाणामसमर्त्यै बहवो
नो गृहा असन्[५] स त्वं नो नभसस्पत ऊर्जं नो धेहि भद्रया। पुनर्नो
नष्टमा कृधि पुनर्नो रयिमा कृधि[६] देव सꣳस्फान सहस्रपोषस्येशिषे
स नो रास्वाज्यानिꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम्[७] ॥२५॥

सं० ३।३।९

(जीर्णवृषभालम्भः ॥ १-५ त्रिष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

एतं युवानं परि वो ददामि तेन क्रीडन्तीश्चरत प्रियेण। मा नः
शाप्त जनुषा सुभागा रायस्पोषेण समिषा मदेम[१] नमो महिम्न उत
चक्षुषे ते मरुतां पितस्तदहं गृणामि। अनु मन्यस्व सुयजा यजाम जुष्टं
देवानामिदमस्तु हव्यम्[२] देवानामेष उपनाह आसीदपां गर्भ ओषधीषु
न्यक्तः। सोमस्य द्रप्समवृणीत पूषा बृहन्नद्रिरभवत्तदेषाम्[३] पिता
वत्सानां पतिरघ्नियानामथो पिता महतां गर्गराणाम्। वत्सो जरायु
प्रतिधुक् पीयूष आमिक्षामस्तु घृतमस्य रेतः[४] त्वां गावोऽवृणत
राज्याय त्वाꣳ हवन्त मरुतः स्वर्काः। वर्ष्मन्क्षत्रस्य ककुभि शिश्रियाण-
स्ततो न उग्रो वि भजा वसूनि[५] ॥२६॥

सं० ३।३।१०

(पाशुकगर्भप्रायश्चित्तम् ॥ १ बृहती; २, ४ अनुष्टुप्; ३ न्यङ्कुसारिणी;
५ एकपदा गायत्री; ७ गायत्री ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

सूर्यो देवो दिविषद्भ्यो धाता क्षत्राय वायुः प्रजाभ्यः। बृहस्पतिस्त्वा
प्रजापतये ज्योतिष्मतीं जुहोतु[१] यस्यास्ते हरितो गर्भोऽथो योनिर्हि-
रण्ययी। अङ्गान्यहुता यस्यै तां देवैः समजीगमम्[२] आ वर्तन
वर्तय नि निवर्तन वर्तयेन्द्र नर्दबुद। भूम्याश्चतस्रः प्रदिशस्ताभिरा
वर्तया पुनः[३] वि ते भिनद्मि तकरीं वि योनिं वि गवीन्यौ। वि
मातरं च पुत्रं च वि गर्भं च जरायु च[४] बहिस्ते अस्तु बालिति[५]
उरुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुः पवमानो धीर आनञ्ज गर्भम्। एकपदी द्विपदी
त्रिपदी चतुष्पदी पञ्चपदी षट्पदी सप्तपद्यष्टापदी भुवनाऽनु प्रथताꣳ
स्वाहा[६] मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतां
नो भरीमभिः[७] ॥२७॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ३।४।२

(वशालम्भनमन्त्राः १, ७, ९, त्रिष्टुप्; विश्वेदेवा ऋषयः)

आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार। उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम्[1] आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा। किक्किटा ते मनः प्रजापतये स्वाहा[2] (आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा) किक्किटा ते प्राणं वायवे स्वाहा[3] (आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा) किक्किटा ते चक्षुः सूर्याय स्वाहा[4] (आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा) किक्किटा ते श्रोत्रं द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा[5] (आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा) किक्किटा ते वाचꣳ सरस्वत्यै स्वाहा[6] त्वं तुरीया वशिनी वशाऽसि सकृद्यत्वा मनसा गर्भ आशयत्। वशा त्वं वशिनी गच्छ देवान्त्सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः[7] अजाऽसि रयिष्ठा पृथिव्याꣳ सीदोर्ध्वाऽन्तरिक्षमुप तिष्ठस्व दिवि ते बृहद्भाः। तन्तुं तन्वन्रजसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पथो रक्ष धिया कृतान्[8] अनुल्बणं वयत जोगुवामपो मनुर्भव जनया दैव्यं जनम्[9] मनसो हविरसि प्रजापतेर्वर्णः[10] गात्राणान्ते गात्रभाजो भूयास्म[11] ॥२८॥

सं० ३।४।४

(जयहोममन्त्राः तत्प्रशंसा च ॥ १३ त्रिष्टुप्, विश्वेदेवा ऋषयः)

चित्तं च[1] चित्तिश्च[2] आकूतं च[3] आकूतिश्च[4] विज्ञातं च[5] विज्ञानं च[6] मनश्च[7] शक्करीश्च[8] दर्शश्च[9] पूर्णमासश्च[10] बृहच्च[11] रथंतरं च[12] प्रजापतिर्जयानिन्द्राय वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु। तस्मै विशः समनमन्त सर्वाः स ग्रः स हि हव्यो बभूव[13] ॥२९॥

सं० ३।४।५

(अभ्यातानमन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निर्भूतानामधिपतिः स मावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[1] इन्द्रो ज्येष्ठानाम् (अधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[2] यमः पृथिव्या (अधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[3] वायुरन्तरिक्षस्य (अधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[४] सूर्यो दिवो (ऽधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[५] चन्द्रमा नक्षत्राणाम् (अधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[६] बृहस्पतिर्ब्रह्मणे (ऽधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[७] मित्रः सत्यानाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[८] वरुणोऽपाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[९] समुद्रः स्रोत्यानाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१०] अन्नꣳ साम्राज्यानामधिपति तन्माऽव (त्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[११] सोम ओषधीनाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१२] सविता प्रसवानाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्[१३] रुद्रः पशूनाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१४] त्वष्टा रूपाणाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१५] विष्णुः पर्वतानाम् (अधिपतिः समाऽवत्वस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१६] मरुतो गणानामधिपतयस्ते माऽवन्तु (अस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्)[१७] पितरः पितामहाः परेऽवरे ततास्ततामहा इह माऽवत अस्मिन्ब्रह्मन्नस्मिन्क्षत्रेऽस्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्[१८] ॥३०॥

सं० ३।४।७

(राष्ट्रभृन्मन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

ऋताषाडृतधामाग्निर्गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[१]
तस्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो नाम (ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[२]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुꣳहितो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा[३] तस्य मरीचयोऽप्सरस आयुवो (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[४] सुषुम्नः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[५] तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो बेकुरयो (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[६] भुज्यः सुपर्णो यज्ञो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[७] तस्य दक्षिणा अप्सरसस्तवा (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[८] प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[९] तस्य ऋक्सामान्यप्सरसो वन्हयो (नामता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[१०] इषिरो विश्वव्यचा वातो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[११] तस्यापोऽप्सरसो मुदा (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[१२] भुवनस्य पते यस्य त उपरि ग्रहा इह च स नो रास्वाज्यानिꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम्[१३] परमेष्ठ्यधिपतिर्मृत्युगन्धर्व (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[१४] तस्य विश्वमप्सरसो भुवो (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[१५] सुक्षितिः सुभूतिर्भद्रकृत्सुवर्वान्पर्जन्यो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[१६] तस्य विद्युतोऽप्सरसो रुचो (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[१७] दूरेहेतिरमृडयो मृत्युर्गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[१८] तस्य प्रजा अप्सरसो भीरुवो (नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु ताभ्यः स्वाहा)[१९] चारुः कृपणकाशी कामो गन्धर्वः (स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा)[२०] तस्याधयोऽप्सरसः शोचयन्तीर्नाम ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु (ताभ्यः स्वाहा)[२१] स नो भुवनस्य पते यस्य त उपरि ग्रहा इह च। उरु ब्रह्मणेऽस्मै क्षत्राय महि शर्म यच्छ[२२] ॥३१॥

सं० ३।४।८, ३।४।१०

इदमहममुष्याऽऽमुष्यायणस्यान्नाद्यꣳ हरामि[१] वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्त्स्वावेशो अनमीवो भवा नः। यत्त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे[२] वास्तोष्पते शग्मया सꣳसदा ते सक्षीमहि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रण्वया गातुमत्या । आवः क्षेमं उत योगे वरं नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[३] ॥३२॥

सं० ३।५।१

(दर्शपूर्णमासाङ्गभूतारम्भणीयेष्टिः ॥ १-३ त्रिष्टुप् ४ शक्वरी, विश्वेदेवा ऋषयः)

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः यतः पौर्णमासी जिगाय । तस्यां देवा अधि संवसन्त उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्[१] यत्ते देवा अदधु-र्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा । सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्[२] निवेशनी संगमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती । सहस्रपोषꣳ सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना[३] अग्नीषोमौ प्रथमौ वीर्येण वसून्रुद्रानादित्यानिह जिन्वतम् । माध्यꣳहि पौर्णमासं जुषेथां ब्रह्मणा वृद्धौ सुकृतेन सातावथास्मभ्यꣳ सहवीराꣳ रयिं नियच्छतम्[४] ॥३३॥

सं० ३।५।३

(विष्णवतिक्रमाः ॥ विश्वेदेवा, ऋषयः)

अग्निना देवेन पृतना जयामि गायत्रेण छन्दसा त्रिवृता स्तोमेन रथंतरेण साम्ना वषट्कारेण वज्रेण पूर्वजान्भ्रातृव्यानधरान्पादयाम्यवैना-न्बाधे प्रत्येनान्नुदेऽस्मिन्क्षयेऽस्मिन्भूमिलोके योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो विष्णोः क्रमेणात्येनान्क्रामामि[१] इन्द्रेण देवेन पृतना जयामि त्रैष्टुभेन छन्दसा पञ्चदशेनस्तोमेन बृहतासाम्नावषट्कारेण वज्रेण सहजा-(न्भ्रातृव्यानधरान्पादयाम्यवैनान्बाधे प्रत्येनान्नुदेऽस्मिन्क्षयेऽस्मिन्भूमि-लोके योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो विष्णोः क्रमेणात्येनान्क्रामामि)[२] विश्वेभिर्देवेभिः पृतना जयामि जागतेन छन्दसा सप्तदशेन स्तोमेन वाम-देव्येन साम्ना वषट्कारेण वज्रेणा परजान् (भ्रातृव्यानधरान्पादयाम्य-वैनान्बाधे प्रत्येनान्नुदेऽस्मिन्क्षयेऽस्मिन्भूमि लोके योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो विष्णोः क्रमेणात्येनान्क्रामामि)[३] इन्द्रेण सयुजो वयꣳ सासह्याम पृतन्यतः । घ्नन्तो वृत्राण्यप्रति[४] यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं तेजस्वी भूयासम्[५] यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं वर्चस्वी भूयासम्[६] यत्ते अग्ने हरस्तेनाहं हरस्वी भूयासम्[७] ॥३४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ३।५।४

(अतिमोक्षमन्त्राः, ३, ६,९ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

ये देवा यज्ञहनः पृथिव्यामध्यासते । अग्निर्मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्[१] (ये देवा) यज्ञमुषः (पृथिव्यामध्यासते । अग्निर्मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्)[२] आऽगन्म मित्रावरुणा वरेण्या रात्रीणां भागो युवयोर्यो अस्ति । नाकं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः[३] ये देवा यज्ञहनोऽन्तरिक्षेऽध्यासते । वायुर्मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्[४] (ये देवा) यज्ञमुषो (ऽन्तरिक्षेऽध्यासते । वायुर्मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्)[५] यास्ते रात्रीः सवितर्देवयानीरन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति । गृहैश्च सर्वैः प्रजयान्वग्रे सुवो रुहाणास्तरता रजांसि[६] ये देवा यज्ञहनो दिव्यध्यासते । सूर्यो मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्[७] (ये देवा) यज्ञमुषो (दिव्यध्यासते । सूर्यो मातेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम्)[८] येनेन्द्राय समभरः पयांस्युत्तमेन हविषा जातवेदः । तेनाग्ने त्वमुत वर्धयेमं सजातानां श्रैष्ठ्य आ धेह्येनम्[९] ॥३५॥

सं० ३।५।५

(आदित्यग्रहमन्त्राः ॥ ३ शक्वरी, ५-६ त्रिष्टुप्, ७ बृहती । विश्वेदेवा ऋषयः)

सूर्यो मा देवो देवेभ्यः पातु वायुरन्तरिक्षाद्यजमानोऽग्निर्मा पातु चक्षुषः[१] सक्ष शूष सवितर्विश्वचर्षण एतेभिः सोम नामभिर्विधेम ते तेभिः सोम नामभिर्विधेम ते[२] अहं परस्तादहमवस्तादहं ज्योतिषा वि तमो ववार यदन्तरिक्षं तदु मे पिताऽभूदहं सूर्यमुभयतो ददर्शाहं भूयासमुत्तमः समानानाम्[३] आ समुद्रादान्तरिक्षात्प्रजापतिरुदधिं च्यावयातीन्द्रः प्र स्नौतु मरुतो वर्षयन्तु । उन्नंभय पृथिवीं भिन्धीदं दिव्यं नभः । उद्नो दिव्यस्य नो देहीशानो वि सृजा दृतिम्[४] कविर्यज्ञस्य वि तनोति पन्थां नाकस्य पृष्ठे अधि रोचने दिवः । येन हव्यं वहसि यासि दूत इतः प्रचेता अमुतः सनीयान्[५] यास्ते विश्वाः समिधः सन्त्यग्ने याः पृथिव्यां बर्हिषि सूर्ये याः । तास्ते गच्छन्त्वाहुतिं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

घृतस्य देवायते यजमानाय शर्म[६] आशासानः सुवीर्य॑[९] रायस्पोषं[९] स्वश्वियम् । बृहस्पतिना राया स्वगाकृतो मह्यं यजमानाय तिष्ठ[७] ॥३६॥

सं० ३।५।६

(पत्नीविषयका योक्त्रबन्धादिमन्त्राः ॥ १, ३ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

सं त्वा नह्यामि पयसा घृतेन सं त्वा नह्याम्यप ओषधीभिः । सं त्वा नह्यामि प्रजयाऽहमद्य सा दीक्षिता संनवो वाजमस्मे[१] प्रैतु ब्रह्मणस्पत्नी वेदिं वर्णेन सीदतु । अथाहमनुकामिनी स्वे लोके विशा इह[२] सुप्रजसस्त्वा वयं सुपत्नीरुप सेदिम । अग्ने सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम्[३] इमं विष्यामि वरुणस्य पाशं यमबध्नीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे सहपत्या करोमि[४] प्रेह्युदेह्यृतस्य वामीरन्वग्निस्तेऽग्रं नयत्वदितिर्मध्यं ददतां रुद्रावसृष्टाऽसि युवा नाम मा मा हिंसीः[५] वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो वो देवेभ्यः पन्नेजनीर्ग्रृह्णामि[६] (वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो वो देवेभ्यः पन्नेजनीर्यज्ञायवः पन्नेजनीः) सादयामि[७] विश्वस्य ते विश्वावतो वृष्णियावतस्तवाग्ने वामीरनु संदृशि विश्वा रेतांसि धिषीयागन्देवान्यज्ञो नि देवीर्देवेभ्यो यज्ञमशिषन्नस्मिन्त्सुन्वति यजमान आशिषः स्वाहाकृताः समुद्रेष्ठा गन्धर्वमा तिष्ठतानु वातस्य पत्मन्निड ईडिताः[८] ॥३७॥

सं० ३।५।८

(दधिग्रहमन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं गृह्णामि दक्षाय दक्षवृधे रातं देवेभ्योऽग्निजिह्वेभ्यस्त्वर्तायुभ्य इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो वातापिभ्यः पर्जन्यात्मभ्यः[१] दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा[२] अपेन्द्र द्विषतो मनोऽप जिज्यासतो जह्यप यो नोऽरातीयति तं जहि[३] प्राणाय त्वाऽपानाय त्वा व्यानाय त्वा सते त्वाऽसते त्वाऽद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यो यतः प्रजा अक्खिद्रा अजायन्त तस्मै त्वा प्रजापतये विभूदाव्ने ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं जुहोमि[४] ॥३८॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ३।५।१०

(१-३ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः । स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समत ऊ षु मधु मधुनाऽभि योधि[१] उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि[२] एष ते योनिः प्रजापतये त्वा[३क] ॥३६॥

सं० १।१।१४

(काम्येष्टियाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-२, ४, ६, ८-१०, १२, १४ त्रिष्टुप्; ७ अनुष्टुप्; शिष्टा गायत्र्यः । विश्वेदेवा ऋषयः)

उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सह मादयध्यै । उभा दातारविषाꣳ रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम्[१] अश्रवꣳ हि भूरिदावत्तरा वां विजामातुरुत वा घा स्यालात् । अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्[२] इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् । साकमेकेन कर्मणा[३] शुचिन्नुस्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् । उभा हि वाꣳ सुहवा जोहवीमि ता वाजꣳ सद्य उशते धेष्ठा[४] वयमु त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये । धिये पूषं न युज्महि[५] पथस्पथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यान-

---

(क) आवद्धं २ एष ते ४ प्रजापते १६ युनज्मि ७ आसन्यान्मा ६ निग्राभ्याः ४ अग्निः प्रातः ५ जुष्टो ७ श्येनोऽसि ६ द्वौ समुद्रौ २ परि भूरग्निः १६ स्फ्यः स्वस्तिर्विघ्नः ११ भक्षेहि २८ महीनां ८ देव सवित ३ श्येनाय २२ उक्थशाः ४ उपयामगृहीतो १५ अग्ने तेजस्विन् १२ वायुर्हि २ वसवस्त्वा २५ वायुरसि १० उपयामगृहीतो ३ आश्रावय ५ आयुर्दा ७ एतं युवानं ५ सूर्यो देवो ७ आ वायो ११ चित्तं च १३ अग्निर्भूता १८ ऋताषाट् २२ इदमहम् ३ पूर्णापश्चात् ४ अग्निना ७ ये देवा ९ सूर्यो मा ७ सं त्वा ८ उपयाम ४ त्वे क्रतु ३ अनु० ३९ आहत्यमन्त्राः ३५१ ॥

अथ ब्राह्मणभागः

प्रजापतिरकामयत	तै० सं० ३।१।१-१० अन्त्यानुवाकवर्जम्
यो वै पवमानानाम	तै० सं० ३।२।१-१०
अग्ने तेजस्विन्	,, ३।३।१-१०
वि वा एतस्य यज्ञ	,, ३।४।१-१०
पूर्णा पश्चात्	,, ३।५।१-१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उर्कम् । स नो रासच्छुरुधश्चन्द्राग्रा धियं धियꣳ सीषधाति प्र यूषा[६] क्षेत्रस्य पतिना वयꣳ हितेनेव जयामसि । गामश्वं पोषयित्न्वा स नो मृडातीदृशे[७] क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मिं धेनुरिव पयो अस्मासु धुक्ष्व । मधुश्चुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृडयन्तु[८] अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठान्ते नमउक्तिं विधेम[९] आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्रवाम तदनु प्रवोढुम् । अग्निर्विद्वान्त्सयजात्सेदु होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति[१०] यद्वाहिष्ठं तदग्नये बृहदर्च विभावसो । महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा उदीरते[११] अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं योः[१२] त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा त्वं यज्ञेष्वीड्यः[१३] यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विश्वमा पृणाति विद्वान्येभिर्देवाꣳ ऋतुभिः कल्पयाति[१४] ॥१॥

सं० १।२।१४

(काम्याः सामिधेन्यः पुरोऽनुवाक्या याज्याश्च ॥
१-१८ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाꣳ इभेन । तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणाऽनोऽस्ताऽसि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः[१] तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः । तपूꣳष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसंदितो वि सृज विष्वगुल्काः[२] प्रति स्पशो वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः । यो नो दूरे अघशꣳसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत्[३] उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्वन्यमित्राꣳ ओषतात्तिग्महेते । यो नो अरातिꣳ समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्[४] ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने । अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून्[५] स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् । विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभिद्यौत्[६] सेदग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः । पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

साऽसंदिष्टिः॰ अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्सं तें वावाता जरतामियं गीः। स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु द्यून्॰ इह त्वा भूर्या चरेदुपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवाꣳसमनु द्यून्। क्रीडन्तस्त्वा सुमनसःꣳ सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवाꣳसो जनानाम्॰ यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन। तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषग्जुजोषत्॰ महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय। त्वं नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः॰ अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः। ते पायवः सध्र्यञ्चो निषद्याग्ने तव नः पान्त्वमूर॰ ये पायवो मामतेयन्ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन्। ररक्ष तान्त्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो ना ह देभुः॰ त्वया वयꣳ सधन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान्। उभा शꣳसा सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यह्रयाण॰ अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमꣳ शस्यमानं गृभाय। दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात्॰ रक्षोहणं वाजिनमाजिघर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुप यामि शर्म। शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्॰ वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे॰ उत स्वानासो दिवि षन्त्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तवा उ। मदे चिदस्य प्ररुजन्ति भामा न वरन्ते परिबाधो अदेवीः॰ ॥२॥

सं० १।३।१४

(काम्ययाज्यापुरोऽनुवाक्याः॥ १-६, ८, १०, १२, १४, १६-१८, २२ त्रिष्टुप्; ७, ९, १३, १५, २१, २३-२८ गायत्री; ११, १९-२० अनुष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वꣳ शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे त्वं वातैररुणैर्यासि शंगयस्त्वं पूषा विधतः पासि नु त्मना॰ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रꣳ होतारꣳ सत्ययजꣳ रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्॰ अग्निर्होता नि षसादा यजीयानुपस्थे मातुः सुरभावु लोके। युवा कविः पुरुनिष्ठ ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्य इद्धः॰ साध्वीमकर्देववीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वाम-

GC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

विदाम् गुह्याम् । स आयुराऽगात्सुरभिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य[४] अक्रन्ददग्निस्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् । सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः[५] त्वे वसूनि पुर्वणीक होतर्दोषा वस्तोरेरिरे यज्ञियासः । क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्त्सꣳसौभगानि दधिरे पावके[६] तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । अग्ने कामाय येमिरे[७] अश्याम तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयिꣳ रयिवः सुवीरम् । अश्याम वाजमभि वाजयन्तोऽश्याम द्युम्नमजराजरं ते[८] श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने द्युमन्तमा भर । वसो पुरुस्पृहꣳ रयिम्[९] स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानदद्भिर्यविष्ठः । यः पावकः पुरुतमः पुरूणि पृथून्यग्निरनुयाति भर्वन्[१०] आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः । पुनस्ते प्राण आऽयति परा यक्ष्मꣳ सुवामि ते[११] आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि रक्षतादिमम्[१२] तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्षणे । अग्ने जनामि सुष्टुतिम्[१३] दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदाः । तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः[१४] शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे । त्वं घृतेभिराहुतः[१५] दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुमर्षमायुः श्रिये रुचानः । अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयत्सुरेताः[१६] आ यदिषे नृपतिं तेज आनट् शुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके । अग्निः शर्धमनवद्यं युवानꣳ स्वाधियं जनयत्सूदयच्च[१७] स तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः । अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुष्टुतयश्च वस्व[१८] अग्ने सहन्तमा भर द्युम्नस्य प्रासहा रयिम् । विश्वा यश्चर्षणीरभ्यासा वाजेषु सासहत्[१९] तमग्ने पृतनासहꣳ रयिꣳ सहस्व आभर । त्वꣳ हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः[२०] उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये[२१] वद्मा हि सूनो अस्यद्मसद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्मान्नम् । स त्वं न ऊर्जसन ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः[२२] अग्न आयूꣳषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम्[२३] अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम् ।

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दधत्पोषꣳ रयिं मयि[२४] अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया ।
आ देवान्वक्षि यक्षि च[२५] स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाꣳ इहाऽऽवह ।
उप यज्ञꣳ हविश्च नः[२६] अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः ।
शुचीरोचत आहुतः[२७] उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव
ज्योतीꣳष्यर्चयः[२८] ॥३॥

सं० १।४।४६

(काम्ययाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-२, ४, ८, १० त्रिष्टुप्; ३, ५, ७, ९, ११-१२ गायत्री; ६ अनुष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि । जातवेदो
यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्याम्[१] यस्मै त्वꣳ सुकृते
जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् । अश्विनꣳ स पुत्रिणꣳ वीरवन्तं
गोमन्तꣳ रयिं नशते स्वस्ति[२] त्वे सु पुत्र शवसोऽवृत्रन्कामकातयः ।
न त्वामिन्द्राति रिच्यते[३] उक्थउक्थे सोम इन्द्रं ममाद नीथेनीथे
मघवानꣳ सुतासः । यदीꣳ सबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा अवसे
हवन्ते[४] अग्ने रसेन तेजसा जातवेदो विरोचसे । रक्षोहामीवचातनः[५]
अपो अन्वचारिषꣳ रसेन समसृक्ष्महि । पयस्वाꣳ अग्न आऽगमं तं मा
सꣳसृज वर्चसा[६] वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्ने विभावसुः । स्याम ते
सुमतावपि[७] त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे अध्वरेषु राजन् ।
त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि ष्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम्[८] त्वामग्ने
वाजसातमं विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् । स नो रास्व सुवीर्यम्[९] अयं
नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन् । अयꣳ शत्रूञ्जयतु
जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ[१०] अग्निनाऽग्निः समिध्यते
कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड् जुह्वास्यः[११] त्वꣳह्यग्ने अग्निना विप्रो
विप्रेण सन्त्सता । सखा सख्या समिध्यसे[१२] उदग्ने शुचयस्तव
(शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीꣳष्यर्चयः)[१३] वि ज्योतिषा (बृहता
भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महि त्वा । प्रा देवीर्मायाः सहते दुरेवाः
शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे)[१४] ॥४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० १।५।११

(काम्या याज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-२, १३, १५, १७, २० गायत्री;
३, ७ जगती; ४-६, ८-१०, १२; १४, १६, १८-१९ त्रिष्टुप्;
११ अनुष्टुप् । विश्वेदवा ऋषयः)

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यातु परावतः । अग्निरुक्थेन वाहसा[1]
ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे[2]
वैश्वानरस्य दꣳसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया कविः । उभा पितरा
महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी भूरिरेतसा[3] पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः
पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीरा विवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स
नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्[4] जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशुं न
गोपा इर्यः परिज्मा । वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः
सदा नः[5] त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी अपृणा जायमानः ।
त्वं देवाꣳ अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा[6] अस्माकमग्ने
मघवत्सु धारयानामि क्षत्रमजरꣳ सुवीर्यम् । वयं जयेम शतिनꣳ सहस्रिणं
वैश्वानर वाजमग्ने तवोतिभिः[7] वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम राजा हि कं
भुवनानामभिश्रीः । इतो जातो विश्वमिदं वि चष्टे वैश्वानरो यतते
सूर्येण[8] अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः । क्षयन्न-
स्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि[9] उदुत्तमं वरुण
पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमꣳ श्रथाय । अथा वयमादित्य व्रते तवाना-
गसो अदितये स्याम[10] दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूꣳषि तारिषत्[11] आ दधिक्राः शवसा
पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषाऽपस्ततान । सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा
पृणक्तु मध्वा समिमा वचाꣳसि[12] अग्निर्मूर्धा (दिवः ककुत्पतिः
पृथिव्या अयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति)[13] भुवो (यज्ञस्य
रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः । दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्षां
जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्)[14] मरुतो यद्ध वो दिवः सुम्नायन्तो
हवामहे । आ तू न उप गन्तन[15] या वः शर्म शशमानाय सन्ति
त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं
नो धत्त वृषणः सुवीरम्[16] अदितिर्न उरुष्यत्वदितिः शर्म यच्छतु ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अदितिः पात्वꣳहसः[१७] महीमू षु मातरꣳ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम। तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्[१८] सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्। दैवीं नावꣳस्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये[१९] इमाꣳसु नावमारुहꣳ शतारित्राꣳ शतस्फ्याम्। अच्छिद्रां पारयिष्णुम्[२०] ॥५॥

सं० १।६।१२

(काम्यायाज्यापुरोऽनुवाक्याः॥ १, ३, ७ गायत्री, २, ४, ९-११, १३-१४; १६-१९ त्रिष्टुप्; ५, ८, १२, १५ अनुष्टुप्; ६ बृहती। विश्वेदेवा ऋषयः)

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकमस्तु केवलः[१] इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः। शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः[२] इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु। इन्द्र तानि त आ वृणे[३] अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये। अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये[४] आ यस्मिन्त्सप्त वासवास्तिष्ठन्ति स्वारुहो यथा। ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः[५] आमासु पक्वमैरय आ सूर्यꣳ रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरः[६] इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत[७] गायन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः। ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतवुद्वꣳशमिव येमिरे[८] अꣳहोमुचे प्र भरेमा मनीषामोषिष्ठदाव्ने सुमतिं गृणानाः। इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः[९] विवेष यन्मा धिषणा जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमह्नः। अꣳहसो यत्र पीपरद्यथा नो नावेव यान्तमुभये हवन्ते[१०] प्र सम्राजं प्रथममध्वराणामꣳहोमुचं वृषभं यज्ञियानाम्। अपां नपातमश्विना हयन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धत्तमोजः[११] वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्माꣳ अभिदासति[१२] इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम्। अपानुदो जनममित्रयन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम्[१३] मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आ जगामा परस्याः। सृकꣳ सꣳशाय पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून्ताढि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वि मृधो नुदस्व[१४] वि शत्रून्विमृधो नुद वि वृत्रस्य हनू रुज । वि मन्युमिन्द्र भामितोऽमित्रस्याभिदासतः[१५] त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रꣳ हवेहवे सुहवꣳ शूरमिन्द्रम् । हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रꣳ स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः[१६] मा ते अस्याꣳ सहसावन्परिष्टावघाय भूम हरिवः परादै । त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम[१७] अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् । ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्तवा उ[१८] वृष्णे यन्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः । अनश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्[१९] ॥६॥

सं० १।७।१३

(काम्ययाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-२, ५-८, १०-१२ त्रिष्टुप्; ३-४ अनुष्टुप्; ९ आस्तारपङ्क्तिः, १३ गायत्री; १४ शक्वरी । विश्वेदेवा ऋषयः)

अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पर्वतासः । अन्विन्द्रꣳ रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत जायमानम्[१] अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये । अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये[२] इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमश्रवम् । न ह्यस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः[३] नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेरृते । यस्येदमप्यꣳ हविः प्रियं देवेषु गच्छति[४] यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् । यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः[५] आ ते मह इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यत्समरन्त सेनाः । पताति दिद्युन्नर्यस्य बाहुवोर्मा ते मनो विष्वद्रियग्विचारीत्[६] मा नो मर्धीरा भरा दद्धि तन्नः प्र दाशुषे दातवे भूरि यत्ते । नव्ये देष्णे शस्ते अस्मिन्त उक्थे प्र ब्रवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः[७] आ तू भर माकिरेतत्परिष्ठाद्विद्मा हि त्वा वसुपतिं वसूनाम् । इन्द्र यत्ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धर्यश्व प्रयन्धि[८] प्रदातारꣳ हवामह इन्द्रमा हविषा वयम् । उभा हि हस्ता वसुना पृणस्वाऽऽप्र यच्छ दक्षिणादोत सव्यात्[९] प्रदाता वज्री वृषभस्तुराषाट्छुष्मी राजा वृत्रहा सोमपावा । अस्मिन्यज्ञे बर्हिष्या निषद्याथा भव यजमानाय शं योः[१०] इन्द्रः सुत्रामा स्ववाꣳ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः । बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुवीर्यस्य पतयः स्याम[११] तस्य वयꣳ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम। स सुत्रामा स्ववाꣳ इन्द्रो अस्मे आराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोतु[१२] रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम[१३] प्रोष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत। अभीके चिदु लोककृत्सङ्गे समत्सु वृत्रहा। अस्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु[१४] ॥७॥

सं० १।८।२२

(काम्ययाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-२, ४, ६-७, ९, १६-१९ त्रिष्टुप्, ३, ५, ८ गायत्री, १० अनुष्टुप्, ११ पङ्क्ति, १५ जगती। विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्नाविष्णू महितद्वां महित्वं वीतं घृतस्य गुह्यानि नाम। दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्येत्[१] अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा। दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्[२] प्र णो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती। धीनामवित्र्यवतु[३] आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम्। हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु[४] बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य। रास्व रत्नानि दाशुषे[५] एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः। बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[६] बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद्द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु। यद्दीदयच्छवसर्तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्[७] आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम्। मध्वा रजाꣳसि सुक्रतू[८] प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन। आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा[९] अग्निं वः पूर्व्यं गिरा देवमीडे वसूनाम्। सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम्[१०] मक्षू देववतो रथः शूरो वा पृत्सु कासुचित्। देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्[११] न यजमान रिष्यसि न सुन्वान न देवयो। (देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्)[१२] असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्वियम्। (देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्)[१३] नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति। (देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भुवत्)[१४] उप त्सरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः । पृणन्तं च पपुरिं च श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपयन्ति विश्वतः[१५] सोमारुद्रा वि वृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश । आरे बाधेथां निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमस्मत्[१६] सोमारुद्रा युवमेता-न्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम् । अवस्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्[१७] सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः । जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्न-मृतस्य नाभिम्[१८] इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा । आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियासु[१९] ॥८॥

सं० २।१।११

(काम्येष्टियाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ त्रिष्टुप्; ७ द्विपदा; ९ जगती; १२-१३, अनुष्टुप्; १८, २१ गायत्री । विश्वेदेवा ऋषयः)

इन्द्रं वो विश्वतस्परि (हवामहे जनेभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः)[१] इन्द्रं नरो (नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः । शूरो नृषाता शवसश्चका न आ गोमति व्रजे भजात्वं नः)[२] मरुतो यद्ध वो दिवः (सुम्नायन्तो हवामहे । आ तू न उपगन्तन)[३] या वः शर्म (शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि मरुतो वियन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्)[४] भरेष्विन्द्रꣳ सुहवꣳ हवामहेऽꣳहोमुचꣳ सुकृतं दैव्यं जनम् । अग्निं मित्रं वरुणꣳ सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये[५] ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु वातो अपां वृषण्वान् । शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः[६] प्रिया वो नाम हुवे तुराणाम् । आ यत्तृपन्मरुतो वावशानाः[७] श्रियसे कं भानुभिः सं मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः । ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः[८] अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्यात्सोमो रुद्रेभिरभि रक्षतु त्मना । इन्द्रो मरुद्भिर्ऋतुधा कृणोत्वा-दित्यैर्नो वरुणः सꣳशिशातु[९] सं नो देवो वसुभिरग्निः सꣳसोमस्तनूभी रुद्रियाभिः । समिन्द्रो मरुद्भिर्यज्ञियैः समादित्यैर्नो वरुणो अजिज्ञिपत्[१०] यथाऽऽदित्या वसुभिः संबभूवुर्मरुद्भी रुद्राः समजानताभि । एवा त्रिणा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मन्नह्रणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु[११] कुत्रा चिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने। अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते सञ्जनयन्ति जन्तवः[१२] सं यदिषो वनामहे सꣳहव्या मानुषाणाम्। उत द्युम्नस्य शवस ऋतस्य रश्मिमा ददे[१३] यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः। आ वोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्यादꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तराऽसत्[१४] शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उप क्षेति वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ[१५] धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः। दीर्घाधियो रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि[१६] तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीꣳरुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम्। ऋतेनाऽऽदित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु[१७] त्यान्नु क्षत्रियाꣳ अव आदित्यान्याचिषामहे। सुमृडीकाꣳ अभिष्टये[१८] न दक्षिणा वि चिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा। पाक्या चिद्वसवो धीर्या चिद्युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्[१९] आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शंतमेन। अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः[२०] इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके[२१] तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्र मोषीः[२२] ॥६॥

सं० २२।१२

(काम्येष्टियाज्यापुरोनुवाक्याः ॥ ८, १०, १३-१९, २१, २७ त्रिष्टुप्; ७, ९, २० २८-२९ गायत्री; ४, २० जगती; ११-१२, २६ अनुष्टुप्; २४ उष्णिक् पदपङ्क्तिर्वा; २५ पङ्क्ति। विश्वेदेवा ऋषयः)

हिरण्यगर्भः (समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्। सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम)[१] आपो ह य (न्महतीर्विश्वमायन्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम्। ततो देवानां निरवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम)[२] प्रजापते (न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्)[३] स वेद पुत्रः पितरꣳ स मातरꣳ स सूनुर्भुवत्सभुवत्पुनर्मघः। स द्यामौर्णोदन्तरिक्षꣳ स सुवः स विश्वा भुवो अभवत्

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स आ भवत्[४]   उदु त्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे
विश्वाय सूर्यम्)[५]   चित्रं (देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः
आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च)[६]   स
प्रत्नवन्नवीयसाऽग्ने द्युम्नेन संयता । बृहत्ततन्थ भानुना[७]   नि काव्या
वेधसः शश्वतस्कर्हस्ते दधानो नर्या पुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपती रयीणाꣳ
सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा[८]   हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुप ह्वये ।
स चेत्ता देवता पदम्[९]   वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यꣳ
सावीः । वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम[१०]
वडित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि । प्र या भूमिं प्रवत्वति मह्ना
जिनोषि महिनि[११]   स्तोमासस्त्वा विचारिणि प्रतिष्टोभन्त्यक्तुभिः ।
प्र या वाजं न हेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि[१२]   ऋदूदरेण सख्या सचेय यो
मा न रिष्येद्धर्यश्व पीतः । अयं यः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं
प्रतिरमेम्यच्छ[१३]   आपान्तमन्युस्तृपलप्रभर्मा धुनिः शिमीवाञ्छरुमाꣳ
ऋजीषी । सोमो विश्वान्यतसा वनानि नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः[१४]
प्र सुवानः सोम ऋतयुश्चिकेतेन्द्राय ब्रह्म जमदग्निरर्चन् । वृषा यन्ताऽसि
शवसस्तुरस्यान्तर्यच्छ गृणते धर्त्रं दृꣳह[१५]   सबाधस्ते मदं च शुष्मयं
च ब्रह्म नरो ब्रह्मकृतः सपर्यन् । अर्को वा यत्तुरते सोमचक्षास्तत्रेदिन्द्रो
दधते पृत्सु तुर्याम्[१६]   वषट् ते विष्णवास आ कृणोमि तन्मे जुषस्व
शिपिविष्ट हव्यम् । वर्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः
सदा नः[१७]   प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्यः शꣳसामि वयुनानि
विद्वान् । तं त्वा गृणामि तवसमतवीयान्क्षयन्तमस्य रजसः पराके[१८]
किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत्प्रयद्ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि । मा वर्पो
अस्मदप गूह एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ[१९]   अग्ने दा दाशुषे रयिं
वीरवन्तं परीणसम् । शिशीहि नः सूनुमतः[२०]   दा नो अग्ने शतिनो
दाः सहस्रिणो दुरो न वाजꣳ श्रुत्या अपा वृधि । प्राची द्यावापृथिवी
ब्रह्मणा कृधि सुवर्ण शुक्रमुषसो वि दिद्युतुः[२१]   अग्निर्दा द्रविणं
वीरपेशा अग्निर्ऋषिं यः सहस्रा सनोति । अग्निर्दिवि हव्यमा
ततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुत्रा[२२]   मा नो मर्धीरा (भरादुद्धि तन्नः
प्र दाशुषे दातवे भूरि यत्ते । नव्ये देष्णे शस्ते अस्मिन्त उक्थे प्र ब्रवाम

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वयमिन्द्र स्तुवन्तः)[२३] आ तू भर (माकिरेतत्परिष्ठाद्विद्महि त्वा वसुपतिं वसूनाम्। इन्द्रयत्ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धर्यश्वप्रयन्धि)[२४] घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम्। तत्ते रुक्मो न रोचत स्वधावः[२५] उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि। उतो न उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषᳪ स्तोतृभ्य आ भर[२६] वायो शतᳪ हरीणां युवस्व पोष्याणाम्। उत वा ते सहस्रिणो रथ आ यातु पाजसा[२७] प्र याभिर्यासि दाश्वाᳪसमच्छा नियुद्भिर्वायविष्टये दुरोणे। नि नो रयिᳪ सुभोजसं युवेह नि वीरवद्गव्यमश्वियं च राधः[२८] रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम[२९] रेवाᳪ इन्द्रेवतः स्तोता स्यात्त्वावतो मघोनः। प्रेदु हरिवः श्रुतस्य[३०] ॥१०॥

सं० २।३।१४

(काम्या याज्यापुरोनुवाक्याः ॥ त्रिष्टुप्; ५, ७ गायत्री; ९ अनुष्टुप्; १४-१५ जगती। विश्वेदेवा ऋषयः)

स प्रत्नव (न्नवीयसाऽग्ने द्युम्नेन संयता। बृहत्ततन्थ भानुना)[१] नि काव्या (वेधसः शश्वतस्कर्हस्ते दधानो नर्या पुरूणि। अग्निर्भुवद्रयिपती रयीणाᳪ सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा)[२] इन्द्रं वो विश्वतस्परि (हवामहे जनेभ्यः। अस्माकमस्तु केवलः)[३] इन्द्रं नरो (नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः। शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः)[४] त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः। न रिष्येत्त्वावतः सखा[५] या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु। तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेडन्राजन्त्सोम प्रतिहव्या गृभाय[६] अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः। सं देवत्रा बभूवथुः[७] युवमेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम्। युवᳪ सिन्धूᳪरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान्[८] अग्नीषोमाविमᳪ सु मे शृणुतं वृषणा हवम्। प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे मयः[९] आऽन्यं दिवो मातरिश्वा जभाराऽमथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः। अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम्[१०] अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतᳪ हर्यतं वृषणा जुषेथाम्। सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा धत्तं यजमानाय शं योः[११] आ प्यायस्व (समेतु ते विश्वतः सोम

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वृष्णियम् । भवा वाजस्य संगथे)[१२] सं ते (पयांसि समु यन्तु वा जासं वृष्णियान्यभि मातिषाहः । आ प्यायमानो अमृताय सोमदिवि-श्रवांस्युत्तमानि धिष्व)[१३] गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् । ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्[१४] स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः । देवानां यः पितरमाविवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मण-स्पतिम्[१५] स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं रुरोज फलिगं रवेण । बृहस्पतिरुस्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्वावशतीरुदाजत्[१६] मरुतो यद्ध वो दिवः (सुम्नायन्तो हवामहे । आ तू न उपगन्तन)[१७] या वः शर्म (शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्)[१८] अर्यमाऽऽयाति वृषभस्तुविष्मान्दाता वसूनां पुरुहूतो अर्हन् । सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्र-बाहुरस्मासु देवो द्रविणं दधातु[१९] ये तेऽर्यमन्बहवो देवयानाः पन्थानो राजन्दिव आचरन्ति । तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छ शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे[२०] बृह्नादग्रमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दृंहितान्यैरत् । रुजद्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार[२१] बुध्नादग्रेण वि मिमाय मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनाम् । वृथाऽसृजत्पथिभिर्दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार[२२] प्र यो जज्ञे विद्वां अस्य बन्धुं विश्वानि देवो जनिमा विवक्ति । ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाऽभि प्र तस्थौ[२३] महान्मही अस्तभायद्वि जातो द्यां सद्म पार्थिवं च रजः । स बुध्नादाष्ट जनुषाऽभ्यग्रं बृहस्पतिर्देवता यस्य सम्राट्[२४] बुध्नाद्यो अग्रमभ्यत्योजसा बृहस्पतिमा विवासन्ति देवाः । भिनद्वलं वि पुरो दर्दरीति कनिक्रदत्सुवरपो जिगाय[२५] ॥११॥

सं० २।४।१४

(काम्येष्टियाज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-५, १५, १७ त्रिष्टुप्; ६-८ बृहती, ९ उष्णिक्; १०, १४, १६ गायत्री । विश्वेदेवा ऋषयः)

नवोनवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रे । भागं देवेभ्यो वि दधात्यायन्प्र चन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः[१] यमादित्या अंशुमाप्याययन्ति

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यमक्षितमक्षितयः पिबन्ति। तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः[२] प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्यां वृत्रहन् वृत्रहाऽसि। यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः[३] इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयाति। विश्वा हि भूयाः पृतना अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथाऽसत्[४] अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। स्वराडिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय[५] अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः। ईशानमस्य जगतः सुवर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः[६] त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः। त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्ववर्तः[७] यद् द्याव इन्द्र ते शतꣳ शतं भूमीरुत स्युः। न त्वा वज्रिन्त्सहस्रꣳ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी[८] पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः। सोतुर्बाहुभ्याꣳ सुयतो नार्वा[९] रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम[१०] उदग्ने शुचयस्तव (शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीꣳष्यर्चयः)[११] वि ज्योतिषा (बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा। प्रा देवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे)[१२] उदु त्यं जातवेदसं (देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्)[१३] सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं विचक्षण[१४] चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च[१५] विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां युज्यं पयः[१६] विश्वे देवाः शृणुतेमꣳ हवं मे ये अन्तरिक्षे उप द्यवि ष्ठ। ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्[१७] ॥१२॥

सं० २।५।१२

(काम्येष्टियाज्यापुरोऽनुवाक्याः। विश्वेदेवा ऋषयः)

आयुष्टे (विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः। पुनस्ते प्राण आऽयति परा यक्ष्मꣳ सुवामि ते)[१] आयुर्दा (अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनि रेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि रक्षतादिमम्)[२] आ प्यायस्व (समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम्। भवा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाजस्य संगथे)[३] सन्ते (पयाꣳसि समुयन्तु वाजाः संवृष्णियान्यभि मातिषाहः । आ प्यायमानो अमृताय सोम दिविश्रवाꣳस्युत्तमो निधिष्व)[४] अव ते हेडो (वरुण नमोभिरवयज्ञेभिरीमहे हविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि)[५] उदुत्तमं (वरुण पाशमस्म दवाधमं विमध्यमꣳ श्रथाय । अथावयमादित्य व्रतेतवानागसो अदितये स्याम)[६] प्र णो देवी (सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनाम वित्र्यवतु)[७] आ नो दिवो (बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तुयज्ञम् । हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु)[८] अग्नां विष्णू (महि तद्वां महि त्वं घृतस्य गुह्यानि नाम । दमे दमे सप्तरत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्येत्)[९] अग्नां विष्णू (महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा । दमेदमे सुष्टुतीर्वा वृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्)[१०] इमं मे वरुण (श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्यु राचके)[११] तत्वायामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मान आयुः प्रमोषीः)[१२] उदुत्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम्)[१३] चित्रं (देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च)[१४] अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं जिह्मानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः । तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्तीर्हिरण्यवर्णाः परि यन्ति यह्वीः[१५] स मन्या यन्त्युप यन्त्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति । तमू शुचिꣳ शुचयो दीदिवाꣳसमपां नपातं परितस्थु रापः[१६] तमस्मेरा युवतयो युवानं मर्मृज्यमानाः परियन्त्यापः । स शुक्रेण शिक्वना रेवदग्निर्दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगप्सु[१७] इन्द्रावरुणयोरहꣳ सम्राजोरव आ वृणे । ता नो मृडात ईदृशे[१८] इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् । दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः[१९] आ नो मित्रावरुणा (घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् । मध्वा रजाꣳसि सुक्रतू)[२०] प्र बाहवा (सि सृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन । आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणो हवेमा)[२१] त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडोऽवयासि सीष्ठाः । यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्र मुमुग्ध्यस्मत्[२२] स त्वं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ। अव यच्व ना वरुण॰ रराणो वीहि मृडीक॰ सुहवो न एधि[२३] प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वियत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः। अभि यः पूरुं पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः[२४] प्र ते यन्ति प्र त इयर्मि मन्म भुवो यथा वन्द्यो नो हवेषु। धन्वन्निव प्रपा असि त्वमग्न इयक्षवे पूरवे प्रत्न राजन्[२५] वि पाजसा (पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः। सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरह॰ सुहवस्य प्रणीतौ)[२६] वि ज्योतिषा (बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महि त्वा। प्रा देवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे)[२७] स त्वमग्ने प्रतीकेन प्रत्योष यातुधान्यः। उरुक्षयेषु दीद्यत्[२८] त॰ सुप्रतीक॰ सुदृश॰ स्वञ्चमविद्वा॰सो विदुष्टर॰सपेम। स यक्षद्विश्वा वयुनानि विद्वान्प्र हव्यमग्निरमृतेषु वोचत्[२९] अ॰होमुचे (प्रभरेमा मनीषामोषिष्ठदाव्ने सुमतिं गृणानाः। इदमिन्द्र प्रतिहव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः)[३०] विवेष यन्मा (धिषणा जजानस्तवै पुरा पार्यादिन्द्र मह्नः। अ॰हसो यत्र पीपरद्यथानो नावेव यान्तमुभये हवन्ते)[३१] वि न इन्द्र (मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्मा॰ अभिदासति)[३२] इन्द्रक्षत्रम् (अभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम्) अपानुदो जनममित्रयन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम्)[३३] इन्द्रियाणि शतक्रतो (या ते जनेषु पञ्चसु। इन्द्र तानि त आवृणे)[३४] अनु ते दायि (मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये। अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये)[३५] ॥१३॥

सं० २।१।११

युक्ष्वा हि देवहूतमा॰ अश्वा॰ अग्ने रथीरिव। नि होता पूर्व्यः सदः[१] उत नो देव देवा॰ अच्छा वोचो विदुष्टरः। श्रद्विश्वा वार्या कृधि[२] त्व॰ ह यद्यविष्ठ्य सहसः सूनवाहुत। ऋतावा यज्ञियो भुवः[३] अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रयीणाम्[४] तं नेमिमृभवो यथाऽऽनमस्व सहूतिभिः। नेदीयो यज्ञमङ्गिरः[५] तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया। वृष्णे चोदस्व सुष्टुतिम्[६] कमु

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ष्विदस्म सेनया॒ऽग्नेरपा॑कचक्षसः। पर्णिं गोषु॑ स्तरामहे[७] मा नो॑ देवानां विशः प्रस्ना॒तीरि॑वो॒स्राः। कृशं न हा॑सुरघ्नियाः[८] मा नः समस्य दूढ्यः परि॑द्वेषसो अ॒ꣳहुतिः। ऊर्मिर्न नाव॒मा व॑धीत्[९] नम॑स्ते अग्न॒ ओज॑से गृणन्ति देव कृष्टयः। अमैर॒मित्र॑मर्दय[१०] कु॒वित्सु नो॒ गवि॑ष्टयेऽग्ने सं॒वेषि॑षो र॒यिम्। उरुकृदु॒रुणस्कृधि[११] मा नो॑ अ॒स्मिन्म॑हाध॒ने परा॑ वर्ग्भा॒र॒ भृद्य॑था। सं॒वर्ग॒ꣳ सꣳर॒यिं ज॑य[१२] अ॒न्य-म॒स्मद्भि॒या इ॒यम॑ग्ने॒ सिष॑क्तु दु॒च्छुना॑। वर्धा॑ नो॒ अम॑व॒च्छवः[१३] यस्या॒ जुष॑न्नम॒स्विनः॒ शमी॒मदु॑र्मखस्य वा। तं घेद॒ग्निर्वृ॒धाऽव॑ति[१४] पर॑स्या॒ अधि॑ सं॒वतोऽव॑राꣳ अ॒भ्या त॑र। यत्रा॒हमस्मि॒ ताꣳ अ॑व[१५] वि॒द्मा हि ते॑ पु॒रा व॒यम॑ग्ने॑ पि॒तुर्यथाऽव॑सः। अधा॑ ते सु॒म्नमी॑महे[१६] य उ॒ग्र इ॑व शर्य॒हा ति॒ग्मशृ॑ङ्गो॒ न वꣳस॑गः। अग्ने॒ पुरो॑ रु॒रोजि॑थ[१७] सखा॑यः॒ सं वः॑ स॒म्यञ्च॒मिषꣳ॒ स्तोमं॑ चा॒ग्नये॑। वर्षि॑ष्ठाय क्षि॒तीना॒मूर्जो॒ नप्त्रे॒ सह॑स्वते[१८] सꣳ स॒मिद्यु॑वसे वृष॒न्नग्ने॒ विश्वा॒न्यर्य॒ आ। इ॒डस्प॒दे स॒मिध्य॑से॒ स नो॒ वसू॒न्या भ॑र[१९] प्रजा॑पते॒ (न त्वदे॒तान्य॒न्यो विश्वा॑ जा॒ताने॒ परि॒ता ब॑भूव। यत्का॑मास्ते जुहु॒मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो र॒यीणाम्)[२०] स वे॑द (पु॒त्रः पि॒तरꣳ॒ स मा॒तरꣳ॒ स सू॒नुर्भु॑व॒त्स-भु॑व॒त्पुन॑र्मघः। सद्यामौर्णो॑द॒न्तरि॑क्षꣳ॒ स सुवः॒ स विश्वा॒ भुवो॑ अभव॒त्स-आऽभ॑वत्)[२१] सोमा॑ पूषणा॒ (जन॑ना र॒यीणां॒ जन॑ना दि॒वो जन॑ना पृथि॒व्याः। जा॒तौ विश्व॑स्य॒ भुव॑नस्य गो॒पौ दे॒वा अ॑कृण्वन्न॒मृत॑स्य॒ नाभि॑म्)[२२] इ॒मौ दे॒वौ (जाय॑मानौ जुषन्ते॒ मौतमाꣳ॑ सि जूहता॒मजु॑ष्टा। आभ्यामिन्द्रः॑ प॒क्वमा॒ मा स्व॒न्तः सोमा॑ पू॒षभ्यां॑ जनदु॒स्रिया॑सु)[२३] ॥१४॥

सं० २।६।१२

(पितृयज्ञहविषां हौत्रमन्त्राः ॥ त्रिष्टुप्, १, १२ अनुष्टुप्, ५ जगती। विश्वेदेवा ऋषयः)

उ॒शन्त॑स्त्वा हवामह उ॒शन्तः॒ समि॑धीमहि। उ॒शन्नु॑श॒त आ व॑ह पि॒तॄन्ह॒विषे॒ अत्त॑वे[१] त्वꣳ सो॑म॒ प्रचि॑कितो म॒नीषा त्वꣳ रजि॑ष्ठ॒मनु॑ नेषि॒ पन्था॑म्। तव॒ प्रणी॑तीपि॒तरो॑ न इन्दो दे॒वेषु॒ रत्न॑मभजन्त॒ धीराः॑[२] त्वया॒ हि नः॑ पि॒तरः॑ सोम॒ पूर्वे॒ कर्मा॑णि च॒क्रुः पव॑मान॒ धीराः॑। व॒न्वन्नवा॑तः परि॒धीꣳरपो॑र्णु वी॒रेभि॒रश्वै॑र्म॒घवा॑ भवा नः[३] त्वꣳ सो॑म पि॒तृभिः॑

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

संविदानोऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ। तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[४] अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदः-सदः सदत सुप्रणीतयः। अत्ता हवीꣳषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिꣳ सर्ववीरं दधातन[५] बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम्। त आ गतावसा शंतमेनाथास्मभ्यꣳ शं योररपो दधात[६] आऽहं पितॄन्त्सुविदत्राꣳ अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः। बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहाऽऽगमिष्ठाः[७] उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु। त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते ऽवन्त्वस्मान्[८] उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः। असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु[९] इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः। ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनꣳ सुवृजनासु विक्षु[१०] अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशुषाणाः। शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन्[११] यदग्ने कव्यवाहन पितॄन्यक्ष्यृतावृधः। प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ[१२] त्वमग्न ईडितो जातवेदोऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा। प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि[१३] मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः। याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च देवान्त्स्वाहाऽन्ये स्वधयाऽन्ये मदन्ति[१४] इमं यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन्हविषा मादयस्व[१५] अङ्गिरोभिरा गहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपैरिह मादयस्व। विवस्वन्तꣳ हुवे यः पिता तेऽस्मिन्यज्ञे बर्हिषा निषद्य[१६] अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः। तेषां वयꣳ सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम[१७] ॥१५॥

सं० ३।१।११

(चित्रादियाज्यापुरोऽनुवाक्याः ।। त्रिष्टुप्, १, ५, ७, ११-१२, २२, ३३-३५ गायत्री, १५-१६, २५ अनुष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निना रयिमश्नवत्पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम्[१] गोमाꣳ अग्नेऽविमाꣳ अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदमिदप्रमृष्यः। इडावाꣳ एषो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

असुर प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्[२] आ प्यायस्व (समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम् । भवा वाजस्य संगथे)[३] सं ते (पयांसि समुयन्तु वाजाः संवृष्ण्यान्यभिमातिषाहः । आ प्यायमानो अमृताय सोम दिविश्रवांसि स्युत्तमानि धिष्व)[४] इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुपह्वये । अस्माकमस्तु केवलः[५] तन्नस्तुरीयमध पोषयित्नु देव त्वष्टर्विरराणः स्यस्व । यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः[६] शिवस्त्वष्टरिहाऽऽगहि विभुः पोष उत त्मना । यज्ञेयज्ञे न उदव[७] पिशंगरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः । प्रजां त्वष्टा वि ष्यतु नाभिमस्मे अथा देवानामप्येतु पाथः[८] प्र णो देवी (सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामवित्र्यवतु)[९] आ नो दिवो (बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम् । हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु)[१०] पीपिवांसꣳ सरस्वतः स्तनं यो विश्वदर्शतः । धुक्षीमहि प्रजामिषम्[११] ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः तेषां ते सुम्नमीमहे[१२] यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः । यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तꣳ सरस्वन्तमवसे हुवेम[१३] दिव्यꣳ सुपर्णं वयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनाम् । अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तं तꣳ सरस्वन्तमवसे हुवेम[१४] सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा । जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः[१५] या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी । तस्यै विश्पत्नियै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन[१६] इन्द्रं वो विश्वतस्परि (हवामहे जनेभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः)[१७] इन्द्रं नरो (नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः । शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः)[१८] असितवर्णा हरयः सुपर्णा मिहो वसाना दिवमुत्पतन्ति । त आऽववृत्रन्त्सदनानि कृत्वाऽऽदित्पृथिवी घृतैर्व्युद्यते[१९] हिरण्यकेशो रजसो विसारेऽहिर्धुनिर्वात इव ध्रजीमान् । शुचिभ्राजा उषसो नवेदा यशस्वतीरपस्युवो न सत्याः[२०] आ ते सुपर्णा अमिनन्त एवैः कृष्णो नोनाव वृषभो यदीदम् । शिवाभिर्नस्स्मयमानाभिराऽगात् पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा[२१] वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न माता सिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि[२२] पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चित्सानु रेजत

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वने वः । यत्क्रीडथ मरुत ऋष्टिमन्त आप इव सध्र्यञ्चो धवध्वे[२३]
अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा धा उदन्वता परि दीया रथेन । दृतिꣳ सु कर्ष
विषितं न्यञ्चꣳ समा भवन्तूद्वता निपादाः[२४] त्वं त्या चिदच्युताऽग्ने
पशुर्न यवसे । धामा ह यत्ते अजर वना वृश्चन्ति शिक्वसः[२५] अग्ने
भूरीणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य धाम । याश्च माया मायिनां
विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः संदधुः पृष्टबन्धो[२६] दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीध्वं
प्र पिन्वत वृष्णो अश्वस्य धाराः । अर्वाङेतेन स्तनयित्नुनेह्यपो निषिञ्चन्न-
सुरः पिता नः[२७] पिन्वन्त्यपो मरुतः सुदानवः पयो घृतवद्विदथेष्वाभुवः ।
अत्यं न मिहे वि नयन्ति वाजिनमुत्सं दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितम्[२८]
उदप्रुतो मरुतस्ताꣳ इयर्त वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति । क्रोशाति
गर्दा कन्येव तुन्ना पेरुं तुञ्जाना पत्येव जाया[२९] घृतेन द्यावापृथिवी
मधुना समुक्षत पयस्वतीः कृणुताऽऽप ओषधीः । ऊर्जं च तत्र
सुमतिं च पिन्वथ यत्रा नरो मरुतः सिञ्चथा मधु[३०] उदु त्यं
(जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम्)[३१] चित्रं
(देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आ प्रा द्यावापृथिवी
अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्म जगतस्तस्थुषश्च)[३२] और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदा
हुवे । अग्निꣳ समुद्रवाससम्)[३३] आ सवꣳ सवितुर्यथा भगस्येव
भुजिꣳ हुवे । अग्निꣳ समुद्रवाससम्[३४] हुवे वातस्वनं कविं पर्जन्य-
क्रन्द्यꣳ सहः । अग्निꣳ समुद्रवाससम्[३५] ॥१६॥

सं० ३।२।११

(त्रैधातवीयेष्टिमन्त्राः ॥ १ ककुप्; २ उष्णिक्; ३-६, ९-१० त्रिष्टुप्; ७-८ गायत्री । विश्वेदेवा ऋषयः)

प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजकर्मभिः । यस्य त्वꣳ
सख्यमाविथ[१] प्र होत्रे पूर्व्यं वचोऽग्नये भरता बृहत् । ज्योतीꣳषि
बिभ्रते न वेधसे[२] अग्ने त्री ते वाजिना त्री षधस्था तिस्रस्ते जिह्वा
ऋतजात पूर्वीः । तिस्र उ ते तन्वो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो
अप्रयुच्छन्[३] सं वां कर्मणा समिषा हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे
अस्य । जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पथिभिः पारयन्ता[४] उभा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

जिग्यथुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनोः । इन्द्रश्च विष्णो
यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम्[५] त्रीण्यायूꣳषि तव जातवेद-
स्तिस्र आजानीरुषसस्ते अग्ने । ताभिर्देवानामवो यक्षि विद्वानथा भव
यजमानाय शं योः[६] अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्या क्षेति विदथा कविः ।
स त्रीꣳरेकादशाꣳ इह[७] यक्षच्च पिप्रयच्च नो विप्रो दूतः परिष्कृतः ।
नभन्तामन्यके समे[८] इन्द्राविष्णू दृꣳहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं
च श्नथिष्टम् । शतं वर्चिनः सहस्रं च साकꣳ हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान्[९]
उत माता महिषमन्ववेनदमी त्वा जहति पुत्र देवाः । अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो
हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं वि क्रमस्व[१०] ॥१७॥

सं० ३।३।११

(याज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ त्रिष्टुप्; १-३ गायत्री; ७, ९, ११-१२ अनुष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

इदं वामास्ये हविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती । उक्थं मदश्च शस्यते[१]
अयं वां परि षिच्यते सोम इन्द्राबृहस्पती । चारुर्मदाय पीतये[२] अस्मे
इन्द्राबृहस्पती रयिं धत्तꣳ शतग्विनम् । अश्वावन्तꣳ सहस्रिणम्[३]
बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इन्द्रः पुरस्तादुत
मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु[४] वि ते विष्वग्वातजूतासो
अग्ने भामासः शुचे शुचयश्चरन्ति । तुविम्रक्षासो दिव्या नवग्वा वना
वनन्ति धृषता रुजन्तः[५] त्वामग्ने मानुषीरीडते विशो होत्राविदं विविचिꣳ
रत्नधातमम् । गुहा सन्तꣳ सुभग विश्वदर्शतं तुविष्मणसꣳ सुयजं घृतश्रियम्[६]
धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावनत्[७]
धाता प्रजाया उत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवनं जजान । धाता पुत्रं
यजमानाय दाता तस्मा उ हव्यं घृतवद्विधेम[८] धाता ददातु नो रयिं
प्राचीं जीवातुमक्षिताम् । वयं देवस्य धीमहि सुमतिꣳ सत्यराधसः[९]
धाता ददातु दाशुषे वसूनि प्रजाकामाय मीढुषे दुरोणे । तस्मै देवाः
अमृताः सं व्ययन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः[१०] अनु नोऽद्या-
नुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः[११]
अन्विदनुमते त्वं मन्यासै शं च नः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्र
ण आयूꣳषि तारिषः[१२] अनु मन्यतामनुमन्यमाना प्रजावन्तꣳ रयि-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मन्त्रीयमाणम् । तस्यै वयꣳ हेडसि माऽपि भूम सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु[१३] यस्यामिदं प्रदिशि यद्विरोचतेऽनुमतिं प्रति भूषन्त्यायवः । यस्या उपस्थ उर्वन्तरिक्षꣳ सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु[१४] राकामहꣳ सुहवाꣳ सुष्टुती हुवे श्रृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना । सीव्यत्वपः सूच्याऽच्छिद्यमानया ददातु वीरꣳशतदायमुक्थ्यम्[१५] यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि । ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषꣳ सुभगे रराणा[१६] सिनीवालि (पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा । जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः)[१७] या सुपाणिः (स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी । तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन)[१८] कुहूमहꣳ सुभगां विद्मनापसमस्मिन्यज्ञे सुहवां जोहवीमि । सा नो ददातु श्रवणं पितृणां तस्यास्ते देवि हविषा विधेम[१९] कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषश्चिकेतु । सं दाशुषे किरतु भूरि वामꣳरायस्पोषं चिकितुषे दधातु[२०] ॥१८॥

सं० ३।४।११

(राजसूयगता याज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ त्रिष्टुप्; १, ३, ५, ७, ११, १५, १८ गायत्री; ८ जगती । विश्वेदेवा ऋषयः)

त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा[१] हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे । सुगार्हपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रियक्सं मिमीहि श्रवाꣳसि[२] त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः[३] ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् । श्येनो गृध्राणाꣳ स्वधितिर्वनानाꣳ सोमः पवित्रमत्येति रेभन्[४] आ विश्वदेवꣳ सत्पतिꣳ सूक्तैरद्या वृणीमहे । सत्यसवꣳ सवितारम्[५] आ सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च । हिरण्ययेन सविता रथेनाऽऽदेवो याति भुवना विपश्यन्[६] यथा नो अदितिः करत्पश्वे नृभ्यो यथा गवे । यथा तोकाय रुद्रियम्[७] मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः । वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते[८] उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः । गिरिभ्रजो नोर्मयो

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्[९] हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्म-
न्मयानि नहना व्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा उत प्रास्तौदुच्च विद्वाꣳ
अगायत्[१०] एन्द्र सानसिꣳ रयिꣳ सजित्वानꣳ सदासहम् । वर्षिष्ठ-
मूतये भर[११] प्र ससाहिषे पुरुहूत शत्रूञ्ज्येष्ठस्ते शुष्म इह रातिरस्तु ।
इन्द्राभर दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्[१२] त्वꣳ
सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः । इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो[१३]
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान्भुवो विश्वेषु सवनेषु यज्ञियः । भुवो नॄꣳ
श्च्यौत्नो विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे[१४] मित्रस्य चर्षणी-
धृतश्रवो देवस्य सानसिम् । सत्यं चित्रश्रवस्तमम्[१५] मित्रो
जनान्यातयति प्रजानन्मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् । मित्रः कृष्टीरनि-
मिषाऽभि चष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्विधेम[१६] प्र स मित्र मर्तो अस्तु
प्रयस्वान्यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन । न हन्यते न जीयते त्वोतो
नैनमꣳहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात्[१७] यच्चिद्धि ते विशो यथा
प्र देव वरुण व्रतम् । मिनीमसि द्यविद्यवि[१८] यत्किंचेदं वरुण
दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि । अचित्ती यत्तव धर्मा युयोपिम मा
नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः[१९] कितवासो यद्रिरिपुर्न दीवि यद्वा
घा सत्यमुत यन्न विद्म । सर्वा ता वि ष्य शिथिरेव देवाऽथा ते
स्याम वरुण प्रियासः[२०] ॥१९॥

सं० ३।५।११

(पाशुकहौत्रोपयोगिमन्त्राः ॥ गायत्री; २-४ अनुष्टुप्; ६-८,२१ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

प्र देवं देव्या धिया भरता जातवेदसम् । हव्या नो वक्षदानुषक्[१]
अयमु ष्य प्र देवयुर्होता यज्ञाय नीयते । रथो न योरभीवृतो घृणीवाञ्चे-
तति त्मना[२] अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिव जन्मनः । सहसश्चित्सहीयान्देवो
जीवातवे कृतः[३] इडायास्त्वा पदे वयं नाभा पृथिव्या अधि । जातवेदो
नि धीमह्यग्ने हव्याय वोढवे[४] अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं
प्रथमः सीद योनिम् । कुलायिनं घृतवन्तꣳ सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय
साधु[५] सीद होतः स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञꣳ सुकृतस्य
योनौ । देवावीर्देवान्हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः[६] नि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाँ२ असदत्सुदक्षः । अदब्धव्रत-
प्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभरः शुचिजिह्वो अग्निः[७] त्वं दूतस्त्वमु
नः परस्पास्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता । अग्ने तोकस्य नस्तने
तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधि गोपाः[८] अभि त्वा देव सवितरीशानं
वार्याणाम् । सदाऽवन्भागमीमहे[९] मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं
मिमिक्षताम् । पिपृतां नो भरीमभिः[१०] त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा
निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः[११] तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र
ईधे अथर्वणः । वृत्रहणं पुरंदरम्[१२] तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे
दस्युहन्तमम् । धनंजयꣳ रणेरणे[१३] उत ब्रुवन्तु जन्तव उदग्निर्वृत्रहाऽ-
जनि । धनंजयो रणेरणे[१४] आ यꣳ हस्ते न खादिनꣳ शिशुं जातं
न बिभ्रति । विशामग्निꣳ स्वध्वरम्[१५] प्र देवं देववीतये भरता
वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ निषीदतु[१६] आ जातं जातवेदसि प्रियꣳ
शिशीतातिथिम् । स्योन आ गृहपतिम्[१७] अग्निनाऽग्निः समिध्यते
कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड् जुह्वास्यः[१८] त्वꣳ ह्यग्ने अग्निना विप्रो
विप्रेण सन्त्सता । सखा सख्या समिध्यसे[१९] तं मर्जयन्त सुक्रतुं
पुरोयावानमाजिषु । स्वेषु क्षयेषु वाजिनम्[२०] यज्ञेन यज्ञमयजन्त
देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् । ते ह नाकं महिमानः सचन्ते यत्र
पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः[२१] ॥२०॥

सं० ४।१।११

(चातुर्मास्यगतवैश्वदेवपर्वणि विहित याज्यापुरोऽनुवाक्याः ॥ १-७, ९, ११, १७, १९-२० गायत्री; १०, १२, १४, १८, त्रिष्टुप्; ८, १३, जगती । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि । स इद्देवेषु गच्छति[१]
सोम यास्ते मयोभुव ऊतयः सन्ति दाशुषे । ताभिर्नोऽविता भव[२]
अग्निर्मूर्धा (दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति)[३]
भुवो (यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः । दिवि
मूर्धानं दधिषे सुवर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्)[४] त्वं नः सोम
(विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः । न रिष्येत्त्वावतः सखा)[५] या ते
धामानि (दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । तेभिर्नो विश्वैः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुमना अहेडन्राजन्त्सोम प्रतिहव्या गृभाय)[६] तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात्[७] अचित्ती यच्चकृमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुषत्वता । देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः[८] चोदयित्री सूनृतानां चेतन्ती सुमतीनाम् । यज्ञं दधे सरस्वती[९] पावीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात् । ग्नाभिरच्छिद्रꣳ शरणꣳ सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यꣳसत्[१०] पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्ववतः । पूषा वाजꣳ सनोतु नः[११] शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु[१२] तेऽवर्धन्त स्वतवसो महित्वनाऽऽनाकं तस्थुरुरु चक्रिरे सदः । विष्णुर्यद्धाऽऽवद्वृषणं मदच्युतं वयो न सीदन्नधि बर्हिषि प्रिये[१३] प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् । ये सहाꣳसि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः[१४] विश्वे देवा (ऋतावृध ऋतुभिर्हवनः श्रुतः । जुषन्तां युज्यं पयः)[१५] विश्वे देवाः (शृणुते मꣳहवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यविष्ठ । ये अग्नि जिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्)[१६] द्यावा नः पृथिवी इमꣳ सिध्रमद्य दिविस्पृशम् । यज्ञं देवेषु यच्छताम्[१७] प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वꣳ सदने ऋतस्य । आ नो द्यावा-पृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वां वरूथम्[१८] अग्निꣳ स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् । हव्या देवेषु नो दधत्[१९] स हव्यवाडमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः । अग्निर्धिया समृण्वति[२०] शं नो भवन्तु (वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तोऽहिं वृकꣳ रक्षाꣳसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः)[२१] वाजेवाजे (ऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभि-र्देवयानैः)[२२] ॥२१॥

सं० ४।२।११

(याज्यानुवाक्याः ॥ गायत्री; २, ६, १० त्रिष्टुप् ॥ विश्वदेवा ऋषयः)

इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः । तद्वां चेति प्र वीर्यम्[१] श्नथद्वृत्रमुत सनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात् । इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता[२] प्र चर्षणिभ्यः पृतना

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च। प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनाऽत्यन्या[३] मरुतो यस्य हि क्षये पाथा दिवो विमहसः। स सुगोपातमो जनः[४] यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुतः शृणुता हवम्[५] श्रियसे कं भानुभिः संमिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः। ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः[६] अव ते हेडो (वरुण नमोभि रव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः। क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेतो राजन्नेनाᳬसि शिश्रथः कृतानि)[७] उदुत्तमं (वरुण पाशमस्मदवाधमं विमध्यमᳬ श्रथाय। अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम)[८] कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता[९] को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून्। आसन्निषून्हृत्स्वसो मयोभून् य एषां भृत्यामृणधत्स जीवात्[१०] अग्ने नय (सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठान्ते नमउक्तिं विधेम)[११] आ देवानाम (पिपन्थामगन्म यच्छक्रवाम तदनु प्रवोढुम्। अग्निर्विद्वान्त्सयजात्से दु होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति)[१२] शं नो भवन्तु (वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः। जम्भयन्तोऽहिं वृकᳬ रक्षाᳬसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः)[१३] वाजेवाजे (ऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः। अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः)[१४] अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधीरनु रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः[१५] वृषा सोम द्युमाᳬअसि वृषा देव वृषव्रतः। वृषा धर्माणि दधिषे[१६] इमं मे वरुण (श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके)[१७] तत्त्वायामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्त दाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणे ह बोध्युरुशᳬ समान आयुः प्रमोषीः)[१८] त्वं नो अग्ने (वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽवयासि सीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाᳬसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[१९] सत्वं नो अग्ने (ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ। अव यक्ष्व नो वरुणᳬ रराणो वीहि मृडीकᳬ सुहवो न एधि)[२०] ॥२२॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ४।३।१३

(साकमेधादियाज्यानुवाक्याः ।। गायत्री; ३-७, ११-१४, १९, २३-२५ त्रिष्टुप्; २०-२१ विराट् ।।विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद् द्रविणस्युर्विपन्मया । समिद्धः शुक्र आहुतः[1] त्वꣳ सोमासि सत्पतिस्त्वꣳ राजोत वृत्रहा । त्वं भद्रो असि क्रतुः[2] भद्रा ते अग्ने स्वनीक संदृग्घोरस्य सतो विषुणस्य चारुः । न यन्ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तनुवि रेप आ धुः[3] भद्रं ते अग्ने सहसिन्ननीकमुपाक आ रोचते सूर्यस्य । रुशद्दृशे ददृशे नक्तया चिद्रूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम्[4] सैनाऽनीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाꣳ आयजिष्ठः स्वस्ति । अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि[5] स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देव । यत्सीमहि दिविजात प्रशस्तं तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्[6] यथा होतर्मनुषो देवताता यज्ञेभिः सूनो सहसो यजासि । एवा नो अद्य समना समानानुशन्नग्न उशतो यक्षि देवान्[7] अग्निमीडे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारꣳ रत्नधातमम्[8] वृषा सोम द्युमाꣳ असि वृषा देव वृषव्रतः । वृषा धर्माणि दधिषे[9] सांतपना इदꣳ हविर्मरुतस्तज्जुजुष्ट न । युष्माकोती रिशादसः[10] यो नो मर्तो वसवो दुर्हृणायुस्तिरः सत्यानि मरुतो जिघाꣳसात् । द्रुहः पाशं प्रति स मुचीष्ट तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम्[11] संवत्सरीणा मरुतः स्वर्का उरुक्षयाः सगणा मानुषेषु । तेऽस्मत्पाशान्प्रमुञ्चन्त्वꣳहसः सांतपना मदिरा मादयिष्णवः[12] पिप्रीहि देवाꣳ उशतो यविष्ठ विद्वाꣳ ऋतूꣳ ऋतुपते यजेह । ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वꣳ होतॄणामस्यायजिष्ठः[13] अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावक शोचे वेष्ट्वꣳ हि यज्वा । ऋता यजासि महिना वि यद्भूर्हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य[14] अग्निना रयिमश्नवत्पोषमेव दिवेदिवे । यशसं वीरवत्तमम्[15] गयस्फानो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रः सोम नो भव[16] गृहमेधास आ गत मरुतो माऽप भूतन । प्रमुञ्चन्तो नो अꣳहसः[17] पूर्वीभिर्हि ददाशिम शरद्भिर्मरुतो वयम् । महोभिश्चर्षणीनाम्[18] प्र बुध्निया ईरते वो महाꣳसि प्र णामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम् । सहस्रियं दम्यं भागमेतं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम्[१९] उप यमेति युवतिः सुदक्षं दोषा
वस्तोर्हविष्मती घृताची । उप स्वैनमरमतिर्वसूयुः[२०] इमो अग्ने
वीततमानि हव्याऽजस्रो वक्षि देवतातिमच्छः । प्रति न ईꣳ सुरभीणि
वियन्तु[२१] क्रीडं वः शर्धो मारुतमनर्वाणꣳ रथे शुभम् । कण्वा अभि
प्र गायत[२२] अत्यासो न ये मरुतः स्वञ्चो यक्षदृशो न शुभयन्त
मर्याः । ते हर्म्येष्ठाः शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः[२३]
प्रैषामज्मेषु विथुरेव रेजते भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे । ते क्रीडयो
धुनयो भ्राजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त धूतयः[२४] उपह्वरेषु यदचिध्वं
मयिं वय इव मरुतः केनचित्पथा । श्चोतन्ति कोशा उप वो रथेष्वा
घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते[२५] अग्निमग्निꣳ हवीमभिः सदा हवन्त विश्पतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम्[२६] तꣳहि शश्वन्त ईडते स्रुचा देवं घृतश्चुता ।
अग्निꣳ हव्याय वोढवे[२७] इन्द्राग्नी रोचना दिवः(परि वाजेषु भूषथः ।
तद्वां चेति प्रवीर्यम्)[२८] श्नथद्वृत्रम् (उत सनोति वाजमिन्द्रायो अग्नी-
सहुरी सपर्यात् । इरज्यन्तावसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता)[२९]
इन्द्रं वो विश्वतस्परि (हवामहे जनेभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः)[३०]
इन्द्रं नरो (नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः । शूरो नृषाता
शवसश्चका न आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः)[३१] विश्वकर्मन्हविषा
वावृधानः (स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः । मुह्यं त्वन्ये अभितः
सपत्ना इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु)[३२] विश्वकर्मन्हविषा वर्धनेन
(त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम् तस्मै विशः समनमन्त पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो
यथाऽसत्)[३३क] ॥२३॥

(क)

उभा वामिन्द्राग्नी	१४	कृणुष्व पाजः	१८	त्वमग्ने रुद्रो	२८
यस्त्वा हृदा	१४	वैश्वानरो न	२०	इन्द्रं वो विश्वस्परि	१९
अन्वह मासा	१४	अग्ना विष्णू	१९	इन्द्रं वो विश्वतस्परि	२२
हिरण्यगर्भः	३०	सपत्नवन्न	२५	नवोनवो	१७
आयुष्टे	३५	युक्ष्वा हि दव	२३	उशन्तस्त्वा	१७
अग्निना रयि	३५	प्रसो अग्ने	१०	इदं वामास्ये	२०
त्वमग्ने	२०	प्र देवं देव्या	२१	अग्ने यं	२२
इन्द्राग्नी रोचना	२०	अग्निर्वृत्राणि	३३	अनु०	२३

आहत्यमन्त्राः ४६३ ॥

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।१।११

(अश्वमेधाङ्गाश्वबन्धनमन्त्राः ।। २ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामा ददे[1] इमामगृभ्णन् रशनामृतस्य पूर्व आयुषि विदथेषु कव्या । तया देवाः सुतमा बभूवुर्ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्ती[2] अभिधा असि भुवनमसि यन्तासि धर्तासि सोऽग्निं वैश्वानरꣳ सप्रथ । सं गच्छ स्वाहाकृतः पृथिव्यां यन्ता राड् यन्तासि यमनो धर्तासि धरुणः[3] कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा । दिवे त्वा सतेत्वाऽसतेत्वाऽद्भ्यस्त्वौषधीभ्यस्त्वाविश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यः[4] ।।१।।

सं० ७।१।१२

(अश्वस्य कर्णे जपादिपूर्वकं तदुत्सर्जनम् ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राऽश्वोऽसि हयोऽस्यत्योऽसि नरोऽस्यर्वाऽसि । सप्तिरसि वाज्यसि वृषाऽसि नृमणा असि ययुर्नामासि[1] आदित्यानां पत्वान्विहि[2] अग्नये स्वाहा[3] स्वाहेन्द्राग्निभ्याम्[4] स्वाहा प्रजापतये[5] स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यः[6] स्वाहा सर्वाभ्यो देवताभ्यः[7] इह धृतिः स्वाहा[8] इह विधृतिः स्वाहा[9] इह रन्तिः स्वाहा[10] इह रमतिः स्वाहा[11] भूरसि भुवे त्वा भव्याय त्वा भविष्यते त्वा विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यः[12] देवा आशापाला एतं देवेभ्योऽश्वं मेधाय प्रोक्षितं गोपायत[13] ।।२।।

सं० ७।१।१३

(अश्वमेध उद्द्रावहोमाः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

आयनाय स्वाहा[1] प्रायणाय स्वाहा[2] उद्द्रावाय स्वाहा[3] उद्द्रुताय स्वाहा[4] शूकाराय स्वाहा[5] शूकृताय स्वाहा[6] पलायिताय स्वाहा[7] आपलायिताय स्वाहा[8] आवल्गते स्वाहा[9] परावल्गते स्वाहा[10] आयते स्वाहा[11] प्रयते स्वाहा[12] सर्वस्मै स्वाहा[13] ।।३।।

सं० ७।१।१४

(अश्वमेधे पूर्वहोमाः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्नये स्वाहा[1] सोमाय स्वाहा[2] वायवे स्वाहा[3] अपां मोदाय स्वाहा[4] सवित्रे स्वाहा[5] सरस्वत्यै स्वाहा[6] इन्द्राय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा॑[७] बृह॒स्पत॑ये॒ स्वाहा॑[८] मि॒त्राय॒ स्वाहा॑[९] वरु॑णाय॒ स्वाहा॑[१०] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[११] ॥४॥

सं० ७।१।१५

पृ॒थि॒व्यै स्वाहा॑[१] अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑[२] दि॒वे स्वाहा॑[३] सूर्या॑य॒ स्वाहा॑[४] च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑[५] नक्ष॑त्रेभ्य॒ः स्वाहा॑[६] प्रा॒च्यै दि॒शे स्वाहा॑[७] द॒क्षि॒णायै॑ दि॒शे स्वाहा॑[८] प्र॒तीच्यै॑ दि॒शे स्वाहा॑[९] उदी॑च्यै दि॒शे स्वाहा॑[१०] ऊ॒र्ध्वायै॑ दि॒शे स्वाहा॑[११] दि॒ग्भ्यः स्वाहा॑[१२] अ॒वा॒न्त॒र॒दिशाभ्य॒ः स्वाहा॑[१३] समा॑भ्य॒ः स्वाहा॑[१४] श॒र॒द्भ्य॒ः स्वाहा॑[१५] अ॒हो॒रा॒त्रेभ्य॒ः स्वाहा॑[१६] अ॒र्ध॒मा॒सेभ्य॒ः स्वाहा॑[१७] मासे॑भ्य॒ः स्वाहा॑[१८] ऋ॒तुभ्य॒ः स्वाहा॑[१९] सं॒व॒त्स॒राय॒ स्वाहा॑[२०] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[२१] ॥५॥

सं० ७।१।१६

अ॒ग्नये॒ स्वाहा॑[१] सोमा॑य॒ स्वाहा॑[२] स॒वि॒त्रे स्वाहा॑[३] सर॑स्वत्यै॒-स्वाहा॑[४] पू॒ष्णे स्वाहा॑[५] बृह॒स्पत॑ये॒ स्वाहा॑[६] अ॒पां मोदा॑य॒ स्वाहा॑[७] वा॒यवे॒ स्वाहा॑[८] मि॒त्राय॒ स्वाहा॑[९] वरु॑णाय॒ स्वाहा॑[१०] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[११] ॥६॥

सं० ७।१।१७

पृ॒थि॒व्यै स्वाहा॑[१] अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑[२] दि॒वे स्वाहा॑[३] अ॒ग्नये॒ स्वाहा॑[४] सोमा॑य॒ स्वाहा॑[५] सूर्या॑य॒ स्वाहा॑[६] च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑[७] अह्ने॒ स्वाहा॑[८] रात्रि॑यै॒ स्वाहा॑[९] ऋ॒जवे॒ स्वाहा॑[१०] सा॒धवे॒ स्वाहा॑[११] सु॒क्षि॒त्यै स्वाहा॑[१२] क्षु॒धे स्वाहा॑[१३] आ॒शि॒ति॒म्ने स्वाहा॑[१४] रोगा॑य॒ स्वाहा॑[१५] हि॒माय॒ स्वाहा॑[१६] शी॒ताय॒ स्वाहा॑[१७] आ॒त॒पाय॒ स्वाहा॑[१८] अर॑ण्याय॒ स्वाहा॑[१९] सु॒व॒र्गाय॒ स्वाहा॑[२०] लो॒काय॒ स्वाहा॑[२१] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[२२] ॥७॥

सं० ७।१।१८

(क्रतुदीक्षामन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

भु॒वो दे॒वा॒नां कर्म॑णा॒ऽप॒स॒र्तस्य॑ प॒थ्या॒ऽसि॒ वसु॑भिर्दे॒वेभि॑र्दे॒वत॑या गा॒य॒त्रेण॑ त्वा॒ छन्द॑सा युनज्मि व॒स॒न्तेन॑ त्व॒र्तुना॑ ह॒विषा॑ दीक्षयामि[१]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

(भुवो देवानां कर्मणाऽपसर्तस्यं पथ्याऽसि) रुद्रेभिर्देवेभिर्देवतया। त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा युनज्मि ग्रीष्मेण त्वतुना हविषा दीक्षयामि[२] (भुवो देवानां कर्मणाऽपसर्तस्यं पथ्याऽसि) आदित्येभिर्देवेभिर्देवतया। जागतेन त्वा छन्दसा युनज्मि वर्षाभिस्त्वर्तुना हविषा दीक्षयामि[३] (भुवो देवानां कर्मणाऽपसर्तस्यं पथ्याऽसि) विश्वेभिर्देवेभिर्देवतया आनुष्टुभेन त्वा छन्दसा युनज्मि शरदा त्वर्तुना हविषा दीक्षयामि[४] (भुवो देवानां कर्मणाऽपसर्तस्यं पथ्याऽसि) अङ्गिरोभिर्देवेभिर्देवतया। पाङ्क्तेन त्वा छन्दसा युनज्मि हेमन्तशिशिराभ्यां त्वर्तुना हविषा दीक्षयामि[५] आऽहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीं गायत्रेण छन्दसा ब्रह्मणा चर्तꣳ सत्येऽधाꣳ सत्यमृतेऽधाम्[६] महीमू षु (मातरꣳ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम। तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्)[७] सुत्रामाणं (पृथिवीं द्यामनेहसꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्। दैवीं नावꣳ स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये)[८] इह धृतिः स्वाहा[९] इह विधृतिः स्वाहा[१०] इह रन्तिः स्वाहा[११] इह रमतिः स्वाहा[१२] ॥८॥

सं० ७।१।१९

(अश्वचरितहोमाः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

ईङ्काराय स्वाहा[१] ईङ्कृताय स्वाहा[२] क्रन्दते स्वाहा[३] अवक्रन्दते स्वाहा[४] प्रोथते स्वाहा[५] प्रप्रोथते स्वाहा[६] गन्धाय स्वाहा[७] घ्राताय स्वाहा[८] प्राणाय स्वाहा[९] व्यानाय स्वाहा[१०] अपानाय स्वाहा[११] सन्दीयमानाय स्वाहा[१२] संदिताय स्वाहा[१३] विचृत्यमानाय स्वाहा[१४] विचृत्ताय स्वाहा[१५] पलायिष्यमाणाय स्वाहा[१६] पलायिताय स्वाहा[१७] उपरꣳस्यते स्वाहा[१८] उपरताय स्वाहा[१९] निवेक्ष्यते स्वाहा[२०] निविशमानाय स्वाहा[२१] निविष्टाय स्वाहा[२२] निषत्स्यते स्वाहा[२३] निषीदते स्वाहा[२४] निषण्णाय स्वाहा[२५] आसिष्यते स्वाहा[२६] आसीनाय स्वाहा[२७] आसिताय स्वाहा[२८] निपत्स्यते स्वाहा[२९] निपद्यमानाय स्वाहा[३०] निपन्नाय स्वाहा[३१] शयिष्यते स्वाहा[३२] शयानाय स्वाहा[३३] शयिताय स्वाहा[३४] संमीलिष्यते स्वाहा[३५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

संमीलते स्वाहा[३६] संमीलिताय स्वाहा[३७] स्वप्स्यते स्वाहा[३८] स्वपते स्वाहा[३९] सुप्ताय स्वाहा[४०] प्रभोत्स्यते स्वाहा[४१] प्रबुध्यमानाय स्वाहा[४२] प्रबुद्धाय स्वाहा[४३] जागरिष्यते स्वाहा[४४] जाग्रते स्वाहा[४५] जागरिताय स्वाहा[४६] शुश्रूषमाणाय स्वाहा[४७] शृण्वते स्वाहा[४८] श्रुताय स्वाहा[४९] वीक्षिष्यते स्वाहा[५०] वीक्षमाणाय स्वाहा[५१] वीक्षिताय स्वाहा[५२] सꣳहास्यते स्वाहा[५३] संजिहानाय स्वाहा[५४] उज्जिहानाय स्वाहा[५५] विवर्त्स्यते स्वाहा[५६] विवर्तमानाय स्वाहा[५७] विवृत्ताय स्वाहा[५८] उत्थास्यते स्वाहा[५९] उत्तिष्ठते स्वाहा[६०] उत्थिताय स्वाहा[६१] विधविष्यते स्वाहा[६२] विधून्वानाय स्वाहा[६३] विधूताय स्वाहा[६४] उत्क्रꣳस्यते स्वाहा[६५] उत्क्रामते स्वाहा[६६] उत्क्रान्ताय स्वाहा[६७] चङ्क्रमिष्यते स्वाहा[६८] चङ्क्रम्यमाणाय स्वाहा[६९] चङ्क्रमिताय स्वाहा[७०] कण्डूयिष्यते स्वाहा[७१] कण्डूयमानाय स्वाहा[७२] कण्डूयिताय स्वाहा[७३] निकषिष्यते स्वाहा[७४] निकषमाणाय स्वाहा[७५] निकषिताय स्वाहा[७६] यदत्ति तस्मै स्वाहा[७७] यत्पिबति तस्मै स्वाहा[७८] यन्मेहति तस्मै स्वाहा[७९] यच्छकृत्करोति तस्मै स्वाहा[८०] रेतसे स्वाहा[८१] प्रजाभ्यः स्वाहा[८२] प्रजननाय स्वाहा[८३] सर्वस्मै स्वाहा[८४] ॥९॥

सं० ७।१।२०

(सावित्रहोमः । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्नये स्वाहा[१] वायवे स्वाहा[२] सूर्याय स्वाहा[३] ऋतमस्यृतस्यर्तमसि[४] सत्यमसि सत्यस्य सत्यमसि[५] ऋतस्य पन्था असि देवानां छायाऽमृतस्य नाम तत्सत्यं यत्त्वं प्रजापतिरसि[६] अधि यदस्मिन्वाजिनीव शुभः स्पर्धन्ते दिवः सूर्येण विशः । अपो वृणानः पवते कव्यन्पशुं न गोपा इर्यः परिज्मा[७] ॥१०॥

सं० ७।२।११

(अश्वमेधगता अन्नहोमाः, तत्र युजामयुजां च मिश्रितानां सङ्घः ॥
विश्वेदेवा ऋषयः)

एकस्मै स्वाहा[१] द्वाभ्याꣳ स्वाहा[२] त्रिभ्यः स्वाहा[३] चतुर्भ्यः स्वाहा[४] पञ्चभ्यः स्वाहा[५] षड्भ्यः स्वाहा[६] सप्तभ्यः स्वाहा[७]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अ॒ष्टाभ्यः स्वाहा॑[८] न॒वभ्य॒ः स्वाहा॑[९] द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१०] ए॒का॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[११] द्वा॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१२] त्र॒यो॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१३] च॒तु॒र्द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१४] प॒ञ्च॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१५] षो॒ड॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१६] स॒प्त॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१७] अ॒ष्टा॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[१८] एका॑न्न विꣳश॒त्यै स्वाहा॑[१९] नव॑विꣳशत्य॒ स्वाहा॑[२०] एका॑न्न च॑त्वारिꣳशते॒ स्वाहा॑[२१] नव॑ चत्वारिꣳशते॒ स्वाहा॑[२२] एका॑न्न ष॒ष्ट्यै स्वाहा॑[२३] नव॑ षष्ट्यै॒ स्वाहा॑[२४] एका॑न्नाशी॒त्यै स्वाहा॑[२५] नवा॑शीत्यै॒ स्वाहा॑[२६] एका॑न्न- श॒ताय॒ स्वाहा॑[२७] श॒ताय॒ स्वाहा॑[२८] द्वाभ्याꣳ श॒ताभ्या॒ꣳ स्वाहा॑[२९] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[३०] ॥११॥

सं० ७।२।१२

(अयुजामेकाधिकानां सङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

एक॑स्मै॒ स्वाहा॑[१] त्रिभ्यः स्वाहा॑[२] प॒ञ्चभ्य॒ः स्वाहा॑[३] स॒प्तभ्य॒ः स्वाहा॑[४] न॒वभ्य॒ः स्वाहा॑[५] ए॒का॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[६] त्रयोद॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[७] प॒ञ्च॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[८] स॒प्त॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[९] एका॑न्न विꣳश॒त्यै स्वाहा॑[१०] नव॑विꣳशत्यै॒ स्वाहा॑[११] एका॑न्न च॑त्वारिꣳशते॒ स्वाहा॑[१२] नव॑चत्वारिꣳशते॒ स्वाहा॑[१३] एका॑न्न ष॒ष्ट्यै स्वाहा॑[१४] नव॑षष्ट्यै॒ स्वाहा॑[१५] एका॑न्नाशी॒त्यै स्वाहा॑[१६] नवा॑शीत्यै॒ स्वाहा॑[१७] एका॑न्न श॒ताय॒ स्वाहा॑[१८] श॒ताय॒ स्वाहा॑[१९] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[२०] ॥१२॥

सं० ७।२।१३

(द्व्यादि युग्मसङ्ख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

द्वाभ्या॒ꣳ स्वाहा॑[१] च॒तुर्भ्य॒ः स्वाहा॑[२] ष॒ड्भ्यः स्वाहा॑[३] अ॒ष्टाभ्यः स्वाहा॑[४] द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[५] द्वाद॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[६] च॒तु॒र्द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[७] षो॒ड॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[८] अ॒ष्टा॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[९] विꣳश॒त्यै स्वाहा॑[१०] अ॒ष्टान॑वत्यै॒ स्वाहा॑[११] श॒ताय॒ स्वाहा॑[१२] सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑[१३] ॥१३॥

सं० ७।२।१४

(त्र्यादि त्र्युत्तरसंख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

त्रिभ्यः स्वाहा॑[१] प॒ञ्चभ्य॒ः स्वाहा॑[२] स॒प्तभ्य॒ः स्वाहा॑[३] न॒वभ्य॒ः स्वाहा॑[४] ए॒का॒द॒शभ्य॒ः स्वाहा॑[५] त्र॒यो॒द॒शभ्य॒ स्वाहा॑[६] प॒ञ्च॒द॒शभ्य॒ः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा[७] सप्तदशभ्यः स्वाहा[८] एकान्न विंशत्यै स्वाहा[९] नवविंशत्यै स्वाहा[१०] एकान्न चत्वारिंशते स्वाहा[११] नवचत्वारिंशते स्वाहा[१२] एकान्न षष्ट्यै स्वाहा[१३] नवषष्ट्यै स्वाहा[१४] एकान्नाशीत्यै स्वाहा[१५] नवाशीत्यै स्वाहा[१६] एकान्न शताय स्वाहा[१७] शताय स्वाहा[१८] सर्वस्मै स्वाहा[१९] ॥१४॥

सं० ७।२।१५

(चतुरादि चतुरुत्तरसङ्ख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

चतुर्भ्यः स्वाहा[१] अष्टाभ्यः स्वाहा[२] द्वादशभ्यः स्वाहा[३] षोडशभ्यः स्वाहा[४] विंशत्यै स्वाहा[५] षण्णवत्यै स्वाहा[६] शताय स्वाहा[७] सर्वस्मै स्वाहा[८] ॥१५॥

सं० ७।१।१६

(पञ्चादि पञ्चोत्तरसंख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

पञ्चभ्यः स्वाहा[१] दशभ्यः स्वाहा[२] पञ्चदशभ्यः स्वाहा[३] विंशत्यै स्वाहा[४] पञ्चनवत्यै स्वाहा[५] शताय स्वाहा[६] सर्वस्मै स्वाहा[७] ॥१६॥

सं० ७।२।१७

(दशादि दशोत्तरसंख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

दशभ्यः स्वाहा[१] विंशत्यै स्वाहा[२] त्रिंशते स्वाहा[३] चत्वारिंशते स्वाहा[४] पञ्चाशते स्वाहा[५] षष्ट्यै स्वाहा[६] सप्तत्यै स्वाहा[७] अशीत्यै स्वाहा[८] नवत्यै स्वाहा[९] शताय स्वाहा[१०] सर्वस्मै स्वाहा[११] ॥१७॥

सं० ७।२।१८

(विंशत्यादि विंशत्युत्तरसंख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

विंशत्यै स्वाहा[१] चत्वारिंशते स्वाहा[२] षष्ट्यै स्वाहा[३] अशीत्यै स्वाहा[४] शताय स्वाहा[५] सर्वस्मै स्वाहा[६] ॥१८॥

सं० ७।२।१९

(पञ्चाशतमारभ्य पञ्चाशदुत्तराणां शतोत्तराणां च सङ्घः ॥ विश्वेदवा ऋषयः)

पञ्चाशते स्वाहा[१] शताय स्वाहा[२] द्वाभ्याꣳ शताभ्याꣳ स्वाहा[३] त्रिभ्यः शतेभ्यः स्वाहा[४] चतुर्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा[५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पञ्चभ्यः शतेभ्यः स्वाहा[६] षड्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा[७] सप्तभ्यः शतेभ्यः स्वाहा[८] अष्टाभ्यः शतेभ्यः स्वाहा[९] नवभ्यः शतेभ्यः स्वाहा[१०] सहस्राय स्वाहा[११] सर्वस्मै स्वाहा[१२] ॥१९॥

सं० ७।२।२०

(शतमारभ्य दशगुणवृद्धियुक्तसंख्यासङ्घः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

शताय स्वाहा[१] सहस्राय स्वाहा[२] अयुताय स्वाहा[३] नियुताय स्वाहा[४] प्रयुताय स्वाहा[५] अर्बुदाय स्वाहा[६] न्यर्बुदाय स्वाहा[७] समुद्राय स्वाहा[८] मध्याय स्वाहा[९] अन्ताय स्वाहा[१०] परार्धाय स्वाहा[११] उषसे स्वाहा[१२] व्युष्ट्यै स्वाहा[१३] उदेष्यते स्वाहा[१४] उद्यते स्वाहा[१५] उदिताय स्वाहा[१६] सुवर्गाय स्वाहा[१७] लोकाय स्वाहा[१८] सर्वस्मै स्वाहा[१९] ॥२०॥

सं० ७।३।११

(अश्वमेधाङ्गपर्याप्तिहोममन्त्राः ॥ १ गायत्री, २ सतः पङ्क्ति, ३ उपरिष्टाद्बृहती, ४ द्विपदा जगती, ५ अभिसारिणी, ६ महाबृहती, ७ ज्योतिष्मती, ८ आस्तारपङ्क्ति ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

अर्वाङ् यज्ञः सं क्रामत्वमुष्मादधि मामभि । ऋषीणां यः पुरोहितः[१] निर्देवं निर्वीरं कृत्वा निष्कन्धं तस्मिन्हीयतां योऽस्मान्द्वेष्टि । शरीरं यज्ञशमलं कुसीदं तस्मिन्सीदतु योऽस्मान्द्वेष्टि[२] यज्ञ यज्ञस्य यत्तेजस्तेन सं क्राममामभि । ब्राह्मणानृत्विजो देवान्यज्ञस्य तपसा ते सवाहमा हुवे[३] इष्टेन पक्वमुप ते हुवे सवाहम् । सन्तौ वृञ्जे सुकृतꣳ सं प्रजां पशून्[४] प्रैषान्त्सामिधेनीराघारावाज्यभागावाश्रुतं प्रत्याश्रुतमा शृणामि ते । प्रयाजानूयाजान्स्विष्टकृतमिडामाशिष आ वृञ्जे सुवः[५] अग्निनेन्द्रेण सोमेन सरस्वत्या विष्णुना देवताभिः । याज्यानुवाक्याभ्यामुप ते हुवे सवाहं यज्ञमा ददे ते वषट्कृतम्[६] स्तुतꣳ शस्त्रं प्रतिगरं ग्रहमिडामाशिषआ वृञ्जे सुवः । पत्नीसंयाजानुप ते हुवे सवाहꣳ समिष्टयजुरा ददे तव[७] पशून्त्सुतं पुरोडाशान्त्सवनान्योत यज्ञम् । देवान्त्सेन्द्रानुप ते हुवे सवाहमग्निमुखान्त्सोमवतो ये च विश्वे[८] ॥२१॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।३।१२

(अश्वमेधाङ्गाप्तिहोममन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

भूतं भव्यं भविष्यद्वषट्स्वाहा नमः[१] ऋक्साम यजुर्वषट्स्वाहा नमः[२] गायत्री त्रिष्टुप् जगती वषट्स्वाहा नमः[३] पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौर्वषट्स्वाहा नमः[४] अग्निर्वायुः सूर्यो वषट्स्वाहा नमः[५] प्राणो व्यानोऽपानो वषट्स्वाहा नमः[६] अन्नं कृषिर्वृष्टिर्वषट्स्वाहा नमः[७] पिता पुत्रः पौत्रो वषट्स्वाहा नमः[८] भूर्भुवः सुवर्वषट्स्वाहा नमः[९] ॥२२॥

सं० ७।३।१४

(आभूर्होममन्त्राः ।। १ विराट्, २ त्रिष्टुप्, ३ जगती ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

आ मे गृहा भवन्त्वा प्रजा म आ मा यज्ञो विशतु वीर्यावान् । आपो देवीर्यज्ञिया माऽऽविशन्तु सहस्रस्य मा भूमा मा प्र हासीत्[१] आ मे ग्रहो भवत्वा पुरोरुक्स्तुतशस्त्रे माऽऽविशतां समीची । आदित्या रुद्रा वसवो मे सदस्याः सहस्रस्य मा भूमा मा प्र हासीत्[२] आ माऽग्निष्टोमो विशतूक्थ्यश्चातिरात्रो माऽऽविशत्वापिशर्वरः । तिरोअह्निया मा सुहुता आ विशन्तु सहस्रस्य मा भूमा मा प्र हासीत्[३] ॥२३॥

सं० ७।३।१४

(अनुभूर्होममन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निना तपो (ऽन्वभवत्)[१] वाचा ब्रह्म (ऽन्वभवत्)[२] मणिना रूपाणि (अन्वभवत्)[३] इन्द्रेण देवान् (अन्वभवत्)[४] वातेन प्राणान् (अन्वभवत्)[५] सूर्येण द्याम् (अन्वभवत्)[६] चन्द्रमसा नक्षत्राणि (अन्वभवत्)[७] यमेन पितॄन् (अन्वभवत्)[८] राज्ञा मनुष्यान् (अन्वभवत्)[९] फलेन नादेयान् (अन्वभवत्)[१०] अजगरेण सर्पान् (अन्वभवत्)[११] व्याघ्रेणाऽऽरण्यान्पशून (अन्वभवत्)[१२] श्येनेन पतत्रिणो (ऽन्वभवत्)[१३] वृष्णाश्वान् (अन्वभवत्)[१४] ऋषभेण गा (अन्वभवत्)[१५] बस्तेनाजा (अन्वभवत्)[१६] वृष्णिनावीर् (अन्वभवत्)[१७] व्रीहिणान्नानि (अन्वभवत्)[१८] यवेनौषधी (अन्वभवत्)[१९] न्यग्रोधेन वनस्पतीन् (अन्वभवत्)[२०] उदुम्बरेणोर्जम् (अन्वभवत्)[२१]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

गायत्रिया छन्दाꣳसि (अन्वभवत्)[२२] त्रिवृता स्तोमान् (अन्वभवत्)[२३] ब्राह्मणेन वाचम् (अन्वभवत्)[२४] ॥२४॥

सं० ७।३।१५

(वैश्वदेवाहुतिमन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

स्वाहाऽऽधिमाधीताय स्वाहा[१] स्वाहाधीतं मनसे स्वाहा[२] स्वाहा मनः प्रजापतये स्वाहा[३] काय स्वाहा[४] कस्मै स्वाहा[५] कतमस्मै स्वाहा[६] अदित्यै स्वाहा[७] अदित्यै मह्यै स्वाहा[८] अदित्यै सुमृडीकायै स्वाहा[९] सरस्वत्यै स्वाहा[१०] सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा[११] सरस्वत्यै पावकायै स्वाहा[१२] पूष्णे स्वाहा[१३] पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा[१४] पूष्णे नरन्धिषाय स्वाहा[१५] त्वष्ट्रे स्वाहा[१६] त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा[१७] त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा[१८] विष्णवे स्वाहा[१९] विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा[२०] विष्णवे निभूयपाय स्वाहा[२१] सर्वस्मै स्वाहा[२२] ॥२५॥

सं० ७।३।१६

(पश्वङ्गहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

दद्भ्यः स्वाहा[१] हनूभ्याꣳ स्वाहा[२] ओष्ठाभ्याꣳ स्वाहा[३] मुखाय स्वाहा[४] नासिकाभ्याꣳ स्वाहा[५] अक्षीभ्याꣳ स्वाहा[६] कर्णाभ्याꣳ स्वाहा[७] पार इक्षवोऽवार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः स्वाहा[८] अवार इक्षवः पार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः स्वाहा[९] शीर्ष्णे स्वाहा[१०] भ्रूभ्याꣳ स्वाहा[११] ललाटाय स्वाहा[१२] मूर्ध्ने स्वाहा[१३] मस्तिष्काय स्वाहा[१४] केशेभ्यः स्वाहा[१५] वहाय स्वाहा[१६] ग्रीवाभ्यः स्वाहा[१७] स्कन्धेभ्यः स्वाहा[१८] कीकसाभ्यः स्वाहा[१९] पृष्टीभ्यः स्वाहा[२०] पाजस्याय स्वाहा[२१] पार्श्वाभ्याꣳ स्वाहा[२२] अꣳसाभ्याꣳ स्वाहा[२३] दोषभ्याꣳ स्वाहा[२४] बाहुभ्याꣳ स्वाहा[२५] जङ्घाभ्याꣳ स्वाहा[२६] श्रोणीभ्याꣳ स्वाहा[२७] ऊरुभ्याꣳ स्वाहा[२८] अष्ठीवद्भ्याꣳ स्वाहा[२९] जङ्घाभ्याꣳ स्वाहा[३०] भसदे स्वाहा[३१] शिखण्डेभ्यः स्वाहा[३२] बालधानाय स्वाहा[३३] आण्डाभ्याꣳ स्वाहा[३४] शेपाय स्वाहा[३५] रेतसे स्वाहा[३६] प्रजाभ्यः स्वाहा[३७] प्रजननाय स्वाहा[३८] पद्भ्यः स्वाहा[३९] शफेभ्यः स्वाहा[४०] लोमभ्यः स्वाहा[४१] त्वचे स्वाहा[४२] लोहिताय

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा[४३] माꣳसाय स्वाहा[४४] स्नावभ्यः स्वाहा[४५] अस्थभ्यः स्वाहा[४६] मज्जभ्यः स्वाहा[४७] अङ्गेभ्यः स्वाहा[४८] आत्मने स्वाहा[४९] सर्वस्मै स्वाहा[५०] ॥२६॥

सं० ७।३।१७

(अश्वावयवरूपहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

अञ्ज्येताय स्वाहा[१] अञ्जिसक्थ्याय स्वाहा[२] शितिपदे स्वाहा[३] शितिककुदे स्वाहा[४] शितिरन्ध्राय स्वाहा[५] शितिपृष्ठाय स्वाहा[६] शित्यꣳसाय स्वाहा[७] पुष्पकर्णाय स्वाहा[८] शित्योष्ठाय स्वाहा[९] शितिभ्रवे स्वाहा[१०] शितिभसदे स्वाहा[११] श्वेतानूकाशाय स्वाहा[१२] अञ्जये स्वाहा[१३] ललामाय स्वाहा[१४] असितज्ञवे स्वाहा[१५] कृष्णैताय स्वाहा[१६] रोहितैताय स्वाहा[१७] अरुणैताय स्वाहा[१८] ईदृशाय स्वाहा[१९] कीदृशाय स्वाहा[२०] तादृशाय स्वाहा[२१] सदृशाय स्वाहा[२२] विसंदृशाय स्वाहा[२३] सुसंदृशाय स्वाहा[२४] रूपाय स्वाहा[२५] सर्वस्मै स्वाहा[२६] ॥२७॥

सं० ७।३।१८

(अश्वावयवविरूपहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

कृष्णाय स्वाहा[१] श्वेताय स्वाहा[२] पिशङ्गाय स्वाहा[३] सारङ्गाय स्वाहा[४] अरुणाय स्वाहा[५] गौराय स्वाहा[६] बभ्रवे स्वाहा[७] नकुलाय स्वाहा[८] रोहिताय स्वाहा[९] शोणाय स्वाहा[१०] श्यावाय स्वाहा[११] श्यामाय स्वाहा[१२] पाकलाय स्वाहा[१३] सुरूपाय स्वाहा[१४] अनुरूपाय स्वाहा[१५] विरूपाय स्वाहा[१६] सरूपाय स्वाहा[१७] प्रतिरूपाय स्वाहा[१८] शबलाय स्वाहा[१९] कमलाय स्वाहा[२०] पृश्नये स्वाहा[२१] पृश्निसक्थाय स्वाहा[२२] सर्वस्मै स्वाहा[२३] ॥२८॥

सं० ७।३।१९

(ओषधिहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

ओषधीभ्यः स्वाहा[१] मूलेभ्यः स्वाहा[२] तूलेभ्यः स्वाहा[३] काण्डेभ्यः स्वाहा[४] वल्शेभ्यः स्वाहा[५] पुष्पेभ्यः स्वाहा[६]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

फलेभ्यः स्वाहा[७] गृहीतेभ्यः स्वाहा[८] अगृहीतेभ्यः स्वाहा[९] अवपन्नेभ्यः स्वाहा[१०] शयानेभ्यः स्वाहा[११] सर्वस्मै स्वाहा[१२] ॥२९॥

सं० ७।३।२०

(वनस्पतिहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

वनस्पतिभ्यः स्वाहा[१] मूलेभ्यः स्वाहा[२] तूलेभ्यः स्वाहा[३] स्कन्धोभ्यः स्वाहा[४] शाखाभ्यः स्वाहा[५] पर्णेभ्यः स्वाहा[६] पुष्पेभ्यः स्वाहा[७] फलेभ्यः स्वाहा[८] गृहीतेभ्यः स्वाहा[९] अगृहीतेभ्यः स्वाहा[१०] अवपन्नेभ्यः स्वाहा[११] शयानेभ्यः स्वाहा[१२] शिष्टाय स्वाहा[१३] अतिशिष्टाय स्वाहा[१४] परिशिष्टाय स्वाहा[१५] सꣳशिष्टाय स्वाहा[१६] उच्छिष्टाय स्वाहा[१७] रिक्ताय स्वाहा[१८] अरिक्ताय स्वाहा[१९] प्ररिक्ताय स्वाहा[२०] सꣳरिक्ताय स्वाहा[२१] उद्रिक्ताय स्वाहा[२२] सर्वस्मै स्वाहा[२३] ॥३०॥

सं० ७।४।१२

(अश्वमेधाङ्गपाव्यहोममन्त्राः, परियानमन्त्राश्च ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

मेषस्त्वा पचतैरवतु[१] लोहितग्रीवस्त्वाछागैः (अवतु)[२] शल्मलिस्त्वाबृद्धया (अवतु)[३] पर्णस्त्वाब्रह्मणा (अवतु)[४] प्लक्षस्त्वामेधेन (अवतु)[५] न्यग्रोधस्त्वाचमसैः (अवतु)[६] उदुम्बरस्त्वोर्जा (अवतु)[७] गायत्री त्वा छन्दोभिः (अवतु)[८] त्रिवृत्त्वास्तोमैः (अवतु)[९] अवन्तीः स्थावन्तीस्त्वाऽवन्तुप्रियं त्वा प्रियाणां वर्षिष्ठमाप्यानां निधीनां त्वा निधिपतिꣳहवामहे वसो मम[१०] ॥३१॥

सं० ७।४।१३-१४

(अपां होममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

कूप्याभ्यः स्वाहा[१] कूल्याभ्यः स्वाहा[२] विकर्याभ्यः स्वाहा[३] अवट्याभ्यः स्वाहा[४] खन्याभ्यः स्वाहाः[५] ह्रद्याभ्यः स्वाहा[६] सूद्याभ्यः स्वाहा[७] सरस्याभ्यः स्वाहा[८] वैशन्तीभ्यः स्वाहा[९] पल्वल्याभ्यः स्वाहा[१०] वर्ष्याभ्यः स्वाहा[११] अवर्ष्याभ्यः स्वाहा[१२] ह्रादुनीभ्यः स्वाहा[१३] पृष्वाभ्यः स्वाहा[१४] स्यन्दमानाभ्यः स्वाहा[१५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्थावराभ्यः स्वाहा[१६] नादेयीभ्यः स्वाहा[१७] सैन्धवीभ्यः स्वाहा[१८] समुद्रियाभ्यः स्वाहा[१९] सर्वाभ्यः स्वाहा[२०] ॥

अद्भ्यः स्वाहा[१] वहन्तीभ्यः स्वाहा[२] परिवहन्तीभ्यः स्वाहा[३] समन्तं वहन्तीभ्यः स्वाहा[४] शीघ्रं वहन्तीभ्यः स्वाहा[५] शीभं वहन्तीभ्यः स्वाहा[६] उग्रं वहन्तीभ्यः स्वाहा[७] भीमं वहन्तीभ्यः स्वाहा[८] अम्भोभ्यः स्वाहा[९] नभोभ्यः स्वाहा[१०] महोभ्यः स्वाहा[११] सर्वस्मै स्वाहा[१२] ॥३२॥

सं० ७।४।१५

(शुनः प्रहारः ॥ १ द्विपदा गायत्री; २ एकपदा गायत्री; ३ पङ्क्तिः; ४ त्रिष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

यो अर्वन्तं जिघांसति तमभ्यमीति वरुणः[१] परो मर्तः परः श्वा[२] अहं च त्वं च वृत्रहन्त्सं बभूव सनिभ्य आ । अरातीवा चिदद्रिवोऽनु नौ शूर मंसतै भद्रा इन्द्रस्य रातयः[३] अभि क्रत्वेन्द्र भूरध ज्मन्न ते विव्यङ्महिमानं रजांसि । स्वेना हि वृत्रं शवसा जघन्थ न शत्रुरन्तं विविदद्युधा ते[४] ॥३३॥

सं० ७।४।१६

(यव्याख्यहोमः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

नमो राज्ञे नमो वरुणाय[१] नमोऽश्वाय नमः प्रजापतये[२] नमोऽधिपतये[३] अधिपतिरसि[४] अधिपतिं मा कुरु[५] अधिपतिरहं प्रजानां भूयासम्[६] मां धेहि मयि धेहि[७] उपाकृताय स्वाहा[८] आलब्धाय स्वाहा[९] हुताय स्वाहा[१०] ॥३४॥

सं० ७।४।१७

(गव्याख्याहोमः ॥ १-४ त्रिष्टुप्; विश्वेदेवा ऋषयः)

मयोभूर्वातो अभि वातूस्रा ऊर्जस्वतीरोषधीरा रिशन्ताम् । पीवस्वतीर्जीवधन्याः पिबन्त्ववसाय पद्वते रुद्र मृड[१] याः सरूपा विरूपा एकरूपा यासामग्निरिष्ट्या नामानि वेद । या अङ्गिरसस्तपसेह चक्रुस्ताभ्यः पर्जन्य महि शर्म यच्छ[२] या देवेषु तनुषमैरयन्त यासां सोमो विश्वा रूपाणि वेद । ता अस्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः प्रजावतीरिन्द्र

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

गोष्ठे रिरीहि[३] प्रजापतिर्मह्यमेता रराणो विश्वैर्देवैः पितृभिः संविदानः शिवाः सतीरुप नो गोष्ठमाऽकस्तासां वयं प्रजया सꣳसदेम[४] इह धृतिः स्वाहा[५] इह विधृतिः स्वाहा[६] इह रन्तिः स्वाहा[७] इह रमतिः स्वाहा[८] महीमू षु (मातरꣳ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम। तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्)[९] सुत्रामाणं (पृथिवीं द्यामनेहसꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम्। दैवीं नावꣳ स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये)[१०] ॥३५॥

संo ७।४।१८

(ब्रह्मोद्यम् ॥ १-४ अनुष्टुप्, ५-६ त्रिष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

किꣳस्विदासीत्पूर्वचित्तिः किꣳस्विदासीद् बृहद्वयः। किꣳस्विदासीत्पिशंगिला किꣳस्विदासीत्पिलिप्पिला[१] द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व आसीद् बृहद्वयः। रात्रिरासीत्पिशंगिलाऽविरासीत्पिलिप्पिला[२] कः स्विदेकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः। किꣳस्विद्धिमस्य भेषजं किꣳ स्विदावपनं महत्[३] सूर्य एकाकी चरति चन्द्रमा जायते पुनः। अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत्[४] पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिम्। पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं व्योम[५] वेदिमाहुः परमन्तं पृथिव्याः यज्ञमाहुर्भुवनस्य नाभिम्। सोममाहुर्वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मैव वाचः परमं व्योम[६] ॥३६॥

संo ७।४।१९

(मरणोत्तरकालीनोऽश्वोपचारः ॥ गायत्री; ६, ८, १०, १२-१३ अनुष्टुप्। विश्वेदेवा ऋषयः)

अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा नयति कश्चन। स सस्त्यश्वकः[१] सुभगे काम्पीलवासिनि सुवर्गे लोके सं प्रोर्ण्वाथाम्[२] आऽहमजानि गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम्। तौ सह चतुरः पदः सं प्रसारयावहै[३] वृषा वाꣳ रेतोधा रेतो दधातु त्सक्थ्योर्गृदं धेह्यञ्जिमुदञ्जिमन्वज। यः स्त्रीणां जीवभोजनो य आसां बिलधावनः। प्रियः स्त्रीणामपीच्यः। यः आसां कृष्णे लक्ष्मणि सर्दिगृदिं परावधीत्[४] अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः[५] ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयताद्वेणुभारं गिराविव। अथास्या मध्यमेधताꣳ शीते वाते पुनन्निव[६] अम्बे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः[७] यद्धरिणी यवमत्ति न पुष्टं पशु मन्यते। शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायति[८] अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः[९] इयं यका शकुन्तिकाऽऽहलमिति सर्पति। आहतं गभे पसो नि जल्गुलीति धाणिका[१०] अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः[११] माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य रोहतः। प्र सुलामीति ते पिता गभे मुष्टिमतꣳसयत्[१२] दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूꣳषि तारिषत्[१३] आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे[१४] यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः उशतीरिव मातरः[१५] तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः[१६] ॥३७॥

सं० ७।४।२०

(मरणप्राक्कालीनोऽश्वोपचारः ॥ ७ बृहती; ८ उपरिष्टाद्बृहती, अनुष्टुप् वा; ९-११ गायत्री। विश्वेदेवा ऋषयः)

भूः[१] भुवः[२] सुवः[३] वसवस्त्वाऽञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसा[४] रुद्रास्त्वाऽञ्जन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसा[५] आदित्यास्त्वाऽञ्जन्तु जागतेन छन्दसा[६] यद्वातो अपो अगमदिन्द्रस्य तनुवं प्रियाम्। एतꣳ स्तोतरेतेन पथा पुनरश्वमा वर्तयासि नः[७] लाजी३ञ्छाची३न्यशो ममा३म्। यव्यायै गव्याया एतद्देवा अन्नमत्तैतदन्नमद्धि प्रजापते[८] युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः। रोचन्ते रोचना दिवि[९] युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे। शोणा धृष्णू नृवाहसा[१०] केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे। समुषद्भिरजायथाः[११] ॥३८॥

सं० ७।४।२१

(सन्ततिहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

प्राणाय स्वाहा[१] व्यानाय स्वाहा[२] अपानाय स्वाहा[३] स्नावभ्यः स्वाहा[४] सन्तानेभ्यः स्वाहा[५] परिसन्तानेभ्यः स्वाहा[६] पर्वभ्यः स्वाहा[७] सन्धानेभ्यः स्वाहा[८] शरीरेभ्यः स्वाहा[९] यज्ञाय स्वाहा[१०] दक्षिणाभ्यः स्वाहा[११] सुवर्गाय स्वाहा[१२] ॥ लोकाय स्वाहा[१३] सर्वस्मै स्वाहा[१४] ॥३९॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।४।२२

(प्रमुक्तिहोमः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

सिताय स्वाहा[१] असिताय स्वाहा[२] अभिहिताय स्वाहा[३]
अनभिहिताय स्वाहा[४] युक्ताय स्वाहा[५] अयुक्ताय स्वाहा[६]
सुयुक्ताय स्वाहा[७] उद्युक्ताय स्वाहा[८] विमुक्ताय स्वाहा[९]
प्रमुक्ताय स्वाहा[१०] वञ्चते स्वाहा[११] परिवञ्चते स्वाहा[१२] संवञ्चते
स्वाहा[१३] अनुवञ्चते स्वाहा[१४] उद्वञ्चते स्वाहा[१५] यते
स्वाहा[१६] धावते स्वाहा[१७] तिष्ठते स्वाहा[१८] सर्वस्मै
स्वाहा[१९] ॥४०॥

सं० ७।५।११

(अश्वमेधाङ्गा अन्नहोममन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

पृथिव्यै स्वाहा[१] अन्तरिक्षाय स्वाहा[२] दिवे स्वाहा[३]
संप्लोष्यते स्वाहा[४] संप्लवमानाय स्वाहा[५] संप्लुताय स्वाहा[६]
मेघायिष्यते स्वाहा[७] मेघायते स्वाहा[८] मेघिताय स्वाहा[९]
मेघाय स्वाहा[१०] नीहाराय स्वाहा[११] निहाकायै स्वाहा[१२]
प्रासचाय स्वाहा[१३] प्रचलाकायै स्वाहा[१४] विद्योतिष्यते स्वाहा[१५]
विद्योतमानाय स्वाहा[१६] संविद्योतमानाय स्वाहा[१७] स्तनयिष्यते
स्वाहा[१८] स्तनयते स्वाहा[१९] उग्रꣳस्तनयते स्वाहा[२०] वर्षिष्यते
स्वाहा[२१] वर्षते स्वाहा[२२] अभिवर्षते स्वाहा[२३] परिवर्षते
स्वाहा[२४] संवर्षते स्वाहा[२५] अनुवर्षते स्वाहा[२६] शीका-
यिष्यते स्वाहा[२७] शीकायते स्वाहा[२८] शीकिताय स्वाहा[२९]
प्रोषिष्यते स्वाहा[३०] प्रुष्णते स्वाहा[३१] परिप्रुष्णते स्वाहा[३२]
उद्ग्रहीष्यते स्वाहा[३३] उद्गृह्णते स्वाहा[३४] उद्गृहीताय स्वाहा[३५]
विप्लोष्यते स्वाहा[३६] विप्लवमानाय स्वाहा[३७] विप्लुताय स्वाहा[३८]
आतप्स्यते स्वाहा[३९] आतपते स्वाहा[४०] उग्रमातपते स्वाहा[४१]
ऋग्भ्यः स्वाहा[४२] यजुर्भ्यः स्वाहा[४३] सामभ्यः स्वाहा[४४]
अङ्गिरोभ्यः स्वाहा[४५] वेदेभ्यः स्वाहा[४६] गाथाभ्यः स्वाहा[४७]
नाराशꣳसीभ्यः स्वाहा[४८] रैभीभ्यः स्वाहा[४९] सर्वस्मै स्वाहा[५०] ॥४१॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।५।१२

(शरीरहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

दुत्वते स्वाहा[१] अदुन्तकाय स्वाहा[२] प्राणिने स्वाहा[३] अप्राणाय स्वाहा[४] मुखवते स्वाहा[५] अमुखाय स्वाहा[६] नासिकवते स्वाहा[७] अनासिकाय स्वाहा[८] अक्षण्वते स्वाहा[९] अनक्षिकाय स्वाहा[१०] कर्णिने स्वाहा[११] अकर्णकाय स्वाहा[१२] शीर्षण्वते स्वाहा[१३] अशीर्षकाय स्वाहा[१४] पद्वते स्वाहा[१५] अपादकाय स्वाहा[१६] प्राणते स्वाहा[१७] अप्राणते स्वाहा[१८] वदते स्वाहा[१९] अवदते स्वाहा[२०] पश्यते स्वाहा[२१] अपश्यते स्वाहा[२२] शृण्वते स्वाहा[२३] अशृण्वते स्वाहा[२४] मनस्विने स्वाहा[२५] अमनसे स्वाहा[२६] रेतस्विने स्वाहा[२७] अरेतस्काय स्वाहा[२८] प्रजाभ्यः स्वाहा[२९] प्रजननाय स्वाहा[३०] लोमवते स्वाहा[३१] अलोमकाय स्वाहा[३२] त्वचे स्वाहा[३३] अत्वक्काय स्वाहा[३४] चर्मण्वते स्वाहा[३५] अचर्मकाय स्वाहा[३६] लोहितवते स्वाहा[३७] अलोहिताय स्वाहा[३८] माꣳसन्वते स्वाहा[३९] अमाꣳसकाय स्वाहा[४०] स्नावभ्यः स्वाहा[४१] अस्नावकाय स्वाहा[४२] अस्थन्वते स्वाहा[४३] अनस्थिकाय स्वाहा[४४] मज्जन्वते स्वाहा[४५] अमज्जकाय स्वाहा[४६] अङ्गिने स्वाहा[४७] अनङ्गाय स्वाहा[४८] आत्मने स्वाहा[४९] अनात्मने स्वाहा[५०] सर्वस्मै स्वाहा[५१] ॥४२॥

सं० ७।५।१३

(परिधिमन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

कस्त्वा युनक्ति (अस्य यज्ञस्यर्ध्यैमह्यꣳ संनत्यै)[१] स त्वा युनक्तु (अस्य यज्ञस्यर्ध्यैमह्यꣳ संनत्यै)[२] विष्णुस्त्वा युनक्त्वस्य यज्ञस्यर्ध्यै मह्यꣳ संनत्यै[३] अमुष्मै कामाय[४] आयुषे त्वा[५] प्राणाय त्वा[६] अपानाय त्वा[७] व्यानाय त्वा[८] व्युष्ट्यै त्वा[९] रय्यै त्वा[१०] राधसे त्वा[११] घोषाय त्वा[१२] पोषाय त्वा[१३] आराद् घोषाय त्वा[१४] प्रच्युत्यै त्वा[१५] ॥४३॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।५।१६-१७

(महिमग्रहः ।। त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव । य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम[1] उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि[2] तस्य ते द्यौर्महिमा नक्षत्राणि रूपमादित्यस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा[3] ।।४४।।

सं० ७।५।१७

य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम[1] उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णामि[2] तस्य ते पृथिवी महिमौषधयो वनस्पतयो रूपमग्निस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा[3] ।।४५।।

सं० ७।५।१८

(ब्रह्मवर्चसहोमः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायताम्[1] आस्मिन् राष्ट्रे राजन्य इषव्यः शूरो महारथो जायताम्[2] आ दोग्ध्री धेनुः (अजायताम्)[3] आ वोढानड्वान् (अजायताम्)[4] आऽशुः सप्तिः (अजायताम्)[5] आ पुरन्धिर्योषा (ऽजायताम्)[6] आ जिष्णू रथेष्ठा (जायताम्)[7] आ सभेयो युवा (जायताम्)[8] आऽस्य यजमानस्य वीरो (जायताम्)[9] निकामे निकामे नः पर्जन्यो वर्षतु[10] फलिन्यो न ओषधयः पच्यन्ताम्[11] योगक्षेमो नः कल्पताम्[12] ।।४६।।

सं० ७।५।१९

(अश्वानुमन्त्रणम् । विश्वेदेवा ऋषयः)

आक्रान्वाजी पृथिवीमग्निं युजमकृत वाज्यर्वाऽक्रान्वाज्यन्तरिक्षं वायुं युजमकृत वाज्यर्वा द्यां वाज्याऽक्रꣳस्त सूर्यं युजमकृत वाज्यर्वाऽग्निस्ते वाजिन्युङ्ङनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सं पारय वायुस्ते वाजिन्युङ्ङनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सं पारयाऽऽदित्यस्ते वाजिन्युङ्ङनु त्वाऽऽरभे स्वस्ति मा सं पारय प्राणधृगसि प्राणं मे दृꣳह व्यानधृगसि व्यानं मे दृꣳहापानधृगस्यपानं मे दृꣳह चक्षुरसि चक्षुर्मयि धेहि श्रोत्रमसि श्रोत्रं मयि धेह्यायुरस्यायुर्मयि धेहि[1] ।।४७।।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ७।५।२०

(अन्नहोममन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

जग्धि बीजम्[१] वर्ष्टी पर्जन्यः[२] पक्ता सस्यम्[३] सुपिप्पला ओषधयः[४] स्वधिचरणेयम्[५] सूपसदनोऽग्निः[६] स्वध्यक्षमन्तरिक्षम्[७] सुपावः पवमानः[८] सूपस्थाना द्यौः[९] शिवमसौ तपन्[१०] यथापूर्वमहोरात्रे[११] पञ्चदशिनोऽर्धमासाः[१२] त्रिंशिनो मासाः[१३] क्लृप्ता ऋतवः[१४] शान्तः संवत्सरः[१५] ।।४८।।

सं० ७।५।२३

(सन्नतिहोमाः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्नये समनमत्पृथिव्यै समनमद्यथाऽग्निः पृथिव्या समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु[१] वायवे समनमदन्तरिक्षाय समनमद्यथा वायुरन्तरिक्षेण (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[२] सूर्याय समनमद्दिवे समनमद्यथा सूर्यो दिवा (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[३] चन्द्रमसे समनमन्नक्षत्रेभ्यः समनमद्यथा चन्द्रमा नक्षत्रैः (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[४] वरुणाय समनमदद्भ्यः समनमद्यथा वरुणोऽद्भिः (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[५] साम्ने समनमदृचे समनमद्यथा सामर्चा (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[६] ब्रह्मणे समनमत्क्षत्राय समनमद्यथा ब्रह्म क्षत्रेण (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[७] राज्ञे समनमद्विशे समनमद्यथा राजा विशा (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[८] रथाय समनमदश्वेभ्यः समनमद्यथा रथोऽश्वैः (समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु)[९] प्रजापतये समनमद्भूतेभ्यः समनमद्यथा प्रजापतिर्भूतैः समनमदेवं मह्यं भद्राः सन्नतयः सं नमन्तु[१०] ।।४९।।

सं० ७।५।२४

(यजमानेन वाचनीयः ।। १ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

ये ते पन्थानः सवितः पूर्व्यासोऽरेणवो वितता अन्तरिक्षे । तेभिर्नो अद्य पथिभिः सुगेभी रक्षा च नो अधि च देव ब्रूहि[१] नमोऽग्नये पृथिविक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि[२] नमो वायवे-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऽन्तरिक्षक्षितें लोकस्पृतें लोकमस्मै यजमानाय देहि[३] नमः सूर्याय दिविक्षितें लोकस्पृतें लोकमस्मै यजमानाय देहि[४] ॥५०॥

सं० ४।४।१२

(अश्वमेधगतदेशहविष्केष्टियाज्यानुवाक्याः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

समिद्दिशामाशया नः सुवर्विन्मधोरतो माधवः पात्वस्मान् । अग्निर्देवो दुष्टरीतुरदाभ्य इदं क्षत्रꣳ रक्षतु पात्वस्मान्[१] रथंतरꣳ सामभिः पात्वस्मान्गायत्री छन्दसां विश्वरूपा । त्रिवृन्नो विष्ठया स्तोमो अह्नाꣳ समुद्रो वात इदमोजः पिपर्तु[२] उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः शुचिः शुक्रे अहन्योजसीना । इन्द्राधिपतिः पिपृतादतो नो महि क्षत्रं विश्वतो धारयेदम्[३] बृहत्साम क्षत्रभृद्वृद्धवृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम् । इन्द्र स्तोमेन पञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्ष[४] प्राची दिशाꣳ सहयशा यशस्वती विश्वे देवाः प्रावृषाऽह्नाꣳ सुवर्वती । इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजोऽनाधृष्टꣳसहस्रियꣳ सहस्वत्[५] वैरूपे सामन्निह तच्छकेम जगत्यैनं विक्ष्वा वेशयामः । विश्वे देवाः सप्तदशेन वर्च इदं क्षत्रꣳ सलिलवातमुग्रम्[६] धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाऽऽशानां मित्रवदस्त्वोजः । मित्रावरुणा शरदाऽह्नां चिकित्नू अस्मै राष्ट्राय महि शर्म यच्छतम्[७] वैराजे सामन्नधि मे मनीषाऽनुष्टुभा संभृतं वीर्यꣳ सहः । इदं क्षत्रं मित्रवदार्द्रदानु मित्रावरुणा रक्षतमाधिपत्यैः[८] सम्राड् दिशाꣳसहस्साम्नी सहस्वत्यृतुर्हेमन्तो विष्ठया नः पिपर्तु । अवस्युवाता बृहतीर्नु शक्करीरिमं यज्ञमवन्तु नो घृताचीः[९] सुवर्वती सुदुघा नः पयस्वती दिशां देव्यवतु नो घृताची । त्वं गोपाः पुरएतोत पश्चाद्बृहस्पते याम्यां युङ्ग्धि वाचम्[१०] ऊर्ध्वा दिशाꣳ रन्तिराशौषधीनाꣳ संवत्सरेण सविता नो अह्नाम् । रेवत्सामातिच्छन्दा उच्छन्दोऽजातशत्रुः स्योना नो अस्तु[११] स्तोमत्रयस्त्रिꣳशे भुवनस्य पत्नि विवस्वद्वाते अभि नो गृणाहि । घृतवती सवितराधिपत्यैः पयस्वती रन्तिराशा नो अस्तु[१२] ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोराऽस्येशाना सहसो या मनोता । बृहस्पतिर्मातरिश्वोत वायुः संधुवाना वाता अभि नो गृणन्तु[१३] विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशाना जगतो विष्णुपत्नी । विश्वव्यचा इषयन्ती

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुभूतिः शिवा नो अस्त्वदितिरुपस्थे[१४] वैश्वानरो न ऊत्या (ऽऽप्र यातु परावतः । अग्निरुक्थेन वाहसा)[१५] पृष्टो दिवि (पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्)[१६] अनु नोऽद्यानुमतिः (यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः)[१७] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं च नः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हि नु प्र ण आयूंषि तारिषः)[१८] कया नश्चित्र आ भुवत् (ऊती सदावृधः सखा । कया शचिष्ठया वृता)[१९] को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून् । आसन्निषून्हृत्स्वसो मयोभून् य एषां भृत्या मृणधत्स जीवात्)[२०] ॥५१॥

सं० ४।६।६

(अश्वमेधकर्तुः कवचादिसन्नाहः ॥ त्रिष्टुप्, ६ जगती,
१२-१३ अनुष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थे । अनाविद्धया तनुवा जय त्वꣳ स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु[१] धन्वना गा धन्वनाऽऽजिं जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम । धनुः शत्रोरपकामं कृणोति धन्वना सर्वाः प्रदिशो जयेम[२] वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रियꣳ सखायं परिषस्वजाना । योषेव शिङ्क्ते वितताऽधि धन्वञ्ज्या इयꣳ समने पारयन्ती[३] ते आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं बिभृतामुपस्थे । अप शत्रून्विध्यताꣳ संविदाने आर्त्नी इमे विष्फुरन्ती अमित्रान्[४] बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्रश्चिश्चा कृणोति समनाऽवगत्य । इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः[५] रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुषारथिः । अभीशूनां महिमानं पनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः[६] तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः सह वाजयन्तः । अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्क्षिणन्ति शत्रूꣳरनपव्ययन्तः[७] रथवाहनꣳ हविरस्य नाम यत्राऽऽयुधं निहितमस्य वर्म । तत्रा रथमुप शग्मꣳ सदेम विश्वाहा वयꣳ सुमनस्यमानाः[८] स्वादुषꣳसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो गभीराः । चित्रसेना इषुबला अमृध्राः सतोवीरा उरवो व्रातसाहाः[९] ब्राह्मणासः पितरः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सोम्यासः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा । पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो
रक्षा माकिर्नो अघशंस ईशत[10] सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या दन्तो
गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता । यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्म-
भ्यमिषवः शर्म यंसन्[11] ऋजीते परि वृङ्ग्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः ।
सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः शर्म यच्छतु[12] आ जङ्घन्ति सान्वेषां
जघनाँ उप जिघ्नते । अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्त्समत्सु चोदय[13]
अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया हेतिं परिबाधमानः । हस्तघ्नो विश्वा
वयुनानि विद्वान्पुमान्पुमांसं परि पातु विश्वतः[14] वनस्पते वीड्वङ्गो
हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः गोभिः सन्नद्धो असि वीडयस्वाऽऽ-
स्थाता ते जयतु जेत्वानि[15] दिवः पृथिव्याः पर्योज उद्भृतं वनस्प-
तिभ्यः पर्याभृतं सहः । अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं
हविषा रथं यज[16] इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य
नाभिः । सेमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय[17]
उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् । स दुन्दुभे
सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्दवीयो अप सेध शत्रून्[18] आ क्रन्दय बलमोजो
न आ धा निष्टनिहि दुरिता बाधमानः अप प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुनाँ इत
इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व[19] आऽमूरज प्रत्यावर्तयेमाः केतुमद्दुन्दुभिर्वा-
वदीति । समश्वपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु[20] ॥५२॥

सं० ४।६।७

(अश्वस्तोमीया होममन्त्राः ॥ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात् । श्येनस्य
पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्यं महि जातं ते अर्वन्[1] यमेन दत्तं
त्रित एनमायुनगिन्द्र एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत् । गन्धर्वो अस्य रशनामगृ-
भ्णात्सूरादश्वं वसवो निरतष्ट[2] असि यमो अस्यादित्यो अर्वन्नसि
त्रितो गुह्येन व्रतेन । असि सोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि दिवि
बन्धनानि[3] त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः
समुद्रे उतेव मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन् यत्रा त आहुः परमं जनित्रम्[4] इमा
ते वाजिन्नवमार्जनानीमा शफानां सनितुर्निधाना । अत्रा ते भद्रा रशना

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः[५] आत्मानं ते मनसाऽऽरादजानमवो दिवा पतयन्तं पतङ्गम्। शिरो अपश्यं पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि[६] अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः। यदा ते मर्तो अनु भोगमानडादिद्ग्रसिष्ठ ओषधीरजीगः[७] अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम्। अनु व्रातासस्तव सख्यमीयुरनु देवा ममिरे वीर्यं ते[८] हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर इन्द्र आसीत्। देवा इदस्य हविरद्यमायन् यो अर्वन्तं प्रथमो अध्यतिष्ठत्[९] ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः सꣳशूरणासो दिव्यासो अत्याः। हꣳसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः[१०] तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन् तव चित्तं वात इव ध्रजीमान्। तव शृङ्गाणि विष्ठिता पुरुत्राऽरण्येषु जर्भुराणा चरन्ति[११] उप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः। अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात्कवयो यन्ति रेभाः[१२] उप प्रागात्परमं यत्सधस्थमर्वाꣳ अच्छा पितरं मातरं च। अद्या देवाञ्जुष्टतमो हि गम्या अथाऽऽशास्ते दाशुषे वार्याणि[१३] ॥५३॥

सं० ४।६।८

(अश्वस्तोमीया होममन्त्राः ॥ त्रिष्टुप्; ३, ६ जगती ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमाऽऽयुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतः परिख्यन्। यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि[१] यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति। सुप्राङजो मेम्यद्विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथः[२] एष च्छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः। अभिप्रियं यत्पुरोडाशमर्वता त्वष्टेदेनꣳ सौश्रवसाय जिन्वति[३] यद्धविष्यमृतुशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति। अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः[४] होताऽध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शꣳस्ता सुविप्रः। तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम्[५] यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति। ये चार्वते पचनꣳ संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु[६] उप प्रागात्सुमन्मेऽधायि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मन्म देवानामाशा उप वीतपृष्ठः । अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चकृमा सुबन्धुम्[७] यद्वाजिनो दाम सन्दानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रज्जुरस्य । यद्वा घास्य प्रभृतमास्ये तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु[८] यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाऽऽश यद्वा स्वरौ स्वधितौ रिप्तमस्ति । यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु[९] यदूवध्यमुदरस्यापवाति य आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति । सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तूत मेधं शृतपाकं पचन्तु[१०] यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति । मा तद्भूम्यामा श्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु[११] ॥५४॥

सं० ४।६।९

(अश्वस्तोत्रमन्त्राः ॥ त्रिष्टुप्; ३ मध्येज्योतिः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति । ये चार्वतो मांसभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु[१] यन्नीक्षणं मांस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आ सेचनानि । ऊष्मण्यापिधाना चरूणामङ्काः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम्[२] निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पड्वीशमर्वतः । यच्च पपौ यच्च घासिं जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु[३] मा त्वाऽग्निर्ध्वनयिद्धूमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि विक्त जघ्रिः । इष्टं वीतमभिगूर्तं वषट्कृतं तं देवासः प्रति गृभ्णन्त्यश्वम्[४] यदश्वाय वास उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै । संदानमर्वन्तं पड्वीशं प्रिया देवेष्वा यामयन्ति[५] यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पार्ष्णिया वा कशया वा तुतोद । स्रुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि[६] चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देवबन्धो वङ्क्रीरश्वस्य स्वधितिः समेति । अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्परुरनुघुष्या वि शस्त[७] एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथर्तुः । या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानां प्र जुहोम्यग्नौ[८] मा त्वा तपत्प्रिय आत्माऽपियन्तं मा स्वधितिस्तनुव आ तिष्ठिपत्ते । मा ते गृध्नुरविशस्ताऽतिहाय च्छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः[९] न वा उ वेतन्म्रियसे न रिष्यसि देवाँ इदेषि पथिभिः सुगेभिः । हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपास्थाद्वाजीधुरि रासभस्य[१०] सुगव्यं नो वाजी स्वश्व्यं पुंसः पुत्राँ उत विश्वापुषं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रयिम् । अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोतु क्षेत्रं नो अश्नौ वनताᳪं हविष्मान्[११] ॥५५॥

सं० ४।७।१५

(अश्वमेधसम्बन्धियाज्यानुवाक्याः ।। उपरिष्टाज्ज्योतिर्जगती; ८ पङ्क्तिः; १४ बृहती; २१-२२ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यं पाञ्चजन्यं बहवः समिन्धते । विश्वस्यां विशि प्रविविशिवाᳪं समीमहे स नो मुञ्चत्वᳪं हसः[१] यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति यस्य जातं जनमानं च केवलम् । स्तौम्यग्निं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वᳪं हसः[२] इन्द्रस्य मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नः स्तोमा उप मामुपागुः । यो दाशुषः सुकृतो हवमुप गन्ता स नो मुञ्चत्वᳪं हसः[३] यः सङ्ग्रामं नयति सं वशी युधे यः पुष्टानि सᳪंसृजति त्रयाणि । स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वᳪंहसः[४] मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य वित्तᳪं सत्यौजसा दृᳪंहणा यं नुदेथे । या राजानᳪं सरथं याथ उग्रा ता नो मुञ्चतमागसः[५] यो वाᳪंरथं ऋजुरश्मिः सत्यधर्मा मिथुश्चरन्तमुपयाति दूषयन् । स्तौमि मित्रावरुणा नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः[६] वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यावात्मन्वद्बिभृतो यौ च रक्षतः । यौ विश्वस्य परिभू बभूवतुस्तौ नो मुञ्चतमागसः[७] उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मे अस्थिरन् । स्तौमि वायुᳪं सवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः[८] रथीतमौ रथीनामह्व ऊतये शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः । ययोर्वां देवौ देवेष्वनिशितमोजस्तौ नो मुञ्चतमागसः[९] यदयातं वहतुᳪं सूर्यायास्त्रिचक्रेण सᳪंसदमिच्छमानौ । स्तौमि देवावश्विनौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः[१०] मरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वे । आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः[११] तिग्ममायुधं वीडितᳪं सहस्वद्दिव्यᳪं शर्धः पृतनासु जिष्णु । स्तौमि देवान्मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः[१२] देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वे । आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः[१३] यदिदं माऽभिशोचति पौरुषेयेण दैव्येन । स्तौमि विश्वान्देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः[१४] अनु नोऽद्यानुमतिः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

(यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मयः)[१५] अन्विदनुमते त्वं (मन्यासै शं चनः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हि नु प्र ण आयूꣳषि तारिषः)[१६] वैश्वानरो न ऊत्या(ऽऽप्रयातु परावतः । अग्निरुक्थेन वाहसा)[१७] पृष्टो दिवि(पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा सरिषः पातु नक्तम्)[१८] ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम् । स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः[१९] उर्वी रोदसी वरिवः कृणोतं क्षेत्रस्य पत्नी अधि नो ब्रूयातम् । स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः[२०] यत्ते वयं पुरुषत्रा यविष्ठाविद्वाꣳसश्चकृमा कच्चनाऽऽगः । कृधी स्वस्माꣳ अदितेरनागाव्येनाꣳसि शिश्रथो विष्वगग्ने[२१] यथा ह तद्वसवो गौर्यं चित्पदिषिताममुञ्चता यजत्राः । एवा त्वमस्मत्प्रमुञ्चाव्यꣳहः प्रातार्यग्ने प्रतरां न आयुः[२२] ॥५६॥

सं० ५।१।११

(अश्वस्याप्रियः प्रयाजयाज्याः ॥ त्रिष्टुप् । विश्वेदेवा ऋषयः)

समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनां घृतमग्ने मधुमत्पिन्वमानः । वाजी वहन्वाजिनं जातवेदो देवानां वक्षि प्रियमा सधस्थम्[१] घृतेनाञ्जन्त्सं पथो देवयानान्प्रजानन्वाज्यप्येतु देवान् । अनु त्वा सप्ते प्रदिशः सचन्ताꣳ स्वधामस्मै यजमानाय धेहि[२] ईड्यश्चासि वन्द्यश्च वाजिन्नाशुश्चासि मेध्यश्च सप्ते । अग्निष्ट्वा देवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतं वह्निं वहतु जातवेदाः[३] स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा जुषाणोरु पृथु प्रथमानं पृथिव्याम् । देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु[४] एता उ वः सुभगा विश्वरूपा वि पक्षोभिः श्रयमाणा उदातैः । ऋष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा भवन्तु[५] अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती मुखं यज्ञानामभि संविदाने । उषासावाꣳसु हिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योना विह सादयामि[६] प्रथमावाꣳसरथिना सुवर्णा देवौ पश्यन्तौ भुवनानि विश्वा । अपिप्रयं चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[७] आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञꣳसरस्वती सह रुद्रैर्न आवीत् । इडोपहूता वसुभिः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सजोषा यज्ञं नो देवीरमृतेषु धत्त[८] त्वष्टावीरं देवकामं जजान त्वष्टुरर्वा-
जायतआशुरश्वः। त्वष्टेदं विश्वं भुवनं जजान बहोः कर्तारमिह यक्षि
होतः[९] अश्वो घृतेन त्मन्या समक्त उप देवाँ२ऋतुशः पाथ एतु।
वनस्पतिर्देवलोकं प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानि वक्षत्[१०] प्रजा-
पतेस्तपसा वावृधानः सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने। स्वाहा कृतेन
हविषा पुरोगा याहि साध्या हविरदन्तु देवाः[११] ॥५७॥

सं० ५।२।११

(अश्वमेधे अश्वशरीरे सूचीभी रेखाकरणम् ॥ अनुष्टुप् ; ६ त्रिष्टुप् ॥ विश्वेदेवाः ऋषयः)

गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुब्पङ्क्त्या सह। बृहत्युष्णिहा ककुत्सूचीभिः
शिम्यन्तु त्वा[१] द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा या च षट्पदा।
सछन्दा या च विच्छन्दाः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा[२] महानाम्नी
रेवतयो विश्वा आशाः प्रसूवरीः। मेघ्या विद्युतो वाचः सूचीभिः
शिम्यन्तु त्वा[३] रजता हरिणीः सीसा युजो युज्यन्ते कर्मभिः।
अश्वस्य वाजिनस्त्वचि सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा[४] नारीस्ते पत्नयो
लोम वि चिन्वन्तु मनीषया। देवानां पत्नीर्दिशः सूचीभिः शिम्यन्तु
त्वा[५] कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय।
इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः[६] ॥५८॥

सं० ४।२।१२

(अश्वस्य त्वक्छेदनम् ॥ अनुष्टुप् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

कस्त्वा छ्यति कस्त्वा वि शास्ति कस्ते गात्राणि शिम्यति। क उ ते
शमिता कविः[१] ऋतवस्त ऋतुधा परुः शमितारो वि शासतु।
संवत्सरस्य धायसा शिमीभिः शिम्यन्तु त्वा[२] दैव्या अध्वर्यवस्त्वा
छ्यन्तु वि च शासतु। गात्राणि पर्वशस्ते शिमाः कृण्वन्तु शिम्यन्तः[३]
अर्धमासाः परूंषि ते मासश्छ्यन्तु शिम्यन्तः। अहोरात्राणि मरुतो
विलिष्टं सूदयन्तु ते[४] पृथिवी तेऽन्तरिक्षेण वायुश्छिद्रं भिषज्यतु।
द्यौस्ते नक्षत्रैः सह रूपं कृणोतु साधुया[५] शं ते परेभ्यो गात्रेभ्यः
शमस्त्ववरेभ्यः। शमस्थभ्यो मज्जभ्यः शमु ते तनुवे भुवत्[६] ॥५९॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं० ५।७।११-२६

(अश्वमेधाङ्गशरीरहोममन्त्राः ।। विश्वेदेवा ऋषयः)

स्तेगान्दꣳष्ट्राभ्याम्[1] मण्डूकान् जम्भ्येभिः[2] आदकां खादेन[3] ऊर्जꣳ सꣳसूदेन[4] अरण्यं जाम्बीलेन[5] मृदं वत्स्वेभिः[6] शर्कराभिरवकाम्[7] अवकाभिः शर्कराम्[8] उत्सादेन जिह्वाम्[9] अवक्रन्देन तालुम्[10] सरस्वतीं जिह्वाग्रेण[11] ॥

वाजꣳ हनूभ्याम्[1] अप आस्येन[2] आदित्याञ्छ्मश्रुभिः[3] उपयामधरेणोष्ठेन[4] सदुत्तरेण[5] अन्तरेणानूकाशम्[6] प्रकाशेन वाह्यम्[7] स्तनयित्नुं निर्बाधेन[8] सूर्याग्नी चक्षुर्भ्याम्[9] विद्युतौ कनीनकाभ्याम्[10] अशनिं मस्तिष्केण[11] बलं मज्जभिः[12] ॥

कूर्माञ्छफैः[1] अच्छलाभिः कपिञ्जलान्[2] साम कुष्ठिकाभिः[3] जवं जङ्घाभिः[4] अगदं जानुभ्याम्[5] वीर्यं कुहाभ्याम्[6] भयं प्रचालाभ्याम्[7] गुहोपपक्षाभ्याम्[8] अश्विना वꣳसाभ्याम्[9] अदितिꣳ शीर्ष्णा[10] निर्ऋतिं निर्जाल्मकेन शीर्ष्णा[11] ॥

योक्त्रं गृध्राभिः[1] युगमानतेन[2] चित्तं मन्याभिः[3] संक्रोशान्प्राणैः[4] प्रकाशेन त्वचम्[5] पराकाशेनान्तराम्[6] मशकान्केशैः[7] इन्द्रꣳ स्वपसा वहेन[8] बृहस्पतिꣳ शकुनिसादेन[9] रथमुष्णिहाभिः[10] ॥

मित्रावरुणौ श्रोणीभ्याम्[1] इन्द्राग्नी शिखण्डाभ्याम्[2] इन्द्राबृहस्पती ऊरुभ्याम्[3] इन्द्राविष्णू अष्ठीवद्भ्याम्[4] सवितारं पुच्छेन[5] गन्धर्वाञ्छेपेन[6] अप्सरसो मुष्काभ्याम्[7] पवमानं पायुना[8] पवित्रं पोत्राभ्याम्[9] आक्रमणꣳ स्थूराभ्याम्[10] प्रतिक्रमणं कुष्ठाभ्याम्[11] ॥

इन्द्रस्य क्रोडः[1] अदित्यै पाजस्यम्[2] दिशां जत्रवः[3] जीमूतान् हृदयौपशाभ्याम्[4] अन्तरिक्षं पुरितता[5] नभ उदर्येण[6] इन्द्राणीं प्लीह्ना[7] वल्मीकान् क्लोम्ना[8] गिरीन् प्लाशिभिः[9] समुद्रमुदरेण[10] वैश्वानरं भस्मना[11] ॥

पूष्णो वनिष्ठुः[1] अन्धाहे स्थूरगुदा[2] सर्पान् गुदाभिः[3] ऋतून् पृष्टीभिः[4] दिवं पृष्ठेन[5] वसूनां प्रथमा कीकसा[6]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रुद्राणां द्वितीया॰ आदित्यानां तृतीया॰ अङ्गिरसां चतुर्थी॰ साध्यानां पञ्चमी॰॰ विश्वेषां देवानाᳪं षष्ठी॰॰ ॥

ओजो ग्रीवाभिः॰ निर्ऋतिमस्थभिः॰ इन्द्रᳪं स्वपसा वहेन॰ रुद्रस्य विचलस्कन्धः॰ अहोरात्रयोर्द्वितीयः॰ अर्धमासानां तृतीयः॰ मासां चतुर्थः॰ ऋतूनां पञ्चमः॰ संवत्सरस्य षष्ठः॰ ॥

आनन्दं नन्दथुना॰ कामं प्रत्यासाभ्याम्॰ भयᳪं शितीमभ्याम्॰ प्रशिषं प्रशासाभ्याम्॰ सूर्याचन्द्रमसौ वृक्याभ्याम्॰ श्यामशबलौ मतस्नाभ्याम्॰ व्युष्टिᳪं रूपेण॰ निर्मुक्तिमरूपेण॰ ॥

अहर्माᳪंसेन॰ रात्रिं पीवसा॰ अपो यूषेण॰ घृतᳪं रसेन॰ श्यां वसया॰ दूषीकाभिह्रादुनिम्॰ अश्रुभिः पृष्वाम्॰ दिवᳪं रूपेण॰ नक्षत्राणि प्रतिरूपेण॰ पृथिवी चर्मणा॰॰ छवीं छव्या॰॰ उपाकृताय स्वाहा॰॰ आलब्धाय स्वाहा॰॰ हुताय स्वाहा॰॰ ॥

अग्नेः पक्षतिः॰ सरस्वत्यै निपक्षतिः॰ सोमस्य तृतीया॰ अपां चतुर्थी॰ ओषधीनां पञ्चमी॰ संवत्सरस्य षष्ठी॰ मरुताᳪं सप्तमी॰ बृहस्पतेरष्टमी॰ मित्रस्य नवमी॰ वरुणस्य दशमी॰॰ इन्द्रस्यैकादशी॰॰ विश्वेषां देवानां द्वादशी॰॰ द्यावापृथिव्योः पार्श्वम्॰॰ यमस्य पाटूरः॰॰ ॥

वायोः पक्षति॰ सरस्वतो निपक्षति॰ चन्द्रमसस्तृतीया॰ नक्षत्राणां चतुर्थी॰ सवितुः पञ्चमी॰ रुद्रस्य षष्ठी॰ सर्पाणाᳪं सप्तमी॰ अर्यम्णोऽष्टमी॰ त्वष्टुर्नवमी॰ धातुर्दशमी॰॰ इन्द्राण्या एकादशी॰॰ अदित्यै द्वादशी॰॰ द्यावापृथिव्योः पार्श्वम्॰॰ यम्यै पाटूरः॰॰ ॥

पन्थामनूवृग्भ्याम्॰ सन्ततिᳪं स्नावन्याभ्याम्॰ शुकान्पित्तेन॰ हरिमाणं यक्ना॰ हलीक्ष्णान्पापवातेन॰ कूश्माञ्छकभिः॰ शवर्तानूवध्येन॰ शुनो विशसनेन॰ सर्पाल्लोहितगन्धेन॰ वयाᳪंसि पक्वगन्धेन॰॰ पिपीलिकाः प्रशादेन॰॰ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ३।२०

प्रयासाय स्वाहा[१] आयासाय स्वाहा[२] वियासाय स्वाहा[३] संयासाय स्वाहा[४] उद्यासाय स्वाहा[५] अवयासाय स्वाहा[६] शुचे स्वाहा[७] शोकाय स्वाहा[८] तप्यत्वै स्वाहा[९] तपते स्वाहा[१०] ब्रह्महत्यायै स्वाहा[११] सर्वस्मै स्वाहा[१२] ॥

आ० ३।२१

चित्तꣳ संतानेन[१] भवं यक्ना[२] रुद्रं तनिम्ना[३] पशुपतिꣳ स्थूल हृदयेन[४] अग्निꣳ हृदयेन[५] रुद्रं लोहितेन[६] शर्वं मतस्नाभ्याम्[७] महादेवमन्तः पार्श्वेन[८] ओषिष्ठ हनꣳ शिङ्गीनि कोश्याभ्याम्[९] ॥

सं० ५।७।२४

(अश्वमेधाङ्गशरीरहोममन्त्राः ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

क्रमैरत्यक्रमीद्वाजी विश्वैर्देवैर्यज्ञियैः संविदानः । सं नो नय सुकृतस्य लोकं तस्य ते वयꣳ स्वधया मदेम[१] ॥

सं० ५।७।२५

(अश्वानुमन्त्रणम् ॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्माऽन्तरिक्षꣳ समुद्रो योनिः सूर्यस्ते चक्षुर्वातः प्राणः चन्द्रमाः श्रोत्रं मासाश्चार्धमासाश्च पर्वाण्यृतवोऽङ्गानि संवत्सरो महिमा[१] ॥

सं० ५।७।२६

(अश्वानुघ्राणम्॥ विश्वेदेवा ऋषयः)

अग्निः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नग्निः स ते लोकस्तं जेष्यस्यथाव जिघ्र[१] (वायुः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मिन्वायुः स ते लोकस्तं जेष्यस्यथावजिघ्र[२] आदित्यः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नादित्यः स ते लोकस्तं जेष्यस्यथावजिघ्र[३] अग्निः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नग्निः स ते लोकस्तं जेष्यसि) । तस्मात्त्वाऽन्तरेष्यामि यदि नावजिघ्रसि[४] वायुः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मि(न्वायुः स ते लोकस्तं जेष्यसि तस्मात्त्वाऽन्तरेष्यामि यदि नावजिघ्रसि)[५] (आदित्यः पशुरा-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सीत्तेनायजन्त स एतं लोकमंजयद्यस्मिन्नादित्यः स ते लोकस्तं जेष्यसि । तस्मात्त्वाऽन्तरेष्यामि यदि नावजिघ्रसि[६] अग्निः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमंजयद्यस्मिन्नग्निः स ते लोकस्तं जेष्यसि यद्यवजिघ्रसि[७] वायुः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमंजयद्यस्मिन्वायुः स ते लोकस्तं जेष्यसि यद्यवजिघ्रसि)[८] आदित्यः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमंजयद्यस्मिन्नादित्यः स ते लोकस्तं जेष्यसि यद्यवजिघ्रसि[९क] ॥६०-७८॥

सं० ११८।२१

(सौत्रामणी ॥ २-३ गायत्री, ४ त्रिष्टुप्, ६ एकपदा त्रिष्टुप् ॥ विश्वेदवा ऋषयः)

स्वाद्वीन्त्वा स्वादुना तीव्रां तीव्रेणामृताममृतेन सृजामि सꣳसोमेन[१] सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व[२]

(क) देवस्य त्वा ४ विभूर्मात्रा १३ आयनाय स्वा १३ अग्नये स्वाहा ११
पृथिव्यै स्वाहा २१ अग्नये स्वाहा ११ पृथिव्यै स्वाहा २२ भुवो देवानां १२
ईंकाराय स्वाहा ८४ अग्नये स्वाहा ७ एकस्मै स्वाहा ३० एकस्मै स्वाहा २०
द्वाभ्याꣳ स्वाहा १३ त्रिभ्यः स्वाहा १९ चतुर्भ्यः स्वाहा ८ पञ्चभ्य स्वाहा ७
दशभ्यः स्वाहा ११ विꣳशत्यै स्वाहा ६ पञ्चाशते स्वाहा १२ शताय स्वाहा १९
अवाङ यज्ञः ८ भूतं भव्यं ९ आ मे गृहा ३ अग्निनातपोन्व २४
स्वाहाधिमा २२ दद्भ्यः स्वाहा ५० अञ्जेताय २६ कृष्णाय २३
ओषधीभ्यः १२ वनस्पतिभ्यः २३ मेषस्त्वा पच १० कूप्याभ्यः २०
अद्भ्यः १२ यो अर्वन्तम् ४ नमो राज्ञे १० मयोभूर्वातो १०
किꣳस्विदासी ६ अम्बे अम्बा १६ भूर्भुवः सुवः ११ प्राणाय स्वाहा १४
सिताय स्वाहा १९ पृथिव्यै स्वाहा ५० दत्वते स्वाहा ४१ कस्त्वा युनक्ति १५
यः प्राणतो ३ य आत्मदा ३ आ ब्रह्मन् १२ आक्रान्वाजी १
जज्ञि बीजम् १५ अग्नये समन १० ये ते पन्थानः ४ समिद्दिशा २०
जीमूतस्येव २० यदक्रन्द १३ मा नो मित्रो ११ ये वाजिनम् ११
अग्नेर्मन्वे २२ समिद्धो ११ गायत्री ६ कस्त्वाछ्यति ६
स्तेगान्दꣳ ११ वाजꣳहनूभ्या १२ कूर्मञ्छफैः ११ योक्त्रंगृध्राभिः १०
मित्रावरुणौ ११ इन्द्रस्य क्रोडः ११ पूष्णोवनिष्ठुः ११ ओजो ग्रीवाभिः ९
आनन्दं ८ अर्हमर्ꣳसेन १४ अग्नेः पक्षतिः १४ वायोः पक्षतिः १४
पन्थामनू ११ प्रयासाय स्वाहा १२ चित्तꣳसन्तानेन ९ क्रमैरत्यक्रमी १
द्यौस्ते १ अग्निः पशुरासीत् ९ अनु० ७८ आहत्य मन्त्राः ११३८
अथ ब्राह्मण भागः ।
ब्रह्मन्नश्वं मेध्यं तै० ब्रा० ३।८।१–२३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुनातु ते परिस्रुतꣳसोमꣳ सूर्यस्य दुहिता। वारेण शश्वता तना[३] वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिद्रुतः। इन्द्रस्य युज्यः सखा[४] कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय। इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः[५] सोमप्रतीकाः पितरस्तृप्णुत[६क] ॥१॥

ब्रा० ३।७।४

याः पुरस्तात्प्रस्रवन्त्युपरिष्टात् सर्वतश्च याः ताभी रश्मिपवित्राभिः श्रद्धां यज्ञमारभे[१] देवा गातुविदो गातुं यज्ञाय विन्दत। मनसस्पतिना देवेन वाताद्यज्ञः प्रयुज्यताम्[२] तृतीयस्यै दिवो गायत्रिया सोम आभृतः। सोमपीथाय संनयितुम् वक्कलमन्तरमाददे[३] आपो देवीः शुद्धा स्थ इमा पात्राणि शुन्धत। उपातङ्क्याय देवानाम्पर्णवल्कमुत शुन्धत[४] पयो गृहेषु पयो अघ्नियासु पयो वत्सेषु पय इन्द्राय हविषे ध्रियस्व। गायत्री पर्णवल्केन पयः सोमं करोत्विमम्[५] अग्निं गृह्णामि सुरथं यो मयोभूः य उद्यन्तमारोहति सूर्यमह्ने। आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तममश्वो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः[६] वसून्रुद्रानादित्यानिन्द्रेण सह देवताः। ताः पूर्वः परिगृह्णामि स्व आयतने मनीषया[७] इमामूर्जं पञ्चदशीं ये प्रविष्टास्तान्देवान्परिगृह्णामि पूर्वः। अग्निर्हव्यवाडिह तानावहतु पौर्णमासꣳ हविरिदमेषां मयि[८] (इमामूर्जं पञ्चदशीं ये प्रविष्टास्तान्देवान्परिगृह्णामि पूर्वः। अग्निर्हव्यवाडिह ता ना वहतु) आमावास्यꣳ हविरिदमेषां मयि[९] अन्तराग्नी पशवो देवसꣳसदमागमन्। तान्पूर्वः परिगृह्णामि स्व आयतने मनीषया[१०] इह प्रजा विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं गृहपतिमभि संवसानाः। ताः पूर्वः परिगृह्णामि स्व आयतने मनीषया[११] इह पशवो विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं गृहपतिमभिसंवसानाः। तान्पूर्वः परिगृह्णामि स्व आयतने मनीषया[१२] अयं पितृणामग्निः अवाड्ढव्या पितृभ्य आ। तं पूर्वः परिगृह्णामि अविषं नः

(क) स्वाद्वीं ५ अनु० १ आहत्य मन्त्राः ५

अथ ब्राह्मण भागः।

इन्द्रस्य सुषुवाणस्य तै० ब्रा० १।८।५

यतित्रषु ,, ,, १।८।६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पितुं करत्[१३] अजस्रं त्वा॑ सभापालाः विजयभागं॑ समिन्धताम्। अग्ने दीदायमे सभ्यविजित्यै शरदः शतम्[१४] अन्नमावसथीयमभि हराणि शरदः शतम्। आवसथे श्रियं मन्त्रमहिर्बुध्नियोनि यच्छतु[१५] इदमहमग्नि ज्येष्ठेभ्यो वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि इदमहमिन्द्रं ज्येष्ठेभ्यः। रुद्रेभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि इदमहं वरुण ज्येष्ठेभ्यः आदित्येभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि[१६] पयस्वती रोषधयः पयस्वद्वीरुधां पयः। अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र संसृज[१७] अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्[१८] वायो व्रतपते (व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्)[१९] आदित्य व्रतपते (व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्)[२०] व्रतानां व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम्[२१] इमां प्राचीमुदीचीमिषमूर्जमभि संस्कृताम्। बहुपर्णामशुष्काग्रांहरामि पशुपामहम्[२२] यत्कृष्णो रूपकृत्वा प्राविशस्त्वं वनस्पतीन्। ततस्त्वामेकविंशतिधा संभरामि सुसंभृता[२३] त्रीन्परिधींस्तिस्रः समिधो यज्ञायुरनुसंचरान्। उपवेषं मेक्षणं धृष्टिं संभरामि सुसंभृता[२४] या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा। तासां पर्व राध्यासम्परिस्तरमाहरन्[२५] अपां मेध्यं यज्ञियं सदेवं शिवमस्तु मे। आच्छेत्ता वो मा रिषं जीवानि शरदः शतम्[२६] अपरिमितानां परिमिताः संनह्ये सुकृताय कम्। एनो मा निगां कतमच्चनाहं पुनरुत्थाय बहुला भवन्तु[२७] सकृदाच्छिन्नं बर्हिरूर्णामृदु स्योनं पितृभ्यस्त्वा भराम्यहम्। अस्मिन्त्सीदन्तु मे पितरः सोम्याः पितामहाः प्रपितामहाश्चानुगैः सह[२८] त्रिवृत्पलाशे दर्भ इयान्प्रादेशसंमितः। यज्ञे पवित्रं पोतृतमं पयो हव्यं करोतु मे[२९] इमौ प्राणापानौ यज्ञस्याङ्गानि सर्वशः। आप्याययन्तौ संचरतां पवित्रे हव्यशोधने[३०] पवित्रे स्थो वैष्णवी वायुर्वा मनसा पुनातु[३१] अयं प्राणश्चापानश्च यजमानमपि गच्छताम्। यज्ञे ह्यभूतां पोतारौ पवित्रे हव्यशोधने[३२] त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीं त्वया यज्ञो जायते विश्वदानिः। अच्छिद्रं यज्ञमन्वेषि विद्वान् त्वया होता संतनोत्यर्धमासान्[३३] त्रयस्त्रिंशोऽसि तंतूनां पवित्रेण सहाऽऽगहि। शिवेयंरज्जुरभिधान्यग्निया-मुपसेवताम्[३४] अप्रस्रंसाय यज्ञस्य उखे उपदधाम्यहम्। पशुभिः सन्नीतं बिभृतामिन्द्राय शृतं दधि[३५] उपवेषोऽसि यज्ञाय त्वां परिवेष-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मधारयन् । इन्द्राय हविः कृण्वन्तः शिवः शग्मो भवासि नः[३६]
अमृण्मयं देवपात्रं यज्ञस्याऽऽयुषि प्रयुज्यताम् । तिरः पवित्रमतिनीता
आपो धारय माऽतिगुः[३७] देवेन सवित्रोत्पूता वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः ।
गां दोहपवित्रे रज्जुꣳ सर्वा पात्राणि शुन्धत[३८] एता आचरन्ति
मधुमद्दुहानाः प्रजावतीर्यशसो विश्वरूपाः । बह्वीर्भवन्तीरुपजायमानाः
इह व इन्द्रो रमयतु गावः[३९] पूषा स्थः[४०] अयक्ष्मा वः प्रजया
सꣳसृजामि रायस्पोषेण बहुला भवन्तीः । ऊर्जं पयः पिन्वमाना घृतं
च जीवो जीवन्तीरुप वः सदेयम्[४१] द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च संदुहाताम् ।
धाता सोमेन सह वातेन वायुर्यजमानाय द्रविणं दधातु[४२] उत्सं
दुहन्ति कलशं चतुर्बिलमिडां देवीं मधुमतीꣳ सुवर्विदम् । तदिन्द्राग्नी
जिन्वतꣳ सूनृतावत्तद्यजमानममृतत्वे दधातु[४३] कामधुक्षः प्र णो
ब्रूहि इन्द्राय हविरिन्द्रियम्[४४] अमूं यस्यां देवानां मनुष्याणां
पयो हितम्[४५] बहु दुग्धीन्द्राय देवेभ्यो हव्यमाप्यायतां पुनः ।
वत्सेभ्यो मनुष्येभ्यः पुनर्दोहाय कल्पताम्[४६] यज्ञस्य संततिरसि ।
यज्ञस्य त्वा संततिमनु संतनोमि[४७] अदस्तमसि विष्णवे त्वा
यज्ञायापि दधाम्यहम् । अद्भिररिक्तेन पात्रेण याः पूताः परिशेरते[४८]
अयं पयः सोमं कृत्वा स्वां योनिमपिगच्छतु । पर्णकल्कः
पवित्रꣳ सौम्यः सोमाद्धि निर्मितः[४९] इमौ पर्णं च दर्भं च
देवानाꣳ हव्य शोधनौ । प्रातर्वेषाय गोपाय विष्णो हव्यꣳ हि रक्षसि[५०]
उभावग्नी उपस्तृणुते देवता उपवसन्तु मे । अहं ग्राम्यानुपवसामि मह्यं
गोपतये पशून्[५१] ॥१॥

ब्रा० ३।७।५

देवा देवेषु पराक्रमध्वम् प्रथमा द्वितीयेषु द्वितीयास्तृतीयेषु त्रिरेका-
दश इह माऽवत । इदꣳ शकेयं यदिदं करोमि आत्मा करोत्वात्मने इदं
करिष्ये भेषजम् । इदं मे विश्वभेषजा अश्विना प्रावतं युवम्[१] इदमहꣳ
सेनाया अभीत्वर्यै मुखमपोहामि[२] सूर्य ज्योतिर्विभाहि महत इन्द्रियाय[३]
आप्यायतां घृतयोनिः । अग्निर्हव्याऽनुमन्यताम् । खमङ्क्ष्व त्वचमङ्क्ष्व ।
सुरूपन्त्वा वसुविदम् । पशूनां तेजसा । अग्नये जुष्टमभिघारयामि[४]
स्योनं ते सदनं करोमि । घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि[५] तस्मि-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

न्त्सीदामृते प्रतितिष्ठ। व्रीहीणां मेध सुमनस्यमानः[६] आर्द्रः प्रथस्नुर्भुवनस्य गोपाः। शृत उत्स्नाति जनिता मतीनाम्[७] यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। देवानां विष्ठामनु यो वितस्थे। आत्मन्वान्त्सोम घृतवाहि भूत्वा देवान्गच्छ सुवर्विद् यजमानाय मह्यम्[८] इरा भूतिः पृथिव्यै रसो मोत्क्रमीत्[९] देवाः पितरः पितरो देवाः। योऽहमस्मि स सन्यजे यस्यास्मि न तमन्तरेमि। स्वं म इष्टꣳ स्वं दत्तम्। स्वं पूर्तꣳ स्वꣳ श्रान्तम्। स्वꣳहुतम्। तस्य मेऽग्निरुपद्रष्टा वायुरुपश्रोता। आदित्योऽनुख्याता। द्यौः पिता। पृथिवी माता। प्रजापतिर्बन्धुः। य एवास्मि स सन्यजे[१०] मा भेर्मा संविक्था मा त्वा हिꣳसिषं मा ते तेजोऽपक्रमीत्[११] भरतमुद्धरेमनुषिञ्चावदानानि ते प्रत्यवदास्यामि नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः[१२] यदवदानानि तेऽवद्यन् विलोमाकार्षमात्मनः। आज्येन प्रत्यनज्म्येनत् तत्त आप्यायतां पुनः[१३] अज्यायो यवमात्रात् आव्याधात्कृत्यतामिदम्। मा रूरुपाम यज्ञस्य शुद्धꣳ स्विष्टमिदꣳ हविः[१४] मनुना दृष्टां घृतपदीम्। मित्रावरुणसमीरिताम्। दक्षिणार्धादसंभिन्दन्। अवद्याम्येकतो मुखाम्[१५] इडे भागं जुषस्व नः जिन्व गा जिन्वार्वतः। तस्यास्ते भक्षिवाणः स्याम सर्वात्मानः सर्वगणाः[१६] ब्रध्न पिन्वस्व। ददतो मे मा क्षायि। कुर्वतो मे मोपदसत्। दिशां क्लृप्तिरसि दिशो मे कल्पन्ताम्। कल्पन्तां मे दिशः। दैवीश्च मानुषीश्च। अहोरात्रे मे कल्पेताम्। अर्धमासा मे कल्पन्ताम्। मासा मे कल्पताम्। ऋतवो मे कल्पन्ताम्। संवत्सरो मे कल्पताम्। क्लृप्तिरसि कल्पतां मे[१७] आशानान्त्वाऽऽशापालेभ्यः चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः। इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः। विधेम हविषा वयम्। भजतां भागी भागम्। माऽभागो भक्त्त निरभागं भजामः। अपस्पिन्व। ओषधीर्जिन्व। द्विपात्पाहि। चतुष्पादव। दिवो वृष्टिमेरय। ब्राह्मणानामिदꣳ हविः। सोम्यानाꣳ सोमपीथिनाम्। निर्भक्तो ब्राह्मणः। नेहाब्राह्मणस्यास्ति[१८] समङ्क्तां बर्हिर्हविषा घृतेन। समादित्यैर्वसुभिः सं मरुद्भिः। समिन्द्रेण विश्वेभिर्देवेभिरङ्क्ताम्। दिव्यं नभो गच्छतु यत्स्वाहा[१९] इन्द्राणीवाऽविधवा भूयासम्। अदितिरिव सुपुत्रा। अस्थूरि त्वा गार्हपत्य उपनिषदे सुप्रजास्त्वाय[२०]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सं पत्नी पत्या सुकृतेन गच्छताꣳ यज्ञस्य युक्तौ धुर्यावभूताम् । संजानानौ विजहतामरातीर्दिवि ज्योतिरजरमारभेताम्[२१] दश ते तनुवो यज्ञ यज्ञियास्ताः प्रीणातु यजमानो घृतेन । नारिष्ठयोः प्रशिषमीडमानो देवानां दैव्येपि यजमानोऽमृतोऽभूत्[२२] यं वां देवा अकल्पयन्नूर्जो भागꣳ शतक्रतू । एतद्वां तेन प्रीणानि तेन तृप्यतमꣳ हहौ[२३] अहं देवानाꣳ सुकृतामस्मि लोके ममेदमिष्टं न मिथुर्भवाति । अहं नारिष्ठावनुयजामि विद्वान्पदाभ्यामिन्द्रो अदधाद्भागधेयम्[२४] अदारसृद्भवत देव सोमाऽस्मिन्यज्ञे मरुतो मृडता नः । मा नो विददभि भामो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजना द्वेष्या या[२५] ऋषभं वाजिनं वयं पूर्णमासं यजामहे । स नो दोहताꣳ सुवीर्यꣳ रायस्पोषꣳसहस्रिणम् । प्राणाय सुराधसे पूर्णमासाय स्वाहा[२६] अमावास्या सुभगा सुशेवा धेनुरिव भूय आप्यायमाना । सा नो दोहताꣳ सुवीर्यꣳ रायस्पोषꣳ सहस्रिणम् । अपानाय सुराधसे अमावास्यायै स्वाहा । अभिस्तृणीहि परिधेहि वेदिं जामिं मा हिꣳसीरमुया शयाना । हातृषदना हरिताः सुवर्णा निष्का इमे यजमानस्य ब्रध्ने[२८] ॥२॥

ब्रा० ३।७।६

परिस्तृणीत परिधत्ताग्निम् । परिहितोऽग्निर्यजमानं भुनक्तु । अपाꣳ रस ओषधीनाꣳ सुवर्णः । निष्का इमे यजमानस्य सन्तु कामदुघाः । अमुत्रामुष्मिल्लोके[१] भूपते भुवनपते महतो भूतस्य पते । ब्रह्माणं त्वा वृणीमहे[२] अहं भूपतिरहं भुवनपतिः । अहं महतो भूतस्य पतिः । देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विजं करिष्यामि[३] देवसवितरेतं त्वा वृणते । बृहस्पतिं दैव्यं ब्रह्माणम् । तदहं मनसे प्रब्रवीमि । मनो गायत्रियै । गायत्री त्रिष्टुभे । त्रिष्टुब्जगत्यै । जगत्यनुष्टुभे । अनुष्टुक् पङ्क्त्यै । पङ्क्तिः प्रजापतये । प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः । विश्वे देवा बृहस्पतये । बृहस्पतिर्ब्रह्मणे । ब्रह्म भूर्भुवः सुवः । बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्मा । अहं मनुष्याणां । बृहस्पते यज्ञं गोपाय[४] इदं तस्मै हर्म्यं करोमि । यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम् । मेधावी दिक्षु मनसा तपस्वी । अन्तर्दूतश्चरति मानुषीषु[५] चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये। मर्मृज्यमाना महते सौभगाय मह्यं धुक्ष्व यजमानाय कामान्[६] भूमिर्भूत्वा महिमानं पुपोष ततो देवी वर्धयते पयांसि। यज्ञिया यज्ञं वि च यन्ति शं च ओषधीरापं इह शक्करीश्च[७] यो मा हृदा मनसा यश्च वाचा यो ब्रह्मणा कर्मणा द्वेष्टि देवाः। यः श्रुतेन हृदयेनेष्णता च तस्येन्द्र वज्रेण शिरश्छिनद्मि[८] ऊर्णाम्रदु प्रथमानं स्योनं देवेभ्यो जुष्टं सदनाय बर्हिः। सुवर्गे लोके यजमानं हि धेहि मां नाकस्य पृष्ठे परमे व्योमन्[९] चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशा घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते। सा स्तीर्यमाणा महते सौभगाय सा मे धुक्ष्व यजमानाय कामान्। शिवा च मे शग्मा चैधि। स्योना च मे सुषदा चैधि। ऊर्जस्वती च मे पयस्वती चैधि। इषमूर्जं मे पिन्वस्व। ब्रह्मतेजो मे पिन्वस्व। क्षत्रमोजो मे पिन्वस्व। विशं पुष्टिं मे पिन्वस्व। आयुरन्नाद्यं मे पिन्वस्व। प्रजां पशून्मे पिन्वस्व[१०] अस्मिन्यज्ञ उप भूय इन्नु मेऽविक्षोभाय परिधीन्दधामि। धर्ता धरुणो धरीयान् अग्निर्द्वेषांसि निरितो नुदातै[११] विच्छिनद्मि विधृतीभ्यां सपत्नान् जातान्भ्रातृव्यान्ये च जनिष्यमाणाः। विशो यन्त्राभ्यां विधमाम्येनानहं स्वानामुत्तमोऽसानि देवाः। विशो यन्त्रे नुदमाने अरातिम् विश्वं पाप्मानममतिं दुर्मरायुम्। सीदन्ती देवी सुकृतस्य लोके धृती स्थो विधृती स्वधृती। प्राणान्मयि धारयतम्। प्रजां मयि धारयतम्। पशून्मयि धारयतम्[१२] अयं प्रस्तर उभयस्य धर्ता धर्ता प्रयाजानामुतानूयाजानाम्। स दाधार समिधो विश्वरूपास्तस्मिन्त्स्रुचो अध्यासादयामि[१३] आरोह पथो जुहु देवयानान्यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। हिरण्यपक्षाऽजिरा सम्भृताङ्गा वहासि मा सुकृतां यत्र लोकाः[१४] अवाहं बाध उपभृता सपत्नान् जातान्भ्रातृव्यान्ये च जनिष्यमाणाः। दोहं यज्ञं सुदुघामिव धेनुमहमुत्तरो भूयासमधरे मत्सपत्नाः[१५] यो मा वाचा मनसा दुर्मरायुर्हृदाऽरातीयादभिदासदग्ने। इदमस्य चित्तमधरं ध्रुवाया अहमुत्तरो भूयासमधरे मत्सपत्नाः[१६] ऋषभोऽसि शाक्करः। घृताचीनां सूनुः। प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि सीद[१७] स्योनो मे सीद सुषदः पृथिव्याम्। प्रथयि प्रजया पशुभिः सुवर्गे लोके। दिवि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सीद पृथिव्यामन्तरिक्षे अहमुत्तरो भूयासमधरे मत्सपत्नाः[18] इयꣳ स्थाली घृतस्य पूर्णा। अच्छिन्नपयाः शतधार उत्सः। मारुतेन शर्मणा दैव्येन[19] यज्ञोऽसि सर्वतः श्रितः। सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः। सहस्रं मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः। प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः। सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः। सहस्रं मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः[20] इदमिन्द्रियममृतं वीर्यम्। अनेनेन्द्राय पशवोऽचिकित्सन्। तेन देवा अवतोप माम्। इहेषमूर्जं यशः सह ओजः सनेयम्। शृतं मयि श्रयताम्[21] यत्पृथिवीमचरत्तत्प्रविष्टम्। येना सिञ्चद्बलमिन्द्रे प्रजापतिः। इदं तच्छुक्रं मधु वाजिनीवद्येनो परिष्टादधिनोन्महेन्द्रम्। दधि मां धिनोतु[22] अयं वेदः पृथिवीमन्वविन्दद्गुहा सतीं गहने गह्वरेषु। स विन्दतु यजमानाय लोकमच्छिद्रं यज्ञं भूरिकर्मा करोतु[23] अयं यज्ञः समतदद्ध्रुवविष्मानृचा साम्ना यजुषा देवताभिः। तेन लोकान्त्सूर्यवतो जयेम इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमश्याम्[24] यो नः कनीय इह कामयातै अस्मिन्यज्ञे यजमानाय मह्यम्। अप तमिन्द्राग्नी भुवनान्नुदेतामहं प्रजां वीरवतीं विदेय[25] अग्ने वाजजित्। वाजं त्वा सरिष्यन्तम्। वाजं जेष्यन्तम्। वाजिनं वाजजितम्। वाजजित्यायै सम्मार्ज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय[26] उपहूतो द्यौः पिता। उप मां द्यौः पिता ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्। आयुषे वर्चसे। जीवात्वै पुण्याय। उपहूता पृथिवी माता। उप मां माता पृथिवी ह्वयताम्। अग्निराग्नीध्रात्। आयुषे वर्चसे। जीवात्वै पुण्याय[27] मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञꣳ समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्[28] यं ते अग्न आवृश्चामि। अहं वा क्षिपितश्चरन्। प्रजां च तस्य मूलं च। नीचैर्देवा निवृश्चत[29] अग्ने यो नोऽभिदासति। समानो यश्च निष्ट्यः। इध्मस्येव प्रक्षायतः मातस्योच्छेषि किंचन[30] यो मां द्वेष्टि जातवेदो यं चाहं द्वेष्मि यश्च माम्। सर्वाꣳस्तानग्ने संदह याꣳश्चाहं द्वेष्मि ये च माम्[31] अग्ने वाजजित्। वाजं त्वा ससृवाꣳसम्। वाजं जिगिवाꣳसम्।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाजिनं वाजजितम्। वाजजित्यायै संमार्ज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय:[३२] वेदिर्बर्हिः श्रितं हविः। इध्मः परिधयः स्रुचः। आज्यं यज्ञ ऋचो यजुः। याज्याश्च वषट्काराः। सं मे संनतयो नमन्ताम्। इध्म संनहने हुते[३३] दिवः खीलोऽवततः। पृथिव्या अध्युत्थितः। तेन सहस्रकाण्डेन। द्विषन्तꣳ शोचयामसि द्विषन्मे बहु शोचतु ओषधे मो अहꣳ शुचम्[३४] यज्ञ नमस्ते यज्ञ। नमो नमश्च ते यज्ञ। शिवेन मे संतिष्ठस्व। स्योनेन मे संतिष्ठस्व। सुभूतेन मे संतिष्ठस्व। ब्रह्मवर्चसेन मे संतिष्ठस्व। यज्ञस्यर्द्धिमनु संतिष्ठस्व। उप ते यज्ञ नमः। उप ते नमः। उप ते नमः[३५] त्रिष्फली क्रियमाणानाम् यो न्यङ्गो अवशिष्यते। रक्षसां भागधेयमापस्तत्प्रवहतादितः[३६] उलूखले मुसले यच्च शूर्पे आशिश्लेष दृषदि यत्कपाले। अवप्रुषो विप्रुषः संयजामि विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्। यज्ञे या विप्रुषः सन्ति बह्वीः। अग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टाः सुहुता जुहोमि[३७] उद्यन्नद्य मित्रमहः सपत्नान्मे अनीनशः। दिवैनान्विद्युता जहि निम्रोचन्नधरान्कृधि[३८] उद्यन्नद्य वि नो भज। पिता पुत्रेभ्यो यथा। दीर्घायुत्वस्य हेशिषे। तस्य नो देहि सूर्य[३९] उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहन्नुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हरिमाणं च नाशय[४०] शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकासु दध्मसि। अथो हारिद्रवेषु मे। हरिमाणं निदध्मसि[४१] उदगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सह द्विषन्तं मम रन्धयन्। मो अहं द्विषतो रधम्[४२] यो नः शपादशपतः। यश्च नः शपतः शपात्। उषाश्च तस्मै निम्रुक्च। सर्वं पापꣳ समूहताम्[४३] यो नः सपत्नो यो रणः। मर्तोऽभिदासति देवाः। इध्मस्येव प्रक्षायतः। मा तस्योच्छेषि किंचन[४४] अवसृष्टः परापत। शरो ब्रह्मसꣳशितः। गच्छामित्रान्प्रविश। मैषां कंचनोच्छिषः[४५] ॥३॥

ब्रा० ३।७।७

सत्येदं पश्य। विधर्तरिदं पश्य। नाकेदं पश्य। रमतिः पनिष्ठा। ऋतं वर्षिष्ठम्। अमृता यान्याहुः। सूर्यो वरिष्ठो अक्षभिर्विभाति। अनु द्यावापृथिवी देवपुत्रे[१] दीक्षाऽसि तपसो योनिः।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तपोऽसि ब्रह्मणो योनिः । ब्रह्माऽसि क्षत्रस्य योनिः । क्षत्रमस्यृतस्य योनिः । ऋतमसि भूरारभे । श्रद्धां मनसा दीक्षां तपसा । विश्वस्य भुवनस्याधिपत्नीम् । सर्वे कामा यजमानस्य सन्तु[२] वातं प्राणं मनसाऽन्वारभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः । स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वꣳहसो ज्योग्जीवाजरामशीमहि[३] इन्द्र शाक्कर गायत्रीं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि[४] इन्द्र शाक्कर त्रिष्टुभं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि[५] इन्द्र शाक्कर जगतीं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि[६] इन्द्र शाक्करानुष्टुभं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि[७] इन्द्र शाक्करपङ्क्तिं प्रपद्ये । तां ते युनज्मि[८] आहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीम् । गायत्रेण छन्दसा ब्रह्मणा च ऋतꣳ सत्येऽधायि । सत्यमृतेऽधायि । ऋतं च मे सत्यं चाभूताम् । ज्योतिरभूवꣳ सुवरगमम् । सुवर्गं लोकं नाकस्य पृष्ठम् । ब्रध्नस्य विष्टपमगमम्[९] पृथिवी दीक्षा । तयाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः । ययाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१०] अन्तरिक्षं दीक्षा । तया वायुर्दीक्षया दीक्षितः । यया वायुर्दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[११] द्यौर्दीक्षा । तयाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः । ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१२] दिशो दीक्षा । तया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः । यया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१३] आपो दीक्षा । तया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः । यया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१४] ओषधयो दीक्षा । तया सोमो राजा दीक्षया दीक्षितः । यया सोमो राजा दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१५] वाग्दीक्षा । तया प्राणो दीक्षया दीक्षितः । यया प्राणो दीक्षया दीक्षितः । तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि[१६] पृथिवी त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[१७] अन्तरिक्षं त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[१८] द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[१९] दिशस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२०] आपस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२१] ओषधयस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२२] वाक्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२३] ऋचस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२४] सामानि त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२५] यजूꣳषि त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षताम्[२६] अहश्च रात्रिश्च । कृषिश्च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वृष्टिश्च । त्विषिश्चापचितिश्च । आपश्चौषधयश्च । ऊर्क् च सूनृता च । तास्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षन्ताम्[२७] स्वे दक्षे दक्षपितेह सीद देवानाᳫं सुम्नो महते रणाय । स्वासस्थस्तनुवा संविशस्व पितेवैधि सूनव आसुशेवः । शिवो मा शिवमाविश । सत्यं म आत्मा । श्रद्धा मेऽक्षितिः । तपो मे प्रतिष्ठा । सवितृप्रसूता मा दिशो दीक्षयन्तु । सत्यमस्मि[२८] अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत् ममासि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वहं हव्यान्यग्ने पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः[२९] आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वां योनिमासीद साध्या । अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवा यजमानश्च सीदत[३०] एकमिषे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३१] द्वे ऊर्जे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३२] त्रीणि व्रताय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३३] चत्वारि मायो भवाय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३४] पञ्च पशुभ्यो विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३५] षड्रायस्पोषाय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३६] सप्त सप्तभ्यो होत्राभ्यो विष्णुस्त्वाऽन्वेतु[३७] सखायः सप्तपदा अभूम । सख्यन्ते गमेयम् । सख्यात्ते मा योषम् । सख्यान्मे मा योष्ठाः[३८] साऽसि सुब्रह्मण्ये । तस्यास्ते पृथिवी पादः[३९] साऽसि सुब्रह्मण्ये तस्यास्तेऽन्तरिक्षं पादः[४०] साऽसि सुब्रह्मण्ये । तस्यास्ते द्यौः पादः[४१] साऽसि सुब्रह्मण्ये तस्यास्ते दिशः पादः[४२] परोरजास्ते पञ्चमः पादः । सा न इषमूर्जं धुक्ष्व । तेज इन्द्रियम् । ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यम्[४३] विमिमे त्वा पयस्वतीम् । देवानां धेनुᳫं सुदुघामनपस्फुरन्तीम् । इन्द्रः सोमं पिबतु । क्षेमो अस्तु नः । इमां नरः कृणुत वेदिमेत्य । वसुमतीᳫं रुद्रवतीमादित्यवतीम् । वर्ष्मन्दिवः । नाभा पृथिव्याः । यथाऽयं यजमानो न रिष्येत् । देवस्य सवितुः सवे[४५] चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशा घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये । तस्याᳫं सुपर्णावधि यौ निविष्टौ तयोर्देवानामधि भागधेयम्[४६] अप जन्यं भयं नुद अप चक्राणि वर्तय । गृहᳫं सोमस्य गच्छतम्[४७] न वा उवेतन्म्रियसे न रिष्यसि देवाᳫं इदेषि पथिभिः सुगेभिः । यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु[४८] ॥४॥

ब्रा० २।७।८

यदस्य पारे रजसः शुक्रं ज्योतिरजायत । तन्नः पर्षदति द्विषोऽग्ने वैश्वानर स्वाहा[१] यस्माद्भीषाऽवाशिष्ठास्ततो नो अभयं कृधि ।

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मृढुषे[२] यस्माद्भीषान्यषदस्ततो नो अभयं कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे[३] उदुस्त्र तिष्ठ प्रतितिष्ठ मा रिषो मेमं यज्ञं यजमानं च रीरिषः । सुवर्गे लोके यजमानꣳ हि धेहि शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे[४] यस्माद्भीषाऽवेपिष्ठाः (ततो नो अभयं कृधिः । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे)[५] यस्माद्भीषाः पलायिष्ठाः (ततो नो अभयं कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे)[६] यस्माद्भीषाः समज्ञास्थास्ततो नो अभयं कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे[७] य इदमकः । तस्मै नमः । तस्मै स्वाहा[८] न वा उ वेतन्म्रियसे (न रिष्यसि देवाꣳ इदेषि पथिभिः सुगेभिः । यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु)[९] आशानां तु (आशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः । इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम्)[१०] विश्वा आशा (मधुनासꣳ सृजास्यनमीवा आप ओषधयो भवन्तु अयं यजमानो मृधो व्यस्यतामगृभीताः पशवः सन्तु सर्वे)[११] यज्ञस्य हि स्थ ऋत्वियाविन्द्राग्नी चेतनस्य च । हुताहुतस्य तृप्यतमहुतस्य हुतस्य च । हुतस्य चाहुतस्य चाहुतस्य हुतस्य च । इन्द्राग्नी अस्य सोमस्य वीतं पिबतं जुषेथाम्[१२] मा यजमानं तमो विदन्मर्त्विजो मो इमाः प्रजाः । मा यः सोममिमं पिबात्सꣳसृष्टमुभयं कृतम्[१३] ॥५॥

ब्रा० ३।७।९

अनागसस्त्वा वयमिन्द्रेण प्रेषिता उप । वायुष्टे अस्त्वꣳशभूः । मित्रस्ते अस्त्वꣳशभूः । वरुणस्ते अस्त्वꣳशभूः[१] अपां त्वया ऋतस्य गर्भाः भुवनस्य गोपाः श्येना अतिथयः पर्वतानां ककुभः । प्रयुतो नपातारः वग्नुनेन्द्रꣳ ह्वयत । घोषेणामीवाꣳश्चातयत युक्ताः स्थ वहत[२] देवा ग्रावाण इन्दुरिन्द्र इत्यावादिषुः । एन्द्रमचुच्यवुः । परमस्याः परावतः । आऽस्मात्सधस्थात् । ओरोरन्तरिक्षात् । आ सुभूतमसुषवुः ब्रह्मवर्चसं म आसुषवुः । समरेरक्षाꣳस्यवधिषुः । अपहतं ब्रह्मज्यस्य[३] वाक्चं त्वा मनश्च श्रीणीताम् । प्राणश्च त्वाऽपानश्च श्रीणीताम् । चक्षुश्च त्वा श्रोत्रं च श्रीणीताम् । दक्षश्च त्वा बलं च श्रीणीताम् । ओजश्च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वा सहश्च श्रीणीताम् । आयुश्च त्वा जरा च श्रीणीताम् । आत्मा च त्वा
तनूश्च श्रीणीताम् । शृतोऽसि शृतं कुतः । शृताय त्वा शृतेभ्यस्त्वा[४]
यमिन्द्रमाहुर्वरुणं यमाहुर्यं मित्रमाहुर्यमु सत्यमाहुः । यो देवानां
देवतमस्तपोजास्तस्मै त्वा तेभ्यस्त्वा[५] मयि त्वदिन्द्रियं महन्मयि दक्षो
मयि क्रतुः । मयि धायि सुवीर्यं त्रिशुग्घर्मो विभातु मे । आकूत्या
मनसा सह विराजा ज्योतिषा सह । यज्ञेन पयसा सह तस्य दोहमशीमहि ।
तस्य सुम्नमशीमहि तस्य भक्षमशीमहि । वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु[६]
मित्रो जनन्या (तपति प्रजानन्मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् । मित्रः
कृष्टीरनिमिषाऽभिचष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्विधेम[७] प्रसमित्र मर्तो
अस्तु प्रयस्वान्यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन । नहन्यते न जीयते त्वोतो
नैनमꣳहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात्)[८] यस्मान्न जातः परो अन्यो
अस्ति य आविवेश भुवनानि विश्वा । प्रजापतिः प्रजया संविदानस्त्रीणि
ज्योतीꣳषि सचते स षोडशी[९] एष ब्रह्मा य ऋत्वियः । इन्द्रो नाम श्रुतो
गणे[१०] प्र ते महे विदथे शꣳसिषꣳ हरी । य ऋत्वियः प्र ते वन्वे ।
वनुषो हर्यतं मदम्[११] इन्द्रो नाम घृतं न यः । हरिभिश्चारु सेचते ।
श्रुतो गण आ त्वा विशन्तु हरिवर्पसं गिरः[१२] इन्द्राधिपतेऽधिपतिस्त्वं
देवानामसि अधिपतिं माम् । आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु[१३]
इन्द्रश्च सम्राड्वरुणश्च राजा तौ ते भक्षं चक्रतुरग्र एतम् । तयोरनु भक्षं
भक्षयामि वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु[१४] प्रजापतिर्विश्वकर्मा तस्य
मनो देवं यज्ञेन राध्यासम् । अर्थे गा अस्य जहितः । अवसानपतेऽवसानं
मे विन्द[१५] नमो रुद्राय वास्तोष्पतये । आयने विद्रवणे । उद्याने
यत्परायणे आवर्तने विवर्तने यो गोपायति तꣳहुवे[१६] यान्यपामित्या-
न्यप्रतीतान्यस्मि । यमस्य बलिना चरामि । इहैव सन्तः प्रति
तद्यातयामः । जीवा जीवेभ्यो निहराम एनत्[१७] अनृणा अस्मिन्ननृणाः
परस्मिन् । तृतीये लोके अनृणाः स्याम । ये देवयाना उत पितृयाणाः
सर्वान्पथो अनृणा आक्षीयेम[१८] इदमनुः श्रेयोऽवसानमागन्म । शिवे
नो द्यावापृथिवी उभे इमे । गोमद्धनवदश्ववदूर्जस्वत् । सुवीरा वीरैरनु
संचरेम[१९] अर्कः पवित्रꣳ रजसो विमानः । पुनाति देवानां भुवनानि
विश्वा । द्यावापृथिवी पयसा संविदाने । घृतं दुहाते अमृतं प्रपीने[२०]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पवित्रमर्को रजसो विमानः। पुनाति देवानां भुवनानि विश्वा। सुवर्ज्योतिर्यशो महत्। अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठाम्[२१] ॥६॥

त्रा० ३।७।१०

उदस्ताप्सीत्सविता मित्रो अर्यमा। सर्वानमित्रानवधीद्युगेन। बृहन्तं मामकरद्वीरवन्तम्। रथंतरे श्रयस्व स्वाहा पृथिव्याम्[१] (उदस्ताप्सीत्सविता मित्रो अर्यमा। सर्वानमित्रानवधीद्युगेन। बृहन्तं मामकरद्वीरवन्तम्)। वामदेव्ये श्रयस्व स्वाहाऽन्तरिक्षे[२] (उदस्ताप्सीत्सविता मित्रो अर्यमा। सर्वानमित्रानवधीद्युगेन बृहन्तं मामकरद्वीरवन्तम्)। बृहति श्रयस्व स्वाहा दिवि। बृहता त्वोपस्तभ्नोमि[३]। आ त्वा ददे यशसे वीर्याय च। अस्मास्वघ्निया यूयं दधाथेन्द्रियं पयः[४] यस्ते द्रप्सो यस्त उदुषः। दैव्यः केतुर्विश्वं भुवनमाविवेश। स नः पाह्यरिष्ट्यै स्वाहा[५] अनु मा सर्वो यज्ञोऽयमेतु। विश्वे देवा मरुतः सामार्कः। आप्रियश्छन्दांसि निविदो यजूंषि। अस्यै पृथिव्यै यद्यज्ञियम्[६] प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्व। अनु वीरैरनुराध्याम गोभिः। अन्वश्वैरनु सर्वैरु पुष्टैः। अनु प्रजयाऽन्विन्द्रियेण। देवा नो यज्ञमृजुधा नयन्तु[७] प्रति क्षत्रे प्रति तिष्ठामि राष्ट्रे। प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु। प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि भव्ये। विश्वमन्याऽभिवावृधे। तदन्यस्यामधिश्रितम्। दिवे च विश्वकर्मणे। पृथिव्यै चाकरं नमः[८] अस्कान्द्यौः पृथिवीम्। अस्कानृषभो युवा गाः। स्कन्नेमा विश्वा भुवना। स्कन्नो यज्ञः प्रजनयतु अस्कानजनि प्राजनि। आस्कन्नाज्जायते वृषा। स्कन्नात्प्रजनिषीमहि[९] ये देवा येषामिदं भागधेयं बभूव। येषां प्रयाजा उतानूयाजाः। इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यः। अग्निहोतृभ्यो देवेभ्यः स्वाहा[१०] उत त्या नो दिवा मतिः। अदितिरूत्याऽऽगमत्। सा शन्ताची मयस्करत्। अप स्रिधः[११] उत त्या दैव्या भिषजा। शं नस्करतो अश्विना। युयातामस्मद्रपः। अप स्रिधः[१२] शमग्निरग्निभिस्करत्। शं नस्तपतु सूर्यः। शं वातो वात्वरपाः। अप स्रिधः[१३] तदित्पदं न विचिकेत विद्वान्। यन्मृतः पुनरप्येति जीवान्। त्रिवृद्यद्भुवनस्य रथवृत्। जीवो गर्भो न

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मृतः स जीवात्[१४] प्रत्यस्मै पिपीषते। विश्वानि विदुषे भर। अरं गमाय जग्मवे। अपश्चाद्दध्वने नरे[१५] इन्दुरिन्दुमवागात्। इन्दोरिन्द्रोऽपात्। तस्य त इन्दुविन्द्रपीतस्य मधुमतः। उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि[१६] ॥७॥

ब्रा० ३।७।११

ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्म वाचम्। ब्रह्म यज्ञानाᳪ हविषामाज्यस्य। अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्[१] आश्रावितमत्याश्रावितम्। वषट्कृतमत्यनूक्तं च यज्ञे। अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्[२] यद्वो देवा अतिपादयानि। वाचाचित्प्रयतं देवहेडनम्। अरायो अस्माᳪ अभिदुच्छुनायते। अन्यत्रास्मिन्मरुतस्तन्निधेतन[३] ततं म आऽपस्तदु तायते पुनः। स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते। अयᳪ समुद्र उत विश्वभेषजः। स्वाहाकृतस्य समुतृप्णुतर्भुवः[४] उद्वयं तमसस्परि (पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्)[५] उदुत्यं (जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्[६] चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः)। आ प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षᳪ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च[७] इमं मे वरुण (श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके)[८] तत्वा यामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणे ह बोध्युरुशᳪ समान आयुः प्र मोषीः[९] त्वं न्नो अग्ने (वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडो वयासि सीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वान्द्वेषाᳪसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[१०] स त्वं नो अग्ने (ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उपसो व्युष्टौ अव यक्ष्वनो वरुणᳪरराणा वीहि मृडीकᳪ सुहवो न एधि)[११] त्वमग्ने अयासि (अयासन्मनसा हितः अयासन् हव्यमूहिषेऽयानो धेहि भेषजम्)[१२] प्रजापते (नत्वदेवान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयᳪ स्याम पतयो रयीणाम्)[१३] इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नुगादपरो अर्थमेतम्। शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीः तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन[१४] इष्टेभ्यः स्वाहा[१५] वषड-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

निष्टेभ्यः स्वाहा[१६] भेषजं दुरिष्ट्यै स्वाहा[१७] निष्कृत्यै स्वाहा[१८] दौराध्यै स्वाहा[१९] दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा[२०] ऋध्यै स्वाहा[२१] समृध्यै स्वाहा[२२] यतं इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि। मघव-ञ्छग्धि तव तन्न ऊतये। वि द्विषो वि मृधो जहि[२३] स्वस्तिदा विशस्पतिः वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयं-करः[२४] आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनम् आप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि। भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम[२५] अनाज्ञातं यदाज्ञातम् यज्ञस्य क्रियते मिथु। अग्ने तदस्य कल्पयत्वꣳहि वेत्थ यथातथम्[२६] पुरुषसंमितो यज्ञः यज्ञः पुरुषसंमितः। अग्ने तदस्य कल्पयत्वꣳहि वेत्थ यथातथम्[२७] यत्पाकत्रा मनसा दीनदक्षा न यज्ञस्य मन्वते मर्तासः। अग्निष्टद्धोता क्रतुविद्विजानन् यजिष्ठो देवाꣳ ऋतुशो यजाति[२८] ॥८॥

ब्रा० ३।७।१२

यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम्। आदित्यास्तस्मान्मा मुञ्चत ऋतस्यर्तेन मामुत[१] देवा जीवनकाम्या यद्वा चाऽनृतमूदिम अग्निर्मा तस्मादेनसः। गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेन-सम्[२] ऋतेन द्यावापृथिवी ऋतेन त्वꣳ सरस्वति। ऋतान्मा मुञ्चताꣳहसः यदन्यकृतमारिम[३] सजातशꣳसादुत वा जामिशꣳसात् ज्यायसः शꣳसादुत वा कनीयसः। अनाज्ञातं देवकृतं यदेनः तस्मात्व-मस्मान् जातवेदो मुमुग्धि[४] यद्वाचा यन्मनसा बाहुभ्यामुरुभ्यामष्ठीव-द्भ्याम् शिश्नैर्यदनृतं चकृमा वयम्। अग्निर्मा तस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[५] यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाणि अक्षाणां वग्नुमुपजिघ्नमानः। दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि[६] अदीव्यन्नृणं यदहं चकार यद्वाऽदास्य-न्त्संजगारा जनेभ्यः। अग्निर्मा तस्मादेनसोः (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम करोत मामनेनसम्)[७] यन्मयि माता गर्भे सति एनश्चकार यत् पिता। अग्निर्मातस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[८] यदा पिपेष मातरं पितरं पुत्रः प्रमुदितो धयन्। अहिꣳसितौ पितरौ मया तत् तदग्ने अनृणो भवामि[९]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्याम् यन्मातरं पितरं वाजिहिंश्सिम। अग्निर्मा तस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[१०] यदाशसा निशसा यत्पराशसा यदेनश्चकृमा नूतनं यत्पुराणम्। अग्निर्मा तस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[११] अतिक्रामामि दुरितं यदेनः जहामि रिप्रं परमे सधस्थे। यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः तमारोहामि सुकृतां नु लोकम्[१२] त्रिते देवा अमृजतैतदेनः। त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे। ततो मा यदि किंचिदानशे। अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्[१३] दिवि जाता अप्सु जाताः। या जाता ओषधीभ्यः। अथो या अग्निजा आपः। ता नः शुन्धन्तु शुन्धनीः[१४] यदापो नक्तं दुरितं चराम। यद्वा दिवा नूतनं यत्पुराणम्। हिरण्यवर्णास्तत उत्पुनीत नः[१५] इमं मे (वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके)[१६] तत्त्वा यामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः)[१७] त्वं नो अग्ने (वरुणस्य विद्वान्। देवस्य हेडोऽवयासिसीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[१८] त्वं नो अग्ने(ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ अव यक्ष्वनो वरुणꣳ रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि[१९] त्वमग्ने अयासि। (अयासन् मनसा हितः। अयासन् हव्यमूहिषे। अयानो धेहि भेषजम्)[२०] ॥६॥

ब्रा० ३।७।१२

यत्ते ग्राव्णा चिच्छिदुः सोमराजन्। प्रियाण्यङ्गानि स्वधिता परूꣳषि। तत्संधत्स्वाऽऽज्येनोत वर्धयस्व। अनागसो अधिमित्संक्षयेम[१] यत्ते ग्रावा बाहुच्युतो अचुच्यवुः। नरो यत्ते दुदुहुर्दक्षिणेन। तत्त आप्यायतां तत्ते निष्ट्यायतां देव सोम[२] यत्ते त्वचं बिभिदुर्यच्च योनिम्। यदा स्थानात्प्रच्युतो वेनसि त्मना। त्वया तत्सोम गुप्तमस्तु नः। सा नः संधाऽसत्परमे व्योमन्[३] अह्नाच्छरीरं पयसा समेत्य। अन्योऽन्यो भवति वर्णो अस्य। तस्मिन्वयमुपहूतास्तव स्मः। आ नो भज सदसि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्वरूपे[४] नृचक्षाः सोमं उत शुश्रुगंस्तु। मा नो विहासीद्गिरं आवृणानः। अनागास्तनुवो वावृधानः। आ नो रूपं वहतु जायमानः[५] उपक्षरन्ति जुह्वो घृतेनं। प्रियाण्यङ्गानि तवं वर्धयन्तीः। तस्मै ते सोम नम इद्वषट्च। उपं मा राजन्त्सुकृते ह्वयस्व[६] संप्राणापानाभ्याꣳ शमु चक्षुषा त्वम् सꣳश्रोत्रेण गच्छस्व सोम राजन् यत्त आस्थितꣳ शमु तत्ते अस्तु। जानीतां नः संगमने पथीनाम्[७] एतं जानीतात् परमे व्योमन्। वृकाः सधस्था विद रूपमस्य। यदा गच्छात्पथिभिर्देवयानैः। इष्टापूर्ते कृणुतादाविरस्मै[८] अरिष्टो राजन् नगदः परेहि। नमस्ते अस्तु चक्षसे रघूयते। नाकमारोह सह यजमानेन। सूर्यं गच्छतात्परमे व्योमन्[९] अभूद्देवः सविता वन्द्यो नु नः। इदानीमह्न उपवाच्यो नृभिः। वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः। श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत्[१०] उपं नो मित्रावरुणाविहावतम्। अन्वादीध्याथामिह नः सखाया। आदित्यानां प्रसितिर्हेतिः। उग्रा शतापाष्ठा घ विषा परि णो वृणक्तु[११] आप्यायस्व (समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सं गथे)[१२] सन्ते (पयाꣳसि समुयन्तु वाजा सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिविश्रवाꣳस्युत्तमानि-धिष्व[१३] ॥१०॥

ब्रा० ३।७।१४

यद्दिदीक्षे मनसा यच्चवाचा। यद्वा प्राणैश्चक्षुषा यच्च श्रोत्रेण। यद्रेतसा मिथुनेनाप्यात्मना। अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्त्रीर्मयि तेज इन्द्रियम्[१] यदृचा साम्ना यजुषा। पशूनां चर्मन्हविषा दिदीक्षे। यच्छन्दोभिरोषधीभिर्वनस्पतौ। अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्त्रीर्मयि तेज इन्द्रियम्[२] येन ब्रह्म येन क्षत्रम्। येनेन्द्राग्नी प्रजापतिः सोमो वरुणो येन राजा। विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः। अद्भ्यो लोकादधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रादीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्त्रीर्मयि तेज इन्द्रियम्[३] अपां पुष्पमस्योषधीनाꣳ रसः। सोमस्य प्रियं धाम अग्नेः प्रिय तमꣳ हविः स्वाहा[४] अपां पुष्पमस्योषधीनाꣳ रसः। सोमस्य प्रियं धाम

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्रस्य प्रियतमꣳहुविः स्वाहा[५] अपां पुष्पमस्योषधीनाꣳ रसः। सोमस्य प्रियं धाम। विश्वेषां देवानां प्रियतमꣳ हुविः स्वाहा[६] वयꣳ सोम व्रते तव। मनस्तनूषु पिप्रतः। प्रजावन्तो अशीमहि[७] देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा[८] सोम्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा[९] कव्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा[१०] देवास इह मादयध्वम्[११] सोम्यास इह मादयध्वम्[१२] कव्यास इह मादयध्वम्[१३] अनन्तरिताः पितरः सोम्याः सोमपीथ्यात्[१४] अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्। वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं वनस्पतेरिवाऽभि नः शीयताम्। रयिः सचतां नः शचीपतिः[१५] परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थाम्। यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजाꣳ रीरिषो मोत वीरान्[१६] इदमू नु श्रेयोऽवसानमागन्म। यद्गोजिद्धनजिदश्वजिद्यत्। पर्णं वनस्पतेरिवाभि नः शीयताम्। रयिः सचतां नः शचीपतिः[१७क] ॥११॥

ब्रा० ३।६।१

अञ्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तः वनस्पते मधुना दैव्येन। यदूर्ध्व-स्तिष्ठाद्द्रविणेह धत्तात्। यद्वा क्षयो मातुरस्या उपस्थे[१] उच्छ्रयस्व वनस्पते वर्ष्मन्पृथिव्या अधि। सुमिती मीयमानः। वर्चोधा यज्ञवाहसे[२] समिद्धस्य श्रयमाणः पुरस्तात्। ब्रह्म वन्वानो अजरꣳ सुवीरम्। आरे अस्मदमतिं बाधमानः। उच्छ्रयस्व महते सौभगाय[३] ऊर्ध्व ऊ षु णं ऊतये। तिष्ठा देवो न सविता। ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिः। वाघद्भिर्विह्वयामहे[४] ऊर्ध्वो नः पाह्यꣳहसो नि केतुना। विश्वꣳ समत्रिणं दह। कृधी न ऊर्ध्वान् च रथाय जीवसे। विदा देवेषु नो दुवः[५] जातो जायते सुदिनत्वे अह्नाम्। स मर्य आ विदथे वर्धमानः।

(क) याः पुरस्तात् ५१ देवा देवेषु २८ परिस्तृणीत ४५
सक्षेदं पश्य ४८ यदस्य पारे १३ अनागस्त्वा २१
उदस्ताप्सी १६ ब्रह्म प्रतिष्ठा २८ यद्वा २०
यत्ते ग्राव्णा १३ यद्दिदीक्षे १७ अनु० ११
आहत्य मन्त्राः ३०८
अथ ब्राह्मणभागः।
सर्वान्वा एषोऽग्नौ तै० ब्रा० ३।७।१-३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुनान्ति धीरा अपसो मनीषा । देवया विप्र उदियर्ति वाचम्[६] युवा सुवासाः परिवीत आगात् । स उ श्रेयान् भवति जायमानः । तं धीरासः कवय उन्नयन्ति । स्वाधियो मनसा देवयन्तः[७] पृथुपाजा अमर्त्यः । घृतनिर्णिक्स्वाहुतः । अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट्[८] तꣳ सबाधो यतस्रुचः । इत्था धिया यज्ञवन्तः । आचक्रुरग्निमूतये[९] त्वं वरुण उत मित्रो अग्ने । त्वां वर्धन्ति मतिभिर्वसिष्ठाः । त्वे वसु सुषणनानि सन्तु । यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[१०] ॥१॥

ब्रा० ३।६।२

होता यक्षदग्निꣳ समिधा सुषमिधा समिद्धं नाभा पृथिव्याः संगथे वामस्य वर्ष्मन्दिव इडस्पदे वेत्वाज्यस्य होतर्यज[१] होता यक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भं भुवनस्य गोपाम् मध्वाऽद्य देवो देवेभ्यः । देवयानान्पथो अनक्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज[२] होता यक्षन्नराशꣳसं नृशस्त्रं नृꣳप्रणेत्रम् गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैः शक्तीवान्रथैः प्रथमयावा हिरण्यैश्चन्द्री वेत्वाज्यस्य होतर्यज[३] होता यक्षदग्निमिड ईडितो देवो देवाꣳ आवक्षद्दूतो हव्यवाडमूरः । उपेमं यज्ञमुपेमां देवो देवहूतिमवतु वेत्वाज्यस्य होतर्यज[४] होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदा अस्मिन् यज्ञे वि च प्र च प्रथताꣳ स्वासस्थं देवेभ्यः । एमेनदद्य वसवो रुद्रा आदित्याः सदन्तु प्रियमिन्द्रस्यास्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज[५] होता यक्षद्दुरं ऋष्वाः कवष्योऽकौषधावनो रुदाताभिर्जिहतां वि पक्षोभिः श्रयन्ताम् । सुप्रायणा अस्मिन्यज्ञे विश्रयन्तामृतावृधो वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[६] होता यक्षदुषासानक्ता बृहती सुपेशसा नृꣳपतिभ्यो योनिं कृण्वाने । सꣳस्मयमाने इन्द्रेण देवैरेदं बर्हिः सीदतां वीतामाज्यस्य होतर्यज[७] होता यक्षद्दैव्या होतारा मन्द्रा पोतारा कवी प्रचेतसा । स्विष्टमद्यान्यः करदिषा स्वभिगूर्तमन्य ऊर्जा सतवसेमं यज्ञं दिवि देवेषु धत्तां वीतामाज्यस्य होतर्यज[८] होता यक्षत्तिस्रो देवीरपसामपस्तमा अच्छिद्रमद्येदमपस्तन्वताम् । देवेभ्यो देवीर्देवमपो वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज[९] होता यक्षत्त्वष्टारमचिष्टुमपाकꣳ रेतोधां विश्रवसं यशोधाम् । पुरुरूपमकामकर्शनꣳ सुपोषः पोषैः स्यात्सुवीरो वीरैर्वेत्वाज्यस्य होतर्यज[१०] होता यक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियो जोष्टारꣳ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शसमन्नरः। स्वदात्स्वधितिर्ऋतुथाऽद्य देवो देवेभ्यो हव्याऽवाड्वेत्वाज्यस्य होतर्यज[११] होता यक्षदग्निं स्वाहाऽऽज्यस्य स्वाहा मेदसः स्वाहा स्तोकानां स्वाहा स्वाहाकृतीनां स्वाहा हव्यसूक्तीनाम्। स्वाहा देवां आज्यपान्स्वाहाऽग्निं होत्राज्जुषाणा अग्न आज्यस्य वियन्तु होतर्यज[१२] ॥२॥

ब्रा० ३।६।२

समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे। देवो देवान्यजसि जातवेदः। आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्। त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः[१] तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान्। मध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व। मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्। देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः[२] नराशंसस्य महिमानमेषाम्। उपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः। ते सुक्रतवः शुचयो धियंधाः। स्वदन्तु देवा उभयानि हव्याः[३] आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्च। आयाह्यग्ने वसुभिः सजोषाः। त्वं देवानामसि यह्व होता। स एनान्यक्षीषितो यजीयान्[४] प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्याः। वस्तोरस्या वृज्यते अग्रे अह्नाम्। व्युप्रथते वितरं वरीयः। देवेभ्यो अदितये स्योनम्[५] व्यचस्वतीरुर्विया विश्रयन्ताम्। पतिभ्यो न जनयः शुम्भमानाः। देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वाः। देवेभ्यो भवथ सुप्रायणाः[६] आ सुष्वयन्ती यजते उपाके। उषासानक्ता सदतां नि योनौ। दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे। अधिश्रियं शुक्रपिशं दधाने[७] दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा। मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्यै। प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू। प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[८] आ नो यज्ञं भारती तूयमेतु। इडा मनुष्वदिह चेतयन्ती। तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं स्योनम्। सरस्वतीः स्वपसः सदन्तु[९] य इमे द्यावापृथिवी जनित्री। रूपैरपिंशद् भुवनानि विश्वा। तमद्य होतरिषितो यजीयान्। देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान्[१०] उपावसृजत्मन्या समञ्जन्। देवानां पाथ ऋतुथा हवींषि। वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः। स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन[११] सद्योजातो व्यमिमीत यज्ञम्। अग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः। अस्य होतुः प्रदिश्यृतस्य वाचि। स्वाहा कृतं हविरदन्तु देवाः[१२] ॥३॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रा० ३।६।४

अग्निर्होता नो अध्वरे । वाजी सन्परिणीयते । देवो देवेषु यज्ञियः[१] परि त्रिविष्टयध्वरम् । यात्यग्नी रथीरिव । आ देवेषु प्रयो दधत्[२] परि वाजपतिः कविः अग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानि दाशुषे[३] ॥४॥

ब्रा० ३।६।५

अजैदग्निः असनद्वाजं नि । देवो देवेभ्यो हव्यावाट् । प्राञ्जोभिर्हिन्वानः । धेनाभिः कल्पमानः यज्ञस्याऽऽयुः प्रतिरन् । उपप्रेष्य होतः हव्या देवेभ्यः[१] ॥५॥

ब्रा० ३।६।६

दैव्याः शमितार उत मनुष्या आरभध्वम् । उपनयत मेध्या दुरः । आशासाना मेधपतिभ्यां मेधम् । प्रास्मा अग्निं भरत । स्तृणीत बर्हिः । अन्वेनं माता मन्यताम् । अनु पिता । अनु भ्राता सगर्भ्यः । अनु सखा सयूथ्यः । उदीचीनाꣳ अस्य पदो निधत्तात् । सूर्यं चक्षुर्गमयतात् । वातं प्राणमन्ववसृजतात् । दिशः श्रोत्रम् । अन्तरिक्षमसुम् । पृथिवीꣳ शरीरम् । एकधाऽस्य त्वचमाच्छ्यतात् । पुरा नाभ्या अपिशसो वपामुत्खिदतात् । अन्तरेवोष्माणं वारयतात् । श्येनमस्य वक्षः कृणुतात् । प्रशसा बाहू । शला दोषणी । कश्यपेवाꣳसा । अच्छिद्रे श्रोणी । कवषोरू स्रेकपर्णाऽष्ठीवन्ता । षड्विꣳशतिरस्यवङ्क्रयः । ता अनुष्ठ्योच्यावयतात् । गात्रं गात्रमस्यानूनं कृणुतात् । ऊवध्यगोहं पार्थिवं खनतात् । अस्ना रक्षः सꣳसृजतात् । वनिष्ठुमस्य मा राविष्ट । उरूकं मन्यमानाः । नेद्वस्तोके तनये । रविता रवच्छमितारः । अध्रिगो शमीध्वम् । सुशमिशमीध्वम् । शमीध्वमध्रिगो[१] अध्रिगुश्चापापश्च । उभौ देवानाꣳ शमितारौ । ताविमं पशुꣳ श्रपयतां प्रविद्वाꣳसौ यथा यथाऽस्य श्रपणं तथा तथा[२] ॥६॥

ब्रा० ३।६।७

जुषस्व सप्रथस्तमम् वचो देवप्सरस्तमम् । हव्या जुह्वान आसनि[१] इमं नो यज्ञममृतेषु धेहि । इमा हव्या जातवेदो जुषस्व । स्तोकानामग्ने मेदसो घृतस्य । होतः प्राशान प्रथमो निषद्य[२] घृतवन्तः पावक ते स्तोकाश्चोतन्ति मेदसः । स्वधर्मं देववीतये श्रेष्ठं नो धेहि

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वार्यम्[३] स्तुभ्यꣳ स्तोका घृतश्चुतः अग्ने विप्राय सन्त्य। ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे यज्ञस्य प्राविता भव[४] तुभ्यꣳ श्चोतन्त्यध्रिगो शचीवः स्तोकासो अग्ने मेदसो घृतस्य। कविशस्तो बृहता भानुनाऽऽगाः हव्या जुषस्व मेधिर[५] ओजिष्ठन्ते मध्यतो मेद उद्भृतम्। प्र ते वयं ददामहे। श्चोतन्ति ते वसो स्तोका अधित्वचि। प्रति तां देवशो विहि[६] ॥७॥

ऋ० ३।६।८

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैः। इन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक्। युवꣳ राधोभिरकवेभिरिन्द्र। अग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः[१] होता यक्षदिन्द्राग्नी छागस्य वपाया मेदसः। जुषेताꣳहविर्होतर्यज[२] वि ह्यख्यन्मनसा वस्य इच्छन्। इन्द्राग्नी ज्ञास उत वा सजातान्। नान्या युवत्प्रमतिरस्ति मह्यम्। स वां धियं वाजयन्तीमतक्षम्[३] होता यक्षदिन्द्राग्नी पुरोडाशस्य जुषेताꣳ हविः होतर्यज[४] त्वामीडते अजिरं दूत्याय। हविष्मन्तः सदमिन्मानुषासः। यस्य देवैरासदो बर्हिरग्ने। अहान्यस्मै सुदिना भवन्तु[५] होता यक्षदग्निम्। पुरोडाशस्य जुषताꣳहविः। होतर्यज[६] ॥८॥

ऋ० ३।६।९

गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमानः ईट्टे रयिं यशसं पूर्वभाजम्। इन्द्राग्नी वृत्रहणा सुवज्रा। प्र णो नव्येभिस्तिरतं देष्णैः[१] मा च्छेद्म रश्मीꣳरिति नाधमानाः। पितृणाꣳ शक्तीरनुयच्छमानाः। इन्द्राग्निभ्यां कं वृषणो मदन्ति। ता ह्यद्री धिषणाया उपस्थे[२] अग्निꣳ सुदीतिꣳ सुदृशं गृणन्तः। नमस्यामस्त्वेड्यं जातवेदः। त्वां दूतमरतिꣳ हव्यवाहम्। देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्[३] ॥९॥

ऋ० ३।६।१०

त्वꣳ ह्यग्ने प्रथमो मनोता। अस्या धियो अभवो दस्म होता। त्वꣳसीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु। सहो विश्वस्मै सहसे सहध्यै[१] अधा होता न्यसीदो यजीयान्। इडस्पद इषयन्नीड्यः सन्। तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तः। महो राये चितयन्तो अनुग्मन्[२] वृतेव यन्तं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बहुभिर्वसव्यैः । त्वे रयिं जागृवाᳬसो अनुंग्मन् । रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तम् । वपावन्तं विश्वहा दीदिवाᳬसम्[३] पदं देवस्य नमसा वियन्तः । श्रवस्यवः श्रवं आपन्नमृक्तम् । नामानि चिद्दधिरेयज्ञियानि । भद्रायान्ते रणयन्त संदृष्टौ[४] त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्याम् । त्वᳬ रायं उभयासो जनानाम् । त्वं त्राता तरणे चेत्योऽभूः । पिता माता सदमिन्मानुषाणाम्[५] स पर्येण्यः स प्रियो विक्ष्वग्निः । होता मन्द्रो निषसादा यजीयान् । तं त्वा वयं दम आदीदिवाᳬसम् । उपज्ञु बाधो नमसा सदेम[६] तं त्वा वयᳬ सुधियो नव्यमग्ने । सुम्नायव ईमहे देवयन्तः । त्वं विशो अनयो दीद्यानः । दिवो अग्ने बृहता रोचनेन[७] विशां कविं विश्पतिᳬ शाश्वतीनाम् । नितोशनं वृषभं चर्षणीनाम् । प्रेतीषणिमिषयन्तं पावकम् । राजन्तमग्निं यजतᳬ रयीणाम्[८] सो अग्न ईजे शशमे च मर्तः । यस्त आनट् समिधा हव्यदातिम् । य आहुति परिवेदा नमोभिः । विश्वेत्स वामा दधते त्वोतः[९] अस्मा उं ते महि महे विधेम । नमोभिरग्ने समिधोत हव्यैः । वेदी सूनो सहसो गीर्भिरुक्थैः । आ ते भद्रायाᳬ सुमतौ यतेम[१०] आ यस्ततन्थ रोदसी वि भासा । श्रवोभिश्च श्रवस्यस्तरुत्रः बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे । रेवद्भिरग्ने वितरं विभाहि[११] नृवद्वसो सदमिद्धेह्यस्मे । भूरि तोकाय तनयाय पश्वः । पूर्वीरिषो बृहतीरारे अघाः । अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु[१२] पुरूण्यग्ने पुरुधा त्वाया वसूनि राजन्वसुताते अश्याम् । पुरूणि हि त्वे पुरुवार सन्ति । अग्ने वसु विधते राजनित्वे[१३] ॥१०॥

ब्रा० ३।६।११

आभरतᳬ शिक्षतं वज्रबाहू । अस्माᳬ इन्द्राग्नी अवतᳬ शचीभिः । इमे नु ते रश्मयः सूर्यस्य । येभिः सपित्वं पितरो न आयन्[१] होता यक्षदिन्द्राग्नी । छागस्य हविष आत्तामद्य । मध्यतो मेद उद्भृतम् । पुरा द्वेषोभ्यः । पुरा पौरुषेय्या गृभः । घस्तां नूनम् । घासे अज्राणां यवसप्रथमानाम् । सुमत्क्षराणाᳬशतरुद्रियाणाम् । अग्निष्वात्तानां पीवोपवसनानाम् । पार्श्वतः श्रोणितः शितामत उत्सादतः । अङ्गादङ्गादवत्तानाम् । करत एवेन्द्राग्नी । जुषेताᳬ हविः । होतर्यज[२]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवेभ्यो वनस्पते हवीꣳषि । हिरण्यपर्ण प्रदिवस्ते अर्थम् । प्रदक्षिणि-द्रशनया नियूय । ऋतस्य वक्षि पथिभी रजिष्ठैः[३] होता यक्षद्व-नस्पतिमभि हि । पिष्टतमया रभिष्टया रशनयाऽधित । यत्राग्नेरिन्द्राग्नियो-श्छागस्य हविषः प्रिया धामानि । यत्र वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि । यत्र देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि । यत्राग्नेर्होतुः प्रियाधामानि । तत्रैतं प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षत् । रभीयाꣳसमिव कृत्वी । करदेवं देवो वनस्पतिः । जुषताꣳ हविः । होतर्यज[४] पिप्रीहि देवाꣳ उशतो यविष्ठ । विद्वाꣳ ऋतूꣳरृतुपते यजेह । ये दैव्या ऋत्विजस्ते-भिरग्ने । त्वꣳहोतृणामस्याऽऽयजिष्ठः[५] होता यक्षदग्निꣳ स्विष्टकृतम् । अयाडग्निरिन्द्राग्नियोश्छागस्य हविषः प्रिया धामानि । अयाड्वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि । अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि । यक्षदग्ने-र्होतुः प्रिया धामानि । यक्षत्स्वं महिमानम् । आयजतामेज्या इषः । कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः । जुषताꣳहविः । होतर्यज[६] ॥११॥

ऋ० ३।६।१२

उपोह यद्विदथं वाजिनो गूः । गीर्भिर्विप्राः प्रमतिमिच्छमानाः । अर्वन्तो न काष्ठां नक्षमाणाः । इन्द्राग्नी जोहुवतो नरस्ते[१] वनस्पते रशनयाऽभिधाय पिष्टतमया वयुनानि विद्वान् । वह देवत्रा दिधिषो हवीꣳषि । प्र च दातारममृतेषु वोचः[२] अग्निꣳ स्विष्टकृतम् । अयाडग्निरिन्द्राग्नियोश्छागस्य हविषः प्रिया धामानि । अयाड्वनस्पतेः प्रिया पाथाꣳसि । अयाड्देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि । यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि । यक्षत्स्वं महिमानम् । आयजतामेज्या इषः । कृणोतु सो अध्वरा जातवेदाः । जुषताꣳ हविः[३] अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः । पावक शोचे वेष्ट्वꣳ हि यज्वा ऋता यजासि महिना वि यद्भूः । हव्या वह यविष्ठ याते अद्य[४] ॥१२॥

ऋ० ३।६।१३

देवं बर्हिः सुदेवं देवैः स्यात्सुवीरं वीरैर्वस्तोर्वृज्येताक्तोः प्रभ्रियेतानुऽत्यन्यान्राया बर्हिष्मतो मदेम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[१] देवीर्द्वारः संघाते विड्वीयमिच्छिथिरा ध्रुवा देवहूतौ वत्सं ईमेनास्तरुण आमिमीयात

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कुमारो वा नवजातो मैना अर्वा रेणुककाटः पृणग्वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु
यज[2] देवी उषासानक्ताऽद्यास्मिन्यज्ञे प्रयत्यह्वेतामपि नूनं दैवीर्विशः।
प्रायासिष्टाꣳ सुप्रीते सुधिते वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[3] देवी
जोष्ट्री वसुधिती ययोरन्याऽघा द्वेषाꣳसि यूयवदान्यावक्षद्वसु वार्याणि
यजमानाय वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[4] देवी ऊर्जाहुती इषमूर्ज-
मन्याऽऽवक्षत्सग्धिꣳ सपीतिमन्या नवेनपूर्वं दयमाना स्याम पुराणेन नवं
तामूर्जमूर्जाहुती ऊर्जयमाने अधातां वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज[5] देवा
दैव्याहोतारा नेष्टारा पोतारा हताघशꣳसावाभरद्वसू वसुवने वसुधेयस्य वीतां
यज[6] देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरिडा सरस्वती भारती द्यां भारत्यादित्यै-
रस्पृक्षत्सरस्वतीमꣳ रुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेडया वसुमत्या सधमादं मदेम
वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज[7] देवो नराशꣳसस्त्रिशीर्षा षडक्षः
शतमिदेनꣳ शितिपृष्ठा आदधति सहस्रमीं प्रवहन्ति मित्रावरुणेदस्य होत्र-
मर्हतो बृहस्पतिः स्तोत्रमश्विनाऽऽध्वर्यवं वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[8]
देवो वनस्पतिर्वर्षप्रावा घृतनिर्णिग्द्यामग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षम् मध्येनाऽऽप्राः
पृथिवीमुपरेणादृꣳहीद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[9] देवं बर्हिर्वारितीनां
निधे धासि प्रच्युतीनामप्रच्युतं निकामधरणंपुरुस्पार्हं यशस्वदेना बर्हिषाऽन्या
बर्हीꣳष्यभिष्यामवसुवने वसुधेयस्य वेतु यज[10] देवो अग्निः स्विष्ट-
कृत्सुद्रविणा मन्द्रः कविः सत्यमन्माऽऽयजी होता होतुःहोतुरायजीयानग्ने-
यान्देवानयाड्याꣳ अपिप्रेर्ये ते होत्रे अमत्सतताꣳ ससनुषीꣳ होत्रां देवंगमां
दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमꣳ स्विष्टकृच्चाग्ने होताऽभूर्वसुवने वसुधेयस्य नमोवाके
वीहि यज[11] ॥१३॥

ब्रा० ३।६।१४

देवं बर्हिः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु[1] देवीर्द्वारः। वसुवने
वसुधेयस्य वियन्तु[2] देवी उषासानक्ता। वसुवने वसुधेयस्य वीताम्[3]
देवी जोष्ट्री। वसुवने वसुधेयस्य वीताम्[4] देवी ऊर्जाहुती। वसुवने
वसुधेयस्य वीताम्[5] देवा दैव्या होतारा। वसुवने वसुधेयस्य
वीताम्[6] देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु[7]
देवो नराशꣳसः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु[8] देवो वनस्पतिः।
वसुवने वसुधेयस्य वेतु[9] देवं बर्हिर्वारितीनाम्। वसुवने वसुधेयस्य

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वेतु[१०] देवो अग्निः स्विष्टकृत्। सुद्रविणा मन्द्रः कविः सत्यमन्माऽऽयजी होता। होतुर्होतुरायजीयान्। अग्ने यान्देवानयाट्। याँ२ अपिप्रेः। ये ते होत्रे अमत्सत। ताँ२ ससनुषीँ२ होत्रां देवं गमाम् दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमम्। स्विष्टकृच्चाग्ने होताऽभूः वसुवने वसुधेयस्य नमोवाके वीहि[११] ॥१४॥

ब्रा० ३।६।१५

अग्निमद्यहोतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशं बध्नन्निन्द्राग्निभ्यां छागं२ सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिरभवत् इन्द्राग्निभ्यां छागेनाघस्तां तं मेदस्तः प्रति पचताऽग्रभीष्टा मवीवृधेतां पुरोडाशेन त्वामद्यर्ष आर्षेयर्षीणां न पादवृणीतायं यजमानो बहुभ्य आसंगतेभ्य एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्यत इति ता या देवा देवदानान्यदुस्तान्यस्मा आ च शास्स्वाऽऽच गुरस्वेषितश्च होतरसि भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहि[१क] ॥१५॥

आ० ७।१

शं नो मित्रः शं वरुणः। शं नो भवत्वर्यमा। शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः[१] नमो ब्रह्मणे। नमस्ते वायो। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्म वदिष्यामि। ऋतं वदिष्यामि सत्यं वदिष्यामि। तन्मामवतु। तद्वक्तारमवतु। अवतु माम्। अवतु वक्तारम्[२] ॥१॥

॥ शान्तिमन्त्रः ॥

सह नौ यशः। सह नौ ब्रह्मवर्चसम्[१] ॥

आ० ७।४

यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः छन्दोभ्योऽध्यमृतात्सं बभूव। स मेन्द्रो मेधया स्पृणोतु। अमृतस्य देव धारणो भूयासम्[१] शरीरं मे

(क) अञ्जन्तित्वा १० होता यक्ष १२ समिद्धो अद्य १२ अग्निर्होता ३
अजैदग्निः १ देव्याः शमिता २ जुषस्व सप्रथ ६ आवृत्रहणा ६
गीर्भिर्विप्रा ३ त्वँ ह्यग्ने १३ आ भरतँ ६ उपोह यद्विदथं ४
देवर्बर्हिः सुदेवं ११ देवं बर्हिर्वसुवने ११ अग्निमद्य १
अनु० १५ अहत्य मन्त्राः १०१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विचर्षणम् । जिह्वा मे मधुमत्तमा । कर्णाभ्यां भूरि विश्रुवम् । ब्रह्मणः कोशोऽसि मेधयाऽपिहितः । श्रुतं मे गोपाय[२] आवहन्ती वितन्वाना । कुर्वाणा चीरमात्मनः वासांसि मम गावश्च । अन्नपाने च सर्वदा । ततो मे श्रियमावह । लोमशां पशुभिः सह स्वाहा[३] आ मा यन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा[४] वि माऽऽयन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा[५] प्र माऽऽयन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा[६] दमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा[७] शमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा[८] यशो जनेऽसानि स्वाहा[९] श्रेयान्वस्यसोऽसानि स्वाहा[१०] तं त्वा भग प्रविशानि स्वाहा[११] स मा भग प्रविश स्वाहा[१२] तस्मिन् सहस्रशाखे । नि भगाहं त्वयि मृजे स्वाहा[१३] यथाऽऽपः प्रवताऽऽयन्ति । यथा मासा अहर्जरम् । एवं मां ब्रह्मचारिणः । धातरायन्तु सर्वतः स्वाहा[१४] प्रतिवेशोऽसि प्र मा भाहि प्र मा पद्यस्व[१५] ॥२॥

आ० ७।१०

अहं वृक्षस्य रेरिवा । कीर्तिः पृष्ठं गिरेरिव । ऊर्ध्वपवित्रो वाजिनीव स्वमृतमस्मि द्रविणं सवर्चसम् । सुमेधा अमृतोक्षितः । इति त्रिशङ्कोर्वेदानुवचनम्[१] ॥३॥

आ० ७।१२

शं नो मित्रः शं वरुणः । शं नो भवत्वर्यमा शं न इन्द्रो बृहस्पतिः । शं नो विष्णुरुरुक्रमः[१] नमो ब्रह्मणे । नमस्ते वायो । त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्माऽसि । त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्म वादिषम् । ऋतमवादिषम् सत्यमवादिषम् । तन्मामावीत् । तद्वक्तारमावीत् । आवीन्माम् । आवीद्वक्तारम् ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः[२] ॥४॥

आ० ८।१

(ब्रह्मोपनिषत्)

सह नाववतु । सह नौ भुनक्तु । सह वीर्यं करवावहै । तेजस्विनावधीतमस्तु मा विद्विषावहै[१] सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म । यो वेद निहितं गुहायां परमे व्योमन् । सोऽश्नुते सर्वान् कामान् सह । ब्रह्मणा विपश्चिता[२] ॥५॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ८।२

अन्नाद्वै प्रजाः प्रजायन्ते। याः काश्च पृथिवीꣳश्रिताः। अथो अन्नेनैव जीवन्ति। अथैनदपियन्त्यन्ततः। अन्नꣳहि भूतानां ज्येष्ठम्। तस्मात्सर्वौषधमुच्यते। सर्वं वै तेऽन्नमाप्नुवन्ति। येऽन्नं ब्रह्मोपासते। अन्नꣳ हि भूतानां ज्येष्ठम्। तस्मात्सर्वौषधमुच्यते। अन्नाद्भूतानि जायन्ते। जातान्यन्नेन वर्धन्ते। अद्यतेऽत्ति च भूतानि। तस्मादन्नं तदुच्यते[१] ॥६॥

आ० ८।३

प्राणं देवा अनुप्राणन्ति। मनुष्याः पशवश्च ये। प्राणो हि भूतानामायुः। तस्मात्सर्वायुषमुच्यते। सर्वमेव त आयुर्यन्ति। ये प्राणं ब्रह्मोपासते। प्राणो हि भूतानामायुः। तस्मात्सर्वायुषमुच्यते[१] ॥७॥

आ० ८।४

यतो वाचो निवर्तन्ते। अप्राप्य मनसा सह आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान्। न बिभेति कदाचन[१] ॥८॥

आ० ८।५

विज्ञानं यज्ञं तनुते। कर्माणि तनुतेऽपि च। विज्ञानं देवाः सर्वे। ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते। विज्ञानं ब्रह्म चेद्वेद। तस्माच्चेन्न प्रमाद्यति। शरीरे पाप्मनो हित्वा। सर्वान् कामान् समश्नुते[१] ॥९॥

आ० ८।६

असन्नेव स भवति। असद् ब्रह्मेति वेद चेत्। अस्ति ब्रह्मेति चेद्वेद। सन्तमेनं ततो विदुः[१] ॥१०॥

आ० ८।७

असद्वा इदमग्र आसीत्। ततो वै सदजायत। तदात्मानꣳ स्वयमकुरुत। तस्मात्तत्सुकृतमुच्यते[१] ॥११॥

आ० ८।८

भीषाऽस्माद्वातः पवते। भीषोदेति सूर्यः। भीषाऽस्मादग्निश्चेन्द्रश्च। मृत्युर्धावति पञ्चमः[१] ॥१२॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० ८।९

यतो वाचो निवर्तन्ते। अप्राप्य मनसा सह। आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान्। न बिभेति कुतश्चन[1] ॥१३॥

आ० ९।१

(भृगूपनिषत्)

अधीहि भगवो ब्रह्म[1] ॥१४॥

आ० ९।२

अधीहि भगवो ब्रह्म[1] ॥१५॥

आ० ९।३

अधीहि भगवो ब्रह्म[1] ॥१६॥

आ० ९।४

अधीहि भगवो ब्रह्म[1] ॥१७॥

आ० ९।५

अधीहि भगवो ब्रह्म[1] ॥१८॥

आ० ९।१०

हा३वु हा३वु हा३वु। अहमन्नमहमन्नमहमन्नम्[1] अहमन्नादो३ऽहमन्नादो३ऽहमन्नादः[2] अहꣳश्लोककृदहꣳश्लोककृदहꣳश्लोककृत्[3] अहमस्मि प्रथमजा ऋतस्य। पूर्वं देवेभ्यो अमृतस्य ना३भायि। यो मा ददाति स इदेव मा३ऽऽवाः। अहमन्नमन्नमदन्तमा३द्मि[4] अहं विश्वं भुवनमभ्यभवा३म् सुवर्न ज्योतीः[5] ॥१९॥

आ० १०।१

(सहनाववत्विति पूर्वशान्तिः)

अम्भस्य पारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो महीयान्। शुक्रेण ज्योतीꣳषि समनुप्रविष्टः प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः[1] यस्मिन्निदꣳ सं च वि चैति सर्वं यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः। तदेव भूतं तदु भव्यमा इदं तदक्षरे परमे व्योमन्[2] येनाऽऽवृतं खं च दिवं महीं च

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

येनाऽऽदित्यस्तपति तेजसा भ्राजसा च। यमन्तः समुद्रे कवयो वयन्ति तदक्षरे परमे प्रजाः[३] यतः प्रसूता जगतः प्रसूती तोयेन जीवान्व्यचसर्ज भूम्याम्। यदोषधीभिः पुरुषान्पशूंश्च विवेश भूतानि चराचराणि[४] अतः परं नान्यदणीयसं हि परात्परं यन्महतो महान्तम्। यदेकमव्यक्तमनन्तरूपं विश्वं पुराणं तमसः परस्तात्[५] तदेवर्तं तदु सत्यमाहुस्तदेव ब्रह्म परमं कवीनाम्। इष्टापूर्तं बहुधा जातं जायमानं विश्वं बिभर्ति भुवनस्य नाभिः[६] तदेवाग्निस्तद्वायुस्तत्सूर्यस्तदु चन्द्रमाः। तदेव शुक्रममृतं तद् ब्रह्म तदापः स प्रजापतिः[७] सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्युतः पुरुषादधि। कला मुहूर्ताः काष्ठाश्चाहोरात्राश्च सर्वशः[८] अर्धमासा मासा ऋतवः संवत्सरश्च कल्पताम्। स आपः प्रदुघे उभे इमे अन्तरिक्षमथो सुवः[९] नैनमूर्ध्वं न तिर्यञ्चं न मध्ये परिजग्रभत्। न तस्येशे कश्चन तस्य नाम महद्यशः[१०] न संदृशे तिष्ठति रूपमस्य न चक्षुषा पश्यति कश्चनैनम्। हृदा मनीषा मनसाभिक्लृप्तो य एनं विदुरमृतास्ते भवन्ति[११] अद्भ्यः संभृतः (पृथिव्यै रसाच्च विश्वकर्मणः समवर्तताधि। तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रे[१२] वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्। तमेवं विद्वानमृत इह भवति नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय[१३] प्रजपतिश्चरति गर्भे अन्तः अजायमानो बहुधा विजायते तस्य धीराः परिजानन्ति योनिं मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः[१४] यो देवेभ्य आतपति यो देवानां पुरोहितः पूर्वो यो देवेभ्यो जातः नमो रुचाय ब्राह्मये[१५] रुचं ब्राह्मं जनयन्तः देवा अग्रे तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात् तस्य देवा असन्वशे[१६] ह्रीश्चते लक्ष्मीश्चपत्न्यौ। अहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाणासर्वं मनिषाण)[१७] हिरण्यगर्भः (समवर्तताग्रे। भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्। स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम[१८] यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव। य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम[१९] य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः। यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम[२०] यस्येमे हि मवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाऽऽहुः। यस्येमाः

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम[२१] यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने । येत्राधि सूर उदितौ व्येति कस्मै देवाय हविषा विधेम[२२] येन द्यौरुग्रापृथिवी च दृढे येन सुवः स्तमितं येन नाकः । यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम[२३] आपो ह यन्महती विश्वमायं दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । ततो देवानां निरवततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम[२४] यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । यो देवेष्वधि देव एक आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम)[२५] एष हि देवः प्रदिशोऽनु सर्वाः पूर्वो हि जातः स उ गर्भे अन्तः । स विजायमानः स जनिष्यमाणः प्रत्यङ्मुखास्तिष्ठति विश्वतोमुखः[२६] विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतो हस्त उत विश्वतस्पात् । सं बाहुभ्यां नमति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकः[२७] वेनस्तत्पश्यन्विश्वा भुवनानि विद्वान्यत्र विश्वं भवत्येकनीळम् । यस्मिन्निदꣳ सं च वि चैकꣳ स ओतः प्रोतश्च विभु प्रजासु[२८] प्र तद्वोचे अमृतं नु विद्वान् गन्धर्वो नाम निहितं गुहासु । त्रीणि पदा निहिता गुहासु यस्तद्वेद सवितुः पिता सत्[२९] स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा । यत्र देवा अमृतमानशानास्तृतीये धामान्यभ्यैरयन्त[३०] परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः परि लोकान् परि दिशः परि सुवः । ऋतस्य तन्तुं विततं विचृत्य तदपश्यत्तदभवत्प्रजासु[३१] परीत्य लोकान् परीत्य भूतानि परीत्य सर्वाः प्रदिशो दिशश्च । प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्याऽऽत्मनाऽऽत्मानमभिसंबभूव[३२] सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सनिं मेधामयासिषम्[३३] उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपघ्नं निर्ऋतिं मम । पशूꣳश्च मह्यमावह जीवनं च दिशो दिश[३४] मा नो हिꣳसीज्जातवेदो गामश्वं पुरुषं जगत् । अबिभ्रद्ग्न आगहि श्रिया मा परिपातय[३५] पुरुषस्य विद्म सहस्राक्षस्य महादेवस्य धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्[३६] तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्[३७] तत्पुरुषाय विद्महे वक्रातुण्डाय धीमहि । तन्नो दन्तिः प्रचोदयात्[३८] तत्पुरुषाय विद्महे चक्रतुण्डाय धीमहि । तन्नो नन्दिः प्रचोदयात्[३९] तत्पुरुषाय विद्महे महासेनाय धीमहि । तन्नः षण्मुखः प्रचोदयात्[४०] तत्पुरुषाय विद्महे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुवर्णपक्षाय धीमहि । तन्नो गरुडः प्रचोदयात्[४१] वेदात्मनाय विद्महे
हिरण्यगर्भाय धीमहि । तन्नो ब्रह्म प्रचोदयात्[४२] नारायणाय विद्महे
वासुदेवाय धीमहि । तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्[४३] वज्रनखाय विद्महे
तीक्ष्णदꣳष्ट्राय धीमहि । तन्नो नारसिꣳहः प्रचोदयात्[४४] भास्कराय
विद्महे महद्युति कराय धीमहि । तन्नो आदित्यः प्रचोदयात्[४५]
वैश्वानराय विद्महे लालीलाय धीमहि । तन्नो अग्निः प्रचोदयात्[४६]
कात्यायनाय विद्महे कन्याकुमारि धीमहि । तन्नो दुर्गिः प्रचोदयात्[४७]
सहस्र परमा देवी शतमूला शताङ्कुरा । सर्वꣳ हरतु मे पापं दूर्वा दुःस्वप्न-
नाशिनी[४८] काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषः परुषः परि । एवा नो
दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च[४९] या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि ।
तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम्[५०] अश्वक्रान्ते रथक्रान्ते विष्णु-
क्रान्ते वसुंधरा । शिरसा धारयिष्यामि रक्षस्व मां पदे पदे[५१]
भूमिर्धेनुर्धरणी लोकधारिणी । उद्धृताऽसि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना[५२]
मृत्तिके हन मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम् । मृत्तिके ब्रह्म दत्ताऽसि
काश्यपेनाभिमन्त्रिता । मृत्तिके देहि मे पुष्टिं त्वयि सर्वं प्रतिष्ठितम्[५३]
मृत्तिके प्रतिष्ठिते सर्वं तन्मे निर्णुद मृत्तिके । तया हतेन पापेन गच्छामि
परमां गतिम्[५४] यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि । मघ-
वच्छग्धि तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधो जहि[५५] स्वस्तिदा विशस्पति-
र्वृत्रहा विमृधो वशी । वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयं करः[५६]
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः । स्वस्ति
नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु[५७] आपान्तमन्युस्तृपल
प्र भर्मा धुनिः शिमीवाञ्छरुमाꣳ ऋजीषी । सोमो विश्वान्यतसावनानि
नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः[५८] ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः
सुरुचो वेन आवः । सबुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च
वि वः[५९] स्योना पृथिवि भवा नृक्षरा निवेशनी । यच्छा नः शर्म
सप्रथाः[६०] गन्धद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीम् । ईश्वरीꣳ
सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम्[६१] श्रीर्मे भजतु[६२] अलक्ष्मीर्मे
नश्यतु[६३] विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्य-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मभ्यं जयन्[64] महाँ इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु । स्वस्ति
नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान्द्वेष्टि[65] सोमानँ स्वरणं
कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीवन्तं य औशिजम्[66] शरीरं यज्ञशमलं
कुसीदं तस्मिन्त्सीदतु योऽस्मान्द्वेष्टि[67] चरणं पवित्रं विततं पुराणं
येन पूतस्तरति दुष्कृतानि । तेन पवित्रेण शुद्धेन पूता अति पाप्मान-
मरातिं तरेम[68] सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहन्
छूरविद्वान् । जहि शत्रूँरप मृधो नुदस्वाथाभयं कृणुहि विश्वतो नः[69]
सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं
च वयं द्विष्मः[70] आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे[71] यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते ह नः ।
उशतीरिव मातरः[72] तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः[73] हिरण्य शृङ्गं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहि या
चितः । यन्मया भुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः[74] यन्मे मनसा
वाचा कर्मणा वा दुष्कृतं कृतम् । तन्न इन्द्रो वरुणो बृहस्पतिः सविता च
पुनन्तु पुनः पुनः[75] नमोऽग्नयेऽप्सुमते नम इन्द्राय नमो वरुणाय
नमो वारुण्यै नमोऽद्भ्यः[76] यदपां क्रूरं यदमेध्यं यदशान्तं
तदप गच्छतात्[77] अत्याशनादतीपानाद्यच्च उग्रात्प्रतिग्रहात् ।
तन्नो वरुणो राजा पाणिना ह्यवमर्शतु[78] सोऽहमपापो
विरजो निर्मुक्तो मुक्त किल्बिषः । नाकस्य पृष्ठमारुह्य गच्छेद्
ब्रह्म सलोकताम्[79] यश्चाप्सु वरुणः स पुनात्वघमर्षणः[80]
इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रिस्तोमँ सचता परुष्ण्या । असि-
क्न्या मरुद्वृधे वितस्तयाऽऽर्जीकीये शृणुह्या सुषोमया[81] ऋतं
च सत्यं चाभीद्धात्तपसोऽध्यजायत । ततो रात्रिरजायत ततः समुद्रो
अर्णवः[82] समुद्रादर्णवादधि संवत्सरो अजायत । अहोरात्राणि
विदधद्विश्वस्य मिषतो वशी[83] सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् ।
दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षमथो सुवः[84] यत्पृथिव्याँ रजः स्वमान्त-
रिक्षे विरोदसी । इमाँ स्तदापो वरुणः पुनात्वघमर्षणः[85] पुनन्तु
वसवः पुनातु वरुणः पुनात्वघमर्षणः । एष भूतस्य मध्ये भुवनस्य गोप्ता[86]
एष पुण्य कृतोँ लोकानेष मृत्योर्हिरण्मयम् । द्यावापृथिव्योर्हिरण्मयँ

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सꣳश्रितꣳ सुवः। सनः सुवः सꣳशिशाधि[८७] आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि। ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। (अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि अहमेवाहं मां जुहोमि) स्वाहा[८८] अकार्यं कार्यवकीर्णी स्तेनो भ्रूणहा गुरुतल्पगः। वरुणोऽपामघमर्षणस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते[८९] रजो भूमिस्त्वमाꣳ रोदयस्व प्रवदन्ति धीराः[९०] आक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मञ्जनयन्प्रजा भुवनस्य राजा। वृषा पवित्रे अधि सानो अव्ये बृहत्सोमो वावृधे सुवान इन्दुः[९१] ॥२०॥

आ० १०१२

जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः। स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः[१] तामग्निवर्णां तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्। दुर्गां देवीꣳ शरणमहं प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः[२] अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं योः[३] विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरिताऽतिपर्षि। अग्ने अत्रिवन्मनसा गृणानोऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम्[४] पृतनाजितꣳ सहमानमुग्रमग्निꣳ हुवेम परमात्सधस्थात् स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा क्षामद्देवो अतिदुरिताऽत्यग्निः[५] प्रत्नोषि कमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्सि। स्वां चाग्ने तनुवं पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौभगमायजस्व[६] गोभिर्जुष्टमयुजो निषिक्तं तवेन्द्र विष्णोरनुसंचरेम। नाकस्य पृष्ठमभि संवसानो वैष्णवीं लोक इह मादयन्ताम्[७] ॥२१॥

आ० १०१३

भूरन्नमग्नये पृथिव्यै स्वाहा[१] भुवोऽन्नं वायवेऽन्तरिक्षाय स्वाहा[२] सुवरन्नमादित्याय दिवे स्वाहा[३] भूर्भुवः सुवरन्नं चन्द्रमसे दिग्भ्यः स्वाहा[४] नमो देवेभ्यः[५] स्वधा पितृभ्यः[६] भूर्भुवः सुवरन्नमोम्[७] ॥२२॥

आ० १०१४

भूरग्नये पृथिव्यै स्वाहा[१] भुवो वायवेऽन्तरिक्षाय स्वाहा[२] सुवरादित्याय दिवे स्वाहा[३] भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे दिग्भ्यः स्वाहा[४] नमो देवेभ्यः[५] स्वधा पितृभ्यः[६] भूर्भुवः सुवरग्न ओम्[७] ॥२३॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।५

भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा[1] भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा[2] सुवरादित्याय च दिवे च महते च स्वाहा[3] भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा[4] नमो देवेभ्यः[5] स्वधा पितृभ्यः[6] भूर्भुवः सुवर्महरोम्[7] ॥२४॥

आ० १०।६

पाहि नो अग्न एनसे स्वाहा[1] पाहि नो विश्ववेदसे स्वाहा[2] यज्ञं पाहि विभावसो स्वाहा[3] सर्वं पाहि शतक्रतो स्वाहा[4] ॥

पाहि नो अग्न एकया स्वाहा[1] पाह्युत द्वितीयया स्वाहा[2] पाह्यूर्जं तृतीयया स्वाहा[3] पाहि गीर्भिश्चतसृभिर्वसो स्वाहा[4] ॥२५॥

आ० १०।८

यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपश्छन्दोभ्यश्छन्दाꣳस्याविवेश । सचाꣳ शिक्यः पुरोवाचोपनिषदिन्द्रो ज्येष्ठ इन्द्रियाय ऋषिभ्योनमो देवेभ्यः स्वधा पितृभ्यो भूर्भुवः सुवश्छन्द ओम्[1] ॥२६॥

आ० १०।९

नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्त्वनिराकरणं धारयिता भूयासं कर्णयोः श्रुतं मा च्योढ्वं ममामुष्य ओम्[1] ॥२७॥

आ० १०।१०

ऋतं तपः सत्यं तपः श्रुतं तपः शान्तं तपः दमस्तपः शमस्तपः दानं तपो यज्ञं तपोभूर्भुवः सुवर्ब्रह्मै तदुपास्यैतत्तपः[1] ॥२८॥

आ० १०।१२

अणोरणीयान्महतो महीयानात्मा गुहायां निहितोऽस्य जन्तोः । तमक्रतुं पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादान्महिमानमीशम्[1] सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः सप्त जिह्वाः । सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशयान्निहिताः सप्त सप्त[2] अतः समुद्रा गिरयश्च सर्वेऽस्मात्स्यन्दन्ते सिन्धवः सर्वरूपाः । अतश्च विश्वा ओषधयो रसाच्च येनैष भूतस्तिष्ठत्यन्तरात्मा[3] ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

महिषो मृगाणाम् । श्येनो गृध्राणाꣳस्वधितिर्वनानाꣳ सोमः पवित्रमत्येति रेभन्[४] अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीं प्रजां जनयन्तीꣳ सरूपाम् । अजा ह्येको जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्य[५] हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्[६] घृतं मिमिक्षिरे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतमुवस्य धाम । अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहा कृतं वृषभ वक्षि हव्यम्[७] समुद्रादूर्मिर्मधुमाꣳ उदारदुपाꣳशुना सममृतत्वमानट् । घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः[८] वयं नाम प्रब्रवामा घृतेनास्मिन्यज्ञे धारयामा नमोभिः । उप ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुः शृङ्गोऽवमीद्गौर एतत्[९] चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य । त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्याꣳ आविवेश[१०] त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं गवि देवासो घृतमन्वविन्दन् । इन्द्र एकꣳ सूर्य एकं जजान वेनादेकꣳ स्वधया निष्टतक्षुः[११] यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो महर्षिः । हिरण्यगर्भं पश्यत जायमानꣳ स नो देवः शुभया स्मृत्याः संयुनक्तु[१२] यस्मात्परं नापरमस्ति किंचिद्यस्मान्नाणीयो न ज्यायोऽस्ति कश्चित् । वृक्ष इव स्तब्धो दिवितिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम्[१३] न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः । परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति[१४] वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्वाः । ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे[१५] दह्रं विपापं परमेश्मभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसꣳस्थम् । तत्रापि दह्रं गगनं विशोकस्तस्मिन्यदन्तस्तदुपासितव्यम्[१६] यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः । तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः[१७] ॥२६॥

आ० १०।१३

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशं भुवम् । विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्[१] विश्वतः परमां नित्यं विश्वं नारायणꣳहरिम् । विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति[२] पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरꣳ शाश्वतꣳ शिव-

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मच्युतम् । नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्[३] नारायण परो ज्योतिरात्मा नारायणः परः । नारायण परं ब्रह्मतत्त्वं नारायणः परः । नारायण परो ध्याता ध्यानं नारायणः परः[४] यच्च किंचिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा । अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः[५] अनन्तमव्ययं कविꣳ समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम् । पद्मकोशप्रतीकाशꣳ हृदयं चाप्यधोमुखम्[६] अधो निष्ट्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति । ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्याऽऽयतनं महत्[७] संततꣳ शिलाभिस्तु लम्बत्याकोशसन्निभम् । तस्यान्ते सुषिरꣳ सूक्ष्मं तस्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम्[८] तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः । सोऽग्रभुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः कविः । तिर्यगूर्ध्वमधःशायी रश्मयस्तस्य संतता[९] संतापयति स्वं देहमापादतलमस्तकः । तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः[१०] नीलतोयदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा । नीवारशूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा[११] तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः । स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्[१२] ॥३०॥

आ० १०।१६

निधनपतये नमः[१] निधनपतान्तिकाय नमः[२] ऊर्ध्वाय नमः[३] ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः[४] हिरण्याय नमः[५] हिरण्यलिङ्गाय नमः[६] सुवर्णाय नमः[७] सुवर्णलिङ्गाय नमः[८] दिव्याय नमः[९] दिव्यलिङ्गाय नमः[१०] भवाय नमः[११] भवलिङ्गाय नमः[१२] शर्वाय नमः[१३] शर्वलिङ्गाय नमः[१४] शिवाय नमः[१५] शिवलिङ्गाय नमः[१६] ज्वलाय नमः[१७] ज्वललिङ्गाय नमः[१८] आत्माय नमः[१९] आत्मलिङ्गाय नमः[२०] परमाय नमः[२१] परमलिङ्गाय नमः[२२] एतत्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गꣳ स्थापयति पाणिमन्त्रं पवित्रम्[२३] ॥३१॥

आ० १०।१७

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः । भवे भवे नातिभवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः[१] ॥३२॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।१८

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रभवनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः[१] ॥३३॥

आ० १०।१९

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः। सर्वेभ्यः सर्व शर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः[१] ॥३४॥

आ० १०।२०

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्[१] ॥३५॥

आ० १०।२१

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्[१] ॥३६॥

आ० १०।२२

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय उमापतये पशुपतये नमो नमः[१] ॥३७॥

आ० १०।२३

ऋतꣳ सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः[१] ॥ ॥३८॥

आ० १०।२४

सर्वो वै रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु। पुरुषो वै रुद्रः सन्महो नमो नमः[१] विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्। सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु[२] ॥३९॥

आ० १०।२५

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे वोचेम शन्तमꣳ हृदे[१] सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु[२] ॥४०॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।२७

कृणुष्व पाजः (प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाँ इभेन। तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः[1] तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः। तपूꣳष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसंदितो विसृज विष्वगुल्काः[2] प्रति स्पशो विसृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः। यो नो दूरे अघशꣳसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत्[3] उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व न्यमित्राꣳ ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरातिꣳ समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्[4] ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने। अवस्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्रमृणीहि शत्रून्)[5] ॥४१॥

अ० १०।२८

अदितिर्देवा गन्धर्वा मनुष्याः पितरोऽसुरास्तेषाꣳ सर्वभूतानां माता मेदिनीमहता मही सावित्री गायत्री जगत्युर्वी पृथ्वी बहुलाविश्वा भूता कतमा काया सा सत्येत्यमृतेति वसिष्ठः[1] ॥४२॥

अ० १०।२९

आपो वा इदꣳ सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पशव आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाꣳस्यापो ज्योतीꣳष्यापो यजूꣳष्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम्[1] ॥४३॥

अ० १०।३०

आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवी पूता पुनातु माम्। पुनन्तु ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्म पूता पुनातु माम्। यदुच्छिष्टमभोज्यं यद्वा दुश्चरितं मम। सर्वं पुनन्तु मामापोऽसतां च प्रतिग्रहꣳ स्वाहा[1] ॥४४॥

अ० १०।३१

अग्निश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो रक्षन्ताम्। यदह्ना पापमकार्षम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्। पद्भ्यामुदरेण शिश्ना। अहस्तदवलुम्पतु। यत्किंच दुरितं मयि। इदमहं माममृतयोनौ। सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा[1] ॥४५॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अ० १०।३२

सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः । पापेभ्यो रक्षन्ताम् । यद्रात्रिया पापमकार्षम् । मनसा वाचा हस्ताभ्याम् । पद्भ्यामुदरेण शिश्ना । रात्रिस्तदवलुम्पतु । यत्किंच दुरितं मयि । इदमहं माममृतयोनौ सूर्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा[१] ॥४६॥

आ० १०।३४

आयातु वरदा देवी अक्षरं ब्रह्म संमितम् । गायत्रीं छन्दसां मातेदं ब्रह्म जुषस्व मे[१] यदह्नात्कुरुते पापं तदह्नात्प्रतिमुच्यते[२] यद्रात्रियात्कुरुते पापं तद्रात्रियात्प्रतिमुच्यते । सर्ववर्णे महादेवि सन्ध्याविद्ये सरस्वति[३] ॥४७॥

आ० १०।३५

ओजोऽसि सहोऽसि बलमसि भ्राजोऽसि देवानां धामनामाऽसि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरोम् गायत्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि-छन्दऋषीनावाहयामि श्रियमावाहयामि[१] गायत्रिया गायत्री छन्दो विश्वामित्र ऋषिः सविता देवताऽग्निर्मुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुर्हृदयꣳ रुद्रः शिखा पृथिवी योनिः प्राणाऽपानव्यानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवर्णा सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदा षट्कुक्षिः पञ्चशीर्षोपनयने विनियोगः[२] ओं भूः[३] ओं भुवः[४] ओं सुवः[५] ओं महः[६] ओं जनः[७] ओं तपः[८] ओꣳ सत्यम्[९] ओं तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात्[१०] ओमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्[११] ॥४८॥

आ० १०।३६

उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि । ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता गच्छ देवि यथा सुखम्[१] स्तुतो मया वरदा वेदमाता प्रचोदयन्ती पवने द्विजाता आयुः पृथिव्यां द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् मह्यं दत्वा प्रजातुं ब्रह्मलोकम्[२] ॥४९॥

आ० १०।३७

घृणिः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम् । मधु क्षरन्ति तद्रसम् । सत्यं वै तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्[१] ॥५०॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।३८

ब्रह्ममेतु माम् । मधुमेतु माम् । ब्रह्ममेव मधुमेतु माम्[1] यास्ते सोम प्रजा वत्सोऽभि सो अहम् । दुष्वप्नहं दुरुष्षह । यास्ते सोम प्राणाꣳस्ताञ्जुहोमि[2] ॥५१॥

आ० १०।३९

ब्रह्म मेधया । मधु मेधया ब्रह्ममेव मधु मेधया[1] अद्या नो देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम् । परा दुष्वप्नियꣳ सुव[2] विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परासुव । यद् भद्रं तन्म आसुव[3] मधु वाता ऋतायते । मधु क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः[4] मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवꣳ रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता[5] मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाꣳ अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः[6] ॥५२॥

आ० १०।४०

ब्रह्म मेधवा । मधु मेधवा । ब्रह्ममेव मधु मेधवा[1] ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिः विप्राणां महिषो मृगाणाम् । श्येनो गृध्राणाꣳ स्वधितिर्वनानाꣳ सोमः पवित्रमत्येति रेभन्[2] हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्[3] ऋचे त्वा रुचे त्वा समित्स्रवन्ति सरितो न धेनाः अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः । घृतस्य धारा अभिचाकशीमि हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम्[4] तस्मिन्त्सुपर्णो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः । तस्याऽऽसते हरयः सप्ततीरे स्वधां दुहाना अमृतस्य धाराम्[5] ॥५३॥

आ० १०।४१

मेधा देवी जुषमाणा न आगाद्विश्वाची भद्रा सुमनस्यमाना । त्वया जुष्टा नुदमाना दुरुक्ताद्बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[1] त्वया जुष्ट ऋषिर्भवति देवि त्वया ब्रह्माऽऽगतश्रीरुत त्वया । त्वया जुष्टश्चित्रं विन्दते वसु सा नो जुषस्व द्रविणो न मेधे[2] ॥५४॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।४२

मेधां म इन्द्रो ददातु मेधां देवी सरस्वती मेधां मे अश्विनावुभावाधत्तां पुष्करस्रजा[१] अप्सरासु च या मेधा गन्धर्वेषु च यन्मनः। दैवीं मेधा सरस्वती सा मां मेधा सुरभिर्जुषताᳪ स्वाहा[२] ॥५५॥

आ० १०।४३

आ मां मेधा सुरभिर्विश्वरूपा हिरण्यवर्णा जगती जगम्या। ऊर्जस्वती पयसा पिन्वमाना सा मां मेधा सुप्रतीका जुषन्ताम्[१] ॥५६॥

आ० १०।४४

मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु[१] मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र इन्द्रियं दधातु[२] मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु[३] ॥५७॥

आ० १०।४५

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं वनस्पतेरिवाभि नः शीयताᳪ रयिः सचतां नः शचीपतिः[१] ॥५८॥

आ० १०।४६

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजाᳪ रीरिषो मोत वीरान्[१] ॥५९॥

आ० १०।४७

वातं प्राणं मनसाऽन्वारभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वᳪहसो ज्योग्जीवा जरामशीमहि[१] ॥६०॥

आ० १०।४८

अमुत्रभूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः। मृत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्ने भिषजा शचीभिः[१] ॥६१॥

आ० १०।४९

हरिᳪ हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्। ब्रह्म सरूपमनु मेदमागादयनं मा विवधीर्विक्रमस्व[१] ॥६२॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।५०

शल्कैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ सनेमहम्। उभयोर्लोकयोर्ऋद्ध्वाऽति मृत्युं तराम्यहम्[१] ॥६३॥

आ० १०।५१

मा च्छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्र नृचक्षसं त्वा हविषा विधेम[१] ॥६४॥

आ० १०।५२

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः[१] ॥६५॥

आ० १०।५३

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते[१] ॥६६॥

आ० १०।५४

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्[१] ॥६७॥

आ० १०।५५

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयंकरः[१] ॥६८॥

आ० १०।५६

त्र्यंबकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्[१] ॥६९॥

आ० १०।५७

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्यज्ञस्य मायया सर्वानवयजामहे[१] ॥७०॥

आ० १०।५८

मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे स्वाहा[१] ॥७१॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।५९

देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[१] मनुष्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[२] पितृकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[३] आत्मकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[४] अन्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[५] अस्मत्कृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा[६] यद्दिवा च नक्तं चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा[७] यत्स्वपन्तश्च जाग्रतश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा[८] यत्सुषुप्तश्च जाग्रतश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा[९] यद्विद्वाꣳसश्चाविद्वाꣳसश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा[१०] एनस एनसोऽवयजनमसि स्वाहा[११] ॥७२॥

आ० १०।६०

यद्वो देवाश्चकृम जिह्वया गुरुमनसो वा प्रयुती देवहेडनम्। अरा वायो नो अभिदुच्छुनायते तस्मिन्तदेनो वसवो निधेतन स्वाहा[१] ॥७३॥

आ० १०।६१

कामोऽकार्षीन्नमो नमः। कामोऽकार्षीत्कामः करोतिनाहं करोमि कामः कर्ता नाहं कर्ता कामः कारयितानाहं कारयिता एष ते काम कामाय स्वाहा[१] ॥७४॥

आ० १०।६२

मन्युरकार्षीन्नमो नमः। मन्युरकार्षीन्मन्युः करोतिनाहं करोमि मन्युः कर्ता नाहं कर्ता मन्युः कारयितानाहं कारयिता एष ते मन्यो मन्यवे स्वाहा[१] ॥७५॥

आ० १०।६३

तिलाम् जुहोमि सरसाꣳ सपिष्टान् गन्धार मम चित्ते रमन्तु स्वाहा[१] गावो हिरण्यं धनमन्नपानꣳ सर्वेषाꣳ श्रियै स्वाहा[२] श्रियं च लक्ष्मिं च पुष्टिं च कीर्तिं चाऽनृण्यताम्। ब्रह्मण्यं बहुपुत्रताम्। श्रद्धामेधे प्रजाः संददातु स्वाहा[३] ॥७६॥

आ० १०।६४

तिलाः कृष्णास्तिलाः श्वेतास्तिलाः सौम्या वशानुगाः। तिलाः पुनन्तु मे पापं यत्किंचिच्छुरितं मयि स्वाहा[१] चोरस्यान्नं नवश्राद्धं

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रह्महा गुरुतल्पगः गोस्तेयꣳ सुरापानं भ्रूणहत्या तिला शान्तिꣳ शमयन्तु स्वाहा[2] श्रीश्च लक्ष्मीश्च पुष्टीश्च कीर्तिं चाऽऽनृण्यताम् । ब्रह्मण्यं बहुपुत्रताम् । श्रद्धामेधे प्रज्ञा तु जातवेदः सं ददातु स्वाहा[3] ॥७७॥

आ० १०।६५

प्राणापानव्यानोदानसमाना मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[1] वाङ्मनश्चक्षुः श्रोत्रजिह्वाघ्राणरेतो बुद्ध्याकूतिः संकल्पा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[2] त्वक्चर्ममाꣳसरुधिरमेदोमज्जास्नायवोऽस्थीनि मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[3] शिरः पाणिपादपार्श्वपृष्ठोरुदर-जङ्घशिश्नोपस्थपायवो मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[4] उत्तिष्ठ पुरुष हरित पिङ्गल लोहिताक्षि देहि देहि ददापथिता मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[5] ॥७८॥

आ० १०।६६

पृथिव्यापस्तेजो वायुराकाशा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[1] शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[2] मनोवाक्कायकर्माणि मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[3] अव्यक्तभावैरहंकारै-र्ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[4] आत्मा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[5] अन्तरात्मा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[6] परमात्मा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[7] क्षुधे स्वाहा[8] क्षुत्पिपासाय स्वाहा[9] विविट्यै स्वाहा[10] ऋग्विधानाय स्वाहा[11] कषोत्काय स्वाहा[12] क्षुत्पिपासामलं ज्येष्ठामलक्ष्मीर्नाशयाम्यहम् । अभूतिमसमृद्धिं च सर्वान्निर्णुद मे पाप्मानꣳ स्वाहा[13] अन्नमय-प्राणमयमनोमयविज्ञानमयाऽऽनन्दमयाऽऽत्मा मे शुध्यन्तां ज्योतिरहं विरजा विपाप्मा भूयासꣳ स्वाहा[14] ॥७९॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।६७

अग्नये स्वाहा[१] विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा[२] ध्रुवाय भूमाय स्वाहा[३] ध्रुवक्षितये स्वाहा[४] अच्युतक्षितये स्वाहा[५] अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा[६] धर्माय स्वाहा[७] अधर्माय स्वाहा[८] अद्भ्यः स्वाहा[९] ओषधिवनस्पतिभ्यः स्वाहा[१०] रक्षोदेवजनेभ्यः स्वाहा[११] गृह्याभ्यः स्वाहा[१२] अवसानेभ्यः स्वाहा[१३] अवसानपतिभ्यः स्वाहा[१४] सर्वभूतेभ्यः स्वाहा[१५] कामाय स्वाहा[१६] अन्तरिक्षाय स्वाहा[१७] यदेजति जगति यच्च चेष्टति नाम्नो भागोऽयं नाम्ने स्वाहा[१८] पृथिव्यै स्वाहा[१९] अन्तरिक्षाय स्वाहा[२०] दिवे स्वाहा[२१] सूर्याय स्वाहा[२२] चन्द्रमसे स्वाहा[२३] नक्षत्रेभ्यः स्वाहा[२४] इन्द्राय स्वाहा[२५] बृहस्पतये स्वाहा[२६] प्रजापतये स्वाहा[२७] ब्रह्मणे स्वाहा[२८] स्वधा पितृभ्यः स्वाहा[२९] नमो रुद्राय पशुपतये स्वाहा[३०] देवेभ्यः स्वाहा[३१] पितृभ्यः स्वधाऽस्तु[३२] भूतेभ्यो नमः[३३] मनुष्येभ्यो हन्ता[३४] प्रजापतये स्वाहा[३५] परमेष्ठिने स्वाहा[३६] यथा कूपः शतधारः सहस्रधारो अक्षितः। एवा मे अस्तु धान्यꣳ सहस्रधारमक्षितम्। धनधान्यै स्वाहा[३७] ये भूताः प्रचरन्ति दिवानक्तं बलिमिच्छन्तो वितुदस्य प्रेष्याः। तेभ्यो बलिं पुष्टिकामो हरामि मयि पुष्टिं पुष्टिपतिर्दधातु स्वाहा[३८] ॥८०॥

आ० १०।६८

ओँ तत्सत्यम्। ओँ तद्ब्रह्म। ओँ तद्वायुः। ओँ तदात्मा ओँ तत्सर्वम्। ओँ तत्पुरोर्नमः[१] अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वꣳरुद्रस्त्वं विष्णुः त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिस्त्वं तदाप आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्[२] ॥८१॥

आ० १०।६९

श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं जुहोमि[१] श्रद्धायामपाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि[२] श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं जुहोमि[३] श्रद्धायामुदाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि[४] श्रद्धायाꣳसमाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि[५] ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय[६] अमृतोपस्तरणमसि[७] श्रद्धायां प्राणे

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मा विशाप्रदाहाय प्राणाय स्वाहा[८] श्रद्धायामपाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मा विशाप्रदाहाय अपानाय स्वाहा[९] श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मा विशाप्रदाहाय व्यानाय स्वाहा[१०] श्रद्धायामुदाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मा विशाप्रदाहाय। उदानाय स्वाहा[११] श्रद्धायाꣳसमाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मा विशाप्रदाहाय समानाय स्वाहा[१२] ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय[१३] अमृतापिधानमसि[१४] ॥८२॥

आ० १०।७०

श्रद्धायां प्राणे निविश्यामृतꣳहुतम्। प्राणमन्नेनाऽऽप्यायस्व[१] श्रद्धायामपाने निविश्यामृतꣳ हुतम्। अपानमन्नेनाऽऽप्यायस्व[२] श्रद्धायां व्याने निविश्यामृतꣳहुतम्। व्यानमन्नेनाऽऽप्यायस्व[३] श्रद्धायामुदाने निविश्यामृतꣳहुतम्। उदानमन्नेनाऽऽप्यायस्व[४] श्रद्धायाꣳ समाने निविश्यामृतꣳहुतम्। समानमन्नेनाऽऽप्यायस्व[५] ॥८३॥

आ० १०।७१

अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषोऽङ्गुष्ठं च समाश्रितः ईशः सर्वस्य जगतः प्रभुः प्रीणाति विश्वभुक्[१] ॥८४॥

आ० १०।७२

वाङ्म आसन्। नसोः प्राणः। अक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रम् बाहुवोर्बलम्। उरुवोरोजः अरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः। तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः[१] ॥८५॥

आ० १०।७३

वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः। अपध्वान्तमूर्णुहि पूर्धि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेऽवबद्धान्[१] ॥८६॥

आ० १०।७४

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाऽऽप्यायस्व[१] ॥८७॥

आ० १०।७५

नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि[१] ॥८८॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० १०।७६

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि। त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः[१] ॥८६॥

आ० १०।७७

शिवेन मे सन्तिष्ठस्व स्योनेन मे संतिष्ठस्व सुभूतेन मे संतिष्ठस्व। ब्रह्मवर्चसेन मे संतिष्ठस्व यज्ञस्यर्धिमनु संतिष्ठस्वोप ते यज्ञ नम उप ते नमः[१क] ॥९०॥

(क) शं नो ३ यश्छन्दसा १५ अहं वृक्षस्य १ शन्नो मित्रः २ सहनाववतु २ अन्नाद्वै १ प्राणं देवा १ यतो वाचो १ विज्ञानं १ असन्नेव १ असद्वा १ भीषा १ यतो वाचो १ अधीहि १ अधीहि १ अधीहि १ अधीहि १ अधीहि १ हा३वु हा३४ अम्भस्य पारे ९१ जातवेदसे ७ भूरन्न ७ भूरग्नये ७ भूरग्नये च ७ पाहि नो ८ यश्छन्दसा १ नमो ब्रह्मणे १ ऋतं तपः १ अणोरणीयान् १७ सहस्रशीर्षं १२ निधनपतये २३ सद्योजातं १ वामदेवाय १ अघोरेभ्यो १ तत्पुरुषाय १ ईशानः १ नमो हिरण्य १ ऋतं सत्यं १ सर्वो वै २ कद्रुदाय २ कृणुष्व ५ अदितिर्देवा १ आपो वा १ आपः १ अग्निश्च मा १ सूर्यश्च मा १ आयातु ३ ओजोऽसि ११ उत्तमे शिखरे २ घृणिः १ ब्रह्ममेतु २ ब्रह्ममेधया ६ ब्रह्ममेधया ४ मेधा देवी २ मेधां म २ आ मां मे १ मयि मेधां ३ अपैतु १ परं मृत्यु १ वातं प्राण १ अमुत्र १ हरिँहरन्त १ शल्कैरग्नि १ माच्छिद्रो १ मा नो १ मा नः १ प्रजापते १ स्वस्तिदा १ त्र्यंबकं १ ये ते १ मृत्यवे १ देवकृतस्य ११ यद्वो १ कामोऽकार्षीत् १ मन्युरकार्षीत् १ तिलं जुहोमि ३ तिलाः कृष्णाः ३ प्राणापानं ५ पृथिव्याप १४ अग्नये ३८ ओं तत्सत्यम् २ श्रद्धायां १४ श्रद्धायां ५ अङ्गुष्ठमात्रः १ वाङ्म १ वयः सुपर्णा १ प्राणानां १ नमो रुद्राय १ त्वमग्ने १ शिवेन मे १ अनु० ९० आहत्य मन्त्राः ४०३।

अथ ब्राह्मणभागः—

शीक्षां व्याख्यास्यामः	आ० ७।२—११
ब्रह्मविदाप्नोति	आ० ८।२—१०
भृगुर्वैवारुणिः	आ० ९।१—१०
यथा वृक्षस्ये	आ० १०।११—८०

चतुर्थं वैश्वदेवकाण्डं समाप्तम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

काण्डानुक्रमणिका

स्वायम्भुवं काण्डं काठके पठितो विधिः इतिसूत्रम् ब्रह्माम्नाय विधावृषिः इति काण्डानुक्रमणिका ॥ आम्नाय विधिश्च स्वाध्याय ब्राह्मणमिति सह वै प्रश्न उच्यते इति तत्रैव व्याख्यातः इत्येवं पञ्चकाण्डानि ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पञ्चमं स्वायम्भुवं काण्डम्

आ० २।३

यद्देवा देवहेळनं देवासश्चकृमा वयम् । आदित्यास्तस्मान्मा मुञ्चततर्तस्यर्तेन मामित[1] देवा जीवनकाम्या यद्वाचाऽनृतमूदिम । तस्मान्न इह मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः[2] ऋतेनं द्यावापृथिवी ऋतेन त्वꣳ सरस्वति । कृतान्नः पाह्येनसो यत्किंचानृतमूदिम[3] इन्द्राग्नी मित्रावरुणौ सोमो धाता बृहस्पतिः । ते नो मुञ्चन्त्वेनसो यदन्यकृतमारिम[4] सजातशꣳसादुत जामिशꣳसाज्ज्यायसः शꣳसादुत वा कनीयसः । अनाधृष्टं देवकृतं यदेनस्तस्मात्वमस्माज्जातवेदो मुमुग्धि[5] यद्वाचा यन्मनसा बाहुभ्यामूरुभ्यामष्ठीवद्भ्याꣳ शिश्नैर्यदनृतं चकृमा वयम् । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु चकृम यानि दुष्कृता[6] येन त्रितो अर्णवान्निर्बभूव येन सूर्यं तमसो निर्मुमोच । येनेन्द्रो विश्वा अजहादरातीस्तेनाहं ज्योतिषा ज्योतिरानशान आक्षि[7] यत्कुसीदमप्रतीत्तं मयेह येन यमस्य निधिना चरामि । एतत्तदग्ने अनृणो भवामि जीवन्नेव प्रतितत्ते दधामि[8] ॥

आ० ३।७।१२

यन्मयि माता गर्भे सति एनश्चकार यत्पिता । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्[9] यदा पिपेष मातरं पितरं पुत्रः प्रमुदितो धयन् । अहिꣳसितौ पितरौ मया तत् तदग्ने अनृणो भवामि[10] यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिꣳसिम । अग्निर्मा तस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[11] यदाशसा निशसा यत्पराशसा । यदेनश्चकृमा नूतनं यत्पुराणम् अग्निर्मा तस्मादेनसो (गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्)[12] अतिक्रामामि दुरितं यदेनः । जहामि रिप्रं परमे सधस्थे । यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः । तमारोहामि सुकृतान्नु लोकम्[13] त्रिते देवा अमृजतैतदेनः । त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे । ततो मा यदि किंचिदानशे । अग्निर्मा

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्[१४] दिवि जाता अप्सु जाताः । या जाता ओषधीभ्यः । अथो या अग्निजा आपः ता नः शुन्धन्तु शुन्धनीः[१५] यदापो नक्तं दुरितं चराम । यद्वा दिवा नूतनं यत्पुराणम् । हिरण्यवर्णास्तत उत्पुनीत नः[१६] इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युराचके[१७] ॥१॥

सं० २।१।११

तत्त्वा यामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणे हवोध्युरुशꣳस मान आयुः प्रमोषीः)[१] त्वं नो (अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽवयासि सीष्ठाः । यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[२] स त्वं नो अग्ने (ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ । अवयक्ष्वनो वरुणꣳ रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि)[३] त्वमग्ने अयासि । (अयासन्मनसा हितः । अयासन्हव्यमूहिषे । अयानो धेहि भेषजम्)[४] ॥२॥

आ० २।४

यददीव्यन्नृणमहं बभूवादित्सन्वा संजगर जनेभ्यः । अग्निर्मा तस्मादिन्द्रश्च संविदानौ प्रमुञ्चताम्[१] यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाण्यक्षाणां वग्नुमुपजिघ्नमानः । उग्रं पश्या च राष्ट्रभृच्च तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि[२] उग्रं पश्ये राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि यदक्षवृत्तमनुदत्तमेतत् । तेन्न ऋणानृणव इत्समानो यमस्य लोके अधिरज्जुराय[३] अव ते हेडो (वरुणनमोभिरवयज्ञेभिरीमहे हविर्भिः । यक्षन्नस्मभ्यमसुरप्रचेतो राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि)[४] उदुत्तमं (वरुण पाशमस्म दवाधमं विमध्यमꣳ श्रथाय । अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम)[५] इमं मे वरुण (श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युराचके)[६] तत्त्वा यामि (ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुण हवोध्युरुशꣳस मान आयुः प्रमोषीः)[७] त्वं नो अग्ने (वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडो वयासि सीष्ठाः । यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्)[८] स त्वं नो अग्ने (ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ । अवयक्ष्वनो वरुणꣳ रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि)[९]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

संकुसुको विकुसुको निर्ऋथो यश्च निखनः । तेऽस्मद्यक्ष्ममनागसो दूराद्दूरमचीचतम्[१०] निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यां निर्ऋतिं च । तेन योऽअस्मत्समृच्छातै तमस्मै प्रसुवामसि[११] दुःशꣳसानुशꣳसाभ्यां घणेनानुघणेन च । तेनान्योऽस्मत्समृच्छातै तमस्मै प्रसुवामसि[१२] सं वर्चसा पयसा संतनूभिरगन्महि मनसा सꣳशिवेन । त्वष्टा नो अत्र विदधातु रायोऽनुमार्ष्टु तन्वो यद्विलिष्टम्[१३] ॥३॥

आ० २।५

आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः । पुनस्ते प्राण आयाति परा यक्ष्मꣳसुवामि ते[१] आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभिरक्षतादिमम्[२] इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि तिग्ममोजो वरुण सꣳशिशाधि । मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासत्[३] अग्न आयूꣳषि पवस आसुवोर्जमिषं च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम्[४] अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम् । दधद्रयिं मयि पोषम्[५] अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः । तमीमहे महागयम्[६] अग्ने जातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व । अस्मे दीदिहि सुमना अहेळञ्छर्मन्ते स्याम त्रिवरूथ उद्भौ[७] सहसा जातान्प्रणुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व । अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयꣳस्याम प्रणुदा नः सपत्नान्[८] अग्ने यो नोऽभितो जनो वृको वारो जिघाꣳसति । ताꣳस्त्वं वृत्रहञ्जहि वस्वस्मभ्यमाभर[९] अग्ने यो नोऽभिदासति समानो यश्च निष्ट्यः । तं वयꣳसमिधं कृत्वा तुभ्यमग्नेऽपिदध्मसि[१०] यो नः शपादशपतो यश्च नः शपतः शपात् । उषाश्च तस्मै निम्रुक्च सर्वं पापꣳसमूहताम्[११] यो नः सपत्नो यो रणो मर्तोऽभिदासति देवाः । इध्मस्येव प्रक्षायतो मा तस्योच्छेषि किंचन[१२] यो मां द्वेष्टि जातवेदो यं चाहं द्वेष्मि यश्च माम् । सर्वाꣳस्तानग्ने संदह याꣳश्चाहं द्वेष्मि ये च माम[१३] यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जनः । निन्दाद्यो अस्मान्दिप्साच्च सर्वाꣳस्तान्मष्मषा कुरु[१४] सꣳशितं मे ब्रह्म सꣳशितं वीर्यं बलम् । सꣳशितं क्षत्रं मे जिष्णु यस्याहमस्मि पुरोहितः[१५]

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उदे॑षां बा॒हू अ॑तिर॒मुद्वर्चो॒ अथा॒ बल॑म् । क्षि॒णोमि॒ ब्रह्म॑णा॒ऽमित्रा॒नुन्न॑यामि॒ स्वाँ१॒अहम्[16] पुन॒र्मन॒ः पुन॒रायु॒र्म आगा॒त्पुन॒श्चक्षु॒ः पुन॒ः श्रोत्रं॒ म आगा॒त्पुन॑ः प्रा॒णः पुन॑रा॒कूतं॒ म आगा॒त्पुन॑श्चि॒त्तं पुन॒राधी॑तं॒ म आगा॑त् । वै॒श्वा॒न॒रो मेऽद॑ब्धस्तनू॒पा अ॑व॒बाध॑तां दुरि॒ता॒नि॒ विश्वा॑[17] ॥४॥

आ० २।६

वै॒श्वा॒न॒रा॒य॒ प्रति॑वेदयामो॒ यदी॑नृ॒णꣳ संग॒रो दे॒वता॑सु । स ए॒तान्पाशा॑न्प्रमु॒चन्प्रवे॑द॒ स नो॑ मुञ्चातु दुरि॒ताद॑व॒द्यात्[1] वै॒श्वा॒न॒रः प॑वयान्नः प॒वित्रै॒र्यत्स॑ङ्ग॒रम॒भि॒धावा॑म्याशाम् । अना॑जान॒न्मन॑सा॒ याच॑मानो॒ यदत्रै॒नो॒ अव॒ तत्सु॑वामि[2] अ॒मी ये सु॒भगे॑ दि॒वि वि॒चृतौ॒ नाम॒ तार॑के । प्रेहामृत॑स्य यच्छता॒मेतद्ब॑द्धक॒मोच॑नम्[3] विजि॑हीर्ष्व लो॒कान्कृ॑धि ब॒न्धान्मु॑ञ्चा॒सि॒ बद्ध॑कम् । योनै॑रिव॒ प्रच्यु॑तो॒ गर्भ॒ः सर्वा॑न्पथो॒ अ॑नुष्व[4] स प्र॑जा॒नन्प्रति॑गृभ्णीत वि॒द्वान् प्र॒जाप॑तिः प्रथम॒जा ऋ॒तस्य॑ । अ॒स्माभि॑र्द॒त्तं ज॒रस॑ः प॒रस्ता॒दच्छि॑न्नं॒ तन्तु॒मनु॒सं च॑रेम[5] त॒तं तन्तु॒मन्वेके॒ अनु॒संच॑रन्ति॒ येषां॑ द॒त्तं पि॒त्र्य॒माय॑नवत् । अ॒बं॒ध्वेके॒ दद॑तः प्र॒यच्छा॒दाद॒तुं चेच्छ॒क्नवा॒ꣳस्स॒ स्व॒र्ग ए॑षाम्[6] आर॑भेथा॒मनु॒सꣳर॑भेथाꣳ समा॒नं पन्था॑मवथो घृ॒तेनं॑ यद्वां॑ पू॒र्तं परि॑विष्टं॒ यद॒ग्नौ तस्मै॒ गोत्रा॑ये॒ह जाया॑पती॒ सꣳर॑भेथाम्[7] यद॒न्तरि॑क्षं पृथि॒वीमु॒त द्यां यन्मा॒तरं॑ पि॒तरं॑ वाजिहिꣳसि॒म् । अ॒ग्निर्मा॒तस्मा॒देन॑सो॒ गार्ह॑पत्य॒ उन्नो॒नेष॑द्दुरि॒ता नि यानि॑ चकृ॒म[8] भूमि॑र्मा॒ताऽदि॑तिर्नो ज॒नित्रं॒ भ्राता॒न्तरि॑क्षम॒भिश॑स्त एनः । द्यौर्न॑ः पि॒ता पि॑तृ॒याच्छं॑ भ॑वासि जा॒मि मि॒त्वा मा विवि॑त्सि लो॒कात्[9] यत्रं॑ सु॒हार्द॑ः सु॒कृतो॒ मद॑न्ते वि॒हाय॒ रोगं॑ त॒न्वा॑१ꣳस्वायाम् । अश्लो॑णाङ्ग॒ैरह्रु॑ताः स्व॒र्गे तत्रं॑ पश्येम पि॒तरं॑ च पु॒त्रम्[10] यदन्न॒मद्म्य॑नृ॒तेन॑ दे॒वा दा॒स्यन्नदा॑स्यन्नु॒त वा॑ऽकरि॒ष्यन् । यद्दे॒वाना॒ं चक्षु॒ष्यागो॒ अस्ति॒ यद्दे॒व किं॑च प्रतिज॒ग्राह॒म॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दनृ॒णं कृ॑णोतु[11] यदन्न॒मद्मि॑ ब॒हु॒धा विरू॑पं॒ वासो॒ हिर॑ण्यमु॒त गाम॒जाम॒विम् । य॒द्दे॒वाना॒ं चक्षु॒ष्यागो॒ अस्ति॒ यद्दे॒व किं॑च प्रतिज॒ग्राह॒म॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दनृ॒णं कृ॑णोतु[12] यन्मया॑ मन॑सा॒ वा॒चा कृ॒तमेन॑ः क॒दाच॒न । सर्व॑स्मा॒त्तस्मा॑न्मेलि॑तो मोग्धि॒ त्वꣳहि वेत्थ॑ यथात॒थम्[13] ॥५॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ० २।१९

भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवः स्वः प्रपद्ये ब्रह्म प्रपद्ये ब्रह्मकोशं प्रपद्येऽमृतं प्रपद्येऽमृतकोशं प्रपद्ये चतुर्जालं ब्रह्मकोशं यं मृत्युर्नावपश्यति तं प्रपद्ये देवान्प्रपद्ये देवपुरं प्रपद्ये परीवृतो वरीवृतो ब्रह्मणा वर्मणाऽहं तेजसा कश्यपस्य[1] ध्रुवस्त्वमसि ध्रुवस्य क्षितमसि त्वं भूतानामधिपतिरसि त्वं भूतानां श्रेष्ठोऽसि त्वां भूतान्युपपर्यावर्तन्ते नमस्ते नमः[2] सर्वन्ते नमः[3] नमः शिशुकुमाराय नमः[4] ॥६॥

आ० २।२०

नमः प्राच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[1] नमो दक्षिणायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[2] नमः प्रतीच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[3] नम उदीच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[4] नम ऊर्ध्वायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[5] नमोऽधरायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[6] नमोऽवान्तरायै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमः[7] नमो गङ्गायमुनयोर्मध्ये ये वसन्ति ते मे प्रसन्नात्मानश्चिरं जीवितं वर्धयन्ति नमो गङ्गायमुनयोर्मुनिभ्यश्च नमो नमो गङ्गायमुनयोर्मुनिभ्यश्च नमः[8 क] ॥७॥

समाप्तेयं दैवरातीया मूल-यजुर्वेद-संहिता

(क) यद्देवा १७ तत्त्वा यामि ४ यददीव्यम् १३ आयुष्टे १७ वैश्वानराय १३
भूः प्रपद्ये ४ नमः प्राच्यै ८ अनु० ७ आहत्य मन्त्राः ७६ ।

अथ ब्राह्मणभागः

सह वै देवानां······कतिधाऽवकीर्णं प्रविशति । तै० आ० २।१–१८

समाप्तं स्वायम्भुवं पञ्चमं काण्डम् ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मन्त्राणां वर्णानुक्रमसूची

अँशाय स्वाहा सं० १।८।१३।३० : २०६
अँशुना ते अँशुः सं० १।२।६।१ : ४६
अँशुरँशुस्ते देव सं० १।२।११।१ : ४९
अँशुश्च मे रश्मिश्च सं० ४।७।७।८ : १५४
अँसाभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२३ : ३३५
अँसेष्वा मरुतः ब्रा० २।८।५।२१ : २६९
अँहस्पत्याय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।८ : १६८
अँहोमुचा वृषभा ब्रा० २।८।४।१८ : २६७
अँहोमुचे प्र सं० १।६।१२।९ : ३०४, ३१४
अकर्णकाय स्वाहा सं० ७।५।१२।१२ : ३४२
अकार्य कार्यवकीर्णी आ० १०।१।८९ : ३९०
अक्तँ रिहाणा सं० १।१।१३।६ : ९
अक्रं ददग्निः स्तनयन्निव सं० ४।२।१।५ : ११५, ११६, ३०१
अक्रन्कर्म कर्मकृतः सह सं० १।८।३।४ : २००
अक्रुद्धश्च योत्स्यमानस्य आ० १।४।५ : १८३
अक्षण्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।९ : ३४२
अक्षन्नमीमदन्त ह्यव सं० १।८।५।६ : २००
अक्षन्पितरोऽमीमदन्त सं० १।८।५।७ : २०१, २४६
अक्षरपङ्क्तिश्छन्दः सं० ४।३।१२।३१ : १३०
अक्षिदुःखोत्थितस्यैव आ० १।४।१ : १८३
अक्षीभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।६ : ३३५
अक्षोदयच्छवसा क्षाम ब्रा० २।४।५।६ : २३१
अगत्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।६५ : २१८, २१९
अगदं जानुभ्याम् सं० ५।७।१३।५ : ३५३
अगदाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३७ : २१८
अगन्म महा मनसा ब्रा० ३।११।६।७ : १७४
अगन्म सुवः सुवरगन्म सं० १।६।६।१ : १४
अगृहीतेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।९, १० : ३३७
अग्घादेकोऽहुतादेकः सं० ३।३।८।४ : २९०
अग्न आयाहि वीतये ब्रा० ३।५।२।२ : २५
अग्न आयूँषि पवस सं० १।६।६।९ : १४, ६४, १०४, २४६, ३०१, ४०८
अग्न इन्द्रश्च मेदिना ब्रा० २।४।५।२१ : २३२
अग्न उदधे या त सं० ५।५।८-१०।६ : १६०
अग्नये कर्मकृते स्वाहा आ० ६।२।८ : ३४
अग्नये कामाय स्वाहा ब्रा० ३।१२।२।१, ७, १३, १९, २५, ३१, ३७ : २२२
अग्नये गृहस्पतये सं० १।८।१५।१२, २०७
अग्नये त्वा सं० १।१।८।५ : ६
अग्नये त्वा रायस्पोष सं० १।२।१०।४ : ४८
अग्नये त्वा वसुमते आ० ४।९।८ : ७८
अग्नये बलिमते ब्रा० ३।१२।२।३२ : २२२
अग्नये रक्षोघ्ने स्वाहा सं० १।८।७।७ : २०२
अग्नये समनमत्पृथिव्यै सं० ७।५।२३।१ : ३४४
अग्नये स्वाहा सं० १।८।१३।२१ : २०६, २१७, २२३, २२४, ३२७, ३२८, ३३०, ४०२
अग्नये स्विष्ट कृते स्वाहा ब्रा० ३।१२।२।६ : १२, १८, २४, ३०, ३६, ४२, २२२, २२३, २२४, ४०२
अग्नयो वायवश्चैव आ० १।८।९ : १८४
अग्नावग्निश्चरति सं० १।३।२०।११ : ५४
अग्नाविष्णू महि सं० १।८।२२।१ : ३०६, ३१३
अग्नाविष्णू महिधा सं० १।८।२२।२ : ३०६, ३१३
अग्नाविष्णू मा वाम् सं० १।१।१२।४ : ८
अग्नाविष्णू सजोषसेमा सं० ४।७।१।१ : १५२, १६३, १७३
अग्निः क्षत्रभृदनिभृष्टम् ब्रा० २।४।६।३५ : २३३
अग्निः पशुरासीत् सं० ५।७।२५।१, ४ : ३५५ : ३५६
अग्निः प्रजां बहुलां ब्रा० २।६।३।२३ : २४६
अग्निः प्रत्नेन जन्मना ब्रा० ३।५।६।५ : २७
अग्निः प्रथमः प्राश्नातु ब्रा० २।४।८।१९ : २३६
अग्निः प्रथमो वसुभिः सं० २।१।११।९ : ३०७
अग्निः प्रातः सवने पातु सं० ३।१।९।१ : २८१
अग्निः शुचिव्रततमः सं० १।३।१४।२७ : ३०२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्निः सोमो वरुणो ब्रा०२।५।३।१० : २३८

अग्निं गृह्णामि सुरथं ब्रा०३।७।४।६ : ३५७

अग्निं दूतं वृणीमहे ब्रा०३।५।२।८ : २६

अग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत् सं०४।१।२।७,८:१०७

अग्निं युनज्मि शवसा सं०४।७।१३।१ : १५६

अग्निं वः पूर्व्यं सं०१।८।२२।१० : ३०६

अग्निं वैश्वानरं गच्छ सं०१।३।२४।११ : ५५

अग्निँ सुदीतिँ सुदृशं ब्रा०३।६।९।३ : ३७८

अग्निँ सूर्यं चन्द्रं ब्रा०३।१२।७।१४ : १७९

अग्निँ स्तोमेन सं०४।१।११।१९ : ३२३

अग्निँ स्विष्ट ब्रा०३।५।७।१४ : २८, ३८०

अग्निँ होतारं मन्ये सं० ४।४।४।२६ : १३५

अग्निँ होतारमिह तँ सं०१।५।१०।३ : १०

अग्निँ होत्रायाऽऽवह ब्रा०३।५।३।१३ : २६

अग्निँ हृदयेन सं०१।४।३६।५ : ६६, ३५५

अग्निऋतुः ब्रा०३।१०।१।१८७ : १६६

अग्निजा असि प्रजापते आ०४।२।२२ : ७४

अग्निनाऽग्निः समिध्यते ब्रा०२।७।१२।७ : ९२, ३०२, ३२२

अग्निना तपो सं०७।३।१४।१ : ३३४

अग्निना देवेन पृतना सं०३।५।३।१ : २९५

अग्निना रयिमश्नवत् सं०३।१।११।१ : ३१६, ३२५

अग्निना विश्वाषाट् सं०४।४।८।१ : १३७

अग्निनेन्द्रेण सोमेन सं०७।३।११।६ : ३३३

अग्निपुरीष्यमङ्गिरस्वत् सं०४।१।२।९ : १०७

अग्निमग्नआवह ब्रा०३।५।३।४ : २६

अग्निमग्निँ हवीम् स०४।३।१३।२६ : ३२६

अग्निमद्य होतारमवृणीत ब्रा०२।६।१५।१ : २५६, ३८२

अग्निमावह ब्रा०३।५।३।६ : २६

अग्निमीळे पुरोहितं सं०४।३।१३।८ : ३२५

अग्निरग्ने प्रथमो ब्रा०२।४।३।८ : २२८

अग्निरन्नादोऽन्नपतिः अन्नाद्यम् ब्रा०२।५।७।८ : २४१

अग्निरसि पृथिव्याँ ब्रा०३।११।१।७ : १७०

अग्निरसि वैश्वानरोऽसि आ०४।१९।१ : ८२

अग्निराग्नीध्रे सं०४।४।९।१२ : १३७

अग्निरायुष्मान्त्स सं०२।३।१०।११ : २१०

अग्निरिदँ हविरजुषत ब्रा०३।५।१०।२,४:३०

अग्निरिन्द्रो नवस्य ब्रा०२।४।८।११ : २३६

अग्निरेकाक्षरेण वाचमुत् सं०१।७।११।१ : ७२

अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः आ०२।५।६ : ४०८

अग्निर्गृहपतिः सोमोः सं०२।४।५।६ : २११

अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः आ०४।१०।२९ : ७९

अग्निर्ज्योतिषा सं०४।२।९।२३ : १२२

अग्निर्दा द्रविणं सं०२।२।१२।२२ : ३०९

अग्निर्दिशां पतिः स नः सं०५।५।२, ५।५।४-५, ७।८ : १५९

अग्निर्द्विहोता आ०३।७।२ : १६

अग्निर्देवता सं०४।३।७।२५ : १२७

अग्निर्देवता गायत्री सं०३।१।६।३ : २८०

अग्निर्देवानां जठरं ब्रा०२।७।१२।८ : ९२

अग्निर्द्विहोता आ०३.७।२ : १७६

अग्निर्धर्मेणान्नादः ब्रा०२।५।७।६ : २४१

अग्निर्नः पातु कृत्तिकाः ब्रा०३।१।१।१ : २१२

अग्निर्भूतानामधिपतिः सं०३।४।५।१:२९२

अग्निर्मन्युं प्रतिनुदन् सं०४।७।१४।६ : १५७

अग्निर्मा दुरिष्टात्पातु सं०१।६।३।१ : १२

अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् ब्रा०३।५।७।१ : २७, १०३, १३३, २१७, २२३, ३०३, ३२२

अग्निर्मे वाचि श्रित : ब्रा०३।१०।८।१४:१६८

अग्निर्यजुर्भिः आ०३।८।१ : १६

अग्निर्वायुः सूर्यो वषट् सं०७।३।१२।५; ३३४

अग्निर्विभ्राष्टिवसनः आ०१।१२।७ : १८८

अग्निर्वृत्राणि ब्रा०३।५।६।१ : २७, ३२५

अग्निर्हि वाजिनं ब्रा०३।११।६।१० : १७४

अग्निर्होता आ०३।३।१ : १५, १७५

अग्निर्होता गृहपतिः ब्रा०३।५।१२। ७ : ३१

अग्निर्होता निषसादा सं०१।३।१४।३ : ३००

अग्निर्होता नो अध्वरे ब्रा०३।६।४।१; ३७७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्निर्होता वेत्वग्निः ब्रा०३।५।४।१; २६
अग्निर्होत्रेणेदँ हविः ब्रा०३।५।१०।११ : ३०
अग्नि शुचिव्रततमः सं०१।५।५।११ : १०४
अग्निश्च जातवेदाश्च आ०१।९।१ : १८५
अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सं०४।७।६।७ : १५४
अग्निश्च मा मन्युश्च आ०१०।३११ : ३९५
अग्निश्च मे धर्मश्च मे सं०४।७।९।१० : १५४
अग्निश्च विष्णो तप ब्रा०२।४।३।९ : २२८
अग्निश्रियो मरुतो ब्रा० २।७।१२।९ : ९२
अग्निष्टोमः ब्रा०३।१०।१।१८१ : १६६
अग्निष्ट्वा वसुभिः आ०४।६।२ : ७६
अग्निष्वात्ताः ब्रा०२।६।१६।९ : २५६, ३१६
अग्निष्वात्तानृतुमतो ब्रा०२।६।१६। ११:२५७
अग्निस्तिग्मेन सं०४।६।१।२१ : १४८,२०८
अग्निस्ते तेजो मा सं०१।१।१०।१४ : ७
अग्निस्त्रीणि त्रि सं०३।२।११।७ : ३१९
अग्नीद्रौहिणौ पुरोडाशौ आ०४।४।३ : ७५
अग्नी रक्षाँ सि सेधति ब्रा०२।४।१।१६:२२५
अग्नीषोमयोरहं सं०१।६।२।१७, २० : ११
अग्नीषोमयोरहमुज्जिति सं०१।६।४।७ : १२
अग्नीषोमा चेति ब्रा०२।८।७।३० : २७४
अग्नीषोमाभ्याम् त्वा सं० १।१।८।६ : ६
अग्नीषोमा य आहुतिं ब्रा०२।८।७।२९:२७४
अग्नीषोमा यो अद्य ब्रा०२।८।७।२७ : २७३
अग्नीषोमावावह ब्रा० ३।५।३।८ : २६
अग्नीषोमाविदँ हविः ब्रा०३।५।१०।६ : ३०
अग्नीषोमाविमँ ब्रा०२।८।७।३१: २७४,३१०
अग्नीषोमा स ब्रा०३।५।७।५ : २७, ३१०
अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य ब्रा०२।८।७।
३२ : २७४, ३१०
अग्नीषोमौ प्रथमौ सं०३।५।१।४ : २९५
अग्नेः कृत्तिकाः शुक्रं ब्रा०१।५।१।१ : २१९
अग्नेः पक्षतिः सं० ५।७।२१।१ : ३५४
अग्नेः पुरीषमसि सं० ४।२।४।३ : ११७
अग्नेः पुरीषमसि देव सं०४।३।४।४ : १२५
अग्नेः पूर्वदिश्यस्य आ० १।१८।१ : १९२
अग्नेः स्विष्टकृतोऽहं सं०१।६।४।३ : १२
अग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्यया सं०१।६।२।
२४ : ११
अग्नेः स्विष्टकृतोऽहमुज्जिति सं०१।६।
४।११ : १२
अग्ने अग्निना संवदस्व आ०४।२८।२ : ८४
अग्ने अङ्गिरा शतं ते सं०४।२।१।७ : ११५
अग्ने अच्छा वदेह नः सं०१।७।१०।४ : ७१
अग्ने किँ शिल या सं०५।५।८-१०।९ : १६०
अग्ने गह्य या त सं०५।५।८-१०।८ : १६०
अग्ने गृहपते यस्ते सं०२।४।५।७ : २११
अग्ने गृहपतेसुगृहपति सं०१।६।६।११:१४,१०५
अग्ने गोभिर्न आ गहि सं०२।४।५।१ : २११
अग्ने जातान्प्र सं०४।३।१२।१ : १३०, ४०८
अग्ने जेता त्वं जय ब्रा०२।४।७।१० : २३४
अग्ने तमद्याश्वं न सं०४।४।४।२२ : १३४
अग्ने तव श्रवो वयो सं०४।२।७।७ : १२०
अग्ने तेजस्विन्तेजस्वी सं०३।३।१।१ : २८८
अग्ने त्री ते वाजिना सं०३।२।११।६ : ३१८
अग्ने त्वं नो अन्तमः सं०४।४।४।२७ : १३५
अग्ने त्वं पारया ब्रा०२।८।२।११ : २६३,
२९९, ३९०
अग्ने त्वँ सु जागृहि सं० १।२।३।३ : ४५
अग्ने त्वन्नो अन्तमः सं० १।५।६।७ : १०५
अग्ने त्वमस्म ब्रा० २।८।२।१० : २६३
अग्नेऽदब्धायोऽशीततनो सं०१।१।१३।१६ : ९
अग्ने दा दाशुषे रयिं सं०२।२।१२।२० : ३०९
अग्ने दिवो अर्णमच्छा सं०४।२।४।८ : ११७
अग्ने दुध्र या त सं०५।५।८-१०।७ : १६०
अग्ने देवाँ इहाऽऽवह ब्रा०३।११।६।६ : १७४
अग्ने नय सुपथा राये सं०१।४।४३।३ : ६७,
१८५, २६३, २९९, ३२४
अग्ने पवस्व स्वपा सं०१।६।६।१० : १४,
१०४, २४६, ३०१, ४०८
अग्ने पावक रोचिषा सं०१।५।५।९ : १०४,
१४७, ३०२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अग्ने पुरीष्याधिपा सं०४।२।५।२ : ११८
अग्ने पृथिवीपते ब्रा०३।११।४।२ : १७३
अग्ने प्रेहि प्रथमो सं०४।६।५।५ : १५१
अग्ने बाधस्व वि ब्रा०२।५।८।२८ : २४३
अग्ने बृहन्नुषसाम् सं०४।२।१।१२ : ११५
अग्ने भूरीणि तव सं०३।१।११।२६ : ३१८
अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभि न सं०४।२।१।६ : ११५
अग्ने महाँसि ब्राह्मण ब्रा०३।५।३।१ : २६
अग्ने यं यज्ञमध्वरं सं०४।१।११।१ : ३२२
अग्ने यत्ते दिवि वर्चः सं०४।२।४।९ : ११७
अग्ने यत्ते परँ हृन्नाम सं०४।४।७।२२ : १३६
अग्ने यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं सं०४।२।७।३ : १२०
अग्ने यदद्य विशो ब्रा०३।५।७।१८ : २९, ३२५, ३८०
अग्ने यशस्विन्यशसा सं०५।७।४-९।१ : १६३
अग्ने याहि दूत्यं ब्रा० २।८।६।१० : २७१
अग्ने युक्ष्वा हि ये सं०४।२।९।१८ : १२२
अग्ने यो नोऽभितो जनः ब्रा०२।४।१।३:२२५, ४०८
अग्ने यो नोऽभिदासतिः ब्रा०२।४।१।४:२२५, ३६३, ४०८
अग्ने रक्षाणो ब्रा०२।४।१।१७ : २२५
अग्नेरनीकमप आ सं०१।४।४५।४ : ६८
अग्ने रसेन तेजसा सं०१।४।४६।५ : ३०२
अग्नेरहं देवयज्यया सं०१।६।२।१८ : ११
अग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषम् सं०१।६।४।४,६ : १२
अग्नेरातिथ्यमसि सं०१।२।१०।१ : ४८
अग्नेरेतश्चन्द्रँ हिरण्यम् ब्रा०१।२।१।११ : ९८
अग्नेर्जनित्रमसि सं०१।३।२०।३ : ५४
अग्नेर्जिह्वाऽसि सुभूः सं०१।१।१०।१५ : ७
अग्नेर्भस्मासि सं०४।२।४।२ : ११७
अग्नेर्भस्मास्यग्नेः सं०१।२।१२।३२ : ५०,१००
अग्नेर्भागोऽसि दीक्षाया सं० ४।३।९।१ : १२८
अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य सं०४।७।१५।१ : ३५०
अग्नेर्यान्यसि सं०४।४।६।९ : १३६
अग्नेर्वर्म परिगोभिर्व्ययस्व आ०६।१।१८ : ३३
अग्नेर्वामपन्नगृहस्य सं०१।१।१३।१५ : ९
अग्नेर्वोऽपन्नगृहस्य सं०१।३।२५।२ : ५५
अग्नेर्वैश्वानरस्य च सं०४।२।९।२२ : १२०
अग्ने वन्यया त सं०५।५।८-१०।१० : १६०
अग्ने वाजजित् ब्रा०३।७।६।२६,३२ : ३६३
अग्ने वाजस्य गोमत सं०४।४।४।१६ : १३४
अग्ने विश्वेभिः सं०३।५।११।५ : ३२१
अग्ने वैश्वानराय सं०४।१।९।६ : ११३,११८
अग्ने व्रतपते त्वं सं०१।२।११।४ : ४९, ५३
अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि सं०१।५।१०।२ : १०, ८६, ३५८
अग्ने व्रतपते व्रत सं०१।६।६।१३ : १४, ८७
अग्ने शकेम ते वयं ब्रा०२।४।२।१२ : २२७
अग्ने शर्धमहते सौभगाय ब्रा०२।४।१।२ : २२५, २३७
अग्ने सहन्तमा भर सं०१।३।१४।१९ : ३०१
अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्धन् सं०४।६।५।७ : १५१
अग्नेस्तनूरसि वाचो सं०१।१।५।१० : ५
अग्नेस्तेजस्याः सं०१।८।११।२७, २८ : २०४
अग्नेस्त्वा मात्रया सं०२।३।१०।९ : २१०
अग्ने स्वाहा कृणुहि सं०४।१।८।१२ : ११२
अग्ने हँसिन्यत्रिणं ब्रा०२।४।१।१८ : २२५
अग्ने हव्यँ रक्षस्व सं०१।१।४।१७ : ४, ६
अग्राय स्वाहा ब्रा०३।१।५।३१ : २१८
अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो आ०१०।१९।१ : ३९४
अङ्काङ्कं छन्दः सं०४।३।१२।४५ : १३१
अङ्कुपं छन्दः सं०४।३।१२।२९ : १३०
अङ्कौ न्यङ्का वभितो सं०१।७।७।८ : ७०, ९१, ९५
अङ्गान्यात्मन्भिषजा ब्रा०२।६।४।१४ : २४७
अङ्गिने स्वाहा सं०७।५।१२।४७ : ३४२
अङ्गिरसां चतुर्थी सं०५।७।१७।९ : ३५४
अङ्गिरसो धिष्णियैः आ०३।८।५ : १६
अङ्गिरसो नः पितरो सं०२।६।१२।१७ : ३१६
अङ्गिरोभिरा गहि सं०२।६।१२।१६ : ३१६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अङ्गिरोभिर्देवेभि सं०७।१।१८।५ : ३२९
अङ्गिरोभ्यः स्वाहा सं०७।५।११।४५ : ३४१
अङ्गिरो यो द्वितीयस्यां सं०१।२।१२।८ : ४९
अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषो आ०१०।७१।१ : ४०३
अङ्गेभ्यः स्वाहा सं०७।३।१६।४८ : ३३६
अङ्गेभ्यो मे वर्चोदा सं०३।२।३।१० : २८३
अङ्गैर्यज्ञम् आ०३।४।५ : १५, १७५
अङ्घारिरसि बम्भारी सं०१।३।१६।६ : ५२
अचर्मकाय स्वाहा सं०७।५।१२।३६ : ३४२
अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान् आ०४।११।१५ : ८०
अचित्ती यच्चकृमा सं०४।१।११।८ : ३२३
अच्छा गिरो मतयो ब्रा०२।८।२।९ : २६३
अच्छायमेति शवसा सं०४।१।८। ४ : ११२
अच्छा वद तवसं ब्रा०२।४।५।१४ : २३१
अच्छिन्नो रायः सं०१।३।१८।९ : ५३, ५५
अच्युतक्षितये स्वाहा आ०१०।६७।५ : ४०२
अच्युतक्षिदसि दिवं सं०१।२।१२।३१ : ५०
अच्युतपाजा अग्नीत् आ०३।५।३ : १५, १७५
अच्युतमना उपवक्ता आ०३।५।४ : १५,१७५
अच्युतां बहुलाँ श्रियम् आ०३।११।१५ : २२
अज एकपादुदगात ब्रा०३।१।२।१९ : २१५
अजगरेण सर्पान् सं०७।३।१४।११ : ३३४
अजस्यैकपदः पूर्वे ब्रा०१।५।१।२३ : २२०
अजस्रं त्वाँ ब्रा०३।७।४।१४ : ३५७
अंजस्रमिन्दुमरुषं सं०३।२।१०।५ : १२३
अजस्रान्त्वा सं०१।४।३४।९ : ६५, १२७
अजा छन्दः सं०४।३।७।२३ : १३७
अंजामेकां लोहितशुक्ल आ०१०।१२।५ : ३९२
अजायैकपदे स्वाहा ब्रा०३।१।५।३६ : २१८
अजाश्वः पशुपा ब्रा०२।८।५।१८ : २६९
अजाऽसि रयिष्ठा सं०३।४।२।८ : २९२
अजा ह्यग्नेरजनिष्ट सं०४।२।१०।१२ : १२३
अजिरम् ब्रा०३।१०।१।१७० : १६६
अजिराप्रभव आ०१।१८।४ : १९२
अजिरासः ब्रा०३।१०।१।१६४ : १६६
अजीजनन्नमृतं ब्रा०१।२।१।४९ : १००
अजीजिपत वनस्पतयः सं०१।७।८।१८ : ७१
अजैदग्निः असनद्वाजं ब्रा०३।६।५।१ : ३७७
अजोऽभागस्तपसा तं आ०६।१।२२ : ३३
अजोऽस्यजास्मदघा आ०६।१०।१२ : ४१
अजोस्येकपा सं०१।३।१६।१५ : ५२
अञ्जन्ति यं प्रथमयन्तो आ०४।५।१९ : ७५
अज्यायो यवमात्रात् ब्रा०३।७।५।१४ : ३६०
अञ्छालभिः कपिञ्जलान् सं०५।७।१३।२ : ३५३
अञ्जन्ति त्वामध्वरे ब्रा०३।६।१।१ : ३७४
अञ्जये स्वाहा सं०७।३।१७।१३ : ३३६
अञ्जिसक्थ्याय स्वाहा सं०७।३।१७।२ : ३३६
अञ्ज्येताय स्वाहा सं०७।३।१७।१ : ३३६
अणुभिश्च महद्भिः आ०१।२।६ : १८२,१८८
अणोरणीयान्महतो आ०१०।१२।१ : ३९१
अतः परं नान्यदणीयसँ आ०१०।१।५ : ३८६
अतः समुद्रा गिरवश्च आ०१०।१२।३ : ३९१
अतिक्रामामि दुरितं यदेनः ब्रा०३।७।१२।१२ : २७२, ४०६
अतिताम्राणि वासाँसि आ०१।५।१ : १८३
अतिथेरातिथ्यमसि सं०१।२।१०।३ : ४८
अतिद्रवन् ब्रा०३।१०।१।१७५ : १६६
अतिद्रव सारमेयौ श्वानौ आ०६।३।४ : ३४
अति निहो अति सं० ४।१।७।६ : १११
अतिमुक्त्यै स्वाहा ब्रा०३।१।६।१० : २१९
अतिरात्रः ब्रा०३।१०।१।१८३ : १६६
अतिरात्रं वर्षन्पूर्तिः सं०२।४।७।७ : २११
अतिलोहिताना रुद्राणाँ आ०१।१७।८ : १९१
अतिलोहितीनाँ रुद्राणीनाँ आ०१।१७।१९ : १९२
अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन सं०४।२।६।११ : ११९, २६८
अतिशिष्टाय स्वाहा सं०७।३।२०।१४ : ३३७
अतृष्यँस्तृष्य ध्यायत् आ०१।११।१५ : १८७
अत्यँहाः सं०१।८।१३।२० : २०६
अत्यन्यानगां नान्यान् सं०१।३।१८।१ : ५६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अत्याशनादतीपानात् आ०१०।१।७८ : ३८९
अत्यासो न ये सं०४।३।१३।२३ : ३२६
अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्चात् आ०१।६।१ : १८३
अत्र पितरो यथाभागमन्दध्वम् सं०१।८।५।४ : २००, २८५
अत्र प्रावीर्मधुमाध्वीभ्यां आ०४।७।२ : ७६
अत्र रमेथां वर्ष्मन् सं०१।२।१३।७ : ५०
अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं सं०४।६।७।७ : ३४८
अत्राहगोरमन्वत ब्रा०१।५।८।३ : १५८
अत्रिणा त्वा क्रमे हन्मि आ०४।३६।१ : ८५
अत्वक्काय स्वाहा सं०७।५।१२।३४ : ३४२
अथ प्रस्तरं उभयस्य ब्रा०३।७।६।१३ : ३६२
अथर्व पितुं मे गोपाय ब्रा०१।२।१।६६ : १०१
अथर्वोपोत्तः सं०४।४।९।१७ : १३७
अथेमवस्य वर आ सं०१।२।३।१९ : ४५
अदन्तकाय स्वाहा सं०७।५।१२।२ : ३४२
अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वाँ सं०१।४।२४।१ : ६३, २३०
अदस्तमसि विष्णवे ब्रा०३।७।४।४८ : ३५९
अदाभ्यः पुर एताऽग्निः ब्रा०२।४।८।४ : २३५
अदारसृद्भवत देव ब्रा०३।७।५।२५ : ३६१
अदितिः पाशं प्र मुमोतु सं०३।१।४।११ : २८०
अदितिः षोडशाक्षरेण सं०१।७।११।१६ : ७२
अदितिँ शीर्ष्णा सं०५।७।१३।१० : ३५३
अदितिरसि सं०१।२।५।३ : ४६
अदितिरासादितः सं०४।४।९।१५ : १३७
अदितिर्देवा गन्धर्वा आ०१०।२८।१ : ३९५
अदितिद्यौरदितिः आ०१।१३।६ : १८८
अदितिर्न उरु ब्रा०३।१।३।११ : २१७, ३०३
अदितिर्वेद्या आ०३।८।९ : १६
अदितिस्ते विलं गृह्णातु आ०४।२।३४ : ७४, ११०
अदितिस्त्वा देवा सं०४।१।६।८ : ११०
अदित्याः सद आ सं०१।२।१०।८ : ४८,५२
अदित्याः सदोऽसि सं०१।२।१०।७ : ४८,५२
आदित्या उष्णीषमसि आ०४।८।५ : ७७
आदित्यास्त्वा धूपयन्तु सं०४।१।६।३ : ११०
अदितेऽनु मन्यस्व सं०२।२।४।६ : २०९
अदित्यै पाजस्यम् सं०५।७।१६।२ : ३५३
अदित्यै द्वादशी सं०५।७।२२।१२ : ३५४
अदित्यै भागोऽसि पूष्णे सं०४।३।९।५ : १२८
अदित्यै मह्यै स्वाहा सं०७।३।१५।८ : ३३५
अदित्यै रास्ना सं०१।१।२।१२ : ३, ७७,११०
अदित्यै सुमृडीकाय सं०७।३।१५।९ : ३३५
अदित्यै स्वाहा ब्रा०३।१।४।२४ : २१८,२१९ ३३५
अदीव्यंनृणं यदहं ब्रा०३।७।१२।७:३७१
अदुःखो: दुखचक्षुरिव आ०१।३।१० : १८३
अदो गिरिभ्यों अधि सं०२।५।६।११ : २४१
अदो यद्ब्रह्म विलवम् आ०१।२७।१९ : १९५
अद्भ्यः क्षीरं व्यपिवत् ब्रा०२।६।२।३ : २४५
अद्भ्यः परि प्रजाताः सं०१।१।८।३ : ६
अद्भ्यः पीपिहि आ०४।१०।५ : ७८
अद्भ्यः संभूतः आ०३।१३।१ : २४, ३८६
अद्भ्यः स्वाहा सं०१।८।१३।३९ : २०६, २१८, २२२, ३३८, ४०२
अद्भ्यस्तिरोधाऽजायत आ०१।३१।१ : १९६
अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षामि सं० १।३।२१।४ : ५४
अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो सं०३।३।६।१ : २९०
अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो मनो सं०१।३।२४।१२:५५
अद्या देवा उदिता सूर्यस्य ब्रा०२।८।७।५:२७२
अद्या नो देव सवितःब्रा०२।४।६।८:२३२,३९७
अद्रिरसि वानस्पत्यः स सं०१।१।५।११ : ५
अधर्माय स्वाहा आ०१०।६७।८ : ४०२
अधा यथा नः पितरः सं०२।६।१२।११: ३१६
अधा होता न्यसीदो ब्रा०३।७।१०।२ : ३७८
अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य सं०४।४।४।२३:१३४
अधि द्यौरन्तरिक्षं ब्रह्मणा सं०४।४।५।१७:१३५
अधिपतये स्वाहा ब्रा०३।१०।७।६ : १६८
अधिपतयो नाम स्थ सं०५।५।८-१०।२८:१६१
अधिपतिं मा कुरु सं०७।४।१६।५ : ३३८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अधिपतिरसि संं० ७।४।१६।४ : ३३८
अधिपतिरसि प्राणाय संं०४।४।१।१७:१३१
अधिपतिरहं प्रजानां संं०७।४।१६।६ : ३३८
अधिपतिरागतः संं०४।४।९।१० : १३७
अधिपतिश्च सं०१ ७।९।१७ : ७१
अधिपत्नी नामासि बृहती सं०५।५।८-१०। २२ : १६०
अधिपत्न्यसि बृहती दिक् सं०४।३।६।६ : १२७, १३२
अधि यदस्मिन्वाजिनीव सं०७।१।२०।७:३३०
अधिषवणमसि वानस्पत्यं सं०१।१।५।९ : ५
अधीहि भगवो ब्रह्म आ०९।१-५।१, : ३८५
अधो निष्टचा वितस्त्यान्ते आ०१०।१३।७:३९३
अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो सं०४।५।१।६:१४१
अध्रिगुश्चापापश्च ब्रा०३।६।६।२ : ३७७
अध्वरो यज्ञोऽयमस्तु देवा सं०३।१।९।४:२८१
अनक्षिकाय स्वाहा सं०७।५।१२।१० : ३४२
अनङ्गाय स्वाहा सं०७।५।१२।४८ : ३४२
अनड्वान् वयः पङ्क्तिः सं०४।३।५।१०: १२६
अनड्वाहमन्वारभामहे आ०६।१०।५ : ४०
अनन्तमव्ययं कविꣳ समुद्रे आ०१०।१३।६:३९३
अनन्तरिताः पितरः ब्रा०३।७।१४।१४ : ३७४
अनन्तामन्तादधिनिर्मितां ब्रा०२।८।८।११:२७४
अनन्यान्त्सोमपान्मन्यमानः सं०३।२।८।११ : २८७
अनपजय्याय स्वाहा ब्रा०३।१।५।१९ : २१८
अनभिहिताय स्वाहा सं०७।४।२२।४ : ३४१
अनमीवास इडचा मदन्तो ब्रा०२।८।७।१८:२७३
अनवस्ते रथम् ब्रा०२।८।४।७ : २६७, ३०५
अनर्वा प्रेहि घृतस्य सं०१।३।२१।१५ : ५४
अनवर्णे इमे भूमी आ०१।८।४ : १८४
अनशन्यवस्फूर्जन्दिद्युत् सं०२।४।७।६ : २११
अनस्थिकाय स्वाहा सं०७।५।१२।४४ : ३४२
अनागसस्त्वा वयमिन्द्रेण ब्रा०३।७।९।१:३६७
अनाज्ञातं यदाज्ञातम् ब्रा०३।७।११।२६ : ३७१
अनात्मने स्वाहा सं०७।५।१२।५० : ३४२
अनाद्याभ्यः स्वाहा ब्रा०३।१।४।३६ : २१८
अनाधृष्टमस्य नाधृष्यं सं०१।२।१०।१७ : ४८
अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीः सं०१।८।१२। २ : २०५
अनाधृष्यश्चा प्रतिधृष्य आ०३।५।५:१५, १७५
अनाधृष्या पुरस्तात् आ०४।५।२० : ७५
अनाधृष्याय त्वा वाताय आ०४।९।३ : ७८
अनाधृष्यो जातवेदा सं०४।१।७।७ : १११
अनानुजामनुजां माम् सं०४।३।११।९ : १२९
अनाभोगाः परं मृत्युम् आ०१।८।१२ : १८५
अनासिकाय स्वाहा सं०७।५।१२।८ : ३४२
अनिभृष्टमसि वाचो सं०१।८।१२।३ : २०५
अनु ते दायि मह ब्रा० २।७।५।२५ : २७०, ३०४, ३०५, ३१४
अनु त्वा मित्रावरुणा सं०१।४।३७।७:९२,९५
अनु त्वा रथो अनु मर्य्या सं०४।६।७।८:३४८
अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु सं०१।४।३७।६ : ९२,९५
अनु नोऽद्यानुमतिः आ०४।११।४: ७९,२१७, २२१, २२३, ३१९, ३४६, ३५०
अनुमत्यै स्वाहा ब्रा०३।१२।२।३, ९, १५, २१, २७, ३३, ३९ : २२२, २२३, २२४
अनुमन्ता ब्रा०३।१०।१।१०७ : १६५
अनु मन्यतामनुमन्यमाना सं० ३।३।११।१३ : ३१९
अनु मा सर्वो यज्ञो ब्रा० ३।७।१०।६ : ३६९.
अनु मे दीक्षापतिः सं०१।२।१०।१८ : ४८
अनुराधेभ्यः स्वाहा ब्रा०३।१।५।२ : २१८
अनुरूपाय स्वाहा सं०७।३।१८।१५ : ३३६
अनुरोहोऽसि सं० ४।४।१।२८ : १३१
अनुल्बणं वयत सं० ३।४।२।९ : २९२
अनुवञ्चते स्वाहा सं०७।४।२२।१४ : ३४१
अनुवर्षते स्वाहा सं०७।५।११।२६ : ३४१
अनुवाऽसि रात्रियै त्वा सं०४।४।१।८ : १३१
अनुवित्यै स्वाहा ब्रा०३।१२।२।३८ : २२२
अनुष्टुप् छन्दः सं०४।३।१।१९ : १२४, १२७, १३०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अनु स्वधामक्षरन्नापो ब्रा०२।८।३।१८ : २६६
अनूराधा नक्षत्रं सं० ४।४।१०।१५ : १३९
अनृणा अस्मिन्ननृणाः ब्रा०३।७।९।१८ : ३६८
अनृतात्सत्यमुपैमि ब्रा०१।२।१।३७ : १००
अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम् । अन्तः आ०३।११।१० : २२
अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम् । त्वष्टारम् सं० ३।११।३ : २१
अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम् । देवानां आ०३।११।४ : २१
अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै सं० ४।१।९।१५ : ११३, ११५
अन्तरस्मिन्निमे लोका ब्रा०२।८।८।२५ : २७५
अन्तराग्नी पशवो ब्रा०३।७।४।१० : ३५७
अन्तरात्मा मे आ० १०।६६।६ : ४०१
अन्तरा मित्रावरुणा सं० ५।१।११।६ : ३५१
अन्तरिक्षं गच्छ स्वाहा सं०१।३।२४।२ : ५५
अन्तरिक्षं च केवलम् ब्रा०३।१२।७।२ : १७८
अन्तरिक्षं चतुर्होता आ०३।७।४ : १६, १७६
अन्तरिक्षं छन्दः सं०४।३।७।१४ : १२७
अन्तरिक्षं त्वा दीक्षमा ब्रा०३।७।७।१८ : ३६५
अन्तरिक्षं दीक्षा ब्रा० ३।७।७।११ : ३६५
अन्तरिक्षं पवित्रेण आ०३।८।१९ : १६
अन्तरिक्षं पुरितता सं०५।७।१६।५ : ३५३
अन्तरिक्षं म उर्वंतरं आ०४।४२।११ : ८७
अन्तरिक्षँ शान्तं आ० ४।४२।२६ : ८८
अन्तरिक्षँ समित् आ० ४।४१।२,१० : ८६
अन्तरिक्षमसि सं० ४।४।६।१५ : १३६
अन्तरिक्षमस्यग्नौ ब्रा० ३।११।१।८ : १७०
अन्तरिक्षमाऽक्रमिषं सं० ५।७।१।२४ : १६२
अन्तरिक्षमात्मा आ०३।४।४ : १५, १७५
अन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सं० ४।४।७।५ : १३६
अन्तरिक्षस्य त्वा द्रविणे सादयामि सं०४।४।७।१२ : १३६
अन्तरिक्षस्य त्वा लोके आ०६।७।१६ : ३८
अन्तरिक्षस्य त्वा साना सं०१।३।१९।१५ : ५३
अन्तरिक्षस्य यान्यसि स०४।४।६।१३ : १३६
अन्तरिक्षस्यान्तर्धिरसि आ०४।५।३४ : ७६
अन्तरिक्षाद्दिवँ संतनु ब्रा०१।५।७।११ : १५८
अन्तरिक्षाय त्वा सं०१।१।११।५ : ८, १३६
अन्तरिक्षाय स्वाहा सं०१।८।१३।३४ : २०६, ३२८, ३४१, ४०२
अन्तरिक्षेणत्वोपयच्छामि आ०४।८।२० : ७८
अन्तरितँ रक्षोऽन्तरिता सं०१।१।८।११ : ६
अन्तरेणानूकाशम् सं० ५।७।१२।६ : ३५३
अन्तश्चरति भूतेषु आ० १०।६८।२ : ४०२
अन्ताय स्वाहा सं०७।२।२०।१० : ३३३
अन्ति दूरे सतो अग्ने ब्रा०२।४।२।८ : २२६
अन्त्यश्च सं० १।७।९।१४ : ७१
अन्धाहे स्थूरगुदा सं० ५।७।१७।२ : ३५३
अन्धो जागृविः ब्रा०३।१०।८।८ : १६८, १७४
अन्धो मणिमविन्दत् आ०१।११।१२ : १८७
अन्नं कृषिर्वृष्टिर्वषट् सं०७।३।१२।७ : ३३४
अन्नं प्राणमन्नमपानम् ब्रा०२।८।८।६ : २७४
अन्नँ सप्तहोता आ० ३।७।७ : १६, १७६
अन्नँ साम्राज्यानाम् सं० ३।४।५।११ : २९३
अन्नपतेऽन्नस्य नो देहि सं० ४।२।३।१ : ११६, १७३
अन्नमयप्राणमय आ० १०।६६।१४ : ४०१
अन्नमावसथीयमभि ब्रा० ३।७।४।१५ : ३५८
अन्नवान् ब्रा० ३।१०।१।१५२ : १६६
अन्नात्परिस्रुतो रसं ब्रह्मणा ब्रा०२।६।२।४:२४५
अन्नाद्याय त्वा सं० १।७।९।३१ : ७१
अन्नाद्वै प्रजाः प्रजायन्ते आ० ८।२।१ : ३८४
अन्नाय त्वा सं० १।७।९।३० : ७१
अन्नेन गयः सं० ४।४।८।९ : १३७
अन्यकृतस्यैनसोऽवय आ०१०।५९।५ : ४००
अन्यमस्मद्भिया इयम् सं०२।१।११।१३ : ३१५
अन्यादृङ च सं० १।८।१३।८ : २०६
अन्या वो अन्याम् सं०४।२।६।९ : ११९,२६८
अन्योन्यन्तु न हिँ स्रातः आ०१।६।२ : १८३
अन्वग्निरुय ब्रा०१।२।१।५९ : १०१,१०७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अन्वग्निः ब्रा० १।२।१।५९ : १०१,१०७
अन्वह मासा सं० १।७।१३।१ : ३०५
अन्वितिरसि सं० ४।४।१।३ : १३१
अन्विदनु आ०४।११।५ : ७९, २१७,२२१, २२३,३१९,३४६,३५१
अन्वेति परिवृत्यास्तः आ० १।१०।१० : १८६
अह्ने स्वाहा मते ब्रा० ३।१।६।८ : २१९,३२८
अप आस्येन सं० ५।७।१२।२ : ३५३
अपकाम ँ स्यन्दमाना सं० ५।७।१।७ : १६२
अपचितिः ब्रा० ३।१२।९।१२ : १८१
अप जन्यं भयं ब्रा० ३।७।७।४७ : ३६६
अपद्यमानः पृथिव्याम् आ० ४।३।१० : ७४
अपद्यमाना सं० ४।१।६।१८ : १११
अप नः शोशुचत् आ० ६।१०।४ : ४०,४१
अपनह्यामि ते ब्रा० २।४।२।६ : २२६
अपनुत्तौ शण्डा ब्रा० १।१।१।२८ : ५८
अप पाप्मानं भरणीः ब्रा० ३।१।२।२७ : २१६
अप प्राच इन्द्र ब्रा० २।४।१।६ : २२५
अपभरणीभ्यः ब्रा० ३।१।५।५१ : २१९
अपभरणीर्नक्षत्रं सं० ४।४।१०।२७ : १३९
अपमृत्युमपक्षुधम् ब्रा० ३।१०।८।४ : १६८
अपरिमितानां ब्रा० ३।७।४।२७ : ३५८
अपलालपते स्वाहा आ० ६।२।७ : ३४
अपश्यं गोपामनिपद्यमानम् आ० ४।७।१ : ७६
अपश्यते स्वाहा सं० ७।५।१२।२२ : ३४२
अपश्याम युवतिम् आ० ६।१२।१ : ४२
अपस्पिन्व सं० ४।३।४।१६ : १२६
अपहतोऽररुः सं० १।१।९।५,९,१३ : ६
अपां क्षया ऋतस्य ब्रा० ३।७।९।२ : ३६७
अपां क्षये सीद सं० ४।३।१।९ : १२४
अपां चतुर्थी सं० ५।७।२१।४ : ३५४
अपां त्वा ज्योतिषि सं० ४।३।१।४ : १२३
अपां त्वा पाथसि सं० ४।३।१।१५ : १२४
अपां त्वा पुरीषे सं० ४।३।१।१३ : १२४
अपां त्वा भस्मन् सं० ४।३।१।३ : १२३
अपां त्वाऽयने सं० ४।३।१।५ : १२३
अपां त्वायो नौ सं० ४।३।१।१४ : १२४
अपां त्वा सदने सं० ४।३।१।११ : १२४
अपां त्वा सधस्थे सं० ४।३।१।१२ : १२४
अपां त्वेमनत् सं० ४।३।१।१ : १२३
अपां त्वोद्मन् सं० ४।३।१।२ : १२३
अपां नपादा सं० २।५।१२।१५ : ३१३
अपां नप्त्रे स्वाहा सं० १।८।१६।२१ : २०७
अपां पतिरस्यपः सं० १।८।११।३ : २०३, २०४
अपां पुष्पम् ब्रा०३।७।१४।४,५ : ३७३,३७४
अपां पूर्वा अषाढाः ब्रा० १।५।१।१८ : २२०
अपां पृष्ठमसि योनिः सं० ४।२।८।३ : १२१
अपां पृष्ठमसि सप्रथा सं० १।४।३।३ : १०८
अपां पेरुरसि सं० १।३।२१।५ : ५४
अपां मेध्यं यज्ञियं ब्रा० ३।७।४।२६ : ३५८
अपां मोदाय सं० ७।१।१४।४ : ३२७,३२८
अपां य ऊ ब्रा० २।७।७।३३ : ९१
अपां यो द्रवणे रसः ब्रा० २।७।७।३२ : ९१
अपां यो मध्यतो ब्रा० २।७।७।३४ : ९१
अपां यो यज्ञियो ब्रा० २।७।७।३५ : ९१
अपा ँ रसम् सं० १।७।१२।९ : ७३
अपा ँ सधिषि सं० ४।३।१।१० : १२४
अपाख्यात्रे स्वाहा आ० ६।२।५ : ३३
अपागहत आ० १।११।८ : १८७
अपाग्ने ऽग्निम् सं० १।१।७।२ : ५
अपादकाय स्वाहा सं० ७।५।१२।१६ : ३४२
अपादाशो मनः ब्रा० ३।१०।८।११ : १६८
अपानं मे सं०४।३।४।१२ : १२६,१२७,१३६
अपान ँ संघत्तं ब्रा० १।१।१।१५ : ५७
अपानाद् व्यान ँ ब्रा० १।५।७।३ : १५८
अपानाय त्वा सं० १।१।६।९ : ५,५९,१५९, ३४२
अपानाय मे सं० ३।२।३।३ : २८२
अपानाय स्वाहा आ० ४।५।६ : ७५,८१, ३२९,३४०
अपानो यज्ञेन सं० १।७।९।२० : ७१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अपान्नपादाशु संं० १।७।७।६ : ७०
अपाम सोमममृता संं० ३।२।५।९ : २८५
अपामिदं संं० ४।६।१।११ : १४७
अपामोषधीना॑ं संं० १।८।११।२९ : २०४, २०५
अपाश्न्युष्णिमपा आ० १।१।६ : १८१
अपाश्रुष्णिमपा आ० १।२१।४ : १९३
अपिजश्च संं० १।७।९।८ : ७१
अपीपरो माऽह्नो आ० ४।१०।२७ : ७९
अपीपरो मा रात्रिया आ० ४।१०।२८ : ७९
अपूतपा आधूयमानः संं० ४।४।९।१९ : १३७
अपूपवानक्षीरवान् आ० ६।८।३ : ३९
अपूपवान्घृतवा॑ं आ० ६।८।१ : ३८
अपूपवान्दधिवान् आ० ६।८।४ : ३९
अपूपवान्मधुमान् आ० ६।८।५ : ३९
अपूपवान्शृतवान् आ० ६।८।२ : ३९
अपेत वीत वि च सर्पतातो आ०६।६।४ : ३७
अपेत वीत वि च ब्रा०१।२।१।४१ : १०० ११७,१९५
अपेन्द्र द्विषतो मनो संं० ३।५।८।३ : २९७
अपैतद्दूह यदिहाविभः पुरा आ० ६।१।३ : ३२
अपैतु मृत्युः ब्रा० ३।७।१४।१५ : ३७४, ३९८
अपो अन्वचारिष॑ं संं० १।४।४५।१७ : ६९, २४९, ३०२
अपो देवीरुपसृज संं० ४।१।२।१६ : १०७
अपो यूषेण संं० ५।७।२०।३ : ३५४
अप्रतिधृष्याय त्वा आ० ४।९।४ : ७८
अप्रस्र॑ंसाय यज्ञस्य ब्रा० ३।७।४।३५ : ३५८
अप्राणते स्वाहा संं० ७।५।१२।१८ : ३४२
अप्राणाय स्वाहा संं० ७।५।१२।४ : ३४२
अप्सरसो संं० ५।७।१५।७ : ३५३
अप्सरासु च या आ० १०।४२।२ : ३९८
अप्सु धौतस्य संं० ३।२।५।२८ : २८६
अप्सु मे सोमो ब्रा० २।५।८।१४ : २४२
अप्सुषदसि संं० ४।४।७।६ : १३६
अप्सुषदे वद् संं० ४।६ १।१४ : १४८
अप्स्वग्ने संं० ४।२।३।७ : ११६, ३२४
अप्स्वन्तरमृतमप्सु संं० १।७।७।४ : ६९
अबद्धं मनो ब्रा० ३।१।१।११ : २७९
अबोध्यग्निः समिधा संं० ४।४।४।५ : १३३
अब्जा असि संं० २।४।८।८ : २१२
अभि क्रत्वेन्द्र संं० ७।४।१५।४ : ३३८
अभि क्रन्द संं० ३।१।११।२४ : ३१८
अभि गोत्राणि संं० ४।६।४।७ : १५०, २६५
अभिजयन् ब्रा० ३।१०।१।१३८ : १६६
अभिजानन् ब्रा० ३।१०।१।५ : १६५
अभिजित् ब्रा० ३।१०।१।१४९ : १६६
अभिजित्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१९ : २१७, २१८, २१९
अभिजिदसि युक्त संं० ४।४।१।१६ : १३१
अभितपत् ब्रा० ३।१०।१।७४ : १६५
अभितपन् ब्रा० ३।१०।१।२५ : १६५
अभितिष्ठ ब्रा० २।४।२।२३ : २२७
अभि त्यं देव॑ं संं० १।२।६।२ : ४६
अभि त्वा देव संं० ३।५।११।९ : ३२२
अभि त्वा वर्चसा ब्रा० २।७।१५।१२ : ९४
अभि त्वा शूर संं० २।४।१४।६ : ३१२
अभिधा असि संं० ७।१।११।३ : ३२७
अभिधून्वताम् आ० १।१५।५ : १९०
अभिन्नो घर्मो संं० १।५।१०।६ : १०
अभिप्रेहि ब्रा० २।७।८।१ : ९१, ९५
अभिभुवे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।५ : १६८
अभिभूतिरहम् ब्रा० २।५।७।२ : २४१
अभिभूरग्निः ब्रा० २।४।७।२९ : २३५
अभिभूरस्यभिभूरह॑ं संं० १।६।२।३ : ११
अभिलालपते स्वाहा आ० ६।२।६ : ३३
अभिवर्तः संं० ४।३।८।६ : १२८
अभिवर्षते संं० ७।५।११।२३ : ३४१
अभिशास्ता ब्रा० ३।१०।१।१०६ : १६५
अभिषूयमाणा ब्रा० ३।१०।१।९५ : १६५
अभिष्टितो वरुणस्य संं० १।४।४५।३ : ६८
अभिसिघ्मो ब्रा० २।८।४।१२ : २६७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अभिस्तृणीहि ब्रा० ३।७।५।२८ : ३६१
अभिहिताय स्वाहा सं० ७।४।२२।३ : ३४१
अभीदं महिना आ० ४।३।६ : ७४,११०
अभीवृतं कृशनैः ब्रा० २।८।६।२ : २७०
अभी षु णः आ० ४।४२।१७ : ८८
अभूत्मम सुमतौ सं० ४।३।११।१० : १३०
अभूदिदं विश्वस्य सं० ४।२।९।२१ : १२२
अभूद्देवः ब्रा० ३।७।१३।१० : ३७३
अभ्यस्थाद्विश्वा सं० ४।२।८।१ : १२१
अभ्यावर्तध्वम् सं० ५।७।४-९।४ : १६३
अभ्यावर्तस्व पृथिवी सं० ४।२।७।२ : १२०
अभ्रयन्ती सं० ४।४।५।१२ : १३५
अभ्रसनिरसि सं० ४।४।६।५ : १३६
अभ्रिरसि सं० १।३।१४।२ : ५०,७३,१०६
अमज्जकाय स्वाहा सं० ७।५।१२।४६ : ३४२
अमनसे स्वाहा सं० ७।५।१२।२६ : ३४२
अमर्त्यस्य ते होतः सं० १।६।२।९ : ११
अमा ँ सकाय सं० ७।५।१२।४० : ३४२
अमावास्यायै ब्रा० ३।१।५।५४ : २१९
अमावास्या सुभगा ब्रा० ३।७।५।२७ : ३६१
अमी य ऋक्षा आ० १।११।५ : १८६
अमी ये सुभगे आ० २।६।३ : ४०९
अमुखाय स्वाहा सं० ७।५।१२।६ : ३४२
अमुतो जेतुमिषु आ० १।४।४ : १८३
अमुत्र भूयादध सं० ४।१।७।९ : १११,३९८
अमुमाहुः परं आ० १।८।११ : १८५
अमुष्मै कामाय सं० ७।५।१३।४ : ३४२
अमुष्य त्वा प्राणे आ० ४।१०।१८ : ७९
अमूं यस्यां ब्रा० ३।७।४।४५ : ३५९
अमूनादयते आ० १।३।६ : १८२
अमूनि नक्षत्राणि आ० १।१४।५ : १८९
अमृण्मयं देवपात्रं ब्रा० ३।७।४।३७ : ३५९
अमृतः ब्रा० ३।१०।१।१२८ : १६५
अमृतम् ब्रा० ३।१०।१।६७ : १६५
अमृतमसि युष्टिरसि सं० १।७।९।३४ : ७१
अमृतमसि मृत्योर्मा सं० १।८।१४।२ : २०६
अमृतमेम्य ब्रा० ३।१२।९।७ : १८०
अमृतापिधानम् आ० १०।६९।१४ : ४०३
अमृतोपस्तरणम् आ० १०।६९।७ : ४०२
अमोचि यक्ष्मात् ब्रा० २।५।६।६ : २४०
अम्बा सं० ४।४।५।९ : १३५
अम्बायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३ : २१७
अम्बे सं० ७।४।१९।१,५,७ : ३३९,३४०
अम्भः स्थाम्भो सं० १।५।६।२ : १०४
अम्भस्य पारे आ० १०।१।१ : ३८५
अम्भोभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।९ : ३३८
अयं कृत्लुरगृभीतो ब्रा० २।४।७।१५ : २३४
अयं ते योनिः ब्रा० १।२।१।४० : १००
१०४,११७,१५७,२४३
अयं दक्षिणा सं० ४।३।२।२ : १२४,१३३
अयं नो अग्निः सं० १।३।१७।३ : ५२,३०२
अयं नो नभसा सं० ३।३।८।५ : २९१
अयं नो राजा सं० १।८।९।१ : २०२
अयं पयः सोमं ब्रा० ३।७।४।४९ : ३५९
अयं पश्चाद्विश्व सं० ४।३।२।३ : १२४,१३३
अयं पितृणाम् ब्रा० ३।७।४।१३ : ३५७
अयं पुरो भुवः सं० ४।३।२।१ : १२४
अयं पुरो हरिकेशः सं० ४।४।१।१ : १३२
अयं प्राणश्च ब्रा० ३।७।४।३२ : ३५८
अयं मित्रो नमस्य ब्रा० २।८।७।१७ : २७३
अयं यः श्वेतो आ० ३।११।२५ : २३
अयं यज्ञः ब्रा० ३।७।६।२४ : ३६३
अयं यज्ञो वर्धतां सं० ३।१२।१।१२ : २२१,
२३९
अयं वां परि सं० ३।३।११।२ : ३१९
अयं वां मित्रावरुणा सं० १।४।५।१ : ६०
अयं वेदः पृथिवीम् ब्रा० ३।७।६।२३ : ३६३
अयं वेनश्चोदयत् सं० १।४।८।१ : ६०
अयं वै त्वम् आ० ६।१।२३ : ३३
अयं श्रृण्वे अध ब्रा० २।८।३।१७ : २६५
अय ँ संवत्सरः आ० १।१४।८ : १८९
अय ँ सो अग्निः सं० ४।२।४।७ : ११७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अयक्ष्माय त्वा सं० ४।१।५।६ : १०९
अयक्ष्मा वः ब्रा० ३।७।४।४१ : ३५९
अयमग्निः श्रेष्ठ संं० १।५।१०।५ : १०५
अयमग्निः सहस्रिणो संं० ४।४।४।३ : १३३, ३१४
अयमग्निरुरुष्यत् संं० ३।५।११।३ : ३२१
अयमग्निर्वीरतमो संं० ४।७।१३।९ : १५७
अयमिह प्रथमो संं० १।५।५।४ : १०४
अयमुत्तरात्संयत् संं० ४।४।१।४ : १३३
अयमुपर्यर्वाग् संं० ४।४।१।५ : १३३
अयमुष्य प्र संं० ३।५।११।२ : ३२१
अयाडिन्द्रस्य ब्रा० ३।५।७।१६ : २८
अयाडिन्द्राग्नियोः ब्रा० ३।५।७।१५ : २८
अयाण्महेन्द्रस्य ब्रा० ३।५।७।१७ : २९
अया ते अग्ने संं० १।२।१४।१५ : ३००
अयावाः संं० ४।४।७।२४ : १३६
अयाविष्ठा जनयन् संं० १।७।१२।११ : ७३
अयास्य उद्गाता आ० ३।५।६ : १५,१७६
अयुक्त सप्त ब्रा० २।४।५।११ : २३१
अयुक्ताय स्वाहा संं० ७।४।२२।६ : ३४१
अयुताय स्वाहा संं० ७।२।२०।३ : ३३३
अयोध्येवदुर्मद ब्रा० २।५।४।८ : २३८
अरण्यं जाम्बीलेन संं० ५।७।११।५ : ३५३
अरण्यान्यरण्यान्यसौ ब्रा०२।५।५।१६ : २४०
अरण्याय स्वाहा संं० ७।१।१७।१९ : ३२८
अरा इवेदचरमा ब्रा० २।८।५।२४ : २७०
अरातीयन्तम् संं० ३।१।४।१२ : २८०
अरिक्ताय स्वाहा संं० ७।३।२०।१९ : ३३७
अरिष्टो राजन् ब्रा० ३।७।१३।९ : ३७३
अरुणः ब्रा० ३।१०।११।४५ : १६६
अरुणम् ब्रा० ३।१०।१।७१ : १६५
अरुणं त्वा वृकम् ब्रा० २।७।१५।१९ : ९४
अरुणरजाः ब्रा० ३।१०।११।४६ : १६६
अरुणाय स्वाहा संं० ७।३।१८।५ : ३३६
अरुणाश्वा इहाऽऽगताः आ० १।१२।९ : १८८
अरुणैताय स्वाहा संं० ७।३।१७।१८ : ३३६
अरुन्धतीभ्यः स्वाहा ब्रा०३।१।४।३८ : २१८
अरेतस्काय स्वाहा संं० ७।५।१२।२८ : ३४२
अर्कः पवित्रँ ब्रा० ३।७।९।२० : ३६८
अर्कश्चक्षुस्तदसौ ब्रा० १।१।७।४ : १०२
अर्चामि ते सुमतिं संं० १।२।१४।८ : ३००
अर्चिरसि शाचिरसि आ० ४।५।१७ : ७५
अर्चिषे त्वा आ० ४।३।२ : ७४
अर्चिस्त्वाऽर्चिषि संं० १।१।१०।२२ : ८
अर्जुनाय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।२१ : १६८
अर्णवे सदने सीद संं० ४।३।१।६ : १२४
अर्येतः स्थापोदेवीः संं० १।८।११।१ : २०२
अर्धमासाः परुँषि संं० ४।२।१२।४ : ३५२
अर्धमासाः स्थ ब्रा० ३।११।१।१७ : १७१
अर्धमासानां तृतीयः संं० ५।७।१८।६ : ३५४
अर्धमासा मासा आ० १०।१।९ : ३८६
अर्धमासा मुहूर्ताः आ० १।८।२ : १८४
अर्धमासेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।६।४ : २१९, ३२८
अर्बुदाय स्वाहा संं० ७।२।२०।६ : ३३३
अर्यमणं बृहस्पतिम् संं० १।७।१०।६ : ७१
अर्यमाऽऽयाति संं० २।३।१४।१९ : ३११
अर्यम्णः पूर्वेफल्गुनी ब्रा० १।५।१।९ : २१९
अर्यम्णे स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३९ : २१८
अर्यम्णोऽष्टमी संं० ५।७।२२।८ : ३५४
अर्वाङ् यज्ञः संं० ७।३।११।१ : ३३३
अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो संं०४।७।१४।१० : १५७, २२८
अर्वाऽसि सप्तिरसि संं० १।७।८।५ : ७०
अर्हन्बिभर्षि सायकानि आ० ४।५।३८ : ७६, २७१,२७२
अलक्ष्मीर्मे नश्यतु आ० १०।१।६३ : ३८८
अलोमकाय स्वाहा संं० ७।५।१२।३२ : ३४२
अलोहिताय स्वाहा संं०७।५।१२।३८ : ३४२
अवकाभिः शर्कराम् संं० ५।७।११।८ : ३५३
अवक्रन्दते स्वाहा संं० ७।१।१९।४ : ३२९
अवक्रन्देन ताल्वम् संं० ५।७।११।१० : ३५३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अवटचाभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।४ : ३३७
अवतं मा समनसौ ब्रा० २।४।२।१३ : २२७
अवतत्य धनुस्त्वँ सं० ४।५।१।१११ : १४२
अवतान्मा नाथितम् सं० १।२।१२।३ : ४९
अवतान्मा व्यथितम् सं० १।२।१२।४ : ४९
अवते हेडो ब्रा० २।७।१६।१३ : ९५, २६२,३०३,३१३,३२४,४०७
अवदते स्वाहा सं० ७।५।१२।२० : ३४२
अव द्रप्सो आ० १।६।४ : १८४
अवधिष्मरक्षः सं० १।८।७।१४ : २०२
अवधूतँ रक्षो सं० १।१।५।७ : ५
अवन्तीः स्था सं० ७।४।१२।१० : ३३७
अवपतन्तानां रुद्राणाँ आ० १।१७।१० : १९१
अवपतन्तीनाँ रुद्राणीनाँ स्थाने आ० १।१७।२१ : १९२
अवपतन्तीरवदन्दिव सं० ४।२।६।१७ : १२०
अवपन्नेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।१०,११ : ३३७
अवप्रयन्त्समुद्रो सं० ४।४।९।३१ : १३७
अवबाढो वलगः सं० १।३।१५।३ : ५१
अवभृथ निचङ्कुण सं० १।४।४५।८ : ६९, २४९
अवयासाय स्वाहा सं० १।४।३५।६ : ६५, ३५५
अवर्ष्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१२ : ३३७
अवसानपतिभ्यः आ० १०।६७।१४ : ४०२
अवसानेभ्यः स्वाहा आ० १०।६७।१३ : ४०२
अवसृज पुनरग्ने आ० ६।४।६ : ३५
अवसृष्टः परापत ब्रा० ३।७।६।४५ : ३६४
अवसृष्टा परा पत सं० ४।६।४।१३ : १५१
अवस्थावा नामा सं० ५।५।८-१०।२१ : १६०
अवस्थावानो नाम सं० ५।५।८-१०।२७ : १६१
अवस्फूर्जन्दिद्युत् सं० २।४।७।१० : २११
अवस्यवे त्वा आ० ४।९।५ : ७८
अवस्युरसि दुवस्यान् सं० १।३।१६।७ : ५२
अवस्युरसि दुवस्वाञ्छंभूर्मयो सं० ४।७।१२।११ : १५६
अवान्तर दिशाभ्यः सं० ७।१।१५।१३ : ३२८
अवारइक्षवः सं० ७।३।१६।९ : ३३५
अवाहं बाध ब्रा० ३।७।६।१५ : ३६२
अविर्न मेषो ब्रा० २।६।४।११ : २४७
अविष्टं धीष्वश्विना ब्रा०२।४।३।१८ : २२८
अवीवृधं वो सं० ३।१।८।२ : २८१
अवेष्टा दन्दशूकाः सं० १।८।१४।४ : २०६
अवोचाम कवये सं० ४।४।४।६ : १३४
अव्यक्तभावैः आ० १०।६६।४ : ४०१
अश सद्ब्रह्मणः ब्रा० ३।१२।९।१० : १८१
अशनिं मस्तिष्केण सं० ५।७।१२।११ : ३५३
अशीत्यै स्वाहा सं० ७।२।१७।८ : ३३२
अशीर्षकाय स्वाहा सं० ७।५।१२।१४ : ३४२
अश्रृण्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।२४ : ३४२
अश्रृतासः श्रृतासश्च आ० १।२७।१३ : १९५
अश्मँ स्ते क्षुदमुं सं० ४।६।१।१२ : १४७
अश्मन्नूर्जं पर्वते सं० ४।६।१।११ : १४७
अश्मन्वती रेवतीः आ० ६।३।१० : ३४, ३५,४०
अश्मा च मे सं० ४।७।५।६ : १५३
अश्याम तं कामम् ब्रा० ३।१२।१।२ : २२१, ३०१
अश्वँ हि भूरिदावत्तरा सं०१।१।१४।२ : २९८
अश्रुभिः पृष्वाम् सं० ५।७।२०।७ : ३५४
अश्वक्रान्ते रथक्रान्ते आ० १०।१।५१ : ३८८
अश्वत्थाद्धव्यवाहाद्धि ब्रा० १।२।१।२० : ९९
अश्वत्थे वो सं० ४।२।६।५ : ११९
अश्वयुग्भ्याँ स्वाहा ब्रा० ३।१।५।४७ : २१९
अश्वयुजौ नक्षत्रम् सं० ४।४।१०।२६ : १३९
अश्वश्छन्दः सं० ४।३।७।२४ : १२७
अश्वाजनि वाजिनि सं० १।७।८।४ : ७०
अश्वायन्तो गव्यन्तो ब्रा० २।५।८।३२ : २४४
अश्वावततीँ सोमवतीम् सं० ४।२।६।१४ : ११९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अश्वावतीर्गोमतीः ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।२८ : २७८
अश्वावतीँ सोमवतीम् ब्रा० २।८।४।२८ : २६८
अश्विना गोभिः ब्रा० २।६।१३।७ : २५४
अश्विना घर्मं आ० ४।९।१७ : ७८
अश्विनाऽध्वर्यू आ० ३।३।२ : १५,१७५
अश्विना नमुचेः ब्रा० २।६।१२।५ : २५४
अश्विना पिवतँ ब्रा० २।७।१२।३ : ९२
अश्विना भेषजं ब्रा० ३।६।१२।१० : २५४
अश्विना यज्ञम् ब्रा० २।५।४।१२ : २३९
अश्विना वँ साम्याम् सं० ५।७।१३।९ : ३५३
अश्विनावकसे ब्रा० २।४।३।१७ : २२८
अश्विना हविः ब्रा० २।६।१३।१ : २५४
अश्विनोः प्राणोऽसि सं० २।३।१०।२ : २०९
अश्विनोरश्वयुजौ ब्रा० १।५।१।२६ : २२०
अश्विनौ देवता सं० ३।१।६।५ : २८०
अश्विनौ द्वयक्षरेण सं० १।७।११।२ : ७२
अश्विभ्यां चक्षुः ब्रा० २।६।४।१० : २४७
अश्विभ्यां पिन्वस्व आ० ४।८।१२ : ७७
अश्विभ्याँ स्वाहा ब्रा०३।१।५।४६ : २१९
अश्वेन च रथेन सं० ४।४।८।१८ : १३७
अश्वो घृतेन सं० ५।१।११।१० : ३५२
अश्वो रूपं कृत्वा ब्रा० १।२।१।१२ : ९८
अषाढं युत्सु ब्रा० ३।४।३।२० : २२८,२६५
अषाढा नक्षत्रं सं० ४।४।१०।१९ : १३९
अषाढा नक्षत्रमापो सं० ४।४।१०।१८ : १३९
अषाढाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।५।१३,१८ : २१८
अषाढाऽसि सं० ४।२।९।५ : १२२
अष्टयोनीमष्ट आ १।१३।१,३ : १८८
अष्टयोन्यष्ट आ० १।१३।२ : १८८
अष्टा चक्रा नवद्वारा आ० १।२७।८ : १९५
अष्टादशभ्यः सं० ७।२।१३।९,१८ : ३३१
अष्टानवत्यै स्वाहा सं० ७।२।१३।११ : ३३१
अष्टाभ्यः शतेभ्यः सं० ७।२।१९।९ : ३३३
अष्टाभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१३।४,८ : ३३१,३३२
अष्टौ देवा वसवः ब्रा० ३।१।२।१५ : २१५
अष्टौ पुत्रासो आ० १।१३।७ : १८८
अष्ठी वद्भ्याँ सं० ७।३।१६।२९ : ३३५
असंख्याताः आ० १।१२।३ : १८७
असंमृष्टो जायसे ब्रा० २।४।३।७ : २२८
असंमृष्टोऽसि सं० १।३।१६।१२ : ५२
असञ्जजान सत ब्रा० ३।१४।९ : २७६
असतः सद्ये आ० १।११।४ : १८६
असदत्र सुवीर्यम् सं० १।८।२२।१३ : ३०६
असद्वा इदमग्र आ० ८।७।१ : ३८४
असन्नेव स भवति आ० ८।६।१ : ३८४
असवे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१ : १६८
असावि सोम सं० १।४।३९।१ : ६६
असावेहि आ० ४।८।४ : ७७
असितं ते निलयनम् ब्रा० २।४।४।३ : २३०
असितज्ञवे स्वाहा सं० ७।३।१७।१५ : ३३६
असितवर्णा हरयः सं० ३।१।११।१९ : ३१७
असिताय स्वाहा सं० ७।४।२२।२ : ३४१
असि यमो अस्यादित्यो सं० ४।६।७।३ : ३४७
असुन्वन्तम् सं० ४।२।५।११ : ११८
असुरः क्रीयमाणः सं० ४।४।९।६ : १३७
असुरात्त सं० ४।४।९।२९ : १३७
असृङ्मुखो आ० ४।२९।१ : ८४
असौ य आपूर्यति आ० १।१४।३ : १८९
असौ यस्ताम्रो सं० ४।५।१।७ : १४१
असौ योऽपक्षीयति आ० १।१४।४ : १८९
असौ योऽवसर्पति सं० ४।५।१।८ : १४१
असौ योऽस्तमेति आ० १।१४।२ : १८९
अस्कानजनि आ० ४।१३।२ : ८१
अस्कान्द्यौः आ० ४।१३।१ : ८१,३६९
अस्तम्नाद् सं० १।२।८।५ : ४७,२६२
अस्तु श्रौषट् सं० ३।३।७।२ : २९०
अस्त्री विश्छन्दः सं० ४।३।७।४ : १२७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अस्थन्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।४३ : ३४२
अस्थभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।४६ : ३३६
अस्थिजस्य किल ब्रा० २।४।४।४ : २३०
अस्नावकाय सं० ७।५।१२।४२ : ३४२
अस्मत्कृतस्य आ० १०।५९।६ : ४००
अस्मत्सखा त्वं सं० ३।३।३।२२ : २९०
अस्मद्दात्रा देवत्रा सं० १।४।४३।११ : ६८
अस्मा उ ते ब्रा० ३।६।१०।१० : ३७९
अस्माकमग्ने सं० १।५।११।७ : ३०३
अस्माकमिन्द्रः सं० ४।६।४।१० : १५०
अस्मात्त्वमधि जातोऽसि त्वदयं आ० ६।२।११ : ३४
अस्मात्त्वमधिजातोऽस्ययं आ० ६।४।१७ : ३५
अस्मिन्महत्यर्णवे सं० ४।५।११।२ : १४६
अस्मिन्यज्ञ उप ब्रा० ३।७।६।११ : ३६२
अस्मे इन्द्राबृहस्पती सं० ३।३।११।३ : ३१९
अस्मे चन्द्राणि सं० १।२।७।२ : ४७
अस्मे ज्योतिः सं० १।२।७।६ : ४७
अस्मे ते बन्धुः सं० १।२।७।४ : ४७
अस्मे देवासो सं० ३।२।८।१४ : २८७
अस्मे द्यावापृथिवी ब्रा० २।४।७।२० : २३४
अस्मे रायः सं० १।२।५।१० : ४६
अस्य प्रत्नामनु सं० १।५।५।२ : १०३
अस्य प्राणादपान सं० १।५।३।४ : १०३
अस्यश्रवो ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।५ : २७७
अस्याजरासो ब्रा० २।७।१२।१ : ९२
अस्यामृधद्धोत्रायतं ब्रा० ३।५।१०।१२ : ३०
अस्यायमृषभो ब्रा० २।४।७।६ : २३४
अस्येदेव प्र रिरिचे सं० २।४।१४।५ : ३१२
अस्वप्नजस्तरणयः सं० १।२।१४।१२ : ३००
अहं च त्वं च सं० ७।४।१५।३ : ३३८
अहं त्वदस्मि ब्रा० १।२।१।५१ : १०१, २४३,२६६
अहं देवाना ँ् ब्रा० ३।७।५।२४ : ३६१
अहं नावुभयोः सं० १।७।९।५ : ७१
अहं परस्तादहम् सं० ३।५।५।३ : २९६
अहं भूपतिरहं ब्रा० ३।७।६।३ : ३६१
अहं मेघः स्तनयन् ब्रा० २।८।८।८ : २७४
अहं विश्वं भुवनम् आ० ९।१०।५ : :३८५
अहं वृक्षस्य आ० ७।१०।१ : ३८३
अह ँ् श्रद्धया आ० ३।८।२१ : १६
अह ँ् श्लोकक्रुदह ँ् आ० ९।१०।३ : ३८५
अहन्नहिं पर्वते ब्रा० २।५।४।४ : २३८,२६७
अहन्वृत्रं वृत्रतरं ब्रा० २।५।४।७ : २३८
अहमन्नादोऽ३हम् आ० ९।१०।२ : ३८५
अहमस्मि प्रथमजा ब्रा० २।८।८।१ : २७४, ३८५
अहये बुध्नियाय ब्रा० ३।१।५।४० : २१९
अहरहर्नयमानो आ० ६।५।१२ : ३६
अहर्ज्योतिः केतुना आ० ४।१०।२५ : ७९
अहर्नो अद्य ब्रा० ३।१।२।६ : २१४
अहर्मा ँ् सेन सं० ५।७।२०।१ : ३५४
अहश्च रात्रिश्च ब्रा० ३।७।७।२७ : ३६५
अहस्तोस्त्वा चक्षुः ब्रा० ३।१०।८।१० : १६८
अहाच्छरीरं पयसा ब्रा० ३।७।१३।४ : ३७२
अहाव्यग्ने हविः ब्रा० १।४।२।३ : २६०
अहिरसि बुध्नियो सं० १।३।१६।१६ : ५२
अहिरिव भोगैः सं० ४।६।६।१४ : ३४७
अहिर्बुध्नियः ब्रा० ३।१।२।२१ : २१५
अहेडमान उपयाहि ब्रा० २।४।३।३० : २२९
अहे बुध्निय ब्रा० १।२।१।६९ : १०१
अहेर्बुध्नियस्योत्तारे ब्रा० १।५।१।२४ : २२०
अहै दैधिषव्यो सं० ३।२।४।८ : २८३
अहोरात्रयोर्द्वितीयः सं० ५।७।१८।५ : ३५४
अहोरात्राणि ब्रा० ३।१२।८।७ : १८०
अहोरात्रे गच्छ सं० १।३।२४।४ : ५५
अहोरात्रे त्वोदीरयताम् आ० ४।२६।१ : ८४
अहोरात्रे पशुपाल्यौ ब्रा०३।२२।९।१५ : १८१
अहोरात्रेभ्यः स्वाहा ब्रा०३।१।६।३ : २१९, ३२८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

अहोरात्रे स्थो ब्रा० ३।११।११८ : १७१
आकूतं च सं० ३।४।४।३ : २९२
आकूतिं देवीं ब्रा० २।५।३।६ : २३८
आकूतिमग्निं सं० ४।१।९।१ : ११३
आकूतिमस्यावसे ब्रा० २।५।३।५ : २३८
आकूतिश्च सं० ३।४।४।४ : २९२
आकूतीनामधिपतिं ब्रा० ३।१२।३।८ : २२३
आकूत्यै त्वा ब्रा० २।५।३।४ : २३८
आकूत्यै त्वा सं० ३।४।२।२ : २९२
आकूत्यै प्रयुजे सं० १।२।२।१ : ४४
आ क्रन्दय बलमोजो सं० ४।६।६।१९ : ३४७
आक्रमणँ॑ सं० ५।७।१५।१० : ३५३
आक्रम्य वाजिन् सं० ४।१।२।१२ : १०७
आक्रान्त्समुद्रः आ० १०।१।९१ : ३९०
आक्रान्वाजी सं० ७।५।१९।१ : ३४३
आगत्य वाज्यध्वनः सं० ४।१।२।११ : १०७
आगन्त पितरः सं० ३।२।४।११ : २८३
आऽगन्म मित्रावरुणा सं० ३।५।४।३ : २९६
आगात्सत्यँ॑ हविरिदं ब्रा० ३।१२।३।५ : २२३
आ गावो अग्मन् ब्रा० २।८।८।२८ : २७५
आ घा ये अग्निम् ब्रा० २।४।५।२० : २३२
आचर्षणि प्रा ब्रा० २।६।९।१ : २५१
आ चाग्ने ब्रा० ३।५।३।१४ : २६
आच्छच्छन्दः सं० ४।३।१२।१० : १३०
आच्छेत्ता ते मा सं० १।१।२।७ : ३
आ जङ्घन्ति सं० ४।६।६।१३ : ३४७
आ जातं जातवेदसि सं० ३।५।११।१७ : ३२२
आजिघ्र कलशं ब्रा० १।२।६।१ : २२४
आ जिष्णू रथेष्ठा सं० ७।५।१८।७ : ३४३
आजुहोत दुवस्यत ब्रा० ३।५।२।११ : २६
आजुह्वानः सुप्रतीकः सं० ४।६।५।१० : १५१, ३६६
आजुह्वान ईड्यो ब्रा० ३।६।३।४ : ३७६
आजुह्वाना सरस्वती ब्रा० २।६।१२।४ : २५४
आज्जनगन्धीँ॑ ब्रा० २।५।५।२१ : २४०
आज्यमसि सत्यमसि सं० १।६।१।२ : १०
आण्डाभ्याँ॑ स्वाहा सं० ७।३।१६।३४ : ३३५
आ तं भज सौश्रवसेषु सं० ४।२।२।९ : ११६
आतनुष्व प्रतनुष्व आ० १।१२।१ : १८७
आतपति बर्षन्विराड् सं० २।४।७।९ : २११
आतपते स्वाहा सं० ७।५।११।४० : ३४१
आतपन् ब्रा० ३।१०।१।२३ : १६५
आतपाय स्वाहा सं० ७।१।१७।१८ : ३२८
आतप्स्यते स्वाहा सं० ७।५।११।३९ : ३४१
आ तमग्ने रथं आ० १।११।१७ : १८७
आतर्वा उपगातारः ब्रा० ३।१२।९।९ : १८०
आतिष्ठन्तं परि सं० १।४।३७।५ : ९२, ९५
आतिष्ठ मित्रवर्धनः ब्रा० २।७।८।२ : ९१
आ तिष्ठ वृत्रहन् सं० १।४।३७।१ : ६६, ९२, ९५
आ तू भर सं० १।७।१३।८ : ३०५, ३१०
आ ते अग्न इधीमहि सं० ४।४।४।१९ : १३४
आ ते अग्न ऋचा सं० ४।४।४।२० : १३४
आ ते पितर्मरुतांँ॑ ब्रा० २।८।६।२३ : २७१
आ ते मह ब्रा० २।८।३।१३ : २६५, ३०५
आ ते शुष्मो ब्रा० २।५।८।२ : २४२, २७०
आ ते सुपर्णा सं० ३।१।११।२१ : ३१७
आत्मकृतस्यैनसो आ० १०।५९।४ : ४००
आत्मनः पृथिवीँ॑ ब्रा० १।५।७।९ : १५८
आत्मने मे वर्चोदा ब्रा० ३।२।३।९ : २८३
आत्मने स्वाहा सं० ७।३।१६।४९ : ३३६, ३४२
आत्मन्नुपस्थे न ब्रा० २।६।४।१३ : २४७
आत्मलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।२० : ३९३
आत्मानं ते मनसा सं० ४।६।७।६ : ३४८
आत्मानं मे पाहि सं० ४।३।६।१५ : १२७
आत्मा म आत्मनि ब्रा० ३।१०।८।२५ : १६९
आत्मा मे शुध्यन्तां आ० १०।६६।५ : ४०१
आत्मा यज्ञेन सं० १।७।९।२६ : ७१
आत्माय नमः आ० १०।१६।१९ : ३९३
आ त्वा जिघर्मि सं० ४।१।२।१८ : १०७
आ त्वा ददे ब्रा० ३।७।१०।४ : ३६९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ त्वाऽहार्षमन्तर सं० ४।२।१।११ : ११५, २२७
आदकां खादेन सं० ५।७।११।३ : ३५३
आ ददे सं० १।३।२१।१ : ५४, ५८
आ दधिक्राः सं० १।५।११।१२ : ३०३
आदर्शमग्निं चिन्वानाः ब्रा० ३।१२।९।५ : १८०
आदित्पश्याम्युत ब्रा० ३।१२।१।१४ : २२१, २७८
आदित्यः पशुरासीत् सं० ५।७।२५।३ : ३५५, ३५६
आदित्यः सर्वोऽग्निः आ० १।२०।७ : १९३, १९४
आदित्यं गर्भं पयसा सं० ४।२।१०।१ : १२२
आदित्य व्रतपते व्रतं आ० ४।४१।७ : ८६, ८७, ३५८
आदित्याः पञ्चदशाक्षरेण सं० १।७।११। १५ : ७२
आदित्याः सद आसीद सं० १।२।८।४ : ४७
आदित्याः सदोऽसि सं० १।२।८।३ : ४७
आदित्याञ्छमश्रुभिः सं० ५।७।१२।३ : ३५३
आदित्या दक्षिणाभिः आ० ३।८।१४ : १६
आदित्या देवता सं० ४।३।७।३१ : १२७
आदित्यानां जगती आ० ३।९।९ : १७
आदित्यानां तृतीया सं० ५।७।१७।८ : ३५४
आदित्यानां त्वा ब्रा० १।१।७।३ : १०२
आदित्यानां पत्वा सं० ७।१।१२।२ : ३२७
आदित्यानां भागोऽसि सं० ४।३।९।७ : १२८
आदित्यानामवसा सं० २।१।११।२० : २६२, ३०८
आदित्यानामादित्यानाँ आ० १।१५।३ : १९०
आदित्यान्काममवसे ब्रा० २।८।२।५ : २६३
आदित्याऽसि सं० १।२।५।४ : ४६
आदित्यास्त्वगसि स० १।१।५।८ : ५
आदित्यास्त्वा कृण्वन्तु सं० ४।१।५।१५ : ११०
आदित्यास्त्वाऽऽछृन्दन्तु सं०४।१।६।२२ : १११
आदित्यास्त्वाऽञ्जन्तु सं० ७।४।२०।६ : ३४०
आदित्यास्त्वा द्र वृहन्तु सं० ३।३।३।३ : २८९
आदित्यास्त्वा परि गृह्णन्तु सं० १।१।९।१९ : ७
आदित्यास्त्वा पश्चादभिञ्चन्तु ब्रा० २।७।१५। १६ : ९४
आदित्यास्त्वा विश्वैर्देवैः सं० ५।५।८-१०। १५ : १६०
आदित्यास्त्वोपस्थे सं० १।१।४।१६ : ४
आदित्यैभिर्देवेभि सं० ७।१।१८।३ : ३२९
आदित्यैभ्यस्त्वा सं० १।१।१३।५ : ९,१३६
आदित्यो नवहोता सः आ० ३।७।९ : १६, १७६
आदित्योऽसि दिवि श्रितः ब्रा० ३।११।१।११ : १७१
आदित्यै पुनर्वसू वातः ब्रा० १।५।१।५ : २१९
आदित्यैरिन्द्रः सगणो आ० १।२७।३ : १९४
आदित्यैर्नो भारती सं० ५।१।११।८ : ३५१
आदिपश्यामुत वा श्रृणोमि सं० ५।७।१।१० : १६२
आ देवयजं वह सं० १।१।७।४ : ५
आ देवानामपि सं० १।१।१४।१० : २९९, ३२४
आ देवो यातु सविता सं० २।८।६।१ : २७०
आ दोग्ध्री धेनुः सं० ७।५।१८।३ : ३४३
आधाराभ्यां सं० ४।४।५।२ : १३५
आधीतं बर्हिः आ० ३।१।४ : १५, १७५
आ नः पुत्रा अदितेः ब्रा० २।८।२।३ : २६३
आ नः प्राण एतु सं० ३।३।३।२३ : २९०
आ न एतु पुरश्चरँ ब्रा० २।५।१।४ : २३६
आ न एतु मनः सं० १।८।५।१० : २०१
आनन्दः ब्रा० ३।१०।१।४८,१०८ : १६५
आनन्दं नन्दथुना सं० ५।७।१९।१ : ३५४
आनन्दाय प्रमोदाय आ० ६।११।११ : ४१
आनशे व्यानशे ब्रा० १।२।१।६४ : १०१
आनशे व्यानशे सर्वमायु ब्रा०१।१।७।५ १०२
आ नो अग्ने सुकेतुना ब्रा० २।४।५।७ : २३१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आ नो अग्ने ब्रा० २।६।१६।२ : २५६
आ नो गोषु सं० ४।२।७।५ : १२०
आ नो दिवो सं० १।८।२२।४ : ३०६,३१३, ३१७
आ नो मित्रावरुणा सं० १।८।२२।८ : ३०६, ३१३
आ नो दिवो ब्रा० २।८।२।२५ : २६४
आ नो नियुद्भिः ब्रा० २।८।१।६ : २६१
आ नो भर भगमिन्द्र ब्रा० २।५।४।१ : २३८
आ नो मित्रावरुणा ब्रा० २।८।६।१७ : २७१
आ नो यज्ञं भारती ब्रा० ३।६।३।९ : ३७६
आ नो विश्वाभिरूतिभिः ब्रा० २।७।१३।१० : ९३,२२८
आ नो विश्वे अस्क्ना ब्रा० २।८।६।७ : २७०
आ नो वीरो सं० १।२।१३।३ : ५०
आन्तरिक्ष्यश्च याः ब्रा० ३।१२।७।३ : १७८
आन्त्यायनश्च सं० १।७।९।१३ : ७१
आन्त्राणि स्थाली मधु ब्रा० २।६।४।७ : २४७
आऽन्यं दिवो मातरिश्वा सं० २।३।१४।१० : ३१०
आपः पुनन्तु आ० १०।३०।१ : ३९५
आपः प्रवणादिव आ० ६।११।९ : ४१
आपः प्रोक्षणीभिः आ० ३।८।७ : १६
आपः स्थ समुद्रे ब्रा० ३।११।१।५ : १७०
आपं त्वाऽग्न उपसद्भिः सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।२५ : १५९
आपं त्वाऽग्ने तपसा सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।२३ : १५९
आपं त्वाऽग्ने दक्षिणाभिः सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२७ : १५९
आपं त्वाऽग्ने दीक्षया सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२४ : १५९
आपं त्वाऽग्ने मनसा सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२२ : १५९
आपं त्वाऽग्नेऽवभृथेन सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२८ : १५९
आपं त्वाऽग्ने वशया सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२९ : १५९
आपं त्वाऽग्ने सुत्यया सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।२६ : १५९
आपं त्वाऽग्ने स्वगा सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।३० : १५९
आप उन्दन्तु जीवसे सं० १।२।१।१ : ४४
आपतये त्वा गृह्णामि सं० १।२।१०।१२ : ४८
आपमापामपः आ० १।१।१ : १८१, १९३, १९४
आपलायिताय स्वाहा सं० ७।१।१३।८ : ३२७
आपस्तत्सत्यम् ब्रा० २।४।६।२० : २३३
आपस्त्वा दीक्षमाणम् ब्रा० ३।७।७।२१ : ३६५
आपान्तमन्युस् आ० १०।१।५८ : ३८८, ३०९
आ पुरन्धिर्योषा सं० ७।५।१८।६ : ३४३
आपूरयन्ती ब्रा० ३।१०।१।४३ : १६५
आपूर्यमाणा ब्रा० ३।१०।१।४१ : १६५
आपूर्याः स्थाऽऽ सं० ३।२।५।१३ : २८५
आपो अस्मान्मान्तरः सं० १।२।१।६ : ४४
आपो दीक्षा ब्रा० ३।७।७।१४ : ३६५
आपो देवीः प्रति सं० ४।२।३।६ : ११६
आपो देवीः शुद्धायुवः सं० १।३।२१।१६ : ५४
आपो देवीः शुद्धा स्थ ब्रा० ३।७।४।४ : ३५७
आपो देवीरग्रेपुवो सं० १।१।५।२ : ४
आपो देवीर्बृहतीः सं० १।२।२।५ : ४४
आपो भद्रा सं० ५।७।१।९ : १६२, २२१, २७७
आपोऽभिगरः आ० ३।६।४ : १६, १७६
आपो मे रेतसि ब्रा० ३।१०।८।१९ : १६९
आपो वा इदँ आ० १०।२९।१ : ३९५
आपो ह यद्बृहतीः आ० १।२३।२ : १९४
आपो ह यन्महतीः सं० ४।१।८।१९ : ११२, ३०८, ३८७
आपो हि ष्ठा मयो आ० ४।४२।२२ : ८८, १०९, १६२, ३४०, ३८९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आप्तं मनः सं० १।८।१५।५ : २०७
आप्यायतां घृतयोनिः ब्रा० ३।७।५।४ : ३५९
आ प्यायतां ध्रुवा सं० १।६।५।१ : १३
आ प्यायध्वमघ्निया सं० १।१।१।५ : ३
आप्यायन्तामाप सं० १।१।१३।९ : ९
आप्यायमाना ब्रा० ३।१०।१।३६, ३७ : १६५
आप्यायय सखीन् सं० १।२।११।२ : ४९
आ प्यायस्व मदिन्तम सं० १।४।३२।१ : ६५, १२१
आप्यायस्व समे तु ते ब्रा० ३।५।१२।१ : ३१, ३७, १२०, २८४, ३१०, ३१२, ३१७, ३७३
आप्याया ब्रा० ३।१०।१।३८ : १६५
आप्लवस्व प्रप्लवस्व आ० १।२७।४ : १९४
आ ब्रह्मन् ब्राह्मणो सं० ७।५।१८।१ : ३४३
आभंरतॅ् शिक्षतं ब्रा० ३।६।११।१ : ३७९
आभवन् ब्रा० ३।१०।१।५६ : १६५
आभान् ब्रा० ३।१०।१।१९ : १६५
आभिर्गीर्भिर्यदतो न आ० ४।५।३६ : ७६, ८९, ३७१
आभिष्टे अद्य सं० ४।४।४।२४ : १३४
आभिस्पृधो ब्रा० २।८।३।१६ : २६५
आभूः ब्रा० ३।१०।१।११६ : १६५
आभूत्यै स्वाहा ब्रा० ३।१४।२६ : २१८
आमनमस्यामनस्य सं० २।३।९।४, ५, ६ : २०९
आ मन्द्रैरिन्द्र आ० १।१२।४ : १८७
आ मां मेधा आ० १०।४३।१ : ३९८
आ माऽग्निष्टोमो सं० ७।३।१४।३ : ३३४
आ मा यन्तु ब्रह्म आ० ७।४।४ : ३८३
आ मा वाजस्य सं० १।७।८।१४ : ७०
आमासु पक्वमैरय सं० १।६।१२।६ : ३०४
आमाऽस्कान्त्सह सं० ३।१।८।३ : २८१
आऽमूरज प्रत्यावर्तय सं० ४।६।६।२० : ३४७
आ मे गृहा भवन्त्वा सं० ७।३।१४।१ : ३३४
आ मे ग्रहो भवत्वा सं० ७।३।१४।२ : ३३४
आऽयं गौः पृश्निः सं० १।५।३।२ : १०३
आ यं नरः सुदानवो सं० २।४।८।५ : २१२
आ यॅं् हस्ते न सं० ३।५।११।१५ : ३२२
आयते स्वाहा सं० ७।१।१३।११ : ३२७
आ यदिषे सं० १।३।१४।१७ : ३०१
आयनाय स्वाहा सं० ७।१।१३।१ : ३२७
आयन् ब्रा० ३।१०।१।१३ : १६५
आऽय भातु शवसा ब्रा० २।७।१५।६ : ९४
आ यस्ततन्थ ब्रा० ३।६।१०।११ : ३७९
आ यस्मिन्त्सप्त पेरवः आ० ३।११।१४ : २२
आ यस्मिन्त्सप्तवासवाः आ० १।८।१८ : १८५, १९३, ३०४
आयातु देवः सविता ब्रा० ३।१।१।२१ : २१३
आयातु देवः सुमनाभिः आ० ६।५।१ : ३६
आयातु वरदा देवी आ० १०।३४।१ : ३९६
आयासाय स्वाहा सं० १।४।३५।२ : ६५, ३५५
आयुः ब्रा० ३।१०।१।१२७ : १६५
आयुरसि ब्रा० २।७।७।२५ : ९१
आयुरसि विश्वायुरसि ब्रा० २।७।७।२९ : ९१, २४१
आयुरिन्नः प्रतीर्यताम् ब्रा० २।५।१।८ : २३६
आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मे सं० १।५।५।१३ : १०४
आयुर्दा अग्ने ब्रा० १।२।१।२९ : ९९, २९०, ३०१, ३१२, ४०८
आयुर्दास्त्वमस्मभ्यं आ० ४।७।१५ : ७७
आयुर्धास्तनूधाः आ० ४।७।१७ : ७७
आयुर्धेहि प्राणं आ० ४।२।२६ : ७४
आयुर्मे पाहि सं० ४।३।६।७ : १२७, १३६
आयुर्यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।१८ : ७१
आयुर्विश्वायुः आ० ६।१।७ : ३२
आयुषः प्राणॅं् संतनु ब्रा० १।५।७।१ : १५८
आयुषा नाम्नेहि सं० १।२।१२।६, ९, १२ : ४९
आयुषे त्वा सं० ४।३।७।४७ : १२७, ३४२
आयुषे मे वर्चोदा सं० ३।२।३।११ : २८३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आयुष्टे विश्वतो सं० १।३।१४।११ : ३०१, ३१२, ४०८
आयुष्पा अग्ने सं० १।१।१३।१० : ९
आयुष्मती ब्रा० ३।१०।१।१०४ : १६५
आयुष्मदस्तु मे ब्रा० २।७।७।२७ : ९१
आयुष्मन्तं वर्चस्वन्त॑ँ ब्रा०।२।४।७।३ : २३४
आयुस्थ आयुर्मे ब्रा० १।१।१।२१ : ५७
आयोस्त्वा सदने सं० ४।४।१।६ :१३३
आरभेथामनुस॑ँ आ० २।६।७ : ४०९
आराच्छत्रमपबाधस्व ब्रा०२।८।२।१८ : २६४
आरात्ते गोघ्न उत सं० ४।५।१०।७ : १४६
आराद् घोषाय सं० ७।५।१३।१४ : ३४२
आरे शत्रून्कृणुहि सं० १।२।३।२० : ४५
आरोगस्य स्थाने आ० १।१६।१ : १९०
आरोगो भ्राजः आ० १।७।१ : १८४
आरोहतं दशत॑ँ ब्रा० १।२।१।३५ : १००
आरोहताऽऽयुः आ० ६।१०।१ : ४०
आरोह पथो ब्रा० ३।७।६।१४ : ३६२
आरोह प्रोष्ठं ब्रा० २।७।१७।३ : ९६
आर्द्रः ब्रा० ३।१०।१।१५० : १६६
आर्द्रः प्रथस्नुः ब्रा० ३।७।५।७ : ३६०
आर्द्रं ज्वलति आ० १०।१।८८ : ३९०
आर्द्रपवित्रः ब्रा० ३।१०।१।१४१ : १६६
आर्द्रया रुद्रः ब्रा० ३।१।१।७ : २१२
आर्द्रा नक्षत्र॑ँ रुद्रो सं० ४।४।१०।४ : १३८
आर्द्रायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२१ : २१७
आर्हं दीक्षाम् ब्रा० ३।७।७।९ : ३६५
आलब्धाय स्वाहा सं० ७।४।१६।९ : ३३८, ३५४
आ वात वाहि आ० ४।४२।५ : ८७
आ वर्तन वर्तय सं० ३।३।१०।३ : २९१
आवल्गते स्वाहा सं० ७।१।१३।९ : ३२७
आवहन्ती वितन्वाना आ० ७।४।३ : ३८३
आ वां मित्रावरुणा ब्रा० २।८।६।१३ : २७१
आ वा॑ँ रथो रोदसी ब्रा०२।८।७।२१ : २७३
आ वाचो मध्यमः सं० ४।७।१३।८ : १५७
आ वात वाहि ब्रा० २।४।१।१९ : २२५
आ वायो भूष सं० १।४।४।१ : ५९,२६१, २९२
आविन्नः पूषा सं० १।८।१२।११ : २०५
आविन्न इन्द्रो सं० १।८।१२।१० : २०५
आविन्ना देव्यदितिः सं० १।८।१२।१४ : २०५
आविन्ने द्यावापृथिवी सं०१।८।१२।१३ : २०५
आविन्नो अग्निः सं० १।८।१२।९ : २०५
आविन्नोऽयमसावा सं० १।८।१२।१५ : २०५
आविन्नौ मित्रावरुणा सं०१।८।१२।१२ : २०५
आ विश्वदेव॑ँ सत्पति॑ँ सं० ३।४।११।५ : ३२०
आविष्ठ्यो वर्धते ब्रा० २।८।७।१४ : २७३
आवृत्रहणा वृत्रहाभिः ब्रा०२।८।५।५ : २६८, ३७८
आवेधसं नीलपृष्ठं ब्रा० २।५।५।१२ : २४०, २६४
आवेशयन् ब्रा० ३।१०।१।५१ : १६५
आ वोढानड्वान् सं० ७।५।१८।४ : ३४३
आ वो देवास सं० १।२।१।१६ : ४४
आ वो यं तूदवाहासो ब्रा० २।५।५।८ : २३९
आ वो राजानम् ब्रा० २।८।६।३० : २७२, ३००
आशानां तु आशा ब्रा०३।१२।१।३ : २२१, २३८,३६०,३६७
आशायै स्वाहा ब्रा० ३।१२।२।२ : २२२
आशासानः सुवीर्य॑ँ सं० ३।५।५।७ : २९७
आशासाना सौमनसं सं० १।१।१०।६ : ७
आशितिम्ने स्वाहा सं० ७।१।१७।१४ : ३२८
आशिषो यजमानस्य सं० १।६।१।१७ : ११
आशीयान् ब्रा० ३।१०।१।१७९ : १६६
आशीर्दाया दम्पती सं० ३।२।८।१५ : २८७
आशीर्म ऊर्जमुत सं० ३।२।८।१७ : २८७
आशुः ब्रा० ३।१०।१।१७१,१७८ : १६६
आऽशुः सप्तिः सं० ७।५।१८।५ : ३४३
आशुः शिशानो सं० ४।६।४।१ : १५०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

आशुस्त्रिवृत् सं० ४।३।८।१ : १२८
आश्रवय सं० ३।३।६।१ : २९०
आश्रावितमत्या ब्रा० ३।७।११।२ : ३७०
आश्रुतिरुत्तरतः आ० ४।५।२३ : ७५
आश्रेषा नक्षत्रँ् सं० ४।४।१०।७ : १३८
आश्रेषाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३२ : २१८
आषाढं युत्सु ब्रा० २।७।४।१ : ९०
आ सत्येन सं० ३।४।११।६ : ३२०
आसन्यान्मा सं० ३।१।७।१ : २८०
आ सभेयो युवा सं० ७।५।१८।८ : ३४३
आ समुद्रात् सं० ३।५।५।४ : २९६
आ सवँ् सवितुः सं० ३।१।११।३४ : ३१८
आसादयन् ब्रा० ३।१०।१।११ : १६५
आसिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।२८ : ३२९
आसिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।२६ : ३२९
आसीनाय स्वाहा सं० ७।१।१९।२७ : ३२९
आ सुष्वयन्ती ब्रा० ३।६।३।७ : ३७६
आस्मिन् राष्ट्रे सं० ७।५।१८।२ : ३४३
आऽस्य यजमानस्य सं० ७।५।१८।९ : ३४३
आस्यात्रं जुहूर्देवानाम् ब्रा० ३।५।३।३ : २६
आऽहं दीक्षाम् सं० ७।१।१८।६ : ३२९
आऽहं पितृन् ब्रा० २।६।१६।१० : २५६, ३१६
आऽहमजानि सं० ७।४।१९।३ : ३३९
आहरावद्य शृतस्य आ० ४।३७।१ : ८५
आहार्षीद्राष्ट्रमिह ब्रा० २।५।२।३ : २३७
इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः ब्रा० १।५।८।२ : १५८
इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनी सं० ३।३।२।२ : २८९
इडाभिरग्निरीड्यः ब्रा० २।६।१८।३ : २५८
इडामग्ने पुरुदँ् सं० ४।२।४।११ : ११७
इडायास्त्वा पदे सं० ३।५।११।४ : ३२१
इडायै वास्त्वसि आ० ४।४२।३ : ८७
इडायै सृप्तं आ० ३।११।३३ : २३
इडेऽन्यो नमस्य ब्रा० ३।५।२।५ : २५
इडे भागं जुषस्व ब्रा० ३।७।५।१६ : ३६०
इडेरन्तेऽदिते सरस्वति ब्रा० १।२।६।३ : २२४
इडो अग्न आज्यस्य ब्रा० ३।५।५।३ : २६
इडोपहूता । उपहूतेडा ब्रा० ३।५।८।८ : २९,३१
इतः प्रथमं जज्ञे सं० २।२।४।१ : २०९
इतः सिक्तँ् सूर्यगतम् आ० १।१२।२ : १८७
इत इन्द्रो अकृणोत् सं० १।१।१२।६ : ८
इतिहासपुराणं च ब्रा० ३।१२।८।४ : १८०
इत्थादुलूक आपप्तत् आ० ४।३३।१ : ८५
इध्मश्च मे बर्हिश्च सं० ४।७।८।९ : १५४
इदं त एकं पर आ० ६।३।२ : ३४,३५
इदं तस्मै हर्म्यं ब्रा० ३।७।६।५ : ३६१
इदं तृतीयँ् सवनं कवीनाम् सं० ३।१।९।३ : २८१
इदं ते हव्यं घृतवत् ब्रा० २।५।४।१५ : २३९
इदं त्वा वस्त्रं प्रथमं आ० ६।१।२ : ३२
इदं देवानाम् सं० १।१।४।१० : ४
इदं द्यावापृथिवी भद्रम् ब्रा० ३।५।१०।१ : ३०
इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु ब्रा० २।८।४।२३ : २६८
इदं पूतृभ्यः प्रभरेम आ० ६।७।७ : ३८
इदं पितृभ्यो नमो सं २।६।१२।१० : ३१६
इदं वचः पर्जन्याय आ० १।२९।२ : १९६
इदं वर्चो अग्निना ब्रा० २।५।७।३ : २४१
इदं वामास्ये हविः सं० ३।३।११।१ : ३१९
इदं विष्णुः विचक्रमे ब्रा० ३।१।३।१३ : २१७
इदं विष्णुर्विचक्रमे सं० १।२।१३।४ : ५०
इदँ् सर्पेभ्यो हविः ब्रा० ३।१।१।१३ : २१३
इदं हविः प्रजननं मे ब्रा० २।६।३।२२ : २४६
इदमहः । सर्वेषां आ० १।१४।९ : १८९
इदमहं निर्वरुणस्य सं० १।३।१७।१२ : ५२
इदमहँ् सेनाया ब्रा० ३।७।५।२ : ३५९
इदमहन्तं वलगमुत् सं० १।३।१५।२ : ५१
इदमहमग्नि ज्येष्ठोभ्यो ब्रा० ३।७।४।१६ : ३५८
इदमहममुं भ्रातृव्यम् सं० १।६।६।३ : १४
इदमहममुमामुष्यायणं आ० ४।३।१३ : ७४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इदमहममुष्याऽऽमुष्य यणस्य सं० ३।४।८।१ : २९४

इदमहमादित्यान्बध्नामि सं० २।२।४।११ : २०९

इदमिन्द्रियममृतं ब्रा० ३।७।६।२१ : ३६३

इदमुत्तरात्सुवस्तम्य सं० ४।३।२।४ : १२४

इदमु नः सह सं० १।१।४।११ : ४

इदमूनुः श्रेयोऽवसानम् ब्रा० ३।७।९।१९ : ३६८, ३७४

इदानीम् ब्रा० ३।१०।११।६६ : १६६

इदुवत्सराय परिवत्सराय सं० ५।७।२।७ : १६३

इन्दुरिन्दुमवागात् ब्रा० ३।७।१०।१६ : ३६९

इन्द्रः शुनावद्वितनोति ब्रा० २।५।८।३० : २४३

इन्द्रः स दामने कृतः ब्रा० १।५।८।९ : १५८

इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ॒ सं० १।७।१३।११ : ३०५

इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन ब्रा० २।६।४।६ : २४७

इन्द्रः सुनीती सह ब्रा० १।२।८।१७ : ५७

इन्द्रः सुवर्षा जनयन्नहानि ब्रा० २।४।३।१६ : २२८

इन्द्रः सूरो अतरद्रजाँ॒सि ब्रा० २।४।६।३४ : २३३

इन्द्रं आशाभ्यः परि ब्रा० २।५।३।३ : २३७

इन्द्रं इदँ॒ हविरजुषत ब्रा० ३।५।१०।८ : ३०

इन्द्रं दुरः कवष्यो ब्रा० २।६।८।५ : २५०

इन्द्रं नरो ने मधिता ब्रा० २।८।२।१३ : २६३, ३०४, ३०७, ३१०, ३१७, ३२६

इन्द्रं यज सं० २।२।४।५ : २०९

इन्द्रँ॒ राजानँ॒ आ० ३।११।६ : २२

इन्द्रं वयं महाधने ब्रा० २।७।१३।३ : ९३

इन्द्रं वयँ॒ शुनासीरमस्मिन् ब्रा० २।५।८।४ : २४२

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन् ब्रा० २।७।१५।१३ : ९४, ९५, १५०

इन्द्रं वो विश्वतस्परि सं० १।६।१२।१ : ३०४, ३१०, ३१७, ३२६

इन्द्रं शाक्वर जगतीं ब्रा० ३।७।७।६ : ३६५

इन्द्रं शाक्वरानुष्टुभं ब्रा० ३।७।७।७ : ३६५

इन्द्रँ॒ स्तुहि वज्रिणँ॒ ब्रा० २।८।४।३ : २६६

इन्द्रँ॒ स्वपसा वहेन सं० ५।७।१४।८ : ३५३, ३५४

इन्द्र आसां नेता सं० ४।६।४।८ : १५०

इन्द्र इद्धर्योः सचा ब्रा० १।५।८।५ : १५८

इन्द्र उक्थामदैः आ० ३।८।३ : १६

इन्द्र एकादशाक्षरेण सं० १।७।११।११ : ७२

इन्द्र एणमदीधरद् ब्रा० २।४।२।४ : २२७

इन्द्रक्रतुं न आभर ब्रा० १।२।६।१५ : २२४

इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो सं० १।६।१२।१३ : ३०४, ३१४

इन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः सं० १।२।१२।१९ : ४९

इन्द्रघोषा वो वसुभिः आ० १।२०।१ : १९३, १९४

इन्द्र मरुत्व इह पाहि सं० १।४।१८।१ : ६२

इन्द्रमावह ब्रा० ३।५।३।१० : २६

इन्द्रमिद्गाथिनो बृहत् ब्रा० १।५।८।४ : १५८, ३०४

इन्द्रमिद्धरी वहतो सं० १।४।३८।१ : ६६

इन्द्र वाजेषु नो अव ब्रा० १।५।८।७ : १५८

इन्द्रवायू इमे सुता सं० १।४।४।३ : ५९

इन्द्र शाक्वर त्रिष्टुभं ब्रा० ३।७।७।५ : ३६५

इन्द्र शाक्वरपङ्क्ति ब्रा० ३।७।७।४,८ : ३६५

इन्द्र शुष्म तनुवा ब्रा० २।४।७।८ : २३४

इन्द्रश्च नः शुनासीराविमं ब्रा० २।४।५।१८ : २३२

इन्द्रश्च सम्राड्वरुणश्च ब्रा० ३।७।९।१४ : ३६८

इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोग्रो ब्रा० २।८।४।१ : २६६

इन्द्रस्त्वा धूपयन्तु सं० ४।१।६।५ : ११०

इन्द्रस्त्वा रुद्रैर्दक्षिणतो आ० ४।६।३ : ७६

इन्द्रस्य क्रोडः सं० ५।७।१६।१ : ३५३

इन्द्रस्य गृहोऽसि आ० ४।४२।९ : ८७, २२७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्रस्य चित्रा ऋतं ब्रा० १।५।१।१२ : २१९
इन्द्रस्य जठरमसि सं० ३।२।३।१४ : २८३
इन्द्रस्य ते वीर्यकृतः ब्रा० २।७।१५।२१ : ९५
इन्द्रस्य त्वा बाहुभ्याम् सं० १।१।२।१६ : ३
इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण ब्रा० १।१।७।५ : १०२
इन्द्रस्य ध्रुवमसि सं० १।३।१४।१७ : ५१
इन्द्रस्य नु वीर्याणि ब्रा० २।५।४।३ : २३८, २६७
इन्द्रस्य बलाय स्वाहा सं० १।८।१५।१४ : २०७
इन्द्रस्य बाहुरसि सं० १।१।९।२ : ६, ८
इन्द्रस्य भागोऽसि विष्णोः सं० ४।३।९।२ : १२८
इन्द्रस्य मन्ये प्रथमस्य सं० ४।७।१५।३ : ३५०
इन्द्रस्य योनिरसि सं० १।२।२।१३ : ४५
इन्द्रस्य राधः प्रयतं ब्रा० २।५।८।३१ : २४३
इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय ब्रा० २।६।४।१२ : २४७
इन्द्रस्य रोहिणी शृणत् ब्रा० १।५।१।१६ : २२०
इन्द्रस्य वज्रो मरुताम् सं० ४।६।६।१७ : ३४७
इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नः सं० १।७।७ २ : ६९, १६३, २०५, २०७
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य सं० ४।६।४।९ : १५०
इन्द्रस्य शतभिषक् ब्रा० १।५।१।२२ : २२०
इन्द्रस्य सदोऽसि सं० १।३।१४।१३ : ५१
इन्द्रस्य स्यूरसि सं० १।३।१४।१६ : ५१
इन्द्रस्याहं देवयज्यया सं० १।६।२।२२ : ११
इन्द्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषम् सं० १।६।४।९ : १२
इन्द्रस्यैकादशी सं० ५।७।२१।११ : ३५४
इन्द्रस्योरु मा विश सं० १।२।७।९ : ४७
इन्द्रस्यौजोऽसि आ० ४।२।१८ : ७४
इन्द्राग्निभ्याँ स्वाहा ब्रा० ३ १।४।५९ : २१८
इन्द्राग्निभ्यान्त्वा सयुजा सं०४।४।५।१ : १३५
इन्द्राग्नियोरहं देव सं० १।६।२।२१ : ११
इन्द्राग्नियोरहमुज्जिति सं० १।६।४।८ : १२
इन्द्राग्नियोर्भागधेयीः सं० १।३।२५।३ : ५६
इन्द्राग्नियोर्विशाखे । युगानि ब्रा० १।५।१।१४ : २२०
इन्द्राग्नी अव्यथमान् सं० ४।३।६।१ : १२६
इन्द्राग्नी आ गतँ सुतं सं० १।४।१५।१ : ६२
इन्द्राग्नी आवह ब्रा० ३।५।३।९ : २६
इन्द्राग्नी इदँ हविरजुषेताम् ब्रा० ३।५।१०।७ : ३०
इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी आप सं०१।२।१।१७ : ४४
इन्द्राग्नी नवतिं पुरो सं०१।१।१४।३ : २९८
इन्दाग्नी मित्रावरूणौ सोमो आ० २।३।४ : ४०६
इन्द्राग्नी मे वर्चः कृणुतां सं० ३।३।३।२४ : २९०
इन्द्राग्नी रोचना दिवः ब्रा० ३।५।७।७ : २८, ३२३,३२६
इन्द्राग्नी शिखण्डाभ्याम् सं० ५।७।१५।२ : ३५३
इन्द्राणीं प्लीह्ना सं० ५।७।१६।७ : ३५३
इन्द्राणी देवी सुभगा ब्रा०२।४।२।१८ : २२७
इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नी सं०१।७।१३।३ : ३०५
इन्द्राणीवाऽविधवा भूयासम् ब्रा० ३।७।५।२० : ३६०
इन्द्राण्या एकादशी सं०५।७।२२।११ : ३५४
इन्द्राण्यै संनहनम् सं० १।१।२।१३ : ३
इन्द्राधिपतेऽधिपतिस्त्वं ब्रा०३।७।९।१३ : ३६८
इन्द्राबृहस्पती ऊरुभ्याम् सं० ५।७।१५।३ : ३५३
इन्द्राय त्वा तेजस्वते ब्रा० २।७।७।१२ : ९१
इन्द्राय त्वाऽदित्यवते सं० १।४।१।६ : ५८
इन्द्राय त्वा पयस्वते ब्रा० २।७।७।१४ : ९१
इन्द्राय त्वाऽभिमातिघ्ने सं० १।४।१।५ : ५८
इन्द्राय त्वाऽऽयुष्मत ब्रा० २।७।७।१५ : ९१
इन्द्राय त्वा विश्वदेव्यावते सं० १।४।१।७ : ५८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इन्द्राय त्वा वृत्रघ्ने संं० १।४।१।३ : ५८
इन्द्राय गाव आशिरम् ब्रा० २।७।१३।११ : ९३
इन्द्राय गिरो अनिशितसर्गा ब्रा० २।४।५.५ : २३१
इन्द्राय त्वा वृत्रतुरे संं० १।४।१।४ :५८
इन्द्राय त्वौजस्वत ब्रा० २।७।७।१३ : ९१
इन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं संं० २।७।८।३ : ७०
इन्द्राय शुनासीराय ब्रा० २।५।८।५ : २४२
इन्द्राय सोमाः प्रदिवो ब्रा० २।४।३।२९ : २२९
इन्द्राय स्वाहा संं० १।८।१३।२७ : २०६, २१८,३२७,४०२
इन्द्रायानुं ब्रूहि संं० २।२।४।२ : २०९
इन्द्रायेन्दुँ सरस्वती नराशँसेन ब्रा० २।६।१२।३ : २५४
इन्द्रावरुणा युवमध्वराय संं० २।५।१२।१९ : ३१३
इन्द्रावरुणयोरहँ सम्राजोः संं०२।५।१२।१८ : ३१३
इन्द्राविष्णू अष्ठीवद्‌भ्याम् संं० ५।७।१५।४ : ३५३
इन्द्राविष्णू दृँहिताः संं० ३।२।११।९ : ३१९
इन्द्रासूरा जनयन् ब्रा० २।४।६।३३ : २३३
इन्द्रियाणि शतक्रतो या आ० १।१९।६ : १९३,३०४,३१४
इन्द्रियाय त्वा आ० ४।१०।१५ : ७९
इन्द्रेण देवान् संं० ७।३।१४।४ : ३३४
इन्द्रेण देवेनपृतना जयामि संं० ३।५।३।२ २९५
इन्द्रेण सयुजो वयँसासह्याम संं० ३।५।३।४ : २९५
इन्द्रेमं प्रतरां कृधि संं० ४।६।३।२ : १४९
इन्द्रो जयाति न परा संं०२।४।१४।४ : ३१२
इन्द्रो जिगाय पृथिवीम् ब्रा० २।४।७।१२ : २३४
इन्द्रौ जिगाय सहसा सहाँ ब्रा० २।४।७।१४ : २३४
इन्द्रो ज्येष्ठानामधिपति संं० ३।४।५।२ : २९२
इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रम् ब्रा० ३।१।२।३ : २१४
इन्द्रो दधीचो अस्थभिः ब्रा० १।५।८।१ : १५८
इन्द्रो दीर्घाय चक्षसे ब्रा० १।५।८।६ : १५८
इन्द्रो देवता संं० ४।३।७।३५ : १२७
इन्द्रो देवता ककुच्छन्दः संं० ३।१।६।७ : २८०
इन्द्रो देवता जगती छन्द संं० ३।१।६।४ : २८०
इन्द्रो देवाञ्छम्बरहत्य संं० २।८।३।२९ : २६६
इन्द्रो देवानामधिपाः ब्रा० २।८।४।५ : २६७
इन्द्रो नाम घृतं ब्रा० ३।७।९।१२ : ३६८
इन्द्रो बलं बलपतिः ब्रा० २।५।७।१२ : २४१
इन्द्रो मे बले श्रितः ब्रा० ३।१०।८।२२ : १६९
इन्द्रो यज्ञं वर्धयन् ब्रा० २।८।३।२७ : २६६
इन्द्रो यज्वने पृणते ब्रा० २।८।८।२९ : २७५
इन्द्रोयातोऽवसितस्य ब्रा० २।८।४।११ : २६७
इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनाम् ब्रा० २।८।५।२७ : २७०
इन्द्रो राजा जगतो च ईशे आ० ३।११।११ : २२
इन्द्रो वृत्रमतरद्वृत्रतूर्ये ब्रा०२।८।३।२५ : २६६
इन्द्रो हविर्धाने संं० ४।४।९।१४ : १३७
इन्द्रौजस्विनोजस्वी त्वं संं०३।३।१।४ : २८८
इन्धानास्त्वा शतँ संं० १।५।५।१५ : १०४
इन्धानास्त्वा सुप्रजसः संं० १।६।२।५ : ११
इन्धानो अग्नि वनवद् ब्रा० २।८।५।१० : २६९
इन्वकाम्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१६ : २१७
इमं कामं मन्दया ब्रा० २।५।४।२ : २३८
इमं जीवेभ्यः परिधिं आ० ६।१०।८ : ४१, ३७०
इमं नो देव सवितर्यज्ञं संं० ४।१।१।८ : १०६
इमं नो यज्ञममृतेषु ब्रा० ३।६।७।२ : ३७७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इमं पशुं पशुपते ते सं० ३।१।४।२ : २७९
इमं मे गङ्गे यमुने आ० १०।१।८१ : ३८९
इमं मे वरुण श्रुधी आ० ४।२०।१४ : ८३, ३०८, ३१३, ३२४, ३७०, ३७२, ४०७
इमं यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः ब्रा० २।८।३।२८ : २६६
इमं यज्ञमश्विना वर्धयन्ता ब्रा० २।५।४।१३ : २३९
इमं यम प्रस्तरमा हि सं० २।६।१२।१५ : ३१६
इमं वि ष्यामि वरुणस्य सं० १।१।१०।८ : ७, २९७
इम॑ँ समुद्र॑ँ शतधारम् आ० ६।६।३ : ३७, १२३
इम॑ँ स्तनमूर्जस्वन्तं सं० ५।५।८-१०।३० : १६१
इम ऋतवः सर्वेषां आ० ११।४।७ : १८९
इममग्न आयुषे वर्चसे ब्रा० २।७।७।२८ : ९१, २१०, ४०८
इममग्ने चमसं मा आ० ६।१।१७ : ३३
इममहमादित्येभ्यो भागं सं०२।२।४।१० : २०९
इममाभज ग्रामे ब्रा० २।४।७।१९ : २३४
इममू षु त्यमस्मभ्य॑ँ आ० ४।११।२६ : ८०
इमां ते धियं प्रभरे ब्रा० २।७।१३।१३ : ९३
इमां धिय॑ँ शिक्षमाणस्य सं० १।२।२।८ : ४४
इमां प्राचीमुदीचीम् ब्रा० ३।७।४।२२ : ३५८
इमा॑ँ रुद्राय तवसे सं० ४।५।१०।३ : १४५
इमा॑ँ सु नावमारुह॑ँ सं० १।५।११।२० : ३०४
इमा उ मामुपतिष्ठन्तु ब्रा० १।२।१।५४ : १०१
इमा एव ता उषसो ब्रा० २।५।६।१४ : २४१
इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः ब्रा० २।४।६।२ : २३२, २६४
इमा ते वाजिन्नवमार्जनानीमा सं० ४।६।७।५ : ३४७
इमा धाना घृतस्नुवर्हरी ब्रा० २।४।३।२४ : २२९
इमा नारीरविधवाः आ० ६।१०।९ : ४१
इमा नु कं भुवना आ० १।२७।१ : १९४
इमा ब्रह्म ब्रह्मवाद ब्रा० २।४।६।६ : २३२
इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य सं० ४।१।२।१ : १०७, ३२७
इमामूर्जं पञ्चदशीं ये ब्रा० ३।७।४।८,९ : ३५७
इमामूर्णायुं वरुणस्य सं० ४।२।१०।९ : १२३
इमा मे अग्न इष्टका सं० ४।४।११।२३ : १४१
इमा रुद्राय स्थिरधन्वने ब्रा० २।८।६।१९ : २७१
इमे जीवा विभृतैः आ० ६।१०।६ : ४१
इमे तुरं मरुतो ब्रा० २।८।५।२३ : २६९
इमे धेनू अमृतं ये ब्रा० २।४।८।१६ : २३६
इमे नु द्यावापृथिवी ब्रा० २।४।८।१५ : २३६
इमे मासाश्चार्धमासाश्च आ० ११।४।६ : १८९
इमो अग्ने वीततमानि सं० ४।३।१३।२१ : ३२६
इमो देवौ जायमानौ ब्रा० २।८।१।१४ : २६२
इमौ ते पक्षावजरौ सं० ४।७।१३।२ : १५६
इमौ देवौ जायमानौ सं० १।८।२२।१९ : ३०७, ३१५
इमौ पर्णं च दर्भं ब्रा० ३।७।४।५० : ३५९
इमौ प्राणापानौ यज्ञस्याङ्गानि ब्रा० ३।७।४।३० : ३५८
इमौ युनज्मि ते बह्नी आ० ६।१।४ : ३२
इयं त शुक्र तनूरिदं सं० १।२।४।१ : ४६
इयं दिक् ब्रा० ३।११।५।७ : १७४
इयं नारी पतिलोकं आ० ६।१।१२ : ३३
इयं यका शकुन्तिका सं० ७।४।१९।१० : ३४०
इय॑ँ रात्रिः। सर्वेषां आ० ११।४।१० : १८९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

इयं वः सा सत्या सं० १।७।८।१७ : ७१
इयं विसृष्टिर्यत आ बभूव ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१९ : २७८
इयँ्शुष्मेभिर्विसखा ब्रा०२।८।२।३० : २६४
इयँ्स्थाली घृतस्य पूर्णा ब्रा० ३।७।६।१९ : ३६३
इयत्यग्र आसीः आ० ४।२।१० : ७४
इयदस्यायुरस्यायुर्मे धेहि ब्रा० १।८।१५।९ : २०७
इयमिन्द्र वर्धय क्षत्रियाणामयं ब्रा० २।४।७।१८ : २३४
इयमुपरि मतिस्तस्यै सं० ४।३।२।५ : १२४
इयमेव सा या प्रथमा सं० ४।३।११।१:१२९, २३९
इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व सं० ४।२।७।८ : १२०
इरा ब्रा० ३।१०।१।४० : १६५
इरा पत्नी विश्वसृजाम् ब्रा० ३।१२।९।१३ : १८१
इरा भूतिः पृथिव्यैः ब्रा० ३।७।५।९ : ३६०
इरावती धेनुमतो हि सं० १।२।१३।५ : ५०, १८४
इरावान् ब्रा० ३।१०।१।१५४ : १६६
इषँ्संधत्तं तां ब्रा० १।१।१।३ : ५७
इषमा वदोर्जमा सं० १।१।५।१२ : ५
इषमूर्जमहमित आ ददे सं० ४।२।७।४ : १२०
इषश्चोर्जश्च शारदावृतू सं० ४।४।११।४:१४०
इषिरो विश्वव्यचा सं० ३।४।७।११:२९४
इषे त्वा सं० १।१।१।१ : ३,५३,५५,१२७
इषे पीपिहि आ० ४।१०।१ : ७८
इष्टयजुषस्ते देव सं० ३।२।५।१२ : २८५
इष्टेन पक्वमुप ते हुवे सं० ७।३।११।४ : ३३३
इष्टेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।७।११।१५ : ३७०
इष्टो अग्निराहुतः स्वाहा ब्रा० २।४।१।२४ : २२६
इष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा सं० ५।७।१।२६ : १६२
इह इड एहि अदित आ० ४।८।३ : ७७
इह त्वष्टारमग्नियम् ब्रा० ३।५।१२।३ : ३१
इह त्वष्टारमग्नियं विश्वरूपम् सं० ३।१।११।५ : ३१७
इह त्वा भूर्या चरेदुपतमन् सं० १।२।१४।९ : ३००
इह धृतिः स्वाहा सं० ७।१।१२।८ : ३२७, ३२९,३३९
इह पशवो विश्वरूपा ब्रा० ३।७।४।१२ : ३५७
इह प्रजा विश्वरूपा ब्रा० ३।७।४।११ : ३५७
इह मनः सं० २।२।४।८ : २०९
इह मा सन्तं पाहि सं० १।२।१।१९ : ४४
इह रन्ति स्वाहा सं० ७।१।१२।१० : ३२७, ३२९,३३९
इह रमतिः स्वाहा सं० ७।१।१२।११ : ३२७, ३२९,३३९
इह विधृतिः स्वाहा सं० ७।१।१२।९ : ३२७, ३२९,३३९
इहार्वाञ्चमनिह्वये ब्रा० २।४।३।५ : २२८
इहेह वः स्वतपसः आ० १।४।७ : १८३
इहैव संतत्र सतो वो ब्रा० १।२।१।७१:१०२
इहैव संस्तंतत्र सन्तं त्वाऽग्ने ब्रा० २।५।८।१८ : २४३
इहैवाग्ने अधि धारया सं० ४।१।७।४ : १११
इहैवैधि माव्यथिष्ठाः ब्रा० २।४।२।२२ : २२७
ईकाराय स्वाहा सं० ७।१।१९।१ : ३२९
ईक्कृताय स्वाहा सं० ७।१।१९।२ : ३२९
ईडितो देवैर्हरिवाँ् ब्रा० २।६।८।३ : २५०
ईडे अग्निं विपश्चितं ब्रा० २।४।२।११ : २२७
ईडे अग्निँ् स्ववसं ब्रा० २।७।१२।११ : ९२
ईड्यश्चासि वन्द्यश्च सं० ५।१।१९।३ : ३५१
ईदृक्षास एतादृक्षास सं० ४।६।५।१९ : १५२
ईदृङ् च सं० १।८।१३।७ : २०६
ईदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् सं० ४।६।५।१५ : १५२,२०६
ईदृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।१९ : ३३६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ईयुष्टे ये पूर्वतराम् सं० १।४।३३।१:६५,१३०
ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः सं० ४।६।७।१०: ३४८
ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः आ० १०।२१।१ : ३९४
ईशानं त्वा भुवनानाम् ब्रा० २।४।७।३०:२३५
ईशाना वार्याणां क्षयन्तीः आ० ४।४२।२० : ८८,२४२
ईशानो मे मन्यौ श्रितः ब्रा०३।१०।८।२४:१६९
ईषाय त्वा सं० १।४।१४।७ : ६१
उक्थं वाचि सं० ३।२।९।२ : २८७
उक्थं वाचीन्द्राय सं० ३।२।९।३ : २८७
उक्थउक्थे सोम सं० १।४।४६।४ : ३०२
उक्थशाः सं० ३।२।९।१ : २८७
उक्थेभिः सं० ४।४।५।५ : १३५
उक्थ्यः ब्रा० ३।१०।१।१८२ : १६६
उक्षान्नाय वशान्नाय सं०१।३।१४।२१ : ३०१
उक्षावयः सतोबृहती सं० ४।३।५।७ : १२६
उक्षा समुद्रो अरुणः सं० ४।६।३।११ : १५०
उखां करोतु शक्त्या सं० ४।१।५।१० : ११०
उग्रं पश्ये राष्ट्रभृत् आ० २।४।३ : ४०७
उग्रं वहन्तीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।७ : ३३८
उग्रँ्स्तनयते स्वाहा सं०७।५।११।२० : ३४१
उग्रमातपते स्वाहा सं० ७।५।११।४१ : ३४१
उग्रश्च धुनिश्च आ० ४।२५।१ : ८४
उग्रा च भीमा च पितॄणां सं० ४।४।११। १४ : १४०
उग्रा दिशामभिभूतिः सं० ४।४।१२।३ : ३४५
उग्रामातिष्ठ त्रिष्टुप्त्वा सं०१।८।१३।२ : २०५
उग्रोऽस्युग्रोऽहँ् सं० १।६।२।२ : ११
उच्छिष्टाय स्वाहा सं० ७।३।२०।१७ : ३३७
उच्छुष्मा ओषधीनां गावो सं०४।२।६।१० : ११९
उच्छुष्मो अग्ने यजमानायैधि सं० १।६।२।८ : ११
उच्छ्मञ्चमाना पृथिवि आ० ६।७।४ : ३७
उच्छ्मञ्चस्व पृथिवि मा आ०६।७।३ : ३७
उच्छ्रयस्व वनस्पते ब्रा० ३।६।१।२ : ३७४
उज्जिहानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।५५ : ३३०
उत गावं इवाऽऽदन्तुतो ब्रा० २।५।५।१८ : २४०
उतग्ना वियन्तु देवपत्नीः ब्रा०३।५।१२।६ : ३१
उत त्या दैव्या भिषजा ब्रा० ३।७।१०।१२ : ३६९
उत त्या नो दिवा-ब्रा० ३।७।१०।११ : ३६९
उत नः प्रिया प्रियासु ब्रा० २।४।६।१ : २३२
उत नो देव देवाँ् सं० २।१।११।२ : ३१४
उत ब्रुवन्तु जन्तव सं०३।५।११।१४ : ३२२
उत माता महिषमन्ववेनत् सं० ३।२।११। १० : ३१९
उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः सं० १।७।८। १३ : ७०
उत स्वानासो दिवि सं०१।२।१४।१८ : ३००
उतेदानीं भगवन्तः स्याम ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।२५ : २७८
उत्क्रँ्स्यते स्वाहा सं०७।१।१९।६५ : ३३०
उत्क्रान्ताय स्वाहा सं०७।१।१९।६७ : ३३०
उत्क्रामते स्वाहा सं० ७।१।१९।६६ : ३३०
उत्क्राम महते सौभगाय सं० ४।१।२।१४ : १०७
उत्तमे शिखरे जाते आ०१०।३६।१ : ३९६
उत्तरपूर्वस्यां दिशि आ० १।१९।३ : १९३
उत्तरस्त्वमधरे ते ब्रा० २।४।७।२२ : २३५
उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी आ० १।१९।४ : १९३
उत्तानायाऽऽङ्गीरसायानः आ० ३।१०। १६ : २०
उत्तिष्ठत मा स्वप्त आ० १।२७।६ : १९५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उत्तिष्ठते स्वाहा सं० ७।१।१९।६० : ३३०
उत्तिष्ठन्नोजसा सह सं० १।४।३०।१ : ६४
उत्तिष्ठ पुरुष हरित आ० १०।६५।५ : ४०१
उतिष्ठ प्रेहि प्रद्रवौकः आ० ६।४।११ : ३५
उत्तिष्ठ बृहतीं भवोर्ध्वा सं० ४।१।६।१९ : १११
उत्तिष्ठ बृहन्भव आ० ४।३।११ : ७४
उत्तिष्ठ ब्रह्मस्पते देवयन्तः आ० ४।२।४ : ७३
उत्तिष्ठातस्तनुवँ् संभरस्व आ० ६।४।९ : ३५
उत्तुद शिमिजावरि आ० ४।३९।१ : ८६
उत्ते तभ्नोति पृथिवीं आ० ६।७।१ : ३७
उत् त्यदाश्वश्वियम् ब्रा० २।७।१३।६ : ९३
उत्थास्यते स्वाहा सं०७।१।१९।५९ : ३३०
उत्थिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।६१ : ३३०
उत्सं दुहन्ति कलशं ब्रा०३।७।४।४३ : ३५९
उत्सादेन जिह्वाम् सं० ५।७।११।९ : ३५३
उदक्रमीद्द्रविणोदा सं० ४।१।२।१५ : १०७
उदगादयमादित्यः ब्रा० ३।७।६।४२ : ३६४
उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व सं० १।२।१४।४ : २९९, ३९५
उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा सं० १।५।५।१२ : १०४,३०२,३१२
उदप्रुतो न वयो सं० ३।४।११।९ : ३२१
उदप्रुतो मरुतस्ताँ् सं० ३।१।११।२९ : ३१८
उदसावेतु सूर्यः । उदिदं ब्रा० २।७।१६।१६ : ९५
उदस्ताप्सीत्सविता ब्रा० ३।७।१०।१,२,३ : ३६९
उदस्य शुष्माद्भानुर्नाऽऽर्त आ० ४।१७।१ : ८१
उदस्य शोचिरस्यादाजुह्वानस्य सं० ४।४।४।१५ : १३४
उदाभ्यः शुचिरा पूत सं० १।२।१।८ : ४४
उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाँ् सं० १।२।८।१ : ४७, ८८
उदिताय स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१९ : २१९, ३३३
उदीची दिक् ब्रा० ३।११।५।५ : १७३
उदीची दिशाँ् शरदृतूनां सं० ४।३।३।४ : १२५
उदीची मा तिष्ठानुष्टुप् सं० १।८।१३।४ : २०६
उदीच्यां दिश्याप ओषधयो सं०१।६।५।७ : १३
उदीच्या त्वा दिशा सं० ५।५।८-१०।४ : १५९
उदीच्यै दिशे स्वाहा सं० ७।१।१५।१० : ३२८
उदीरतामवर उत्परास सं० २।६।१२।९ : ३१६
उदीरयथा मरुतः समुद्रतो सं० २।४।८।६ : २१२
उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकम् आ० ६।१।१३ : ३३
उदुज्जिहानो अभिकाममीरयन् ब्रा० २।५।४।१० : २३९
उदु तिष्ठ स्वध्वरावा सं० ४।१।४।३ : १०९
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि ब्रा० २।४।२।१६ : २२७
उदुत्तमं वरुण पाशम् ब्रा० २।७।१६।१४ : ९५, ११५, २६२, ३०३, ३१३, ३२४, ४०७
उदु त्यं आ० ४।११।२४ : ८०
उदुत्यं जातवेदसं देवं सं० १।२।८।७ : ४७, ६७, ८३, २१७, ३०९, ३१२, ३१३, ३१८,३७०
उदु त्वा विश्वे देवा अग्ने सं० ४।२।३।२ : ११६, १४९
उदुम्बरस्वोर्जा सं० ७।४।१२।७ : ३३७
उदुम्बरेणोर्जम् सं० ७।३।१४।२१ : ३३४
उदुस्र तिष्ठ प्रतितिष्ठ ब्रा० २।७।८।४ : ३६७
उदेनमुत्तरां नयाग्ने घृतेन सं० ४।६।३।१ : १४९
उदेषां बाहू अतिरमुद्वर्च सं० ४।१।१०।१० : ११४, ४०९
उदेष्यते स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१७ : २१९, ३३३
उदेहि वाजिन्यो अस्यप्सु ब्रा० २।५।२।१ : २३७
उद्गृहीताय स्वाहा सं० ७।५।११।३५ : ३४१
उद्गृह्णते स्वाहा सं० ७।५।११।३४ : ३४१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उद्ग्रहीष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।३३ : ३४१
उद्ग्राभं च निग्राभं च सं० १।१।१३।२ : ९, १२,१५०
उद्दिवँ स्तभानाऽन्तरिक्षं सं० १।३।१४।८ : ५१, ५३
उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपघ्नं आ० १०।१।३४ : ३८७
उद्द्रावाय स्वाहा सं० ७।१।१३।३ : ३२७
उद्द्रुताय स्वाहा सं० ७।१।१३।४ : ३२७
उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम् ब्रा० १।२।१।१ : ९८
उद्धर्षय मघवन्नायुधान्युत् सं० ४।६।४।११ : १५१
उद्बुध्यस्वाग्ने प्रति सं० ४।७।१३।१२ : १५७
उद्यते स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१८ : २१९, ३३३
उद्यन्नद्यमित्रमहाः सपत्नान्मे ब्रा० ३।७।६।३८, ४० : ३६४
उद्यन्नद्य वि नो ब्रा० ३।७।६।३९ : ३६४
उद्यासाय स्वाहा सं० १।४।३५।५ : ६५, ३५५
उद्युक्ताय स्वाहा सं० ७।४।२२।८ : ३४१
उद्रिक्ताय स्वाहा सं० ७।३।२०।२२ : ३३७
उद्रो दत्तोदधिं भिन्त सं० ४।७।१३।५ : १५६
उद्वञ्चते स्वाहा सं० ७।४।२२।१५ : ३४१
उद्वनादुदकानीवापास्मत् आ० ६।११।१० : ४१
उद्वयं तमसस्परिपश्यन्तो आ० ६।३।१३ : ३४, ३५, ४०, ८०, ८३, १११, २३१, २४९, ३७०
उन्नभय पृथिवी भिन्धीदं सं० २।४।८।९ : २१२
उन्निवत उदुद्वतश्च गेषम् सं० ३।२।४।९ : २८३
उन्दतीर्वलं धत्तौ सं० ३।१।१।२ : २७९
उन्मा असि आ० ४।५।३३ : ७६
उन्मुक्ती वरुणस्य सं० १।२।९।७ : ४८
उपकल्पमानं ब्रा० ३।१०।१।८ : १६५
उपक्लृप्तं ब्रा० ३।१०।१।९ : १६५
उपक्षरन्ति जुह्वो घृतेन ब्रा० ३।७।१३।६ : ३७३
उप क्षरन्ति सिन्धवो सं० १।८।२२।१५ : ३०६
उपच्छायामिव घृणरगन्म ब्रा० २।४।४।१६ : २३०
उपज्मन्नुप वेतसेवत्तरं सं० ४।६।१।५ : १४७
उप ते गा इवाकरं ब्रा० २।४।६।२८ : २३३
उप त्वाऽग्ने दिवेदिवे सं० १।५।६।४ : १०४
उप त्वाऽग्ने हविष्मतीः ब्रा० १।२।१।२५ : ९९
उप नः सूनवो गिरः ब्रा० २।४।६।७ : २३२
उप नो मित्रावरुणाविहावतम् आ० ४।२०।१२ : ८२,३७३
उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं सं० १।५।५।१ : १०३
उप प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा सं० ४।६।७।१२ : ३४८
उपप्रागात्परमं यत्सधस्थम् सं० ४।६।७।१३ : ३४८
उप प्रागात्सुमन्मेऽधायि सं० ४।६।८।७ : ३४९
उप प्रेत जयता नरः सं० ४।६।४।१२ : १५१
उपप्रेत मरुतः सुदानवः सं० २।२।४।९ : २०९
उपभृत् असि घृताची सं० १।१।११।१८ : ८
उपभृदेहि देवस्त्वा सविता सं० १।१।१२।३ : ८
उप यमेति युवतिः सं० ४।३।१३।२० : ३२६
उपयामगृहीतोऽसि सं० १।७।१२।५ : ७२
उपयामगृहीतोऽसि देवाय सं० १।४।२४।२ : ६३,६४
उपयामगृहीतोऽसि नृषदन्त्वा सं० १।७।१२।१ : ७२
उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये सं० १।७।१२।१२ : ७३,२८२,२९७,२९८,३४३
उपयामगृहीतोऽसि मर्काय सं० १।४।९।२ : ६०
उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय सं० १।४।२०, २१।२ : ६३
उपयामगृहीतोऽसि मित्रावरुणाभ्याम् सं० १।४।५।२ : ६०
उपयामगृहीतोऽसि मृत्यवे ब्रा० ३।१०।८।२ : १६८
उपगामगृहीतोऽसि वाक्षसदसि सं० ३।३।१०।१ : २८८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उपयामगृहीतोऽसि वायवे सं० १।४।४।२ : ५९

उपयामगृहीतोऽसि विश्वेभ्यः सं० १।४।१६।२ : ६२

उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय सं० १।४।८।२ : ६०

उपयामगृहीतोऽसि श्रुतसदसि सं० ३।३।१०३ : २८८

उपयामगृहीतोऽसि सरस्वत्यै ब्रा० २।६।१।८ : २४४

उपयामगृहीतोऽसि सारस्वतं ब्रा० २।६।१।१८ : २४४

उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा सं० १।४।३१।२ : ६५,६७

उपयामगृहीतोऽसीन्द्रवायु सं० १।४।४।४ : ६०

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय तु सं० १।४।३०।२ : ६४,६६,६७

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राग्नीभ्यां सं० १।४।१५।२ : ६२

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा सं० १।४।१२।१ : ६१,६२,२४४,२८२

उपयामगृहीतोऽस्यग्नये त्वा सं० १।४।१३।२ : ६१,६४

उपयामगृहीतोऽस्यन्तर्यच्छ सं० १।४।३।१ : ५९

उपयामगृहीतोऽस्यप्सुषदन्त्वा सं० १।७।१२।३ : ७२

उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां सं० १।४।६,७।२ : ६०,२४४

उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि सं० १।४।१०।२ : ६०,६१

उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यः सं० १।४।२२।२ : ६३

उपयामगृहीतोऽस्याश्विनं ब्रा० २।६।१।१७ : २४४

उपयामगृहीतोऽस्यैन्द्रं ब्रा० २।६।१।१९ : २४४

उपयामगृहीतोऽस्वृतसदसि सं० ३।३।१०।२ : २८८

उपयामधरेणोष्ठेन सं० ५।७।१२।४ : ३५३

उपरँ्स्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।१८ : ३२९

उपरताय स्वाहा सं० ७।१।१९।१९ : ३२९

उपवीरस्युपो देवान्देवीः सं० १।३।२०।२ : ५३

उपवेषोऽसि यज्ञाय त्वां ब्रा० ३।७।४।३६ : ३५८

उप श्रेष्ठा न आशिषो सं० ४।७।१५।८ : ३५०

उप श्वासय पृथिवीमुत सं० ४।६।६।१८ : ३४७

उपसर्प मातरं भूमिम् आ० ६।७।२ : ३७

उपहूतं बृहत्सह दिवा ब्रा० ३।५।८।३ : २९,३१

उपहूतँ् रथंतरँ् सह ब्रा० ३।५।८।१ : २९,३१

उपहूतं वामदेव्यँ् ब्रा० ३।५।८।२ : २९

उपहूतं वामदेव्यँ् सह ब्रा० ३।५।१३।२ : ३१

उपहूताः पितर सोम्यासः ब्रा० २।६।१६।८ : २५६,३१६

उपहूताः पितरो ये मघासु ब्रा० ३।१।१।१५ : २१३

उपहूताः सप्त होताः ब्रा० ३।५।८।४ : २९,३१

उपहूताँ् इहो ब्रा० ३।५।८।७ : २९,३१

उपहूता धेनुः सहर्षभा ब्रा० ३।५।८।५ : २९,३१

उपहूते द्यावापृथिवी ब्रा० ३।५।८।१० : २९,३१

उपहूते यं यजमाना ब्रा० ३।५।१३।११ : ३१

उपहूतो द्यौः पिता ब्रा० ३।७।६।२७ : ३६३

उपहूतो भक्षः सखा ब्रा० ३।५।८।६ : २९,३१

उपहूतोऽयं यजमानः ब्रा० ३।५।८।११ : २९

उपह्वरेषु यदचिध्वं सं० ४।३।१३।२५ : ३२६

उपाकृताय स्वाहा सं० ७।४।१६।८ : ३३८,३५४

उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वं ब्रा० २।५।८।२१ : २४३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

उपावसृजत्मन्या समञ्जन् ब्रा० ३।६।३।११ : ३७६
उपेदमुपपर्चनमासु गोषु ब्रा० २।८।८।३५ : २७६
उपोह यद्विदथं वाजिनो ब्रा० ३।६।१२।१ : ३८०
उभा जिग्यथुर्न पराजयेथे ब्रा० १।२।६।२ : २२४,३१९
उभाभ्यां देव सवितः ब्रा० १।२।८।५ : ५६,२४६
उभावग्नी उपस्तृणुते ब्रा० ३।७।४।५१ : ३५९
उभावन्तौ परिपात अर्म्यां ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१२ : २७७
उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या सं० १।५।५।५ : १०४,२६८,२९८
उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो सं० ४।४।४।२१ : १३४, ३१०
उभौ लोकौ ब्रह्मणा ब्रा० ३।१।२।१२ : २१५
उरुं नो लोकमनुनेषि ब्रा० २।७।१३।९ : ९३
उरुँ हि राजा वरुणः सं० १।४।४५।१ : ६८
उरुणसावसुतृपावलुंबलौ आ० ६।३।६ : ३४
उरुद्रप्सो विश्वरूपः सं० ३।३।१०।६ : २९१
उरु प्रथस्वोरु ते सं० १।१।८।९ : ६
उरु वाताय सं० १।१।४।७ : ४
उरु विष्णो वि क्रमस्वोरु सं० १।३।१७।४ : ५२
उरुव्यचा नो महिषः सं० ४।७।१४।८ : १५७
उरू प्रथस्वोरु ते सं० १।२।१२।१५ : ४९
उरो अन्तरिक्ष सजुः सं० १।३।२१।१२ : ५४
उर्ग्रा जानमुदवहत् ब्रा० ३।१२।९।११ : १८१
उर्वन्तरिक्षमन्विहि सं० १।१।२।१८ : ३,४,४७, ५५,५९
उर्वश्यस्या सुरसि सं० १।३।२०।५ : ५४
उर्वी रोदसी वरिवः स० ४।७।१५।२० : ३५१
उर्वी पृथ्वी बहुले ब्रा० २।८।४।२४ : २६८
उलूखले मूसले यच्च ब्रा० ३।७।६।३७ : ३६४
उशन्तस्त्वा हवामह ब्रा० २।२।१६।१ : २५६,३१५
उशिक् त्वं देव सोम सं० ३।३।३।२० : २८९
उशिक्पावको अरतिः सं० ४।२।२।५ : ११६
उशिगसि कवी सं० १।३।१६।५ : ५२
उशिगसि वसुभ्यस्त्वा सं० ४।४।१।९ : १३१
उषसमुषसमशीय ब्रा० ३।११।५।११ : १७४
उषसा नक्तमश्विना ब्रा० २।६।१२।७ : २५४
उषसे स्वाहा ब्रा० ३।१।६।११ : २१९,३३३
उषासानक्ता बृहती ब्रा० २।६।८।६ : २५०
उषे यह्वी सुपेशसा ब्रा० २।६।१८।६ : २५८
उष्ट्रमारण्यमनु ते सं० ४।२।१०।१० : १२३
उष्णिहा छन्दः सं० ४।३।७।६ : १२७
उस्र घर्मं शिं ष आ० ४।८।९ : ७७
उस्रावेतं धूर्षाहावनश्रू सं० १।२।८।८ : ४७
उस्राऽसि मम भोगाय सं० १।२।३।९ : ४५
ऊतीः कुर्वाणो यत्पृथिवीम् ब्रा० १।२।१।५ : ९८
ऊमाः सं० ४।४।७।२६ : १३६
ऊरुभ्यां स्वाहा सं० ७।३।१६।२८ : ३३५
ऊर्क् च मे सूनृता च सं० ४।७।४।५ : १५३
ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा सं० १।२।२।९ : ४५
ऊर्गस्यूर्ज मे धेहि सं० १।८।१५ १० : २०७
ऊर्जः पृथिव्या अध्युत्थितोऽसि ब्रा० १।२।१। १३ : ९८
ऊर्जं पृथिव्या रसमाभरन्तः ब्रा० १।२।१।६ : ९८
ऊर्जं संघत्तं तां मे ब्रा० १।१।१।४ : ५७
ऊर्जं सँ सूदेन सं० ५।७।११।४ : ३५३
ऊर्जाय त्वा सं० १।४।१४।८ : ६१
ऊर्जा यद्यज्ञमशमन्त सं० ४।६।३।७ : १४९
ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा सं० १।५।६।१० : १०५
ऊर्जे त्वा सं० १।१।१।२ : ३, १२७
ऊर्जे पीपिहि आ० ४।१०।२ : ७८
ऊर्जे होत्राणां स्वाहा सं० ३।२।९।४ : २८६
ऊर्जो नपाज्जातवेदः सं० ४।२।७।९ : १२०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऊर्जो नप्त्रे स्वाहा सं० १।८।१६।२२ २०७
ऊर्णामृदु प्रथमान्ँ ब्रा० ३।७।६।९ : ३६२
ऊर्णाम्रदसं त्वा स्तृणामि सं० १।१।११।९ : ८
ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये आ० ४।२०।४ : ८२, १०९, ३७४
ऊर्ध्वमूलमवाक्छाखम् आ० १।११।१३ : १८७
ऊर्ध्वया त्वा दिशा सं० ५।५।८-१०।५ : १५९
ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।४ : ३९३
ऊर्ध्वा अवपतन्ताश्च आ० १।९।३ : १८५
ऊर्ध्वा अस्य समिधो सं० ४।१।८।१ : ११२
ऊर्ध्वा दिक् बृहस्पतिः ब्रा० ३।११।५।६ : १७४
ऊर्ध्वा दिशाँ रन्तिराशौषधीनाँ सं० ४।४।१२।११ : ३४५
ऊर्ध्वा दिशाँ हेमन्त सं० ४।३।३।५ : १२५
ऊर्ध्वानाँ रुद्राणाँ स्थाने आ० १।१७।९ : १९१
ऊर्ध्वानाँ रुद्राणीनाँ स्थाने आ० १।१७।२० : १९२
ऊर्ध्वा मा तिष्ठ पङ्क्तिः सं० १।८।१३।५ : २०६
ऊर्ध्वामिनामुच्छ्रयतात् सं० ७।४।१९।६ : ३३९
ऊर्ध्वाय नमः आ० १०।१६।३ : ३९३
ऊर्ध्वायां दिशि यज्ञः सं० १।६।५।८ : १३
ऊर्ध्वायै दिशे स्वाहा सं० ७।१।१५।११ : ३२८
ऊर्ध्वाऽसि सं० ४।४।७।४ : १३६
ऊर्ध्वो नः पाह्यँ हसो आ० ४।२०।५ : ८२, ३७४
ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मद् सं० १।२।१४।६ : २९९, ३९५
ऊर्ध्वो मा पाह्योदृचः सं० १।२।२।१८ : ४५
ऋक्साम यजुर्वषट्त्स्वाहा सं० ७।३।१२।२ : ३३४
ऋक्सामयोः शिल्पे सं० १।२।२।७ : ४४
ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि ब्रा० ३।१२।९।२ : १८०
ऋग्भ्यो जातं वैश्यं ब्रा० ३।१२।९।४ : १८०
ऋग्भ्यो जाताँ सर्वशो ब्रा० ३।१२।९।३ : १८०
ऋग्विधानाय स्वाहा आ० १०।६६।११ : ४०१
ऋचस्त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।२४ : ३६५
ऋचां प्राची महती ब्रा० ३।१२।९।१ : १८०
ऋचा स्तोमँ समर्धय सं० ४।१।१।९ : १०६ २८१
ऋचे त्वा सं० ४।२।९।२५ : १२२,१३६
ऋचे त्वा रुचे त्वा आ० १०।४०।४ : ३९७
ऋचो अक्षरे परमे व्योमन् ब्रा० ३।१०।९।३ : १६९
ऋचो यजूँषि सामानि ब्रा० ३।१२।८।३ : १७९
ऋजवे स्वाहा सं० ७।१।१७।१० : ३२८
ऋजीते परि वृङ्ग्धि सं० ४।६।६।१२ : ३४७
ऋतं च सत्यं चाभीद्धात् आ० १०।१।८२ : ३८९
ऋतं तपः सत्यं तपः आ० १०।१०।१ : ३९१
ऋतँ सत्यम् सं० ४।१।४।१२ : १०९
ऋतँ सत्यं परं ब्रह्म आ० १०।२३।१ : ३९४
ऋतजिच्च सत्यजिच्च सं० ४।६।५।१७ : १५२
ऋतधामाऽसि सुवर्ज्योती सं० १।३।१६।१३ : ५२
ऋतपाश्च सं० १।८।१३।१९ : २०६
ऋतमसि सं० १।१।९।२१ : ७
ऋतमसि सत्यं नामेन्द्रस्य सं० ३।३।५।४ : २९०
ऋतमस्यृतस्यर्तमसि सं० ७।१।२०।४ : ३३०
ऋतमृतपाः सुवर्वाट्त्स्वाहा सं० ३।२।८।७ : २८७
ऋतमेव परमेष्ठि ऋतं ब्रा० १।५।५।१ : २०७
ऋतवः स्थ संवत्सरे ब्रा० ३।११।१।१५ : १७१
ऋतवस्त ऋतुधा परुः सं० ४।२।१२।२ : ३५२
ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्य सं० ४।६।५।१८ : १५२
ऋतश्रीरसि सं० १।१।९।२३ : ७
ऋतसदनमसि सं० १।१।९।२२ : ७
ऋतस्य गर्भः प्रथमा सं० ४।३।११।१२ : १३०
ऋतस्य त्वा ज्योतिषे सं० ३।३।५।१० : २९०
ऋतस्य त्वा देव हविः सं० १।३।२१।२ : ५४
ऋतस्य त्वा विधर्मणे सं० ३।३।५।८ : २९०
ऋतस्य त्वा विभूमने सं० ३।३।५।७ : २९०
ऋतस्य त्वा व्योमने सं० ३।३।५।६ : २९०
ऋतस्य त्वा सत्याय सं० ३।३।५।९ : २९०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ऋतस्य पन्था असि सं० ७।१।२०।६ : ३३०
ऋतस्य पन्थामनु तिस्र सं० ४।३।११।३:१२९
ऋतस्यर्तेनाऽऽदित्याः यजत्रा ब्रा० २।४।४।२१ : २३०
ऋतावानं महिषं सं० ४।२।७।११ : १२०
ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य सं० १।५।११।२ : ३०३
ऋताषाड़ृतधामाग्निः सं० ३।४।७।१ : २९३
ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः ब्रा० २।६।१२।११:२५४
ऋतुभिः प्रभुः सं ४।४।८।१९ : १३७
ऋतुभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।६।६ : २१९,३२८
ऋतुर्ऋतुना नुद्यमानः आ० १।३।४ : १८२
ऋतून पुष्टीभिः सं० ५।७।१७।४ : ३५३
ऋतूनां पञ्चमः सं० ५।७।१८।८ : ३५४
ऋतूनां पत्नी प्रथमेयमा सं० ४।३।११।१५ : १३०
ऋतेन द्यावापृथिवी ऋतेन ब्रा० ३।७।१२।३ : ३७१,४०६
ऋत्वियवती स्थो अग्निरेतसौ ब्रा० १।२।१।३६ : १००
ऋदूदरेण सख्या सचेय सं०२।२।१२।१३:३०९
ऋधामद्य पृषतीनां सं० ३।२।६।३ : २८६
ऋध्यासमद्य मखस्य शिरः आ० ४।२।७,११,१५,१९,२३ : ७४
ऋध्यास्म हव्यैर्नमसा ब्रा० ३।१।२।१ : २१४
ऋध्यै स्वाहा ब्रा० ३।७।११।२१ : ३७१
ऋभूणां त्वा देवानां ब्रा० १।१।७।७ : १०२
ऋभूणां भागोऽसि विश्वेषां सं० ४।३।९।१० : १२८
ऋभूणामादित्यानाँ स्थाने आ०१।१५।६:१९०
ऋषभं वाजिनं वयं ब्रा० ३।७।५।२६ : ३६१
ऋषभेण गा सं० ७।३।१४।१५ : ३३४
ऋषभेण त्वष्टा सं० ४।४।८।४ : १३७
ऋषभो वयः ककुच्छन्दः सं० ४।३।५।८:१२६
ऋषभोऽसि शाक्वरः ब्रा० ३।७।६।१७ : ३६२
ऋषीणामरुन्धती आ० ३।९।१८ : १७
एकं मा समुदसृजत् ब्रा० १।५।५।१० : २०८
एकं या च दशभिश्च आ० १।११।१९ : १८७
एकँ हि शिरो नाना आ० १।२।८ : १८२
एक एव रुद्रो न सं० १।८।६।२ : २०१
एकताय स्वाहा सं० १।१।८।१५ : ६
एकत्रिँ शतास्तुवत प्रजा सं० ४।३।१०।१६ : १२९
एकमिष विष्णुस्त्वाऽनु सं० ३।२।६।५ : २८६
एकमिषे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु ब्रा० ३।७।७।३१ : ३६६
एकयाऽस्तुवत प्रजा अधीयन्त सं० ४।३।१०।१ : १२८
एकविँ शत्याऽस्तुवतैकशफाः सं० ४।३।१०।११ : १२९
एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता सं० ४।६।९।८ : ३४९
एकस्मै स्वाहा सं० ७।२।११।१ : ३३०,३३१
एका च मे तिस्रश्च मे सं० ४।७।११।१२ : १५५
एकादशभिरस्तुवतर्तयो सं० ४।३।१०।६ : १२८
एकादशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१२।६ : ३३१
एकान्न चत्वारिँ शते सं० ७।२।११।२१ : ३३१,३३२
एकान्न यष्टचै स्वाहा सं० ७।२।११।२३ : ३३१
एकान्न विँ शत्यै स्वाहा सं० ७।२।१२।१० : ३३१,३३२
एकान्न शताय स्वाहा सं० ७।२।१२।१८ : ३३१,३३२
एकान्न षष्ट्यै स्वाहा सं० ७।२।१२।१४ : ३३१,३३२
एकान्नाशीत्यै स्वाहा सं० ७।२।११।२५ : ३३१,३३२
एकाष्टका तपसा तप्यमाना सं० ४।३।११।८ : १२९
एकाऽसि न सहस्रमेकां ब्रा० १।२।६।८ : २२४
एको देवो अप्यतिष्ठत् सं० ५।७।१।८ : १६२
एजत्काः ब्रा० ३।१०।११।५८ : १६६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

एणीर्धाना हरिणीरर्जुनीः आ० ६।७।५ : ३८
एतं जानीतात् परमे ब्रा० ३।७।१३।८ : ३७३
एतं ते स्तोमं तुविजात ब्रा० २।४।७।११ : २३४
एतं युवानं परि वो सं० ३।३।९।१ : २९१
एतँ सधस्थ परि ते सं० ५।७।४-९।१७ : १६४
एतत्ते अग्ने राध ऐति सं० १।४।४३।७ : ६८
एतत्ते तत ये च सं० १।८।५।१ : २००,२८५
एतत्ते पितामह ये च सं० १।८।५।२ : २००, २८५
एतत्ते प्रपितामह ये च सं० १।८।५।३ : २००,२८५
एतत्त्वं देव घर्म देवो आ० ४।११।२० : ८०
एतत्वँ सोम देवो देवान् सं० १।३।१७।९ : ५२
एतत्सोमस्य सूर्यस्य आ० १०।१६।२३ : ३९३
एतदेव विजानीयात् आ० १।३।७ : १८२
एतद्वोमिथुनं मा नो आ० १।१४।१२ : १८९
एतमु त्यं मधुना ब्रा० २।४।८।२१ : २३६
एर्तहि ब्रा० ३।१०।११।३८ : १६६
एता असदन्त्सुकृतस्य सं० १।१।११।२० : ८
एता आचरन्ति मधुमद्दुहाना ब्रा० ३।७।४। ३९ : ३५९
एता उ वः सुभगा सं० ५।१।११।५ : ३५१
एतादृङ् च सं० १।८।१३।९ : २०६
एता वाचः प्रयुज्यन्ते आ० १।४।३ : १८३
एतावानस्य महिमा आ० ३।१२।३ : २३
एतास्ते स्वधा अमृताः आ० ६।९।१ : ३९
एतिप्रेति वीति ब्रा० ३।१०।४।२ : १६७
एदं बर्हिः सुष्टरीमा नवेनाऽयं ब्रा० २।४।८। १४ : २३६
एदमगन्म देवयजनं पृथिव्या सं० १।२।३।२१ : ४५
एधोऽस्येधिषीमहि सं० १।४।४५।१३ : ६९, २४९
एनस एनसोऽवयजनम् आ० १०।५९।११ : ४००
एना वो अग्निं नमसोर्जो सं० ४।४।४।१३ : १३४
एना व्याघ्रं परिषस्वजानाः ब्रा० २।७।१६। १५ : ९५
एन्द्रसानसिँ रयिम् ब्रा० ३।५।७।९ : २८, ३२१
एभिर्नो अर्कैर्भवा नो सं० ४।४।४।२५ : १३४
एमा अग्मन्नाशिषो दोहकामा सं० १।६।४।१४ : १३
एवं नानासमुत्थानाः आ० १।२।४ : १८२
एवश्छन्दः सं० ४।३।१२।६ : १३०,१३१
एवाः स० ४।४।७।२५ : १३६
एवा पाहि प्रत्नथा ब्रा० २।५।८।२७ : २४३
एवा पित्रे विश्वदेवाय ब्रा० २।८।२।२४ : २६४
एवा ब्रह्मन्तवेदस्तु तिष्ठा ब्रा० २।७।१६।४ : ९५
एवा न देव्यदितिरनर्वा ब्रा० ३।१।१।१० : २१३
एवाऽवन्दस्व वरुणं बृहन्तं ब्रा० २।५।८।१० : २४२
एवा बभ्रो वृषभ चेकितान ब्रा० २।८।६।२४ : २७१
एवा हि देवाः आ० १।२०।१७ : १९३,१९४
एवा हि पूषन् आ० १।२०।१६ : १९३,१९४
एवा हि वायो आ० १।२०।१४ : १९३,१९४
एवा हीन्द्र आ० १।२०।१५ : १९३,१९४
एवा ह्यग्ने आ० १।२०।१३ : १९३,१९४
एवाह्येव आ० १।२०।१२ : १९३,१९४
एष च्छागः पुरो अश्वेन सं० ४।६।८।३ : ३४८
एष ते गायत्रो भाग सं० ३।१।२।३ : २७९
एषते जागतो भाग इति सं० ३।१।२।३ : २७९
एष ते त्रैष्टुभो भाग सं० ३।१।२।२ : २७९
एष ते निर्ऋते भागो सं० १।८।१।२ : २००
एष ते यज्ञो यज्ञपते सं० १।४।४४।८ : ६८
एष ते योनिः सं० १।४।२।११ : ५९
एष ते योनिः आनन्दाय ब्रा० २।६।१।२१ : २४४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

एष ते योनिः प्रजाः सं० १।४।९।३ : ६०
एष ते योनिः प्रजापतये सं० १।७।१२।१३ : ७३,२९८
एष ते योनिः बलाय ब्रा० २।६।१।१२ : २४४
एष ते योनिः वीर्याय ब्रा० २।६।१।११ : २४४
एष ते योनिः सजोषाभ्यां सं० १।४।४।५ : ६०
एष ते योनिः सूर्याय त्वा सं० १।४।३१।३ : ६५,६७
एष ते योनिरग्नये त्वा सं० १।४।१३।४ : ६१,६४
एष ते योनिरश्विभ्यां सं० १।४।७।३ : ६०
एष ते योनिरिन्द्राग्निभ्याम् सं० १।४।१५।३ : ६२
एष ते योनिरिन्द्राय सं० १।४।१२।२ : ६१, ६२,६४,६६,६७,७२,७३
एष ते योनिर्ऋतायुभ्यान्त्वा सं० १।४।५।३ : ६०
एष ते योनिर्महसे त्वा ब्रा० २।६।१।२२ : २४५
एष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा सं० १।४।२०।३ : ६३
एष ते योनिर्माध्वीभ्यां सं० १।४।६।३ : ६०
एष ते योनिर्मृत्यवे ब्रा० ३।१०।८।३ : १६८
एष ते योनिर्मोदाय त्वा ब्रा० २।६।१।२० : २४४
एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा सं० १।४।११।३ : ६१,६२,६४
एष ते योनिर्वीरतां पाहि सं० १।४।८।३ : ६०
एष ते योनिस्तेजसे त्वा ब्रा० २।६।१।१० : २४४
एष ते रुद्र भागस्तं सं० १।८।६।४ : २०१
एष ते रुद्र भागो सं० ३।१।९।५ : २८१
एष नित्यो महिमा ब्रा० ३।१२।९।१८ : १८१
एष पुण्य कृतोँ॒ लोकान् आ० १०।१।८७ : ३९०
एष ब्रह्मा प्रते महे ब्रा० २।४।३।२५ : २२९
एष ब्रह्मा य ऋत्वियः ब्रा० २।४।३।२६ : २२९,३६८
एष वो देव सवितः सोमस्तँ॒ सं० १।३।१७।८ : ५२
एष वो भरता राजा सं० १।८।१०।२ : २०२, २०५
एष स्य वाजी क्षिपर्णि सं० १।७।८।१२ : ७०
एष हि देवः प्रदिशोऽनु आ० १०।१।२६ : ३८७
एषा ते यमसादने स्वधा आ० ६।७।६ : ३८
एष्टा रायः प्रेषे भगायः सं० १।२।११।३ : ४९
एह श्रीश्च ह्रीश्च धृतिश्च आ० ४।४२।३० : ८८
ऐन्द्रं प्राणो अङ्गेअङ्गे नि सं० १।३।२।२३ : ५५
ऐन्द्रमसीन्द्राय त्वा सं० १।३।१४।१८ : ५१
ऐन्द्रीमावृतमन्वावर्ते सं० १।६।६।५ : १४
ओं जनः आ० १०।३५।७ : ३९६
ओं तत्सत्यम् आ० १०।६८।१ : ४०२
ओं तत्सवितुर्वरेण्यं आ० १०।३५।१० : ३९६
ओं तपः आ० १०।३५।८ : ३९६
ओं भद्रं कर्णेभि आ० १।१।१ : १८१
ओं भुवः आ० १०।३५।४ : ३९६
ओं भूः आ० १०।३५।३ : ३९६
ओं भूर्भुवः स्वः आ० १।१४।११ : १८९
ओं महः आ १०।३५।६ : ३९६
ओं सत्यम् आ० १०।३५।९ : ३९६
ओं सुवः आ० १०।३५।५ : ३९६
ओजसे त्वा सं० ४।३।७।४९ : १२७
ओजसे बलाय ब्रा० १।२।१।५५ : १०१
ओजसे स्वाहा आ० ४।५।१३ : ७५
ओजस्त्रिणवः सं० ४।३।८।१२ : १२८
ओजस्वदस्तु मे ब्रा० २।७।७।२१ : ९१
ओजस्वान् ब्रा० ३।१०।१।१३५ : १६५
ओजस्विनी नामासि सं० ५।५।८-१०।१९ : १६०
ओजाविदस्योजो मा सं० ३।३।१।६ : २८८
ओजिष्ठन्ते मध्यतो ब्रा० ३।६।७।६ : ३७८
ओजो ग्रीवाभिः सं० ५।७।१८।१ : ३५४
ओजोऽसि ब्रा० २।७।७।१९ : ९१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ओजोऽसि पितृभ्यस्त्वा सं० ४।४।१।१२: १३१
ओजोऽसि सहोऽसि ब्रा० ३।११।१।२१ :१७२, २१०,३९६
ओजोऽस्योजो मयि ब्रा० २।६।१।२३ : २४५
ओम् ब्रा० ३।१२।९।१९ : १८१
ओमापो ज्योतिरसोऽमृतं आ० १०।३५।११ : ३९६
ओमासश्चर्षणीधृतो सं० १।४।१६।१ : ६२
ओमिन्द्रवन्तः प्रचरत आ० ४।४।८ : ७५
ओषधयः दीक्षा ब्रा० ३।७।७।१५ : ३६५
ओषधयः प्रतिगृह्णीताग्निमेतँ् सं० ४।१।४।१३ : १०९
ओषधयः प्रति मोदध्वमेनं सं० ४।१।४।१४ : १०९
ओषधयः संवदन्ते सं० ४।२।६।२० : १२०
ओषधयस्त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।२२ : ३६५
ओषधयो बर्हिषा आ० ३।८।८ : १६
ओषधिवनस्पतयो मे ब्रा० ३।१०।८।२१:१६९
ओषधिवनस्पतिभ्यः आ० १०।६७।१० : ४०२
ओषधीनां पञ्चमी सं० ५।७।२१।५ : ३५४
ओषधीभ्यः पीपिहि आ० ४।१०।६ : ७८
ओषधीभ्यः स्वाहा सं० १।८।१३।४० : २०६, २१७,३३६
ओषधीभ्यस्त्वा प्रजाभ्यो सं० ३।३।६।२ :२९०
ओषधीरिति मातरस्तद्वो सं० ४।२।६।४ : ११९,२६८
ओषधे त्रायस्वैनम् सं० १।२।१।२ : ४४, ५३,५४
ओषधोर्जिन्व सं० ४।३।४।१७ : १२६
ओषिष्ठ हनँ् आ० ३।२१।९ : ३५५
ओषिष्ठहनँ् शिङ्गीनि सं० १।४।३६।९ : ६६
ओष्ठाभ्याँ् स्वाहा सं० ७।३।१६।३ : ३३५
और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदा सं० ३।१।११।३३ : ३१८
कः ब्रा० ३।१०।१।१९३ : १६६
कः स्विदेकाकी सं० ७।४।१८।३ : ३३९
ककुच्छन्दः सं० ४।३।१२।२६ : १३०
ककुहँ् रूपं वृषभस्य सं० ३।३।३।१७ : २८९
ककुहासु ते शुक्र सं० ३।३।३।१३ : २८९
कण्डूयमानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।७२ : ३३०
कण्डूयिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।७३ : ३३०
कण्डूयिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।७१ : ३३०
कतमस्म स्वाहा सं० ७।३।१५।६ : ३३५
कदा चन प्रयुच्छस्युभे सं० १।४।२२।३ : ६३
कदा चन स्तरीरसि सं० १।४।२२।१ : ६३, १०५
कद्रुदाय प्रचेतसे आ० १०।२५।१ : ३९४
कनकाभानि वासाँ्सि आ० १।४।२ : १८३
कपिलानाँ् रुद्राणाँ् स्थाने आ० १।१७।७: १९१
कपिलानाँ् रुद्राणीनाँ् आ० १।१७।१८ : १९२
कमलाय स्वाहा सं० ७।३।१८।२० : ३३६
कमु ष्विदस्म सेनया सं० २।१।११।७ : ३१४
कया नश्चित्र आ आ० ४।४२।१५ : ८८, ३२४,३४६
कर्णाभ्याँ् स्वाहा सं० ६।३।१६।७ : ३३५
कर्णिने स्वाहा सं० ७।५।१२।११ : ३४२
कर्मणे त्वा देवेभ्यः सं० १।१।४।१ : ४
कल्पेतां द्यावापृथिवी ब्रा० १।२।१।४६ : १००
कल्याणं ब्रा० ३।१०।१।३०,६४ : १६५
कल्याणाय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।२० : १६८
कवष्यो न व्यचस्वतीः ब्रा०२।६।१२।६ : २५४
कविर्यज्ञस्य वि तनोति सं० ३।५।५।५ : २९६
कवे विप्रचित्ते श्रोत्र ब्रा०३।१०।८।१२ : १६८
कव्यास इह मादयध्वम् ब्रा० ३।७।१४।१३ : ३७४
कव्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा ब्रा०३।७।१४।१० : ३७४
कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा आ० १।१६।८ : १९०
कश्यपादुदिताः सूर्याः आ० १।८।१५ : १८५
कषोत्काय स्वाहा आ० १०।६६।१२ : ४०१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कस्त्वा छ्यति कस्त्वा वि सं० ४।२।१२।१ : ३५२

कस्त्वा युनक्ति सं० ७।५।१३।१ : ३४२

कस्त्वा युनक्ति स सं० १।५।१०।४ : १०,१४

कस्त्वा सत्यो मदानां आ० ४।४२।१६ : ८८

कस्मै स्वाहा सं० ७।३।१५।५ : ३३५

कस्य वृषा सुते सचा ब्रा० २।७।१३।२ : ९३ २३१

काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती सं० ४।२।९।३ : १२२,३८८

काण्डेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।४ : ३३६

कात्यायनाय विद्महे आ०१०।१।४७ : ३८८

कान्ता ब्रा० ३।१०।१।१०१ : १६५

कामं कामदुघे धुक्ष्व सं० ४।२।५।२० : ११९

कामं प्रत्यासाभ्याम् सं० ५।७।१९।२ : ३५४

कामचाराय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५७ : २१८

कामजाता ब्रा० ३।१०।१।१०३ : १६५

कामदुघा ब्रा० ३।१०।१।१०५ : १६५

कामधुक्षः प्र णो ब्रा० ३।७।४।४४ : ३५९

कामप्रयवणं मे अस्तु आ०१।२७।२० : १९५

कामस्तदग्रेसमवर्तताधि आ०१।२३।१ : १९४, २२१,२२६,२७८

कामाय त्वा गृह्णामि सं० १।६।१।१९ : ११

कामाय स्वाहा ब्रा० ३।२।५।१५ : २१८, २१९,२२२,४०२

का मिहैकाः क इमे ब्रा० २।५।८।९ : २४२

कामेन मे काम आगाद् आ० ३।१५।४ : २७७

कामोऽकार्षीन्नमो आ० १०।६१।१ : ४००

कामो भूतस्य भव्यस्य ब्रा० ३।१२।१।१७ : २२१,२२६

कम्या ब्रा० ३।१०।१।१०२ : १६५

काय स्वाहा सं० ७।३।१५।४ : ३३५

कार्षिरस्यपापां मृध्रम् सं० १।३।२६।५ : ५६

काला अप्सु निविशन्ते आ० १।८।३ : १८४

काव्यं छन्दः सं० ४।३।१२।२८ : १३०

काशानाँ स्तम्बमाहर आ० ६।९।४ : ३९

किं तद्विष्णोर्बलमाहुः आ० १।८।७ : १८४

किँ स्विदत्रान्तरा भूतम् आ० १।८।५ : १८४

किँ स्विदासीत्पूर्वचित्तिः सं० ७।४।१८।१ ३३९

किँ स्विदासीदविष्ठानम् सं० ४।६।२।११ : १४९

किँ स्विद्वनं क उ स सं०४।६।२।१२ : १४९ २७८

किक्किटा ते चक्षुः सूर्याय सं० ३।४।२।४ : २९२

किक्किटा ते प्राणं वायवे सं० ३।४।२।३ : २९२

किक्किटा ते वाचँ सं० ३।४।२।६ : २९२

किक्किटा ते श्रोत्रं सं० ३।४।२।५ : २९२

कितवासो यद्रिरिपुर्नदीवि ब्रा० २।८।१।२२ : २६२,३२१

किमत्र सं० १।३।१५।४ : ५१

किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं सं० २।२।१२।१९ : ३०९

किलासं च पलितं च ब्रा० ३।४।४।२ : २२९

कीकसाभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।१९ : ३३५

कीदृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२० : ३३६

कुत्रा चिद्यस्य समृतौ सं० २।१।११।१२ :३०८

कुम्भो वनिष्ठुर्जनिता ब्रा० २।६।४।८ : २४७

कुवित्सु नो गविष्टयेऽग्ने सं २।१।११।११ : ३१५

कुविदङ्ग यवमन्ता यवं ब्रा० २।६।१।६ : २४४,३५२,३५७

कुलायिनी वसुमती वयोधा सं० ४।३।४।३ : १२५

कुहूमहँ सुभगां विद्म सं० ३।३।११।१९ : ३२०

कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी सं० ३।३।११।२० : ३२०

कूप्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१ : ३३७

कूर्माञ्छफैः सं० ५।७।१३।१ : ३५३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

कूल्याभ्यः स्वाहा संं० ७।४।१३।२ : ३३७
कूश्माञ्छकभिः सं० ५।७।२३।६ : ३५४
कृणुष्व पाजः प्रसितिं सं० १।२।१४।१ : २९९,३९५
कृत्तिका नक्षत्रमग्निर्देवताऽग्ने सं० ४।४।१०।१ : १३८
कृत्तिकाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२ : २१७
कृत्वाय सा महोमुखां सं० ४।१।५।१९ : ११०
कृषिश्छन्दः सं० ४।३।७।२० : १२७
कृष्णाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१ : ३३६
कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये सं० १।१।११।१ : ८
कृष्णैताय स्वाहा सं० ७।३।१७।१६ : ३३६
कृष्यै त्वा सं० ४।३।७।४२ १२७
कृष्यै त्वा क्षेमाय सं० ७।१।११।४ : ३२७
कृष्यै त्वा सुसस्यायै सं० १।२।२।१५ : ४५
केतः सकेतः सुकेतस्ते सं० १।५।३।१२ : १०३
केतवो अरुणासश्च आ० १।२१।८ : १९३, १९४,१९७
केताय त्वा सं० ४।४.६।२० : १३६
केतुं ब्रा० ३।१०।१।१७ : १६५
केतुं कृण्वन्नकेतवे सं० ७।४।२०।११ : ३४०
केतो अग्निः आ० ३।१।५ : १५,१७५
केशेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।१५ : ३३५
को अद्धा वेद क ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१८ : २७८
को अद्य युङ्क्ते धुरि सं० ४।२।११।१० : ३२४, ३४६
को तनासु ते शुक्रमा सं० ३।३।३।६ : २८९
को नु मया अमिथितः आ० १।३।२ : १८२
कोऽसि कतमोऽसि कस्मै ब्रा० २।६।५।८ : २४८
कोऽसि को नाम कस्मै सं० ३।२।३।१६ : २८३
क्रतवे स्वाहा आ० ४।५।१२ : ७५
क्रतुरेकत्रिँ्शः सं० ४।३।८।१३ : १२८
क्रतुश्च सं० १।७।९।९ : ७१
क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठोऽद्य ब्रा०२।४।६।५ : २३२
क्रत्वा शचीपतिः सं० ४।४।८।३ : १३७
क्रन्दते स्वाहा सं० ७।१।१९।३ : ३२९
क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यँ् सं० ४।६।५।२ : १५१
क्रमैरत्यक्रमीद्वाजी सं० ५।७।२४।१ : ३५५
क्रव्या नाम स्थ पार्थिवाः सं० ५।५।८-१०।२९ : १६१
क्रीडं वः शर्धो मारुतम् सं० ४।३।१३।२२ : ३२६
क्लृप्तं ब्रा० ३।१०।१।१० : १६५
क्लृप्ता ऋतवः सं० ७।५ २०।१४ : ३४४
क्व स्या वो मरुतः स्वधा ब्रा० २।८।३।२१ : २६६
क्वेदमभ्रं निविशते आ० १।८।१ : १८४
क्षत्रं क्षत्रं वैश्रवणः आ० १।३१।६ : १९६
क्षत्रं वयो मयन्दं सं० ४।३।५।१७ : १२६
क्षत्रँ् संधत्तं तन्मे ब्रा० १।१।१।२ : ५७
क्षत्रस्य त्वौजसे यन्त्राय सं० १।६।१।९ : १०
क्षत्रस्य नाभिरसि सं० १।८।१६।३ : २०७
क्षत्रस्य नाभिरसि क्षत्रस्य ब्रा० २।६।५।२ : २४८
क्षत्रस्य योनिरसि सं० १।७।९।२ : ७१, २०५,२०७
क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः ब्रा० ३।१ २।१७ : २१५
क्षत्रस्योल्बमसि सं० १।७।९।१ : ७१,२०५
क्षत्राय पीपिहि आ० ४।१०।४ : ७८
क्षत्रेण मनुष्यान् सं० ४।४।८.१७ : १३७
क्षत्रेणाग्ने स्वायुः सं० ४।१।७।५ : १११
क्षपो राजन्नुततमनाऽग्ने सं०४।४।४।१८ : १३४
क्षिप्रम् ब्रा० ३।१०।१।१६९ : १६६
क्षुत्पिपासामलं ज्येष्ठाम् आ० १०।६६ १३ : ४०१
क्षुत्पिपासाय स्वाहा आ० १०।६६।९ : ४०१
क्षुद्रान्पशूनरक्षतु रेवती नः ब्रा० ३।१।२।२४ : २१६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

क्षुधे स्वाहा सं० ७।१।१७।१३ : ३२८,४०१
क्षुरो भृज्वान्छन्दः सं० ४।३।१२।३३ : १३१
क्षुल्लकाः ब्रा० ३।१०।१।१६० : १६६
क्षेत्रस्य पतये स्वाहा सं० १।८।१३।३२ : २०६
क्षेत्रस्य पतिना वयँ सं० १।१।१४।७ : २९९
क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि सं० १।१।१४।८ : २९९
क्षेत्रियै त्वा निर्ऋत्यै त्वा ब्रा० २।५।६।३ : २४०
क्षेमाय त्वा सं० ४।३।७।४३ : १२७
खट् फट् जहि छिन्धी आ० ४।२७।१ : ८४
खन्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।५ : ३३७
ख्यात्रे स्वाहा आ० ६।२।४ :३३
गणानां त्वा गणपतिँ सं० २।३।१४।१४ : ३११
गन्ध द्वारां दुराधर्षां आ० १०।१।६१ : ३८८
गन्धर्वाज्छेपेन सं० ५।७।१५।६ : ३५३
गन्धर्वाप्सराभ्यास्स्रगलंकरणे आ० ३।१०।११ : १९
गन्धर्वोऽसि विश्वावसु सं० १।१।११।१० : ८
गन्धाय स्वाहा सं० ७।१।१९।७ : ३२९
गमिष्णवः ब्रा० ३।१०।१।१६५ : १६६
गयस्फानो अमीवहा सं०४।३।१३।१६ : ३२५
गर्भाः पञ्चविँशः सं० ४।३।८।११ : १२८
गर्भाश्च मे वत्साश्च मे सं० ४।७।१०।११ : १५५
गर्भो अस्योषधीनां सं० ४।२।३।८ : ११६
गर्भो देवानाम् आ० ४।७।१० : ७७
गवयमारण्यमनु ते सं० ४।२।१०।७ : १२३
गवां पतिः फल्गुनी नामसि सं० ३।१।१ १७ : २१३
गात्राणान्ते गात्रभाजो सं०३।४।२।११ : २९२
गाथाभ्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४७ : ३४१
गामङ्गैष आह्वयति दार्वङ्गैष ब्रा० २।५।५।१९ : २४०
गायत्रं छन्दोऽनु प्र सं० १।३।२०।७ : ५४
गायत्रमसि आ० ४।५।३९ : ७६
गायत्रिया गायत्री छन्दो आ० १०।३५।२ : ३९६
गायत्रिया छन्दाँसि सं०७।३।१४।२२ : ३३४
गायत्रिया ह्रियमाणस्य ब्रा०१।२।१।१४ : ९८
गायत्री छन्दः सं० ४।३।१।१६ : १२४,१२७
गायत्री त्रिष्टुप् जगती सं० ७।३।१२।३ : ३३४
गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप् सं० ५।२।११।१ : ३५२
गायत्रेण त्वा छन्दसा आ० ४।२।३० : ७४
गायत्री त्वा छन्दोभिः सं० ७।४।१२।८ : ३३७
गायत्रोऽसि आ० ४।८।१३ : ७७
गायन्ति त्वा गायत्रिणः सं० १।६।१२।८ : ३०४
गावो भगो गाव इन्द्रो ब्रा० २।८।८।३२ : २७६
गावो हिरण्यं धनमन्नपान्ँ आ० १०।६३।२ : ४००
गिरश्छन्दः सं० ४।३।१२।२२ : १३०
गिरा वज्रो न संभृतः ब्रा० १।५।८।१० : १५८
गिरीन् प्लाशिभिः सं० ५।७।१६।९ : ३५३
गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमान ब्रा० २।८।५।६ : २६८,३७८
गुहोपपक्षाभ्याम् सं० ५।७।१३।८ : ३५३
गृध्रसदसि सं० ४।४।७।८ १३६
गृहमेधास आ गत सं०४।३।१३।१७ : ३२५
गृहीतेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।८ : ३३७
गृह्याभ्यः स्वाहा आ० १०।६७।१२ : ४०२
गोत्रभिदं गोविन्दं वज्रबाहुं सं० ४।६।४।५ : १५०
गोभिर्जुष्टमयुजो आ० १०।२।७ : ३९०
गोभिर्न सोममश्विना ब्रा० २।६।१२।१२ : २५४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

गोभिर्यज्ञं दाधार सं० ४।४।८।१६ : १३७
गोमा ँ अग्नेऽविमा ँ सं० १।६।६।१५ : १४,३१६
गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं सं० १।१।१०।२ : ७
गौरमारण्यमनु ते सं० ४।२।१०।४ : १२३
गौराय स्वाहा सं० ७।३।१८।६ : ३३६
गौरि मिमाय सलिलानि आ०१।९।५ : १८५
गौरी मिमाय सलिलानि ब्रा० २।४।६।३१ : २३३
गौश्छन्दः सं० ४।३।७।२२ : १२७
ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः सं० ४।१।६। ११ : ११०
ग्रावभ्यः स्वाहा आ० ४।१०।२० : ७९
ग्रावाऽस्वध्वरकृद्देवेभ्यः सं० १।४।१।२ : ५८
ग्रीवाभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।१७ : ३३५
ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि सं०१।६।२।१३ : ११
ग्रीष्मेण देवा ऋतुना ब्रा०२।६।१९।२ : २५९
ग्रीष्मो हेमन्त उत नो सं०५।७।२।६ : १६३
घर्ममपातमश्विना हार्दिवानम् आ० ४।९। २० : ७८
घर्मैतत्तेऽन्नमेतत्पुरीषम् आ० ४।११।११ : ८०
घर्मोऽसि विश्वायुः सं० १।१।८।८ : ६
घृनुथ द्यां पर्वतान्दाशुषे ब्रा०२।४।४।७ : २३०
घृणिः सूर्य आदित्यो आ० १०।३७।१ : ३९६
घृतं घृतपावानः पिवत सं० १।३।२३।४ : ५५
घृतं तेजो मधुमदिन्द्रियम् आ० ३।११। १८ : २२
घृतं न पूतं तनूररेपाः सं० २।२।१२।२५ : ३१०
घृतं मिमिक्षिरे घृतमस्य आ०१०।१२।७ : ३९२
घृत ँ रसेन सं० ५।७।२०।४ : ३५४
घृतप्रतीकं च ऋतस्य धूर्षदम् ब्रा० १।२।१। ३२ : ९९
घृतप्रतीको घृतयोनिरग्निः ब्रा० १।२।१। २८ : ९९
घृतवतीमध्वर्यो स्रुचमास्वस्व ब्रा० ३।५।४। २ : २६
घृतवन्तः पावक ते ब्रा० ३।६।७।३ : ३७७
घृतस्य धाराममृतस्य सं० २।३।१०।६ : २१०
घृतेन द्यावापृथिवी आ सं० १।३।१४। १२ : ५१
घृतेन द्याव पृथिवी प्रोर्णाथाम् सं० १।३।२२। १४ : ५५
घृतेन द्यावापृथिवी मधुना सं० ३।१।११। ३० : ३१८
घृतेन सीता मधुना सं० ४।२।५।२१ : ११९
घृतेनाक्ते वृषणं दधाथाम् सं०१।३।२०।६ : ५४
घृतेनाक्तौ पशुं त्रायेथाम् सं० १।३।२१। १० : ५४
घृतेनाञ्जन्त्सं पथो सं० ५।१।११।२ : ३५१
घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः सं० ३।२।८। १० : २८७
घोषाय त्वा सं० ७।५।१३।१२ : ३४२
घोषाय स्वाहा सं० १।८।१३।२८ : २०६
घ्राताय स्वाहा सं० ७।१।१९।८ : ३२९
चक्षुः श्रोत्रं मा निर्मृक्षं सं० १।१।१०।४ : ७
चक्षुः संधत्तं तं मे ब्रा० १।१।१।१७ : ५७
चक्षुः स्थश्चक्षुर्मे ब्रा० १।१।१।२३ : ५७
चक्षुरसि श्रोत्रं नाम सं० ३।३।५।२ : २९०
चक्षुर्देवानां ज्योतिरमृते ब्रा०२।५।१।७ :२३६
चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदौ सं० ३।२।३।७ : २८३
चक्षुर्मे उर्व्या वि भाहि सं० ४।३।४।१४:१२६
चक्षुर्मे पाहि सं० ४।३।६।११ : १२७
चक्षुर्यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।२२ : ७१
चक्षुषः पिता मनसा हि सं० ४।६।२।९ : १४८
चक्षुषः श्रोत्र ँ संतनु ब्रा० १।५।७।५ : १५८
चक्षुषे स्वाहा आ० ४।५।७ : ७५,८१
चक्षुषो हेते मनसो हेते ब्रा० २।४।२।१ : २२६
चक्षुस्त आप्यायताम् सं० १।३।२२।३ : ५४
चङ्क्रमिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।७० : ३३०
चङ्क्रमिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।६८ : ३३०
चङ्क्रम्यमाणाय स्वाहा सं० ७।१।१९।६९ : ३३०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चतस्र आशाः प्रचरं त्वमय ब्रा० २।८।८।२७ : २७५

चतस्र आशाः प्रचरन्त्वग्नय सं० ५।७।४-९। २७ : १६४

चतस्त्रो दिशः आ० ३।९।२० : १७

चतुः शिखण्डा युवतिः ब्रा० १।२।१।७० : १०१,३६२,३६६

चतुः स्रक्तिर्नाभिर्ऋतस्य आ० ४।११।१० :८०

चतुर्दशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१४ : ३३१

चतुर्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१९।५ : ३३२

चतुर्भ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।४ : ३३०, ३३१,३३२

चतुश्चत्वारिँ्शः स्तोमो सं० ४।३।१२।३ : १३०

चतुष्टोमो अभवद्या तुरीया सं० ४।३।११।४: १२९

चतुष्पादव सं० ४।३।४।१९ : १२६

चतुस्त्रिँ्शद्वाजिनो देवबन्धो सं० ४।६।९।७ : ३४९

चतूरात्रः ब्रा० ३।१०।१।१८६ : १६६

चत्वार एकमभिकर्म देवाः ब्रा० ३।१।२।२२ : २१६

चत्वारिँ्शते स्वाहा सं० ७।२।१७।४ : ३३२

चत्वारि मायो भवाय ब्रा० ३।७।७।३४: ३६६

चत्वारि वाक्परिमिता पदानि ब्रा० २।८।८। १५ : २७५

चत्वारि श्रृङ्गा त्रयो आ० १०।१२।१० : ३९२

चन्द्रमसस्तृतीया सं० ५।७।२२।३ : ३५४

चन्द्रमा नक्षत्राणि सं० ७।३।१४।७ : ३३४

चन्द्रमसि मम भोगाय सं० १।२।३।७ : ४५

चन्द्रमसे समनमन्नक्षत्रेभ्यः सं० ७।५।२३।४ : ३४४

चन्द्रमसे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१७ : १६८, २०६,२१९,३२८,४०२

चन्द्रमसो रोहिणी आ० ३।९।१७ : १७

चन्द्रमाः षड्होता आ० ३।७।६ : १६,१७६

चन्द्रमा अस्यादित्ये श्रितः ब्रा० ३।११।१। १२ : १७१

चन्द्रमा ऋतुः ब्रा० ३।१०।१।१८९ : १६६

चन्द्रमादिक्षु उपदधातु आ० १।२०।१० : १९३,१९४

चन्द्रमा देवता सं० ४।३।७।२८ : १२७

चन्द्रमा देवता सतो सं० ३।१।६।६ : २८०

चन्द्रमा नक्षत्राणाम् सं० ३।४।५।६ : २९३

चन्द्रमा मनसो जातः आ० ३।१२।१४ : २४

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः ब्रा० ३।१०।८।१७ : १६८

चन्द्राऽसि सं० १।२।५।६ : ४६

चरणं पवित्रं विततं ब्रा० ३।१२।३।९ : २२३,३८९

चरणाय स्वाहा ब्रा० ३।१२।४।२६ : २२४

चराचरेभ्यः स्वाहा सं० १।८।१३।४२ : २०६

चरोस्त्वा पञ्चविलस्य सं० १।६।१।७ : १०

चर्मण्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।३५ : ३४२

चाक्षुष्मत्याय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।९ : १६८

चारुः कृपणकाशी कामो सं० ३।४।७।२० : २९४

चितः स्थ परिचित आ० ६।६।१३ : ३७,१२०

चितः स्थ प्रजामस्मै सं० १।१।७।१० : ५

चितस्थ परि चितः स्वाहा आ० ४।५।२७ :७५

चित्तं च सं० ३।४।४।१ : २९२

चित्तं मन्याभिः सं० ५।७।१४।३ : ३५३

चित्तं विज्ञातमग्निं सं० ४।१।९।३ : ११३

चित्तँ्सन्तानेन सं० १।४।३६।१ : ६५,३५५

चित्तमाज्यम् आ० ३।१।२ : १५,१७५

चित्तिः स्रुक् आ० ३।१।१ : १५,१७५

चित्तिं जुहोमि मनसा सं० ५।५।२,५।५।४-५, ७।२ : १५८

चित्तिमचित्तिं चिनवद्वि विद्वान् सं० ५।५।२, ५।५।४-५,७।३ : १५८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

चित्तिश्च सं० ३।४।४।२ : २९२
चित्पतिस्त्वा पुनात्वच्छिद्रेण सं० १।२।१। १२ : ४४
चित्रं ब्रा० ३।१०।१।१६ : १६५
चित्रं देवानामुदगादनीकं सं० १।४।४३।२ : ६७, ८०, ८३,१८४, २१७,२७२, ३०९, ३१२, ३१३, ३१८, ३७०
चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात् ब्रा० ३।१।२।२:२१४
चित्रज्योतिश्च सं० १।८।१३।१५ : २०६
चित्रा नक्षत्रमिन्द्रो देवता सं० ४।४।१०।१२ : १३८
चित्रायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५२ : २१८
चित्रावसो स्वस्ति ते सं० १।५।५।१४ : १०४
चित्रियादश्वत्थात्संभृता ब्रा० १।२।१।१९ : ९९
चिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् सं० ४।२।४। १३ : ११७
चिदसि मनाऽसि धीरसि सं० १।२।४।५ : ४६
चिदसि समुद्रयोनिः इन्दुर्दक्षः आ० ४।११। १६ : ८०,१५६
चिपुणीकायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।९ : २१७
चुपुणीका नामासि प्रजापतिना सं० ४।४।५। १५ : १३५
चैत्राय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५३ : २१८
चोदयित्री सूनृतानां सं० ४।१।११।९ : ३२३
चोरस्यान्नं नवश्राद्धं आ० १०।६४।२ : ४००
छदिश्छन्दः सं० ४।३।१२।४२ : १३१
छन्दस्वती उषसा पेपिशाने सं० ४।३।११।२ : १२९
छन्दाँ्सि गच्छ स्वाहा सं० १।३।२४।८ : ५५
छन्दोभिः सं० ४।४।५।७ : १३५
छवीं छव्या सं० ५।७।२०।११ : ३५४
छागोऽसि मम भोगाय सं० १।२।३।११ : ४५
जगती छन्दः सं० ४।६।१।१८ : १२४, १२७
जगतेन त्वा छन्दसा आ० ४।२।३२ : ७४
जगृभ्ण ते दक्षिणामिन्द्र हस्तँ् ब्रा० २।८।२। १५ : २६४
जङ्घाभ्यां पद्भ्यां धर्मोऽस्मि ब्रा० २।६।५। १३ : २४८
जङ्घाभ्याँ्स्वाहा सं० ७।३।१६।२६, ३० : ३३५
जज्ञि बीजम् सं० ७।५।२०।१ : ३४४
जनभृतः स्थापो देवीर्मधुमती सं० १।८।११।२५, २६ : २०४
जनयत्यै त्वा सं यौमि सं० १।१।८।४ : ६
जनयस्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः सं० ४।१।६। १३ : ११०
जनस्य गोपा अजनिष्ट सं० ४।४।४।७ : १३४
जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय ब्रा० २।८।३।२० : २६६
जनिष्वा हि जेन्यो अग्ने सं० १।४।३।१३ : १०८
जमदग्निराप्यायते आ० १।९।८ : १८५
जयन् ब्रा० ३।१०।१।१३७ : १६५
जवः ब्रा० ३।१०।१।१८० : १६६
जवं जङ्घाभिः सं० ५।७।१३।४ : ३५३
जहामि सेदिमनिराममीवाम् सं० ४।२।७।६ : १२०
जहाम्यन्यं न जहाम्यन्यम् ब्रा० २।८।८।३ : २७४
जागतं छन्दोऽनु प्र जायस्व सं० १।३।२०।९ : ५४
जागतमसि आ० ४।५।४१ : ७६, ७७
जागरिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।४६ : ३३०
जागरिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।४४ : ३३०
जाग्रतीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।१२ : ६५, १३८
जाग्रते स्वाहा सं० ७।१।१९।४५ : ३३०
जातवेदः पवित्रवत् ब्रा० १।२।८।३ : ५६, २४६
जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने आ० १।१८।२ : १९२
जातवेदसे सुनवाम सोमम् आ० १०।२।१ ३९०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

जातवेदा यदि वा ब्रा० ३।१०।५।२ : १६७
जातवेदो भुवनस्य रेतः ब्रा० १।२।१।३९ : १००
जातवेदो वपया गच्छ देवान् सं० ३।१।४।१४ : २८०
जातो जायते सुदिनत्वे अह्नाम् ब्रा० ३।६।१।६ : ३७४
जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः सं० १।५।११।५ : ३०३
जानन् सं० ३।१०।१।४ : १६५
जानीतादेनं परमे व्योमन्देवाः सं० ५।७।४-९।१८ : १६४
जाय एहि सुवो रोहावः सं० १।७।९।३ : ७१
जाया भूमिः पतिर्व्योम आ० १।१०।२ : १८६
जिघर्म्यग्निं मनसा घृतेन सं० ४।१।२।१७ : १०७
जित्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२० : २१८
जीमूतस्येव भवति प्रतीकं सं० ४।६।६।१ : ३४६
जीमूतान् हृदयौपशाभ्याम् सं० ५।७।१६।४ : ३५३
जीवः ब्रा० ३।१०।१।१२९ : १६५
जीविष्यन् ब्रा० ३।१०।१। १३० : १६५
जुषतां मे वागिदँ हविः ब्रा० २।५।१।५ : २३६
जुषस्व सप्रथस्तमम् वचः ब्रा० ३।६।७।१ : ३७७
जुषाणः सोम आज्यस्य ब्रा० ३।५।६।४, ८ : २७
जुषाणो अग्निराज्यस्य वेतु ब्रा० ३।५।६।२, ६ : २७
जुषाणो अप्तुराज्यस्य वेतु सं० १।३।१७।२ : ५२
जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न इन्द्रः ब्रा० २।६।८।४ : २५०
जुषाणो हव्यममृतेषु दूढच आ ब्रा० २।५।४।११ : २३९
जुष्टिरसि जुषस्व नो सं० १।६।३।४ : १२
जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण ब्रा० २।४।१।१ : २२५
जुष्टो नरो ब्रह्मणा वः ब्रा० २।४।३।१ : २२७
जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो सं० ३।१।१०।१ : २८१
जुहूः असि घृताची नाम्ना सं० १।१।११।१७ : ८
जुह्वे ह्यग्निस्त्वा ह्वयति सं० १।१।१२।२ : ८
जूरसि धृता मनसा जुष्टा सं० १।२।४।२ : ४६
जोवत्काः ब्रा० ३।१०।१।१५९ : १६६
ज्येष्ठायै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।६ : २१८
ज्यैष्ठचं च म आधिपत्यं सं० ४।७।२।३ : १५२
ज्यैष्ठचाय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।७ : २१८
ज्योतिरसि सं० १।१।१०।१७ : ७
ज्योतिरसि ज्योतिर्मे सं० ५।७।४-९।११ : १६३
ज्योतिरसि वैश्वानरं पृश्नियै सं० ३।२।६।७ : २८६
ज्योतिर्मेयच्छ सं० ४।३।६।१६ : १२७
ज्योतिर्विदन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।३ : ६५, १३७
ज्योतिषीमतस्य स्थाने आ० १।१६।६ : १९०
ज्योतिषे त्वा आ० ४।३।४ : ७४, १३६, १६८
ज्योतिष्मतीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।१, २ : ६५; १३७
ज्योतिषीमतस्य स्थाने आ० १।१६।६ : १९०
ज्योतिषे त्वा आ० ४।३।४ : ७४, १३६, १६८
ज्योतिष्मतीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।१, २ : ६५, १३७
ज्योतिष्मती प्रति मुञ्चते सं० ४।३।११।७ : १२९
ज्योतिष्मत्याय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१० : १६८
ज्योतिष्मन्तं त्वाऽग्ने सुप्रतीकम् सं० १।४।३।२ : १०८
ज्योतिष्माँश्च सं० १।८।१३।१७ : २०६
ज्योतिष्मान् ब्रा० ३।१०।१।२१ : १६५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ज्योतिस्त्वा ज्योतिषि सं० १।१।१०।२१ : ८

ज्वलन् ब्रा० ३।१०।१।८१ : १६५

ज्वलन्तीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।५ : ६५, १३७

ज्वललिङ्गाय नमः आ० १०।१६।१८ : ३९३

ज्वलाय नमः आ० १०।१६।१७ : ३९३

ज्वलिता ब्रा० ३।१०।१।८२ : १६५

तं त्वा भग प्रविशानि आ० ७।४।११ : ३८३

तं त्वा वयँ सुधियो ब्रा० ३।६।१०।७ : ३७९

तं त्वा शोचिष्ठ सं० १।५।६।८ : १०५,१३५

तं नः स्तुरीप मघपोषयित्नु ब्रा० २।८।७।१० : २७२

तं नेमिमृभवो यथा सं० २।१।११।५ : ३१४

तं पत्नीभिरनु गच्छेम सं० ४।७।१३।७ : १५६

तं प्रत्नथा पूर्वथा सं० १।४।९।१ : ६०

तं मर्जयन्त सुक्रतुं सं० ३।५।११।२० : ३२२

तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन् आ० ३।१२।८ : २४

तँ सध्रीचीरूतयो वृष्णियानि ब्रा० २।४।५।४ : २३१,२५१

तँ सबाधो यतस्रुचः ब्रा० ३।६।१।९ : ३७५

तँ सुप्रतीकँ सुदृशँ सं० २।५।१२।२९ : ३१४

तँ हि शश्वन्त ईडते सं० ४।३।१३।२७ : ३२६

त आऽयजन्त द्रविणँ सं० ४।६।२।४ : १४८

तच्छं योरावृणीमहे : १५,३०,१८५

ततं तन्तुमन्वेके आ० २।६।६ : ४०९

ततं म आऽपस्तदु ब्रा० ३।७।११।४ : ३७०

ततो देवानां पर्यपश्यद्दक्षं आ० १०।१।२५ : ३८७

ततो मध्यममायन्ति आ० १।८।१३ : १८५

तत्ते प्रयच्छामि ब्रा० २।७।७।१७,२०,२३,२६ : ९१

तत्त्वायामि ब्रह्मणा ब्रा० २।८।१।२४ : २६२, ३०८,३१३,३२४,३७०,३७२,४०७

तत्पुरुषाय विद्महे आ० १०।२०।१ : ३९४

तत्पुरुषाय विद्महे चक्र आ० १०।१।३९ : ३८७

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय आ० १०।१।३७ : ३८७

तत्पुरुषाय विद्महे महासेनाय आ० १०।१।४० : ३८७

तत्पुरुषाय विद्महे वक्र आ० १०।१।३८ : ३८७

तत्पुरुषाय विद्महे सुवर्ण आ० १०।१।४१ : ३८७

तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो सं० १।५।६।११ : १०५, १८७,३२३

तत्सवितुर्वृणीमहे आ० १।११।७ : १८७

तत्सु वां मित्रावरुणा ब्रा० २।८।६।१५ : २७१

तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं ब्रा० २।८।७।३ : २७२

तदश्विना भिषजा रुद्रवर्तनी ब्रा० २।६।४।३ : २४७

तदश्विनावश्वयुजोपयाताम् ब्रा० ३।१।२।२५ : २१६

तदस्य प्रियमभि पाथो ब्रा० २।४।६।४ : २३२ २६५

तदस्य रूपममृतँ शचीभिः ब्रा० २।६।४।२ : २४७

तदानीम् ब्रा० ३।१०।१।१६७ : १६६

तदित्पदं न विचिकेत आ० १।१३।१३ : १८९, ३६९

तदिन्द्रधनुरित्यज्यम् आ० १।५।४ : १८३

तदृतं तत्सत्यम् । तद्व्रतं ब्रा० १।५।५।३,६, ९,१२ : २०८

तदेवर्तं तदु सत्यमाहुस्तदेव आ० १०।१।६ : ३८६

तदेवाग्निस्तद्वायुस्तत्सूर्यः आ० १०।१।७ : ३८६

तद्विष्णोः परमं पदँ सं० १।३।१९।११ : ५३ १२२

तद्वै त्वं प्राणो अभवो आ० ३।१४।१० : २७६

तनूं त्वचं पुत्रं नप्तारम् सं० १।३।२४।१३ : ५५

तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूनपात् ब्रा० २।६।१८।२ : २५८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान् ब्रा० ३।६।३।२ : ३७६
तनूनपादग्न आज्यस्य ब्रा० ३।५।५।२ : २६
तनूनपादसुरो विश्ववेदा सं० ४।१।८।२ : ११२
तनूनप्त्रे त्वा गृह्णामि सं० १।२।१०।१४ : ४८
तनूपा भिषजा सुते ब्रा० २।६।१२।२ : २५३
तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा सं० ४।४।१।१३ : १३१
तन्त्वा सामभिरङ्गिरः ब्रा० ३।५।२।३ : २५ ९९
तन्द्रं छन्दः स० ४।३।१२।४४ : १३१
तन्नस्तुरीप मधपोषयित्नु ब्रा० ३।५।१२।४ : ३१
तन्नस्तुरीयमद्भुतं पुरुक्षु सं० ४।१।८।१० : ११२
तन्नस्तुरीयमध पोषयित्नु सं० ३।१।११।६ : ३१७
तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा ब्रा० ३।१।१।२४ : २१४
तन्नो वायुस्तदु निष्टया ब्रा० ३।१।१।२६ : २१४
तन्नो विश्वे उपश्रृण्वन्तु ब्रा० ३।१।२।९ : २१५
तन्नौ सह सं० १।३।१५।६ : ५१
तन्मित्रस्य वरुणस्य ब्रा० २।८।७।४ : २७२
तन्मेऽनुमतिरनुमन्यताम् ब्रा० २।७।१६।१२ : ९५
तप आसीद्गृहपतिः ब्रा० ३।१२।९।६ : १८०
तपते स्वाहा सं० १।४।३५।१० : ६५,३५५
तपन् ब्रा० ३।१०।१।२४,८३ : १६५
तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू सं० ४।४।११।६ : १४०
तपसस्तनूरसि प्रजापतेः सं० १।२।७।३ : ४७
तपसा देवा देवतामग्र ब्रा० ३।१२।३।१ : २२२
तपसाऽनाधृष्टः सं० ४।४।८।२१ : १३७
तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा आ० ६।३।९ : ३४
तपसि जुहोमि आ० ३।६।६ : १६,१७६
तपसे त्वा सं० १।४।१४।११ : ६२,७५
तपसे स्वाहा ब्रा० ३।१।६।२४ : २१९,२२३
तपस्तेज आकाशम् ब्रा० ३।१२।७।१२ : १७९
तपस्याय त्वा सं० १।४।१४।१२ : ६२
तपस्वत् ब्रा० ३।१०।१।७५ : १६५
तपोजां वाचमस्मे नियच्छ आ० ४।७।९ : ७७
तपो नवदशः सं० ४।३।८।५ : १२८
तपोष्वग्ने अन्तराँ अमित्रान् आ० ४।५।२६ : ७५
तपोऽसि लोके श्रितम् ब्रा० ३।११।१।२ : १६९
तप्यत्वै स्वाहा सं० १।४।३५।९ : ६५,३५५
तम आसीत्तमसा गूढमग्रे ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१५ : २७८
तमग्ने पृतनासहँ रयिँ सहस्व सं० १।३।१४।२० : ३०१
तमस्मेरा युवतयो सं० २।५।१२।१७ : ३१३
तमिद्गर्भं प्रथमं दध्र सं० ४।६।२।७ : १४८
तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानम् ब्रा० २।५।८।२२ : २४३
तमिद्रं पशवः सचा अश्विनोभा ब्रा० २।६।१३।३ : २५४
तमिन्द्रं वाजयामसि ब्रा० १।५।८।८ : १५८
तमिन्द्रं वाजयामसि महे ब्रा० २।४।१।७ : २२५
तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः सं० १।४।३।८ : १०८, ३२२
तमु त्वा पाथ्यो वृषा सं० १।४।३।९ : १०८, ३२२
तमु ष्टुहि यो अभिभूति ब्रा० २।८।५।२८ : २७०
तमु स्तोतारः पूर्व्यं यथा ब्रा० २।४।३।२३ : २२९
तमेव मृप्युममृतं तमाहुस्तं आ० ३।१४।२ : २७६
तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी ब्रा० ३।१।३।६ : २१६
तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा ब्रा० ३।११।६।३,५ : १७४
तया मदन्तः सधमाद्येषु वयँ ब्रा० २।६।३।१८ : २४६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तयाहँ शान्त्या सर्वशान्त्या आ० ४।४२।२९ : ८८

तरणिर्विश्वदर्शतो सं० १।४।३१।१ : ६५,६७

तर्पयन्ती ब्रा० ३।१०।१।१०० : १६५

तल्पसद्यं मा पराजेषि ब्रा० १।२।६।१७ : २२४

तल्पसद्यमभिजयानि ब्रा० १।२।६।१६ २२४

तव भ्रमास आशुया सं० १।२।१४।२ : २९९,३९५

तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन् सं० ४।६।७।११ : ३४८

तवेदं विश्वमभितः पशव्य ब्रा० २।८।२।१६ : २६४

तवेमे लोकाः प्रदिशो ब्रा० २।८।१।१० : २६१

तश्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छक्रमुत् आ० ४।४२।३२ : ८८

तस्मा अरं गमाम वो आ० ४।४२।२४ : ८८,१०९,१६२,३४०,३८९

तस्मा अहमिदमुपस्तरणम् आ० ४।१।१५ : ७३

तस्मा इदास्ये हविर्जुहोता ब्रा० २।४।५।१६ : २३१

तस्मादश्वा अजायन्त आ० ३।१२।११ : २४

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ऋचः आ० ३।१२।१० : २४

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं आ० ३।१२।९ : २४

तस्माद्विराडजायत आ० ३।१२।५ : २४

तस्मिन्त्सीदामृते प्रतितिष्ठ ब्रा० ३।७।५।६ : ३५९

तस्मिन्त्सुपर्णो मधुकृत्कुलायी सं० ४।२।९।२८ : १२२,३९७

तस्मिन् सहस्रशाखे नि आ० ७।४।१३ : ३८३

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो सं० १।३।१४।१३ : ३०१

तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा सं० २।१।११।६ : ३१४

तस्य ऋक्सामान्यप्सरसो सं० ३।४।७।१० : २९४

तस्य त इष्टस्य वीतस्य सं० ५।७।१।२७ : १६२

तस्य ते द्यौर्महिमा सं० ७।५।१६।३ : ३४३

तस्य ते पवित्रपते स० १।२।१।१५ : ४४

तस्य ते पृथिवी महिमा सं० ७।५।१७।३ : ३४३

तस्य दक्षिणा अप्सरस्तवा सं० ३।४।७।८ : २९४

तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो वेकुरयो सं० ३।४।७।६ : २९४

तस्य प्रजा अप्सरसो सं० ३।४।७।१९ : २९४

तस्य मध्ये महानग्निः आ० १०।१३।९ : ३९३

तस्य मरीचयोप्सरस आयुवो सं० ३।४।७।४ : २९४

तस्य वयँ सुमतौ यज्ञियस्य सं० १।७।१३।१२ : ३०६

तस्य विद्युतोऽप्सरसो रुचो सं० ३।४।७।१७ : २९४

तस्य विश्वमप्सरसो भुवो सं० ३।४।७।१५ : २९४

तस्याः शिखाया मध्ये आ० १०।१३।१२ : ३९३

तस्याँ समुद्रा अधि विक्षरन्ति ब्रा० २।४।६।३२ : २३३

तस्याधयोऽप्सरसः शोचयन्तीर्नाम सं० ३।४।७।२१ : २९४

तस्यापोऽप्सरसो मुदा सं० ३।४।७।१२ : २९४

तस्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो सं० ३।४।७।२ : २९३

ताँ सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामा सं० ४।६।५।१३ : १५२

ता अस्य सूद दोहसः आ० ६।९।७ : ४०,११७,१७४

तादृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२१ : ३३६

ता नासत्या सुपेशसा ब्रा० २।६।१३।८ : २५४

ता भिषजासुकर्मणा सा ब्रा० २।६।१३।९ : २५४

तामग्निवर्णां तपसा ज्वलन्तीं आ० १०।२।२ : ३९०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तामाशिषमा शासेऽमुष्मै सं० १।५।६।१६:१०५
ताम्राश्वास्ताम्ररथाः आ० १।१२।१०:१८८
ता सूर्या चन्द्रमसा ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।११ : २७७
तास्ते वज्रिन्धेनवो जोजर्युनः ब्रा० २।७।१३।१२ : ९३
तिक्तायनी मेऽसि सं० १।२।१२।२ : ४९
तिग्ममायुधं वीडितँ्सहस्वद्दिव्यँ् सं० ४।७।१५।१२ : ३५०
तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषा ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१७ : २७८
तिरोधा भुवः आ० १।३१।८ : १९६
तिरोधा भुवः स्वाहा आ० १।३१।१३ : १९६
तिरोधा भूः आ० १।३१।७ : १९६
तिरोधा भूः स्वाहा आ० १।३१।१२ : १९६
तिरोधा भूर्भुवः स्वः आ० १।३१।१०,१५ : १९६
तिरोधा स्वः आ० १।३१।९ : १९६
तिरोधा स्वः स्वाहा आ० १।३१।१४ : १९६
तिलाः कृष्णास्तिलाः आ० १०।६४।१ : ४००
तिलं जुहोमि सरसाँ् आ० १०।६३।१ : ४००
तिष्ठते स्वाहा सं० ७।४।२२।१८ : ३४१
तिष्ठा हरी रथ आ ब्रा० २।७।१३।१ : ९३
तिष्यः पुरस्तादुत मध्यतो ब्रा० ३।१।१।१२ : २१३
तिष्याय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२९ : २१८
तिष्यो नक्षत्रं बृहस्पतिर्देवताऽग्ने सं० ४।४।१०।६ : १३८
तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत सं० ४।३।१०।२ : १२८
तिस्रः क्षपस्त्रिरहाऽतिव्रजद्भिः आ० १।१०।६ : १८६
तिस्र इडा सरस्वती भारती ब्रा० २।६।१८।८ : २५८
तिस्रस्त्रेधा सरस्वती अश्विना ब्रा० २।६।१२।९ : २५४
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदँ् सं० ४।१।८।९ : ११२
तिस्रो देवीर्हविषा वर्धमाना ब्रा० २।६।८।८ : २५०
तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीँ् ब्रा० २।८।१।२८ : २६२,३०८
तिस्रो यदग्ने शरदस्त्वाम् ब्रा० २।४।५।१७ : २३१
तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयः सं० ४।६।६।७ : ३४६
तुथो वो विश्ववेदा वि सं० १।४।४३।६ : ६७
तुथोऽसि विश्ववेदा सं० १।३।१६।४ : ५२
तुभ्यन्ता अङ्गिरस्तम विश्वाः ब्रा० ३।१२।१।१ : २२१,३०१
तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ ब्रा० ३।१२।१।१५ : २२१,२३५
तुभ्यँ् श्चोतन्त्यध्रिगो ब्रा० ३।६।७।५ :३७८
तुर्यवाड् वयोऽनुष्टुप्छन्दः सं० ४।३।५।५ :१२६
तूर्वन्नयामन्नेतशस्य नू सं० ४।६।१।८ : १४७
तूलेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।३ : ३३६,३३७
तृतीयस्यै दिवो गायत्रिया ब्रा० ३।७।४।३ : ३५७
तृप्तिः ब्रा० ३।१०।१।९९ : १६५
तृम्पन्ताँ् होत्रा मधोर्घृतस्य सं० ३।२।८।८ : २८७
ते अस्य योषणे सं० ४।१।८।७ : ११२
ते आचरन्ती समनेव सं० ४।६।६।४ : ३४६
तेजः पशूनाँ् हविरिन्द्रियावत् ब्रा० २।६।४।१६ : २४७
तेजमयि धेहि सं० १।४।४५।१६ : ६९
तेजसा सं० ४।४।५।३ : १३५
तेजसे स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३८ : २१८,२१९
तेजस्वदस्तु मे मुखम् ब्रा०२।७।७।१८ : ९१
तेजस्वान् ब्रा० ३।१०।१।२२ :१६५
तेजोदां त्वा तेजसि सं० ४।४।६।३१ : १३६
तेजोऽनु प्रेहि सं० १।१।१०।१३ : ७
तेजोविदसि तेजो सं० ३।३।१।३ : २८८
तेजोऽसि सं० १।१।१०।१२ : ७,६९,९१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

तेजोऽसि तपसि श्रितम् ब्रा० ३।११।१।३ : १७०
तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेहि आ० ४।८।२२ : ७८
तेजोऽसि तेजो मे सं०५।७।४-९।१० : १६३
तेजोऽसि तेजो मयि धेहि ब्रा० २।६।१।१३ : २४४,२४९
ते ते धामान्युश्मसी सं० १।३।१९।९ : ५३
ते नो अर्वन्तो हवनः सं० १।७।८।१० : ७०
तेभ्यो निधानं बहुधा ब्रा० २।७।१७।६ : ९६
ते राजन्निह विविच्यन्ते आ० ६।५।१४ : ३६
तेऽवर्धन्त स्वतवसो सं० ४।१।११।१३ : ३२३
ते शरीराः प्रपद्यन्ते आ० १।८।१६ : १८५
ते शुक्रासः शुचयो ब्रा० २।८।२।१ : २६३
तेषाँ सप्तानामिह रन्तिरस्तु आ० ३।११।३४ : २३
ते सूनवो अदितेः ब्रा० २।८।२।२ : २६३
तोते रायः सं० १।२।५।१२ : ४६
तौ देवौ शुक्रामन्थिनौ ब्रा० १।१।१।२५ : ५८
त्यँ सुतृप्तं विदित्वैव आ० १।१०।८ : १८६
त्यान्नु क्षत्रियाँ अव सं०२।१।११।१८ : ३०८
त्युग्रो ह भुज्युमश्विना आ० १।१०।५ : १८६
त्रयस्त्रिँ शताऽस्तुवत भूतानि सं० ४।३।१०।१७ : १२९
त्रयस्त्रिँ शत्तन्तवो ये सं० १।५।१०।७ : १०
त्रयस्त्रिँ शोऽसि तन्तूनां ब्रा० ३।७।४।३४ : ३५८
त्रया देवा एकादश त्रयः ब्रा० २।६।५।१५ : २४८
त्रयोदशभिरस्तुवत मासा सं० ४।३।१०।७ : १२९
त्रयोदशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१३ : ३३१
त्रयोविँ शत्याऽस्तुवत क्षुद्राः सं० ४।३।१०।१२ : १२९
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रँ सं० १।६।१२।१६ : ३०५
त्रिँ शते स्वाहा सं० ७।२।१७।३ : ३३२
त्रिँ शत्त्रयश्च गणिनो रुजन्तो सं० १।४।११।१ : ६१
त्रिँ शत्स्वसार उपयन्ति सं० ४।३।११।६ : १२९
त्रिँ शद्धाम वि राजति सं०१।५।३।३ : १०३
त्रिँ शिनो मासाः सं० ७।५।२०।१३ : ३४४
त्रिककुच्छन्दः सं० ४।३।१२।२७ : १३०
त्रिकद्रुकेभिः पतति षड् आ० ६।५।११ : ३६
त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरं सुविशुष्मः ब्रा० २।५।८।२३ : २४३
त्रिताय स्वाहा सं० १।१।८।१७ : ६
त्रिते देवा अमृजतैँनदेनः ब्रा० ३।७।१२।१३ : ३७२,४०६
त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं आ० १०।१२।११ : ३९२
त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः आ० ३।१२।४ : २४
त्रिभ्यः शतेभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१९।४ : ३३२
त्रिभ्यः स्वाहा सं०७।२।११।३ : ३३०,३३१
त्रिरात्रः ब्रा० ३।१०।१।१८५ : १६६
त्रिर्देवः पृथिवीमेष एताम् ब्रा० २।४।३।१३ : २२८,२४०,२६५
त्रिवत्सो वय उष्णिहा छन्दः सं० ४।३।५।४ : १२६
त्रिवृता स्तोमेन सं० ७।३।१४।२३ : ३३४
त्रिवृत्त्वास्तोमैः सं० ७।४।१२।९ : ३३७
त्रिवृत्पलाशे दर्भ इयान् ब्रा० ३।७।४।२९ : ३५८
त्रिवृदसि सं० ४।४।१।२१ : १३१
त्रिष्टुप् छन्दः सं० ४।३।१।१७ : १२४,१२७
त्रिष्फली क्रियमाणानाम् यः ब्रा० ३।७।६।३६ : ३६४
त्रीणि त आहुर्दिवि सं० ४।६।७।४ : ३४७
त्रीणि पदा विचक्रमे ब्रा० २।४।६।३ : २३२
त्रीणि व्रताय विष्णुस्त्वा ब्रा० ३।७।७।३३ : ३६६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्रीणि शता त्रीषहस्त्राण्यग्निम् ब्रा० २।७। १२।६ : ९२
त्रीण्यायूँषि तव जातवेद सं० ३।२।११।६ : ३१९
त्रीन्परिधीँस्तिस्रः समिधो ब्रा० ३।७।४। २४ : ३५८
त्रेधा विष्णुरुरुगायो विचक्रमे ब्रा० ३।१।२। १४ : २१५
त्रैष्टुभं छन्दोऽनु प्र जायस्व सं० १।३।२०। ८ : ५४
त्रैष्टुभमसि आ० ४।५।४० : ७६
त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा आ० ४।२।३१ : ७४
त्रैष्टुभोऽसि आ० ४।८।१४ : ७७
त्र्यम्बकं यजामहे सं० १।८।६।३ : २०१,३९९
त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दः सं०४।३।५।१ : १२६
त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम् आ० १।६।३ : १८३
त्वं गावोऽवृणत राज्याय सं० ३।३।९।५ : २९१
त्वं च सोम नो सं० ३।४।११।३ : ३२०
त्वं तुरीया वशिनी वशाऽसि सं० ३।४।२। ७ : २९२
त्वं त्या चिदच्युताऽग्ने सं० ३।१।११।२५ : ३१८
त्वं दीक्षाणामधिपतिरसि सं० १।२।१। १८ : ४४
त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पाः सं० ३।५।११।८: ३२२
त्वं देवानामसि सस्नितमं सं० १।१।४।५ : ४
त्वं नः सोम विश्वतो सं०२।३।१४।५ : ३१०, ३२२
त्वं नस्तन्तुरुत सेतुरग्ने ब्रा० २।४।२।१५ : २२७
त्वं नृभिर्नृपते देवहूतौ ब्रा० २।५।८।२६ : २४३
त्वं नो अग्ने अवमो भवोती ब्रा० ३।७। १२।१९ : ३७२
त्वं नो अग्ने वरुणस्य सं० २।५।१२।२२ : ३१३,३२४,३७०,३७२,४०७
त्वं यज्ञस्त्वमु देवासि सोमः ब्रा० ३।१४।६ : २७६
त्वँ राजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सं० १।८।१६। १३ : २०७
त्वँ राजन् ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि सं० १।८।१६। १५ : २०७
त्वँ राजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सं० १।८।१६।९, ११ :२०७
त्वं वरुण उत मित्रो ब्रा० ३।५।२।१२ : २६, ३७५
त्वँ सुतस्य पीतये सद्यो सं० ३।४।११।१३ : ३२१
त्वँ सोम क्रतुभिः सुक्रतुः ब्रा० २।४।३।१९। २२८,२६५
त्वँ सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषेभ्यः सं० १।३।१७। १ : ५२
त्वँ सोम पितृभिः ब्रा० २।६।१६।६ : २५६, ३१५
त्वँ सोम प्रचिकितो मनीषा ब्रा० २।६।१६। ४ : २५६,३१५
त्वँ सोम महे भगं ब्रा० २।४।५।८ : २३१, २५६
त्वँ सोमासि सत्पतिः ब्रा० ३।५।६।३ : २७, ३२५
त्वँ ह यद्यविष्ठ्य सहसः सं० २।१।११।३ : ३१४
त्वँ हि विश्वतोमुख विश्वतः आ० ६।११।६ : ४१
त्वँ ह्यग्ने अग्निना विप्रो सं० १।४।४६।१२ : ३०२,३२२
त्वँ ह्यग्ने प्रथमो मनोता ब्रा० ३।७।१०।१ : ३७८
त्वक्चर्ममाँ सरुधिरमेदो आ० १०।६५।३ : ४०१
त्वचं गृह्णीष्व सं० १।१।८।१० : ६
त्वचे स्वाहा सं० ७।३।१६।४२ : ३३५,३४२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वत्पितारो अग्ने देवास्त्वाम् सं० १।५।१०।४ : १०५
त्वन्नो अग्ने वरुणस्य आ० ४।२०।१५ : ८३
त्वमग्न इडितो जातवेदो ब्रा० २।६।१६।१५ : २५७,३१६
त्वमग्ने अयासि सं० २।१।११।४ : ४०७
त्वमग्ने अयास्ययासन् ब्रा० २।४।१।२३ : २२६,३७०,३७२,४०७
त्वमग्ने गृहपतिर्विशामसि आ० ४।७।१८ : ७७
त्वमग्ने देवताभ्यो भागे देव ब्रा० २।४।८।१८ : २३६
त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशु सं० ४।१।२।२१ : १०८,४०४
त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि सं० ३।४।११।१ : ३२०
त्वमग्ने रुद्रो असुरो ब्रा० ३।११।२।१ : १७२, २७२,३००
त्वमग्ने व्रतपा असि सं० १।२।३।४ : ४५,२९९
त्वमग्ने व्रतमृच्छुचिर्देवाँ ब्रा० २।४।१।२९ : २२८
त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान सं० १।५।११।६ : ३०३
त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो ब्रा० २।४।१।१५ : २२५
त्वमिन्द्राभिभूरसि देवो ब्रा० २।४।१।५ : २२५
त्वमेव तां वेत्थ ब्रा० ३।१०।३।१ : १६६
त्वया जुष्ट ऋषिर्भवति आ० १०।४१।२ : ३९७
त्वया मन्यो सरथमारुजन्नो ब्रा० २।४।१।२७ : २२६
त्वया वयँ सधन्यस्त्वोताः सं० १।२।१४। १४ : ३००
त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीं ब्रा० ३।७।४।३३ : ३५८
त्वया हि नः पितरः ब्रा० २।६।१६।५ : २५६ ३१५
त्वरन् ब्रा० ३।१०।१।१७६ : १६६
त्वरमाणः ब्रा० ३।१०।१।१७७ : १६६
त्वष्टाऽग्नीत् आ० ३।३।३ : १५,१७५
त्वष्टा तुरीया अद्भुत ब्रा० २।६।१८।९ : २५८
त्वष्टा दधदिन्द्राय ब्रा० २।६।८।९ : २५०,२७२
त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम् ब्रा० ३।१।१। २३: २१३
त्वष्टा पशूनां मिथुनानाँ ब्रा० २।५।७।१७ : २४२
त्वष्टा यो वृषभो सं० २।४।५।४ : २११
त्वष्टा रूपाणाम् सं० ३।४।५।१५ : २९३
त्वष्टा रूपाणि दधती ब्रा० २।५।३।११ : २३८
त्वष्टा वीरं देवकामं जजान ब्रा० २।८।७। ११ : २७२, ३५२
त्वष्टा वो रूपैँ रूपरिष्टात् आ० १।२०।५ : १९३
त्वष्टा वो रुपैं रेवाह्वेवः आ० १।२५।८ : १९४
त्वष्टीमती ते सपेय सं० १।२।५।१४ : ४६,७७
त्वष्टुरहं देवयज्यया सं० १।६।४।१९ : १३
त्वष्टुर्नवमी सं० ५।७।२२।९ : ३५४
त्वष्टेध्मेन आ० ३।८।११ : १६
त्वष्ट्रेऽजाम् आ० ३।१०।७ : १८
त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा सं० ७।३।१५।१७ : ३३५
त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहा सं० ७।३।१५।१८ : ३३५
त्वष्ट्रे स्वाहा ब्रा० ३।११।४।५१ : २१८, ३३५
त्वां चित्रश्रवस्तम हवन्ते सं० ४।४।४।१० : १३४
त्वां वर्धन्ति क्षितयः ब्रा० ३।६।१०।५ : ३७९
त्वा दत्तेभी रुद्र ब्रा० २।८।६।२० : २७१
त्वामग्न आदित्यास आस्यम् ब्रा० २।७।१२। १५ : ९३
त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा सं० ४।४।४।८ : १३४
त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा सं० १।४।३।७ : १०८, १३३, ३२२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

त्वामग्ने प्रदिव आहुतं ब्रा० ५।२।१।३१ : ९९
त्वामग्ने मानुषीरीडते सं० ३।३।१।१६ : ३१९
त्वामग्ने यजमाना अनु सं० ४।२।२।१० : ११६
त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि सं० १।४।४६।८ : ३०२
त्वामग्ने वाजसातमं सं० १।४।४६।९ : ३०२
त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा सं० ४।१।७।३ : १११
त्वामग्ने वृषभं चेकितानं सं० ५।७।२।१ : १६२
त्वामग्ने समिधानं यविष्ठ ब्रा० १।२।१।३० : ९९
त्वामग्ने हविष्मन्तो देवं मर्ता ब्रा० २।४।१।११ : २२५
त्वामर्जुनौषधीनां पयः आ० ६।९।२ : ३९
त्वामापो अनु सर्वाश्चरन्ति आ० ३।१४।५ : २७६
त्वमिद्धि हवामहे साता सं० २।४।१४।७ : ३१२
त्वमिमा ओषधीः सोम ब्रा० २।८।३।५ : २६५
त्वामीडते अजिरं दूत्याय ब्रा० ३।६।८।५ : ३७८
त्वामु ते दधिरे हव्यवाहँ सं० ३।१।४।१३ : २८०
त्वाष्ट्रीं माया वैश्रवणः आ० १।३१।२ : १९६
त्विष्यै त्वा आ० ४।१०।१३ : ७९
त्वे अग्ने सुमतिं ब्रा० २।७।१२।१४ : ९३
त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति सं० ३।५।१०।१ : २९८
त्वे रायः सं० १।२।५।११ : ४६
त्वे वसूनि पुर्वणीक सं० १।३।१४।६ : ३०१
त्वे सु शवसोऽवृत्रन्कामकातयः सं० १।४।४६।३ : ३०२
दँष्ट्राभ्यां मलिम्लून्जम्भ्यैः सं० ४।१।१०।६ : ११४
दक्षक्रतुभ्यां मे वर्चोदौ सं०३।२।३।६ : २८३
दक्षाय स्वाहा आ०४।५।११ : ७५
दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी आ० १।१९।१ : १९३
दक्षिणया त्वा दिशा सं० १।५।८-१०।२ : १५९
दक्षिणया सुवर्गः सं० ४।४।८।६ : १३७
दक्षिणा दिक् ब्रा० ३।११।५।३ : १७३
दक्षिणा दिशां ग्रीष्म सं० ४।३।३।२ : १२५
दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी आ० १।१९।२ : १९३
दक्षिणाभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२१।११ : ३४०
दक्षिणायां दिशिमासाः सं० १।६।५।५ : १३
दक्षिणायै दिशे स्वाहा सं० ७।१।१५।८ : ३२८
दत्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।१ : ३४२
ददते स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४७ : २१८
ददामीत्यग्निर्वदति ब्रा० २।४।६।१९ : २३३
दद्भ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।१ : ३३५
दधन्वे वा यदीमनु सं० ३।३।३।२५ : २९०
दधिक्राव्णो अकारिषं सं० १।५।११।११ : ३०३, ३४०
दन्दशूकेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३३ : २१८
दब्धिरस्यदब्धो सं० १।६।२।१९ : ११
दमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा आ० ७।४।७ : ३८३
दर्भाणाँस्तम्बमाहर आ० ६।९।५ : ४०
दर्शता ब्रा० ३।१०।१।३३ : १६५
दर्शश्च सं० ३।४।४।९ : २९२
दर्शा ब्रा० ३।१०।१।३१ : १६५
दश ते तनुवो ब्रा० ३।७।५।२२ : ३६१
दश पुरस्ताद्रोचसे दश आ० ४।६।१० : ७६
दश प्राचीर्दश भासि आ० ४।६।१ : ७६
दशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१० : ३३१, ३३२
दशेमं त्वष्टुजयन्त ब्रा० २।८।७।१३ : २७३
दह्नं विपापं परमेश्यम् आ० १०।१२।१६ : ३९२
दाता ब्रा० ३।१०।१।४६ : १६५
दानवः स्थ पेरवः आ० ४।८।११ : ७७
दा नो अग्ने शतिनो सं० २।२।१२।२१ : ३०९
दाय पृथिवीं जीरदानुर्या सं० १।१।९।२५ : ७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दिग्भ्यः स्वाहा सं० ७।१।१५।१२ : ३२८
दित्यवाड् वयो विराट् सं० ४।३।५।२ : १२६
दिद्योन्मा पाहि सं० १।८।१४।३ : २०६
दिवः खीलोऽवततः ब्रा० ३।७।६।३४ : ३६४
दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ब्रा० १।२।१।५७ : १०१
दिवः पृथिव्याः पर्योज सं० ४।६।६।१६ : ३४७
दिवः सुवः संतनु ब्रा० १।५।७।१२ : १५८
दिवः स्कम्भनिरसि सं० १।१।६।३ : ५
दिवं तपसस्त्रायस्व आ० ४।५।३५ : ७६
दिवं पृष्ठेन सं० ५।७।१७।५ : ३५३
दिवं मच्छ सुवः सं० १।४।४३।४ : ६७
दिवँ् रूपेण सं० ५।७।२०।८ : ३५४
दिवमग्रेण मा लेखीरन्तरिक्षं सं० १।३।१८।५ : ५३
दिवमाऽक्रमिषँ् सुवरगन्म सं० ५।७।१।२५ : १६२
दिवस्त्वा ज्योतिषे सं० ४।४।६।२३ : १३६
दिवस्त्वा द्रविणे सादयामि सं० ४।४।७।१३ : १३६
दिवस्त्वा परस्पायाः आ० ४।११।६ : ७९
दिवस्त्वा वीर्येण ब्रा० १।२।१।४८ : १००
दिवस्परि प्रथमं जज्ञे सं० ४।२।२।१ : ११५, ३०१
दिवां पतये स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।७ : १६८
दिवा चित्तमः कृण्वन्ति सं० २।४।८।४ : २१२
दिवि जाता अप्सु ब्रा० ३।७।१२।१४ : ३७२, ४०७
दिवि देवान्दृँ् हान्तरिक्षे सं० ३।२।८।२१ : २८७
दिवि श्रयस्वान्तरिक्षे यतस्व सं० ५।७।१।१४ : १६२
दिवे त्वा सं० १।१।११।४ : ८
दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा सं० १।३।१४।४ : ५०, २९७
दिवे स्वाहा सं० १।८।१३।३५ : २०६, ३२८, ३४१, ४०२
दिवो नो वृष्टिं सं० ३।१।११।२७ : ३१८
दिवो मूर्धाऽसि पृथिव्या सं० ४।३।४।५ : १२५
दिवो रुक्म उरुचक्षा ब्रा० २।८।७।६ : २७२
दिवो वा विष्णवुत वा सं० १।२।१३।८ : ५०
दिवोवृष्टिमेरय सं० ४।३।४।२० : १२६
दिव्वँ् सुपर्णं वयसं सं० ३।१।११।१४ : ३१७
दिव्यन्यः सदनं चक्र ब्रा० २।८।१।१६ : २६२
दिव्यलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।१० : ३९३
दिव्यस्यैका धनुरार्त्निः आ० १।५।३ : १८३
दिव्याय नमः आ० १०।१६।९ : ३९३
दिशः प्रदिश आदिशो सं० १।३।२३।५ : ५५
दिशस्त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।२० : ३६५
दिशस्त्वा लोके सादयामि आ० ६।७।१७ : ३८
दिशां जत्रवः सं० ५।७।१६।३ : ३५३
दिशान्त्वा द्रविणे सादयामि सं० ४।४।७।१४ : १३६
दिशां त्वा लोके सादयामि आ० ६।७।१८ : ३८
दिशो दिक्षा । तया चन्द्रमा ब्रा० ३।७।७।१३ : ३६५
दिशोऽभ्ययँ् राजाऽभूत् सं० १।८।१६।१७ : २०७
दिशो मे श्रोत्रेश्चिताः ब्रा० ३।१०।८।१८ : १६८
दीक्षापत्नी आ० ३।६।२ : १६, १७६
दीक्षायै च त्वा सं० ३।३।१।२ : २८८
दीक्षायै तपसेऽग्नये स्वाहा सं० १।२।२।३ : ४४
दीक्षाऽसि तपसो योनिः ब्रा० ३।७।७।२ : ३६४
दीक्षा सोमस्य आ० ३।९।५ : १७
दीपयन् ब्रा० ३।१०।१।७९ : १६५
दीप्तः ब्रा० ३।१०।१।७८ : १६५
दीप्यमानः ब्रा० ३।१०।१।८० : १६५
दीप्यमानान्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।७ : ६५, १३७
दीर्घमुखि दुर्हणु आ० ४।३२।१ : ८५
दीर्घामनु प्रसितिमायुषे सं० १।१।६।११ : ५
दुःशँ् सानुशँ् साभ्यां आ० २।४।१२ : ४०८,

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

दुरो देवीर्दिशो महीर्ब्रह्मा ब्रा० २।६।१८।५ : २५८
दुर्भिक्षं देवलोकेषु आ० १।४।६ : १८३
दुर्मित्रस्तस्मै भूयासुः सं० १।४।४५।१० : ६९,८०
दुला सं० ४।४।५।१० : १३५
दुलायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४ : २१७
दुवस्वते त्वा वाताय आ० ४।९।६ : ७८
दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु ब्रा० ३।१।१।२७ : २१४
दूरेहेतिरमृडयो मृत्युर्गन्धर्वः सं० ३।४।७।१८ : २९४
दूरोहणं छन्दः सं० ४।३।१२।४३ : १३१
दूर्वाणाँ स्तम्बमाहरैतां आ० ६।९।३ : ३९
दूषीकाभिह्लादुनिम् सं० ५।७।२०।६ : ३५४
दृँहन्तां दुर्या सं० १।१।४।१४ : ४
दृँहस्व देवि पृथिवि सं० ४।१।९।९ : ११३
दृग्भिरन्नादः सं० ४।४।८।११ : १३७
दृढेस्थः शिथिरे समीची सं० ३।२।४।५:२८३
दृशानो रुक्म उर्व्या सं० ४।१।१०।११ : ११४,११६,३०१
दृष्टा ब्रा०३।१०।१।३२ : १६५
दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत् ब्रा० २।६।२।८ : २४५
दृष्ट्वा परिस्रुतो रसँ ब्रा० २।६।२।९ : २४५
देवं गममसि सं० १।१।२।१९ : ३
देवं बर्हिः । वसुवने ब्रा० ३।५।९।१ :२९,३८१
देवं बर्हिः सरस्वती ब्रा० २।६।१४।१ : २५५
देवं बर्हिः सुदेवं ब्रा० ३।६।१३।१ : ३८०
देवं बर्हिरिन्द्रं वयोधसम् ब्रा० २।६।२०।१ : २५९
देवं बर्हिरिन्द्रँ सुदेवं देवैः ब्रा० २।६।१०।१ : २५१
देवं बर्हिर्वारितीनाम् ब्रा० २।६।१०।१० : २५२,२५५,२५९,३८१
देवँ सवितारं सं० १।३।२४।३ : ५५
देव इन्द्रो नराशँसस्त्रिवरूथः ब्रा० २।६।१०।८ : २५२,२५५
देव इन्द्रो वनस्पतिर्हिरण्यपर्णो ब्रा० २।६।१०।९ : २५२,२५५
देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि सं० ३।२।५।२५ : २८५
देवबर्हिः शतवल्शं वि रोह सं० १।१।२।८ : ३
देवश्रूरेतानि प्र वपे सं० १।२।१।४ : ४४
देवश्रूस्त्वं देव धर्म आ० ४।७।८ : ७७
देव सँस्फान साहस्त्र सं० ३।३।८।७ : २९१
देव सवितः प्रसुव सं० १।७।७।१ : ६९,१०६
देवसवितरेतं त्वा वृणते ब्रा० ३।७।६।४:३६१
देव सवितरेतत्ते प्राऽऽह सं० ३।२।७।१ : २८६
देवस्कृतस्यैनसः आ० १०।५९।१ : ४००
देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण सं० १।२।१।१४ : ४४
देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु सं० १।३।१८।२ : ५३,७५
देवस्त्वा सविता श्रपयतु सं० १।१।८।१२ : ६
देवस्त्वा सवितोद्वपतु आ० ४।३।९ :७४,१११
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे सं० १।१।४।८ : ४,५,६,१७,५०,७२,७३,७७,१०६,१०८,१६२ २०२,२४८,३२७
देवस्य सवितुः सवे कर्म सं० १।१।९।२० : ७
देवस्य सवितुर्भागोऽसि सं० ४।३।९।८ : १२८
देवस्य सवितुर्हस्तः ब्रा० १।५।१।११ : २१९
देवस्याहँ सवितुः प्रसवे सं० १।७।८।१२ : ७०
देवाः पितरः पितरो ब्रा० ३।७।५।१० : ३६०
देवाः शर्मण्या मित्रावरुणा सं० २।४।८।२ : २११
देवाः सपीतयोऽपां नपात् सं० २।४।८।३ : २११
देवाँ आज्यपाँ आवह ब्रा० ३।५।३।१२ : २६
देवा आज्यपा आज्यम् ब्रा० ३।५।१०।१०:३०
देवा आयुष्मन्तस्ते सं० २।३।१०।५ : २१०
देवा आशापाला एतं सं० ७।१।१२।१३ : ३२७
देवा ऊर्जाहुती दुघे ब्रा० २।६।१०।५ : २५१
देवा गातुविदो गातुं सं० १।१।१३।१७ : ९,६८,३५७
देवा ग्रावाण इन्दुरिन्द्र ब्रा० ३।७।९।३ : ३६७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवा जीवनकाम्या यद्वा ब्रा० ३।७।१२।२ : ३७१,४०६

देवा देवानां भिषजा ब्रा० २।६।१४।६ : २५५

देवा देवेभ्यो अध्वर्यन्तो सं० ४।६।३।९ : १५०

देवा देवेषु पराक्रमध्वम् ब्रा० ३।७।५।१ : ३५९

देवा देवेषु श्रयध्वम् ब्रा० ३।११।२।२ : १७२

देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रम् ब्रा० २।६।१०।६ : २५१,२५९

देवा दैव्याहोतारा नेष्टारा ब्रा० ३।६।१३।६ : ३८१

देवा दैव्या होतारा । वसुवने ब्रा० ३।६।१४।६ : ३८१

देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिः सं० १।६।४।२०:१३

देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु ब्रा० ३।५।१२।५:३१

देवानां परिषूतमसि सं० १।१।२।४ : ३

देवानां ब्रह्मवादं वदतां ब्रा० १।२।१।१५ : ९८

देवानां मन्वे अधि सं० ४।७।१५।१३ : ३५०

देवानां वायोयान्यसि सं० ४।४।६।१२ : १३६

देवानान्त्वा देवताभ्यो सं० १।६।१।१८ : ११

देवानान्त्वा पत्नीदेवीर्विश्व सं० ४।१।६।९ : ११०

देवानानान्त्वा पितॄणामनुमतो आ० ४।८।२१ : ७८

देवानामग्नेयान्यसि सं० ४।४।६।१० : १३६

देवानामन्तरिक्षयान्यसि सं० ४।४।६।१४:१३६

देवानामेष उपनाह आसीदपां सं० ३।३।९।३ : २९१

देवायुधमिन्द्रमोजोहुवाना ब्रा० २।५।६।९ : २४१

देवा वसव्या अग्ने सोम सं० २।४।८।१ :२११

देवास इह मादयध्वम् ब्रा० ३।७।१४।११ : ३७४

देवास्त्वेन्द्र ज्येष्ठा वरुण सं० ५।५।८-१०।१७ : १६०

देवीः षडुर्वीरुरु णः सं० ४।७।१४।५ : १५७

देवीं वाचमजनयन्त देवाः ब्रा० २।४।६।२९ : २३३, २७४

देवी उषासानक्ता इन्द्रं ब्रा० २।६।१०।३ : २५१

देवी उषासानक्ताऽद्यास्मिन् ब्रा० ३।६।१३।३; ३८१

देवी उषासानक्ता । वसुवने ब्रा० ३।६।१४।३; ३८१

देवी उषासावाश्विना । भिषजेन्द्रे ब्रा० २।६।१४।३ : २५५

देवी ऊर्जाहुती इषमूर्जम् ब्रा० ३।६।१३।५; ३८१

देवी ऊर्जाहुती दुघे सुदुघे ब्रा० २।६।१४।५: २५५

देवी ऊर्जाहुती देवमिन्द्रं ब्रा० २।६।२०।५: २५९

देवी ऊर्जाहुती । वसुवने ब्रा० ३।६।१४।५; ३८१

देवी जोष्ट्री अश्विना सुत्राम् ब्रा० २।६।१४।४: २५५

देवी जोष्ट्री देवमिन्द्रं ब्रा० २।६।२०।४:२५९

देवी जोष्ट्री वसुधिती देवमिन्द्रम् ब्रा० २।६।१०।४:२५१

देवी जोष्ट्री वसुधिती ययोः ब्रा० ३।६।१३।४; ३८१

देवी जोष्ट्री । वसुवने वसुधेयस्य ब्रा० ३।६।१४।४ : ३८१

देवी देवं वयोधसम् ब्रा० २।६।२०।३:२५९

देवी द्यावापृथिवी अनु आ० ४।२।६:७४

देवीद्वारो अश्विना । भिषजेन्द्रे ब्रा० २।६।१४।२:२५५

देवी द्वारौ मा मा संतापम् सं० ३।२।४।६:२८३

देवीमहं निर्ऋतिं वन्दमानः सं ४।२।५।१२:११८

देवीरापः सं मधुमतीः सं० १।८।१२।१:२०५

देवीराप एष वो गर्भस्तं सं० १।४।४५।११:६९

देवीरापो अपां नपाद्य सं० १।२।३।१७:४५,५६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

देवीर्द्वारः । वसुवने ब्रा० ३।६।१४।२:३८१
देवीर्द्वारः संघाते ब्रा० ३।६।१३।२:३८०
देवीर्द्वार इन्द्रँ संघाते ब्रा० २।६।१०।२:२५१
देवीर्द्वारो देवमिन्द्रं वयोधसम् ब्रा० २।६।२०।२:२५९
देवीर्वम्रीरस्य भूतस्य प्रथमजा आ० ४।२।१४:७४
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः पतिमिन्द्रम् ब्रा० २।६।१०।७:२५१,२५५,२५९,३८१
देवेद्धो मन्विद्धः ब्रा० ३।५।३।२:२६
देवेन सवित्रोत्पूता वसोः ब्रा० ३।७।४।३८ : ३५९
देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।७।१४।८ : ३७४
देवेभ्यः शुन्धस्व सं० १।२।१२।१७ : ४९
देवेभ्यः शुम्भस्व सं० १।२।१२।१८ : ४९
देवेभ्यः स्वाहा सं० ३।१।४।१६ : २८०, ४०२
देवेभ्यस्त्वा सं० ३।३।१०।४ : २८८
देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्यः सं०१।४।२।१० : ५९
देवेभ्यो वनस्पते हवीँषि ब्रा० ३।६।११।३ : ३८०
देवो अग्निः स्विष्टकृत् ब्रा० ३।५।९।३ : २९, २५२,२५५,२६०,३८१,३८२
देवो देवानां पवित्रमसि सं १।४।२।३ : ५९
देवो नराशँसः । वसुवने ब्रा० ३।५।९।२ : २९,३८१
देवो नराशँसस्त्रिशीर्षा षडक्षः ब्रा० ३।६।१३।८ : ३८१
देवो नराशँसो देवमिन्द्रं ब्रा० २।६।२०।८ : २५९
देवो वः सविता प्रार्पयतु सं० १।१।१।४ : ३,
देवो वः सविता हिरण्यपाणिः सं० १।१।५।१८ : ५
देवो वः सवितोत्पुनातु सं०१।१।५।१ : ४,७
देवो वनस्पतिः । वसुवने ब्रा० ३।६।१४।९ : ३८१
देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं ब्रा० २।६।२०।९ : २५९
देवो वनस्पतिर्वर्षप्रावा ब्रा० ३।६।१३।९ : ३८१
देव्या होतारावूर्ध्वमध्वरं सं०४।१।८।८ : ११२
देहि मे ददामि ते सं० १।८।४।२ : २००
दैवीं धियं मनामहे सं० १।२।३।१ : ४५
दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।७।११।२० : ३७१
दैव्याः शमितार उत मनुष्याः ब्रा० ३।६।६।१ : ३७७
दैव्या अध्वर्यवस्त्वा छचन्तु सं० ४।२।१२।३ : ३५२
दैव्या मिमाना मनसा ब्रा० २।६।८।७ : २५०
दैव्या होतारा प्रथमा ब्रा०३।६।३।८ : ३७६
दैव्या होताराभिषजा इन्द्रेण ब्रा० २।६।१८।७ : २५८
दोषभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२४ : ३३५
दौराध्र्यै स्वाहा ब्रा० ३।७।११।१९ : ३७१
द्यां पृष्ठम् आ० ३।४।३ : १५,१७५
द्यावा नः पृथिवी इमँ सं० ४।१।११।१७ : ३२३
द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा सं० १।३।२४।९ : ५५
द्यावापृथिवीभ्यां पीपिहि आ०४।१०।८ : ७८
द्यावापृथिवीभ्याँ स्वाहा आ० ४।१०।२२ : ७९
द्यावापृथिवीभ्यान्त्वा आ० ४।८।१९ : ७८, २८७
द्यावापृथिव्योः पार्श्वम् सं० ५।७।२१।१३ : ३५४
द्युतानस्त्वा मारुतो आ० ४।६।५ : ७६,१६०
द्युतानस्त्वा मारुतो सं० १।३।१४।९ : ५१
द्युते त्वा सं० ४।४।६।२७ : १३६
द्युभिरक्तुभिः परिपातमस्मान् आ० ४।४२।१४ : ८८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

द्युम्नाय त्वा आ० ४।१०।१४ : ७९
द्यौः पितः पृथिवि ब्रा० २।८।६।११ : २७१
द्यौः शान्ता साऽऽदित्येन आ०४।४२।२७ : ८८
द्यौः समित् आ० ४।४१।३९ : ८६
द्यौरध्वर्युः आ० ३।२।२ : १५,१७५
द्यौरपराजिताऽमृतेन सं० ४।४।५।१८ : १३५
द्यौरष्टहोता आ० ३।७।८ : १६, १७६
द्यौरसि ब्रा० २।७।१५।८ : ९४
द्यौरसि वायौ श्रिता ब्रा० ३।११।१।१० : १७०
द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व सं०७।४।१८।२ : ३३९
द्यौर्दीक्षा । तयाऽऽदित्यः ब्रा० ३।७।७।१२ : ३६५
द्यौश्च त्वा पृथिवी च सं० १।४।३७।८ : ९२, ९५
द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च ब्रा० ३।७।४।४२ : ३५९
द्यौश्छन्दः सं० ४।३।७।१५ १२७
द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सं०४।१।२।१३ : १०७, ३५५
द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा०३।७।७।१९ : ३६५
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीम् आ० ६।६।२ : ३६, १२१,१२२,२८१
द्रवन् ब्रा० ३।१०।१।१७४ : १६६
द्रवन्नः सर्पिरासुतिः सं० ४।१।९।११ : ११३
द्रविणोदाः ब्रा० ३।१०।१।१४० : १६६
द्रविणोदां त्वा द्रविणे सं०४।४।६।३४ : १३६
द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रं सं० ४।५।१०।१ : १४५
द्रुपदादिवेन्मुमुचानः ब्रा० २।४।४।२४ : २३१, २४९
द्वादशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१२ : ३३१, ३३२
द्वाभ्याँ शताभ्याँ स्वाहा सं० ७।२।११।२९ : ३३१,३३२
द्वाभ्याँ स्वाहा सं० ७।२।११।२ : ३३०,३३१
द्वारो देवीरन्वस्य सं० ४।१।८।६ : ११२
द्वाविमौ वातौ वात आ० ४।४२।६ : ८७, २२५
द्विताय स्वाहा सं० १।१।८।१६ : ६
द्वितायो वृत्रहन्तमः ब्रा० २।७।१३।४ : ९३
द्विपदा या चतुष्पदा सं० ५।२।११।२ : ३५२
द्विपात्पाहि सं० ४।३।४।१८ : १२६
द्विरात्रः ब्रा० ३।१०।१।१८४ : १६६
द्विषो नो विश्वतो आ० ६।११।७ : ४१
द्वे ऊर्जे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु ब्रा० ३।७।७।३२ : ३६६
द्वे द्रधसी सतती वस्त सं० ३।२।२।२ : २८२
द्वे विरूपे चरतः ब्रा० २।७।१२।४ : ९२
द्वे स्रुती अशृणवं पितृणामहं ब्रा० २।६।३।२१ : २४६,२६०
द्वे स्वसारौ वयतस्तन्त्रम् ब्रा० २।५।५।७ : २२९
द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यौ सं० ३।२।२।१ : २८२
धनुर्हस्तादाददानामृतस्य आ०६।१।१५ : ३३
धन्वना गा धन्वनाऽऽजिं सं० ४।६।६।२ : ३४६
धरुण एकविँशः सं० ४।३।८।७ : १२८
धरुणमसि दिवं दृँह सं० १:१।७।८ : ५
धर्ता दिवो विभासि आ० ४।७।५ : ७७
धर्त्रमस्यन्तरिक्षं दृँह सं० १।१।७।७ : ५
धर्त्रश्चतुष्टोमः सं० ४।३।८।१८ : १२८
धर्त्री च धरित्री च सं०४।४।११।१६ : १४०
धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं सं० ४।४।१२।७ : ३४५
धर्त्र्यसि धरित्री सं० ४।३।७।४६ : १२७
घर्मः शिरस्तदयमग्निः ब्रा० १।१।७।१ : १०२
घर्म या ते दिवि शुक् आ० ४।११।१ : ७९
घर्म या तेऽन्तरिक्षे शुक् आ० ४।११।२ : ७९
घर्म या ते पृथिव्याँ शुक् आ०४।११।३ : ७९
धर्माय स्वाहा आ० १०।६७।७ : ४०२
धर्मासि दिशो दृँह सं० १।१।७।९ : ५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

धर्माऽसि सुधर्मा मे आ० ४।१०।१७ : ७९

धर्षा मानुषान् सं० १।३।२१।३ : ५४

धा असि स्वधा अस्युर्वी सं० १।१।९।२४ : ७

धाता ददातु दाशुषे सं० ३।३।११।१० : ३१९

धाता ददातु नो रयिमीशानो सं० २।४।५।३ : २११,३१९

धाता दीक्षायाम् सं० ४।४।९।२ : १३७

धाता धातॄणां भुवनस्य सं० ४।७।१४।७ : १५७

धाता पुनातु सविता आ० ६।३।१४ : ३५,४०

धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार आ० ३।१२। १७ : २४

धाता प्रजाया उत राय सं० ३।३।११।८ : ३१९

धाता रातिः सवितेदं सं० १।४।४४।१ : ६८

धाता विधाता परमोत सं० ५।७।४-९।३ : १६३

धाता षडक्षरेण षड् सं० १।७।११।६ : ७२

धातुर्दशमी सं० ५।७।२२।१० : ३५४

धान्यमसि धिनुहि सं० १।१।६।७ : ५

धाम्नोधाम्नो राजन्नितो सं० १।३।२४। १५ : ५५

धारयन्त आदित्मासो जगत् ब्रा० २।८।१। २७ : २६२,३०८

धारावरा मरुतो धृष्णुवोजसो ब्रा० २।५।५। ९ : २३९

धावते स्वाहा सं० ७।४।२२।१७ : ३४१

धियं पूषा जिन्वतु ब्रा० २।८।१।१७ : २६२

धिषणाऽसि पर्वत्या प्रति सं० १।१।६।४ : ५

धिषणास्त्वा सं० ४।१।६।१० : ११०

धिषणे वीडू सती सं० १।४।१।१० : ५९

धुनिश्च ध्वान्तश्च आ० ४।२४।१ : ८४

धूरसि धूर्व धूर्वन्तं सं० १।१।४।४ : ४

धूरसि श्रेष्ठो सं० ३।३।१०।१२ : २८८

धृषणाऽसि पार्वतेयी सं० १।१।६।५ : ५ २८८

धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छ सं० १।१।७।१ : ५

धेना बृहस्पते आ० ३।९।२ : १७

धेनुर्वयो जगती छन्दः सं० ४।३।५।९ : १२६

ध्रुवं ध्रुवेण हविषाऽव सं० ३।२।८।२२ : २८७

ध्रुवक्षितये स्वाहा आ० १०।६७।४ : ४०२

ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवाऽसि सं० ४।३।४। १ : १२५

ध्रुवक्षिदस्यन्तरिक्षं सं० १।२।१२।३० : ५०

ध्रुवमसि पृथिवीं दृ॑ꣳहाऽऽयु सं० १।१।७।६ : ५

ध्रुवस्त्वमसि ध्रुवस्य आ० २।१९।२ : ४१०

ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यात ब्रा० १।१।१।७ : ३

ध्रुवा च पृथिवी च देवस्य सं० ४।४।११। १५ : १४०

ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरा सं० ४।४।१२। १३ : ३४५

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ब्रा० २।४।२।२१ : २२७

ध्रुवाय भूमाय स्वाहा आ० १०।६७।३ : ४०२

ध्रुवाऽसि सं० १।१।१३।११ : ९,४९

ध्रुवाऽसि घृताची नाम्ना सं० १।१।११।१९ : ८

ध्रुवाऽसि धरणी सं० ४।३।७।४५ : १२७

ध्रुवाऽसि धरुणा सं० ४।३।७।३८ : १२७

ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता सं० ४।२।९।१ : १२१

ध्रुवाऽसि पृथिवि सहस्व सं० ४।२।९।१२ : १२२

ध्रुवोऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां सं० १।४।१३। ३ : ६१

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहँ॑ सजातेषु सं० १।६।२।१ : ११,२०९

न कर्मणा न प्रजया आ० १०।१२।२४ : ३९२

नकिष्टं कर्मणा नशन्न सं० १।८।२२।१४ : ३०६

नकुलाय स्वाहा सं० ७।३।१८।८ : ३३६

नक्तं जाताऽस्योषधे ब्रा० २।४।४।१ : २२९

नक्तोषासा समनसा विरूपे सं० ४।१।१०।१३ : ११४,१५१,१५६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नक्षत्राणां चतुर्थी सं० ५।७।२२।४ : ३५४
नक्षत्राणां माऽत्तीकाशात्पाहि सं० १।२।२।१२ : ४५
नक्षत्राणामधिपत्नी ३।१।१।२८ : २१४
नक्षत्राणि छन्दः सं० ४।३।७।१७ : १२७
नक्षत्राणि प्रतिरूपेण सं० ५।७।२०।९ : ३५४
नक्षत्राणि स्थ चन्द्रमसि ब्रा० ३।११।१।१३ : १७१
नक्षत्राणि स्वलोके आ० १।२०।११ : १९३, १९४
नक्षत्राय स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१६ : २१९
नक्षत्रेभ्यः स्वाहा सं० १।८।१३।३८ : २०६, २१९, ३२८,४०२
न तं विदाथ य इदं सं० ४।६।२।५ : १४८
न ता अर्वारेणुककाटो ब्रा० २।४।६।२६ : २३३,२७६
न ता नशन्ति न ब्रा०२।४।६।२५ : २३३,२७५
न दक्षिणाविचिकितेन ब्रा० २।८।१।२६ : २६२,३०८
नदीव प्रभवाकाचित् आ० १।२।३ : १८२
नभ उदर्येण सं० ५।७।१६।६ : ३५३
नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू सं० ४।४।११।३ : १४०
नभसे त्वा सं० १।४।१४।५ : ६१
नभस्याय त्वा सं० १।४।१४।६ : ६१
नभो दिव्यं गच्छ सं० १।३।२४।१० : ५५
नभोभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।१० : ३३८
नमः ककुभाय निषङ्गिणे सं० ४।५।३।२ : १४२
नमः कपर्दिने च पुलस्तये सं० ४।५।९।३ : १४५
नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय सं० ४।५।५।४ : १४३
नमः काट्याय च नीप्याय सं० ४।५।७।८ : १४४,१४५
नमः किँशिलाय च क्षयणाय सं० ४।५।९।२ : १४५
नमः कुलालेभ्यः कर्मारेभ्यश्च सं० ४।५।४।१३ : १४३
नमः कूप्याय चावट्याय सं० ४।५।७।११ : १४४
नमः कृत्स्नवीताय धावते सं० ४।५।२।१३ : १४२
नमः क्षतृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च सं० ४।५।४।११ : १४३
नमः पर्ण्याय च सं० ४।५।९।१२ : १४५
नमः पाँसव्याय च सं० ४।५।९।८ : १४५
नमः पार्याय चावार्याय सं० ४।५।८।१३ : १४५
नमः पितृभ्यो अभि ये सं०३।२।८।१३ : २८७
नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च सं० ४।५।४।१४ : १४३
नमः पूर्वजाय चापरजाय च सं० ४।५।६।२ : १४४
नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय सं० ४।५।८।१४ : १४५
नमः प्रतीच्यै दिशे याश्च आ० २।२०।३ : ४१०
नमः प्राच्यै दिशे याश्च आ० २।२०।१ : ४१०
नमः शंकराय च मयस्कराय सं०४।५।८।१० : १४५
नमः शङ्गाय च पशुपतये सं० ४।५।८।३ : १४४
नमः शम्भवे च सं० ४।५।८।९ : १४४
ममः शर्वाय च पशुपतये च सं० ४।५।५।२ : १४३
नमः शष्प्याय च फेन्याय सं० ४।५।८।१६ : १४५
नमः शिघ्रियाय च शीभ्याय सं० ४।५।५।१३ : १४३
नमः शिवाय च शिवतराय सं० ४।५।८।११ : १४५
नमः शिशुकुमाराय नमः आ० २।१६।४ : ४१०
नमः शुष्कयाय च हरित्याय सं० ४।५।९।९ : १४५
नमः शूराय चावभिन्दते सं०४।५।६।१२ : १४४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय सं० ४।५।६।१० : १४४
नमः श्रुत्याय च पथ्याय सं०४।५।७।७ : १४४
नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय सं० ४।५।६।१५ : १४४
नमः श्लोक्याय चावसान्याय सं० ४।५।६।८ : १४४
नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च सं० ४।५।४।१७ : १४३
नमः सदसे नमः सं० ३।२।४।७ : २८३
नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च सं० ४।५।३।१६ : १४३
नमः सस्पिञ्जराय त्विषीमते सं० ४।५।२।३ : १४२
नमः सहमानाय निव्याधिन सं० ४।५।३।१ : १४२
नमः सहस्राक्षाय च सं० ४।५।५।५ : १४३
नमः सिकत्याय च सं० ४।५।८।१७ : १४५
नमः सु ते निर्ऋते सं० ४।२।५।८ : ११८
नमः सूतायाहन्त्याय वनानाँ सं० ४।५।२।८ : १४२
नमः सूद्याय च सरस्याय सं० ४।५।७।९ : १४४
नमः सूर्याय दिविक्षिते सं० ७।५।२४।४ : ३४५
नमः सृकाविभ्यो जिघाँ्सद् सं० ४।५ ३।६ : १४२
नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च सं० ४।५।४।१० : १४३
नमः सोमाय च रुद्राय सं० ४।५।८।१ : १४४
नमः सोम्याय च प्रतिसर्याय सं० ४।५।६।५ : १४४
नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च सं० ४।५।५।१५ : १४४
नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च सं० ४।५।३।१४ : १४३
नमः स्वायुधाय च सुधन्वने सं० ४।५।७।६ : १४४
नम आक्खिदते च सं० ४।५।९।१४ : १४५
नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यः सं० ४।५।३।१०; १४३
नम आतार्याय चाऽऽलाद्याय सं० ४।५।८।१५ : १४५
नम आनिर्हतेभ्यो सं० ४।५।९।१८ : १४५
नम आमीवत्केभ्यो सं० ४।५।९।१९ : १४५
नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च सं० ४।५।३।११; १४३
नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च सं० ४।५।४।१ : १४३
नम आशवे चाजिराय च सं० ४।५।४।१२ : १४३
नम आशुषेणाय चाऽऽशुरथाय सं० ४।५।६।११ : १४४
नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च सं० ४।५।३।१३ : १४३
नम इन्द्राय मखघ्न इन्द्रिये सं० ३।२।४।४ : २८३
नम इरिण्याय च प्रपथ्याय सं० ४।५।९।१ : १४५
नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च सं० ४।५।४।१५ : १४३
नम इषुमदभ्यो धन्वाविभ्यश्च सं० ४।५।३।९ : १४३
नम ईध्रियाय चाऽऽतप्याय सं० ४।५।७।१४ : १४४
नम उगणाभ्यस्तृँ्हतीभ्यश्च सं० ४।५।४।२ : १४३
नम उग्राय च भीमाय सं० ४।५।८।४ : १४४
नम उच्चैर्घोषायाऽऽक्रन्दयते सं० ४।५।२।१२ : १४२
नम उदीच्यै दिशे याश्च आ० २।२०।४ : ४१०
नम उर्वर्याय च खल्याय च सं० ४।५।६।७ : १४४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नम उष्णीषिणे गिरिचराय सं० ४।५।३।८ : १४३
नम उर्ध्वायै दिशे याश्च आ०२।२०।५ : ४१०
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय सं० ४।५।५।१४ : १४४
नम ऊर्व्याय च सूर्म्याय सं० ४।५।९।११ : १४५
नमस्त आतान सं० १।३।२१।१४ : ५४
नमस्त ऋषे गद ब्रा० २।७।१६।३ : ९५
नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च सं० ४।५।४।१२ : १४३
नमस्तल्प्याय च गेह्याय सं० ४।५।९।५ : १४५
नमस्ताम्राय चारुणाय च सं० ४।५।८।२ : १४४
नमस्ताराय सं० ४।५।८।८ : १४४
नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च सं० ४।५।३।१५ : १४३
नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने सं० ४।५।७।५ : १४४
नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय सं० ४।५।८।१२ : १४५
नमस्ते अग्न ओजसे सं० २।१।११।१० : ३१५
नमस्ते अस्तु मा मा सं० ४।७।१३।४ : १५६
नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय सं० ४।५।१।१४ : १४२
नमस्ते रुद्र मन्यव उत सं० ४।५।१।१ : १४१
नमस्ते हरसे शोचिषे सं० ४।६।१।१२ : १४७
नमो अग्रियाय च प्रथमाय सं० ४।५।५।११ : १४३
नमो अग्रे वधाय च सं० ४।५।८।५ : १४४
नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च सं० ४।५।३।१७ : १४३
नमो अस्तु नीलग्रीवाय सं० ४।५।१।९ : १४२
नमो अस्तु सर्पेभ्यो ये सं० ४।२।८।७ : १२१
नमोक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः सं० ४।५।८।७ : १४४
नमो गङ्गायमुनयोर्मध्ये ये आ० २।२०।८ : ४१०
नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च सं० ४।५।४।५ : १४३
नमो गिरिशाय च सं० ४।५।५।६ : १४३
नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च सं० ४।५।४।३ : १४३
नमो गोष्ठयाय च गृह्याय सं० ४।५।९।४ : १४५
नमोऽग्नये पृथिविक्षिते सं०७।५।२४।२ : ३४४
नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय सं०१।५।१०।३ : १०५
नमोऽग्नयेऽप्सुमते नम आ०१०।१।७६ : ३८९
नमोऽग्नये मखघ्ने मखस्य सं० ३।२।४।२ : २८३
नमो जघन्याय च सं० ४।५ ६।४ : १४४
नमो ज्येष्ठाय च सं० ४।५।६।१ : १४४
नमो दक्षिणायै दिशे याश्च आ० २।२०।२ : ४१०
नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय सं० ४।५।७।१ : १४४
नमो दूताय च प्रहिताय सं० ४।५।७।३ : १४४
नमो देवेभ्यः सं० १।३।१७।१० : ५२, ३९०, ३९१
नमोऽधरायै दिशे याश्च आ० २।२०।६ : ४१०
नमोऽधिपतये सं० ७।४।१६।३ : ३३८
नमो धृष्णवे च प्रमृशाय सं०४।५।७।२ : १४४
नमो नाद्याय च सं० ४।५।७।१० : १४४
नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां सं० ४।५।३।५ : १४२
नमो निषङ्गिण इषुधिमते सं० ४।५।३।३ : १४२
नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते सं० ४।५।७।४ : १४४
नमो नीलग्रीवाय च सं० ४।५।५।३ : १४३
नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते सं० ४।५।९।१३ : १४५
नमो बभ्लुशाय विव्याधिने सं० ४।५।२।४ : १४२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नमो बृहते च वर्षीयसे च सं०४।५।५।९ : १४३
नमो ब्रह्मणे धारणं मे आ०१०।९।१ : ३९१
नमो ब्रह्मणे । नमस्ते वायो आ० ७।१।२ : ३८२, ३८३
नमो भवस्य हेत्यै जगतां सं ४।५।२।६ : १४२
नमो भवाय च रुद्राय सं० ४।५।५।१ : १४३
नमो भुवन्तये वारिवस्कृताय सं० ४।५।२।११ : १४२
नमो मध्यमाय चापगल्भाय सं० ४।५।६।३ : १४४
नमो मन्त्रिणे वाणिजाय सं० ४।५।२।१०: १४२
नमो महद्भ्य क्षुल्लकेभ्यश्च सं० ४।५।४।७ : १४३
नमो महिम्न उत चक्षुषे सं० ३।३।९।२ : २९१
नमो मात्रे पृथिव्यै माऽहं १।८।१५।८ : २०७
नमो मित्रस्य वरुणस्य सं० १।२।९।४ : ४८
नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च सं० ४।५।५।७ : १४३
नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च सं० ४।५।४।१६ : १४३
नमृत्युरमृतं तर्हि नरात्रिया ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१४ : २७८
नमो मेध्याय च सं० ४।५।७।१३; १४४
नमो याम्याय च क्षेम्याय सं० ४।५।६।६ : १४४
नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च सं० ४।५।४।८ : १४३
नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च सं० ४।५।४।९ : १४३
नमो राज्ञे नमो वरुणाय सं० ७।४।१६।१ : ३३८
नमो रुद्राय पशुपतये आ० १०।६७।३० : ४०२
नमो रुद्राय मखघ्ने सं०३।२।४।३ : २८३
नमो रुद्राय वास्तो ब्रा०३।७।९।१६ : २६८
नमो रुद्राय विष्णवे आ०१०।७५।१ : ४०३
नमो रुद्रायाऽऽततायिने सं० ४।५।२।७ : १४२
नमो रुद्रेभ्यो ये सं०४।५।११।११ : १४६
नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि सं०४।५।११।१३ : १४७
नमो रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे सं० ४।५।११।१२ : १४७
नमो रोहिताय स्थपतये सं० ४।५।२।९ : १४२
नमो लोप्याय चोलप्याय सं० ४।५।९।१० : १४५
नमो वः किरिकेभ्यो सं० ४।५।९।१५ : १४५
नमो वः पितरः शुष्माय सं० ३।२।५।१९ : २८५
नमो वः पितरः स्वधायै सं० ३।२।५।२१ : २८५
नमो वः पितरो घारोय सं० ३।२।५।२३ : २८५
नमो वः पितरो जीवाय सं० ३।२।५।२० : २८५
नमो वः पितरो मन्यवे सं०३।२।५।२२ : २८५
नमो वः पितरो रसाय सं० ३।२।५।१८ : २८५
नमो वञ्चते परिवञ्चते सं० ४।५।३।४ : १४२
नमो वन्याय च कक्ष्याय सं० ४।५।६।९ : १४४
नमो वर्मिणे च वरूथिने सं० ४।५।६।१३ : १४४
नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय सं० ४।५।७।१२ : १४४
नमो वाचे या चोदिता आ० ४।१।१ : ७३
नमो वात्याय चरेष्मियाय सं० ४।५।७।१५ : १४४
नमोऽवान्तरायै दिशे याश्च आ० २।२०।७ : ४१०
नमो वामस्तु शृणुतँ हवं ब्रा० ३।१४।७ : २७६
नमो वायवेऽन्तरिक्षक्षिते सं० ७।५।२४।३ : ३४५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नमो वास्तव्याय च सं० ४।५।७।१६ : १४४
नमो विक्षीणकेभ्यो सं० ४।५।९।१६ : १४५
नमो विचिन्वत्केभ्यो सं० ४।५।९।१७ : १४५
नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च सं० ४।५।४।६ : १४३
नमो विल्मिने च कवचिने सं० ४।५।६।१४ : १४४
नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः सं० ४।५।२।२ : १४२
नमो वृद्धाय च संवृध्वने च सं० ४।५।५।१० : १४३
नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च सं० ४।५।४।४ : १४३
नमोऽश्वाय नमः प्रजापतये सं० ७।४।१६।२ : ३३८
नमोऽसि मदभ्यो नक्तं सं० ४।५।३।७ : १४२
नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च सं० ४।५।३।१२ : १४३
नमो हन्त्रे च हनीयसे सं० ४।५।८।६ : १४४
नमो हरिकेशायोपवीतिने सं० ४।५।२।५ : १४२
नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये सं० ४।५।२।१ : १४२
नमो हिरण्यबाहवे आ० १०।२२।१ : ३९४
नमो हृदय्याय च निवेष्प्याय सं० ४।५।९।७ : १४५
नमो ह्रस्वाय च वामनाय सं० ४।५।५।८ : १४३
न यजमान रिष्यसि सं० १।८।२२।१२ : ३०६
नरंविषः प्रोह्यमाणः सं० ४।४।९।९ : १३७
नराशँ सः प्रति शूरो ब्रा० २।६।८।२ : २५०
नराशँ सपीतस्य तृतीयस्य सं० ३।२।५।६ : २८४
नराशँ सपीतस्य प्रातः सवनस्य सं० ३।२।५।२: २८४
नराशँ सपीतस्य माध्यदिनस्य सं० ३।२।५।४ : २८४
नराशँ सस्य महिमानमेषाम् ब्रा० ३।६।३।३ : ३७६
नराशँ सस्याहं देवयज्यया १।६।४।२ : १२
न रिष्यति न व्यथते आ० १।११।१८ : १८७
नर्ते ब्रह्मणस्तपसो विमोकः ब्रा० २।७।१७।२ : ९६
नर्य प्रजाँ मे गोपाय ब्रा० १।२।१।६५ : १०१
नर्यापस उपदिश्यस्य आ० १।१८।६ : १९२
नलं प्लवमारोहैतं आ० ६।७।१० : ३८
नवं नु स्तोममग्नये दिवः ब्रा० २।४।८।२ : २३५
नवँ सोमं जुषस्व नः ब्रा० २।४।८।६ : २३५
नवँ सोमाय वाजिने ब्रा० २।४।८।५ : २३५
नवँ स्तोमं नवँ हविः ब्रा० २।४।८।९ : २३५
नवँ हविर्जुषस्व न ब्रा० २।४।८।८ : २३५
नव चत्वारिँ शते सं० ७।२।११।२२ : ३३१, ३३२
नवत्यै स्वाहा सं० ७।२।१७।९; ३३२
नवदशभिरस्तुवत सं० ४।३।१०।१० : १२९
नवभिरस्तुवत सं० ४।३।१०।५ : १२८
नवभ्यः शतेभ्यः सं० ७।२।१९।१० : ३३३
नवभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।९ : ३३१
नवविँ शत्यास्तुवतव न सं० ४।३।१०।१५ : १२९
नवविँ शत्यै स्वाहा सं० ७।२।११।२० : ३३१, ३३२
नव षष्ट्यै स्वाहा सं०७।२।११।२४ : ३३१ ३३२
नवस्य सोम ते वयं ब्रा० २।४।८।७ : २३५
न वा आरण्यानिर्हन्त्यन्यश्चेत् ब्रा० २।५।५।२० : २४०
न वा उवेतन्म्रियसे सं०४।६।९।१० : ३४९, ३६६, ३६७
नवाशीत्यै स्वाहा सं० ७।२।११।२६ : ३३१, ३३२
न वै तत्र प्रमीयते आ० ६।११।१२ : ४१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

नवो नवो भवति जायमानो ब्रा० ३।१।३।१ : २१६, ३११
न संदृशे तिष्ठति आ० १०।१।११ : ३८६
न हि ते अग्ने आ० ६।१०।३ : ४०
न हि स्पशमविदन्नन्यमस्मात् ब्रा० २।४।६।२१ : २३३
नाकः षटत्रिँ्शः सं० ४।३।८।१६ : १२८
नाकसदसि सं० ४।४।७।१० : १३६
नाकस्य त्वा पृष्ठे आ० ६।७।१९ : ३८
नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तँ् आ० ६।३।३ : ३४, २४२
नादेयीभ्यः स्वाहा सं०७।४।१३।१७ : ३३८
नानदद्रासभः पत्वा सं० ४।१।४।९ : १०९
नाना प्राणो यजमानस्य सं० ३।१।४।८ : २७९
नाना हि वां देवहितँ् ब्रा० २।६।१।१६ : २४४, २६०
नाभा पृथिव्याः समिधानमग्नि सं० ४।१।१०।४ : ११४
नाभिस्त आप्यायताम् सं०१।३।२२।६ : ५४
नाभ्या आसीदन्तरिक्षम् आ० ३।१२।१५ : २४
नाम नामैव नाम मे आ० १।११।९ : १८७
नारायण परो ज्योतिरात्मा आ १०।१३।४ : ३९३
नारायणाय विद्महे आ०१०।१।४३ : ३८८
नाराशँ्सीभ्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४८ : ३४१
नारीस्ते पत्नयो सं० ५।२।११।५ : ३५२
नासदासीन्नो सदासीत्तदानीं ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।१३ : २७८
नासिकवते स्वाहा सं० ७।५।१२।७ : ३४२
नासिकाभ्याँ्स्वाहा सं०७।३।१६।५ : ३३५
नाहमिन्द्राणि रारण सं० १।७।१३।४ : ३०५
निकषमाणाय स्वाहा सं० ७।१।१९।७५ : ३३०
निकषिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।७६ : ३३०
निकषिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।७४ : ३३०
निकामे निकामे नः सं० ७।५।१८।१० : ३४३
निकायश्छन्दः सं० ४।३।१२।२० : १३०
नि काव्या वेधसः सं० २।२।१२।८ : ३०९, ३१०
निक्रमणं निषदनं सं० ४।६।९।३ : ३४९
निग्राभ्याः स्थ देवश्रुत सं० ३।१।८।१ : २८१
नितत्नि सं० ४।४।५।११ : १३५
नितत्न्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५ : २१७
नि त्वा यज्ञस्य साधनम् ब्रा० २।७।१२।१६ : ९३
निधनपतये नमः आ० १०।१६।१ : ३९३
निधनपतान्तिकाय नमः आ० १०।१६।२ : ३९३
निपतस्यते स्वाहा सं० सं० ७।१।१९।२९ : ३२९
निपद्यमानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।३० : ३२९
निपन्नाय स्वाहा सं० ७।१।१९।३१ : ३२९
निमेषः ब्रा० ३।१०।१।१७२ : १६६
निम्रुक्तिमरूपेण सं० ५।७।१९।८ : ३५४
नियुताय स्वाहा सं० ७।२।२०।४ : ३३३
निरस्तः शण्डः ब्रा० १।१।१।२६ : ५८
निरस्तं नमुचे शिरः ब्रा० १।८।१४।५ : २०६
निरस्तो मर्कः ब्रा० १।१।१।२७ : ५८
निर्ऋतिं निर्जाल्मकेन सं०५।७।१३।११ : ३५३
निर्ऋतिमस्थभिः सं० ५।७।१८।२ : ३५४
निर्ऋत्या अश्वतरगर्दभौ आ० ३।१०।९ : १९
निर्ऋत्यै त्वा सं० १।२।३।१५ : ४५
निर्ऋत्यै मूलबर्हणी ब्रा० १।५।१।१७ : २२०
निर्दग्धँ्रक्षो निर्दग्धा सं ०१।१।७।५ : ५
निर्देवं निर्वीरं कृत्या सं० ७।३।११।२ : ३३३
निर्यक्ष्ममचीचते कृत्याँ आ० २।४।११ : ४०८
निलिम्पानाम स्थ तेषां सं० ५।५।८-१०।२५ : १६१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

निविशमानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।२१ : ३२९
निविष्टाय स्वाहा सं० ७।१।१९।२२ : ३२९
निवेक्ष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।२० : ३२९
निवेशनः संगमनो सं० ४।२।५।१३ : ११८
निवेशनी संगमनी वसूनाम् ब्रा० ३।१।२।२९ : २१६, २९५
निवेशयनः ब्रा० ३।१०।१।५२ : १६५
निषण्णाय स्वाहा सं० ७।१।१९।२५ : ३२९
निषत्स्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।२३ : ३२९
निषसादधृतव्रतो वरुणः सं० १।८।१६।७ : २०७, २४८
निषादयन् ब्रा० ३।१०।१।११२ : १६५
निषीदते स्वाहा सं० ७।१।१९।२४ : ३२९
निष्कर्तारमध्वरस्य सं० ४।२।७।१२ : १२०
निष्कृताहावमवटँ सुवरत्रँ सं० ४।२।५।१५ : ११८
निष्कृतिर्नाम वो माताऽथा सं० ४।२।६।८ : ११९
निष्कृत्यै स्वाहा ब्रा० ३।७।११।१८ : ३७१
निष्क्रव्यादँ सेध सं० १।१।७।३ : ५
निष्टयायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५६ : २१८
निहाकायै स्वाहा सं० ७।५।११।१२ : ३४१
नि होता होतृषदने सं० १।४।३।११ : १०८, ३२१
निरोहोऽसि सं ४।४।१।२६ : १३१
नीलग्रीवाः शितिकण्ठा सं० ४।५।११।४ : १४६
नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाः सं० ४।५।११।३ : १४६
नीलतोयदमध्यस्थात् आ० १०।१३।११ : ३९३
निहाराय स्वाहा सं० ७।५।११।११ : ३४१
नूतनासु (ते शुक्र शुक्रमा सं० ३।३।३।७ : २८९ ।
नू मतो दयते सनिष्यन्यो ब्रा० २।४।३।११ : २२८
नृचक्षसां भागोऽसि सं० ४।३।९।३ : १२८
नृचक्षाः प्रतिख्यातः सं० ४।४।९।२६ : १३७
नृचक्षाः सोम उत ब्रा० ३।७।१३।५ : ३७३
नृणामह प्रणीरसत अग्र ब्रा० २।४।७।७ : २३४
नृ मृणन्तु नृ पात्वर्यः आ० १।२७।१६ : १९५
नृवद्वसो सदमिद्धे ब्रा० ३।६।१०।१२ : ३७९
नृषदे वट् सं० ४।६।१।१३ : १४८
नैनमूर्ध्वं न तिर्यंच न आ० १०।१।१० : ३८६
नैव देवो न मर्त्यः आ० १।५।२ : १८३
न्यग्रोधस्त्वाचमसैः सं० ७।४।१२।६ : ३३७
न्यग्रोधेन वनस्पतीन् स०७।३।१४।२० : ३३४
न्यर्बुदाय स्वाहा सं० ७।२।२०।७ : ३३३
पक्ता सस्यम् सं० ७।५।२०।३ : ३४३
पक्षश्छन्दः सं० ४।३।१२।३५ : १३१
पङ्क्तिः छन्द सं० ४।३।१।२० : १२४,१२७
पङ्क्तिराधस उदग्दिशयस्य आ० १।१८।७ : १९२
पञ्चदशभिरस्तुवत सं० ४।३।१०।८ : १२९
पञ्चदशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१५ : ३३१, ३३२
पञ्चदशिनोऽर्धमासाः सं० ७।५।२०।१२ : ३४४
पञ्चदिशो दैवीयज्ञमवन्तु सं० ४।६।३।५ : १४९
पञ्चधाऽग्नीव्यक्रामत् ब्रा० १।२।१।७२ : १०२
पञ्चनवत्यै स्वाहा सं० ७।१।१६।५ : ३३२
पञ्चपशुभ्यो विष्णुस्त्वा ब्रा० ३।७।७।३५ : ३६६
पञ्चभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त सं० ४।३।१०।३ : १२८
पञ्चभिर्धाता वि दधाविदं सं०४।३।११।५ : १२९
पञ्चभ्यः शतेभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१९।६ : ३३३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पञ्चभ्यः स्वाहा संο ७।२।११।५ : ३३०, ३३१, ३३२
पञ्चविँशत्या संο ४।३।१०।१३ : १२९
पञ्च व्युष्टीरनु संο ४।३।११।११ : १३०
पञ्चानां त्वर्तूनां संο १।६।१।४ : १०
पञ्चानां त्वा दिशां संο १।६।१।५ : १०
पञ्चानां त्वा वातानां संο १।६।१।३ : १०
पञ्चानान्त्वा पञ्चजनानां संο१।६।१।६:१०
पञ्चारं चक्रं परिवर्वते आο ३।११।२०:२२
पञ्चाविर्वयो गायत्री छन्दः संο ४।३।५।३ : १२६
पञ्चाशते स्वाहा संο ७।२।१७।५ : ३३२
पटरस्य स्थाने स्वतेजसा आο १।१६।३ : १९०
पटरी विक्लिधः पिङ्गः आο १।२।७ : १८२
पतङ्गमक्तमसुरस्य आο ३।११।२७ : २३
पतङ्गस्य स्थाने आο १।१६।४ : १९०
पतङ्गो वाचं मनसा आο ३।११।२८ : २३
पतिः प्रजानाम् आο ४।७।१२ : ७७
पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरँ आο १०।१३।३ : ३९२
पती द्युमद्विश्वविदा उभा ब्राο २।८।९, संο ५।६।१।३ : २७७
पथस्पथः परिपतिं संο १।१।१४।६ : २९८
पथ्या पूषणः आο ३।९।३ : १७
पदं देवस्य नमसा ब्राο ३।७।१०।४ : ३७९
पदपङ्क्तिश्छन्दः संο ४।३।१२।३० : १३०
पद्भ्यः स्वाहा संο ७।३।१६।३९ : ३३५
पद्वते स्वाहा संο ७।५।१२।१५ : ३४२
पन्थामनूवृग्भ्याम् संο ५।७।२३।१ : ३५४
पयः पृथिव्यां पय संο ४।७।१२।६ : १५६
पयसा शुक्रममृतं ब्राο २।६।४।५ : २४७
पयसे होत्राणाँ स्वाहा संο ३।२।८।५:२८७
पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु संο४।७।१२।७:१५६
पयस्वतीरोषधयः संο१।५।१०।१ : १०,३५८
पयस्वदस्तु मे मुखम् ब्राο२।७।७।२४ : ९१
पयो गृहेषु पयो ब्राο ३।७।४।५ : ३५७
पयोदां त्वा पयसि संο ४।४।६।३२ : १३६
पयोऽसि ब्राο २।७।७।२२ : ९१
परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थां आο ६।७।१३ : ३८, २७७, ३७४, ३९८
परमलिङ्गाय नमः आο १०।१६।२२ : ३९३
परमस्याः परावतो संο ४।१।९।१३ : ११३
परमात्मा मे शुध्यन्तां आο १०।६६।७ : ४०१
परमाय नमः आο १०।१६।२१ : ३९३
परमेष्ठिने स्वाहा आο १०।६७।३६ : ४०२
परमेष्ठ्यधिपतिः संο ३।४।७।१४ : २९४
परस्या अधि संवतोवराँ संο ४।१।९।१२ : ११३, ३१५
पराकाशेनान्तराम् संο ५।७।१४।६ : ३५३
पराके अन्नं निहितं ब्राο २।८।८।४ : २७४
पराङ्ङेत्यज्यामयी आο १।२७।११ : १९५
परापूतँ रक्षः परापूता संο १।१।५।१५ : ५
परार्धाय स्वाहा संο ७।२।२०।११ : ३३३
परावलगते स्वाहा संο ७।१।१३।१० : ३२७
परिचिंदसि तया संο ४।२।४।१४ : ११७
परि णो रुद्रस्य हेति संο ४।५।१०।९ : १४६, २७१
परि ते धन्वनो हेति संο ४।५।१।१५ : १४२
परि त्रिविष्टयध्वरम् ब्राο३।६।४।२ : ३७७
परि त्वा गिर्वणो गिर संο १।३।१४।१५ : ५१
परि त्वाग्ने पुरं वयं संο १।५।६।१४ : १०५, १०७
परि द्यावापृथिवी यन्ति आο १०।१।३०।३१ : ३८७
परिधये जनप्रथनाय संο ३।२।८।३ : २८६
परिपतये त्वा गृह्णामि संο १।२।१०।१३:४८
परिप्रुष्णुते स्वाहा संο ७।५।११।३२ : ३४१
परिप्लवेभ्यः स्वाहा संο१।८।१३।४३ : २०६
परिभूरग्निं परिभूरिन्द्रं संο३।२।३।१ : २८२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

परिभूश्छन्दः संं० ४।३।१२।९ : १३०
परि मा सेन्या घोषाः ब्रा० २।७।१६।११:९५
परिलिखितँ रक्षः सं० १।२।५।९ : ४६, ५०
परिवञ्चते स्वाहा सं० ७।४।२२।१२ : ३४१
परिवर्षते स्वाहा सं० ७।५।११।२४ : ३४१
परिवहन्तीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।३:३३८
परि वाजपतिः कविरग्नि सं० ४।१।२।१९ : १०७, ३७७
परिवीरसि परि त्वा सं० १।३।१९।१४ : ५३
परिशिष्टाय स्वाहा सं० ७।३।२०।१५ : ३३७
परिषद्योऽसि पवमानः सं० १।३।१६।१० : ५२
परिसन्तानेभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२१।६ : ३४०
परिस्तृणीत परिधत्ताग्निम् ब्रा० ३।७।६।१ : ३६१
परीतो षिञ्चता सुतँ सोमो ब्रा० २।६।१।२ : २४४
परीत्य लोकान् परीत्य आ० १०।१।३२ : ३८७
परीत्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३२ : २१८
परुषाणाँ रुद्राणाँ स्थाने आ० १।१७।५ : १९१
परुषाणाँ रुद्राणीनाँ आ० १।१७।१६ : १९१
परेण तन्तुं परिषिच्यमानम् आ० ३।११।१२ : २२
परेत पितरः सोम्याः सं० १।८।५।८ : २०१
परे युवाँ सं प्रवतो आ० ६।१।१ : ३२
परो दिवा पर एना सं० ४।६।२।६ : १४८
परो मर्तः परः श्वा सं० ७।४।१५।२ : ३३८
परो मात्रया तनुवा ब्रा० २।८।३।१०।२६५
परोरजास्ते पञ्चमः ब्रा० ३।७।७।४३ : ३६६
पर्जन्यस्य विद्युत् आ० ३।९।१९ : १७
पर्जन्याय प्रगायत आ० १।२९।१ : १९६
पर्जन्यो मे मूर्ध्नि श्रितः ब्रा० ३।१०।८।२३ : १६९
पर्णस्त्वाब्रह्मणा सं० ७।४।१२।४ : ३३७
पर्णेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।२०।६ : ३३७
पर्यन्याय प्रगायत ब्रा० २।४।५।१३ : २३१
पर्वतश्चिन्महि वृद्धो सं० ३।१।११।२३ : ३१७
पर्व ते राध्यासम् सं० १।१।२।६ : ३
पर्वभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२१।७ : ३४०
पलायिताय स्वाहा सं० ७।१।१३।७ : ३२७, ३२९
पलायिष्यमाणाय स्वाहा सं० ७।१।१९।१६ : ३२९
पल्वल्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१० : ३३७
पवमानः सुवर्जनः ब्रा० १।२।८।१ : ५६,२४६
पवमानं पायुना सं० ५।७।१५।८ : ३५३
प्रवयिष्यन् ब्रा० ३।१०।१।१२२ : १६५
पवित्रम् ब्रा० ३।१०।१।१२१ : १६५
पवित्रं ते विततं आ० १।११।२ : १८६
पवित्रं पोत्राभ्याम् सं० ५।७।१५।९ : ३५३
पवित्रमर्को रजसो ब्रा० ३।७।९।२१ : ३६९
पवित्रवन्तः परि वाजम् आ० १।११।१ : १८६
पवित्रे स्थो वैष्णवी ब्रा० ३।७।४।३१ : ३५८
पशुपतिँ स्थूलहृदयेन सं० १।४।३६।४ : ६५, ३५५
पशुभिः आ० ४।३।१४ : ७४
पशुभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२३,४१ : २१८, २१९
पशूनां मन्युरसि ब्रा० १।८।१५।७ : २०७
पशून्त्सुतं पुरोडाशान् सं० ७।३।११।८ : ३३३
पशून्संधत्तं तान्मे ब्रा० १।१।१।८ : ५७
पश्यते स्वाहा सं० ७।५।१२।२१ : ३४२
पाकलाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१६ : ३३६
पाजस्याय स्वाहा सं० ७।३।१६।२१ : ३३५
पातं नो अश्विना ब्रा० २।६।१२।८ : २५४
पातं मा द्यावापृथिवी सं० ३।२।४।१० : २८३
पात मा प्रत्यञ्च सं० १।८।१२।१९ : २०५
पायुस्त आप्यायताम् सं० १।३।२२।७ : ५४
पार इक्षवोऽवार्येभ्यः सं० ७।३।१६।८ : ३३५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पार्श्वाभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२२ : ३३५
पावक आ चितयन्त्या सं० ४।६।१।७ : १४७
पावकवर्चाः शुक्रवर्चाः सं० ४।२।७।१० : १२०
पावका नः सरस्वती ब्रा० २।४।३।२ : २२७
पावमानीः स्वस्त्ययनीः ब्रा० १।२।८।१२ : १४, ५७
पावमानीर्दिशन्तु नः ब्रा० १।२।८।१३ : ५७
पावमानीर्यो अध्येति ब्रा० १।२।८।११ : ५६
पावमानेन त्वा स्तोमेन सं० २।३।१०।७ : २१०
पावीरवी कन्या चित्रायुः ब्रा० २।८।२।२६ : २६४, ३२३
पाहि गीर्भिश्चतसृभि आ० १०।७।४ : ३९१
पाति नो अग्न एकया आ० १०।७।१ : ३९१
पाहि नो अग्न एनसे आ० १०।६।१ : ३९१
पाहि नो विश्ववेदसे आ० १०।६।२ : ३९१
पाहि माऽग्ने दुश्चरितादा सं० १।१।१२।८ : ८
पाहि मा मा मा सं० १।२।२।१० : ४५
पाह्युत द्वितीयया स्वाहा आ० १०।७।२ : ३९१
पाह्यूर्जं तृतीयया स्वाहा आ० १०।७।३ : ३९१
पितरः पितामहाः परेऽवरे सं० ३।४।५।१८ : २९३
पितर आयुष्मन्तस्ते सं० २।३।१०।१६ : २१०
पितरस्त्वायम सं० ५।५।८-१०।१४ : १६०
पिता नोऽसि पिता नो आ० ४।७।१६ : ७७
पिता पुत्रः पौत्रो वषट् सं० ७।३।१२।८ : ३३४
पिता मतीनाम् आ० ४।७।११ : ७७
पितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः ब्रा० २।६।३।६ : २४६
पिता मातरिश्वाऽच्छिद्रा सं० ५।७।१।२८ : १६२
पिता वत्सानां पतिरघ्नियानाम् सं० ३।३।९।४ : २९१
पिताविराजामृषभो ब्रा० ३।१२।१।१० : २२१, २७५
पितृकृतस्यैनसो सं० ३।२।५।२७ : २८५,४००
पितृणां नाराशँसः सं० ४।४।९।२८ : १३७
पितृणां मद्याः रुदन्तः आ० १।५।१।८ : २१९
पितृणाँ सदनमसि सं० १।३।१४।७ : ५१, ५३
पितृभ्यः स्वधाविभ्यः ब्रा० २।६।३।५ : २४६
पितृभ्यः स्वधाऽस्तु आ० १०।६७।३२ : ४०२
पितृभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३४ : २१८
पितृभ्यो घर्मपेभ्यः स्वाहा आ० ४।१०।२३ : ७९
पिन्वन्त्यपो मरुतः सं० ३।१।११।२८ : ३१८
पिन्वमानः ब्रा० ३।१०।१।५१ : १६६
पिन्वमानायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२२ : २१७
पिपीलिकाः प्रशादेन सं० ५।७।२३।११ : ३५४
पिप्रीहि देवाँ उशतो ब्रा० ३।५।७।१३ : २८, ३२५, ३८०
पिबतूदकं तृणान्यत्तु आ० ६।१२।६ : ४२
पिबा सोममिन्द्र सं० २।४।१४।९ : ३१२
पिशंगरूपः सुभरो वयोधाः ब्रा० २।८।७।१२ : २७३,३१७
पिशङ्गाय स्वाहा सं० ७।३।१८।३ : ३३६
पीती ब्रा० ३।१०।१।९६ : १६५
पीपिवाँ सँ सरस्वतः सं० ३।१।११।११ :३१७
पीवोऽन्नाँ रयिवृधः ब्रा० २।८।१।१ : २६१
पुण्डरीकः ब्रा० ३।१०।१।१४७ : १६६
पुत्रमिव पितरावश्विनोभा ब्रा० १।४।२।२ : २६०
पुत्रवती दक्षिणतः इन्द्रस्य आ० ४।५।२१ :७५
पुनन्तु मा देवजनाः ब्रा० १।२।८।२ : ५६, २४६
पुनन्तु मा पितरः सोम्यासः ब्रा० २।६।३।९ : २४६
पुनन्तु मा पितामहाः पुनन्तु ब्रा० २।६।३।१०: २४६
पुनन्तु वसवः पुनातु आ० १०।१।८६ : ३८९
पुनरग्निश्चक्षुरदात्पुनरिन्द्रो सं० ३।२।५।११ : २८५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पुनरासद्य सदनमपश्च सं० ४।२।४।१० : ११६

पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न आ० ४।२०।९ : ८२,१०३,११५,११७

पुनर्नः पितरो मनो सं० १।८।५।११ : २०१

पुनर्न इन्द्रो मघवा ददातु ब्रा० २।५।३।१ : २३७

पुनर्नो देव्यदितिः ब्रा० ३।१।१।९ : २१३

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात् ब्रा० ३।१०।८। २६ : १६९

पुनर्मनः पुनरायुर्म आगात् आ० २।५।१७ : ४०९

पुनर्मामैत्विन्द्रियम् आ० १।३०।१ : १९६

पुनर्वसु नक्षत्रमदितिर्देवता सं० ४।४।१०।५ : १३८

पुनर्वसुभ्याँ स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२५ : २१८

पुनस्त्वाऽऽदित्या रुद्रा सं० ४।२।३।१३ : ११७

पुनातु ते परिस्रुतँ्सोमँ् ब्रा० २।६।१।३ : २४४,३५७

पुरंदराय वृषभाय धृष्णवे ब्रा० ३।१।२।४ : २१४

पुराऽमुष्य वषट्कारावद्यज्ञं ब्रा० २।४।२।७:२२६

पुरीष्यस्त्वमग्ने रयिमान्पुष्टिमाँ् सं० ४।२। ५।३ : ११८

पुरीष्यासो अग्नयः प्रावणेभिः सं० ४।२।४।१० : ११७

पुरीष्योऽसि विश्वभराः सं० १।४।३।६ : १०८

पुरुत्रा हि सदृङ्ङसि विशो ब्रा० २।४।४।९ : २३०

तुरुष एवेदँ्सर्वम् आ० ३।१२।२ : २३

पुरुषस्य विद्म सहस्राक्षस्य आ० १०।१।३६ : ३८७

पुरुषस्य सयावरि वि ते आ० ६।१।१०:३२

पुरुषस्य सयावर्यपेदघानि आ० ६।१।९ : ३२

पुरुषोदिक् ब्रा० ३।११।५।८ : १७४

पुरुषो वयस्तन्द्रं छन्दः सं० ४।३।५।१३ : १२६

पुरूण्यग्ने पुरुधा ब्रा० ३।६।१०।१३ : ३७९

पुरोवातसनिरसि सं० ४।४।६।४ : १३६

पुरोवातो वर्षञ्जिन्वरावृत् २।४।७।३ : २११

पुष्टिँ्संधत्तं तां मे ब्रा० १।१।१।६ : ५७

पुष्पकर्णाय स्वाहा सं० ७:३।१७।८ : ३३६

पुष्पावतीः प्रसूवतीः सं० ४।२।६।३ : ११९

पुष्पेभ्यः स्वाहा सं०७।३।१९।६ : ३३६, ३३७

पूतः ब्रा० ३।१०।१।१२३ : १६५

पूर्णमासश्च सं० ३।४।४।१० : २९२

पूर्णा ब्रा० ३।१०।१।४४ : १६५

पूर्णा दर्वि परा पत सं० १।८।४।१ : २००

पूर्णा पश्चात् सं० ४।४।१०।२८ : १३९

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात् ब्रा० ३।१।१। २९ : २१४,२२०,२९५

पूर्यमाणा ब्रा० ३।१०।१।४२ : १६५

पूर्वं देवा अपरेणानुपश्यन् ब्रा० २।५।६।१२ : २४१

पूर्वमग्नेरपि दहत्यन्नम् ब्रा० २।८।८।२ : २७४

पूर्वापरं चरतो माययैतो ब्रा० २।७।१२।५ : ९२,२७७

पूर्वीभिर्हि ददाशिम सं० ४।२।१३।१८ : ३२५

पूर्वे देवा अपरेणान् उपश्यन् ब्रा० ३।१२।१। १७ : २२१

पूषँ्स्तव व्रते वयं ब्रा० २।५।५।१४ : २४०

पूषा गा अन्वेतु नः ब्रा० २।४।१।१३ : २२५, ३२३

पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नातु १।१।२।१४ : ३

पूषा त्वेतश्च्यावयतु आ० ६।१।५ : ३२

पूषा त्वोपावसृजतु आ० ४।८।७ : ७७

पूषा पञ्चक्षरेण पङ्क्तिम् सं० १।७।११।५ : ७२

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम् ब्रा० ३।१।२।२३ : २१६

पूषा विशां विट्पतिः ब्रा० २।५।७।१५ : २४२

पूषा सुबन्धुर्दिव आपृथिव्या ब्रा० २।८।५। १७ : २६९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पूषा सोमक्रयण्याम् सं० ४।४।९।४ : १३७
पूषा स्थः ब्रा० ३।७।४।४० : ३५९
पूषा स्वगाकारेण आ० ३।८।१६ : १६
पूषेमा आशा अनुवेद आ० ६।१।६ : ३२, २२५,२६९
पूष्णा सयुजा सह सं० ४।१।२।६ : १०७
पूष्णेऽङ्घृणये स्वाहा आ० ४।१६।५ : ८१
पूष्णे नरंधिषाय स्वाहा आ० ४।१६।४ : ८१, ३३५
पूष्णे नरुणाय स्वाहा आ० ४।१६।६ : ८१
पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा आ० ४।१६।३ : ८१, ३३५
पूष्णेऽविम् आ० ३।१०।८ : १९
पूष्णे शरसे स्वाहा आ० ४।१०।१९ : ७९,८१
पूष्णे साकेताय स्वाहा आ० ४।१६।७ : ८१
पूष्णे स्वाहा आ० ४।१६।१ : ८१,२१६, २१९,३२८,३३५
पूष्णो रेवती गावः ब्रा० १।५।१।२५ : २२०
पूष्णो वनिष्ठुः सं० ५।७।१७।१ : ३५३
पृच्छामि त्वा परं आ० १।८।१० : १८४, ३३९
पृच्छामि त्वा पापकृतः आ० १।८।१४ : १८५
पृणते स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४८ : २१८
पृतनाजित॑ँ सहमानमुग्रम् आ० १०।२।५:३९०
पृतमाषाऽसि पशुभ्यस्त्वा सं० ४।४।१।१४ : १३१
पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते सं० १।१।९।४ : ६
पृथिवीं गच्छान्तारिक्षं आ० ६।९।१४ : ४०
पृथिवीं तपस्त्रायस्व आ० ४।५।१६ : ७५
पृथिवीं मातरं महीमन्तरिक्षम् ब्रा० २।४।६। २३ : २३३
पृथिवी॑ँ शरीरैः आ० ३।४।६ : १५,१७५
पृथिवी चर्मणा सं० ५।७।२०।१० : ३५४
पृथिवी छन्दः सं० ४।३।७।१३ : १२७
पृथिवी तेऽन्तरिक्षेण वायुः सं० ४।२।१२।५ : ३५२
पृथिवी त्रिहोता आ० ३।७।३ : १६,१७६
पृथिवी त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।१७ : ३६५
पृथिवी दीक्षा। तया ब्रा० ३।७।७।१०। ३६५
पृथिवीमाऽऽक्रमिषं प्राणो सं० ५।७।१।२३ : १६२
पृथिवी मे शरीरे ब्रा० ३।१०।८।२० : १६९
पृथिवी शान्ता साऽग्निना आ० ४।४२।२५ : ८८
पृथिवी शान्तिरन्तरिक्ष॑ँ आ०४।४२।२८ : ८८
पृथिवी समित् आ० ४।४१।११ : ८७
पृथिवी समित्। तामग्नि आ० ४।४१।१ : ८६
पृथिवीहोता आ० ३।२।१ : १५, १७५
पृथिव्यग्नेः आ० ३।९।६ : १७
पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौर्वषट् सं० ७।३।१२।४ : ३३४
पृथिव्यसि ब्रा० २।७।१५।९ : ९४
पृथिव्यस्यप्सु श्रिता ब्रा० ३।११।१।६ : १७०
पृथिव्याः पुरीषमस्यप्सो नाम सं० ४।३।१२। ५ : १३०
पृथिव्याः संपृचः पाहि सं०१।१।२।१० : ३, ५४
पृथिव्या अन्तरिक्ष॑ँ संतनु ब्रा० १।५।७।१० : १५८
पृथिव्यापस्तेजो वायुराकाशा आ० १०।६६। १ : ४०१
पृथिव्यामधि योनिः युञ्जाथा॑ँ सं० ४।१।२। ३ : १०७
पृथिव्याऽसनः सं० ४।४।८।१० : १३७
पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयामि सं० ४।४।७। ११ : १३६
पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि सं० १।२।५। ८ : ४६
पृथिव्यास्त्वा लोके सादयामि आ० ६।७। १५ : ३८
पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमा सं० ४।६।५।३ : १५१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

पृथिव्यै त्वा १।१।११।६ : ८
पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय सं० १।३।१९।१:५३
पृथिव्यै स्वाहा सं० १।८।१३।३३ : २०६, ३२८, ३४१, ४०२
पृथिव्युदपुरमन्नेन विष्टा सं० ४।४।५।१६ : १३५
पृथुपाजा अमर्त्यः ब्रा० ३।६।१।८ : ३७५
पृथ्वी सुवर्चाः युवतिः ब्रा० ३।१।१।३० : २१४
पृश्नये स्वाहा सं० ७।३।१८।२१ : ३३६
पृश्निसक्थ्याय सं० ७।३।१८।२२ : ३३६
पृष्टीभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।२० : ३३५
पृष्टो दिवि पृष्टो ब्रा० ३।११।६।११ : १७४, ३०३, ३४६, ३५१
पृष्वाभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१४ : ३३७
पोषाय त्वा सं० ७।५।१३।१३ : ३४२
पौर्णमासी ब्रा० ३।१०।१।४५ : १६५
पौर्णमास्यष्टकाऽमावास्या ब्रा० ३।११।१। १९ : १७२
पौर्णमास्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।६३ : २१८
प्रकल्पमानं ब्रा० ३।१०।१।७ : १६५
प्र कारवो मनना वच्यमाना ब्रा० २।८।२। १२ : २६३
प्रकाशेन त्वचम् सं० ५।७।१४।५ : ३५३
प्रकाशेन वाह्यम् सं० ५।७।१२।७ : ३५३
प्र केतुना बृहता भाति आ० ६।३।१ : ३४
प्रकेतोऽसि सं० ४।४।१।१० : १३१
प्रघास्यान्हवामहे मरुतो सं० १।८।३।१ : २००
प्रचर्षणिभ्यः पृतना हवेषु ब्रा० २।८।५।४ : २६८, ३२३
प्रचलाकायै स्वाहा सं० ७।५।११।१४ : ३४१
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय ब्रा० २।८।५।२० : २६९, ३२३
प्रचेतसे त्वा सं० ४।४।६।२१ : १३६
प्रचेता वो रुद्रैः पश्चात् आ० १।२०।३ : १९३
प्रचेता वो रुद्रै रेवाह्येव आ० १।२५।६ : १९४
प्रचेतास्त्वा रुद्रैः सं० १।२।१२।२१ : ४९
प्रच्छच्छन्दः सं० ४।३।१२।३४ : १३१
प्र च्यवस्व भुवस्पते सं० १।२।९।१ : ४७
प्रच्युत्यै त्वा सं० ७।५।१३।१५ : ३४२
प्रजननाय स्वाहा सं० ७।१।१९।८३ : ३३०, ३३५, ३४२
प्रजां योनिं मा १।१।१०।५ : ७, ९
प्रजाँ संधत्तं तां मे ब्रा० १।१।१।७ : ५७
प्रजा अग्ने संवासय ब्रा० १।२।१।३३ : ९९
प्रजायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५४ : २१८
प्रजात्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।२७ : २१८
प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्ति सं० ३।१।४।३ : २७९
प्रजापतये पुरुषम् आ० ३।१०।५ : १८
प्रजापतये मनवे स्वाहा सं० ४।१।९।५ : ११३
२८७
प्रजापतये समनमद्भूतेभ्यः सं० ७।५।२३। १० : ३४४
प्रजापतये स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१० : २१७, २१८, २२२, २२३, २२४, ४०२
प्रजापतिः ब्रा० ३।१०।१।१९० : १६६
प्रजापतिः प्रणीयमानः सं० ४।४।९।११ : १३७
प्रजापतिः प्रणेता बृहस्पतिः ब्रा० २।५।७।७ : २४१
प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण सं० १।७।११।१७ : ७२
प्रजापतिः स्त्रियां यशो ब्रा० २।४।६।१५ : २३२
प्रजापतिं प्रथमं यज्ञियानां ब्रा० २।८।१।११ : २६१
प्रजापतिमावह ब्रा० ३।५।३।७ : २६
प्रजापतिरिदँ हविरजुषत ब्रा० ३।५।१०।५ : ३०
प्रजापतिरुद्गीथेन ३।८।१८ : १६
प्रजापतिर्जयानिन्द्राय सं० ३।४।४।१३ : २९२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रजापतिर्दशहोता आ० ३।७।१० :१६, १७६
प्रजापतिर्दिशां पतिः स नः सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।५ : १५९
प्रजापतिर्मनसाऽन्धोऽच्छेत्तः सं० ४।४।९।१ : १३७
प्रजापतिर्मह्यमेता सं० ७।४।१७।४ : ३३९
प्रजापतिर्विश्वकर्मा ब्रा० ३।७।९।१५ : ३६८
प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनागन्धर्वः सं० ३।४। ७।९ : २९४
प्रजापतिश्चरति आ० ३।१३।३:२५,३८६
प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम् ब्रा० १।२।१।७ : ९८
प्रजापतिस्त्वा सादयतु सं० ४।२।९।२ : १२१, १३६, १५८
प्रजापते त्वं निकिपाः पुराणो ब्रा० २।८।१। ९ : २६१
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यः ब्रा० ३।५।७।३ : २७, २०६, २६१, २८५, ३०८, ३१५, ३७० ३९९
प्रजापतेरनुमतिः आ० ३।९।१३ : १७
प्रजापते रोहिणी। आपः १।५।१।२ : २१९
प्रजापते रोहिणी वेतु ब्रा० ३।१।१।३ : २१२
प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा सं० ३।१।४।१ : २७९
प्रजापतेर्भागोऽस्यूर्जस्वान्पय १।६।३।७ : १२
प्रजापतेर्वर्तनिम ब्रा० ३।७।१०।७ : ३६९
प्रजापतेर्विभान्नाम १।६।५।२ : १३
प्रजापतेस्तप्रसा वावृधानः सं० ५।१।११।११ : ३५२
प्रजापतेस्त्वा प्राणेनाभिप्राणिमि ब्रा० १।२।१। ५० : १००
प्रजापतौ त्वा मनसि सं० ३।१।२।४ : २७९
प्रजाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१३ : २१७, ३३०, ३३५, ३४२
प्रजाभ्यस्त्वा सं० १।२।६।३ : ४६
प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतये सं० ३।३।६।३ : २९० ६१
प्रजावतीः सूयवसँ. ब्रा० २।८।८।३४ : २७६
प्रजास्त्वमनु प्राणिहि सं० १।२।६।६ : ४६
प्रज्ञानं ब्रा० ३।१०।१।३ : १६५
प्र णो देवी सरस्वती सं० १।८।२२।३ : ३०६, ३१३, ३१७
प्र णो यच्छत्वर्यमा सं० १।७।१०।५ : ७१
प्रतक्वाऽसि नमस्वान् सं० १।३।१६।११:५२
प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट सं० २।२।१२।१८ : ३०९
प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्याय ब्रा० ३।१।३।१४ : २१७, २२८, २६५
प्र तद्वोचे अमृतं नु आ० १०।१।२९ : ३८७
प्रतिक्रमणं कुष्ठाभ्याम् सं० ५।७।१५।११ : ३५३
प्रतिक्षत्रे प्रतितिष्ठामि ब्रा० २।६।५।१४ : २४८, ३६९
प्रतिगृभ्णते स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५० : २१८
प्रति ते जिह्वाघृतम् सं० १।४।४५।५ : ६९
प्रतित्यन्नाम राज्यम् सं०१।८।१०।४ : २०२
प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु सं०१।१।५।१४ : ५
प्रतिदृङ् च सं० १।८।१३।१० : २०६
प्रतिधिरसि पृथिव्यै त्वा सं० ४।४।१।५ : १३१
प्रतिप्रस्थातर्विहर आ० ४।४।४ : ७५
प्रतिमा असि आ० ४।५।३० : ७६
प्रतिमा छन्दः सं० ४।३।७।३ : १२७
प्रतियुतो वरुणस्य पाशः सं० १।४।४५।१२ : ६९, २४९
प्रतिरूपाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१८ : ३३६
प्रतिरेभ्यः स्वाहा आ० ४।१०।२१ : ७९
प्रतिवेशोऽसि प्र आ० ७।४।१५ : ३८३
प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिँशः सं० ४।३।८।१४ : १२८
प्रतिष्ठायै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।४२ : २१९
प्रतिष्ठाऽसि प्रतिष्ठावन्तो आ० ४।४२।४ : ८७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रति स्पशो वि सृजः सं० १।२।१४।३ : २९९, ३९५
प्रतीची दिक् ब्रा० ३।११।५।४ : १७३
प्रतीची दिशां वर्षा सं० ४।३।३।३ : १२५
प्रतीच्यां दिशि गृहाः सं० १।६।५।६ : १३
प्रतीच्या त्वा दिशा सं० ५।५।८-१०।३ : १५९
प्रतीच्यै दिशे स्वाहा सं० ७।१।१५।९ : ३२८
प्रतीदृश्यायै स्वाहा ब्रा० ३।१।६।२ : २१९
प्रतूर्तं वाजिन्ना द्रव वरिष्ठामनु सं० ४।१।२।२ : १०७
प्रतूर्तिरष्टादशः सं० ४।३।८।४ : १२८
प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्ती सं० ४।१।२।५ : १०७
प्र ते महे विदथे ब्रा० ३।७।९।११ : ३६८
प्र ते महे सरस्वती ब्रा० २।५।४।१४ : २३९
प्र ते यक्षि प्र त सं० २।५।१२।२५ : ३१४
प्रत्नोषि कमीड्यो आ० १०।२।६ : ३९०
प्रत्यस्तो वरुणस्य सं० १।२।८।११ : ४७
प्रत्यस्मै पिपीषते विश्वानि ब्रा० ३।७।१०।१५ : ३६९
प्रत्युवदृश्यायती व्युच्छन्ती ब्रा० ३।१।३।५ : २१६
प्रत्युष्ट॑ँ रक्षः प्रत्युष्टा सं०१।१।२।२ : ३,४,७
प्रथमजं देव॑ँ हविषा ब्रा० ३।१२।३।२ : २२२
प्रथमावा॑ँ सरथिना सुवर्णा सं० ५।१।११।७ : ३५१
प्रदाता ब्रा० ३।१०।१।४७ : १६५
प्रदातार॑ँ हवामह इन्द्रमा सं० १।७।१३।९ : ३०५
प्रदाता वज्री वृषभस्तुराषाट् सं० १।७।१३।१० : ३०५
प्र देवं देववीतये सं० ३।५।११।१६ : ३२२
प्र देवं देव्या धिया सं० ३।५।११।११ : ३२१
प्र नक्षत्राय देवाय इन्द्रायेन्दु॑ँ ब्रा० ३।१।३।८ : २१७
प्रपथे पथामजनिष्ट ब्रा०२।८।५।१६ : २६९
प्रपा ब्रा० ३।१०।१।९७ : १६५
प्रपितामहेभ्यः ब्रा० २।६।३।७ : २४३
प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिः ब्रा० २।८।४।२० : २६७, ३२३
प्र पूर्व्यं मनसा वन्दमानो ब्रा० ३।१५।६ : २७७
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य सं० ४।२।३।५ : ११६, ३१४
प्रप्रोथते स्वाहा सं० ७।१।१९।६ : ३२९
प्र वाहवा सिसृतं जीवसे ब्रा० २।७।१५।२० : ९४, २७१, ३०६, ३१३
प्रबुद्धाय स्वाहा सं० ७।१।१९।४३ : ३३०
प्र बुध्निया ईरते सं० ४।३।१३।१९ : ३२५
प्रबुध्यमानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।४२ : ३३०
प्रभवन् ब्रा० ३।१०।१।५७ : १६५
प्रभातन् ब्रा० ३।१०।१।१८ : १६५
प्रभूः ब्रा० ३।१०।१।११८ : १६५
प्रभोत्स्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।४१ : ३३०
प्रभ्राजमानाना॑ँ रुद्राणा॑ँ आ० १।१७।१ : १९१
प्रभ्राजमाना व्यवदाताः आ० १।९।२ : १८५
प्रभ्राजमानीना॑ँ रुद्राणीना॑ँ आ० १।१७।१२ : १९१
प्रमा असि आ० ४।५।२९ : ७६
प्रमा छन्दः सं० ४।३।७।२ : १२७
प्र माऽऽयन्तु ब्रह्मचारिणः आ० ७।४।६ : ३८३
प्रमुक्ताय स्वाहा सं० ७।४।२२।१० : ३४१
प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोः सं० ४।५।१।१० : १४२
प्रमुञ्चमाना भुवनस्य रेतो सं० ३।१।४।७ : २७९
प्रमोदः ब्रा० ३।१०।१।५० : १६५, १६६
प्रयच्छते स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४९ : २१८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्रयते स्वाहा सं० ७।१।१३।१२ : ३२७
प्र यत्ते अग्ने सूरयो आ० ६।१११५ : ४१
प्र यत्सिन्धवः प्रसवं ब्रा०२।४ ३।२७ : २२९
प्र यदग्नेः सहस्वतो आ० ६।१११४ : ४१
प्र यद्भन्दिष्ठ एषां आ० ६।१११३ : ४१
प्रयाभिः यासि दाश्वाँ्सम् ब्रा० २।८।१।४ : २६१, ३१०
प्रयासाय स्वाहा सं०१।४।३५।१ : ६५,३५५
प्रयुताय स्वाहा सं० ७।२।२०।५ : ३३३
प्र यो जज्ञे विद्वाँ् सं० २।३।१४।२३ : ३११
परिक्ताय स्वाहा सं० ७।३।२०।२० : ३३७
प्ररोहोऽसि सं० ४।४।१।२७ : १३१
प्रवः शुक्राय भानवे ब्रा० २।८।२।८ : २६३
प्रवाता वान्ति पतयन्ति आ० ६।६।११ : ३७
प्र वायुमच्छा बृहती ब्रा० २।८।१।५ : २६१
प्रवाऽस्य ह्ले त्वाऽर्हजिन्व सं० ४।४।१।७ : १३१
प्रवृदसि सं० ४।४।१।२२ : १३१
प्र वेधसे कवये ब्रा० १।२।१।२३ : ९९
प्रवेपयन्ति ब्रा० २।४।४।८ : २३०
प्र वो वाजा अभिद्यवः ब्रा० ३।५।२।१ : २५
प्रशिषं प्रशासाभ्याम् सं० ५।७।१९।४ : ३५४
प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च सं० ४।२।३।९ : ११६
प्र सद्या अग्ने अत्येष्यन्यान् ब्रा० २।४।७।२५ : २३५
प्रसमित्र मर्त्यो अस्तु ब्रा० २।८।७।१६ : २७३, ३२१, ३६८
प्र सम्राजं प्रथममध्वराणाम् सं० १।६।१२।११ : ३०४
प्रसवश्च सं० १।७।९।७ : ७१
प्रसविता ब्रा० ३।१०।१।७७ : १६५
प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून् ब्रा० ३।५।७।१० : २८, २५१, ३२१
प्रसार्य सक्थौ पतसि आ० ४।३५।१ : ८५
प्रसुता ब्रा० ३।१०।१।९३ : १६५
प्र सुवानः सोम सं० २।२।१२।१५ : ३०९
प्र सो अग्ने तवोतिभिः सं० ३।२।११।१ : ३१८
प्रस्तरेण परिधिना स्रुचा सं० ५।७।४-९।२० : १६४
प्रस्तुतम् ब्रा० ३।१०।१।६१ : १६५
प्रस्तोतः सामानि गाय आ० ४।४।५ : ७५
प्र हव्यानि घृतवन्त्यस्मै ब्रा० २।५।८।६ : २४२
प्र होत्रे पूर्व्यं सं० ३।२।११।२ : ३१८
प्रागपागुदगधराक्तास्त्वा सं० १।४।१।११ : ५९
प्राची च प्रतीची सं० ४।४।११।१७ : १४०
प्राची दिक् ब्रा० ३।११।५।२ : १७३
प्राची दिशां वसन्त सं० ४।३।३।१ : १२४
प्राची दिशाँ् सहयशा सं० ४।४।१२।५ : ३४५
प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा ब्रा० ३।६।३।५ : ३७६
प्राची नामासि प्रतीची सं० ५।५।८-१०।२० : १६०
प्राची प्रेतमध्वरं सं० १।२।१३।६ : ५०
प्राची मनु प्रदिशं ब्रा० १।२।१।५८ : १०१, १०२, १५१
प्राच्यसि सं० ४।४।७।३ : १३६
प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि सं० २।४।१४।३ : ३१२
प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो सं० १।६।५।४ : १३
प्राच्या त्वा दिशा सादयामि सं० ५।५।८-१०।१ : १५९
प्राच्येहि प्राच्येहीति ब्रा० ३।११।९।२ : १७५
प्राच्यै दिशे स्वाहा सं० ७।१।१५।७ : ३२८
प्राजापत्यं पवित्रम् ब्रा० १।२।८।१६ : ५७
प्राजापत्या मे समिदसि आ० ४।४१।४ : ८६, ८७
प्राणः स्थः प्राणं ब्रा० १।१।१।२२ : ५७
प्राणं त्वाऽमृत आदधामि ब्रा० १।२।१।६२ : १०१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

प्राणं देवा अनुप्राणन्ति आ० ८।३।१ : ३८४
प्राणं मे पाहि सं० ४।३।४।११ : १२६,१२७, १३६
प्राणँ संधत्तं तन्मे ब्रा० १।१।१।१४ : ५७
प्राणते स्वाहा सं० ७।५।१२।१७ : ३४२
प्राणदा अपानदा सं० ४।६।१।२० : १४८
प्राणस्त आप्यायताम् सं० १।३।२२।२ : ५४
प्राणस्य त्वा परस्पायै आ० ४।११।८ : ८०
प्राणादपानँ संतनु ब्रा० १।५।७।२ : १५८
प्राणानां ग्रन्थिरसि आ० १०।७४।१ : ४०३
प्राणापानव्यानोदान आ० १०।६५।१ : ४०१
प्राणापानौ चक्षु श्रोत्रम् ब्रा० ३।१२।१।१८ : २२२, २४१
प्राणौपानौ मा मा हासिष्टम् सं० ३।१।७।६ : २८०
प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं आ० ४।१।६ : ७३, ८७, २८०
प्राणापानौ संविदानौ जहितम् ब्रा० ३।१४।८ : २७६
प्राणाय त्वा सं० १।१।६।८ : ५, ४६, ५९, ३४२
प्राणाय त्वा चक्षुषे सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।१२ : १५९
प्राणाय त्वाऽपानाय त्वा सं० ३।५।८।४ : २९७
प्राणाय मे वर्चोदा सं० ३।२।३।२ : २८२
प्राणाय स्वाहा आ० ४।५।४ : ७५, ८१, ३२९, ३४०
प्राणे त्वाऽमृतमादधामि ब्रा० १।२।१।५२ : १०१
प्राणो अध्वर्युरभवत् ब्रा० ३।१२।९।८ : १८०
प्राणो यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।१९ : ७१
प्राणो रक्षति ब्रा० २।५।१।१ : २३६
प्राणो व्यानोऽपानो सं० ७ ३।१२।६ : ३३४
प्राणोऽसि तस्य ते सं० २।३।१०।३ : २०९
प्राणो हविः आ० ३।१।९ : १५, १७५
प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रँ ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।२२ : २७८
प्रातर्जितं भगमुग्रँ ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१ २३ : २७८
प्रातर्यजध्वमश्विना ब्रा० २।४।३।३४ : २२९
प्रातर्यावाणा प्रथमा ब्रा० २।४।३।३३ : २२९
प्रातर्युजा विबोधय ब्रा० २।४।३।३२ : २२९
प्रातर्युजौ वि मुच्येथाम् सं० १।४।७।१ : ६०
प्रायणाय स्वाहा सं० ७।१।१३।२ : ३२७
प्रासचाय स्वाहा सं० ७।५।११।१३ : ३४१
प्रियँ श्रद्धे ददतः ब्रा० २।८।८।१७ : २७५
प्रिया वो नाम हुवे सं० २।१।११।७ : ३०७
प्रुष्णुते स्वाहा सं० ७।५।११।३१ : ३४१
प्रेतिरसि धर्माय त्वा सं० ४।४।१।२ : १३१
प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि सं० ४।२।३।३ : ११६
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि सं० ४।६।५।११ : १५१
प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छ सं० १।१।२।३ : ३
प्रेह्यभिप्रेहि प्रभरा ब्रा० २।४।७।९ : २३४
प्रेह्युदेह्यृतस्य सं० ३।५।६।५ : २९७
प्रैतु ब्रह्णस्पतिः प्र आ० ४।२।५ : ७३
प्रैतु ब्रह्मणस्पत्नी वेदिं सं० ३।५।६।२ : २९७
प्रैतु वाजी कनिक्रदत् सं० ४।१।४।८ : १०९
प्रैषान्त्सामिधेनीराघारौ सं० ७।३।११।५ : ३३३
प्रैषामज्मेषु विथरेव सं० ४।३।१३।२४ : ३२६
प्रोक्षिताः स्थ सं० १।१।५।३ : ४
प्रोथते स्वाहा सं० ७।१।१९।५ : ३२९
प्रोथदश्वो न यवसे सं० ४।४।१।७ : १३३
प्रोषिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।३० : ३४१
प्रौष्ठपदा नक्षत्र सं० ४।४।१०:२३ : १३९
प्रोष्ठपदा नक्षत्रमहि सं० ४।४।१०।२४ : १३९
प्रोष्ठपदेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३७ : २१८, २१९
प्रोष्वस्मै पुरो रथमिन्द्राय ब्रा० २।५।८।३ : २४२, ३०६
प्लक्षस्त्वामेघेन सं० ७।४।१२।५ : ३३७
फणः ब्रा० ३।१०।१।१७३ : १६६
फलिन्यो न ओषधयः सं०७।५।१८।११ : ३४३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

फलेन नादेयान् सं० ७।३।१४।१० : ३३४
फलेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।७ : ३३७
फल्गुनी नक्षत्रं भगो सं० ४।४।१०।१० :१३८
फल्गुनी नक्षत्रमर्यमा सं० ४।४।१०।९ : १३८
फल्गुनीभ्याँ स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४०, ४३ : २१८
बधान देव सवितः सं० १।१।९।८, १२ : ६, ७
बधिर आक्रन्दयितरपान ब्रा० ३।१०।८।९ : १६८
बभ्रवे स्वाहा सं० ७।३।१८।७ : ३३६
बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु ब्रा० ३।५।५।४। : २६
बर्हिरसि स्रुग्भ्यस्त्वा ब्रा० १।१।११।३ : ८
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वाक् ब्रा० २।६।१६।७ : २५६, ३१६
बर्हिषदे वट् सं० ४।६।१।१६ : १४८
बर्हिषोऽहं देवयज्यया सं० १।६।४।१ : १२
बलं ते बाहुवोः सविता ब्रा० २।७।१७।७ : ९६
बलं मज्जभिः सं० ५।७।१२।१२ : ३५३
बलमसि बलं मयि ब्रा० २।६।१।१५ : २४४
बलविज्ञायः स्थविरः सं० ४।६।४।६ : १५०
बलाय त्वा सं० ४।३।७।५० : १२७
बलाय स्वाहा आ० ४।५।१४ : ७५
वहिस्ते अस्तु वालिति सं० ३।३।१०।५ : २९१
बहु दुग्धीन्द्राय ब्रा० ३।७।४।४६ : ३५९
बहु हायमवृषादिति २।४।७।८ : २११
बह्वश्वामिन्द्र गोमतीम् आ० ३।११।१६ : २२
बह्वीनां पिता बहुरस्य सं० ४।६।६।५ : ३४६
बालधानाय स्वाहा सं० ७।३।१६।३३ : ३३५
बाहुभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२५ : ३३५
बुध्नादग्रमङ्गिरोभिर्गृणानो सं० २।३।१४। २१ : ३११
बुध्नादग्रेण वि सं० २।३।१४।२२ : ३११
बुध्नाद्यो अग्रमभ्य सं० २।३।१४।२५ : ३११
बृहच्च सं० ३।४।४।११ : २९२
बृहच्छन्दः सं० ४।३।१२।१८ : १३०
बृहज्ज्योतिषन्त्वा सं० १।४।३४।१० : ६५, १३८
बृहती छन्दः सं० ४।३।७।७ : १२७
बृहत्साम क्षत्रभृद् सं० ४।४।१२।४ : ३४५
बृहदिन्द्राय गायन ब्रा० २।५।८।८ : २४२
बृहद्भाः १।१।१२।७ : ८
बृहद्भिः सवितस्तृभिः ब्रा० १।२।८।८ : ५६
बृहद्रथतंरयोस्त्वा स्तोमेन २।३।१०।८ : २१०
बृहन्नसि बृहद्ग्रावा बृहतीम् सं० १।३।१५।२० : ५१
बृहस्पतये त्वा विश्वदेव्यावते आ० ४।९।११ : ७८
बृहस्पतयें दुवस्वते (रक्षोघ्ने) १।८।७।११ : २०२
बृहस्पतये स्वाहा सं० १।८।१३।२६ : २०६, २१८, ३२८, ४०२
बृहस्पतिः पुरोधया आ० ३।८।१७ : १६
बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः ब्रा० ३।१।१।११ : २१३
बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो ब्रा० २।८।२।२१ : २६४
बृहस्पतिः समजयद्वसूनि ब्रा० २।८।२।२२ : २६४
बृहस्पतिँ शकुनिसादेन सं० ५।७।१४।९ : ३५३
बृहस्पतिरष्टाक्षरेण सं० १।७।११।८ : ७२
बृहस्पतिराग्नीध्रात्प्रणीयमानः सं० ४।४।९।१३ : १३७
बृहस्पतिरूपवक्ता आ० ३।२।४ : १५, १७५
बृहस्पतिर्देवता सं० ४।३।७।३४ : १२७
बृहस्पतिर्नः परि पातु सं० ३।३।११।४ : ३१९
बृहस्पतिर्ब्रह्मणे सं० ३।४।५।७ : २९३
बृहस्पतिर्ब्रह्म ब्रह्मपतिः ब्रा० २।५।७।१३ : २४१
बृहस्पतिश्च सविता च आ० १।१२।११ : १८८
बृहस्पति सुतस्य त सं० १।४।२७।१ : ६४
बृहस्पतिस्त्वा विश्वैः आ० ४।६।६ : ७६
बृहस्पतिस्त्वा सादयतु सं० ४।४।६ १ : १३५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

बृहस्पतिस्त्वा साम्राज्येनाभि सं० १।७।१०। १० : ७२
बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने सं० १।२।५।७ : ४६
बृहस्पतिस्त्वोपरिष्टाद् ब्रा० २।७।१५।१८ : ९४
बृहस्पतिस्त्वोपसीदतु आ० ४।८।१० : ७७
बृहस्पते अति यदर्यो सं० १।८।२२।७ : ३०६
बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि सं० १।८।२२।५ : ३०६
बृहस्पते परि दीय रथेन सं० ४।६।४।४ : १५०, २६४
बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो ब्रा० २।५।६।८ : २४१
बृहस्पतेरष्टमी सं० ५।७।२१।८ : ३५४
बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हरामि १।१।२।१७ : ३
बृहस्पते सवितर्बोधयैनँ॒ सं० ४।१।७।८ : १११
बृहस्पतेस्तिष्यः । जुह्वतः ब्रा० १।५।१।६ : २१९
बोधयन्तीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।११ : ६५, १३८
बोधा नो अस्य वचसो सं० ४।२।३।१४ : ११७
ब्रध्न पिन्वस्व ब्रा० ३।७।५।१७ : ३६०
ब्रध्नपिन्वस्य ददतो १।६।३।६ : १२
ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे आ० ६।७।२० : ३८
ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिँ॒शः सं० ४।३।८।१५ : १२८
ब्रह्म क्षत्रं पवते तेज ब्रा० २।६।१।५ : २४४
ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात् सं० ४।२।८।४ : १२१, १८९, २२१, २७५, ३८८
ब्रह्म ज्येष्ठावीर्या ब्रा० २।४।७।२६ : २३५
ब्रह्म ज्योतिरसि सुवधमि सं० १।३।१६।१४ : ५२
ब्रह्मणः श्चोतन्यसि ब्रह्मण आ० ४।४२।३४ : ८९
ब्रह्मण आस्तरणमसि आ० १।१२।१५ : १८८
ब्रह्मण उदरणमसि आ० १।१२।१३ : १८८
ब्रह्मण उदीरणमसि आ० १।१२।१४ : १८८
ब्रह्मण उपस्तरणमसि आ० १।१२।१६ : १८८
ब्रह्मण ओदनम् आ० ३।१०।१४ : २०
ब्रह्मणश्च त्वा क्षत्रस्य सं० ३।३।१।५ : २८८
ब्रह्मणस्त्वा तेजसे १।६।१।८ : १०
ब्रह्मणस्त्वा परस्पायाः आ० ४।११।७ : ८०
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता ब्रा० २।८।५।७ : २३८
ब्रह्मणस्पतेरभ वद्यथा ब्रा० २।८।५।९ : २६९
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य ब्रा० २।८।५।११ : २६९
ब्रह्मणा त्वा शपामि आ० ४।३८।१ : ८५
ब्रह्मणा सोमपाः सं० ४।४।८।१५ : १३७
ब्रह्मणि म आ माऽमृतत्वाय आ० १०।६९।६ : ४०२, ४०३
ब्रह्मणे पीपिहि आ० ४।१०।३ : ७८
ब्रह्मणे समनमत्क्षत्राय सं०७।५।२३।७ : ३४४
ब्रह्मणे स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२१ : २१८, २२२, ४०२
ब्रह्म दृँ॒ह क्षत्रं दृँ॒ह सं० १।३।१४।११ : ५१
ब्रह्म दृँ॒ह क्षत्रं दृँ॒ह सं० १।३।१९।१३ : ५३
ब्रह्मदेवकृतमुपहूतम् ब्रा० ३।५।८।९ : २९,३१
ब्रह्म देवानजनयद्ब्रह्म ब्रा०२।८।८।२४ : २७५
ब्रह्म देवानां पदवीः आ० १०।४०।२ : ३९७
ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिँ॒शद् २।८।८।२६ २७५
ब्रह्मन्प्रचरिष्यामः आ० ४।५।१ : ७५
ब्रह्मन्प्रवर्ग्येण प्रचरिष्यामः आ० ४।४।१ : ७५
ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रा० ३।७।१११ : ३७०
ब्रह्म प्रावादिष्म आ० ४।४२।३७ : ८९
ब्रह्ममेतु माम् आ० १०।३८।१ : ३९७
ब्रह्म मेधया आ० १०।३९।१ : ३९७
ब्रह्म मेधवा आ० १०।४०।१ : ३९७
ब्रह्मलोकाय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२३ : २१८
ब्रह्मवनं ब्रह्म सवृक्ष ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।२१ : २७८
ब्रह्मवनिन्त्वा क्षत्रवनिँ॒ सं० १।३।१४।१० : ५१, ५३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि १।६।१।१४ : ११
ब्रह्मवर्चसाय पीपिहि आ० ४।१०।१० : ७८
ब्रह्मवर्चसाय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३० : २१८, २१९
ब्रह्मवर्चसेन पर्यूहामि आ० ४।३।१५ : ७४
ब्रह्मसंधत्तं तन्म ब्रा० १।१।१।१ : ५७
ब्रह्म स्रुचो घृतवती: ब्रा० २।४।७।२७ : २३५
ब्रह्महत्यायै सं० १।४।३५।१।१।६५ : ३५५
ब्रह्मा देवानां पदवी: आ० १।१।१।३ : १८६, ३२०, ३९१
ब्रह्मा३न् सं० १।८।१६।८,१०,१२,१४ : २०७
ब्रह्माऽऽयुष्मत्तद् सं० २।३।१०।१४ : २१०
ब्रह्मेन्द्रमग्निं आ० ३।११।२ : २१
ब्रह्मैतद्ब्रह्मण उज्जभार आ० ३।११।१३ : २२
ब्राह्मण एकहोता आ० ३।७।१ : १६,१७६
ब्राह्मणमद्य सं० १।४।४३।८ : ६८
ब्राह्मणास: पितर: सं० ४।६।६।१० : ३४७
ब्राह्मणेन वाचम् सं० ७।३।१४।२४ : ३३४
ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत् आ० ३।१२।१३ : २४
भक्ष आगत: सं० ४।४।९।२७ : १३७
भक्षेहि माऽऽविश सं० ३।२।५।१ : २८३,२८४
भक्षोऽस्यमृतभक्ष: ब्रा० ३।१०।८।६ : १६८
भगं धियं वाजयन्त: ब्रा० २।८।६।६ : २७०
भग एव भगवाँ अस्तु ब्रा० २।५।५।३ : २३९,२७८
भग प्रणेतर्भग सत्यराधो ब्रा० २।५।५।४ : २३९,२७८
भगस्योत्तरे वहतव: परस्तात् ब्रा० १।५।१। १० : २१९
भगाय स्वाहा सं० १।८।१३।३१ : २०६,२१८
भगो ह दाता ब्रा० ३।१।१।२० : २१३
भद्रम् सं० १।३।१५।५ : ५१
भद्रं कर्णेभि श्रृणुयाम आ० १।२१।६ : १९३
भद्रं ते अग्ने सहसिन् सं० ४।३।१३।४ : ३२५
भद्रं पश्यन्त उपसेदुरग्ने आ० ३।११।२२ : २३,१६३
भद्रा अश्वा हरित: ब्रा० २।८।७।२ : २७२
भद्रा ते अग्ने स्वनीक सं० ४।३।१३।३ : ३२५
भद्रादभि श्रेय: प्रेहि सं० १।२।३।१८ : ४५
भद्रान्न: श्रेय: सं० ५।७।२।८ : १६३,२३६
भन्दनासु ते शुक्र सं० ३।३।३।५ : २८९
भयं प्रचालाभ्याम् सं० ५।७।१३।७ : ३५३
भयँ शितीमभ्याम् सं० ५।७।१९।३ : ३५४
भरतमुद्धरेमनुषिञ्च ब्रा० ३।७।५।१२ : ३६०
भरसे स्वाहा ब्रा० ३।१।६।२१ : २१९
भरेष्विन्द्रँ सुहवँ हवामहे ब्रा० २।७।१३।७ : ९३,३०७
भर्ता सन् भ्रियमाणो ब्रा० ३।१४।१ : २७६
भवं यक्ना आ० ३।२१।२ : ३५५
भवतं न: समनसौ सम् सं० १।३।२०।१० : ५४,११८
भव यवना सं० १।४।३६।२ : ६५
भवलिङ्गाय नम: आ० १०।१६।१२ : ३९३
भवा मित्रो न शेव्यो ब्रा० ३।४।३।२१ : २२८
भवाय नम: आ० १०।१६।११ : ३९३
भसदे स्वाहा सं० ७।३।१६।३१ : ३३५
भानुमन् ब्रा० ३।१०।१।७२ : १६५
भान्त: पञ्चदश: सं० ४।३।८।२ : १२८
भासाऽन्तरिक्षमा पृण सं० ४।६।५।९ : १५१
भासे त्वा सं० ४।४।६।२८ : १३६
भास्कराय विद्महे आ० १०।१।४५ : ३८८
भास्वतीन्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।४ : ६५,१३७
भीमं वहन्तीभ्य: स्वाहा सं० ७।४।१४।८ : ३३८
भीषाऽस्माद्वात: पवते आ० ८।८।१ : ३८४
भुज्य: सुपर्णो यज्ञो सं० ३।४।७।७ : २९४
भुव: आ० ४।२०।२ : ८२,१५९,१६५,३४०
भुवनमसि वि प्रथस्वाग्ने १।१।१२।१ : ८
भुवनश्च सं० १।७।९।१६ : ७१
भुवनस्य पत इदँ हवि: आ० ६।१।८ : ३२
भुवनस्य पते यस्य त सं० ३।४।७।१३ : २९४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा सं० ३।४।११।१४ : ३२१
भुवो देवानां कर्मणा सं० ७।१।१८।१ : ३२८
भुवोऽन्नं वायवेऽन्त आ० १०।३।२ : ३९०
भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता ब्रा० ३।५।७।२ : २७,१३३,२१७,२२३,३०२,३२२
भुवो वायवे चान्तरिक्षाय आ० १०।५।२ : ३९१
भुवो वायवेऽन्तरिक्षाय आ० १०।४।२ : ३९०
भुवो वायु चान्तरिक्षं ब्रा० ३।१०।२।२ : १६६
भूः आ० ४।२०।१ : ८२,१५९,३४०
भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये आ० ४।४२।१० : ८७, ४१०
भूः स्वाहा आ० ४।१०।३१ : ७९,२४८,२४९
भूतः ब्रा० ३।१०।१।६० : १६५
भूतं ब्रा० ३।१०।१।१५ : १६५
भूतं भव्यं सं० ७।३।१२।१ : ३३४
भूतं वदिष्ये भुवनं वदिष्ये आ० ४।१।४ : ७३
भूतमसि भव्यं नाम सं० ३।३।५।५ : २९०
भूतमसि भूते मा धा सं० ३।२।८।१८ : २८७
भूतिर्दध्ना घृतेन वर्धतां सं० ३।२।६।६ : २८६
भूतेभ्यस्त्वा सं० १।२।१२।२८ : ५०
भूतेभ्यो नमः आ० १०।६७।३३ : ४०२
भूतो भूतेषु चरति ब्रा० २।७।१५।३ : ९४
भूत्यै त्वा आ० ४।१०।१६ : ७९
भूपते भुवनपते महतो ब्रा० ३।७।६।२ : ३६१
भूमिर्धेनुर्धरणी आ० १०।१।५२ : ३८८
भूमिर्भूत्वा महिमानं ब्रा० ३।७।६।७ : ३६२
भूमिर्भूम्ना सं० १।५।३।१ : १०३
भूमिर्माताऽदितिर्नो आ० २।६।९ : ४०९
भूयस्कृदसि सं० ४।४।७।१ : १३६
भूरग्नये च पृथिव्यै च आ० १०।५।१ : ३९१
भूरग्नये पृथिव्यै स्वाहा आ० १०।४।१ : ३९०
भूरग्निं च पृथिवीं च ब्रा० ३।१०।२।१ : १६६
भूरन्नमग्नये पृथिव्यै आ० १०।३।१ : ३९०
भूरसि भुवे त्वा सं० ७।१।१२।१२ : ३२७
भूरसि श्रेष्ठो रश्मीनां सं० ३।३।१०।११ : २८८
भूरस्माकम् सं० १।६।१।१५ : ११
भूरि द्वे अचरन्ती चरन्तं ब्रा० २।८।४।२२ : २६८
भूर्भुवः सुवः सं० १।६।२।७ : ११,२५,७५, १०२,१७६,२४१
भूर्भुवः सुवः । ब्रह्म आ० ३।६।७ : १६
भूर्भुवः सुवः मयि आ० ४।२२।१ : ८३
भूर्भुवः सुवरग्न ओं आ० १०।४।७ : ३९०
भूर्भुवः सुवरन्नं चन्द्रमसे आ० १०।३।४ : ३९०
भूर्भुवः सुवरन्नयोम् आ० १०।३।७ : ३९०
भूर्भुवः सुवर्महरोम् आ० १०।५।७ : ३९१
भूर्भुवः सुवर्वषट् सं० ७।३।१२।९ : ३३४
भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे आ० १०।४।४ : ३९०, ३९१
भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो आ० ४।४०।१ : ८६
भूर्भुवः स्वः ब्रा० ३।१०।५।१ : १६७
भूर्भुवः स्वः स्वाहा ब्रा० ३।११।२।३ : १७३, १७४
भूर्भुवः स्वश्चन्द्रमसं च ब्रा० ३।१०।२।४ : १६६
भृगूणां त्वाङ्गिरसां ब्रा० १।१।७।२ : १०२
भृगूणामङ्गिरसां तपसा १।१।७।११ : ६
भेषजं दुरिष्टचै ब्रा० ३।७।११।१७ : ३७१
भेषजेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३५ : २१८
भौवनश्च सं० १।७।९।१५ : ७१
भ्रजश्छन्दः सं० ४।३।१२।२३ : १३०
भ्रमन्त्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।६ : २१७
भ्राजसे स्वाहा ब्रा० ३।१।६।२२ : २१९
भ्राजस्य स्थाने आ० ११।६।२ : १९०
भ्रूभ्यां स्वाहा सं० ७।३।१६।११ : ३३५
मक्षू देववतो रथः सं० १।८।२२।११ : ३०६
मखस्य त्वा शीर्ष्णे आ० ४।२।९, १३, १७, २१, २५ : ७४
मखस्य रास्नाऽसि आ० ४।२।३३ : ७४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मखस्य शिरोऽसि १।१।८।७ : ६, ९, ७४, ११०
मखाय त्वा आ० ४।२।८, १२, १६, २०, २४ : ७४
मखोऽसि आ० ४।२।३६ : ७४
मघा नक्षत्रं पितरो सं० ४।४।१०।८ : १३८
मघाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३५ : २१८
मच्छिदो मृत्यो मा ब्रा० ३।१५।२ : २७६
मज्जन्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।४५ : ३४२
मज्जभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।४७ : ३३६
मणिँ हस्तादाददाना आ० ६।१।१६ : ३३
मणिना रूपाणि सं० ७।३।१४।३ : ३३४
मण्डूकान् जम्भ्येभिः सं० ५।७।११।२ : ३५३
मण्डूकि ताभिरा गहि सं० ४।६।१।६ : १४७
मतिः कवीनाम् आ० ४।७।१३ : ७७
मदे मदे हि नो ब्रा० २।४।४।१८ : २३०
मघवे त्वा सं० १।४।१४।१ : ६१
मधु त्वा मधुला करोतु आ० ४।२।२७ : ७४
मधु नक्तमुतोषसि मधुमत् सं० ४।२।९।८ : १२२,३९७
मधुमतीर्न इषस्कृधि सं० १।४।२।५ : ५९
मधु मधु मधु आ० ४।५।४२ : ७६
मधु मनिष्ये मधु आ० ४।१।७ : ७३
मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाँ सं० ४।२।९।९ : १२२,३९७
मधु वाता ऋतायते सं० ४।२।९।७ : १२२, ३९७
मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू सं० ४।४।११।१ : १३९
मधु हविरसि सूर्यस्य आ० ४।८।१८ : ७८
मध्याय स्वाहा सं० ७।२।२०।९ : ३३३
मध्वा यज्ञ नक्षसे सं० ४।१।८।३ : ११२
मनः संधत्तं तन्मे ब्रा० १।१।१।१९ : ५७
मन उपवक्ता आ० ३।१।८ : १५,१७५
मनवे तल्पम् आ० ३।१०।६ : १८
मनश्च सं० ३।४।४।७ : २९२
मनश्छन्दः सं० ४।३।७।१८ : १२७,१३०
मनसश्चित्तमाकूतिं ब्रा० २।४।६।१७ : २३२
मनसश्चित्तेदं भूतं भव्यं ब्रा० २।५।१।३ : २३६
मनसे स्वाहा आ० ४।५।९ : ७५,८१, २२४
मनसो वशे सर्वमिदं बभूव ब्रा० ३।१२।३।७ : २२३
मनसो वाचँ संतनु ब्रा० १।५।७।७ : १५८
मनसो हविरसि प्रजापतेर्वर्णः सं० ३।४।२।१० : २९२
मनस्त्वाष्टु सं० १।४।२।७ : ५९
मनस्विने स्वाहा सं० ७।५।१२।२५ : ३४२
मनुना दृष्टां घृतपदीम् ब्रा० ३।७।५।१५ : ३६०
मनुष्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि सं० ३।२।५।२६ : २८५,४००
मनुष्येभ्यो हन्ता आ० १०।६७।३४ : ४०२
मनुष्वत्वा निधीमहि ब्रा० ३।११।६।९ : १७४
मनोजवसो वः पितृभिः आ० १।२०।२ : १९३,१९४
मनोजवास्त्वा पितृभिः सं० १।२।१२।२० : ४९
मनोज्योतिर्जुषतामाज्यं सं० १।६।३।५ : १२, १०३,१०५,३६३
मनो न्वा हुवामहे सं० १।८।५।९ : २०१
मनो मे जिन्व सं० ४।३।६।१३ : १२७
मनो मेधामग्निं प्रयुजँ सं० ४।१।९।२ : ११३
मनो यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।२४ : ७१
मनोरश्वाऽसि भूरिपुत्रा आ० ४।५।२५ : ७५
मनोरुवा ग्रामण्यो ब्रा० १।१।७।६ : १०२
मनोवाक्कायकर्माणि मे आ० १०।६६।१।३ : ४०१
मनोऽसि प्राजापत्यं मनसा १।६।२।१० : ११
मनो हविः आ० ३।६।५ : १६,१७६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मन्थिनः समिदसि ब्रा० १।१।१।३० : ५८
मन्थी सक्तुश्रीः सं० ४।४।९।२२ : १३७
मन्द्राऽभिभूतिः केतुर्यज्ञानां ब्रा० ३।१०।८। ७ : १६८
मन्युना वृत्रहा सं० ४।४।८।७ : १३७
मन्युरकार्षीन्नमो नमः आ० १०।६२।१ : ४००
मन्युरसि मन्युं मयि ब्रा० २।६।१।२४ : २४५
मन्युर्भगो मन्युरेवाऽऽस ब्रा० २।४।१।२८ : २२७
मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य सं० ४।७।१५। ५ : ३५०
ममत्तु नः परिज्मा सं० २।१।११।६ : ३०७
मम देवा विहवे सं० ४।७।१४।२ : १५७
मम नाम तव च सं० १।५।१०।२ : १०५
मम नाम प्रथमं ज तवेदः सं० १।५।१०।१ : १०५
ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु सं० ४।७।१४।१ : १५७
मया भूतान्ययक्षत् आ० १।११।१० : १८७
मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निँ सं० ५।७।४-९।२८ : १६४
मयि ते कामधरणं भूयात् सं० ४।२।४।५ : ११७
मयि ते रायः श्रयन्ताम् सं० १।२।७।५ : ४७
मयि त्वदिन्द्रियं ब्रा० ३।७।९।६ : ३६८
मयि देवा द्रविणमा सं० ४।७।१४।३ : १५७
मयि मेधां मयि प्रजां आ० ४।४२।१३ : ८८,२८८,२८९,३९८
मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्या सं० ३।३।१०।८ : २८८
मयि वसुः संयद्वसुः सं० ३।३।१०।१० : २८८
मयि वसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाः सं० ३।३।१०।९ : २८८
मयमारण्यमनु ते दिशामि सं० ४।२।१०।२ : १२३
मयैतां माँस्तां भ्रियमाणा आ० ६।१२। २ : ४२
मयोभूर्वातो अभि वातूस्रा सं० ७।४।१७।१ : ३३८
मरीचयः स्वायंभुवाः आ० १।२७।५ : १९५
मरीचिमत् ब्रा० ३।१०।१।७३ : १६५
मरुतः सदोहविर्धानाभ्याम् आ०३।८।६ : १६
मरुतः सप्ताक्षरेण सप्तपदाँ सं० १।७।११। ७ : ७२
मरुतां प्रसवे जेषम् १।८।१५।४ : २०७
मरुतां मन्वे अधि नो सं०४।७।१५।११ : ३५०
मरुताँ सप्तमी सं० ५।७।२१।७ : ३५४
मरुतामोजः स्थ अपो सं० १।८।११।१। १२ : २०३
मरुतामोजसे स्वाहा १।८।१५।१५ : २०७
मरुतो गणानाम् सं० ३।४।५।१७ : २९३
मरुतो देवता सं० ४।३।७।३३ : १२७
मरुतो यज सं० २।२।४।३ : २०९
मरुतो यद्ध वो दिवः सं० १।५।११।१५ : ३०३,३०७,३११
मरुतो यस्य हि क्षये सं०४।२।११।४ : ३२४
मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानम् सं० १।४।१७। १ : ६२,३६६
मरुत्वाँ इन्द्र वृषभो सं० १।४।१९।१ : ६२
मरुद्भ्योऽनु ब्रूहि सं० २।२।४।४ : २०९
मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सं० ४।६।४। १४ : १५१
मल्मलाभवन्तीन्त्वा सं० १।४।३४।६ : ६५, १३७
मशकान्केशैः सं० ५।७।१४।७ ३५३
मस्तिष्काय स्वाहा सं० ७।३।१६।१४ : ३३५
महस्वान् ब्रा० ३।१०।१।१५७ : १६६
महाँ आदित्यो नमसो ब्रा० २।८।७।२० : २७३
महाँ इन्द्रो नृवदाचर्षणिप्रा ब्रा० ३।५।७। १२ : २८,६३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

महाँ इन्द्रो य ओजसा ब्रा० ३।५।७।११ : २८,६३
महाँ इन्द्रो वज्रबाहुः सं० १।४।४।११ : ६६,३८९
महादेवमन्तः पार्श्वेन सं० १।४।३६।८ : ६६,३५५
महान् ब्रा० ३।१०।११९२ : १६६
महानाम्नी रेवतयो सं० ५।२।११।३ : ३५२
महानाम्नीर्महामानाः आ० १।१।५ : १८१,१९३
महान्तौ चरू सकृद्दग्धेन ब्रा० २।८।८।५ : २७४
महान्मही सं० २।३।१४।२४ : ३११
महाहविर्होता आ० ३।५।१ : १५,१७५
महि क्षेत्रं पुरश्चन्द्रं ब्रा० २।७।१३।८ : ९३
मही द्यौः पृथिवी च न सं० ४।२।९।१० : १२२,२९१,३२२
महीनां पयोऽसि सं० ३।२।६।१ : २८६
महीनां पयोऽसि वर्चोधा सं० १।२।१।१० : ४४
महीनां पयोऽसि विहितं आ० ४।१२।१ : ८१
महीनां पयोऽस्योषधीनाँ सं० १।१।१०।१०।११ : ७
मही नु द्यावापृथिवी ब्रा० २।८।४।१९ २६७ :
मही मू षु सं० ७।४।१७।९ : ३३९
महीमूषु मातरँ सुव्रतानाम् आ० १।१३।५ : १८८,२१७,३०४,३२९
मही विश्वपत्नी सदने ब्रा० १।२।१।३४ : ९९
महेन्द्र इदँ हविरजुषत ब्रा० ३।५।१०।९:३०
महेन्द्रमावह ब्रा० ३।५ ३।११ : २६
महेन्द्रस्याहं देवयज्यया १।६।२।२३ : ११
महेन्द्रस्याहमुज्जितिम् १।६।४।१० : १२
महोभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।११ : ३३८
महो रुजामि बन्धुता सं० १।२।१४।११:३००
महोऽसि महो मयि ब्रा० २।६।११२५:२४५
मह्यं ज्यैष्ठ्याय पीपिहि आ० ४।१०।१२:७९
मह्यं यजन्तु मम यानि सं० ४।७।१४।४ : १५७
मां धेहि मयि धेहि सं० ७।४।१६।७:३३८
माँ सन्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।३९:३४२
माँ साय सं० ७।३।१६।४४ : ३३६
मा असि आ० ४।५।२८ : ७६
माच्छिदो मृत्यो मा आ० १०।५११।:३९९
मा च्छेद्म रश्मीँ रिति ब्रा० ३।६।९।२ : ३७८
मा छन्दः सं० ४।३।७।१ : १२७
मातरिश्वनो घर्मोऽसि १।१।३।२ : ३
मातलीकव्यैर्यमो ब्रा० २।६।१६।१६ : २५७, ३१६
माता च ते पिता च सं० ७।४।१९।१२ : ३४०
माता रुद्राणां दुहिता आ० ६।१२।५ : ४२
मा ते अग्ने च येन ब्रा० ३।१०।३।३:१६६
मा ते अस्याँ सहसावन् सं० १।६।१२।१७ : ३०५
मा ते केशाननु गाद्वर्च ब्रा० २।७।१७।५:९६
मातेव पुत्रं सं० ४।२।५।५ : ११८
मा त्वाऽग्निर्ध्वनयिद्धूम सं० ४।६।९।४ : ३४९
मा त्वा तपत्प्रिय सं० ४।६।९।९ : ३४९
मा त्वा वृक्षौ संवाधिष्टां आ० ६।७।८ : ३८
मा त्वा वृक्षौ संबाधेथां आ० ६।७।९ : ३८
मा त्वा हिँ सीन्मा मा १।८।१६।३ : २०७
मा देवानामपसश्छित्स्महि सं० १।२।१०।११ : ४८
माधवाय त्वा सं० १।४।१४।२ : ६१
माध्वीषु ते शुक्र शुक्रमा सं० ३।३।३।१२ : २८९
मा नः क्रतुभिः आ० ४।२०।११ : ८२
मा नः समस्य दूढ्यः सं० २।१।११।९:३१५
मा नस्तोके तनये मा सं० ४।५।१०।६ : १४६, २७१, ३२०, ३९९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मा नो अस्मिन्महाधने   सं० २।१।११।१२ : ३१५
मा नो देवानां   सं० २।१।११।८ : ३१५
मा नो धर्मं व्यथितो   आ० ४।२०।१०:८२
मा नो मर्धीरा भरादद्धि   सं० १।७।१३।७ : ३०५, ३०९
मा नो महान्तमुत मा   सं० ४।५।१०।५ : १४५, ३९९
मा नो मित्रो वरुणो अर्यमा   सं० ४।६।८।१ : ३४८
मा नो हिँ्सीञ्जातवेदो   आ० १०।१।३५ : ३८७
मा नो हिँ्सीज्जनिता यः   सं० ४।२।७।१ : १२०
मान्दाः स्थ अपोदेवीः   सं० १।८।११।१७, १८ : २०४
मान्दा वाशाः शुन्ध्यूरजिराः   २।४।७।११ : २११
मान्दासु ते शुक्र शुक्रमा   सं० ३।३।३।४ : २८९
मा भेर्मा संविक्था   ब्रा० ३।७।५।११ : ३६०
मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः   आ० १।१२।५ : १८७
मा मा हिँ्सीः   सं० १।२।२।१४ : ४५
मा यजमानं तमो   ब्रा० २।७।८।१३ : ३६७
मारुतमसि मरुतामोजो   २।४।७।१ : २११
मारुतोऽसि मरुतां गणः   सं० ४।७।१२।१० : १५६
मा वो रिषत्खनिता   सं० ४।२।६।१९ : १२०
मासाः स्थर्तुषु श्रिताः   ब्रा० ३।११।१।१६ : १७१
मासां चतुर्थः   सं० ५।७।१८।७ : ३५४
मासु भित्था   सं० ४।१।९।८ : ११३
मामेभ्यः स्वाहा   ब्रा०३।१।६।५ : २१९,३२८
माऽहँ्रायस्पोषेण वि   सं०१।२।५।१५ : ४६
मितश्च   १।८।१३।११ : २०६
मित्रः क्रीतः   सं० ४।४।९।७ : १३७
मित्रः क्षत्रं क्षत्रपतिः   ब्रा०२।५।७।११ : २४१
मित्रः क्षीरश्रीः   सं० ४।४।९।२१ : १३७
मित्रः सँ्सृज्य   सं० ४।१।५।५ : १०९
मित्रः सत्यानाम्   सं० ३।४।५।८ : २९३
मित्रं न ईँ्शिम्या   ब्रा० २।८।७।१९ : २७३
मित्रं उपवक्ता   आ० ३।३।४ : १५,१७५
मित्रधेयाय स्वाहा   ब्रा० ३।१।५।३ : २१८
मित्रश्च वरुणश्च धाता   आ० १।१३।९ : १८८
मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो   आ०४।३।७ : ७४, १११, ३२१
मित्रस्य त्वा चक्षुषा   १।१।४।६ : ४
मित्रस्य नवमी   सं० ५।७।२१।९ : ३५४
मित्रस्य भागोऽसि   सं० ४।३।९।४ : १२८
मित्रस्य श्रद्धा   आ० ३।९।१४ : १७
मित्रस्यानूराधाः अभ्यारोहत्   ब्रा० १।५।१।१५ : २२०
मित्राय स्वाहा   ब्रा० ३।१।५।१ : २१८,३२८
मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि   सं० २।३।१०।४ : २०९
मित्रावरुणयोर्भागधेयीः   सं० १।३।२५।४ ५६
मित्रावरुणयोस्त्वा   १।८।१५।२ : २०७
मित्रावरुणावाशिषा   आ० ३।८।४ : १६
मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा   सं० १।३।२४।५ : ५५
मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः   १।१।११।१२ : ८
मित्रावरुणौ श्रोणीभ्याम्   सं० ५।७।१५।१ : ३५३
मित्रैतामुखां तपैषा   सं० ४।१।९।१० : ११३
मित्रैतामुखां पचैषा मा भेदि   सं० ४।१।६।१४ : ११०
मित्रो जनन्या तपति   ब्रा० ३।७।९।७:३६८
मित्रो जनान्यातपति प्रजानन्   ब्रा० २।८।७।१५ : २७३, ३२१
मित्रो न एहि सुमित्रधाः   सं०१।२।७।८ : ४७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

मित्रो नवाक्षरेण त्रिवृत॑ सं० १।७।११।९ : ७२
मित्रोऽसि वरुणोऽसि १।८।१६।१ : २०७, २४८
मीढुष्टम शिवतम शिवो सं० ४।५।१०।१० : १४६, २७२
मुख॑ सदस्य शिर ब्रा० २।६।४।९ : २४७
मुखवते स्वाहा सं० ७।५।१२।५ : ३४२
मुखाय स्वाहा सं० ७।३।१६।४ : ३३५
मूर्धा च सं० १।७।९।११ : ७१
मूर्धानं दिवो अरतिं सं० १।४।१३।१ : ६१
मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः सं० ४।३।५।१९ : १२६
मूर्धाऽसि राट् सं० ४।३।७।३७ : १२७
मूर्ध्ने स्वाहा सं० ७।३।१६।१३ : ३३५
मूलं प्रजां वीरवतीं ब्रा० ३।१।२।५ : २१४
मूलाय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।१० : २१८
मूलेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।२ : ३३६,३३७
मृगशीर्षाय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१५ २१७
मृगशीर्षे नक्षत्र॑ सोमो सं० ४।४।१०।३ : १३८
मृगो न भीमः कुचरो सं० १।६।१२।१४ : ३०४
मृडा नो रुद्रोतनो सं० ४।५।१०।४ : १४५
मृत्तिके प्रतिष्ठिते सर्वं आ० १०।१।५४ : ३८८
मृत्तिके हन मे पापं आ० १०।१।५३ : ३८८
मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे आ० १०।५८।१ : ३९९
मृत्योः पदं योपयन्तो आ० ६।१०।७ : ४१
मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते आ० १।८।१७ : १८५
मृदं वत्स्वेंभिः सं० ५।७।११।६ : ३५३
मेघयन्ती सं० ४।४।५।१३ : १३५
मेघयन्त्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।७ : २१७
मेघायते स्वाहा सं० ७।५।११।८ : ३४१
मेघाय स्वाहा सं ७।५।११।१० : ३४१
मेघायिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।७ : ३४१
मेघिताय स्वाहा सं० ७।५।११।९ : ३४१
मेदसा देवा वपया ब्रा० २।८।४।१४ : २६७
मेदस्वता यजमानाः ब्रा० २।४।४।२२ : २३०
मेधां म इन्द्रो ददातु आ० १०।४२।१ : ३९८
मेधाकारं विदथस्य ब्रा० ३।११।६।८ : १७४
मेधा देवी जुषमाणा न आ० १०।४१।१ : ३९७
मेधा मनीषे माऽऽविशता॑ आ० ४।४२।३५ । ८९
मेधायै मनसेऽग्नये सं० १।२।२।२ : ४४
मेध्यः ब्रा० ३।१०।१।१२४ : १६५
मेषस्त्वा पचतैरवतु सं० ७।४।१२।१ : ३३७
मेषीषु ते शुक्र शुक्रमा सं० ३।३।३।९ : २८९
मेषोऽसि मम भोगाय सं० १।२।३।१२ : ४५
मैनमग्ने विदहो माऽभि आ० ६।१।१९ : ३३
मैवं मा॑ स्ता प्रियेऽहं देवी आ० ६।१।११ : ३२
मोघमन्नं विन्दते ब्रा० २।८।८।७ : २७४
मोदः ब्रा० ३।१०।१।४९ : १०९,१४३,१६५, १६६
मोदः प्रमोद आनन्दो ब्रा० २।४।६।१६ : २३२
मो षू ण इन्द्र पृत्सु सं० १।८।३।२ : २००
यः पावमानीरध्येति ब्रा० १।२।८।१० : ५६
यः पूर्व्याय वेधसे न ब्रा० २।४।३।२२ : २२९
यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक सं० ४।१।८।१४ : ११२,३४३,३८६
यः सङ्ग्रामं नयति सं० ४।७।१५।४ : ३५०
यः सप्त सिन्धू॑ रदधात् ब्रा० २।८।३।३० : २६६
यः सुश्रृङ्गः सुवृषभः ब्रा० २।४।७।४ : २३४
यं क्रन्दसी अवसा सं० ४।१।८।१७ : ११२, ३८७
यं ते अग्न आवृश्चामि ब्रा० ३।७।६।२९ : ३६३
यं ते अग्निममन्थाम आ० ६।४।१ : ३५
यं त्वमग्ने समदहस्त्वमु आ० ६।४।२ : ३५
यं त्वा समभरञ्जातवेदः ब्रा० १।२।१।२२ : ९९
यं परिधिं पर्यधत्था १।१।१३।१२ : ९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यं वां देवा अकल्पयन् ब्रा० ३।७।५।२३ : ३६१
य आत्मदा बलदा सं० ४।१।८।१५ : ११२, ३४३,३८६
य आरण्याः पशवो आ० ३।११।३२ : २३, २७९
य आराऽक्कोशे भुवन आ० ३।११।७ : २२
य इदमकः । तस्मै नमः ब्रा० २।७।८।८ : ३६७
य इन्द्र इन्द्रियं दधुः ब्रा० २।६।१३।४ : २५४
य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते ब्रा० २।८।५।२६ : २७०
य इमा विश्वा भुवनानि सं० ४।६।२।१ :१४८
य इमे द्यावापृथिवी महित्वा ब्रा० २।८।४।६ : २६७,३७६
य उग्र इव शर्यहा सं० २।१।११।१७ : ३१५
य उदगान्महतोऽर्णवाद् आ० ४।४२।३३ : ८९
य एतस्य पथो गोप्तारः आ० ६।२।१ : ३३
य एतस्य पथोऽभिरक्षितारः आ० ६।२।३ :३३
य एतस्य पथोरक्षितारः आ० ६।२।२ : ३३
य एतावन्तश्च भूया ँ॒ सं० ४।५।११।१० : १४६
यक्षच्च पिप्रयच्च नो सं० ३।२।११।८ : ३१९
यच्च किंचिज्जगत्सर्वं आ० १०।१३।५ : ३९३
यच्चिद्धि ते विशो यथा सं० ३।४।११।१८ : ३२१
यच्छं गच्छ स्वाहा सं० १।३।२४।७ : ५५
यच्छक्कलकरोति तस्मै स्वाहा सं० ७।१।१९। ८० : ३३०
यज सं० ३।३।७।३ : २९०
यजमानस्य पशून् १।१।१।८ : ३
यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि सं० १।२।९।३ : ४८
यजमानाय पीपिहि आ० ४।१०।११ : ७९
यजर्युक्त ँ॒सामभिराक्तखं आ० ४।४।६ : ७५
यजा नो मित्रावरुणा सं० २।७।१२।२ : ९२
यजुर्म्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४३ : ३४१
यजू ँ॒षि त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।२६ : ३६५
यज्ञं च नस्तन्वं च आ० १।२७।२ : १९४
यज्ञं नः पान्तु वसवः ब्रा० ३।१।२।१६ : २१५
यज्ञं न आहि गच्छता ँ॒ ब्रा० २।४।८।१२ : २३६
यज्ञं नो राजा वरुण ब्रा० ३।१।२।१८ : २१५
यज्ञं पाहि विभावसो आ० १०।६।३ : ३९१
यज्ञ आयुष्मान्त्स दक्षिणाभिः सं० २।३।१०। १३ : २१०
यज्ञ नमस्ते यज्ञ ब्रा० ३।७।६।३५ : ३६४
यज्ञपतिमृषय एनसाऽऽहुः सं० ३।२।८।९ : २८७
यज्ञ प्रतितिष्ठ सुमतौ ब्रा० २।५।८।२९ : २४३
यज्ञमुषः सं० ३।५।४।२ : ५,८,२९६
यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं सं० १।४।४४।७ : ६८
यज्ञ यज्ञस्य यत्तेजस्तेन सं० ७।३।११:३ :३३३
यज्ञस्य केतुं प्रथमं सं० ४।४।४।९ : १३४
यज्ञस्य घोषदसि १।१।२।१ : ३
यज्ञस्य पङ्क्तिः आ० ३।९।१२ : १७
यज्ञस्य पदे स्थः आ० ४।२।२९ : ७४,११०
यज्ञस्य पाथ उप समितम् १।१।१३।१३ : ९
यज्ञस्य संततिरसि ब्रा० ३।७।४।४७ : ३५९
यज्ञस्य हि स्थ ऋत्वियौ ब्रा० २।७।८।१२ : ३६७
यज्ञाय स्वाहा ब्रा० ३।१।६।३२ : २१९, २२२,३४०
यज्ञेन मघवान् सं० ४।४।८।५ : १३७
यज्ञेन यज्ञमयजन्त आ० ३।१२।१८ : २४, ३२२
यज्ञैर्वा यज्ञवाहसा सं० ४।२।११।५ : ३२४
यज्ञो जागृत सं० १।३।२५।६ : ५६
यज्ञो देवानां प्रत्येति सं० १।४।२२।४ : ६३ २६२,३०८
यज्ञो बभूव स आ १।६।६।१४ : १४
यज्ञो यज्ञेन कल्पताम सं० १।७।९।२७ : ७१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यज्ञो रायो यज्ञ इशे ब्रा० ३।१२।१।११ : २२१,२३९
यज्ञोऽसि सर्वतः ब्रा० ३।७।६।२० : ३६३
यतः प्रसूता जगतः आ० १०।१।४ : ३८६
यत इन्द्र भयामहे ब्रा० ३।७।११।३३ : ३७१, ३८८
यतस्व सदस्यैः सं० १।४।४३।१० : ६८
यते स्वाहा सं० ७।४।२२।१६ : ३४१
यतो वाचो निवर्तन्ते आ० ८।४।१ : ३८४, ३८५
यतो वातो मनो जवाः ब्रा० २।७।७।३० : ९१
यत्किंचासौ मनसा यच्च ब्रा० २।४।२।३ : २२६
यत्किंचेदं वरुण दैव्ये जने ब्रा० २।८।१।२१ : २६२,३२१
यत्कुमारी मन्द्रयते आ० १।२७।१२ : १९५
यत्कुसीदप्रतीत्तं मयि सं० ३।३।८।२ : २९०, ४०८
यत्कृष्णो रूपकृत्वा ब्रा० ३।७।४।२३ : ३५८
यत्त शिल्पं कश्यप ब्रा० २।७।१५।७ : ९४
यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं सं० ३।५।३।५ : २९५
यत्ते अग्ने न्यूनं यदु ब्रा० ३।१०।३।२ : १६६
यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं सं० ३।५।३।६ : २९५
यत्ते अग्नें हरस्तेनाहं सं० ३।५।३।७ : २९५
यत्ते कृष्णः शकुन आ० ६।४।८ : ३५
यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानात् सं० ४।६।८।११ : ३४९
यत्ते ग्रावा बाहुच्युतो ब्रा० ३।७।१३।२ : ३७२
यत्ते ग्राव्णा चिच्छिदुः ब्रा० ३।७।१३।१ :३७२
यत्तऽचितं यदु चितं ब्रा० ३।११।६।१ : १७४
यत्ते तांतस्य हृदयमाच्छिन्दब् ब्रा० १।२।१।१८ : ९९
यत्ते त्वचं बिभिदुर्यच्च ब्रा० ३।७।१३।३:३७२
यत्ते देवता अदेधुः सं० ४।४।१०।२९ : १३९
यत्ते देवा अदधुर्भागधेय ब्रा० ३।१।२।३० : २१६,२२०,२९५
यत्ते देवी निर्ऋतिराबबन्ध सं० ४।२।५।९ : ११८
यत्ते नक्षत्रं मृगशीर्षम् ब्रा० ३।१।१।६ : २१२
यत्तेऽनाधृष्टं नाम सं० १।२।१२।७ : १०, १३,४९
यत्ते पवित्रमर्चिषि ब्रा० १।२।८।४ : ५६,२४६
यत्ते मन्युपरोप्तस्य सं० १।५।३।६ : १०३
यत्ते रुद्रः परोधनुः सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।१६ : १५९
यत्ते रुद्र दक्षिणा धनुः सं० ५।५।२,५।५।४-५, ७।१७ : १५९
यत्ते रुद्रपश्चाद्धनुस्तद्वातो सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।१८ : १५९
यत्ते रुद्रोत्तराद्धनुस्तद्वातो सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।१९ : १५९
यत्ते रुद्रोपरि धनुस्तद्वातो सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।२० : १५९
यत्ते वयं पुरुषत्रा सं० ४।७।१५।२१ : ३५१
यत्ते शिल्पं कश्यपरोचनावत् आ० १।७।२:१८४
यत्ते शुक्र शुक्रं वर्चः ब्रा० १।२।१।६३ : १०१
यत्ते सादे महसा शूकृतस्य सं० ४।६।९।६:३४९
यत्ते सुजाते हिमवत्सु ब्रा० २।५।६।१० : २४१
यत्ते सृष्टस्य यत्तः ब्रा० १।२।१।१७ : ९९
यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत् सं० १।४।१।९:५९
यत्ते सोमादाभ्यं नाम सं० १।४।१।१२ : ५९, २८९
यत्त्वा क्रुद्धः परोवप सं० १।५।३।५ : १०३
यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये ब्रा० १।२।१।९:९८
यत्पशुर्मायुमकृतोरो वा पद्भिः सं० ३।१।४।९ : २८०
यत्पाकत्रा मनसा दीनदक्षा ब्रा० ३।७।११।२८ : ३७१
यत्पिबति तस्मै स्वाहा सं० ७।१।१९।७८ : ३३०
यत्पुरुषं व्यदधुः। कतिधा ३।१२।१२ : २४
यत्पुरुषेण हविषा आ० ३।१२।६ : २४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यत्पृथिवीमचरत्तत्प्रविष्टम् ब्रा० ३।७।६।२२ : ३६३
यत्पृथिव्याँ रजः स्वम् आ० १०।१।८५ : ३८९
यत्प्रेषिता वरुणेन ताः सं० ५।७।१।६ : १६२
यत्र धारा अनपेता सं० ५।७।४-९।२५ : १६४
यत्र बाणाः सम्पतन्ति सं० ४।६।४।१५ : १५१
यत्र सुहार्दः सुकृतो आ० २।६।१० : ४०९
यत्सीमन्तं कङ्कतस्ते ब्रा० २।७।१७।८ : ९६
यत्सुषुप्तश्च जाग्रतश्चैनः आ० १०।५९।९ : ४००
यत्स्वपन्तश्च जाग्रतश्चैनः आ० १०।५९।८ : ४००
यथा कूपः शतधारः आ० १०।६७।३७ : ४०२
यथा त्वमुद्भिनत्स्योषधे आ० ६।१०।११ : ४१
यथाऽऽदित्या वसुभिः सं० २।१।११।११ : ३०७
यथा देवा असुरेषु श्रद्धाम् ब्रा० २।८।८।१८: २७५
यथा नो अदितिः सं० ३।४।११।७ : ३२०
यथाऽऽपः प्रवताऽऽयन्ति आ० ७।४।१४ : ३८३
यथा पञ्च यथा षड् यथा आ० ६।५।१० : ३६
यथापूर्वमहोरात्रे सं० ७।५।२०।११ : ३४४
यथाऽम या अतृपँ ब्रा० २।४।६।१८ : २३३
यथा यमाय हार्म्यम् आ० ६।६।१२ : ३७
यथा ह तद्वसवो गौर्यं सं० ४।७।१५।२२ : ३५१
यथाऽहान्यनुपूर्वं भवन्ति आ० ६।१०।२ : ४०
यथा होतर्मनुषो देवतया सं० ४।३।१३।७ : ३२५
यदक्रन्दः प्रथमं जायमान सं० ४।२।८।२ : १२१,३४७
यदक्षरं भूतकृतम् आ० १।९।७ : १८५
यदग्ने कव्यवाहन पितॄन् ब्रा० २।६।१६।१४ : २५७,३१६
यदग्ने यानि कानि चाऽऽते सं० ४।१।१०।१ : ११३
यदत्ति तस्मै स्वाहा सं० ७।१।१९।७७ : ३३०
यदत्युपजिह्विका यद्वम्रो सं० ४।१।१०।२; ११३
यदत्र रिप्तँ रसिनः सुतस्य ब्रा० २।६।३।४ : २४६
यदत्र शिष्टँ रसिनः सुतस्य ब्रा० १।४।२।६ : २६०
यददः संप्रयतीरहावनदता सं० ५।७।१५ : १६१
यददीव्यं नृणमहं बभूव आ० २।४।१ : ४०७
यददो वात ते गृहेऽमृतस्य आ० ४।४२।७; ८७,२२६
यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे सं० १।४।४४।४ : ६८
यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत सं० १।८।५।१२:२०१ ३७२,४०६,४०९
यदन्नमद्म्यनृतेन देवा आ० २।६।११ : ४०९
यदन्नमद्मि बहुधा विरूपं आ० २।६।१२ : ४०९
यदह्वात्कुरुते पापं तत् आ० १०।३४।२ : ३९६
यदपां क्रूरं यदमेध्यं आ० १०।१।७७ : ३८९
यदप्सु ते सरस्वति गोषु ब्रा० २।५।८।१५:२४२
यदयातं वहतुँ सूर्यायास्त्रिचक्रेण सं० ४।७। १५।१० : ३५०
यदवदानानि तेऽवद्यन् ब्रा० ३।७।५।१३ : ३६०
यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाऽऽश सं० ४।६।८। ९; ३४९
यदश्वाय वास उपस्तृणन् सं० ४।६।९।५; ३४९
यदस्य पारे रजसः शुक्रं सं० ४।२।५६ : ११८, ३६६
यदहं वाजयन्निमा ओषधीर्हस्त सं० ४।२।६। ६ : ११९
यदाकूतात्समसुस्त्रोद्धृदा स० ५।७।४-९।१६ : १६४
यदाञ्जनं त्रैककुदं आ० ६।१०।१० : ४१
यदा पिपेष मातरं पितरं ब्रा० ३।७।१२।९ : ३७१
यदापो अघ्निया वरुणेति ब्रा० २।६।६।५:२४९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यदापो नक्तं दुरितं ब्रा० ३।७।१२।१५ : ३७२,४०७

यदा पिपेष मातरं ब्रा० ३।७।१२।१० : ४०६

यदाशसा निशसा यत्पराशसा ब्रा० ३।७।१२।११।३७२ : ४०६

यदि जाग्रद्यदि स्वप्ने एनाँसि ब्रा० २।६।६।३ : २४९

यदिदं दिवो यददः ब्रा० १।२।१।४ : ९८,१०१

यदिदं माऽभिशोचति सं० ४।७।१५।१४: ३५०

यदि दिवा यदि नक्तमेन ब्रा० २।४।४।२३ : २३०,२४८

यदिन्द्रान्प्रथमजामहीनाम् ब्रा० २।५।४।६:२३८

यदिष्टं यत्परादानं यद्दत्तं सं० ५।७।४-९।२१ : १६४

यदीषितो यदि वा स्वकामी आ० ४।३१।१ : ८५

यदुत्तमे मरुतो मध्यमे ब्रा० २।७।१२।१० : ९२

यदूवध्यमुदरस्यापवाति य सं० ४।६।८।१० : ३४९

यदृचा साम्ना यजुषा ब्रा० ३।७।१४।२ : ३७३

यदेजति जगति यच्च आ० १०।६७।१८ : ४०२

यदेतद्भूतान्यन्वाविश्य आ० ४।३४।१ : ८५

यदेतद्वृकसो भूत्वा आ० ४।३०।१ : ८४

यदोषधयः संगच्छन्ते राजानः सं० ४।२।६।७ : ११९

यद्ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां सं० १।८।३।३ : २०० : २४९

यद्घर्मः पर्यवर्तयत् । अन्तान् ब्रा० १।५।५।४: २०८

यद्दिदीक्षे मनसा यच्चवाचा ब्रा० ३।७।१४।१ : ३७३

यद्दिवा च नक्तं आ० १०।५९।७ : ४००

यदृते चिदभिश्रिषः आ० ४।२०।७ : ८२

यद्देवा देव हेडनं ब्रा० २।४।४।२० : २३०, २४८, ३७१, ४०६

यद्द्याव इन्द्र ते शतँ आ० १।७।५ : १८४, ३१२

यद्धरिणी यवमत्ति न सं० ७।४।१९।८ : ३४०

यद्धविष्यमृतुशो देवयानं सं०४।६।८।४ : ३४८

यद्धस्ताभ्यां चकर किल्विषाणि ब्रा० ३।७।१२।६ : ३७१, ४०७

यद्रात्रियात्कुरुते आ० १०।३४।३ : ३९६

यद्वँहिष्ठं नातिविदे ब्रा० २।८।६।१६ : २७१

यद्वाग्वदन्त्यविचेतनानि ब्रा० २।४।६।३० : २३३,२७४

यद्वाचा यन्मनसा बाहुभ्याम् ब्रा० ३।७।१२।५ : ३७१,४०६

यद्वाजिनो दाम सन्दानमर्वतो सं० ४।६।८।८ : ३४९

यद्वातो अपो अगमद् सं० ७।४।२०।७ : ३४०

यद्वाहिष्ठं तदग्नये बृहदर्च सं० १।१।१४।११ : २९९

यद्विद्वाँसश्चाविद्वाँसः आ० १०।५९।१० : ४००

यद्वै देवस्य आ० ६।३।११ : ३४,३५, ४०

यद्वो देवा अतिपादयानि ब्रा० ३।७।११।३ : ३७०

यद्वो देवाश्चकृम आ० १०।६०।१ : ४००

यद्वो वयं प्रामिनाम सं० १।१।१४।१४ : २९९

यन्ताऽस्यपानाय सं० ४।४।१।१८ : १३१

यन्तु नदयो वर्षन्तु ब्रा० २।७।१६।१७ : ९६

यन्त्री राट् सं० ४।३।७।४४ :१२७

यन्त्र्यसि यमित्री सं० ४।३।७।३९ : १२७

यन्नवमैतन्नवनीतमभवत् सं० २।३।१०।१ : २०९

यन्निर्णिजा रेक्णसा सं० ४।६।८।२ :३४८

यन्नीक्षणं माँस्पचन्या सं० ४।६।९।२ : ३४९

यन्म आत्मनो सं० ३।२।५।१० : २८५

यन्मया मनसा वाचा आ० २।६।१३ : ४०९

यन्मयि माता गर्भे सति ब्रा० ३।७।१२।८ : ३७१,४०६

६३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य सं० १।६।२।६ : ११
यन्मेऽद्य रेतः आ० १।३०।२ : १९६
यन्मे मनसा वाचा आ० १०।१।७५ : ३८९
यन्मे रेतः प्रसिच्यते आ० १।३०।३ : १९६
यन्मेहृति तस्मै सं० ७।१।१९।७९ : ३३०
यमं गाय भङ्गयश्रवो आ० ६।५।७ : ३६
यमः पृथिव्या सं० ३।४।५।३ : २९२
यमग्ने पृत्सु मर्त्यभावः सं० १।३।२६।७ : ५६
यमत्र नाधीमस्तस्मै स्वाहा आ० ६।२।९ : ३४
यमश्विना नमुचेरासुरादधि ब्रा० २।६।३।३ : २४६
यमश्विना सरस्वती ब्रा० २।६।१३।२ : २५४
यमस्य पाटूरः सं० ५।७।२१।१४ : ३५४
यमस्यापभरणीः । अपकर्षन्तः ब्रा० १।५।१।२७ : २२०
यमादित्याअँ्शुमाप्याययन्ति ब्रा० ३।१।३।२ : २१६,३११
यमाय घृतवद्धविर्जुहोत आ० ६।५।४ : ३६
यमाय त्वाऽङ्गिरस्वते आ० ४।९।१३ : ७८
यमाय त्वा मखाय आ० ४।५।३ : ७५
यमाय मधुमत्तमँ्रावो आ० ६।५।५ : ३६
यमाय (रक्षोघ्ने स्वाहा) १।८।७।८ : २०२
यमाय सोमँ्सुनुत आ० ६।५।३ : ३६
यमाय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।५० : २१९
यमिन्द्रमाहुर्वरुणं ब्रा० ३।७।९।५ : ३६८
यमे इव यतमाने आ० ६।५।२ : ३६
यमेन दत्तं त्रित सं० ४।६।७।२ : ३४७
यमेव पितॄन् सं० ७।३।१४।८ : ३३४
यमो दाधार पृथिवीं आ० ६।५।९ : ३६
यमोऽभिषुतः सं० ४।४।९।१८ : १३७
यम्यै पाटूरः सं० ५।७।२२।१४ : ३५४
यया ते सृष्टस्याग्नेः ब्रा० १।२।१।१६ : ९८
यया रूपाणि बहुधा ब्रा० २।५।१।६ : २३६
ययोरिदं विश्वं भुवनमाविवेश ब्रा० २।४।५।१९ : २३२
ययो रोजसा स्कभिता ब्रा०२।८।४।१६ : २६७
यव यवयास्मदघा आ० ६।९।१३ : ४०
यविष्ठो हव्यवाहनश्चित्रभानुः ब्रा० २।४।८।१७ : २३६
यवेनौषधी सं० ७।३।१४।१९ : ३३४
यवोऽसि यवयास्मदघा आ० ६।१०।१३ : ४१
यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषः सं० १।३।१४।६ : ५१,५३
यशः ब्रा० ३।१०।१ १२५ : १६५
यशस्वान् ब्रा० ३।१०।१।१२६ : १६५
यशो जनेऽसानि स्वाहा आ० ७।४।९ : ३८३
यशोदां त्वा यशसि सं० ४।४।६।३० : १३६
यश्च ब्रह्म ब्रा० ३।१२।८।६ : १८०
यश्चाप्सु वरुणः स आ० १०।१।८० : ३८९
यश्चामृतं यच्च यर्त्यम् ब्रा० ३।१२।६।१ : १७७
यश्चिदापो महिना सं० ४।१।८।२० : ११३
यश्छन्दसामृषभो आ० ७।४।१ : ३८२,३९१
यस्तं इध्मं जभरत्सिष्विदानः आ० ६।२।१०: ३४
यस्त आत्मा पशुषु ब्रा० ३।७।५।८ : ३६०
यस्तद्वेद यत अवभूव ब्रा० ३।१४।४ : २७६
यस्तित्याज सखिविदँ् आ० १।३।३ : १८२
यस्ते अद्य सं० ४।२।२।८ : ११६
यस्ते देव वरुण गायत्र ब्रा० १।४।२।८ : २६०
यस्ते देव वरुण जगती ब्रा० १।४।२।१० : २६०
यस्ते देव वरुण त्रिष्टुप्छन्दाः ब्रा० १।४।२।९ : २६०
यस्ते देवेषुमहिमा ब्रा० १।२।१।५६ : १०१
यस्ते द्रप्सः स्कन्दति यस्ते सं० ३।१।१०।३ : २८१
यस्ते द्रप्सो मधुमाँ् सं० ३।१।१०।५ : २८२
यस्ते द्रप्सो यस्त उदर्षः ब्रा० ३।७।१०।५ : ३६९
यस्ते रसः संभृत ब्रा० २।६।३।२ : २४५
यस्ते विद्यातुको आ० १।३१।१६ : १९६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यस्ते शृङ्गवृषो नपात्प्रणपात् ब्रा० २।४।५। ३ : २३१
यस्ते स्तनः शशयो आ० ४।८।८ : ७७,२६४
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो सं० १।२।१४।१० : ३००
यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानो सं० १।४। ४६।१ : ३०२
यस्मात्परं नापरमस्ति किंचित् आ० १०।१२। १३ : ३९२
यस्माद्भीषाः समज्ञास्थाः आ० २।७।८।७ : ३६७
यस्माद्भीषान्यषदस्ततः ब्रा० २।७।८।२,३ : ३६७
यस्माद्भीषा पलायिष्टः ब्रा० २।७।८।६ : ३६७
यस्माद्भीषाऽवाशिष्ठास्ततः ब्रा० २।७।८।२ : ३६६
यस्माद्भीषाऽवेपिष्ठाः ब्रा० २।७।८।५ : ३६७
यस्मान्न जातः परो ब्रा० ३।७।९।९ : ३६८
यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा ब्रा० ३।१।२। २८ : २१६
यस्मिन्नश्वास ब्रा० १।४।२।४ : २६०
यस्मिन्निदँ सं च वि आ० १०।१।२ : ३८५
यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजयत् ब्रा० ३।१।२।११:२१५
यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे आ० ६।५।१५ : ३६
यस्मै त्वँ सुकृते जातवेद सं० १।४।४६।२ : ३०२
यस्मै भूतानि आ० १।३१।३ : १९६
यस्य कुर्मो हविर्गृहे सं० ४।६।३।३ : १४९
यस्य प्रतिष्ठोर्वंतरिक्षम् ब्रा० ३।१२।३।६ : २२३
यस्य प्रयाणमन्वन्य सं० ४।१।१।६ : १०६
यस्य भान्ति रश्मयो यस्य ब्रा० ३।१।१।२ : २१२
यस्य रूपं बिभ्रदिमामविन्दत् ब्रा० १।२।१।८ : ९८
यस्य व्रतं पशवो यन्ति सं० ३।१।११।३ : ३१७
यस्या जुषन्नमस्विनः सं० २।१।११।४ : ३१५
यस्यामिदं प्रदिशि यत् सं० ३।३।११।४ : ३२०
यस्यास्ते अस्याः सं० ४।२।५।१० : ११८
यस्यास्ते हरितो गर्भोऽथो सं० ३।३।१०।२ : २९१
यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति सं० ४।७।१५।२ : ३५०
यस्येमे हिमवन्तो महित्वा सं० ४।१।८।६ : ११२, ३८६
याः ओषधयः सोमराज्ञीः सं० ४।२।६।६ : १२०
याः पुरस्तात्प्रस्रवन्ति ब्रा० ३।७।४।१ : ३५७
याः फलिनीर्या अफला सं ४।२।६।५ : ११९
याः सरूपा विरूपा सं० ७।४।१७।२ : ३३८
याः सेना अभीत्वरीराव्याधिनी सं० ४।१।१०। ५ : ११४
या ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः ब्रा० २। ८।४।२७ : २६८
या इषवो यातुधानानां ये सं०४।२।८।९ : १२१
या जाता ओषधयो देवेभ्यः सं० ४।२।६।१ : ११९, २६८, ३५८
या त इषुः शिवतमा सं० ४।५।१।२ : १४१
यातुधाना निर्ऋतिरादु ब्रा० २।४।२।४ : २२६
या ते अग्ने यज्ञिया ब्रा० २।५।८।२० : २४३
या ते अग्नेऽयाशया सं० १।२।११।६ : ४९
या ते अग्ने रुद्रिया सं० १।२।११।५ : ४९
या ते काकुत्सुकृता या ब्रा०२।४।३।३१ : २२९
या ते धामानि दिवि सं० २।३।१४।६ : ३१०, ३२२
या ते धामानि परमाणि सं० ४।६।२।१३ : १४९
या ते धामानि दिवि या ब्रा० २।८।३।६ : २६५
या ते धामानि हविषा सं० १।२।१०।६ : ४८, २६५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

या ते प्राणाञ्छुज्जगामया सं० १।३।२२।५ : ५४

या ते रुद्र शिवा तनूः सं० ४।५।१।१३ : १४१, १४५

या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते सं० ४।५।१।१३ : १४२

या दक्षिणतो (विद्युदापतत्) आ० ४।१४।२ : ८१

या दिव्या आपः पयसा ब्रा० २।७।१५।११ : ९४, २१४

या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा सं० १।४।२२।६ : ६३

या देवेषु तनुषमैरयन्त सं० ७।४।१७।३ : ३३८

या दैवीश्चतस्रः प्रदिशो ब्रा० २।५।६।५ : २४०

याऽधारयन्त देवा सुदक्षा ब्रा० २।४।६।११ : २३२

यानावह उशतो देव सं० १।४।४४।६ : ६८

यानि घर्मे कपालान्युप १।१।७।१२ : ६, १०

यानि नो जिनन्धनानि ब्रा० २।५।३।२ : २३७

यान्यपामित्यान्यप्रतीतानि ब्रा० ३।७।९।१७ : ३६८

या पश्चात् (विद्युदापतत्) आ० ४।१४।३ : ८१

या पुरस्ताद्विद्युदापतत् आ० ४।१४।१ : ८१

या प्रथमा व्यौच्छत्सा सं० ४।३।११।१३ : १३०

याभिरहँ्हज्जगतः ब्रा० १।२।१।१० : ९८

याम्याँ्सुवरजयन्नग्र ब्रा० २।४।५।२२ : २३२

यामिषुं गिरिशंत हस्ते सं० ४।५।१।४ : १४१

यामृषयो मन्त्रकृतो ब्रा० २।८।८।१४ : २७५

या राजन्ये दुन्दुभावायतायाम् ब्रा० २।७।७।५ : ९०

या राष्ट्रात्पन्नादपयन्ति आ० ६।३।१२ : ३४, ३५, ४०

या वः शर्म शशमानाय ब्रा० २।८।५।२२ : २६९, ३०३, ३०७, ३११

यावतीः शर्कराः धृत्यै ब्रा० ३।१२।६।६ : १७७

यावतीः सिकताः सर्वाः ब्रा० ३।१२।६।५ : १७७

यावती द्यावापृथिवी महित्वा सं० ३।२।६।८ : २८६

यावतीरोषधीः सर्वाः ब्रा० ३।१२।६।९ : १७७

यावतीर्वीरुधः सर्वाः ब्रा० ३।१२।६।८ : १७७

यावतीस्तारकाः सर्वाः ब्रा० ३।१२।८।२ : १७९

यावत्कृष्णायसँ्सर्वं देवत्रा ब्रा० ३।१२।६।१४ : १७८

यावदाञ्जनमुच्यते देवत्रा ब्रा० ३।१२।६।१३ : १७८

यावन्तः पाँ्सवो ब्रा० ३।१२।६।३ : १७७

यावन्त ऊषाः पशूनां ब्रा० ३।१२।६।४ : १७७

यावन्तो गृह्याः स्मस्तेभ्यः १।८।६।१ : २०१

यावन्तो ग्राम्याः ब्रा० ३।१२।६।११ : १७७

यावन्तो वनस्पतयः ब्रा० ३।१२।६।१० : १७७

यावन्तोऽश्मानोऽस्यां ब्रा० ३।१२।६।७ : १७७

यावल्लोहायसँ्सर्वं ब्रा० ३।१२।६।१५ : १७८

यावाः सं० ४।४।७।२३ : १३६

या वां कशा मधुमत्यश्विना सं० १।४।६।१ : ६०

यावानां भागोऽस्ययावानम् सं० ४।३।९।९ : १२८

या वामिन्द्रावरुणा तेजस्या २।३।१३।४ : २१०

या वामिन्द्रावरुणा यतव्या सं० २।३।१३।१ : २१०

या वामिन्द्रावरुणा रक्षस्या २।३।१३।३ : २१०

या वामिन्द्रावरुणा सहस्या सं० २।३।१३।२ : २१०

या वो देवाः सूर्ये सं० ४।२।९।१४ : १२२, १६४

या व्याघ्रं विषूचिका उभौ ब्रा० २।६।१।२७ : २४५

या शतेन प्रतनोषि सं० ४।२।९।४ : १२२, ३८८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

याश्च कूप्या ब्रा० ३।१२।७।१० : १७९,२१५
याश्चेदमुपशृण्वन्ति सं० ४।२।६।१८ : १२०
या सरस्वती वैशंभल्या ब्रा० २।५।८।१६ : २४२
यासां देवा दिवि कृण्वन्ति सं० ५।७।१।३ : १६१, २७७
यासाँ राजा वरुणो याति सं० ५।७।१।२ : १६१, २७७
या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सं० ३।१।११।१६ : ३१७, ३२०
यास्त आतस्थुरात्मानं सं० ४।२।६।१२ : ११९
यास्ते अग्न आर्द्रा आ० ४।१८।१ : ८२
यास्ते अग्ने घोरास्तनुवः आ० ४।२२।१ : ८३, १०२
यास्ते अग्ने शिवास्तनुवः ब्रा० १।१।७।१० : १०२
यास्ते अग्ने समिधो सं० ५।७।४-९।२६ : १६४
यास्ते अग्ने सूर्ये रुच सं० ४।२।९।१३ : १२२, १६४
यास्ते पूषन्नावो अन्तः ब्रा० २।५।५।१५ : २४०, २६९
यास्ते राके सुमतयः सं० ३।३।११।१६ : ३२०
यास्ते रात्रीः सवितर्देव सं० ३।५।४।६ : २९६
यास्ते विशस्तपसा ब्रा० २।५।२।५ : २३७
यास्ते विश्वाः समिधः सं० ३।५।५।६ : २९६
यास्ते सोम प्रजा आ० १०।३८।२ : ३९७
या हस्तिनि द्वीपिनि ब्रा० २।७।७।६ : ९०
युक्ताय स्वाहा सं० ७।४।२२।५ : ३४१
युक्तेन मनसा वयं सं० ४।१।१।३ : १०६
युक्त्वाय मनसा देवान्त्सुवर्यतो सं० ४।१।१।२ : १०६
युक्ष्वा हि देव हूतमाँ सं० ४।२।९।१९ : १२२,३१४
युगमानतेन सं० ५।७।१४।२ : ३५३
युङ्ङसि वर्चोऽसि वर्चो मयि १।८।१५।११ : २०७
युजे रथं गवेषणँ ब्रा० २।४।१।८:२२५,२६३
युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं सं० ४।१।१।५ : १०६
युञ्जते मन उत सं० १।२।१३।१ : ५०,७३ १०६
युञ्जन्त्यस्य काम्या सं० ७।४।२०।१० : ३४०
युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं सं० ७।४।२०।९ : ३४०
युञ्जानः प्रथमं सं० ४।१।१।१ : १०६
युनक्तु सीरा वि सं० ४।२।५।१७ : ११८
युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रँ ब्रा० २।४।७।२१ : २३५
युनज्मि ते पृथिवीं सं० ३।१।६।१ : २८०
युनज्मि त्वा ब्रह्मणा सं० १।६।२।४ : ११
युनज्मि वाचँ सह सं० ३।१।६।२ : २८०
युवं भुज्युमवविद्धँ ब्रा० २।८।७।२६ : २७३
युवं वस्त्राणि पीवसा ब्रा० २।८।६।१४ : २७१
युवँ सुरामश्विना ब्रा० १।४।२।१ : २६०
युवमेतानि दिवि ब्रा० ३।५।७।६ : २८,३१०
युवा सुवासाः आ० १।२७।७ : १९५,३७५
युवोः श्रियं परि ब्रा० २।८।७।२४ : २७३
यूपव्रस्का उत ये सं० ४।६।८।६ : ३४८
यूयं गावो मेदयथा ब्रा० २ ८।८।३३ : २७६
यूयमुग्रा मरुतः ब्रा० २।५।२।६ : २३७
ये अग्निदग्धा येऽनग्नि ब्रा० ३।१।११।१६:२१३
ये अग्निष्वात्ता ब्रा० २।६।१६।१२ : २५७
ये अप्रथेतामभितेभिः सं० ४।७।१५।१९ : ३५१
ये केशिनः प्रथमाः ब्रा० २।७।१७।१ : ९६
येऽग्नयः पुरीष्याः सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।२१ : १५९
येऽग्नयः समनसः ब्रा० १।२।१।४७ : १००
ये ग्रहाः पञ्चजनीना सं० १।७।१२।७: ७२
ये ग्राम्याः पशवो आ० ३।११।२९,३१ : २३
ये चत्वारः पथयो सं० ५।७।२।५ : १६३
ये च लोका ये च ब्रा० ३।१२।८।५ : १८०
ये चोत्तिष्ठन्ति जीमूताः ब्रा० ३।१२।७।११ : १७९
ये जनेषु मलिम्लवः सं० ४।१।११।१०७ : ११४

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ये जीवा ये च आ० ६।१२।४ : ४२
ये तातृपुर्देवत्रा ब्रा० २।६।१६।१७ : २५७
ये तीर्थानि प्रचरन्ति सं० ४।५।११।९:१४६
ये ते अग्ने शिवे ब्रा० १।१।७।६,७,८,९: १०२
ये ते पन्थानः सं० ७।५।२४।१ : ३४४
ये तेऽर्यमन्बहवो सं० २।३।१४।२० : ३११
ये ते सहस्रमयुतं ब्रा० ३।१०।८।५ : १६८, ३९९
ये त्वाऽयँ्स्वधितिस्तेति सं० १।३।१८।८: ५३
ये नः सपत्ना अपते सं० ४।७।१४।९:१५७
येन त्रितो अर्णवान्निर्बभूव आ० २।३।७:४०६
येन देवाः पवित्रेण ब्रा० १।२।८।१५ : ५७
ये देवाः पश्चात्सदः सं० १।८।७।३ : २०१
ये देवाः पुरः सदोऽग्निनेत्रा १।८।७।१ : २०१
ये देवा उत्तरसदो सं० १।८।७।४ : २०१
ये देवा उपरिषदो सं० १।८।७।५ : २०१
ये देवा दक्षिणसदो सं० १।८।७।२ : २०१
ये देवा दिविभागा ये सं० २।४।८।१० : २१२
ये देवा दिव्येकादश सं० १।४।१०।१ : ६०
ये देवा देवानां यज्ञिया सं०४।६।१।१८ : १४८
ये देवा देवेष्वधि सं० ४।६।१।१९ : १४८
ये देवा मनोजाता सं० १।२।३।२ : ४५
ये देवा यज्ञहनः सं० ३।५।४।१ : २९६
ये देवा यज्ञहनो दिव्यध्यासते सं० ३।५।४।७ : २९६
ये देवा यज्ञहनोऽन्तरिक्षे सं० ३।५।४।४ : २९६
ये देवा येषामिदं ब्रा० ३।७।१०।१० : ३६९
येऽदो रोचने दिवो सं० ४।२।८।८ : १२१
ये द्विपादश्चतुष्पादः ब्रा० ३।१२।६।१२ : १७७
येन देवा अपुनत ब्रा० १।२।८।९ : ५६
येन देवा अमृतं दीर्घँ् सं० २।४।५।५ : २११
येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा सं० ५।७।२।३ : १६३
येन द्यौरुग्रा पृथिवी सं० ४।१।८।१८ : ११२ ३८७
येन प्राच्या उत दक्षिणा ब्रा० २।५।१।१० : २३७
येन ब्रह्म येन ब्रा० ३।७।१४।३ : ३७३
येनर्तवः पञ्चधोत क्लृप्ताः आ० ३।११।९ : २२
येनर्षयस्तपसा सत्रमास सं० ४।७।१३।६:१५६
येन सूर्यस्तपति तेजसेद्धः ब्रा० ३।१२।९।१७ : १८१
येनाग्ने दक्षिणा युक्ता सं० ५।७।४-९।२३ : १६४
येनाग्ने सुकृतः पथा सं० ५।७।४-९।२४ : १६४
येनावपत्सविता क्षुरेण ब्रा० २।७।१७।४ :९६
येनाऽऽवृतं आ० १०।१।३ : ३८५
येना सहस्रं वहसि सं० ४।७।१३।११ : १५७,१६४
येनेन्द्राय समभाः सं० ३।५।४।९ : २९६
येनेमा विश्व ।भुवनानि सं०३।१।१।१८ : २१३
ये पथां पथि रक्षय सं० ४।५।११।८ : १४६
ये पायवो सं० १।२।१४।१३ : ३००
ये बध्यमानमनु बध्यमाना सं० ३।१।४।५ : २७९
ये भक्षयन्तो न वसून्यानृहुः सं० ३।२।८।१२ : २८७
येभिः शिल्पैः पप्रथाना ब्रा० २।७।१५।४ : ९४
येभिरादित्यस्तपति ब्रा० २।७।१५।५ : ९४
ये भूताः प्रचरन्ति दिवानक्तं आ० १०।६७।३८ : ४०२
ये भूतानामधिपतयो सं० ४।५।११।६ : १४६
ये मे पञ्चाशतं ददुः ब्रा० २।७।५।२ : ९०
ये यं प्रागाद्यशस्वती ब्रा० ३।११।९।१ : १७४
ये यजामहे सं० ३।३।७।४ : २९०
ये युध्यन्ते प्रधनेषु आ० ६।३।८ : ३४
ये ये सरस्व ऊर्मयो सं० ३।१।११।१२ : ३१७
ये रोचने सूर्यस्यापि ब्रा० ३।१।१।१४ : २१३
ये वाजिनं परिपश्यन्ति सं० ४।६।९।१ : ३४९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

ये विरूपे समनसा ब्रा० ३।१।३।३ : २१६
ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा सं० ४।५।११।५ : १४६
येषामिमे पूर्वे अर्मास ब्रा० २।४।६।२२ : २३३
येषामीशे पशुपतिः पशूनां सं० ३।१।४।४ : २७९
ये सजाताः समनसो ब्रा० २।६।३।२० : २४३
ये समानाः समनसः ब्रा० २।६।३।१९ : २४६
ये सवितुः सत्यसवस्य ब्रा० २।८।६।१९ : २७०
यो अग्निरग्नेस्तपसो सं० ४।२।१०।११ : १२३
यो अग्नीषोमा हविषा ब्रा० २।८।७।२८ : २७४
यो अन्नेषु विविध्यन्ति सं० ४।५।११।७ : १४६
यो अर्वन्तं जिघाँसति सं० ७।४।१५।१:३३८
यो अश्वत्थः शर्मागर्भः ब्रा० १।२।१।२१ : ९९
यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च सं० ४।१।१०।८ : ११४,४०८
यो अस्याः पृथिव्यास्त्वचि ब्रा० १।५।५।७ : २०८
योक्त्रं गृध्रभिः सं० ५।७।१४।१ : ३५३
योगक्षेमो नः सं० ७।५।१८।१२ : ३४३
यो गर्भमोषधीनाम् आ० १।२९।३ : १९६, २३१
योगे योगे ततस्तरं सं० ४।१।२।४ : १०७
यो घृतेनाभिमानित ब्रा० २।४।७।१२ : २३४
यो जात एव प्रथमो ब्रा० २।८।३।१४ : २६५,३०५
योत्तरतो (विद्युदापतत्) आ० ४।१४।४ : ८१
यो देवानां प्रथमं आ० १०।१२।१२ : ३९२
यो देवेभ्य आतपति आ० ३।१३।४ : २५,३८६
यो देवो देवेषु विभूरन्त ब्रा० २।५।१।२:२३६
यो देह्यो अनमयद्वधस्नैः ब्रा० ३।१२।१।१६ : २२१,२३५
यो द्रप्सो अँशुः पतितः सं० ३।१।१०।४:२८२
यो नः कनीय इह ब्रा० ३।७।६।२५ : ३६३
यो नः पिता जनिता सं० ४।६।२।३ : १४८
यो नः शपादशपतः ब्रा० ३।७।६।४३ : ३६४,४०८
यो नः सपत्नो यो ब्रा० ३।७।६।४४ : ३६४, ४०८
यो न इन्द्रवायू सं० ३।३।१०।१३ : २८८
योनिश्चतुर्विँशः सं० ४।३।८।१० : १२८
यो नो अग्निः पितरो सं० ५।७।४-९।२९ : १६४
यो नो मर्तो वसवो सं० ४।३।१३।११ : ३२५
यो नो मित्रावरुणा सं० ३।३।१०।१४ : २८८
योनोऽश्विनावभिदासति सं० ३।३।१०।१५ : २८८
योपरिष्टात् (विद्युदापतत्) आ० ४।१४।५ : ८१
यो मां द्वेष्टि जातवेदः ब्रा० ३।७।६।३१ : ३६३,४०८
यो मा चक्षुषा यो ब्रा० २।४।२।२ : २२६
यो मा नक्तं दिवा सायं ब्रा० २।४।२।९ : २२७
यो मा वाचा मनसा ब्रा० ३।७।६।१६ : ३६२
यो मा हृदा मनसा ब्रा० ३।७।६।८ : ३६२
यो मेऽन्ति दूरेऽरातीयति सं० १।६।३।२ : १२
यो राय ईशे शतदाय ब्रा० २।८।१।१२ : २६१
यो रुद्रो अग्नौ यो सं० ५।५।८-१०।१२ : १६०
यो वः शिवतमो रसस्तस्य आ० ४।४२।२३ : ८८,१०९,१६२,३४०,३८९
यो वाँरथ ऋजुरश्मिः सं० ४।७।१५।६:३५०
यो वामिन्द्रावरुणा गृहेषु २।३।१३।९ : २१०
यो वामिन्द्रावरुणा गोष्ठे २।३।१३।८ : २१०
यो वामिन्द्रावरुणा चतुष्पात्सु २।३।१३।७ : २१०
यो वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु २।३।१३।६ :२१०
यो वामिन्द्रावरुणाऽप्सु २।३।१३।१० : २१०
यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ २।३।१३।५ : २१०
यो वामिन्द्रावरुणा वनस्पतिषु सं० २।३।१३।१२ : २१०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

यो वामिन्द्रा वरुणौ पर्धीषु सं०५।३।१३।११ : २१०
यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो आ० १०।१२।१७ : ३९२
यो वै तां ब्रह्मणो आ० १।२७।९ : १९५
योऽसौ तपन्नुदेति आ० १।१४।१ : १८९
योऽस्य कौष्ठ्य जगतः आ० ६।५।६ : ३६
यो ह स्य वाँ रथिरा ब्रा०२।८।७।२५ : २७३
यौ ते श्वानौ यम रक्षितारौ आ० ६।३।५ : ३४
यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ ब्रा० ३।१।२। २६ : २१६
रक्षसां भागोऽसि सं० १।१।५।१६ : ५
रक्षसां भागोऽसीद महँ सं० १।३।२२।१२ : ५४
रक्षोदेवाजनेभ्यः स्वाहा आ० १०।६७।११ : ४०२
रक्षोहणं वाजिनमाजिघर्मि सं० १।२।१४।१६: ३००
रक्षोहणो वलगहनः सं० १।३।१५।११ : ५१
रक्षोहणो वलगहनो सं० १।३।१५।१ : ५१
रक्षोहणो वलगहनोऽभि सं० १।३।१५।१५ : ५१
रक्षोहणो वलगहनोऽवनयामि सं० १।३।१५। १२ : ५१
रक्षोहणो वलगहनोऽवस्तृणामि सं० १।३।१५। १४ : ५१
रक्षोहणौ वलगहनावुप सं० १।३।१५।१६:५१
रक्षोहणौ वलगहनौ परिस्तृणामि सं० १।३। १५।१८ : ५१
रक्षोहणौ वलगहनौ पर्यूहामि सं० १।३।१५। १७ : ५१
रक्षोहणौ वलगहनौ वैष्णवी सं० १।३।१५। १९ : ५१
रजतानाँ रुद्राणाँ स्थाने आ० १।१७।४: १९१
रजतानाँ रुद्राणीनाँ आ० १।१७।१५: १९१
रजता हरिणीः सीसा सं० ५।२।११।४: ३५२
रजाशया सं० १।२।११।७ : ४९
रजो भूमिस्त्वमाँ रोदयस्व आ० १०।१।९०: ३९०
रथंतरं च सं० ३।४।४।१२ : २९२
रथंतरं छन्दः सं० ४।३।१२।१९ : १३०
रथंतरँ सामभिः पात्वस्मान् सं० ४।४।१२। २ : ३४५
रथं युञ्जते मरुतः ब्रा० २।४।५।९ : २३१
रथमुष्णिहाभिः सं० ५।७।१४।१० : ३५३
रथवाहनँ हविरस्य नाम सं० ४।६।६।८ : ३४६
रथाय समनमदश्वेभ्यः सं० ७।५।२३।९: ३४४
रथीतमौ रथीनामह्व ऊतये सं० ४।७।१५। ९ : ३५०
रथे अक्षेषु वृषभस्य ब्रा० २।७।७।७ : ९०
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः सं० ४।६।६।६: ३४६
रन्तिर्नामासि दिव्यो गन्धर्वः आ० ४।११। १२ : ८०
रमयत मरुतः श्येनमायिनं २।४।७।२ : २११
रयिँ संधत्तं तां मे ब्रा० १।१।१।५ : ५७
रयिष्ठामग्निं मधुमन्तम् आ० ६।१२।३ : ४२
रयीणां पतिं यजतं ब्रा० २।८।१।८ : २६१
रय्यै त्वा सं० ७।५।१३।१० : ३४२
रय्यै पोषाय सजातानाम् सं० ४।४।५।८: १३५
रश्मिरसि क्षयाय त्वा सं० ४।४।१।१ : १३१
रसवान् ब्रा० ३।१०।१।१५३ : १६६
राकामहँ सुहवाँ सुष्टुती सं० ३।३।११।१५ : ३२०
राचमानायै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१२ : २१७
राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य सं० १।५।६।५ : १०४
राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने आ० १।३१। १७ : १९६
राज्ञा मनुष्यान् सं० ७।३।१४।९ : ३३४
राज्याय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।१८:२१७,२१९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

राज्ञी विराज्ञी ब्रा० ३।१०।६।१ : १६७,१७३
राज्ञे समनमद्विशे सं० ७।५।२३।८ : ३४४
राज्ञे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।११ : १६८
राज्ञ्यसि प्राची दिक् सं० ४।३।६।२ : १२७, १३२
राडसि ब्रा० २।७।७।८ : ९१
राडसि बृहती श्रीरसीन्द्रपत्नी ब्रा० ३।११।१। २० : १७२
रात्रि पीवसा सं० ५।७।२०।२ : ३५४
रात्रिँ रात्रिमप्रयावं सं० ४।१।१०।३ : ११३
रात्रियै स्वाहा ब्रा० ३।१।६।९ : २१९,३२८
रात्रिर्ज्योतिः केतुना आ० ४।१०।२६ : ७९
रात्री व्यख्यदायती पुरुत्रा ब्रा० २।४।६।२७ : २३३
राधसे त्वा सं० ७।५।१३।११ : ३४२
रायस्पोषाय त्वा गृह्णामि सं० १।६।१।१३ : १०
रायस्पोषे अधि यज्ञो सं० ४।६।३।६ : १४९
रायेऽनु यं जज्ञतु ब्रा० २।८।१।२ : २६१
रासभो वां कनिक्रदत्सुयुक्तो सं० ४।१।४।१० : १०९
रास्वेयत्सोमाऽऽभूयो सं० १।२।३।६ : ४५
रिक्ताय स्वाहा सं० ७।३।२०।१८ : ३३७
रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान् सं० ४।२।९।२४:१२२
रुगसि रुचं मयि धेहि आ० ४।६।९ : ७६
रुचं नो धेहि ब्राह्मणेषु सं० ५।७।४-९।१५:१६४
रुचं ब्राह्मं जनयन्तः आ० ३।१३।५:२५,३८६
रुचे त्वा सं० ४।२।९।२६ : १२२,१३६
रुद्रः पशूनाम् सं० ३।४।५।१४ : २९३
रुद्रं तनिम्ना सं० १।४।३६।३ : ६५,३५५
रुद्रं लोहितेन सं० १।४।३६।६ : ६६,३५५
रुद्र आहुतः सं० ४।४।९।२४ : १३७
रुद्र यत्ते क्रयी परं सं० १।८।१४।९ : २०६
रुद्रस्य बाहू । मृगयवः ब्रा० १।५।१।४ : २१९
रुद्रस्य विचलस्कन्धः सं० ५।७।१८।४ : ३५४
रुद्रस्य षष्ठी सं० ५।७।२२।६ : ३५४
रुद्रस्य हेतिः परि वो सं० १।१।१।६ : ३
रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीं सं० ४।१।५।७ : १०९
रुद्राणां त्रिष्टुक् आ० ३।९।८ : १७
रुद्राणां द्वितीया सं० ५।७।१७।७ : ३५४
रुद्राणामादित्यानाँ स्थाने आ० १।१५।२:१९०
रुद्रा देवता सं० ४।३।७।३० : १२७
रुद्राय गाम् आ० ३।१०।३ : १७
रुद्राय त्वा सं० १।२।३।१६ : ४५
रुद्राय रुद्रहोत्रे स्वाहा आ० ४।१०।२४ : ७९
रुद्राय स्वाहा ब्रा० ३।११।४।२० : २१७
रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण सं० १।७।११।१४ : ७२
रुद्राऽसि सं० १।२।५।२ : ४६
रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन सं० ४।१।५।१४ : ११०
रुद्रास्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु सं० ४।१।६।२१ : १११
रुद्रास्त्वाऽञ्जन्तु त्रैष्टुभेन सं० ७।४।२०।५ : ३४०
रुद्रास्त्वा दक्षिणतोभिषिञ्चन्तु ब्रा० २।७।१५। १५ : ९४
रुद्रास्त्वा धूपयन्तु त्रैष्टुभेन सं० ४।१।६।२ : ११०
रुद्रास्त्वा परि गृह्णन्तु सं० १।१।९।१८ : ७
रुद्रास्त्वा प्र वृहन्तु सं० ३।३।३।२ : २८९
रुद्रेभिर्देवेभिर्देवतया सं० ७।१।१८।२ : ३२९
रुद्रेभ्यस्त्वा सं० १।१।१३।४ : ९
रुद्रोऽग्नीत् आ० ३।२।३ : १५,१७५
रुद्रो दिशां पतिः स सं० ५।५।२,५।५।४-५, ७।६ : १५९
रुपमसि वर्णो नाम सं० ३।३।५।३ : २९०
रूपाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२५ : ३३६
रूपेण वो रूपमभ्यैमि सं० १।४।४३।५ : ६७
रेतः पीता आण्डपीताः आ० १।२७।१७ : १९५
रेतसे स्वाहा सं० ७।१।१९।८१ : ३३०,३३५
रेतस्विने स्वाहा सं० ७।५।१२।२७ : ३४२
रेतो मूत्रं विजहाति ब्रा० २।६।२।५ : २४५
रेवज्जातः सहसा वृद्धः ब्रा० २।७।६।३ : ९०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

रेवती नक्षत्रं पूषा देवता सं० ४।४।१०।२५ : १३९
रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सं० १।७।१३।१३ : ३०६,३१०,३१२
रेवतीर्यज्ञपति प्रियधा सं० १।३।२१।११ : ५४
रेवत्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।४४ : २१९
रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीः सं० ४।४।१।१५ : १३१
रेवाँ॒ इन्द्रेवतः स्तोता सं० २।२।१२।३० : ३१०
रेशीषु ते शुक्र शुक्रमा सं० ३।३।३।८ : २८९
रैभीभ्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४९ : ३४१
रोगाय स्वाहा सं० ७।१।१७।१५ : ३२८
रोचनः ब्रा० ३।१०।१।८६ : १६५
रोचनं ब्रा० ३।१०।१।२६ : १६५
रोचमानः ब्रा० ३।१०।१।८७ : १६५
रोचमानं ब्रा० ३।१०।१।२७ : १६५
रोचमानान्त्वा सादयामि सं० १।४।३४।८ : ६५,१३७
रोचितस्त्वं देव धर्म देवेष्वसि आ० ४।६।७ : ७६
रोहँ॒रोहँ॒रोहित ब्रा० २।५।२।२ : २३७
रोहाव हि सुवः सं० १।७।९।४ : ७१
रोहिणीः पिङ्गला आ० ३।११।२३ : २३
रोहिणी देव्युदगात्पुरस्तात् ब्रा० ३।१।१।४ : २१२
रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिर्देवता सं० ४।४।१०।२ : १३८
रोहिणी नक्षत्रमिन्द्रो देवता सं० ४।४।१०।१६ : १३९
रोहिण्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।११ : २१७
रोहिताय स्वाहा सं० ७।३।१८।९ : ३३६
रोहितेन त्वाऽग्निर्देवतां सं० १।६।४।१५ : १३
रोहितैताय स्वाहा सं० ७।३।१७।१७ : ३३६
रोहितो द्यावापृथिवी अदृँ॒हत्तेन ब्रा० २।५।२।९ : २३७
रोहितो द्यावापृथिवी जजान ब्रा० २।५।२।७ : २३७
ललाटाय स्वाहा सं० ७।३।१६।१२ : ३३५
ललामाय स्वाहा सं० ७।३।१७।१४ : ३३६
लाङ्गलं पवीरवँ॒सुशेवँ॒ सं० ४।२।५।१८ : ११८
लाजी३न्छाची३न्यशो सं० ७।४।२०।८ : ३४०
लेकः सलेकः सुलेकस्ते सं० १।५।३।११ : १०३
लोकः ब्रा० ३।१०।१।३२ : १६५
लोकं पृण छिद्रं आ० ६।९।६ : ४०,११७ १७४,१९४
लोकस्य द्वारमर्चिमत्पवित्रम् ब्रा० ३।१२।३ १० : २२३
लोकाय स्वाहा सं० ७।१।१७।२१ : ३२८, ३३३,३४०
लोकोऽसि स्वर्गोऽसि ब्रा० ३।११।१।१ : १६९
लोमभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।४१ : ३३५
लोमवते स्वाहा सं० ७।५।१२।३१ : ३४२
लोमानि प्रयतिर्मम ब्रा० २।६।५।१७ : २४८
लोहितग्रीवस्त्वाछागैः सं० ७।४।१२।२ : ३३७
लोहितवते स्वाहा सं० ७।५।१२।३७ : ३४२
लोहिताय स्वाहा सं० ७।३।१६।४३ : ३३५
वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति सं० ४।६।६।३ : ३४६
वज्रं देवीरजीताँ॒ आ० १।१।७ : १८१,१९३
वज्रनखाय स्वाहा आ० १०।१।४४ : ३८८
वज्रिणो नाम स्थ सं० ५।५।८-१०।२६: १६१
वञ्चते स्वाहा सं० ७।४।२२।११ : ३४१
वडित्था पर्वतानां सं० २।२।१२।११ : ३०९
वदते स्वाहा सं० ७।५।१२।१९ : ३४२
वद्मा हि सूनो सं० १।३।१४।२२ : ३०९
वधिर आक्रन्दयितरपान ब्रा० ३।११।५।१० : १७४
वधीं वृत्रं मरुत ब्रा० २।८।३।२३ : २६६
वनसदे वट् सं० ४।६।१।१५ : १४८
वनस्पतिभ्यः पीपिहि आ० ४।१०।७ : ७८
वनस्पतिभ्यः स्वाहा॒ १।८।१३।४१ :२०६,३३७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वनस्पतिरवसृष्टो न ब्रा० २।६।८।१० : २५०
वनस्पते रशनयाऽभिधाय ब्रा ३।६।१।२।२ : ३८०
वनस्पतेऽव सृजा सं० ४।१।८।११ : ११२
वनस्पते वीड्वङ्गो सं० ४।६।६।१५ : ३४७
वनस्पते शतवल्शो सं० १।३।१८।६ : ५३
वनेषु व्यन्तरिक्षं सं० १।२।८।६ : ४७
वह्निरसि हव्यवाहनो सं० १।३।१६।२ : ५१
वभूरसि नारिरसि सं० ४।१।१।१२ : १०६
वयः सुपर्णाः उपसेदरिद्रं आ० ४।२०।२१ : ८३,८८,२४२,४०३
वयं देवी ब्रह्मणा ब्रा० ३।१।३।४ : २१६
वयं नाम प्रब्रवामा आ० १०।१२।९ : ३९२
वयँ सोम व्रते ब्रा० ३।७।१४।७ : ३७४
वयँ सोमव्रते न व ब्रा० २।४।२।१७ : २२७
वयमु त्वा गृहपते ब्रा० ३।५।१२।८ : ३१
वयमु त्वा पथस्पते सं० १।१।१४।५ : २९८
वयश्छन्दः सं० ४।३।१२।३८ : १३१
वयस्कृच्छन्दः सं० ४।३।१२।३९ : १३१
वयाँसि पक्वगन्धेन सं० ५।७।२३।१० : ३५४
वयोधा असि श्रोत्राय सं० ४।४।१।२० : १३१
वरणो वारया दिदं आ० ६।९।१० : ४०
वरिवश्छन्दः स० ४।३।१२।७ : १३०,१३१
वरुणः क्षत्रमिन्द्रियं ब्रा० २।६।१३।६ : २५४
वरुणः सम्राट् सं० २।५।७।१० : २३१
वरुण उपनद्धः सं० ४।४।९।५ : १३७
वरुणस्त्वाऽऽदित्यैः आ० ४।६।४ : ७६
वरुणस्त्वा धूपयन्तु सं० ४।१।६।७ : ११०
वरुणस्य दशमी सं० ५।७।२१।१० : ३५४
वरुणस्य विराट् आ० ३।९।११ : १७
वरुणस्य स्कम्भनमसि सं० १।२।८।९ : ४७, ४८
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि सं० १।२।८।१० : ४७,४८
वरुणाय त्वा सं० १।२।३।१४ : ४५
यरुणाय त्वाऽऽदित्यवते आ० ४।९।१० : ६८
वरुणाय त्वा राज्ञे ब्रा० १।१।७।४ : १०२
वरुणाय रक्षोघ्ने स्वाहा सं० १।८।७।१० : २०२
वरुणाय समनमदद्भ्यः सं० ७।५।२३।५ : ३४४
वरुणाय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३३ : २१८, ३२८
वरुणायाश्वम् आ० ३।१०।४ : १८
वरुणो दशाक्षरेण विराजम् सं० १।७।११। १० : ७२
वरुणो दिशां पतिः सं० ५।५।२,५।५।४-५, ७।७ : १५९
वरुणो देवता सं० ४।३।७।३६ : १२७
वरुणोऽपाम् सं० ३।४।५।९ : २९३
वरुणोऽसि धृतव्रतो सं० १।२।१०।९ : ४८
वरूत्रय सं० ४।१।६।१२ : ११०
वरूत्रि त्वष्टुर्वरुणस्य सं० ४।२।१०।८ : १२३
वर्चसा सं० ४।४।५।४ : १३५
वर्चसे त्वा सं० ४।३।७।४८ : १२७
वर्चोदां त्वा वर्चसि सं० ४।४।६।३३ : १३६
वर्चो द्वाविँशः सं० ४।३।८।८ : १२८
वर्षतु ते द्यौः सं० १।१।९।७,११,१५ : ६
वर्षते स्वाहा सं० ७।५।११।२२ : ३४१
वर्षयन्ती सं० ४।४।५।१४ : १३५
वर्षयन्त्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।४।८ : २१७
वर्षवृद्धमसि सं० १।१।५।१३ : ५
वर्षवृद्धमसि देवबर्हिर्मा सं० १।१।२।५ : ३
वर्षा ऋतूनां प्रीणामि सं० १।६।२।१४ : ११
वर्षाभिर्ऋतुनाऽदित्याः ब्रा० २।६।१९।३ :२५९
वर्षिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।२१ : ३४१
वर्ष्टा पर्जन्यः सं० ७।५।२०।२ : ३४४
वर्ष्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।११ : ३३७
वल्गुरसि शं युधायाः आ० ४।११।९ : ८०
वल्मीकान् क्लोम्ना सं० ५।७।१६।८ : ३५३
वल्शेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।५ : ३३६
वशिनी नामासीयं सं० ५।५।८-१०।२३ : १६०
वशी त्वं देव सं० ३।३।३।२१ : २९०
वषट् सं० ३।३।७।५ : २९०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वषट्कारेणर्धः सं० ४।४।८।१२ : १३७
वषट् ते विष्णवास सं० २।२।१२।१७ : ३०९
वषडनिष्टेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।७।११।१६:३७०
वसन्तमृतूनां प्रीणामि सं० १।६।२।१२ : ११
वसन्तेनर्तुना देवा सं० २।६।१९।१ : २५९
वसव आज्येन आ० ३।८।१३ : १६
वसवस्त्वा कृण्वन्तु सं० ४।१।५।१३ : ११०
वसवस्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु सं० ४।१।६।२० : १११
वसवस्त्वाऽञ्जन्तु सं० ७।४।२०।४ : ३४०
वसवस्त्वा धूपयन्तु सं० ४।१।६।१ : १११
वसवस्त्वा परि गृह्णन्तु सं० १।१।९।१७ : ७
वसवस्त्वा पुरस्तादभिषिञ्चन्तु ब्रा० २।७।१५।१४ : ९४
वसवस्त्वा प्र वृहन्तु सं० ३।३।३।१ : २८९
वसवस्त्वा रुद्रैः पुरस्तात् सं० ५।५।८-१०।१३ : १६०
वसवस्त्रयोदशाक्षरेण सं० १।७।११।१३ : ७२
वसवे स्वाहा ब्रा०३।१०।७।२ : १६८
वसवो देवता सं० ४।३।७।२९ : १२७
वसीयं ब्रा० ३।१०।१।१२ : १६५
वसुकोऽसि सं० ४।४।१।२९ : १३१
वसुभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२९ : २१८
वसुभ्यस्त्वा सं० १।१।१३।३ : ९
वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यो सं० ३।५।६।६ : २९७
वसुमतीँ रुद्रवतीम् ब्रा० ३।७।७४५ : ३६६
वसुमान्यज्ञोवसीयान्भूयासम् सं० १।६।६।८:१४
वसुरग्निर्वसुश्रवाः सं० १।५।६।९ : १०५, १३५
वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्ने सं० १।४।४६।७ : ३०२
वसूनां गायत्री आ० ३।९।७ : १७
वसूनां त्वाऽधीतेन ब्रा० २।५।७।१ : २४१
वसूनां पवित्रमसि शतधारं सं० १।१।३।३ : ४
वसूनां प्रथमा सं० ५।७।१७।६ : ३५३
वसूनां भागोऽसि सं० ४।३।९।६ : १२८
वसूनाँ रुद्राणामादित्यानाँ सं०१।१।११।१६:८
वसूनाँ श्रविष्ठाः भूतं ब्रा० १।५।१।२१ : २२०
वसूनामादित्यानाँ स्थाने आ०१।१५।१ : १९०
वसून्रुद्रानादित्यानिन्द्रेण ब्रा० ३।७।४।७ : ३५७
वस्तेनाजा सं० ७।३।१४।१६ : ३३४
वस्तो वयो विवलं छन्दः सं० ४।३।५।११ : १२६
वस्त्रमसि मम भोगाय सं० १।२।३।८ : ४५
वस्यष्टिरसि सं० ४।४।१।३१ : १३१
वस्व्यसि सं० १।२।५।१ : ४६
वहन्तीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।२ : ३३८
वह्याय स्वाहा सं० ७।३।१६।१६ : ३३५
वहिष्ठेभिर्विहरन्यासि ब्रा० २।४।५।१२ : २३१
वाक्च त्वा मनश्च ब्रा० ३।७।९।४ : ३६७
वाक् छन्दः सं० ४।३।७।१९ : १२७
वाक्त आप्यायताम् सं० १।३।२२।१ : ५४
वाक्त्वा दीक्षमाणमनु ब्रा० ३।७।७।२३ : ३६५
वाक्पतिर्होता आ० ३।१।७ : १५,१७५
वाक्पतिस्त्वा पुनात्वच्छिद्रेण सं० १।२।१।१३ : ४४
वागक्षरं प्रथमजा ऋतस्य ब्रा० २।८।८।१३ : २७५
वागग्रेगा अग्र एत्वृजुगा सं० ३।१।१०।६ : २८२
वागस्यैन्द्री सपत्नक्षयणी सं० १।६।२।११ :११
वागेषाँ सुब्रह्मण्याऽऽसीत् ब्रा० ३।१२।९।१४ : १८१
वाग्घोता आ० ३।६।१ : १६,१७६
वाग्दीक्षा । तया प्राणो ब्रा० ३।७।७।१६ : ३६५
वाग्यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।२५ : ७१
वाग्वायोः आ० ३।९।४ : १७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वाग्वेदिः आ० ३।१।३ : १५,१७५
वाङ्म आसन् आ० १०।७२।१ : ४०३
वाङ्म आसन्नसोः सं० ५।५।८-१०।११ : १६०
वाङ्मनश्चक्षुः श्रोत्रजिह्वा आ० १०।६५।२ : ४०१
वाचं देवा उपजीवन्ति ब्रा० २।८।८।१२ : २७४
वाचं प्राणं मा निर्मृक्षं सं० ११।११०।३ : ७
वाचं मे पिन्व सं० ४।३।६।१४ : १२७
वाच ँ् संधत्तं तां मे ब्रा० ११।११२० : ५७
वाच ँ् सुमित्रावरुणाविरावतीं ब्रा० २।४।५।१० : २३१
वाच आत्मान ँ् संतनु ब्रा० १।५।७।८ : १५८
वाचस्पतये पवस्व सं० १।४।२।१ : ५९
वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये सं० ४।६।२।१४ : १४९
वाचस्पतेऽच्छिद्रया आ० ३।४।७ : १५
वाचस्पतेऽछिद्र या आ० ३।४।७ : १७५
वाचस्पते वाचो आ० ३।२।५ : १५,१७५
वाचस्पतेविधेनामन् आ० ३।१।११ : १५,१७५
वाचस्पते हृद्विधे आ० ३।५।७ : १५,१७६
वाचा ब्रह्मा सं० ७।३।१४।२ : ३३४
वाचे त्वा चक्षुषे त्वा सं० ५।५।२,५।५।४-५,७।१५ : १५९
वाचेऽन्नम् आ० ३।१०।१३ : २०
वाचे मे वर्चोदा वर्चसे सं० ३।२।३।५ : २८२
वाचे सरस्वत्यै आ० ४।५।१० : ७५,८१
वाचो विधृतिमग्निं सं० ४।१।९।४ : ११३
वाजः पुरस्तादुत सं० ४।७।१२।५ : १५६
वाज ँ् हनूभ्याम् सं० ५।७।१२।१ : ३५३
वाजजित्यायै त्वा सं० १।७।९।३३ : ७१
वाजश्च सं० १।७।९।६ : ७१
वाजश्च मे प्रसवश्च सं० ४।७।१।२ : १५२
वाजस्य नु प्रसवे सं० १।७।७।३ : ६९
वाजस्य प्रसवं देवा सं० ४।७।१२।३ : १५६
वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणो सं० १।१।१३।१ : ९,१२,१५०
वाजस्येदं प्रसव आ सं० १।७।१०।२ : ७१
वाजस्येमं प्रसवः सुषवे सं० १।७।१०।१ : ७१
वाजस्येमां प्रसवः शिश्रिये सं० १।७।१०।३ : ७१
वाजाय त्वा सं १।७।९।३२ : ७१
वाजिनो वाजं धावत सं० १।७।८।८ : ७०
वाजिनो वाजिजितो वाज ँ् सं० १।७।८।१५,१६ : ७०
पाजेवाजेऽवत वाजिनो नो सं० १।७।८।९ : ७०,१५६,३२३,३२४
वाजो नः सप्त प्रदिशः सं० ४।७।१२।१ : १५५
वाज्यसि सं० १।७।८।७ : ७०
वातः प्राणस्तदयग्निः ब्रा० १।१।७।२ : १०२
वातं प्राणः आ० ३।४।२ : १५,१७५
वातं प्राणं मनसा ब्रा० ३।७।७।३ : ३६५,३९८
वात आवातु भेषज ँ् आ० ४।४२।८ : ८७,२२६
वातस्य ध्राजिं वरुणस्य सं० ४।२।१०।३ : १२३
वाताद्विष्णोर्बलमाहुः आ० १।८।८ : १८४
वातावद्वर्षन्नुग्ररावृत् सं० २।४।७।४ : २११
वातेन प्राणान् सं० ७।३।१४।५ : ३३४
वातो देवता सं० ४।३।७।२६ : १२७
वातोऽध्वर्युः आ० ३।६।३ : १६, १७६
वान्यायै दु घे जुषमाणाः ब्रा० २।६।१६।१३ : २५७
वामः ब्रा० ३।१०।१।९० : १६५
वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय आ० १०।१८।१ : ३९४
वाममद्य सवितर्वाममु सं० १।४।२३।१ : ६३, ३०९
वायरस्यन्तरिक्षे श्रितः ब्रा० ३।११।१।९ : १७०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वायवः स्थोपायवः स्थ सं० १।१।१।३ : ३
वायवे त्वा सं० १।२।३।१३ : ४५
वायवे समनसदन्तरिक्षाय सं० ७।५।२३।२ : ३४४
वायवे स्वाहा ब्रा० ३।१।४।५५ : २१८, ३२७, ३२८, ३३०
वायुः पञ्चहोता आ० ३।७।५ : १६, १७६
वायुः पशुरासीत्तेनायजन्त सं० ५।७।२५।२ : ३५५, ३५६
वायुः पात्रैः आ० ३।८।२० : १६
वायुः पूतः पवित्रेण सं० १।८।२१।४ : ३५७
वायुः पूयमानः सं० ४।४।९।२० : १३७
वायुं वयाँ॒सि ब्रा० ३।१२।१३ : १७९
वायुरग्रेगा यज्ञप्रीः ब्रा० २।४।७।१६ : २३४
वायुरन्तरिक्ष उपदधातु आ० १।२०।८ : १९३
वायुरन्तरिक्षस्य सं० ३।४।५।४ : २९२
वायुरन्तरिक्षे उपदधातु आ० १।२५।११ : १९४
वायुरसि तिग्मतेजाः सं० १।१।९।३ : ६
वायुरसि प्राणो सं० ३।३।५।१ : २९०
वायुरस्यैडः आ० ४।८।६ : ७७
वायुरावृत्तः सं० ४।४।९।२५ : १३७
वायुर्नक्षत्रमभ्येति ब्रा० ३।१।१।२५ : २१४
वायुर्मे प्राणे ब्रा० ३।१०।८।१५ : १६८
वायुर्वा त्वा मनुर्वा सं० १।७।७।५ : ७०
वायुर्वो वि विनक्तु सं० १।१।५।१७ : ५
वायुर्हिकर्ताऽग्निः सं० ३।३।२।१ : २८९
वायोः पक्षतिः सं० ५।७।२२।१ : ३५४
वायो वीहि सं० १।३।२२।१७ : ५५
वायो व्रतपते आ० ४।४१।६ : ८६,८७, ३५८
वायो शतँ॒ हरीणां सं० २।२।१२।२७:३१०
वायोः सवितुर्विदथानि सं० ४।७।१५।७:३५०
वायोर्निष्टचा व्रततिः ब्रा० १।५।१।१३:२२०
वायोर्यान्यसि सं० ४।४।६।११ : १३६
वायो शुक्रो ब्रा० २।४।७।१७ : २३४
वायोश्च त्वाऽपां च सं० ३।३।१।८ : २८८
वाय्वश्वा आ० १।१।४ : १८१, १९३, १९४
वारिवस्कृदसि सं० ४।४।७।२ : १३६
वार्त्रहत्याय शवसे ब्रा० २।५।६।१ : २४०
वाशाःस्थ अपो देवीर्मधुमतीः सं० १।८।११। १९-२० : २०४
वाशीषु ते शुक्र सं० ३।३।३।१० : २८९
वाश्रेव विद्युन्मि आ० १।१२।१२:१८८, ३१७
वासात्यौ चित्रौ आ० १।१०।४ : १८६
वासुकिवैद्युतानाँ॒ रुद्राणाँ॒ आ० १।१७।३ : १९१
वासुकिवैद्युतीनाँ॒ रुद्राणीनाँ॒ आ० १।१७। १४ : १९१
वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान् सं० ३।४। ८, ३।४।१०।२ : २९४
वास्तोष्पते शग्मया सं० ३।४।८, ३।४।१०: ३ : २९४
विँ॒शत्यै सं० ७।२।१३।१० : ३३१, ३३२
विकर्यभ्यिः स्वाहा सं० ७।४।१३।३ : ३३७
विकिरिद्र विलोहित नमस्ते सं० ४।५।१०। ११ : १४६
विक्रमस्व महाँ॒ ब्रा० १।२।१।६० : १०१
विगा इन्द्र विचरन्त्स्पाशयस्व आ० ४।२८। १ : ८४
विचक्रमे पृथिवीमेष ब्रा० २।४।३।१२ : २२८, २३९, २६५
विचृतौ नक्षत्रं सं० ४।४।१०।१७ : १३९
विचृत्ताय सं० ७।१।१९।१५ : ३२९
विचृत्यमानाय सं० ७।१।१९।१४ : ३२९
विच्छिन्नद्मि विधृतीभ्याँ॒ ब्रा० ३।७।६। १२ : ३६२
वि जनाच्छयावाः शितिपादो ब्रा० २।८।६। ४ : २७०
विजिहीर्ष्व लोकान्कृधि आ० २।६।४ : ४०९
विज्यं धनुः कपर्दिनो सं० ४।५।१।१२ : १४२
विज्ञानं च सं० ३।४।४।५ : २९२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विंज्ञातमग्निः आ० ३।१।६ : १५, १७५
विज्ञानं ब्रा० ३।१०।१।२ : १६५
विज्ञानं च सं० ३।४।४।६ : २९२
विज्ञानं यज्ञं तनुते आ० ८।५।१ : ३८४
विज्योतिषा वृहता सं० १।२।१४।१७ : ३००, ३०२, ३१२, ३१४
वितपन् ब्रा० ३।१०।१।८४ : १६५
वि ते भिनद्मि सं० ३।३।१०।४ : २९१
वि ते मुञ्चामि रशना सं० १।६।४।१६ : १३
वि ते विष्वग्वातजूतासो सं० ३।३।११।५ : ३१९
वित्तायनी मेऽसि सं० १।२।१२।१ : ४९
विदद्गव्यँ्सरमा ब्रा० २।५।८।२५ : २४३
विदधतीसरमा ब्रा० २।५।८।२४ : २४३
विदेरग्निर्नभो सं० १।२।१२।५, ११ : ४९
विद्मा ते अग्ने त्रेधा सं० ४।२।२।२ : ११५
विद्मा हि ते पुरा सं० २।१।११।१६ : ३१५
विद्युतौ कनानकाभ्याम् सं० ५।७।१२।१० : ३५३
विद्युत्सनिरसि सं० ४।४।६।६ : १३६
विद्युदसि विद्य मे ब्रा० ३।१०।९।१ : १६९
विद्योतमानाय स्वाहा सं० ७।५।११।१६ : ३४१
विद्योतिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।१५ : ३४१
विधविष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।६२ : ३३०
विधाय लोकान् विधाय आ० १।२३।३ : १९४
विधुं दद्राणँ्समने आ० ४।२०।६ : ८२
विधूताय स्वाहा सं० ७।१।१९।६४ : ३३०
विधून्वानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।६३ : ३३०
विधृतिरसि विधारयास्म आ० ६।९।११ : ४०
विधृतिरुपरिष्टात् आ० ४।५।२४ : ७५
विधेम ते परमे सं० ४।६।५।१२ : १५१
वि न इन्द्र मृधो ब्रा० २।४।६।१४ : २३२, ३०४, ३१४
विपश्चिते पवमानाय ब्रा० ३।१०।८।१ : १६८
वि पाजसा सं० ४।१।५।१, १०९ : ३१४
विपृचस्थ वि मा ब्रा० २।६।१।२९ : २४५
विप्लवमानाय सं० ७।५।११।३७ : ३४१
विप्लुताय स्वाहा सं० ७।५।११।३८ : ३४१
विप्लोष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।३६ : ३४१
विभासस्य स्थाने आ० १।१६।७ : १९०
विभुवे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।३ : १६८
विभूः ब्रा० ३।१०।१।१७ : १६५
विभरसि प्रवाहणो सं० १।३।१६।१ : ५१
विभूर्मात्रा प्रभूः सं० ७।१।१२।१ : ३२७
विभ्राजमानः ब्रा० ३।१।२।२० : २१५
विभ्राजमानाँ् आ० १।२७।१० : १९५
विममर्श रोहितो ब्रा० २।५।२।४ : २३७
विमा असि आ० ४।५।३२ : ७६
विमान एष दिवो सं० ४।६।३।१० : १५०
वि माऽऽयन्तु आ० ७।४।५ : ३८३
विमिमे त्वा ब्रा० ३।७।७।४४ : ३६६
विमुक्ताय स्वाहा सं० ७।४।२२।९ : ३४१
विमुच्यध्वमघ्निया आ० ६।६।१० : ३७
वियच्छन्दः सं० ४।३।१२।१७ : १३०
वियन्तु वयः १।१।१३।७ : ९
वियासाय स्वाहा सं० १।४।३५।३।६५ : ३५५
विराजमा तिष्ठ जगती १।८।१३।३ : २०५
विराजा ज्योतिष्मान् सं० ४।४।८।१४ : १३७
विराज्ञे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१२ : १६८
विराट् छन्दः सं० ४।३।७।९ : १२७
विराड् ज्योति सं० ४।२।९।१५ : १२२
विराऽसि ब्रा० २।७।७।९ : ९१
विराऽसि दक्षिणा सं० ४।३।६।३ : १२७, १३२
विराऽसि सपत्नहा सं० १।३।१५।७ : ५१
विरूपाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१६ : ३३६
विवधश्छन्दः सं० ४।३।१२।२१ : १३०
विवर्तमानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।५७ : ३३०
विवर्तोऽष्टाचत्वारिँ्शः सं० ४।३।८।१७ : १२८
विवर्त्स्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।५६ : ३३०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विवस्य आदित्यैष सं० १।४।२२।५ : ६३
विवस्वते त्वा सं० ४।४।६।२२ : १३६
विवस्वते स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।४ : १६८
विवस्वाँ अदितिर्देवजूतिस्ते सं० १।५।३।१३ : १०३
विविदृयै स्वाहा आ० १०।६६।१० : ४०१
विवृत्ताय स्वाहा सं० ७।१।१९।५८ : ३३०
विवृदसि सं० ४।४।१।२४ : १३१
विवेष यन्माधिषणा जजान सं० १।६।१२।१० : २५१, ३०४, ३१४
वि शत्रून्विमृधो नुद सं० १।६।१२।१५ : ३०५
विशां कविं विश्पतिँ ब्रा० ३।६।१०।८ : ३७९
विशाखाभ्याँ स्वाहा ब्रा० ३।१।४।६० : २१८
विशाखे नक्षत्रमिन्द्राग्नी सं० ४।४।१०।१४ : १३८
विशालं छन्दः सं० ४।३।१२।४० : १३१
विशीर्ष्णी गृध्रशीर्ष्णी आ० १।२८।१ : १९५
विशे त्वा यन्त्राय सं० १।६।१।१० : १०
विशो यन्त्रे स्थ सं० १।१।११।१५ : ८
विश्वं भूतं भुवनं आ० १०।२४।२ : ३९४
विश्वं विभर्ति ब्रा० २।४।६ २४ : २३३
विश्वकर्मन्हविषा सं०४।६।२।१६ : १४९, ३२६
विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः सं० ४।६।२।१५ : १४९, ३२६
विश्वकर्मा त्वाऽऽदित्यैः सं० १।२।१२।२२ : ४९
विश्वकर्मा त्वा सादयतु सं० ४।४।६।२ : १३५
विश्वकर्मा दिशां पतिः सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।४ : १५८
विश्वकर्मा मनसा यत् सं० ४।६।२।२ : १४८
विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत आ० १।२०।४ : १९३, १९४
विश्वकर्मा वयः सं० ४।३।५।१८ : १२६
विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट सं० ४।६।२।८ : १४८
विश्वजनस्य छाया सं० १।३।१४।१४ : ५१
विश्वजित् ब्रा० ३।१०।१।१४८ : १६६
विश्वतः परमां नित्यं आ० १०।१३।२ : ३९२
विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो सं० ४।६।२।१० : १४९, ३८७
विश्वदेवेभ्यस्त्वा सं० ३।३।१०।५ : २८८
विश्वभृतः स्था सं० १।८।११।२३,२४ : २०४
विश्वभृत्सु ते शुक्र सं० ३।३।३।११ : २८९
विश्वमस्मत्प्र वहन्तु सं० १।२।१।७ : ४४
विश्वरूपम् ब्रा० ३।१०।१।६५ : १६५
विश्वरूपा ब्रा० ३।१०।१।३४ : १६५
विश्वरूपाणि वासाँसि आ० १।३।९ : १८३
विश्वलोप विश्वदावस्य सं० ३।३।८।३ : २९०
विश्वव्यपरी प्रतरणा तरन्ता ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।४ : २७७
विश्वसृजः प्रथमाः सत्रम् ब्रा० ३।१२।९।१६ : १८१
विश्वस्य केतुर्भुवनस्य सं ४।२।२।६ : ११६
विश्वस्य ते विश्वावतो सं० ३।५।६।८ : २९७
विश्वा आशा दक्षिणसत् आ० ४।९।१४ : ७८
विश्वा आशा मधुना ब्रा० ३।१२।१।४ : २२१, २३८, ३६७
विश्वानि देव सवितर्दुरितानि ब्रा० २।४।६।९ : २३२, ३९७
विश्वानि नो दुर्गहा ब्रा० २।४।१।१२ : २२५ ३९०
विश्वान्देवाँस्तर्पयत ब्रा० २।४।८ १३ : २३६
विश्वान्देवानयाडिह आ० ४।९।१५ : ७८
विश्वान्यन्यो भुवना जजान ब्रा० २।८।१।१८ : २६२
विश्वायुरसि पृथिवीं सं० १।२।१२।२९ : ५०
विश्वायुर्मे पाहि सं० ४।४।७।२० : १३६
विश्वाराडसि विश्वासां सं० १।३।१५।१० : ५१
विश्वा रूपाणि सं० ४।१।१०। १२ : ११४
विश्वावसुँ सोमगन्धर्वम् आ० ४।११।१७ : ८०
विश्वावसुरभि तन्नो आ० ४।११।१८ : ८०
विश्वासां भुवां पते आ० ४।७।७ :७७

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विश्वे अद्य मरुतो विश्व सं० ४।७।१२।२ : १५५
विश्वे त्वा देवा उत्तरतोऽभि ब्रा० २।७।१५।१७ : ९४
विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः सं० ४।१।५।१६ : ११०, १११, २८७
विश्वे देवस्य नतुर्मर्तो सं १।२।२।६ : ४४, ११३
विश्वे देवाः शृणुतेमँ ब्रा० २।८।६।१२ : २७१, ३१२, ३२३
विश्वे देवा अभि सं० १।२।३।५ : ४५
विश्वे देवा ऊर्जाः आ० ३।८।१५ : १६
विश्वे देवा ऋतावृध सं० २।४।१४।१६ : ३१२, ३२३
विश्वे देवा देवता सं० ४।३।७।३२ : १२७
विश्वेदेवा द्वादशाक्षरेण सं०१।७।११।१२ : ७२
विश्वे देवा मरुत इन्द्रो सं० ३।१।९।२:२८१
विश्वेभिर्देवेभिः पृतना सं० ३।५।३।३ : २९५
विश्वेभिर्देवेभि सं० ७।१।१८।४ : ३२९
विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः सं० ३।२।१।६ : २८२ २८८
विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यः सं० १।४।२।६ : ५९
विश्वेभ्यो देवेभ्यो धान्यम् आ० ३।१०।१२ : २०, २१८, ४०२
विश्वेषां देवानां जठरमसि सं० ३।२।३।१५ : २८३
विश्वेषां देवानां तनू : सं० ३।२।६।२ : २८६
विश्वेषां देवानां द्वादशी सं० ५।७।२१।१२ : ३५४
विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि सं० २।३।१०।५ : २०९
विश्वेषां देवानां भागधेयीः सं० १।३।२५।५ : ५६
विश्वेषां देवानाँ षष्ठी सं० ५।७।१७।११ : ३५४
विश्वेषां देवानामादित्यानाँ आ० १।१५।७ : १९०
विश्वेषां देवानामुत्तरा ब्रा० १।५।१।१९ : २२०
विश्वेषामदितिर्यज्ञियानाम् ब्रा० २।७।१२।१३ : ९३
विश्वो विहाया अरतिः ब्रा० २।५।४।९ : २३८
विषूवान्विष्णो भवत्वयं ब्रा० २।४।७।२: २३४
विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा सं० ३।२।८।२ : २८६
विष्टम्भो दिवो धरुणः सं० ४।४।१२।१४ : ३४५
विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दः सं० ४।३।५।१६ : १२६
विष्टम्भोऽसि वृष्टयै त्वा सं० ४।४।१।६ : १३१
विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः सं०४।३।१२।३२:१३१
विष्टुतम् ब्रा० ३।१०।१।६२ : १६५
विष्णर्विक्रान्तमसि सं० १।८।१०।८ : २०२
विष्णवे निभूयपाय सं० ७।३।१५।२१ : ३३५
विष्णवे निखुर्यपाय सं० ७।३।१५।२०:३३५
विष्णवे स्वाहा ब्रा०३।१।५।२५:२१८, २१९, ३३५
विष्णस्त्र्यक्षरेण सं० १।७।११।३ : ७२
विष्णिर्वयो विशालं सं० ४।३।५।१२ : १२६
विष्णुः पर्वतानाम् सं० ३।४।५।१६ : २९३
विष्णं देवं वरुणमूतये ब्रा० २।८।४।१३ : २६७
विष्णु मुखा वै आ० १०।१।६४ : ३८८
विष्णुरुपावह्रियमाणः सं० ४।४।९।१६:१३७
विष्णुर्यज्ञेन आ० ३।८।१२ : १६
विष्णुवुरुक्रमष ते सं० ३।३।१०।७ : २८८
विष्णुस्त्वा धूपयन्त्वङ्गिरस्वत् सं० ४।१।६।६ : ११०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

विष्णुस्त्वा युनक्त्वस्य सं० ७।५।१३।३:३४२

विष्णूवरुणा युवमध्वराय ब्रा० २।८।४।१५ : २६७

विष्णूवरुणावभिशस्तिपा ब्रा० २।८।४।१७ : २६७

विष्णोः कर्माणि पश्यत सं० १।३।१९।१० : ५३

विष्णोः क्रमोऽसि सं० १।८।१०।६ : २०२

विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः सं० १।७।७।७ : ७०, २०७

विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतः १।६।५।१२ : १३, ११५

विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा १।६।५।९,१० : १३, ११४

विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो १।६।५।११ : १३, ११५

विष्णोः क्रान्तमसि १।८।१०।७ : २०२

विष्णोः जठरमसि सं० ३।२।३।१३ : २८३

विष्णोः पृष्ठमसि सं० १।२।१३।११ : ५०

विष्णोः शंयोरहं देवयज्यया १।६।४।१७ : १३

विष्णोः शर्मासि शर्म सं० १।२।२।११ : ४५

विष्णोः श्नप्त्रे स्थः सं० १।२।१३।१२ : ५०

विष्णोः श्रोणापृच्छमानाः १।५।१।२० : २२०

विष्णोः स्तूपोऽसि सं० १।१।११।८ : ८

विष्णोः स्थानमसि सं० १।१।१२।५ : ८

विष्णोः स्यूरसि सं० १।२।१३।१३ : ५०

विष्णो त्वन्नो अन्तमः सं० ३।१।१०।७ : २८२

विष्णोरनष्टुक् आ० ३।९।१० : १७

विष्णो रराटमसि सं० १।२।१३।१० : ५०

विष्णोर्ध्रुवमसि सं० १।२।१३।१४ : ५०

विष्णोर्नु कं वीर्याणि सं० १।२।१३।९ : ५०, २६५

विष्णोर्हृदयमसि सं० ३।२।६।४ : २८६

विष्णो हव्यँ् रक्षस्व सं० १।१।३।१० : ४

विष्पर्धाश्छन्दः सं० ४।३।१२।४१ : १३१

विसदृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२३ : ३३६

विसर्पिण उपदिश्यस्य आ० १।१८।८ : १९२

वि सुपर्णो अन्तरिक्षाण्यख्यत् ब्रा० २।८।६।५ : २७०

वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षम् सं० १।४।४३।९ : ६८

वि ह्यख्यन्मनसा ब्रा० ३।६।८।३ : ३७८

वीक्षमाणाय स्वाहा सं० ७।१।१९।५१ : ३३०

वीक्षिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।५२ : ३३०

वीक्षिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।५० : ३३०

वीतँ् स्तुके स्तुके आ० ३।११।३० : २३

वीतिहोत्रं त्वा कवे सं० १।१।११।१४ : ८

वीर्यं कुहाभ्याम् सं० ५।७।१३।६ : ३५३

वीर्यमसि वीर्यं मयि ब्रा० २।६।१।१४ : २४४

वीर्याय मे वर्चोदा सं० ६।२।३।१२ : २८३

वीहि स्वाहाऽऽहुतिं सं० १।८।१।१ : २००

वृञ्जे हविर्नमसा ब्रा० २।४।३।४ : २२७

वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैः ब्रा० ३।७।१०।३ : ३७८

वृत्रस्य कनीनिकाऽसि सं० १।२।१।११ : ४४

वृत्रस्य त्वा ब्रा० २।८।३।२२ : २६६

वृषणं त्वः वयं वृषन् ब्रा० ३।५।२।७ : २६

वृषणौ स्थ सं० १।३।२०।४ : ५४

वृषभेण यजमाना ब्रा० २।४।७।५ : २३४

वृषसेनोऽस्य अपो देवीः १।२।११।७,८ : २०३

वृषाखाय वदते ब्रा० २।५।५।१७ : २४०

वृषाऽग्निं वृषण भरन्नपां सं० ४।१।४।११:१०९

वृसायमाणो वृणीत ब्रा० २।५।४।५ : २३८

वृषा वाँ् रेतोधा सं० ७।४।१९।४ : ३३९

वृषा वृष्णो अँ् शुभ्याँ् सं० १।४।२।२ : ५९

वृषा सो अँ् शुः ब्रा० २।४।५।१ : २३१

वृषा सोम द्युमाँ् सं० ४।२।११।१६ : ३२४, ३२५

वृषाऽस्यँ् शुर्वृषभाय ब्रा० २।४।७।१ : २३४

वृषाऽस्यूर्मिरपो सं० १।२।११।५,६ : २०३

वृषो अग्निः समिध्यते ब्रा० ३।५।२।६ : २५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

वृष्टिरसि वृश्च मे ब्रा० ३।१०।९।२ : १६९
वृष्टिसनिरसि सं० ४।४।६।८ : १३६
वृष्णाश्वान् सं० ७।३।१४।१४ : ३३४
वृष्णिनावीर् सं० ७।३।१४।१७ : ३३४
वृष्णे यत्ते वृषणो ब्रा० २।८।४।८ : २६७, ३०५
वृष्णो अश्वस्य निष्पदसि आ० ४।३।१ : ७४
वृष्णो अश्वस्य संदानमसि सं० २।४।७।१२ : २११
वेदात्मनाय विद्महे आ० १०।१।४२ : ३८८
वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः आ० १०।१२।१५ : ३९२
वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम् आ० ३।१२।१६ : २४,३८६
वेदिमाहुः परमन्तं सं० ७।४।१८।६ : ३३९
वेदिरसि बर्हिषे त्वा सं० १।१।११।२ : ८
वेदिर्बर्हिः श्रित ँ हविः ब्रा० ३।७।६।३३ : ३६४
वेदेन रूपे व्यकरोत्सतासती ब्रा० २।६।२।६ : २४५
वेदेभ्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४६ : ३४१
वेदोऽसि वित्तिरसि सं० १।६।४।२१ : १३
वेनस्तत्पश्यन्विश्वा आ० १०।१।२८ : ३८७
वेषश्रिरसि सं० ४।४।१।३० : १३१
वेषाय त्वा सं० १।१।४।२ : ४
वैद्युताना ँ रुद्राणा ँ आ० १।१७।११ : १९१
वैद्युतीना ँ रुद्राणीनां ँ आ० १।१७।२२ : १९२
वैराजे सामन्नधि मे सं० ४।४।१२।८ : ३४५
वैरूपे सामन्निह सं० ४।४।१२।६ : ३४५
वैवस्वते विविच्यन्ते आ० ६।५।१३ : ३६
वैशन्तीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।९ : ३३७
वैश्वदेव उन्नीतः सं० ४।४।९।२३ : १३७
वैश्वदेवीं वाचमुद्यास ँ आ० ४।१।२ : ७३
वैश्वदेवी पुनती ब्रा० १।२।८।६ : ५६,२४६
वैश्वानरः पवयान्नः आ० २।६।२ : ४०९
वैश्वानरं भस्मना सं० ५।७।१६।११ : ३५३
वैश्वानरस्य द ँ सनाभ्यो सं० १।५।११।३ : ३०३
वैश्वानरस्य रूपं ब्रा० १।२।१।३ : ९८
वैश्वानरस्य सुमतौ सं० १।५।११।८ : ३०३
वैश्वानरस्यापरदिश्य आ० १।१८५ : १९२
वैश्वानराय प्रतिवेदयामो आ०२।६।१ : ४०९
वैश्वानराय रथम् आ० ३।१०।१७ : २१
वैश्वानराय विद्महे आ० १०।१।४६ : ३८८
वैश्वानरे हविरिदं आ० ६।६।१ : ३६
वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र सं० १।५।११।१ : ३०३,३४६,३५१
वैश्वानरो रश्मिभिर्मा ब्रा० १।२।८।७ : ५६
वैष्णवमसि विष्णवे त्वा सं० १।२।१३।१५ : ५०
व्यचश्छन्दः सं० ४।३।१२।१२ : १३०
व्यचस्वतीरुर्विया ब्रा० ३।६।३।६ : ३७६
व्यवदाताना ँ रुद्राणा ँ आ० १।१७।२ : १९१
व्यवदातीना ँ रुद्राणीना ँ आ० १।१७।१३ : १९१
व्यश्नियश्च सं० १।७।९।१२ : ७१
व्यसौ योऽस्मान्द्वेष्टि आ० ४।११।१४ : ८०
व्याघ्रेणाऽऽरण्यान्पशून् सं० ७।३।१४।१२ : ३३४
व्याघ्रोऽयमग्नौ ब्रा० २।७।१५।१ : ९४
व्याघ्रो वयोऽना सं० ४।३।५।१४ : १२६
व्याघ्रो वैयाघ्रेऽधि ब्रा० २।७।१५।१० : ९४
व्यानं मे पाहि सं० ४।३।४।१३ : १२६, १२७ १३६
व्यान ँ संधत्तं तं ब्रा० १।१।१।१६ : ५७
व्यानाच्चक्षुः संतनु ब्रा० १।५।७।४ : १५८
व्यानाय त्वा सं०१।१।६।१० : ५,४६,३४२
व्यानाय त्वा चक्षुषे सं० ५।५।२, ५।५।४-५, ७।१३ : १५९
व्यानाय मे वर्चोदा सं० ३।२।३।४ : २८२
व्यानाय स्वाहा आ० ४।५।५ : ७५,८१, ३२९,३४०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

व्यानो यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।२१ : ७१
व्युच्छन्त्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१४ : २१९
व्युष्टिँ्रूपेण सं० ५।७।१९।७ : ३५४
व्युष्टचै त्वा सं० ७।५।१३।९ : ३४२
व्युष्टचै स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१२,१३,१५ : २१९
व्यूषुष्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।६।१३ : २१९
व्योम सप्तदशः सं० ४।३।८।३ : १२८
व्रजं गच्छ गोस्थानम् १।१।९।६,१०,१४ : ६
व्रजक्षितस्थ अपो सं०१।८।११।९,१० : २०३
व्रतानां व्रतपते व्रतं आ० ४।४१।८ : ८६, ८७,३५८
व्रता नु विभ्रद्व्रतपा अदाभ्यो ब्रा० २।४।१। ३० : २२९
व्रीहिणान्नानि सं० ७।३।१४।१८ : ३३४
शं च मे मयश्च मे सं० ४।७।३।४ : १५३
शं ते अग्निः सहाद्भिरस्तु ब्रा० २।५।६।४ : २४०
शं ते धन्वन्या आपः आ० ६।४।४ : ३५
शं ते परेभ्यो गात्रेभ्यः सं० ४।२।१२।६ : ३५२
शं ते स्रवन्तीस्तनुवे आ० ६।४।५ : ३५
शं नो देवा विश्वदेवा ब्रा० २।८।६।८ : २७०
शं नो देवीरभिष्टये ब्रा० १।२।१।२ : ९८, २४२
शं नो भव चक्षमा ब्रा० २।८।७।७ : २७२
शं नो भवन्तु वाजिनो सं० १।७।८।११ : ७०, ३२३,३२४
शं नो मित्रः शं वरुणः आ० ७।१।१ : ३८२, ३८३
शं नो वातः पवतां आ० ४।४२।१ : ८७
शंभूः ब्रा० ३।१०।१।११९ : १६५
शंयोर्देवान्ँ्सख्यात् सं० १।२।१०।१० : ४८
शं वातः शँ्हि आ० ६।७।१४ : ३८,४०
शँ्स्य पशून्मे गोपाय ब्रा० १।२।१।६७ : १०१
शक्मन्नोजिष्ठाय त्वा सं० १।२।१०।१६ : ४८
शक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सं० ४।६।५। १६ : १५२
शक्वरीः स्थ अपो देवीः १।८।११।२१-२२ : २०४
शक्वरीश्च सं० ३।४।४।८ : २९२
शक्वरीषु ते शुक्र सं० ३।३।३।१४ : २८९
शतं ते राजन्भिषजः सं० १।४।४५।२ : ६८
शतं नियुतः परिवेद आ० ३।११।५ : २२
शतं वो अम्ब धामानि सं० ४।२।६।२ : ११९
शतँ्शता अस्य आ० ३।११।१७ : २२
शतभिषङ्नक्षत्रमिन्द्रो देवता सं० ४।४।१०। २२ : १३९
शतभिषजे स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३४ : २१८
शतमिन्नु शरदो आ० १।२७।१८ : १९५
शताय स्वाहा सं० ७।२।११।२८ : ३३१, ३३२,३३३
शतायुधाय शतवीर्याय सं० ५।७।२।४ : १६३
शन्नो देवीरभिष्टय आ० ४।४२।१९ : १८
शफेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।४० : ३३५
शबलाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१९ : ३३६
शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा आ० १०।६६।२ : ४०१
शमग्निरग्निभि ब्रा० ३।७।१०।१३ :३६९
शमहोभ्याम् सं० १।३।२२।९ : ५४
शमायन्तु ब्रह्मचारिणः आ० ७।४।८ : ३८३
शमिता नो वनस्पतिः ब्रा० २।६।१८।१० : २५९
शमितार उपेतन यज्ञं सं० ३।१।४।१० : २८०
शमि शमयास्मदघा आ० ६।९।१२ : ४०
शमुषा नो व्युच्छतु आ० ४ ४२।२ : ८७
शम्भूश्छन्दः सं० ४।३।१२।८ : १३०
शयानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।३३ : ३२९
शयानेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१९।११ : ३३७
शयिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।३४ : ३२९
शयिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।३२ : ३२९
शरदमृतूनां प्रीणामि सा मा १।६।२।१५ : ११
शरद्भ्यः स्वाहा सं० ७।१।१५।१५ : ३२८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शरभमारण्यमनु ते दिशामि सं० ४।२।१०। १३ : १२३
शरीरं मे विचर्षणम् आ० ७ ४।२ : ३८२
शरीरं यज्ञशमलं आ० १०।१।६७ : ३८९
शीरीरेभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२२।९ : ३४०
शर्कराभिरवकाम् सं० ५।७।११।७ : ३५३
शर्म च स्थो वर्म च सं० १।४।३।४ : १०८
शर्म मे द्यौः शर्म आ० ४।१।३ : ७३
शर्वं मतस्नाभ्याम् सं० १।४।३६।७ : ६६, ३५५
शर्वलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।१४ : ३९३
शर्वाय नमः आ० १०।१६।१३ : ३९३
शल्कैरग्निमिन्धः नः ब्रा० १।२।१।३८ : १००
शल्कैरग्निमिन्धान उभौ आ० १०।५०।१ : ३९९
शल्मलिस्त्वावृद्धया सं० ७।४।१२।३ : ३३७
शवर्तानूवध्येन सं० ५।७।२३।७ : ३५४
शश्वतीः समा ब्रा० २।५।५। ५ : २३९
शस्त्रस्य शस्त्रमस्यूर्ज मह्यँ सं० ३।२।७।३ : २८६
शाक्वराय त्वा गृह्णामि सं० १।२।१०।१५ : ४८
शाखाभ्यः स्वाहा सं० ७।३।२०।५ : ३३७
शान्तः ब्रा० ३।१०।१।५५ : १६५
शान्तः संवत्सरः सं० ७।५।२०।१५ : ३४४
शारदेनर्तुना देवा ब्रा० २।६।१९।४ : २५९
शिखण्डेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।३२ : ३३५
शितिककुदे स्वाहा सं० ७।३।१७।४ : ३३६
शितिपदे स्वाहा सं० ७।३।१७।३ : ३३६
शितिपृष्ठाय स्वाहा सं० ७।३।१७।६ : ३३६
शितिभसदे स्वाहा सं० ७।३।१७।११ : ३३६
शितिभ्रवे स्वाहा सं० ७।३।१७।१० : ३३६
शितिरन्ध्राय स्वाहा सं० ७।३।१७।५ : ३३६
शित्यँसाय स्वाहा सं० ७।३।१७।७ : ३३६
शित्योष्ठाय स्वाहा सं० ७।३।१७।९ : ३३६
शिमिद्वते त्वा वाताय आ० ४।९।७ : ७८
शिपिविष्ट आसादितः सं० ४।४।९।८ : १३७
शिपिविष्टकाः ब्रा० ३।१०।१।६१ : १६६
शिप्रिन्वाजानां पते ब्रा० २।४।४।१९ : २३०
शिरः पाणिपादपार्श्वे आ० १०.६५।४:४०१
शिरो मे श्रीः यशो ब्रा० २।६।५।१२ : २४८
शिवमसौ तपन् सं० ७।५।२०।१० : ३४४
शिवलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।१६ : ३९३
शिवस्त्वष्टरिहाऽऽगहि सं० ३।१।११।७ : ३१७
शिवा नः संतमाभवन्तु आ० १।१।८ : १८२, १९३, १९७
शिवाय नमः आ० १०।१६।१५ : ३९३
शिवेन मा चक्षुषा सं० ५।७।१।४ : १६१, २७७
शिवेन मे सन्तिष्ठस्व आ० १०।७७।१ : ४०४
शिवेन वचसा त्वा सं० ४।५।१।५ : १४१
शिवो भव प्रजाभ्यो सं० ४।१।४।७ : १०९
शिवो भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सं० ४।१।९।१६ : ११३, ११५
शिष्टाय स्वाहा सं० ७।३।२०।१३ : ३३७
शीकायते स्वाहा सं० ७।५।११।२८ : ३४१
शीकायिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।२७ : ३४१
शीकिताय स्वाहा सं० ७।५।११।२९ : ३४१
शीघ्रं वहन्तीभ्यः सं० ७।४।१४।५ : ३३८
शीताय स्वाहा सं० ७।१।१७।१७ : ३२८
शीतिके शीतिकावति आ० ६।४।३ : ३५
शीभं वहन्तीभ्य सं० ७।४।१४।६ : ३३८
शीर्षण्वते स्वाहा सं० ७।५।१२।१३ : ३४२
शीर्ष्णे स्वाहा सं० ७।३।१६।१० : ३३५
शुकान्पित्तेन सं० ५।७।२३।३ : ३५४
शुकेषु मे हरिमाणम् ब्रा० ३।७।६।४१ : ३६४
शुक्रं ते अन्यद्यजतन्ते आ० ४।५।३७ : ७६, १८२, २६९, ३२३
शुक्रं ते शुक्रेण सं० ३।३।३।१६ : २८९
शुक्रं त्वा शुक्रायां सं० १।१।१०।२० : ७
शुक्रं वामन्यद्यजतं आ० ११।०।३ : १८६
शुक्रज्योतिश्च सं० १।८।१३।१४ : २६०

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शुक्रमसि सं० १।१।१०।१६ : ७
शुक्रमस्यमृतमसि सं० १।२।४।३ : ४६
शुक्रम् ब्रा० ३।१०।१।६६ : १६५
शुक्रर्षभा नभसा ज्योतिषा सं० ४।३।११।१४ : १३०
शुक्रश्च शुचिश्चग्रैष्मावृतू सं० ४।४।११।२ : १४०
शुक्रस्य समिदसि ब्रा० १।१।१।२९ : ५८
शुक्राय त्वा सं० १।४।१४।३ : ६१
शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि १।८।१२।५ : २०५
शुक्राऽसि सं० १।२।५।५ : ४६
शुक्रासु ते शुक्र सं० ३।३।३।१५ : २८९
शुक्लवासा रुद्रगणः आ० १।३।८ : १८२
शुगसि तमभि शोच सं० १।३।२४।१४ : ५५
शुचये त्वा सं० १।४।१४।४ : ६१
शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने सं० १।३।१४।१५ : ३०१
शुचिं नु स्तोमं ब्रा० २।४।८।१० : २३५, २६८, २९८
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिम् ब्रा० २।४।६।१० : २३२
शुचिरपः सूयवसा ब्रा० २।८।१।३० : २६३, ३०८
शुची वो हव्या ब्रा० २।८।५।१९ : २६९
शुचे स्वाहा सं० १।४।३५।७ : ६५, ३५५
शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः सं० १।३।२२।८ : ५४
शुनं नः फाला सं० ४।२।५।१९ : ११९
शुनं वाहाः शुनं आ० ६।६।६ : ३७
शुनँ हुवेम मघवानम् ब्रा० २।४।४।६ : २३०
शुनासीराविमां वाचं आ० ६।६।७ : ३७
शुनो विशसनेन सं० ५।७।२३।८ : ३५४
शुन्धतां लोकः सं० १।३।१४।५ : ५०, ५३
शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे सं० १।१।३।१ : ३, ५
शुन्ध्यूरसि मार्जालीयः सं० १।३।१६।८ : ५२
शुभ्राः कन्याः युवनयः ब्रा० ३।१।२।१० : २१५
शुम्भमानः ब्रा० ३।१०।१।८९ : १६५
शुम्भूः ब्रा० ३।१०।१।८८ : १६५
शुश्रूषमाणाय स्वाहा सं० ७।१।१९।४७ : ३३०
शूकाराय स्वाहा सं० ७।१।१३।५ : ३२७
शूक्रताय स्वाहा सं० ७।१।१३ ६ : ३२७
शूषाय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१५ : १६८
शृङ्गाणीवेच्छृङ्गिणाँ ब्रा० २।४।७।२८:२३५
शृणोत्वग्निः समिधा हवं सं० १।३।२६।३:५६
शृण्वते स्वाहा सं० ७।१।१९।४८:३३०,३४२
शृण्वन्ति श्रोणाम् ब्रा० ३।१।२।१३ : २१५
शृतं यदाऽकरसि आ० ६।१।२० : ३३
शेपाय स्वाहा सं० ७।३।१६।३५ : ३३५
शैशिरेणर्तुना ब्रा० २।६।१९।६ : २५९
शोँ सामोद इव सं० ३।२।९।४ : २८७
शोकाय स्वाहा सं० १।४।३५।८ : ६५,३५५
शोचिषे त्वा आ० ४।३।३ : ७४
शोणाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१० : ३३६
शोभनं ब्रा० ३।१०।१।२८ : १६५
शोभमानं ब्रा० ३।१०।१।२९ : १६५
श्नथद्वृत्रमुत सनोति ब्रा० ३।५।७।८ : २८, २६८,३२३,३२६
श्यां वसया सं० ५।७।२०।५ : ३५४
श्यामशबलौ सं० ५।७।१९।६ : ३५४
श्यामानाँ रुद्राणाँ आ० १।१७।६ : १९१
श्यामानाँ रुद्राणीनाँ आ० १।१७।१७:१९२
श्यामाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१२ : ३३६
श्यावाय स्वाहा सं० ७।३।१८।११ : ३३६
श्येनसदसि सं० ४।४।७।७ : १३६
श्येनाय त्वा सोमभृते सं० १।२।१०।५ : ४८
श्येनाय पत्वने स्वाहा सं० ३।२।८।१ : २८६
श्येनेन पतत्रिणो सं० ७।३।१४।१३ : ३३४
श्योनो भूत्वा परा सं० १।२।९।२ : ४८
श्येनोऽसि गायत्रछन्दा सं० ३।२।१।१ : २८२
श्वात्राः स्थ वृत्रतुरो सं० १।४।१।८ : ५९
श्वात्रोऽसि प्रचेता सं० १।३।१६।३ : ५१
श्वेतानूकाशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।१२:३३६
श्रद्धयाऽग्निः समिध्यसे ब्रा० २।८।८।१६:२७५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

श्रद्धया देवो देवत्वमश्नुते ब्रा० ३।१२।३।३ : २२३

श्रद्धां देवा यजमाना ब्रा० २।८।८।१९ : २७५

श्रद्धां प्रातर्हवामहे ब्रा० २।८।८।२० : २७५

श्रद्धा देवानधिवस्ते ब्रा० २।८।८।२१ : २७५

श्रद्धा देवी प्रथमजा ब्रा० ३।१२।३।४ : २२३

श्रद्धायां प्राणे निविश्याम् आ० १०।७०।१ : ४०३

श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽनु आ० १०।६९।८ : ४०२

श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं आ० १०।६९।११ : ४०२

श्रद्धायां व्याने निविश्यामृतँ आ० १०।७०।३ : ४०३

श्रद्धायां व्याने निविष्टो आ० १०।६९।३ : ४०२,४०३

श्रद्धायाँ समाने निविश्यामृतँ आ० १०।७०।५ : ४०३

श्रद्धायाँ समाने निविष्टो आ० १०।६९।५ : ४०२,४०३

श्रद्धायामपाने निविश्यामृतँ आ० १०।७०।२ : ४०३

श्रद्धायामपाने निविष्टोऽमृतं आ० १०।६९।१२ : ४०२,४०३

श्रद्धायामुदाने निविश्यामृतँ आ० १०।७०।४ : ४०३

श्रद्धायामुदाने निविष्टो आ० १०।६९।४ : ४०२,४०३

श्रद्धायै स्वाहा ब्रा० ३।१२।४।८ : २२४

श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवो सं० ४।४।१०।२१:१३९

श्रविष्ठाभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।५।३० : २१८

श्रियं च लक्ष्मिं च आ० १०।६३।३ : ४००

श्रियसे कं सं० २।१।११।८ : ३०७, ३२४

श्रीणामुदारो धरुणो सं० ४।२।२।७ : ११६

श्रीरस्यग्निस्त्वा सं० १।३।२३।३ : ५५

श्रीर्मे भजतु आ० १०।१।६२ : ३८८

श्रीश्च लक्ष्मीश्च आ० १०।६४।३ : ४०१

श्रुताय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२८ : २१८,३३०

श्रुत्यै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।४९ : २१९

श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभिः ब्रा० २।७।१२।१२:९२

श्रेयं ब्रा० ३।१०।१।११ : १६५

श्रेयान्वस्यसोऽसानि आ० ७।४।१० : ३८३

श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने सं० १।३।१४।९:३०१

श्रेष्ठो देवानां भगवो ब्रा० ३।१।१।१९:२१३

श्रेष्ठ्याय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४४,६१ : २१८

श्रोणानक्षत्रं सं० ४।४।१०।२० : १३९

श्रोणायै स्वाहा ब्रा० ३।१।५।२६ : २१८

श्रोणीभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२७ : ३३५

श्रोत्रं त आप्यायताम् सं० १।३।२२।४ : ५४

श्रोत्रं मे पाहि सं० ४।३।६।१२ : १२७

श्रोत्रं मे श्लोकाय सं० ४।३।४।१५ : १२६

श्रोत्रं यज्ञेन कल्पताम् सं० १।७।९।२३ : ७१

श्रोत्रँ संवत्तं तन्मे ब्रा० १।१।१।१८ : ५७

श्रोत्रँ स्थः श्रोत्रं ब्रा० १।१।१।२४ : ५८

श्रोत्रान्मनः संतनु ब्रा० १।५।७।६ : १५८

श्रोत्राय मे वर्चोदा सं० ३।२।३।८ : २८३

श्रोत्राय स्वाहा आ० ४।५।८ : ७५,८१,२१९

श्रोत्रेण भद्रमुत ब्रा० २।५।१।९ : २३७

श्लोकाय स्वाहा १।८।१३।२९ : २०६,२१८

श्वेतँ रश्मि वो भुज्यमानम् आ० ३।११।२२ : २३

श्वेताय स्वाहा सं० ७।३।१८।२ : ३३६

श्वेतो रश्मिः परि आ० ३।११।२६ : २३

षड्ढोता सूर्यन्ते आ० ६।७।१२ : ३८

षड्भ्यः शतेभ्यः सं० ७।२।१९।७ : ३३३

षड्भ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।६ : ३३०

षड्भ्यः स्वाहा सं० ७।२।१३।३ : ३३१

षड्रायस्पोषाय ब्रा० ३।७।७।३६ : ३६६

षण्णवत्यै स्वाहा सं० ७।२।१५।६ : ३३२

षष्ट्यै स्वाहा सं० ७।२।१७।६ : ३३२

षष्ट्यै स्वाहा सं० ७।२।१८।३ : ३३२

षष्ठ वा द्वयो बृहती सं० ४।३।४।६ : १२६

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

षोडशः स्तोम ओजो सं० ४।३।१२।४ : १३०
षोडशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।१६ : ३३१
षोडशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१३।८ : ३३१
षोडशभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१५।४ : ३३२
संकल्पमानं ब्रा० ३।१०।१।६ : १६५
संकुसुको विकुसुको आ० २।४।१० : ४०८
संक्रन्दनेनानिमिषेण सं० ४।६।४।२ : १५०
संक्रोशान्प्राणैः सं० ५।७।१४।४ : ३५३
संगच्छध्वँ सँवदध्वँ ब्रा० २।४।४।११:२३०
संगच्छस्व पितृभिः आ० ६।४।७ : ३५
सं चेध्यस्वाग्ने प्र च सं० ४।१।७।२ : १११
संजग्मानौ दिव ब्रा० १।१।१।१३ : ५७
स जातो गर्भो असि सं० ४।१।४।५ : १०९
संजिहानाय स्वाहा सं० ७।१।१९।५४ : ३३०
संज्ञानं ब्रा० ३।१०।१।१ : १६५
संज्ञानं भूस्त्वमेव ब्रा० ३।१०।९।४ : १६९
संज्ञानं वः आ० १।२५।९ : १९४
संज्ञानं वः पश्चात् आ० १।२०।६ : १९३
संज्ञानमसि कामधरणम् ब्रा० १।२।१।४३ : १००,११७
सं ज्योतिषा भूवम् सं० १।६।६।४ : १४
संतत्ँ शिलाभिस्तु आ० १०।१३।८ : ३९३
संतपन् ब्रा० ३।१०।१।८५ : १६५
संतापयति स्वं देहमापात् आ० १०।१३।१० : ३९३
सं ते पयाँसि समुयन्तु ब्रा० ३।५।१२।२ : ३१,१२१,३११,३१७
सं ते प्राणो वायुना सं० १।३।२१।७ : ५४
सं ते मनसा मनः सं० १।३।२३।१ : ५५
सं ते वायुर्मातरिश्वा सं० ४।१।४।१ : १०८
सं त्वा नह्यामि पयसा सं० ३।५।६।१ : २९७
सं त्वा सिञ्चामि यजुषा १।६।१।१ : १०,३२
संदिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।१३ : ३२९
सं देवि देव्योर्वश्या सं० १।२।५।१३ : ४६
सं देवो देवेन आ० ४।७।१४ : ७७
संधिरस्यन्तरिक्षाय सं० ४।४।१।४ : १३१
सं नो देवो सं० २।१।११।१० : ३०७
सं पत्नी पत्या ब्रा० ३।७।५।२१ : ३६१
सं पश्यामि प्रजा सं० १।५।६।१ : १०४
संपृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणी सं० १।१।३।८ : ४
संपृचस्थ सं मा भद्रेण ब्रा० २।६।१।२८ : २४५
सं प्र च्यवध्वमनु सं प्र सं० ४।७।१३।१० : १५७,१६४
संप्राणापानाभ्याँ ब्रा० ३।७।१३।७ : ३७३
संप्लवमानाय स्वाहा सं० ७।५।११।५ : ३४१
संप्लुताय स्वाहा सं० ७।५।११।६ : ३४१
संप्लोष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।४ : ३४१
सं ब्रह्मणा पृच्यस्व सं० १।१।८।१४ : ६
सं भक्तेन ब्रा० ३।१।३।७ : २१७
संभरः ब्रा० ३।१०।१।५६ : १६६
संभरणस्त्रयोविँशः सं० ४।३।८।९ : १२८
संभवन् ब्रा० ३।१०।१।५८ : १६५
संभान् ब्रा० ३।१०।१।२० : १६५
संभूतः ब्रा० ३।१०।१।५९ : १६५
संभूतं ब्रा० ३।१०।१।१४ : १६५
सं मा असि आ० ४।५।३१ : ७६
संमितश्च सं० १।८।१३।१२ : २०६
संमीलते स्वाहा सं० ७।१।१९।३६ : ३३०
संमीलिताय स्वाहा सं० ७।१।१९।३७ : ३३०
संमीलिष्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।३५ : ३२९
संयच्छन्दः सं० ४।३।१२।१६ : १३०
सं यजत्रैरङ्गानि सं० १।३।२१।८ : ५४
सं यज्ञपतिराशिषा सं० १।३।२१।९ : ५४
सं यदिषो वनामहे सं० २।१।११।१३ : ३०८
संयश्च प्रचेताश्चाग्नेः सं० ४।४।११।१३ : १४०
सं या वः प्रियास्तनुवः ब्रा० १।२।१।४५ : १००,११७
संपासाय स्वाहा सं० १।४।३५।४ : ६५,३५५
सँ रिक्ताय स्वाहा सं० ७।३।२०।२१ : ३३७
सँ रोहोऽसि सं० ४।४।१।२५ : १३१
सं वः सृजामि ब्रा० १।२।१।४४ : १००
संवञ्चते स्वाहा सं० ७।४।२२।१३ : ३४१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

संवत्सरः ब्रा० ३।१०।१।१९१ : १६६
संवत्सरस्य प्रतिमां सं० ५।७।२।२ : १६२
संवत्सरस्य षष्ठः सं० ५।७।१८।९ : ३५४
संवत्सरस्य षष्ठी सं० ५।७।२१।६ : ३५४
संवत्सरस्य सवितुः आ० १।१५।८ : १९०
संवत्सराय स्वाहा ब्रा० ३।१।६।७ : २१९,३२८
संवत्सरीणा मरुतः सं० ४।३।१३।१२ : ३२५
संवत्सरेण परिभूः सं० ४।४।८।२० : १३७
संवत्सरोऽसि नक्षत्रेषु ब्रा० ३।११।१।१४ : १७१
संवत्सरोऽसि परिवत्सरोऽसि ब्रा० ३।१०।४।१ : १६७
सं वरत्रा दधातन सं० ४।२।५।१४ : ११८
सं वर्चसा पयसा सं० १।४।४४।३ : ६८,४०८
संवर्षते स्वाहा सं० ७।५।११।२५ : ३४१
सं वसाथाँ् सुवर्विदा सं० १।४।३।५ : १०८
सं वां कर्मणा समिषा सं० ३।२।११।४ : ३१८
संविद्योतमानाय सं० ७।५।११।१७ : ३४१
संवृदसि सं० ४।४।१।२३ : १३१
संवेशनः ब्रा० ३।१०।१।५३ : १६५
संवेशाय त्वोपवेशाय सं० ३।१।७।२,३,४ : २८०
संवेशायोपवेशाय ब्रा० १।२।६।१३ : २२४
संवेशायोपवेशाय गायत्रिया ब्रा० १।२।६।१० : २२४
संवेशायोपवेशाय जगत्या ब्रा० १।२।६।१२ : २२४
संवेशायोपवेशाय त्रिष्टुभः ब्रा० १।२।६।११ : २२४
संवेशायोपवेशाय पङ्क्त्या ब्रा० १।२।६।१४ : २२४
सँ् शान्तः ब्रा० ३।१०।१।५४ : १६५
सँ् शितं मे ब्रह्म सं० ४।१।१०।९ : ११४,४०८
सँ् शिष्टाय स्वाहा सं० ७।३।२०।१६ : ३३७
सँ् सन्न ब्रा० ३।१०।१।११४ : १६५
सँ् समिद्युवसे वृषन्नग्ने सं० ४।४।४।१२ : १३४,३१५

६६

सँ् सर्पाय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१९ : १६८
सँ् सर्पोऽसि चक्षुषे सं० ४।४।१।१९ : १३१
सँ् सर्पोऽस्यँ् हस्पत्यग्रय सं० १।४।१४।१३ : ६२
सँ् सादनः ब्रा० ३।१०।१।११३ : १६५
सँ् सीदस्व महाँ् असि आ० ४।५।१८ : ७५,१०८
सँ् सृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः सं० ४।१।५।८ : १०९
सँ् स्तुतम् ब्रा० ३।१०.१।६३ : १६५
सँ् स्रावभागाः स्थेषा सं० १।१।१३।१४ : ९
सँ् हास्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।५३ : ३३०
सँ् हिताऽसि विश्वरूपीरा सं० १।५।६।३ : १०४
सँ् हितो विश्वसामा सूर्योः सं० ३।४।७।३ : २९४
स इज्जनेन स विशा ब्रा० २।८।५।१२ : २६९,३११
स इत्क्षेति सुधित ब्रा० २।४।६।१२ : २३२
स इत्स्वपा भुवनेष्वास ब्रा० २।८।४।२१ : २६८
स इधानो वसुष्कवि सं० ४।४।४।१७ : १३४
स इषुहस्तैः स सं० ४।६।४।३ : १५०
स ईं पाहि य ऋजीषी ब्रा० २।५।८।१ : २४२
स ईँ् सत्येभिः सखिभिः ब्रा० २।८।५।८ : २६९
स एव वीरः स उ ब्रा० २।८।३।२६ : २६६
सकूतिमिन्द्र सच्युतिँ् ब्रा० २।४।६।१३ : २३२
सक्तुत्ते अग्ने नमः आ० ४।२८।३ : ८४
सकृदाच्छिन्नं बर्हिरूर्णामृदु ब्रा० ३।७।४।२८ : ३५८
सक्ष शूष सवित सं० ३।५।५।२ : २९६
सक्षेदं पश्य ब्रा० ३।७।७।१ : ३६४
सखायः सं वः सम्यञ्चमिषँ् सं० ४।४।४।११ : १३४,३१५
सखायः सप्तपदा अभूम ब्रा० ३।७।७।३८ : ३६६
सगरः सं० ४।४।७।२८ : १३६
सजातशँ् सादुत जामिशँ् आ० २।३।५ : ४०६
सजातशँ् सादुत वा ब्रा० ३।७।१२।४ : ३७१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सजूः सूर्य एतशेन सं० ५।७।१।२० : १६२
सजूरग्निर्वैश्वानर सं० ५।७।१।२२ : १६२
सजूरब्दोऽयावभिः सं० ५।७।१।१८ : १६२
सजूरादित्यैः सं० ४।३।४।८ : १२६
सजूरुद्रैः सं० ४।३।४।७ : १२६
सजूरुषा अरुणीभिः सं० ५।७।१।१९ : १६२
सजूर्ऋतुभिः सं० ४।३।४।६ : १२६
सजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमं सं० १।४।२७।२ : ६४
सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये सं० ४।३।४।१० : १२६
सजूर्विश्वैर्देवैः सं० ४।३।४।९ : १२६
सजोषा इन्द्र सगणो सं० १।४।४२।१ : ६७, ३८९
सजोषावश्विनादँ॒सोभिः सं०५।७।१।२१:१६२
सज्ञानं नः स्वैः सज्ञानमरणैः ब्रा० २।४।४।१४ : २३०
सज्ञानं मे बृहस्पतिः संज्ञानँ॒ ब्रा० २।४।४।१५ : २३०
सतं मणिमविन्दत् आ० १।११।१६ : १८७
सताँ॒सत्यानां आ० १।१५।४ : १९०
सतान्वाच्याययया सह आ० १।२८।२ : १९५
सतीकाय त्वा सं० ४।४।६।१९ : १३६
स तेजीयसा मनसा त्वोत सं० १।३।१४।१८ : ३०१
स ते माऽऽस्थात् सं० १।१।२।१५ : ३
स तैः सर्वैः समाविष्टः आ० १।२।५ : १८२
सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म आ० ८।१।२ : ३८३
सत्यं प्रपद्ये । ऋतं प्रपद्ये ब्रा० ३।५।१।१ :२५
सत्यँ॒श्रद्धां तपो ब्रा० ३।१२।७।१५ : १७९
सत्यज्योतिश्च सं० १।८।१३।१६ : २०६
सत्यमसि सत्यस्य सं० ७ १।२०।५ : ३३०
सत्यमित्तन्न त्वावाँ॒अन्यो ब्रा०२।६।९।४:२५१
सत्यराजा३न् सं० १।८।१६।२० : २०७,२४८
सत्यश्च सं० १।८।१३।१८ : २०६
सत्यहविरध्वर्युः आ० ३।५।२ : १५,१७५
सत्याय स्वाहा ब्रा० ३।१२।४।१४ : २२४
सत्याऽऽशीः सं० २।२।४।७ : २०९
सत्वन्नो अग्नेऽवमो आ० ४।२०।१६ : ८३, ३१३,३२४,३७०,४०७
स त्वं नो नभसस्पत सं० ३।३।८।६ : २९१
स त्वमग्ने प्रतीकेन सं० २।५।१२।२८ : ३१४
स त्वा युनक्तु सं० ७।५।१३।२ : ३४२
सदसस्पतिमद्भुतं आ० १०।१।३३ : ३८७
सदसि सन्मे भूयाः सं० १।६।५।३ : १३
सदुत्तरेण सं० ५।७।१२।५ : ३५३
सदृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२२ : ३३६
सद्यश्चकमानाय प्रवेपानाय ब्रा०३।१५।३:२७७
सद्योजातं प्रपद्यामि आ० १०।१७।१ : ३९३
सद्योजातमुत जहात्येष ब्रा० ३।१४।३ : २७६
सद्योजातो व्यमिमीत ब्रा० ३।६।३।१२ : ३७६
सधमादो द्युम्निनीरूर्ज सं० १।८।१२।६ : २०५
सधा नो देवः सविता ब्रा० २।८।६।३ : २७०
सधाऽसि जगतीछन्दा सं० ३।२।१।३ : २८२
स नः पावक दीदिवोऽग्ने सं० १।५।५।१० : १०४, १४७, ३०२
स नः पितेव सूनवेऽग्ने सं० १।५।६।६ : १०५
स नः पृथुः श्रवाय्यम् ब्रा० ३।५।२।४ : २५
स नः सिन्धुमिव नावया आ० ६।११।८ : ४१
स नो बन्धुर्जनिता स आ० १०।१।३० : ३८७
स नो भुवनस्य पते सं० ३।४।७।२२ : २९४
सन्ततिँ॒स्नावन्याभ्याम् सं० ५।७।२३।२१ : ३५४
सन्तानेभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२१।५ : ३४०
सन्ते पयाँ॒सि समुयन्तु आ० ६।६।१५ : ३७ ३१३, ३७३
सन्त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसाऽगथाः सं० १.५।५।१६: १०४
सन्त्वा विशन्त्वोषधीरुताऽऽपो सं० १।४।४५।७: ६९
सन्दीयमानाय सं० ७।१।१९।१२ : ३२९
सन्धानेभ्यः स्वाहा सं० ७।४।२१।८ : ३४०
सन्नः ब्रा० ३।१०।१।११५ : १६५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स पप्रथानो अभि पञ्चभूम ब्रा० २।८।७।२२ : २७३
स पर्येण्यः स प्रियो ब्रा० ३।६।१०।६ : ३७९
सपिर्गीवी सं० ३।२।८।१६ : २८७
सप्त ते अग्ने समिधः सं० १।५।३।८ : १०३, १५२, १७३
सप्तत्यै स्वाहा सं० ७।२।१७।७ : ३३२
सप्त त्वा हरितो सं० २।४।१४।१४ : ३१२
सप्तदशभिरस्तुवत सं० ४।३।१०।९ : १२९
सप्तदशभ्यः सं० ७।२।११।१७ : ३३१, ३३२
सप्तदिशो नानासूर्याः आ० १।७।४ : १८४
सप्त प्राणाः प्रभवन्ति आ० १०।१२।२ : ३९१
सप्तभिः पुत्रैरदितिरूप आ० १।१३।८ : १८८
सप्तभिरस्तुवत सं० ४।३।१०।४ : १२८
सप्तभ्यः शतेभ्यः स्वाहा सं० ७।२।१९।८ : ३३३
सप्तभ्यः स्वाहा सं० ७।२।११।७ : ३३०, ३३१
सप्त युञ्जन्ति आ० ३।११।२१ : २२
सप्तविँ्शत्याऽस्तुवत सं०४।३।१०।१४ : १२९
सप्त सप्तभ्यो होत्राभ्यो ब्रा० ३।७।७।३७ : ३६६
सप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टाः आ० १।७।३ : १८४
सप्तास्याऽऽसन्परिधयः आ० ३।१२।७ : २४
सप्तिरसि सं० १।७।८।६ : ७०
स प्रजानन्प्रनिगृभ्णीत आ० २।६।५ : ४०९
स प्रत्नवन्नवीयसाऽग्ने ब्रा० २।४।८।१ : २३५, ३०९, ३१०
स प्रथमः ब्रा० १।१।१।३१ : ५८
सप्रथ सभां मे गोपाय ब्रा० १।२।१।६८ : १०१
सबर्हिरग्निः पूषण्वान् स्तीर्णबर्हिः ब्रा० २।६। १८।४ : २५८
सबाधस्ते मदं च सं० २।२।१२।१६ : ३०९
स बोधि सूरिर्मघवा सं० ४।२।३।१५ : ११७
सब्दः सं० ४।४।७।२७ : १३६
सभराः सं० १।८।१३:१३ : २०६
समग्निरग्निना गत सं आ० ४।७।३ : ७६
समङ्क्तां बर्हिर्हविषा ब्रा० ३।७।५।१९ : ३६०
समत्स्वग्निमवसे ब्रा० २।४।४।१० : २३०
समध्वरा याषसो नमन्त ब्रा० २।८।९, सं० ५।६।१।२७ : २७८
समन्नं वहन्तीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१४।४ : ३३८
स मन्या यन्त्युप यन्ति सं० २।५।१२।१६ : ३१३
समहं प्रजया सं० १।६।६।६ : १४, ७१
समहं विश्वैर्देवैः सं० १।८।१६।२ : २०७
समहमायुषा सं प्राणेन आ० ४।११।१३ : ८०
समहमिन्द्रियेण वीर्येण सं०१।८।१५।६ : २०७
समानमेतदुदकम् आ० १।९।६ : १८५
समानी व आकूतिः ब्रा० २।४।४।१३ : २३०
समानो मन्त्रः समितिः ब्रा० २।४।४।१२ : २३०
समापो अद्भिरग्मत सं० १।१।८।२ : ६
स मा भग प्रविश आ० ७।४।१२ : ३८३
समाभ्यः स्वाहा सं० ७।१।१५।१४ : ३२८
समायुषा सं प्रजया सं० १।१।१०।९ : ७
समावर्ति पृथिवी समुषाः ब्रा० २।६।६।१५ : २४९
समाववृत्रन्नधरागुदीचीरहिं सं० १।८।१४।८ : २०६
समाश्छन्दः सं० ४।३।७।१६ : १२७
समास्त्वाऽग्न ऋतवो सं० ४।१।७।१ : १११
समितँ्संकल्पेथाँ्‌ सं० ४।२।५।१ : ११८
समित्स्रवन्ति सरितो सं०४।२।९।२७ : १२२
समिदसि सं० १।४।४५।१४ : ६९, २४९
समिद्दिशामाशया नः सं० ४।४।१२।१ : ३४५
समिद्ध इन्द्र ब्रा० २।६।८।१ : २५०
समिद्धम् ब्रा० ३।१०।१।७० : १६५
समिद्धस्य श्रयमाणः ब्रा० ३।६।१।१३ : ३७४
समिद्धो अग्न आहुत ब्रा० ३।५।२।१० : २६
समिद्धो अग्निः समिधा ब्रा० २।६।१८।१ : २५८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

समिद्धो अग्निरश्विना ब्रा० २।६।१२।१ : २५३
समिद्धो अग्ने मे सं० १।६।६।७ : १४
समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनां सं० ५।१।११।१ : ३५१
समिद्धो अद्य मनुषो ब्रा० ३।६।३।१ : ३७६
समिधमा तिष्ठ गायत्री सं०१।८।१३।१:२०५
समिधाऽग्निं दुवस्यत ब्रा० १।२।१।२४ : ९९, ११६
समिधो अग्न आज्यस्य ब्रा० ३।५।५।१ : २६
समिध्यमानः प्रथमो नु ब्रा० १।२।१।२७ : ९९
समिध्यमानो अध्वरे ब्रा० ३।५।२।९ : २६
समिन्द्र णो मनसा सं० १।४।४४।२ : ६८, २६४
समीची नामासि प्राची सं० ५।५।८-१०।१८ : १६०
समुद्रः स्रोत्यानाम् सं० ३।४।५।१० : २९३
समुद्रं गच्छ स्वाहा सं० १।३।२४।१ : ५५
समुद्रं छन्दः सं० ४।३।१२।१४ : १३०
समुद्रं इवासि गह्मना ब्रा० २।७।७।३१ : ९१
समुद्रमुदरेण सं० ५।७।१६।१० : ३५३
समुद्रस्य वोऽक्षित्या उन्नये सं० १।३।२६।६ : ५६
समुद्रस्य स्वाऽवाकयाऽग्ने सं० ४।६।१।१३ : १४७
समुद्रादर्णवादधि संवत्सरो आ० १०।१।८३ : ३८९
समुद्राद् ऊर्मिर्मधुमाँ् आ०१०।१२।८ : ३९२
समुद्राय त्वा वाताय आ० ४।९।१ : ७८
समुद्राय वयुनाय सं० ४।६।२।१७ : १४९
समुद्राय स्वाहा ब्रा० ३।१।५।१४ : २१८, ३३३
समुद्रायाऽपः आ० ३।१०।१५ : २०
समुद्रियाभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१९ : ३३८
समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तः सं० १।४।४५।६ : ६९
समुद्रे त्वा नृमणा सं० ४।२।२।१३ : ११५
समुद्रे सदने सीद सं० ४।३।१।१७ : १२४
समुद्रोऽसि तेजसि श्रितः ब्रा० ३।११।१।१४ : १७०
समुद्रोऽसि नभस्वानार्द्रदानुः सं० ४।७।१२।९ : १५६
समूढ रक्षः संदग्धँ् रक्षः सं०१।८।७।१६ : २०२
समृध्यै स्वाहा ब्रा० ३।७।११।२२ : ३७१
सम्पा ब्रा० ३।१०।१।९८ : १६५
सम्राज्ञे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१३ : १६८
सम्राड् घर्म रुचितस्त्वं आ० ४।६।८ : ७६
सम्राडसि ब्रा० २।७।७।१० : ९१
सम्राडसि कृशानू सं० १।३।१६।९ : ५२
सम्राडसि प्रतीची दिक् सं० ४।३।६।४ : १२७, १३२
सम्राडसि भ्रातृव्यहा सं० १।३।१५।८ : ५१
सम्राड् ज्योतिरधारयत् सं० ४।२।९।१६ : १२२
सम्राड् दिशाँ् सहसाम्नी सं० ४।४।१२।९ : ३४५
स यक्षदस्य महिमानमग्नेः सं० ४।१।८।५ : ११२
स योजते अरुषो विश्व सं० ४।४।४।१४ : १३४
स यो वृषा वृष्णियेभिः ब्रा० २।८।३।२४ : २६६
सरस्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।८ : ३३७
सरस्वतीं जिह्वामग्रेण सं० ५।७।११।११ : ३५३
सरस्वती पुष्टिः ब्रा० २।५।७।१६ : २४२
सरस्वती योन्यां ब्रा० २।६।४।१५ : २४७
सरस्वतो निपक्षति सं० ५।७।२२।२ : ३५४
सरस्वत्यभि ब्रा० २।४।३।३ : २२७ , २६४
सरस्वत्यै निपक्षतिः सं० ५।७।२१।२ : ३५४
सरस्वत्यै पावकायै सं० ७।३।१५।१२:३३५
सरस्वत्यै पूष्णेऽग्नये सं० १।२।२।४ : ४४
सरस्वत्यै बृहत्यै सं० ७।३।१५।११ : ३३५

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सरस्वत्यै स्वाहा सं० १।८।१३।२४ : २०६, ३२७, ३२८, ३३५
सरिस्त्रराः ब्रा० ३।१०।१।१६२ : १६६
सरीसृपेभ्यः स्वाहा सं० १।८।१३।४४ : २०६
सरूपा नाम ते माता ब्रा० २।४।४।५ : २३०
सरूपाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१७ : ३३६
सर्णीकाय त्वा सं० ४।४।६।१८ : १३६
सर्पाणाँ् सप्तमी सं० ५।७।२२।७ : ३५४
सर्पाणामाश्लेषाः ब्रा० १।५।१।७ : २१९
सर्पान् गुदाभिः सं० ५।७।१७।३ : ३५३
सर्पाल्लोहितगन्धेन सं० ५।७।२३।९ : ३५४
सर्पेभ्यः स्वाहा ब्रा० ३।१।४।३१ : २१८
सर्व पाहि शतक्रतो आ० १०।६।४ : ३९१
सर्व भूतँ् सर्वं ब्रा० ३।१२।८।९ : १८०
सर्व् सीसँ् सर्व ब्रा० ३।१२।६।१६ : १७८
सर्वँ् सुवर्णँ् हरितम् ब्रा० ३।१२।६।१८ : १७८
सर्वँ् हिरण्यँ् रजतम् ब्रा० ३।१२।६।१७ : १७८
सर्वन्ते नमः आ० २।१९।३ : ४१०
सर्वभूतेभ्यः स्वाहा आ० १०।६७।१५ : ४०२
सर्वस्मै स्वाहा सं० १।४।३५।१२ : ६५, ३२७, ३२८, ३३०, ३३१, ३३२, ३३३, ३३५, ३३६, ३३७, ३३८, ३४०, ३४१, ३४२
सर्वस्य प्रतिशीवरी सं० १।४।४०।१ : ६६
सर्वाः स्त्रियः ब्रा० ३।१२।६।२ : १७७
सर्वा धुनिँ् ब्रा० ३।१२।७। ६ : १७८
सर्वा दिशो ब्रा० ३।१२।७।१ : १७८
सर्वानुदारान् ब्रा० ३।१२।७।४,५ : १७८
सर्वानृतून् ब्रा० ३।१२।८।८ : १८०
सर्वान्दिवँ् ब्रा० ३।१२।८।१ : १७९
सर्वान्मरीचीवितताम् ब्रा० ३।१२।७।७ : १७९
सर्वाभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।२० : ३३८
सर्वायुर्मे पाहि सं० ४।४।७।२१ : १३६
सर्वा विद्युतः ब्रा० ३।१२। ७।८ : १७९
सर्वा स्रवन्तीः सरितः ब्रा० ३।१२।७।९ : १७९
सर्वे निमेषा जज्ञिरे आ० १०।१।८ : ३८६
सर्वे व्राता सं० १।८।१०।५ : २०२
सर्वेषां लोकानाम् आ० १।३१।११ : १९६
सर्वो वै रुद्रस्तस्मै आ० १०।२४।१ : ३९४
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै आ० १०।२५।२ : ३९४
सर्वौषधः ब्रा० ३।१०।१।१५५ : १६६
सलिलः प्रप्लुतः सं० ४।४।९।३२ : १३७
सलिलं छन्दः सं० ४।३।१२।१५ : १३०
सलिलाय त्वा सं० ४।४।६।१७ : १३६
सलिलाय त्वा वाताय आ० ४।९।२ : ७८
सलिले सदने सीद सं० ४।३।१।८ : १२४
सविता ब्रा० ३।१०।१।७६ : १६५
सविता त्वा प्रसवानाँ् सं० १।८।१०।१ : २०२
सविता प्रसवानाम् सं० ३।४।५।१३ : २९३
सविता भृत्याम् सं० ४।४।९।३ : १३७
सविता यः सहस्त्रियः सं० २।४।५।२ : २११
सवितारं पुच्छेन सं० ५।७।१५।५ : ३५३
सवितारं वितन्वन्तम् आ० १।१०।७ : १८६
सविता राष्ट्रँ् ब्रा० २।५।७।१४ : २४१
सविता वरुणो ब्रा० २।६।१३।५ : २५४
सविता स्तोमैः आ० ३।८।२ : १६
सवितुः पञ्चमी सं० ५।७।२२।५ : ३५४
सवितुः प्रसूतिः आ० ३।९।१५ : १७
सवितैतानि आ० ६।६।५,९ : ३७, ३८
सवित्रे त्वर्भुमते विभुमते आ० ४।९।१२ : ७८
सवित्रे रक्षोघ्ने स्वाहा सं० १।८।७।९ : २०२
सवित्रे स्वाहा सं० १।८।१३।२३ : २०६, २१८ ३२७, ३२८
स वेद पुत्रः पितरँ् ब्रा० ३।५।७।४ : २७, ३०८, ३१५
स शेवृधमधिधा ब्रा० २।६।९।६ : २५१
स शिवतानस्तन्यतू सं० १।३।१४।१० : ३०१
सष्टुप् छन्दः सं० ४।३।१२।२४ : १३०
स संग्रामस्तमोद्यौऽत्योतः आ० १।१०।९ : १८६
स सुष्टुभा स सं० २।३।१४।१६ : ३११

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स सूर आ ब्रा० २।७।१३।५ : ९३
सस्निमविन्दच्चरणे आ० ४।११।१९ : ८०
सह नाववतु सह नौ आ० ८।१।१ : ३८३
सह नौ यशः । सह नौ आ० ७।१।३ : ३८२
सहमानः ब्रा० ३।१०।१।१३६ : १६५
सह रथ्या निवर्तस्वाग्ने सं० १।५।३।१० : १०३, ११५, ११७
स हव्यवाडमर्त्य सं० ४।१।११।२० : ३२३
सहश्च सहस्यश्च सं० ४।४। ११।५ : १४०
सहसा जातान्प्र सं० ४।३।१२।२ : १३०, ४०८
सहसे त्वा सं० १।४।१४।९ : ६१
सह सोमा इन्द्राय सं० १।४।२८।३ : ६४
सहस्याय त्वा सं० १।४।१४।१० : ६२
सहस्रपरमा देवी आ० १०।१।४८ : ३८८
सहस्रवल्शा वि सं० १।१।२।९ : ३,५३
सहस्रवृदियं भूमिः आ० १।१०।१ : १८६
सहस्रशीर्षं देवं आ० १०।१३।१ : ३९२
सहस्रशीर्षा पुरुषः आ० ३।१२।१ : २३
सहस्रस्य प्रतिमा सं० ४।४।११।१९ : १४१
सहस्रस्य प्रमा असि सं० ४।४।११।१८:१४१
सहस्रस्य विमा असि सं० ४।४।११।२०:१४१
सहस्रस्योन्या असि सं० ४।४।११।२१ : १४१
सहस्राणि सहस्रधा सं० ४।५।१०।१२ : १४६
सहस्राणि सहस्रशो ये सं०४।५।११।१ : १४६
सहस्राय स्वाहा सं० ७।२।१९।११ : ३३३
सहस्र पृतनाः सहस्व सं० ४।२।९।६ : १२२
सहस्वान् ब्रा० ३।१०।१।१३३ : १६५
स हि शुचिः शतपत्रः ब्रा० २।५।५।१३ : २४०, २६४
सहीयान् ब्रा० ३।१०।१।१३४ : १६५
सहोजसो आ० १।१८।३ : १९२
सहोर्जो भागेनोप मेहि आ० ४।८।१६ : ७८
सहोऽसि सहो ब्रा० २।६।१।२६ : २४५
साकंजानाँ् आ० १।३।१ : १८२
साकं यक्ष्म प्र पत सं० ४।२।६।१३ : ११९
सांतपना इदँ् सं० ४।३।१३।१० : ३२५
सादयामि सं० ३।५।६।७ : २९७
स॒धवे स्वाहा सं० ७।१।१७।११ : ३२८
साध्यानां पञ्चमौ सं० ५।७।१७।१० : ३५४
साध्वीम् सं० १।३।१४।४ : ३००
साम कुष्ठिकाभिः सं० ५।७।१३।३ : ३५३
सामभ्यः स्वाहा सं० ७।५।११।४४ : ३४१
सा मा ज्योतिष्मन्तं ब्रा० १।२।६।५ : २२४
सामाध्वर्युः आ० ३।१।१० : १५, १७५
सामानि त्वा ब्रा० ३।७।७।२५ : ३६५
सामा प्रतिष्ठां गमय ब्रा० १।२।६।७:२२४
सा मा सर्वान्पुण्याँ् ब्रा० १।२।६।६:२२४
सा मा सुवर्गं लोकं ब्रा० १।२।६।४ : २२४
सामेन त्वाऽऽतनच्मीन्द्राय सं० १।१।३।९ : ४
साम्ना तनूपाः सं० ४।४।८।१३ : १३७
साम्ने समनमदृचे सं० ७।५।२३।६ : ३४४
सारङ्गाय स्वाहा सं० ७।३।१८।४ : ३३६
सारागवस्त्रैर्जरदक्षः आ० १।३।५ : १८२
सा विश्वकर्मा सं० १।१।३।७ : ४
सा विश्वव्यचा सं० १।१।३।६ : ४
सा विश्वायुः सं० १।१।३।५ : ४
सावीर्हि देव प्रसवाय ब्रा० २।७।१५।२ : ९४
साऽसि सुब्रह्मण्ये ब्रा० ३।७।७।३९,४०,४१, ४२ : ३६६
साहस्रोऽसि सं० ४।४।११।२२ : १४१
सिकता इव संयन्ति आ० १।२७।१४ : १९५
सिताय स्वाहा सं० ७।४।२२।१ : ३४१
सिद्धये त्वा आ० ४।३।८ : ७४
सिनीवालि पृथुष्टके सं० ३।१।११।१५ : ३१७, ३२०
सिनीवाली सुकपर्दा सं० ४।१।५।९ : १०९
सिन्धुरवभृथम् सं० ४।४।९।३० : १३७
सिन्धुश्छन्दः सं० ४।३।१२।१३ : १३०
सिँ्हीरसि महिषीरसि सं० १।२।१२।१४ : ४९
सिँ्हीरसि रायस्पोषवनिः सं० १।२।१२। २५ : ४९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सिँ्हीरसि सपत्नसाही सं० १।२।१२।२३ : ४९
सिँ्हीरसि सुप्रजावनिः सं० १।२।१२।२४ : ४९
सिँ्हीरस्यादित्यवनिः सं० १।२।१२।२६ : ५०
सिँ्हीरस्या वह देवान् सं० १।२।१२।२७ : ५०
सिँ्हे व्याघ्र उत् ब्रा० २।७।७।४ : ९०
सिँ्हो वयश्छदिश्छन्दः सं० ४।३।५।१५ : १२६
सीते वन्दामहे त्वाऽर्वाची आ० ६।६।८ : ३७
सीद त्वं सं० ४।१।९।१४ : ११३, ११५
सीद होतः स्व उ सं० १।४।३।१० : १०८
सीद होत्रः स लोके सं० ३।५।११।६ : ३२१
सीरा युञ्जन्ति कवयो सं० ४।२।५।१६ : ११८
सीमेन तन्त्रं मनसा ब्रा० २।६।४।१ : २४६
सुक्षितः सुभूतिर्भद्रकत्सुवर्वान् सं० ३।४।७।१६ : २९४
सुक्षित्यै स्वाहा सं० ७।१।१७।१२ : ३२८
सुक्षेत्रिया, सुगातुया आ० ६।११।२ : ४१
सुगव्यं नो वाजी सं० ४।६।९।११ : ३४९
सुगार्हपत्यो ब्रा० १।२।१।५३ : १०१
सुजातो ज्योतिषा सह सं० ४।१।४।२ : १०८
सुता ब्रा० ३।१०।१।९१ : १६५
सुत्रामाणं पृथिवीं आ० १।१३।४ : १८८, ३०४, ३२९, ३३९
सुदर्शना ब्रा० ३।१०।१।३५ : १६५
सुदर्शने च क्रौञ्चे च ब्रा० १।३१।४ : १९६
सुदीतिरस्यादित्येभ्यत्स्त्वा। सं० ४।४।१।४४ : १३१
सुद्रविणः ब्रा० ३।१०।१।१३९ : १६६
सुन्वती ब्रा० ३।१०।१।९२ : १६५
सुपदा पश्चात् देवस्य आ० ४।५।२२ : ७५
सुपर्णं वस्ते मृगो सं० ४।६।६।११ : ३४७
सुपर्णसदसि सं० ४।४।७।९ : १३६
सुपर्णोऽसि मरुत्मान्त्रिवृत्ते सं० ४।१।११। १४ : ११४
सुपर्णोऽसि गरुत्मान्दिवं सं० ४।१।१०।११ : ११४
सुपर्णोऽसि गरुत्मान्पृथिव्याँ् सं० ४।६।५।८ : १५१
सुपर्णोऽसि त्रिष्टुप्छन्दा सं० ३।२।१।२ : २८२
सुपिप्पला ओषधेयः सं० ७।५।२०।४ : ३४४
सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः सं० १।२।२।१६ : ४५, ५३
सुप्ताय स्वाहा सं० ७।१।१९।४० : ३३०
सुप्रजास्त्वाय त्वा सं० १।६।१।१२ : १०
सुप्रजसस्त्वा वयँ् सं० १।१।१०।७ : ७, २९७
सुप्रजाः प्रजाः ब्रा० १।१।१।१२ : ५७
सुब्रह्मण्योँ् आ० १।१२।८ : १८८
सुब्रह्माणं वीरवन्तं ब्रा० २।५।६।२ : २४०
सुभगे काम्पीलवासिनि सं० ७।४।१९।२ : ३३९
सुभूताय पीपिहि आ० ४।१०।९ : ७८
सुभूरसि श्रेष्ठो सं० १।६।६।२ : १४
सुमङ्गला३न् सं० १।८।१६।१९ : २०७, २४८
सुमित्रा न आप ओषधः सं० १।४।४५।९ : ६९: ८०, ८८, २४९, ३८९
सुमृडीका सरस्वति आ० १।१।९ : १८२
सुमेकः सं० ४।४।७।२९ : १३६
सुम्नहूर्यज्ञो देवाँ् सं० ४।६।३।१३ : १५०
सुयुक्ताय स्वाहा सं० ७।४।२२।७ : ३४१
सुरावन्तं बर्हिषदँ् ब्रा० २।६।३।१ : २४५
सुरूपवर्षवर्ण एहीमान्भ्रदान्दु सं० १।६।३।३ : १२
सुरूपाय स्वाहा सं० ७।३।१८।१४ : ३३६
सुवः आ० ४।२०।३ : ८२, १५९, ३४०
सुवरन्नयादित्याय आ० १०।३।३ : ३९०
सुवरभि विख्येषं सं० १।१।४।१३ : ४, ५२
सुवरसि सुवर्मे सं० ५।७।४-९।१२ : १६४
सुवरादित्याय च आ० १०।५।३ : ३९१

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सुवरादित्याय दिवे आ० १०।४।३ : ३९०
सुवरुहचं गतः सं० ४।४।९।३३ : १३७
सुवर्गाय स्वाहा सं० ७।१।१७।२० : ३२८, ३३३, ३४०
सुवर्ण कोशँ राजसा आ० ३।११।८ : २२
सुवर्णधर्मं परिवेदवेनम् आ० ३।११।१ : २१
सुवर्णँ हस्तादाददाना आ० ६।१।१४ : ३३
सुवर्णलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।८ : ३९३
सुवर्णाय नमः आ० १०।१६।७ : ३९३
सुवर्देवाँ अगन्मामृता सं० १।७।९।२८ : ७१
सुवर्न घर्मः स्वाहा सं० ५।७।४-९।५ : १६३
सुवर्न ज्योतिः स्वाहा सं० ५।७।४-९।८ : १६३
सुवर्न शुक्रः स्वाहा सं० ५।७।४-९।७ : १६३
सुवर्न सूर्यः स्वाहा सं० ५।७।४-९।९ : १६३
सुवर्नार्कः स्वाहा सं० ५।७।४-९।६ : १६३
सुवर्यन्तो नापेक्षन्तः सं० ४।६।५।४ : १५१
सुवर्वती सुदुघा नः सं० ४।४।१२।१० : ३४५
सुवर्विदसि सुवर्मा सं० ३।३।१।९ : २८८
सुवर्विदे वट् सं० ४।६।१।१७ : १४८
सुवश्च सं० १।७।९।१० : ७१
सुवाग्देव दुर्याँ सं० १।२।१३।२ : ५०
सुवीराः प्रजाः ब्रा० १।१।१।१० : ५७
सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सं० १।६।१।११ : १०
सुशर्मासि सुप्रतिष्ठानो सं० १।४।२६।१ : ६४
सुशेवन्त्वाभानवो ब्रा० २।५।२।९ : २३७
सुशेरवः ब्रा० ३।१०।१।१६३ : १६६
सुश्लोका३न् सं० १।८।१६।१८ : २०७
सुषुम्नः सं० ३।४।७।५ : २९४
सुसंदृशं त्वा वयं सं० १।८।५।५ : २००
सुसंभृता त्वा संभरामि सं० १।१।२।११ : ३
सुसदृशाय स्वाहा सं० ७।३।१७।२४ : ३३६
सुहस्तः सुवासाः ब्रा० ३।१०।८।१३ : १६८
सूद्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।७ : ३३७
सूनृता ब्रा० ३।१०।१।३९ : १६५
सूपसदनोऽग्निः सं० ७।५।२०।६ : ३४४
सूपस्था देवो सं० १।२।२।१७ : ४५
सूपस्थाना द्यौः सं० ७।५।२०।९ : ३४४
सूपावः पवमानः सं० ७।५।२०।८ : ३४४
सूयमाना ब्रा० ३।१०।१।९४ : १६५
सूर्यः सन्तनूभिः सं० ४।४।८।२२ : १३७
सूर्य एकाकी चरति सं० ७।४।१८।४ : ३३९
सूर्यं ज्योतिर्विभाहि ब्रा० ३।७।५।३ : ३५९
सूर्यऋतुः ब्रा० ३।१०।१।१८८ : १६६
सूर्यन्ते चक्षुः आ० ३।४।१ : १५, १७५
सूर्यं ते चक्षुर्गच्छतु आ० ६।१।२१ : ३३
सूर्य भ्राजस्विन् सं० ३।३।१।७ : २८८
सूर्यमृतं तमसो ब्रा० २।५।६।७ : २४०
सूर्यरश्मिर्हरिकेशः सं० ४।६।३।८ : १४९
सूर्यवर्चसः स्थ अपो देवी सं० १।८।११।१३,१४ १५, १६ : २०३
सूर्यश्च मा मन्युश्च आ० १०।३१।१ : ३९६
सूर्यस्त्वा पुरस्तात्पातु सं० १।१।११।१३ : ८
सूर्यस्य चक्षु सं० १।२।४।४ : ४६
सूर्यस्य त्वा आ० ४।३।१२ : ७४
सूर्यस्य मरीचिः आ० ३।९।१६ : १७
सूर्यस्य हरसाश्राय आ० ४।२।३५ : ७४
सूर्याग्नी चक्षुर्भ्याम् सं० ५।७।१२।९ : ३५३
सूर्याचन्द्रमसौ धाता आ० १०।१।८४ : ३८९
सूर्याचन्द्रमसौ वृक्याभ्याम् सं० ५।७।१९।५ : ३५४
सूर्याय समनमद्दिवे सं० ७।५।२३।३ : ३४४
सूर्याय स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१६ : १६८, २०६,२१९,३२८,३३०,४०२
सूर्येण द्याम् सं० ७।३।१४।६ : ३३४
सूर्येण स्वराट् सं० ४।४।८।२ : १३७
सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः आ० ४।१०।३० : ७९
सूर्यो दिवि (उपदधातु) आ० १।२०।९:१९३
सूर्यो दिवो सं० ३।४।५।५ : २९३
सूर्योदिव्युपदधातु आ० १ २५।१२ : १९४
सूर्यो देवीमुषसं रोचमाना ब्रा०२।८।७।१:२७२
सूर्यो मरीचिमादत्ते आ० १।२।२ : १८२
सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः ब्रा० ३।१०।८।१६.१६८

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

सूर्यो देवता संं० ४।३।७।२७ : १२७
सूर्यो देवो दिविषद्भ्यो सं० ३।३।१०।१:२९१
सूर्यो मा देवो देवभ्यः सं० ३।५।५।१ : २९६
सृजा वृष्टिं दिव सं० २।४।८।७ : २१२
सेदग्निरग्नीँ् ब्रा० २।५।३।७ : २३८
सेदग्ने अस्तु सुभगः सं० १।२।१४।७ : २९९
सेना ह नाम पृथिवी ब्रा० २।४।२।१९ : २२७
सेनेन्द्रस्य आ० ३।९।१ : १७
सैनाऽनीकेन सं० ४।६।१।१२२:१४८,३२५
सैन्धवीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१८ : ३३८
सो अग्न ईजे शश ब्रा० ३।६।१०।९ : ३७९
सोमः सोमस्य आ० ३।३।५:१५,१७५ : २८९
सोमं गच्छ स्वाहा सं० १।३।२४।६ : ५५
सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं सं० १।२।७।१ : ४७
सोम आयुष्मान्त्स सं० २।३।१०।१२ : २१०
सोम इदँ् हविरजुषत ब्रा० ३।५।१०।३ : ३०
सोम एकेभ्यः पवते आ० ६।३।७ : ३४
सोम ओषधीनाम् सं० ३।४।५।१२ : २९३
सोमगीर्भिष्ट्वा वयम् ब्रा० ३।५।६ ७ : २७
सोमप्रतीकाः पितरस्तृप्णुत सं० १।८।२१।६ : ३५७
सोममद्भ्यो व्यपिबत् ब्रा० २।६।२।२ : २४५
सोममावह ब्रा० ३।५।३।५ : २६
सोम यास्ते मयोभुव सं० ४।१।११।२ : ३२२
सोम राजन्नेह्यव रोह सं० १।३।२६।२ : ५६
सोमँ् राजानं वरुणमग्निम् सं०१।७।१०।७:७२
सोम विक्रयिणि तमः सं० १।२।७।७ : ४७
सोमश्चतुरक्षरेण चतुष्पदः सं०१।७।११।४:७२
सोमस्य तनूरसि तनुवं सं० १।२।१।९ : ४४
सोमस्य तृतीया सं० ५।७।२१।३ : ३५४
सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभि सं०१।८।१४।७ : २०६
सोमस्य त्विषिरसि सं० १।८।१४।१ : २०६
सोमस्य दात्रमसि सं० १।८।१२।४ : २०५
सोमस्याऽऽतिथ्यमसि सं० १।२।१०।२ : ४८
सोमस्याहं देवयज्यया सं० १।६।४।१८ : १३
सोमस्याहमुज्जितिम् सं० १।६।४.५ : १२
सोमस्येन्वका। विततानि ब्रा० १।५।१।३:२१९
सोमान्ँ् स्वरणं कृणुहि सं० १।५।६।१२ : १०५,३८९
सोमापूषणा (जननारयीणा) ब्रा० २।८।१। १३ : २६१,३०७,३१५
सोमापूषणा रजसो विमानँ् ब्रा० २।८।१। १५ : २६२
सोमाय त्वा रुद्रवते आ० ४।९।९ : ७८
सोमाय वनस्पतये स्वाहा सं०१।८।१५।१३:२०७
सोमाय वासः आ० ३।१०।२ : १७
सोमाय स्वाहा सं०१।८।१३।२२ : २०६,२१७, ३२७,३२८
सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे सं० १।८।२२।१७ : ३०७
सोमारुद्रा वि बृहतं सं० १।८।२२।१६ : ३०६
सोमेन सोमौ व्यपिबत् ब्रा० २।६।२।७ : २४५
सोमो जिगाति गातुविद् सं० १।३।१७।५:५२
सोमो दीक्षया आ० ३।८।१० : १६
सोमो धेनुँ् सोमो ब्रा० २।८.३।१ : २६५
सोमो राजा मृगशीर्षेण ब्रा० ३।१।१।५:२१२
सोमो राजाऽमृतँ् सुतः ब्रा० २।६।२।१:२४५
सोमो राजा राजपतिः ब्रा० २।५।७।९:२४१
सोमो राजा वरुणो सं० १।८।१४।६ : २०६
सोमोऽस्माकं सं० १।८।१०।३ : २०२, २०५
सोमोऽस्यश्विभ्यां सं० १।८।२१।२ : ३५६
सौम्यास इह मादयध्वम् ब्रा० ३।७।१४।१२ : ३७४
सौम्येभ्यः पितृभ्यः ब्रा० ३।७।१४।९ : ३७४
सोऽहमपापो विरजो आ० १०।१।७९ : ३८९
सौहार्धेन तनूधाः सं० ४।४।८।८ : १३७
स्कन्धेभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।१८ : ३३५
स्कन्धोभ्यः स्वाहा सं० ७।३।२०।४ : ३३७
स्कभायात निर्ऋतिँ् ब्रा० २।८।२।४ : २६३
स्तनइळुस्तनिरसि सं० ४।४।६।७ : १३६
स्तनयते स्वाहा सं० ७।५।११।११ : ३४१
स्तनयित्नुं निर्बाधेन सं० ५।७।१२।८ : ३५३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्तनयन्वर्षन्भीमः सं० २।४।७।५ : २११
स्तनयिष्यते स्वाहा सं० ७।५।११।१८ : ३४१
स्तीर्णं बर्हिः सीदता ब्रा० २।८।२।६ : २६३
स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा सं० ५।१।११।४ : ३५१
स्तुतँ् शस्त्रं प्रतिगरं सं० ७।३।११।७ : ३३३
स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जं सं० ३।२।७।२ : २८६
स्तुतो मया वरदा आ० १०।३६।२ : ३९६
स्तुतोऽसि जनधाः ब्रा० १।१।१।९,११ : ५७
स्तुभ्यँ् स्तोका ब्रा० ३।६।७।४ : ३७८
स्तुहि शूरं ब्रा० २।८।४।४ : २६७
स्तुहि श्रुतं सं० ४।५।१०।८ : १४६, २७१
स्तेगान्दँ् ष्ट्राभ्याम् सं० ५।७।११।१ : ३५३
स्तोकानामिन्दुं प्रति ब्रा० २।६।८।११ : २५०
स्तोमत्रयस्त्रिँ् शे सं० ४।४।१२।१२ : ३४५
स्तोमासस्त्वा सं० २।२।१२।१२ : ३०९
स्तोमेभिः सं० ४।४।५।६ : १३५
स्त्रियः सतीः ता उ आ० १।११।११ : १८७
स्थावराभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१६ : ३३८
स्थिरो भव वीड्वङ्ग सं० ४।१।४।६ : १०९
स्थूरस्य रायो बृहतो ब्रा० २।८।५।२९ : २७०
स्नावभ्यः स्वाहा सं० ७।३।१६।४५ : ३३६, ३४०,३४२
स्निक्च स्तीहितिश्च आ० ४।२३।१ : ८३
स्फात्यै त्वा नाऽरात्यै सं० १।१।४।१२ : ४
स्फ्यः स्वस्तिर्विघनः सं० ३।२।४।१ : २८३
स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम् आ० १।२।१ : १८२
स्यन्दमानाभ्यः सं० ७।४।१३।१५ : ३३७
स्योनं ते सदनं करोमि ब्रा० ३।७।५।५ : ३५९
स्योनापृथिवि भवा आ० १०।१।६० : ३८८
स्योनामासीद सुषदा सं० १।८।१६।५ : २०७, २४८
स्योनाऽसि सुषदा ब्रा० १।२।६।९ : २२४
स्योनो मे सीद सुषदः ब्रा० ३।७।६।१८ : ३६२
स्वगा वो देवाः सं० १।४।४४।५ : ६८
स्वधा पितृभ्यः सं० १।१।११।७ : ८,५३,३९०, ३९१,४०२
स्वधिचरणेयम् सं० ७।५।२०।५ : ३४४
स्वधिते मैनँ् सं० १।२।१।३ : ४४, ५३, ५४
स्वध्यक्षमन्तरिक्षम् सं० ७।५।२०।७ : ३४४
स्वपते स्वाहा सं० ७।१।१९।३९ : ३३०
स्वप्स्यते स्वाहा सं० ७।१।१९।३८ : ३३०
स्वस्तिदा ब्रा० ३।७।११।२४ : ३७१
स्वयं कृण्वानः ब्रा० २।४।२।१४ : २२७
स्वराज्ञे स्वाहा ब्रा० ३।१०।७।१४ : १६८
स्वराडसि ब्रा० २।७।७।११ : ९१
स्वराडस्यभिमातिहा सं० १।३।१५।९ : ५१
स्वराडस्युदीची सं० ४।३।६।५ : १२७, १३२
स्वराड् ज्योतिः सं० ४।२।९।१७ : १२२
स्वरादित्यं च ब्रा० ३।१०।२।३ : १६६
स्वर्गः ब्रा० ३।१०।१।१३१ : १६५
स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ब्रा० ३।१२।२।५ : २२२,२२३,२२४
स्वर्णरस्य स्थाने आ० १।१६।५ : १९०
स्वश्वा ब्रा० २।८।७।२३ : २७३
स्वतिदा विशस्पतिर्वृत्रहा आ० १०।१।५६ : ३८८,३९९
स्वस्ति न आ० १।१।२ : १८१,१९३,३८८
स्वस्ति नो दिवो सं० ४।३।१३।६ : ३२५
स्वस्त्युत्तराण्यशीय सं० १।२।१।५ : ४४
स्वांक्रतोऽसि सं० १।४।२।४ : ५९
स्वाती नक्षत्रं सं० ४।४।१०।१३ : १३८
स्वात्तं चित्सदेवँ् सं० १।३।२१।६ : ५४
स्वादुषँ् सदः पितरो सं० ४।६।६।९ : ३४६
स्वाद्वीं त्वा ब्रा० २।६।१।१ : २४४, ३५६
स्वान भ्राजाङ्घारे सं० १।२।७।१० : ४७
स्वानभ्राट् आ० १।९।४ : १८५
स्वारुहा यस्य श्रियो ब्रा० २।४।८।३ : २३५
स्वावेशोऽस्य ग्रेगा सं० १।३।१९।५ : ५३
स्वाहाकृतस्य घर्मस्य आ० ४।९।१६ : ७८
स्वाहाऽग्निम् ब्रा० ३।५।५।५ : २६
स्वाहा त्वा नक्षत्रेभ्यः आ० ४।१०।३४ : ७९
स्वाहा त्वा सुभवः सं० १।४।२।९ : ५९

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

स्वाहा त्वा सूर्यस्य रश्मये आ० ४।८।१७ : ७८
स्वाहा त्वा सूर्यस्य रश्मिभ्यः आ० ४।१०।३३ : ७९
स्वाहा देवेभ्यः सं० ३।१।४।१५ : २८०
स्वाहाऽऽधिमाधीताय सं० ७।३।१५।१ : ३३५
स्वाहाधीतं मनसे सं० ७।३।१५।२ : ३३५
स्वाहा नमो य इदं सं० १।८।१।३ : २००
स्वाहा प्रजापतये सं० ७।१।१२।५ : ३२७
स्वाहा मनः सं० ७।३।१५।३ : ३३५
स्वाहा महेन्द्रम् ब्रा० ३।५।५।८ : २७
स्वाहा यज्ञं मनसा सं० १।२।२।१९ : ४५
स्वाहा यज्ञं वरुणः ब्रा० २।६।१८।११ : २५९
स्वाहा विश्वेभ्यो सं० ७ १।१२।६ : ३२७
स्वाहा समग्निस्तपसा आ० ४।७।४ : ७७
स्वाहा सर्वाभ्यो सं० ७।१।१२।७ : ३२७
स्वाहेन्द्रम् ब्रा० ३।५।५।७ : २७
स्वाहेन्द्र शत्रुर्वर्धस्व सं० २।४।८।११ : २१२
स्वाहेन्द्राग्निभ्याम् सं० ७।१।१२।४ : ३२७
स्वाहेन्द्राग्नी ब्रा० ३।५।५।६ :२७
स्वाहेन्द्राय आ० ४।९।१८ :७८
स्वाहेन्द्रा वट् आ० ४।९।१९ : ७८
स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं सं० १।३।२२।१८ : ५५
स्विष्टम् अग्नेअभितत्पृणाहि ब्रा० ३।१।३।२० : २१७,२२२,२२३,२२५
स्वे दक्षे दक्षपितेह सं० ४।३।४।२ : १२५, ३६६
हँस शुचिषद् आ० १।१३।११ : १८९
हँसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्ष सं० ४।२।१।१६ : ११५,२०७,३९२ ३९७
हँसैरिव सं० ३।४।११।१० : ३२१
हतँ रक्षः सं० १।८।७।१३ : २०२
हनूभ्याँ स्वाहा सं० ७।३।१६।२ : ३३५
हन्मि तेऽहं कृतँ हविर्यो ब्रा० २।४।२।५ :२२६
हयोऽसि मम भोगाय सं० १।२।३।१० : ४५
हरसे स्वाहा ब्रा० ३।१।६।२० : २१९
हराशया सं० १।२।११।८ : ४९
हरिः पतङ्गः पटरी आ० ३।११।१९ : २२
हरिँ हरन्तं ब्रा० ३।१५।१।२७६ : ३९८
हरिकेशः ब्रा० ३।१०।१।१४९ : १६६
हरिमाणं यक्ना सं० ५।७।२३।४ : ३५४
हरिरसि हारियोजनो सं० १।४।२८।१ : ६४
हरीः स्थ हर्योधानाः सं० १।४।२८।२ : ६४
हलीक्ष्णान्पापवातेन सं० ५।७।२३।५ : ३५४
हविर्देवानां सं० १।६।१।१६ : ११
हविष्मतीरिमा आपो सं० १।३।२५।१ : ५५
हव्यवाडग्निरजरः सं० ३।४।११।२ : ३२०
हव्यवाहम् अभिमानिषादम् ब्रा० ३।१।३।१९ : २१७,२२२,२२३,२२५
हव्यवाहमजरं ब्रा० २।६।१६।१८ : २५७
हसितँ रुदितं गीतम् आ० १।११।१४ : १८७
हस्तः प्रयच्छत्वमृतं ब्रा० ३।१।१।२२ : २१३
हस्त आ धाय सविता सं० ४।१।१।११३:१०६
हस्ताय स्वाहा ब्रा० ३।१।४।४६ : २१८
हस्तो नक्षत्रँ सविता सं० ४।४।१०।११ :१३८
हा३वु हा३वु हा३वु आ० ९।१०।१ : ३८५
हिन्व मे गात्रा हरिवो सं० ३।२।५।८ : २८४
हिम् ब्रा० ३।५।१।३ : २५
हिमवतो हस्तिनम् आ० ३।१०।१० : १९
हिमस्य त्वा सं० ४।६।१।४ : १४७
हिमाय स्वाहा सं० ७।१।१७।१६ : ३२८
हिरण्यं छन्दः सं० ४।३।७।२१ : १२७
हिरण्यकक्ष्यान्त्सुधुरान् आ० ६।५।८ : ३६
हिरण्यकेशो रजसो सं० ३।१।११।२० : ३१७
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे सं० ४।१।८।१३ : ११२,१२१,१८८,३०८,३८६
हिरण्यनाभये वितुदये आ० १।३१।५ : १९६
हिरण्यपाणिमूतये सं० १।४।२५।१ : ६४, ३०९
हिरण्यवर्णाः शुचयः सं० ५।७।१।११ : १६१,२७७
हिरण्यवर्णावुषसां सं० १।८।१२।२० : २०५
हिरण्यवर्णो अभय ब्रा० २।८।४।२ : २६६
हिरण्यलिङ्गाय नमः आ० १०।१६।६ : ३९३

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

हिरण्य श्रृङ्गं वरुणं आ० १०।१।७४ : ३८९
हिरण्यश्रृङ्गोऽयो अस्य सं० ४।६।७।९ : ३४८
हिरण्याय नमः आ० १०।१६।५ : ३९३
हीश्चते लक्ष्मीश्च ते आ० १०।१।१७ : ३८६
हुतः स्तोको हुतो सं० १।१।३।४ : ४
हुतँ हविः मधु हविः आ० ४।१०।३२ : ७९
हुताय स्वाहा सं० ७।४।१६।१० : ३३८,३५४
हुवे वातस्वनं कविं सं० ३।१।११।३५ : ३१८
हृदे त्वा मनसे सं० १।३।२६।१ : ५६,७७
हेतयो नाम सं० ५ ५।८-१०।२४ : १६१
हेती रुद्रस्य परि णो ब्रा० ३।१।१।८ : २१३
हेमन्तशिशिरावृतूनां सं० १।६।२।१६ : ११
हेमन्तेनर्तुना देवा ब्रा० २।६।१९।५ : २५९
होतर्घर्ममभिष्टुहि आ० ४।४।५।२ : ७५
होताऽध्वर्युरावया सं० ४।६।८।५ : ३४८
होता यक्षच्छतक्रतुम् ब्रा० २।६।१७।१०:२५८
होता यक्षच्छुचिव्रतम् ब्रा० २।६।१७।२ : २५७
होता यक्षत्तनूनपातम् ब्रा० ३।६।२।२ : ३७५
होता यक्षत्तनूनपातमूतिभिः ब्रा० २।६।७।२ : २४९
होता यक्षत्तनूनपात्सरस्वती ब्रा० २।६।११।२ : २५२
होता यक्षत्तिस्रो देवीः ब्रा० ३।६।२।९ : ३७५
होता यक्षत्तिस्रो देवीर्न भेषजं ब्रा० २।६।११।९ : २५३
होता यक्षत्तिस्रो देवीस्त्रयः ब्रा० २।६।७।८ : २५०
होता यक्षत्पेशस्वतीः ब्रा० २।६।१७।८ : २५८
होता यक्षत्प्रचेतसा ब्रा० २।६।१७।७ : २५८
होता यक्षत्त्वष्टारमचिष्टुम् ब्रा० ३।६।२।१० : ३७५
होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्रं ब्रा० २।६।७।९ : २५०
होता यक्षत्समिधाऽग्निमिडस्पदे ब्रा० २।६।११।१ : २५२
होता यक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदे ब्रा० २।६।७।१ : २४९
होता यक्षत्सुपेशसे ब्रा० २।६।१७।६ : २५८
होता यक्षत्सुपेशसोषे ब्रा० २।६।११।७ : २५२
होता यक्षत्सुर्बर्हिषदम् ब्रा० २।६।१७।४ : २५७
होता यक्षत्सुरेतसम् ब्रा० २।६।१७।९ : २५८
होता यक्षत्स्वाहाकृतीः ब्रा० २।६।१७।११ : २५८
होता यक्षदग्निम् ब्रा० ३।६।८।६ : ३७८
होता यक्षदग्निँ समिधा ब्रा० ३।६।२।१ : ३७५
होता यक्षदग्निँ स्वाहा ब्रा० २।६।११।१२ : २५३,३७६
होता यक्षदग्निँ स्विष्टकृतम् ब्रा० ३।६।११।६ : ३८०
होता यक्षदग्निमिड ब्रा० ३।६।२।४ : ३७५
होता यक्षदश्विना सरस्वतीमिन्द्र ब्रा० २।६।११।१३ : २५३
होता यज्ञदिडस्पदे ब्रा० २।६।१७।१ : २५७
होता यक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितम् ब्रा० २।६।७।३ : २४९
होता यक्षदिडेडित ब्रा० २।६।११।४ २५२
होता यक्षदिन्द्राग्नी ब्रा० ३।६।११।२ : ३७९
होता यक्षदिन्द्राग्नी ब्रा० ३।६।८।२ : ३७८
होता यक्षदिन्द्राग्नी ब्रा० ३।६।८।४ : ३७८
होता यक्षदीडेन्यम् ब्रा० २।६।१७।३ : २५७
होता यक्षदुषासानक्ता ब्रा० ३।६।२।७ : ३७५
होता यक्षदुषे इन्द्रस्य ब्रा० २।६।७।६ : २४९
होता यक्षदोजो न ब्रा० २।६।७।५ : २४९
होता यक्षद्दुर ऋष्वाः ब्रा० ३।६।२।६ : ३७५
होता यक्षद्दुरो दिशः ब्रा० २।६।११।६ : २५२
होता यक्षद्दैव्या होतारा ब्रा० २।६।७।७ : २५०
होता यक्षद्दैव्या होतारा ब्रा० २।६।११।८ : २५३,३७५
होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमा ब्रा० ३।६।२।५ : ३७५
होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदाः ब्रा० २।६।११।५ : २५२

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

होता यक्षद्बर्हिषीन्द्रं निषद्वरं ब्रा० २।६।७।४ : २४९
होता यक्षद्वनस्पतिँ शमितारँ ब्रा० २।६।७।१० : २५०,२५३
होता यक्षद्वनस्पतिमभि ब्रा० ३।६।११।४ : ३८०
होता यक्षद्वनस्पतिमुपावस्त्रक्षत् ब्रा० ३।६।२।११ : ३७५
होता यक्षद्व्यचस्वतीः ब्रा० २।६।१७।५ : २५७
होता यक्षन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विना ब्रा० २।६।११।१० : २५३
होता यक्षन्नराशँस न नग्नहुं ब्रा० २।६।११।३ : २५२
होता यक्षन्नराशँसं नृशस्त्रं ब्रा० ३।६।२।३ : ३७५
होता यक्षमिन्द्रँ स्वाहाऽऽज्यस्य ब्रा० २।६।७।११ : २५०
होतारं चित्ररथमध्वरस्य ब्रा० २।४।३।१४ २२८
ह्राद्याभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।६ : ३३७
ह्रादुनीभ्यः स्वाहा सं० ७।४।१३।१३ : ३३७
ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ आ० ३।१३।६ : २५
ह्लादयते ज्वलतश्चैव आ० १।३।११ : १८३
ह्वयामसि त्वेन्द्र याह्यर्वाङ ब्रा० २।४।३।२८ : २२९

———

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

शान्ति-पाठः

शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्यमा ।
शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः ॥ १ ॥

शं नो वातः पवताᳬ शं नस्तपतु सूर्यः ।
शं नः कनिक्रदद्देवः पर्जन्यो अभि वर्षतु ॥ २ ॥

अहानि शं भवन्तु नः शᳬ रात्रीः प्रति धीयताम् ।
शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।
शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ शमिन्द्रासोमा
सुविताय शं योः ॥ ३ ॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये ।
शं योरभि स्रवन्तु नः ॥ ४ ॥

स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशनी ।
यच्छा नः शर्म सप्रथाः ॥ ५ ॥

आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे ॥ ६ ॥

यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ॥ ७ ॥

तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः ॥ ८ ॥

द्यौः शान्तिरन्तरिक्षᳬ शान्तिः पृथिवी
शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः ।
वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्वᳬ
शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सा मा शान्तिरेधि ॥ ९ ॥

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

BANARAS HINDU UNIVERSITY SANSKRIT SERIES
LIST OF PUBLICATIONS

Vol. No. 1. Campū-Rāmāyaṇa Kā Sāhityika Pariśīlan (in Hindi) 1968
Dr Karuṇā Śrīvāstava 13.00

Vol. No. 2. Pāṇinian Interpretation of the Sanskrit Language (in English) 1969
Dr N. C. Nath 30.00

Vol. No. 3. A Critical Study of the Kātyāyana-śrauta-sūtra (in English) 1969
Dr K. P. Singh 21.00

Vol. No. 4. A Critical Study of the Śrīmad-Bhāgavata (in English) 1969
Dr K. S. Tripathi 40.00

Vol. No. 5. The Ṛg-veda-prātiśākhya with the Bhāṣya of Uvaṭa (in Hindi) 1970
(A Critical Edition with translation and notes)
Dr V. K. Varma 72.00

Vol. No. 6. Descriptive Catalogue of Sanskrit Manuscripts (in Gaekwada Library, Bhārata-kalā-bhavana and Sanskrit Mahāvidyālaya Library. B.H.U.) 1971
Dr Ramā Śaṅkar Tripāthī 100.00

Vol. No. 7. The Ṛg-veda Prātiśākhya—Eka Pariśīlana (in Hindi) 1972
Dr V. K. Varma 45.00

Vol. No. 8. Mūla-Yajurveda-Saṁhitā 1973
Maharṣi Daivarāta 55.00

Vol. No. 9. Vedānta-kaumudī (A Critical Edition with the Sanskrit Commentary of Śrī Rāmādvayācārya and Hindi translation of the Text) 1973
Dr Rādhe Śyāma Caturvedī

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.

Digitized by Madhuban Trust, Delhi

CC-0. Shri Vipin Kumar Col. Deoband. In Public Domain.